

પ્રકાશકના બે બાલ ,

શ્રી કાર્પસ ગુજરાતી મહાત્મા સાહિત્યપ્રવૃત્તિનો પ્રથમ હેતુ આ છે : “ગુજરાતી ભાષામાં લખાયેલાં સઘળાં તેમજ ગુજરાતને લગતાં ગ્રાંથીન હસ્તલિખિત પુસ્તકોનો મગ્ગ કરવો; અને એમાંનાં મુદ્રિત સ્વરૂપમાં મંરેક્ષવા યોગ્ય લાગે તેવાં પુસ્તક હોય તે પ્રસિદ્ધ કરવાં.” આ હેતુથી મહા ગ્રાંથીન ગુજરાતી સાહિત્યના અંથ વેચાતા લઈ, સારા પ્રમાણમાં અલ્પાપિ સંગ્રહે છે.

આ સંગ્રહમાંથી પ્રચલિત અને પ્રસિદ્ધ કરવા જેવા અંથ કથા છે એ સમજી ચકાસ એ માટે સભાએ ૧૫૦ પુસ્તકોની માહિતી આપનારા, હસ્તલિખિત પુસ્તક સંવિસ્તર નામાવલિના ભા. ૧ તથા ૨, આ સંગ્રહના જૂનાપૂર્વ સદાયક અંગ્રી સ્વ. અ. બાલાય બુ. જાની પાસે તૈયાર કરાવી પ્રકટ કરેલા છે જાણીના ૬૫૦ જેટલાં પુસ્તકોની એ જ ધોળે મંવિસ્તર નામાવલિ તૈયાર કરવાનું કામ પશ્ચ આણુ છે. ઉપરાંત ‘અર્થનો’ વંરુ રચનાર રચનસમય વગેરેની ઉપરચોટિયા માહિતી આપનારી એક યાદી પણ સ્વ. જાની પાસે તૈયાર કરાવી પ્રકટ કરેલી છે, તેમાંથી એક પાસ નામાવલિ ૧-૨ માંથી પસદ થયેલા અંથ તૈયાર કરાવી પ્રકટ કરવાનું કામ ચાલે છે, તેમ જીજ પાસ અન્યત્ર માંપડતા પ્રસિદ્ધ કરવા યોગ્ય ગ્રાંથીન અંથો કાવ્યો આખ્યાનો વાર્તાઓ પણ સંશોધાવી, મમજૂતી સાથે પ્રકટ કરવામાં આવે છે.

આ પ્રવૃત્તિને અગે જત્યાર મુધીમા ગ્રાંથીન આખ્યાન કાવ્યાદિ સંશોધાવી પ્રકટ કરવાની યોજના પ્રમાણે રૂબા તરફથી મોટા-નાનાં ૧૯ અંથ પ્રકટ થયા છે ૧ પ્રમોધમત્રીશી વા ઉપાધ્યાસગ્રહ અને ગમજુમંદોદરીસંવાદ : સં. સ્વ. મલ્લિલાલ છ. બ્યામ; ૨ ગ્રાંથીન કાવ્યવિનેદ જો ૧ : સં. સ્વ. જગનવાલ વિ. રાવળ; ૩ રસકલોલ - સં. સ્વ. ૪ ચહાભારત ભાગ ૧-આદિપર્વ અને

સભાપર્વ : સં. શ્રી. કેશવરામ કા. શાસ્ત્રી, ૫ શ્રીકૃષ્ણકૃષ્ણકાવ્ય
 (પદ્યધ્વ દશમસ્કંધ, ૨. સં. ૧૫૨૬) : સં. ૨૧. અંબાલાલ શુ. જાની;
 ૬ અભિમન્યુ આખ્યાન : મં. શ્રી. મંજુલાલ ૨. મજમૂદાર, ૭ પંચ-
 દંડની વાતી : સં. શ્રી. શંકરપ્રસાદ છ. રાવળ, ૮ મહાભારત ભાગ ૨-
 આરણ્યકપર્વ : સં. શ્રી. કે. કા. શાસ્ત્રી; ૯ ઉપસૂત્રકથા (શ્લોક-
 બદ્ધ કાવ્ય) : સં. શ્રી. ભોગીલાલ જ. સારંગસરા; ૧૦ હંસાવતીની
 વાતી : મં. શ્રી. શં. છ. રાવળ; ૧૧ મહાભારત ભાગ ૩-વિરાટપર્વ
 અને ઉદ્યોગપર્વ : સં. શ્રી. કે. કા. શાસ્ત્રી; ૧૨ હારેમાળા : મં. શ્રી
 કે. કા. શાસ્ત્રી, ૧૩ ઉપાદરણ : સં. શ્રી. ભો. જ. સારંગસરા, ૧૪
 રાંસસહસ્રપદી : સં. શ્રી. કે. કા. શાસ્ત્રી; ૧૫ કપૂરમંજરી : સં. શ્રી.
 ભો. જ. સારંગસરા; ૧૬ મહાભારત ભાગ ૪-ભીષ્મપર્વ દ્રોણપર્વ અને
 કર્ણપર્વ : સં. શ્રી. કે. કા. શાસ્ત્રી; ૧૭ નરસિંહ : મહેતાની ચાતુરી :
 સં. શ્રી. ચૈતન્યલાલ જ. સિદ્ધિદેવ; ૧૮ મહાભારત ભાગ, ૭-મૌસલ-
 પર્વ પ્રત્યાનપર્વ અને સ્વર્ગારોહણપર્વ : સં. શ્રી. કે. કા. શાસ્ત્રી,
 ૧૯ મહાભારત ભાગ ૫-સાત્યપર્વ ગદાપર્વ યોધિકપર્વ અને ઔપર્વ :
 સં. શ્રી. કે. કા. શાસ્ત્રી, અને, ૨૦ મહાભારત ભાગ ૬-અશ્વમેધપર્વ
 સં. શ્રી. કે. કા. શાસ્ત્રીએ સંશોધિતો દગણાં આ પ્રકટ થાય છે.
 ઉપરાંત અન્ય ત્રણ પૃષ્ઠ તૈયાર કરવામાં આવે છે.

સભાએ મધ્યકાળની ગુજરાતી ભાષામાં રચાયેલો મહાભારતનો
 સર્ગમ પદ્યધ્વ પ્રકટ કરવાનું મહાભારત કાવ્ય આદરેલું. શાસ્ત્રીશ્રી
 કેશવરામ કાશીરામે વિનાચેતને પ્રીતિકાર્ય તરીકે એ કાર્ય માથે લીધું
 અને આજે ૨૧ વર્ષે આ રીતે પૃથ્વી કૃષ્ણ, એ મોટે મન્યા એમની
 જાગૃતી છે.

આશા છે કે ગુજરાતના જૂની નવી ભાષા તેમજ સાહિત્યના
 વધતાં જતા અભ્યાસીઓ અને સાહિત્યગતિક જનતા મન્યાની આ
 યોજનાને ઉત્તજન આપશે અને એનો લાભ પણ અવમ્ય લેશે.

આવણું વડિ ૮, શુક

સં. ૨૦૦૭

તા. ૨૪-૧-૧૯૫૧

શંકરપ્રસાદ છ. રાવળ
 સહાયક મંત્રી, શ્રી. મ. સભા,
 મંજી

પ્રસ્તાવના

૧૦૫

મહાભારત-ગુજરાતી પદ્યઅંધ-અંથ પ માની પ્રતાવનામાં જણાવ્યા પ્રમાણે કોઈ આખ્યાનકાર દેહાત્મનું આખું “અશ્વમેધપર્વ” પ્રથમ વાર જ મળી આવેલું તે તૈયાર કરી એ સમયે તરતમાં જ છપાવવાનો અભિલાષ હતો, પરંતુ વચ્ચે આવતી અનેક વ્યવસ્થાઓ-પાધિને લઈ મુદ્રણયોગ્ય પ્રત સાધી શકાય નહિ, અને તેથી સવા વર્ષ બાદ આ અંથ ફેરૂં ફરીકે ‘અશ્વમેધપર્વ’ પ્રસિદ્ધ કરી શકાયો છે. એનું મુદ્રણકાર્ય આજથી એક મહિના ઉપર જ શરૂ થયું.-અને મને જણાવતાં આનંદ થાય છે કે એક મહિનામાં આ અંથનું મુદ્રણ સાધી શકાય છે; અને એ રીતે મહાભારતનાં પ્રાખ્ય જૂનામાં જૂનાં, એક એક પર્વ લઈ, પર્વોનું કરવા ધારેલું સંપાદન કાર્ય પૂરું કરી શકાયું છે.

ગુજરાત વિદ્યાસભા (વનીકપુલર સોસાયટી)ના દ. હ. સિ. પ્રસ્તુતકસંગ્રહમાં એકઠી થયેલી ૮૦૪ હાથપ્રતોની માહિતી ભરેલી એક યાદી અંથાકાંઠે વ્ય. હીરાલાલ ત્રિભુવનદાસ પારેખે શ્રી. શંકરપ્રસાદ છ.રાવળની મદદથી તૈયાર કરી ૧૯૩૦ માં છપાવી. એ સમયે હું તાજે જ ગુ. વિ. મ. નો આજીવન સભ્ય થયેલો અને એ યાદીનો અંથ ભેટ-અથેા સાથે વળતર કીમતે મળેલો. એમાંની પ્રથમ પારેખની વિસ્તૃત પ્રતાવનાવાંચતા મને થયું હતું કે એમના જણાવ્યા પ્રમાણે મહાભારત-પર્વોથી મહાભારત સંપૂર્ણ નહિ,

પણુ ઔદેક પર્વોમાં તૈયાર કરી ચકાય. મેં એ વખતે તારવણી કરી રવ. પારેખને લખી જણાવ્યું કે આપની સંખ્યા છપાવવાનું કાર્ય હાય ધરે તો હું પ્રાપ્ય પર્વોમાંનાં જૂનામાં જૂના પ્રત્યેક પર્વનું સંપાદન કરી આપું. પરંતુ એ વખતે બીજાં પ્રકાશનોમાં રવ. પારેખ રોકાયેલા હોઈ હાય ધરી ચકયા નહિ, અને મેં મારા પરમ દિનેથી મિત્ર શ્રી. નટવરલાલ ઇ. દેસાઈને મુંબઈ લખ્યું. એ સમયે રવ. અંબાલાલ શુ. જાની 'ગુજરાતી પ્રેસ'માં જ મુપ્રસિદ્ધ 'ગુજરાતી' પત્રમાં શ્રી. નટવરભાઈ સાથે 'હિપતંગી' હતા, અને સાથેસાથ શ્રી ફાર્બસ ગુજરાતી સમાના સહાયક મંત્રી પણ હતા. ભાઈશ્રી. નટવરભાઈએ રવ. જાનીને પ્રેરણા આપી અને 'આ મહાભારત કાર્ય' જે હું પ્રીતિ લેખે વિના-પુરસ્કાર કરી આપું તો 'છાપવાની બધી' વ્યવસ્થા કરી આપવાનું' રવ. જાનીએ શ્રી ફાર્બસ શુ. સભા તરફથી સ્વીકાયું. રવ. પારેખ, રવ. જાની અને વિદ્યમાન શ્રી. નટવર ભાઈએ પોતપોતાના હસ્તકના સંગ્રહોમાંની મહાભારતના તે તે પર્વોની ચાલતપ્રાપ્ય હાયપ્રતોના ગંજ મને સોંપી આપ્યા, અને તા. ૩૦-૮-૧૯૩૦ ના દિવસે પારેખના વિપ્ર હરિદાસના 'આદિપર્વ' નું સંપાદન મેં હાથ ધર્યું. ૧૯૩૩ મુધીમાં જ અશ્વમેધ, ગદાપર્વ, રત્નેશ્વરની ગ્વર્ગારોહણી, આ પર્વો મિવાયનાં બધાં જ પર્વોની મુદ્રણયોગ્ય પ્રતો મેં તૈયાર કરી નાખી અને દરમ્યાન મુદ્રણકાર્ય તો શરૂ જ થઈ ચૂકેલું એટલે એક પછી એક પર્વસંગ્રહ પ્રસિદ્ધ પણ થતા ગયા. ૧૯૩૬ મુધીમાં ત્રણ ગ્રંથ પ્રસિદ્ધ થયા. ૧૯૩૬ માં હું અમદાવાદમાં આવ્યો ને પ્રથમ એક વર્ષ 'ગ્રંથગણ' માં અને પછીનાં વર્ષ 'ગુજરાત વિદ્યાસભા'માં એવા આપનાં આપનાં બાહીના ગ્રંથોનું સંપાદન-મારાં બીજાં અનેક કાર્યો સાથે સાધ્યાં. છેલ્લાં વર્ષોમાં ઈ. ફા. શુ. મમાના સહાયક મંત્રી તરીકે શ્રી. સંકરપ્રસાદ રાવળ આવ્યા અને એમણે મનન પ્રેરણા કરવાથી ગ્રંથ ૭ મો, ગ્રંથ ૪ મો, અને છેવટે આ ગ્રંથ ૬ થી આ ૬મે, અઢી વર્ષના માગમાં મુદ્રિત કરાવી ચકયો હું.

આમ ૨૬-૮૫૧ સુધીમાં ખાસ્સાં ૨૧ વર્ષ મહાભારતનાં પર્વોના સંપાદનમાં વીતી ગયાં છે. માત્ર પાંચેક વર્ષમાં જ પતી જઈ ચક્રે તેટલું કામ કરતાં આટલો મોટો ગાળો પીલ્યો છે એટલે મારું તો હિત જ કયું છે; કેમકે એ વચ્ચેના ગાળામાં મને જૂની ગુજરાતી ભાષાનાં અભ્યાસ અને અધ્યાપનનો ગુજરાત વિદ્યાસભામાં સુયોગ સાંપડ્યો છે અને તેથી જ બીજાં અનેક પુસ્તકો-લેખો વગેરે લખવાનું કાર્ય બની શક્યું છે. '

મારાં બધાં કાર્યો પાછળ મારા પરમ મિત્ર શ્રી. નટવરલાલ ઇ. દેસાઈ, ૨૧. હીરાલાલ પારેખ, ૨૧. અંબાલાલ જાની, અને વિદ્યમાન અધ્યા. રસિકલાલ છે. પરીખનો મોટો સહારો મને મળ્યા ક્યો છે અને એ ચારેની અમી-નગર નીચે જૂની ગુજરાતી ભાષાના અધ્યયનની સરળતા સદાય મેળવતો રહ્યો છું. એથી જ મળ્યું પ્રમાણમાં જૂની ગુજરાતીના સાહિત્યની સેવા આપવા ભાગ્યશાળી થયો છું. જે કંઈ પણ મને મળ્યો છે તેનું સમગ્ર પુણ્ય મારા આ ચાર દિનૈયોગીને જ આભારી છે, એ હું કયા શબ્દોમાં લખી જતાવું? જીવન પર્યંત આ ચારે મિત્રોના કાણી જ છું; કાણનો બદલો પાળી આપવાની મારામાં શક્તિ જોતો નથી.

અશ્વમેધ

અન્ય પર્વોના વિષયમાં તો હું આખરી નિર્ણય કરી જ ચૂક્યો હતો, અને એ રીતે ૧ થી ૫ અને ૭ માં અંશ તરીકે પર્વો છપાઈ ગયાં હતાં. એ ગાળા દરમ્યાન અશ્વમેધ વિશે શું કરવું એ પ્રશ્ન મને સતત મૂઝવ્યા જ કરતો હતો. વિષ્ણુદાસ તુલસી રતનેશ્વર રઘુનાથ અને ધીરનાથ 'અશ્વમેધ' બધાવામાં, આખ્યા હતા. આમાંથી તુલસી રતનેશ્વર અને રઘુનાથના 'અશ્વમેધ' તો આ પૂર્વે વર્ષો ઉપર પ્રસિદ્ધ પણ થઈ ચ્યા હતા. ધીરનાથ અશ્વમેધ ૬૦ મો અધ્યાય આપી પૂરો છે-અને વળી જૂની ગુજરાતીના

‘અશ્વમેધ’ તરીકે એને લઈ શકાય એમ નહોતું, કેમકે મારી મર્યાદા સુ. ૧૭૫૦ થી આ જાગૃતી નહિ. આ સંયોગોમાં વિધ્યુદાસના ‘અશ્વમેધ’ ઉપર નજર મૂકી હતી. આ વિશે તપાસ કરતાં એક નહિ પણ વિધ્યુદાસ બે જાણવામાં આવ્યા : એક વિધ્યુદાસ તે ખંભાતનો જનૈત-જેનાં નાનાં મોટાં ૧૪ વર્ષ જાણીતાં છે—તેણે ‘અશ્વમેધ’ સંગઠન નહિ પણ છટાં છટાં આખ્યાનોના રૂપમાં દડવા-બદ્ધ લખ્યો છે—પરંતુ બધાં આખ્યાન નથી આપી શક્યો. પા આખ્યાં હોય તો ગુજરાત વિદ્યાસભાની તેમજ દુર્ગમ સુ. સભા અને ગુજરાતી પ્રેમની હાથપ્રતોમાં કયાંય જાણીતાં આખ્યાન મળી શકતાં નથી. બીજા એક વિધ્યુદાસ માંગુનો અશ્વમેધ ‘સંગઠન’માં મે ૨૧ અનુદાહરણે મળેલું; પણ આર્થિક અંત તૂટક છે. આ વિષયમાં મને લગભગ નિરાશા પ્રાપ્ત થઈ હતી, અને એવા નિર્ણય ઉપર આવી ગયો હતો કે હવે લીલિયાના તુલસીનો ‘અશ્વમેધ’ તૈયાર કરવો; બસે એ છપાયેલો હોય. અહીં એ હિમેશ્વરી દીકર થઈ પડેલો કે પડેલું પ્રકાશન તુલસીના ‘અશ્વમેધ’નું અમદાવાદના ‘મમગેર બહાદુર પ્રેક્ષ’માં લિથોમાં થયેલું, ત્યારે બીજું પ્રકાશન—એ પ્રેમાનંદની રચના છે એમ ગણાવી રવ. ભાનુ મુખરામ નિ. મહેતાએ “સુદૃષ્ટિ” માસિકમાં કરેલું. આ બે મુદ્રિત અને બે હાથપ્રતો, તેમજ ગુજરાતી પ્રેમની મુદ્રાપ્રત ઉપરથી કાર્ય શરૂ કરવાનો વિચાર કરતો હતો, ત્યાં હજીમુત દહાનના ‘અશ્વમેધ’ની આ પૂર્વે કયાંય પણ નહિ જાણવામાં આવેલી હાથપ્રત ગુજરાત વિદ્યામંદાના હસ્તલિખિત ગ્રંથસંગ્રહમાં આવી. નં. ૧૬૧૩ ઉપર નોંધાયેલો મુદ્રાવ્ય ૪૨૧ પાનાનો મોટો સુંદર અક્ષરોમાં ‘અશ્વમેધ’નો ચોપડો મારા જોવામાં આવ્યો ત્યારે મારા આનંદનો પાર ન રહ્યો. એ પ્રત વાંચી એની નકલ માગ એક મિત્ર શ્રી. જુહાપરાય દેવે (હાલવદવાળા) પામે તૈયાર કરાવી એનું મંપાદનકાર્ય મેં હાથ ધર્યું. આ હાથપ્રત દોઢમો વર્ષની જૂની છે. એની પુષ્ટિકા—

• 'इति श्रीमाहाभारत पुराणे ॥ अश्वमेध जैमूनि कृत ॥
 'संपૂણ ॥ સંવત ૧૮૨૮ ॥ ના' ઘરપે માહા શુદિ
 દ્વાદશી ॥ પરચણિ' ધાર સ્વેડને ઘાટે પૂરણ લપો છે ॥
 લેપક પાઠક ॥ મયારાંમ પરસોતમ સ્વહસ્તે લપો છે ॥

આ લલિયાએ મુદાચ્ચ અક્ષરોમાં આ પ્રત લંખી છે, તેથી પ્રમાણમાં સંપાદનકાર્ય, એક જ પ્રત છતાં, સંજન બન્યું છે. બેશક, લલિયા સામાન્ય પ્રકારનો છે; શુદિનો કાંઈક મોટા પણ એને દોષાતું જણાય છે; પરિણામે 'ઈ' બધા જ હૂરવ અને એકલા 'ઉ' અને 'હુ'માંના 'ઉ' સિવાયના 'ઉ' ગમે દીર્ઘ લખ્યા છે; વળી 'પ-ચ વચ્ચે એને મન કાંઈ જ ભેદ નથી, તેથી કવચિત જ 'ચ', બાકી તો 'પ,' જ લખ્યો છે. આવી જ રીતિ 'જ' ની છે; મોટે ભાગે 'ચ' લખવાનું એ પસંદ કરે છે. અનુનાસિક બિંદુનો તો એટલો શોખીન છે કે યોગ્ય-અયોગ્ય સ્થળે ભેદ વિના લખે છે. આ બધાં સ્થાનોત્તુ સર્વત્ર એક ધોરણ સાંચવવા વ્યાપક સિદ્ધાંત સ્વીકારી સંપાદન કરી લેવામાં આવ્યું છે. 'વિપ' 'વિપયા'-આ ખાસ પ્રસંગના શબ્દો, અને દોષ-રોપ-કેવ-ભીપણુ-ભૂપણુ જેવા કોઈ કોઈ શબ્દો સિવાયનાં બધાં સ્થાનોમાં 'ખ' જ છાપવામાં આવ્યો છે. 'ચ' નો પણ 'જ' થા 'જ્ય' ન્યાં જે યોગ્ય હોય તે કરવામાં આવેલ છે. લઘુપ્રયત્ન 'યં'શ્રુતિ પણ એ વિપુલતાથી પ્રયોજે છે; ચ છ જ નાં સ્થાનિક દત્ત ઉચ્ચારણો બતાવવા ન્યાં ન્યાં એમાં 'ચ'. ઉમેરેલો છે તેવાં સ્થાન ભાષાશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ જરૂરી હોઈ તેમજ તેવાં ખીખાં સ્થાન પણ સાંચવવાનો પ્રયત્ન કરવા કાળજી રાખી છે.

લલિયાને હિંચે કેટલાંક જૂની ગુજરાતી-મધ્યકાલીન ગુજરાતી ભૂમિકાનાં રૂપ રહી જવા પામ્યાં છે, તે સાચવવા પણ ચીવટ રાખી છે. અને એ રીતે અવિલોક-અવલોકે, કહિ-કહે, મુહુવટિ-મોહ-વટય-ગહેરો, આચિ-આવે જેવાં રૂપ હોય તેાં એ સાંચવ્યાં છે.

ત્રીજી તેમજ સાતમી વિભક્તિના જૂના 'ઈ' પ્રત્યયને સ્થાને 'ય' નો પણ પ્રયોગ, જેમકે 'મુખ્ય' 'મુખિ' = મુખથી કે મુખમાં. આવા પ્રયોગ જોનાનજર બહાર જાય તો વાચકને અર્થ સમજવામાં મુશ્કેલી નડે.

લલિયાએ એક બારે ગણ્ય કરી છે તે 'ખ્ય' ને સ્થાને તેમજ દ્વેષકે સ્થળે 'ઇ' નો સ્થાને 'અ' લખવાની : 'મુખ્ય' જાણે 'મુક્ષ'; ઉપરાંત 'દેષક' = ઉક; આ વગેરે - 'મુક્ષ'ના પ્રાસમાં 'ચક્ષુ' વગેરે પણ છે, ત્યાં જોઈ 'ચક્ષુ' લખવામાં આવ્યું છે, છતાં મને લાગે છે કે 'ચખ્ય' જેવું લઘુપ્રયત્ન 'ચ' વાળું ઉચ્ચારણ હોય.

લલિયાને 'શ' તરફ પણ આસક્તિ જણાય છે. 'મુખ્ય' - ક્રિયાપદ મોટા ભાગે 'ચણુ' તરીકે મળે છે. વળી જ્યાં 'પ' ઉચ્ચારણ ઘટ હશે ત્યાં પણ 'શ' મળે છે; 'દેશ' 'ગેશ' 'દેશ' આવાં ચાતેનામાં તેથી 'પ' કરી લેવામાં આવેલ છે.

'ઋ'કારના વિષયમાં લેખનમાં ખૂબ વિકલ્પ જણાય છે. ક્યાંક ઋ શુદ્ધ લખાયો છે; ક્યાંક 'અમૃત' 'ગૃહે' વગેરેના રૂપમાં તે ક્યાંય 'કૃપાલ' એમ પણ મળે છે. 'અમૃત' જેવાં રૂપ પણ છે. લેખનમાં શુદ્ધ 'ઋ' જ્યાં મળ્યો છે તે માંચ્યો છે. 'ક્રિપાળ' 'ક્રિપાનાય' વગેરેમાં 'રિ' હોય તો ત્યાં ત્યાં પણ સાંચ્યો છે.

'મોહોદા' 'મોટો' 'નાદાનુ' 'નાનુ' આવી જેક પ્રકારની જોડણી હાથપ્રત પ્રમાણે માંચવી છે. એ પ્રમાણે લઘુપ્રયત્ન 'દ' મળ્યા પ્રમાણે સાંચ્યો છે. 'માદા' અને 'મદા' શુદ્ધ કરી લેવામાં આવ્યો છે.

'લ'-'ળ' ની વ્યવસ્થા ઉચ્ચારાનુકૂળ કરી લેવામાં આવી છે. 'અપભ્રંશ-ભૂમિકા'થી જઠાર રચાઈ છે; લેખનમાં ક્યાંક ક્યાંક મળે પણ છે.

'અચ્ચિ' 'અચ્ચ' 'અનપ્રચ્ચ' - જેવાં શબ્દોમાં 'અ' મળે છે તે શુદ્ધ કરી લીધો છે.

સંપાદકીય રીત તો એવી છે કે આ બધાં જ સ્થાન પાદ-
ક્રીપમાં નોંધવાં લેખકે; લલિયાની સ્પષ્ટ જૂલો સુધારવામાં આવી
છે તે પણ નોંધવી લેખકે; પરંતુ આમ કરવા જેતાં આવડા મોટા
પૂના ગ્રંથનું પ્રમાણ છે તેના કરતાં વધી જાય. મોંઘારત હોય તો
એમ કરવું જ લેખકે એમ હું માનનારો છું. પણ અત્યારની
ચાર ગણી લખકર મોંઘવારીમાંથી શ્રી કાર્ગસ ગુજ. સભા આ ખર્ચ
કરી રહી છે એમાં વધારાનો બોલો ન ઉમેરવો યોગ્ય ધારી સંપાદન-
માંથી એવી પાદક્રીપો—આવશ્યક સ્થળો સિવાય દૂર કરી છે.
અબ્યાસકોને માટે ગુ. વિદ્યાસભામાં હાથપ્રત સદા તૈયાર પડી છે.
સામાન્ય જનતાને તો વાચન જ લેખકે, તે જની શકે તેટલી
સાવધાનતાથી મૂળને યજ્ઞી આપવામાં આવ્યું છે.

કવિ અને કાવ્ય

આ ‘અશ્વમેધપર્વ’ માં કવિ વિશે કશી વિશેષ માહિતી
મળતી નથી; એણે યૌવનાશ્વનું આખ્યાન સં. ૧૬૬૩ ના માર્ગશીર્ષ
સુદિ ૨ ને રવિવારને દિવસે પૂર્ણ કર્યું છે : (જુઓ પૃ. ૪૬); ચંદ્રહાસ
આખ્યાન સં. ૧૬૬૩ ના શ્રાવણ સુદિ ૪ ને રવિવારે
પૂર્ણ કર્યું છે; (જુઓ પૃ. ૫૦૯) એટલે “અશ્વમેધ” ના મોટા
ભાગનાં આખ્યાન એણે આઠ માસમાં જ લખી નાખ્યાં છે; બાકીનો
અવશિષ્ટ ભાગ સં. ૧૬૬૫ ના પૌષમાં મકરસંક્રાંતિને દિવસે પૂરો
કર્યો છે. સરવાળે ૨ વર્ષ થાય છે. એક કોઈ હીરામુત કહાનનું આખ્યા-
ન હરણ મળે છે જેમાં સ્વ્યાવર્ષ નથી; પણ “કામરાજ હીરનો
મુત હીરો ઔદીચ્ય જ્ઞાન પ્રકાશછ,” (દ. લ. હ. પૃ. નં. ૨૮૬)
એમ પિતામહેનું નામ કામરાજ, પિતાનું તામ હીરો, અને જ્ઞાતિએ
ઔદીચ્ય બ્રાહ્મણ હોવાનું જાણવામાં આવે છે. આ હીરામુત કહાનની
કૃતિ “એકાદશીમહાકવ્ય” પણ છે. એની, રચના કયા વર્ષમાં થઈ એ
વિશે કશું મળતું નથી; પણ એમાં એના વતનનો નિર્દેશ થયો છે :

“ ગામ અમરાવતી આને મદદ પૂર્વજ હામ. ”
 હામેરાજ તણે તે નંદન પ્રગટ હીરો નામ.
 રાજનગર મહીપ તે રાણીપ કાવો વાસ,
 હીરામુત કેડે કહાન શ્રીગોપાલ પુરો આમ.”

આ રીતે ‘અમરાવતી’—સંભવતઃ ઔરાણમાં ‘અમરેલી’ નો
 વનની ઔદીચ્ય જાતિથી હામેરાજનો પુત્ર હીરો અમદાવાસ પામેના
 ‘રાણીપ’ ગામમાં આવી વસ્યો, તેનો પુત્ર તે એક કહાન બેઠો.

હવે આ ‘અશ્વમેધ’માં સર્વત્ર હરણ—મુત, કાહાનડ આવે
 છે; એથી શંકા ઊપડે કે હીરામુત કાહાન અને હરણમુત
 કહાનડ એક કે જુદા? આનું સમાધાન અત્યારે આપી શકાય એનું
 કોઈ તટસ્થ માધન મળ્યું નથી; ત્યાંમુખી બેઠનું એક હોવાપરું
 નિશ્ચિત ન જ કહી શકાય.

“ અ હરણ—મુત કહાનને “દામોદર” કરી ગુરુ હોય એમ
 ‘અશ્વમેધ’ના લગભગ બધાં આખ્યાનોના આરંભમાં ‘ગુરુની
 મુતિ’માંના મજ્જદોથી સમજાવ્યું છે.

કહાન વિશે જે કોઈ માહિતી મળે છે તે આટલી જ છે.
 ‘અશ્વમેધ’ના વાચનથી માત્રમ એટલું જ પડે છે કે એ એક મામાન્ય
 કોટિનો આખ્યાનકાર છે. બાવણ કે પ્રેમાનંદની પ્રતિભા એની પામે
 નથી; નાકર વિષયુદ્ધમ શિવક મ હરિદાસ વગેરે આખ્યાનકારોની
 ધાટીએ જે માત્ર મજાગે કથાપ્રવાસ જ આપી શકે છે, એણે સ્વીકા
 રવા દેશી જવો અને રાગો મર્વઆમાન્ય છે, કચચિત્તગોનાં મિશ્રણ
 એ ધ્રુવે છે: મેવાડ અમાવગી, મેવાડ દેશગે, જેવાં માડું
 અનુમાન એવું છે કે તે તે કડવું એ બેમાંથી એક રાગમાં પથેન્
 ગોઈ શકાય.

એણે થોડી વિશેષતા કરવાનામને સ્થાને ‘ઝમક’ ‘અલંકાર’ ‘છંદ’ ‘સૂત્ર’ એવાં નામ સ્વીકારી આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. તે તે ઝમક અલંકાર છંદ સૂત્ર પૂર્વે વાપ ત્યાં ‘વલ્લભ’માં પણ આ નામ એણે નિર્દેશ્યાં છે; પણ એનાથી એ કાંઈ વિશેષતા આપી શકતો નથી. ‘અશ્વમેધ’ના આરંભમાં, પૂર્વઝમકમાં વૈરાગ્યરસ, ૬ થી ૧૧ માં વીરરસ, અને ૧૨ થી ૧૬ સુધીમાં યૌવનાશ્વતુ આખ્યાન આપતાં ભક્તિરસ છે એમ એ કેહે છે; પણ રસની નિષ્પત્તિ બહુ જ સામાન્ય પ્રકારની હોઈ આખ્યાનકારની શક્તિનો ખ્યાલ આપી શકતી નથી.

બાંધની દૃષ્ટિએ એણે યૌવનાશ્વતુ આખ્યાનના ઝમક ૧૩માં ‘ઝૂંસણાતુ’ ગીત આપ્યું છે, અને પછી ટૂંકડી ચાલનાં કવચિત્તે ત્રોટક-બાંધનાં કર્ડવાં આપ્યાં છે. અને જકણભવના આખ્યાનમાં ‘ભુજંગીની ચાવ’માં એક કર્ડવું આપ્યું છે; અશુદ્ધ હાથપ્રતમાં ત્યાં ‘ભુજંગીની ચાવ’ નથી જ. માત્ર એ અનેક ઠેકાણે કર્ડવામાં વચ્ચે ‘ફેશી ફેર’ કરે છે એ નોંધવા લાયક વસ્તુ છે. આખ્યાન કહેનારને આ ગેયતાની દૃષ્ટિએ વાંધ્ય આપી શકે.

કહાન પાસેથી આમ ઉત્તમ પ્રકારનાં આખ્યાન આપણે મેળવી શકીએ એમ નથી. ચંદ્રહાસ આખ્યાન જેવી પ્રેમાનંદની શરૂની કૃતિ પણ જે પ્રતિભાનો ખ્યાલ આપે છે તેનો અંશ માત્ર પણ કહાન આપી નથી શકતો. પાંચ વર્ષના ચંદ્રહાસને જંગલમાં પકડીએ વગેરે સહાયક થઈ છાયા કરે-પોણી પાંચ એ વગેરે, તેમજ વિવિધ સૂતેવા ચંદ્રહાસ નજીક આવે છે ત્યાં નજીકમાં સૂતેલા બીજા પાંચ સેવકો હાજર છતાં કાગળ છોડી વાંચી સુધારો કરી જાય છે એ વગેરે પ્રસંગોમાં કશી રોચકતા પ્રતીત થતી નથી; કથાકંઠ અસ્વાભાવિકતા પણ આવી જાય છે.

કેદારને ગકેદારબનના આખ્યાનમાં નંત્રયાત્રનો પારિભાષિક વિષય આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, પણ ત્યાં 'પારિભાષિક શબ્દોની ગબજરી સિવાય વિશેષ કંઈ સાધી શકતો નથી; કેટલાંક સંસ્કૃત શાક્યો ને 'શબ્દસ્વરૂપો મૂકી જિલટી નટિલના કરી નાખી છે. આ ભાગ 'ખૂબ અદ્યુક્ત હતો. એમાંની રપટ જુલો સુધાર્યા સિવાય સંપાદનમાં બીજું કંઈ આપણ ન કરવા સત્ત્વેન રહેવું પડ્યું છે. આ કથાથી એજે ઉઠાવી અહીં મોકલ્યું છે એ મળી શક્યું નથી.

ઉપસંહાર

મહાભારતના સંપાદન પાછળની મારી પ્રતિષ્ઠાની પૂર્તિ સ્વ. અંબાલાલ જનનીને પ્રયત્ને આરંભાઈ અને શ્રી. ચંકરપ્રસાદ રાવળને હાથે પૂર્ણતા પામી છે એ મારા જીવનનો એક પરમ ગૌરવ-પ્રસંગ છે, અને તેથી હું કૃતજ્ઞતા અનુભવું છું.

આ ગ્રંથ એક જ માસની મુદતમાં છપાઈ જશે કે નહિ એનો મને મદદ હતો, પરંતુ, 'વલ્લભ મુદ્રણાલય'ના દેશમેન શ્રી. અંબાલાલ માં. પટેલે દામ બીડી મને શકવી નાખી આ કાર્ય સાધી આપ્યું છે. એ બદલ અહીં એમનો આભાર માનવાનું બૂલી ન જ શકું.

જે પરમકૃપાળુએ અને આ મોટા અડવપોંચ સંપાદન પાછળ પ્રેરણા કરી એને પૂરું કરાવી આપ્યું તેમના અનુગ્રહ આગળ આ જીવ મમન સિવાય બીજું શું કરી શકે!

શુद्धिमेरककृष्णस्य पादपद्मं प्रसीदत ॥

આખ્યાનોની અનુક્રમણિકા

ક્રમ	આખ્યાન	દડી	પૃષ્ઠ
૧.	યૌવનાશ્વતું આખ્યાન	૫૩૭	૩
૨.	ભીમ-આમંત્રણની કથા	૧૫૩	૪૭
૩.	અનુશાસ્ત્રતું આખ્યાન	૨૬૬	૬૦
૪.	નીલધ્વજતું	૩૩૩	૮૫
૫.	ચંડીતું	૨૫૩	૧૧૨
૬.	મુધન્વાતું	૬૦૮	૧૩૩
૭.	પ્રમેલાતું	૧૪૨	૨૦૮
૮.	ગ્રાહ્યંડતું	૩૦	૨૨૦
૯.	ભીષ્મતું	૨૦૧	૨૨૩
૧૦.	બાહ્યવાહનતું	૧૦૧૪	૨૪૦
૧૧.	લવકુશતું	૬૬૭	૩૨૬
૧૨.	મધુરધ્વજતું	૩૪૫	૩૮૮
૧૩.	વીરવર્માતું	૪૦૪	૪૨૦
૧૪.	ચંદ્રહાસતું	૬૪૨	૪૫૪
૧૫.	બકલાબચતું	૨૬૧	૫૧૦
૧૬.	હુકિતતું	૧૪૦	૫૪૦
૧૭.	અશ્વમેધ-પૂર્ણાકૃતિ	૩૫૨	૫૫૪
		<hr/>	
		૬૭૩૮	

નોંધ :—કાન્યાતે ૭૨૭૫ પદ (જુઓ પૃ. ૫૮૩) હેવાનું મળે છે; પણ સરવાળે ૬૭૩૮ જ થાય છે. ચોપાદ્યોની બાબતે ચરણે ગણના કરી હોય તો ૭૨૭૫ થીયે વધી જાય.

અધ્યા. કેશવરામ કા. શાસ્ત્રીનાં સંપાદન

શ્રી કાર્તિક ગુજરાતી સમાજ ઉપાચાર

૧. મહાભારત-પદ્ય-અંશ ૧ લો : આકાશપર્વ અને સભાપર્વ

૨ " " -અંશ ૨ લો : આરવ્યકપર્વ

૩ " " -અંશ ૩ લો : વિરાટપર્વ અને ઉદ્યોગપર્વ

૪ " " -અંશ ૪ લો : લીલપર્વ દ્રોણપર્વ અને કર્ણપર્વ

૫ " " -અંશ ૫ લો : શલ્યપર્વ કૌરવપર્વ સૌપ્તિક અને શ્રીપર્વ

૬ " " -અંશ ૬ લો : અન્ધમેધપર્વ

૭ " " -અંશ ૭ લો : મૌશલપર્વ પ્રસ્થાનપર્વ અને સ્વર્ગારોહણપર્વ

૮ નરસિંહકૃત હારમાળા (બીજી આવૃત્તિ)

૯ " રાસસહસ્રપદી

૧૦ ભારતીય ભાષાસમીક્ષા (બીજી આવૃત્તિ)

૧૩. અશ્વમેધપર્વ

૧. યોવનાશ્વનું આખ્યાન

અમક ૧ હુ-રાગ રામઝો

- શ્રીદામોદર આઘ આરાધૂં છ. કૃષ્ણપ્રતાપે હરિમકિત સાધૂં છ;
 ગોવિંદ નામને બલિહારિ ભક્તિ છ, જેકેની કૃપાથી હરિશુભ ગાડી છ. ૧
- હાંજા- જેકેની કૃપાથી હરિશુભ કહું, જેણે નિર્મળ યાત્રે આપ.
 હરિનામથી સર્વ કર્મ સાચાં, ત્રાસે સધળાં પાપ. ૨
- “શ્રીકૃષ્ણ” કેરા નામથી જીવને યાત્રે સાધન.
 શ્રીકૃષ્ણ કેરું ચિંતન કરે તેકેનું જીવતર ધન્ય. ૩
- તેકેને સકળ વ્રત સાધન થયું, કીધાં સઘળાં દાન.
 સીયમાંદાં વ્રત તપ કર્યું, જેણે આરાધ્યા ભગવાન. ૪
- શ્રીમંદહાલારથની કથા પાવન સાંભળતાં અધ ભય;
 સ્ત્રી-પાળ-ગૌ-બ્રાહ્મણ-હતા સાંભળતાં મૂકાય. ૫
- સવાક્ષરે સ્લોકે કરીને અંચ કીધો એક.
 જન્મેજન્ય રાય એવણે સુષ્ણો તો યથો નિર્મળ દેહ. ૬
- “આર પદાર્થ” સુષ્ણે પામે પાંચ રત્ન રસાળ.
 મુગટ ત્રિણિમે વિરાજિત શ્રીકૃષ્ણદેવ કૃપાળ. ૭
- અષ્ટાદશમંડિ પરવ સુંદર, રસ તણો નહિ પાર.
 માંડે. ભક્તિરસ વૈરાગ્યરસ બહુ વીરરસ શૃંગાર. ૮

- તે મધ્યે જૈમુનિ કેડે કથા અશ્વમેધ નિધાન.
 વૈધ્યુવરાજ ભક્ત હરિના સાંઠાં તેહ સમાન્ય. ૬
- [તે] માટે હરિનું ભજન કરજો. પ્રભુને ભક્તિ વાહાણી.
 સખા મધ્યે વૈધ્યુવ નહિ તે સખા દીસે ખાલી. ૧૦
- વૈશંપાયન પર્વ સત્તર તણા કહ્યા બધુ બેદ.
 હવે જૈમુનિ રુષિ સુખ્યથી રસિક કેડે અશ્વમેધ. ૧૧
- મહા રમ્ય સ્થાનકે રાય બેઠો, રમ્યક છે આસન.
 સભાની રચના મનોહર રમ્ય કેડે મુનિગન. ૧૨
- અનેક વિધિની એવા કીધી, ન્યમ રાયને ધેરય હોય.
 મુન્ય રુષિ ચોડોગમાંની સખા સધળી જોય. ૧૩.
- પૂજ્યા જૈ જન્મેજય રાય, નમ્યા જૈને ચરણ.
 વૈધ્યુવ કચેરી કોડો કથા, જોજો સેવક અસરજુશરણ. ૧૪
- આલોચી આરંભ કરીને કથા કોડો, રુષિરાજ.
 કુરુક્ષેત્ર પૂઠે પાંડવે હવે કોણ કીધું કાજ? ૧૫
- એહ કથા રુષિજી, કોડો; મન વિષે સધળું હેન.
 એમ કહીને ચરણે નમિયો સકળ સખા સમેન. ૧૬
- અમર ધૂપ પ્રાકાર કીધા પ્રસન્ન સાંઠાં રુષિરૂપ.
 મહાનુભાવ રુષિજી કેડે સગળ શોભાં દરકપ. ૧૭
- હવે રુષિજી બોલિયા. સુણો, રાય ચતુર સુભાણ.
 અશ્વમેધ ભારથ કહું તુજને કથા-સારનપાદય. ૧૮
- પહેપહે કૃષ્ણ પાળે અન્ય નહિ હિચાર.
 અશ્વમેધ કહું તુજને વિધ્યુભક્ત અપાર. ૧૯
- વિસ્તારીને કહું કથા; એકમન્યે સુણજો, રાય.
 રહે કેરી બાંધ્ય બાળો, જીવ ધાવન યાય. ૨૦

૧૧. બધે "રુષિ" જોણી મળે છે. સંજલ છે કે વાચ્યાણુ "રુષિ" હોય.

૧૭. બધે "માનુસાવ" મળે છે.

- કુરંગેત્રે જૂથ કરી હસ્તિનાપુરમાંહાં આવિઆ બળવંત.
 રાયે લાંહાં સાંભળિજી, સર્વ મેન્માનો આણ્યો અંત, ૨૧
 રાય મુધિજિર જીમસે-ય અજુન નિકુળ ને સેકેદેવ.
 વૃષકેત નામે કણ્વ-કુન્વર કરે પાંડવ-સેવ, ૨૨
 કુંતા માતા દૂપદી ને સુભદ્રા એ નારિ.
 તે વિના કે દીસે નહિ રાય મુધિજિરને દારિ, ૨૩
 કે પાપકે નહિ મદિર વિખે, એકે નહિ વાહન.
 કેહાર કહા રાયના; ભંડારમાંહાં નહિ ધન, ૨૪
 સંન્માહ આયુધ અલંકાર અંબર ન દીસે એક.
 તાંહાં શુભ્યદ્રતા કે નહિ, સર્વ કુટુંબ મારખું છોક, ૨૫
 શિંતા આણી વીર બેદા, મુકિયા નિઃશ્વાસ.
 વૈરાગ્ય કેરો ભોધ પાડિઆ, કે નહિ તેકેને પાસ, ૨૬

વલ્લભ

- કે નહિ તેકેને પાસ રે, શિંતા વીર સળગી ધરે.
 જૈમુનિ કેડે : સુજો રાયજી, હવે પ્રભુજી લીલા શી કરે, ૨૭

અમક ર જી-રાગ કેદારો

- આણી પેરે બોલ્યા જૈમુન્ય : કયા ધરો ને ચિત્ત, રાજન.
 દુઃખ આણીને પાંડવ લાંહાં અત્ય ધણું તિષ્ઠિયા રે, ૧
 હાળ-દુખ આણીને પાંડવ બેદા, દારુણ કીધું કર્મ.
 બીજમ મારિયા રણમાંડે, એ મોણ અભારો ધર્મ? ૨
 વળી દ્રોણાચાર્ય સરખા રણ મારયા અને મારયા કણ્વ;
 શત બ્રાત દુર્યોધન મારયા; કાણુ કરખું આચરણ, ૩
 એ રણમાંડે દળ અવટાણું, તે સગા વિના નહિ કાય.
 ગોત્ર-નિકંદન કયાંહાં છૂટિયો? મોડોટાં તાંહાં અવ કાય, ૪
 અંતરગતિમાંડે અવિલોકે; નયણે આખ્યાં નીર.
 “ધિરુધિક પડા,” કેડે મુધિજિર; “પાપે જરયાં શરીર, ૫

- “તપ્ય લોકમાંહે” સહકો ભણે પાંડવ મોટા દુષ્ટ .
 “આવડું” કર્મ કેણે ન કીધું, એ કીધું અસ્થિ.” - ૬
 એકેયું વિમાસી રાવ યુધિષ્ઠિર સૈંદાસનથી ઢળિયા .
 કુંતા સાથે પાંચે પાંડવ મહા શોકમાંહે ભળિયા. ૭
 કૃપાનાયનિધાન આગળે કીધાં પાપ અનેક
 શ્રીકૃષ્ણે ભણ્યું : “એ પાપી કર્મ ન આવે છક.” ૮
 પ્રજ્ઞમાંહે એ ત્યાંકાં દામણા દેખાડે ક્યમ સુખ ?
 અંતરગતિમાંહે પામ્યા છે એ પાંડવ સુખગાં દુઃખ. ૯
 હવિનય વૈભવ રાજ્યકાજ્ય સર્વ મનની ત્રુટી આસ.
 એકેય શોક વિષે રુષિ આપ્યા પાંડવ પાસે વ્યાસ. ૧૦
 મહાનુભાવ ઋષિજી જવ આપ્યા, આસન આપ્યું પ્રોદ. ૧
 પાંડવને ત્યાંકાં અવિલોકાને મહંત થયા દિગ્મુ. ૧૧
 પ્રજ્ઞામાં કીધી પાંડવ ઠેરી રુષિજિયે વિવિધ પ્રકાર
 આંસુ લોડીને બેઠા કીધા પાંડુ તણા કુમાર : ૧૨
 “અંતે ધોરધર, કાં દુઃખ આણે ! મનની ચિંતા તનિયે.”
 “દુઃખ શોક ને સુખગાં છાંડી હેન કરી દરિ ભનિયે. ૧૩
 “અનેક કલિમગ અગ્યથી છાંડી હ્યો ત્યાં દરિનું નામ.
 “પ્રજ્ઞદિયી કર્મ વેગળાં કરે તમારાં કામ,” ૧૪
 રાવ યુધિષ્ઠિર કેડે છે . “જામી, અમે વિમાસ્યું મંન્ય.
 “શુરુજીઆદે સર્વ મારિયું ; પાપે બરાબાં તંન. ૧૫
 “દવે કાજુ રીને અહો સુખ દેખાડું ? સહકો કેડેસો પાપી.
 “કૃપાનાય, તમેા બહે પધારયા; અમને ભાજો શુધ આપી. ૧૬
 અર્વ પાદ ને વિજડ આરાધ્યા, પ્રેમે પૂજન કીધ.
 પાંડવને આગળ્ય બેસારી શુધ સિખામળ દીધ : ૧૭
 “અરે સુખડો, સુખગાં અધ ભય અને ઉજાવળ થામો.
 “અશ્વમેધ તમે યજ કરો, નદિતો અગ્નિમાંકાં સુધાઓ. ૧૮

- “આવ આદર્યં યજ કરીને પુણ્ય - હરિ-કર દીજો!
 “ત્રણ લોકમાંમાં કીર્તિ વાધશે; કાયા નિર્મળ’ કીજો. ૧૯
 “હવ પૂજો જહારે મેરેનમો, હામેહામ્ય અધારો,
 “તે રાજા જીતી જય લેનાં ગોત્રનિકંદન દંકામે. ” ૨૦
 પાંડવ કેડે: “સ્વામી, તે આયુ; કહી પેરે આદરિયે?
 “સેન્ય ગંગાજળ ને ધન કયાંમાંયુ? કાણ વિધિ અહો કરિયે? ૨૧
 “પૂર્વે રાજા મૂરંત (મુરુત?) હવો, તેણે કાંધ્યા બધુ યાગ્ય.
 “દિજને કર ધન સગળ આપ્યું, તેણે કીધું તાન્ય. ૨૨
 “તજ હેમ તેરેનો કુંગર છે, તે રખે વિમનું જાણો!
 “અરુચ્ય કરીને વિપ્રે ને નાખ્યું ધર્મઅથે’ ઘેરય આજો. ” ૨૩
 “નતે કેરેશો ધન જાણણ કેડે, ગળ્ય વિમનું હોયે,
 “કરશુરામે ક્ષિતિ દિજને આપી તે જાણે સર્વ કામે. ૨૪
 “ગોત્રનિકંદને, સ્વામી, મૂળે છે સગળ અમારાં આપ-
 “વળી ધન લેના જાણણુ યાયે સમોવડ પાપ. ૨૫
 “અભંગ કિંનર ખંડ તણો એક ચૌવનાથ રાજન,
 “સેન્ય સકળ ધન તેડેનું લેવું. ” કહી વળ્યા મુનિજન. ૨૬

વલણ

કહી વળ્યા મુનિજન રે, પાંડવ તે ગોકમાંમાં જાગ્યા. ૧
 નિશામાંડે કૃષ્ણ પધારયા, તાપ અંતરના ટળ્યા. ૨૭
 પૃ

અમક ૩ જી—રાગ આશાવારી

અંતરના ટળિયા તાપ, આગ્યા શ્રીવિશ્વાવાસુ
 સંતાપ સધળા સુલટના ટાળવાને અવિનાશ. ૧
 હાજ—તાપ સધળા ટાળવાને આગ્યા વૈકુંઠનાથ.
 પાંડવ ચરણે નમીને મળિયા પરસ્પેરે અહી હાય. ૨
 અતિમુદર આસન હિપરે અખિલેશ્વરજી બેહા.
 કૃપા કરીને સાહામું જોયું, પાંડવ વ્યાકુળ દીડા. ૩

- કુંતી ને દ્રુપદી નારી તે નમ્યાં પ્રણમે આવી ૧
 પાંડવ ત્રિપરચ હેન પ્રણયને; બેસારચા બોલાવી ૪
 અનેક વિધિની પૂજા પ્રાપ્તિ; કુમુદ તણા કહે હાર ૫
 ચોડોપાસ્યાં અગર હિવેખ્યા, રીઝયા પાંડુ તણા કુમાર ૫
 વાયુભજન ચરણ તળાંસે, ચર્ચ રચા છે દાસ ૬
 પાંડવને તાંહાં પ્રભુચરણનો પૂરણ છે વિશ્વાસ : ૬
 “અરે મુધિધિર, ચિંતા કશી છાં પ્રેમ કરી મૂડને ઠેકે.
 “જે જાણે જે પાપ છિર બેઠાં છે તે કર મેડેલો દેહિએ. ૭
 “નહિતો તમને પાપ નથી કાંઈ, અર્જુનને દેખાડ્યું;
 “વૈરાટ તણા સ્વરૂપ મધિ પરપેરે અવદાણું. ૮
 “તે મટિ કાં ચિંતા આણો? પાપ નહિ ગુજી શીય.
 “પાપ હોય તો યજ્ઞ કર મેડેલો, બાણું.” કેડે જુગડીય. ૯
 દીન ચર્ચને ચરણે નમીને કેડે મુધિધિરરાય :
 “જે કરે પુણ્ય મેડેશ્ચં જડુ વિધિ તાંહાં અવ કથમ મુકાય? ૧૦
 “જે જાણે જે પાંડવ માહારા, કૃપા કરો તમ્મો અમને;
 “અશ્વમેધ તમ્મો યજ્ઞ યજ્ઞવેદ; પુણ્ય આપિયે તમને. ૧૧
 “જેણે કરીને વાધે ગર્જના અને દંડાયે કર્મ;
 “જે જાણે પાંડવ પોતાના તો જરા આપો, પરચહ ૧૨
 “શ્યામળ વાધે ગદેકમળમાં, જે કરો આહરી વાગ;
 “જે જે નિર્મણવનમાં વાધે એક પામે હવ્યવિભાગ. ૧૩
 “જે પાંચેના ચિત્તમાં આવે તો શીઘ્ર કરો એ કામ;
 “કર્મ કર્યાં તે મુશળા છટે, રેડે ધગમાં નાથ. ૧૪
 “સ્વામી, અમારે અશ્વ નથી છ, એન્ય નહિ. નહિ ધન.
 “અહો જાણું છું : સર્વ આવશે સન્મુખ શ્રીકૃષ્ણમણવન. ૧૫
 “કૃપાનાથ, અમ્મો સદા તમારુ, તો અમને સર્વે જાણે.
 “નરનારી કેડે : પાંડવને જડુ પ્રેમ પ્રણય આપમે. ૧૬

- “એટલા માટે યા કરવાનું અમે ધર્યું મનમાં.”
 “અમે અપરાધી અણમાત્રમાં, નહિ તો કયમ કેડેવાયે?” ૧૭
 એમ કહી કુંતાણ આદે નેત્રે ભરણાં છે નીર.
 પ્રશંસા કરી રૂઢેકમળમાં બીડ્યા રયામયરીર. ૧૮
 પ્રભુ કેડે છે: “મુજો, પાંડવો, એ સત્ય અમને ધારો.
 “ભદ્રાવતિયે હવે ગંગાજળ લેવાને કાણુ જાશે? ૧૯
 “યૌવનાશ્રવણને ઘેરમ ધન સેન્ય સગળ તોરંગ;
 “શાસ્ત્રમાંમાં ત્યાંમાં નેડેવો બોલ્યો તેડેવું શોભિત અંગ.” ૨૦
 વાક્ય સુણીને આનંદ પામ્યા કુંતીના સુત જોલ.
 મળી એકઠા બોજન કીધું, કૃપાનાથ ગદુ નેહ. ૨૧
 એમ કરતાં રજની મધ્ય ગર્હ છે, પરજંગ સચિયો ભાંડ,
 અનેક વિધિની પ્રભુ સંધાને ગોળ કરી છે ત્યાંડ. ૨૨
 એમ કરતાં હવે રજની વીની, ભારકર પ્રગટ્યો દેવ.
 નિત્ય કરી પ્રભુ પાંડવ સાથે આવ્યા સભાયે તતખેવ. ૨૩
 કણુ તણો સુત વૃષકેત ને બીમ તણો ને પુત્ર,
 ગટારગજને મેઘવર્ષુ તેડેની શોભા પરમ વિચિત્ર. ૨૪
 ખીભ વર્ણ, તળી ધોરધર અન્નેક આવ્યા રુખ્ય,
 સભા રચી, બાંદીજન આવ્યા, જયજય બોલે મુખ્ય. ૨૫
 એણે સમે હવે પ્રેમ કરીને બોલ્યા શ્રીમગવાન:
 “કિંનર ખાંડ વિખે જવા કાણુ યાશે સાવધાન? ૨૬
 “દશ કોહોણી કેરો છે અધિપતિ પિતા પુત્ર બે શર,
 “તેહ તણું દળ સગળું ચાલે જ્યમ સાગરનું પૂર. ૨૭
 “પાંચ કોહોણી સેન્યા સાથે અથ જળ પીવાને જાય.
 “સંન્યાહ પેરે આયુધ સઘળાં, સાહામું કાણે ન જોવાય. ૨૮
 “સવા પોહોર દિનકર ચડતે શંખનાદ ને બેર,
 “ગંગાજળને મધ્યે રાખીને સેન્યા સર્વ ચોડોહિર, ૨૯

“નગર આગળે એક સરોવર હાંધાં જઈ પ્રાણે તોય.

• “નરનારી જોવાને આવે, પરમ કુતૂહલ હોય. ૩૦

વલણ

“પરમ કુતૂહલ હોય રે, તેહમાં જઈ થોડો હરે,”

કૃષ્ણ કેટે છે: “આંહાં રથકી તે ભદ્રાવતીમાંહાં પરવરે.” ૩૧

અમક ઇશુ-રાગ ગોડી ચુપૈ

“ભદ્રાવતિયે જૈ પરવરે,” શ્રી કૃષ્ણ કેદિ: “કર બીડું ધરે;

“મેન્યા તેડેની છે અમગ, દગ હોહોણી સગળું ચતુરંગ. ૧

“અતિરથી બળિયા છે ઘણું, સગળું યુદ્ધ જાણે તેહ તણું.

“એ છતી જો લાવે વાગ્ય તો સિધ્ધ પામે સવળાં કાગ્ય.” ૨

વચન સાંભળી હરિનાં એવ કણ્ઠકુંઘર જડયો તતખેવ;

ચરણે પ્રભુને નામિ શીશ: “આપો આજ્ઞા, શ્રીયુગદીશ. ૩

“તમેયો કલ્પ જે મેન્યા રાય તે નારી માહારા ઘરમાંય;

“તે વશ્ય કરનાં શો આચાર? છતી હય લાવું તમ પાસ.

“હું છું દાસ તમારો સદા. યુધ્ધ કરવાને મહિં મુદા.”

જોલ્યા ધર્મ; કેટે: “મુન, મુણે; તે રાજનો મહિમા ધણે. ૫

“વધુવેગ નાહાનડિઓ સડી પ્રભુ આગળ થાં જોહ્યો રડી ?

“આપ, તું નમ્ય જાણે યુધ્ધ; રણમાંડેં માચવવાં આયુધ્ય. ૬

“કુશળ રાખ્યું પેતિ અંગ, માહામા હજનો કરવો ભંગ.

“દશ હોહોણીને વસ કીજિયે, અને બિપરય થોડો લીજિયે. ૭

“વળી જીવતો મડી રાજન, લેવું મકળ તેડેનું ધન.

“પ્રથમ યાય જો એડેવી ધેરય, અશ્વમેધ તો કીજે ધેરય. ૮

“તુજને ધરી રહ્યો છું મન્ય. તું તો નેવ અમારાં. તન.

“કડણ કામ એ થોધનું જોય કૃપાનાચ-કરજાથી હોય. ૯

“આપણુ કોણ માત્રમાંહાં, પ્રાત ? જાણે તો જો મનકય નાય.

“ઘણીવાર પ્રભુ કરણા કરી, પાંડવ જિગારયા શીહરિ. ૧૦

- “વિષ્ણુ મોદિક કીધા જે મર્ગ તાંહા બિગારયા શ્રીપરચ્છલ.
 “ઉદ્ગ્રપ્રથ જે કપટ—અવાસ ત્યાંહાં રાખ્યા શ્રીવિશ્વાવાસ, ૧૧
 “પૂરયાં ચીર દુષ્ટી[નાં] જેહ; કાણે ન દીડી તેડેની દેહ.
 “આપે વસ્ત્ર ઘડતે રથા; સમાગારિં એમ કીધી મયા. ૧૨
 “રખિ દુર્વાસા દુર્યોધન મોકલિયા કરવા મોજન.
 “તેણે કાળ્યે આવિયા રૂષિ, ન મળે અન્ન, થયા મહાદુખી. ૧૩
 “પ્રભુ આખ્યા તાંહાં કરણા કરી, તેણે હામે બિગારયા હરિ.
 “હામ્ય હામ્ય શ્રીત્રિભુવન ધણી એમ રાખ્યા પોતાના ગણી. ૧૪
 “ઠેડેતાં રસના નાવે પાર. કૃપા કરી એમ વિશ્વાધાર.
 “તે માટે સાંભળ્ય, કહ્ન, પુત્ર; આપણું હાથ્ય-હરિ ધરસૂત્ર. ૧૫
 “મોટું અશ્વમેધનું નામ, પ્રભુકૃપાથી યાચે કામ.
 “નાથ્ય કેહે તમ્બો સદ્ગોક કરો, આપે આજ્ઞા તે પરવરો. ૧૬
 “આજ્ઞા ઈશ્વરની લીજિયે, યજ્ઞ સાંસતા શુભ કીજિયે.
 “તે કાર્ય—વશેકે પામે સિધ્ધ, પગલે પગલે વળી રિધ્ધ. ૧૭
 “આપણે સેન્ય નહિ વાહન, પાળા ઘડતે જાવું, તન.
 “રેડેવું દશ દોડાણીમાં જઈ, બિપર ને કો પામે નહિ. ૧૮
 “વાળે હુંકુલિ, છૂટે બાણ, એક મેડેલે, એક કરે સંધાણ.
 “ભંભર સરખાં દીસે બહુ; હામ્ય હામ્ય—તોકારે સહ. ૧૯
 “જેણે મુઠ કીધાં હોયે ધણાં, કારણ જાણે નિઘા તણાં,
 “અનેક જાળવી રાખે અંગ, લઘુલાઘવી વિઘા બહુ સંગ, ૨૦
 “બિપરચના કરનારા ધણા, તે દળમાં કો નહિ આપણા.
 “દોડો દિશે દષ્ટ સેન્યમાં ફરે, ધનુર્વિદ્યા તાંહાં નવ્ય સંભરે. ૨૧
 “રણ જય પામ્યા તો અર્જુન, રથ બિપરચ જે જુગજીવન.
 “પુત્ર, તુજને અહો જાણુ સહી, તૂ સરખો કો બળિયો નહિ. ૨૨
 “અર્જુનની જોડે, સુત, તમે, અશ્વમેધ તો કરશ અમે.”
 વચન સાંભળી નમિયો પાપ, કર જોડી કેડે : “સુણો, રાવ. ૨૩

- “માહારો પિતા તમારો બ્રાત લાજે કુર્ષાનિ કુંતા માત્ર.
 “મિથ્યા વચન કંઈ કવચ, સ્વામ્ય? મછે કાઢે તમારે આપૂં કામ્ય? ૨૪
 “કાકોજી જુધ્ય કરવા બાળક ચઠ રહું ધરમાંય;
 “સત્ય સાંભળો, રાજ્ય ધર્મ, ઉત્તમ કુળ કેરું નહિ કર્મ, ૨૫
 “કુંઝર બાર વરસનો થયો. છદ્દર ભરી બે બેસ્યાં રહ્યો,
 “કામ્ય પિતાને નાવે જોઈ, પચે નરકમાં તેડેનો દેહ. ૨૬
 “જનુની સુખ નવ્ય પામે, ગ્રામ્ય; પુત્ર નહિ તે ધરમાં શ્રાપ.
 “માત્રપિતાનાં પોષણભરણ, હાદ્ય વરસે મુન-આચરણ; ૨૭
 “માત્રપિતા કેરો મહિં અંશ, કુટુંબ વર્મ પોતાનો વંશ,
 “જોડો વડો ન માને કો જોઈ, પચે નરકમાં તેડેનો દેહ. ૨૮
 “તાત પિતરિ બાવે સમાન્ય, તેડેમાં અંતર નહિ સંતાન.
 “ચાલે ઉત્તમ કુળ આચાર, પુત્ર તણે તાં એ અધિકાર. ૨૯
 “પિતા-પરણ્ય ત્રિપરણ નહિ નેહ, કુંભીપાક પચે તે દેહ.
 “લધુવય કંઈ જાણે, જૂપાળ? બાળક તોડે તમારો બાળ. ૩૦
 “લધુવેશમાં બે ન કંઈ જોર, તો કેણુ માને માહારો અકાર?
 “પ્રતાપ સર્વ જાણે તમ તાત, ધનુર્વિદ્યા છે માહારે હાથ. ૩૧
 “શત્રુના મૂંઝીને કંઈ ધરો, ચરણામૃતપ્રાપ્તન કરી પરવરો.
 “શંખચક્રો કરો સુનાહ, રાખો કૃષ્ણ રહેમાં સાહ. ૩૨
 “વૈશ્ણવાન્ન મેડેવું તાંહાં સહી, સાદામું કો રણ રેડેશે નહિ.
 “તાનજી, તમ્મો ગ્રેરજો શ્રીહરિ, આપે આજ્ઞા કમ્પ્ણા કરી. ૩૩

વસણુ

- “આપો આજ્ઞા પ્રણુ. મુજને. દરખ માહારે મન્ય ધણો.
 “યૌવનાશ્વરણને જીતું તો જાણુજો કુંઝર તમ તણે.” ૩૪
 એમ કહી જપ્પકેતે લાહારે પ્રણુચરણે સિર ધરણું.
 નમક એણે જપ્પકેતે વાક્ય એડેવું આચરણું. ૩૫

અમલ પ મુ-રાગ માલવ

- વાક્ય સુણી દુષકેતનાં બોલ્યા અંતર્યામી રે :
 “ધન્ય ધન્ય તું કણ તણા સુત, સન્મુખ થયા છે સ્વામી રે. ૧
- “ધન્ય બુદ્ધ્ય એ બાળપણાની; પ્રથમ કરવું બૂધ રે.
 “લાવો ભાયા શત્રુ તેમારાં, નિરખું સર્વ આયુધ રે.” ૨
- વાક્ય સુણીને વિશ્વાધારનાં મંદિરમાં બાંસાં નારી રે :
 “લાખ, લાખની, આયુધ દેખાડું, નિરખે દેવ મોરારી રે. ૩
- “ધર્મરાયની ઈછા થઈ છે, અશ્વમેધ તે કરવો રે.
 “યુધ્ધ કરવા બપૂં યૌવનાશ્વન, યજ્ઞ-તોરંગમ હરવો રે. ૪
- “દશ કોડોણી કેરો છે અધિપતિ તે મેં વરિગો, નારી રે.
 “તે રાજાને પ્રહી અવતો તોરંગ લાવું દારિ રે.” ૫
- ચતુરશિરોમણિ પરમ સાધવી મેડેલા મુખે એમ બોલે રે :
 “ત્રણ લોકમાં સુણો, કૃપાનિધિ, કણ તણે કાવ તોલે રે? ૬
- “ત્રણ એડેન એડેને અગ્રે અધ્યકાં : ચર સખળ ને દાતા રે,
 “વિધ્યુલક્ષ્મિ ચિત્ત હરિને ચરણે; એડેની ધન્ય જનતા રે. ૭
- “જેણે પડેલો પોકોર પોન-ગ્રીધો, જેણે આખ્યાં દાનમાંમાં યમ રે,
 “ખાત વિના જેણે મહાયુધ કીધાં દણે શ્રીપરિચલ રે. ૮
- “યુધમાંમાં ત્યાં પ્રમટ થારો સ્વામી, પિતાનું નામ રે.
 “તે માટે મન દદ રાખી કરજો મહા સંગ્રામ રે.” ૯
- હી તો સિખામણુ દે છે : “સાંભળોને, સ્વામ્ય રે.
 “જુગ સર્વેમાં જસ યાધે; રાખશે નરનારાયણુ નામ રે. ૧૦
- “હધુવેશમાં જેડેની કીર્તિ ન ચાલે, તેડેનો ધિક્ અવતાર રે.
 “યુધ્ધસમે પાંડવ મન હીસે; રીઝે વિશ્વાધાર રે. ૧૧
- “પરડી પાહાની પાછી માં કરશે; એમ આપણે કુળે [ન] હોય રે.
 “હું છું ચરણકમળની દાસી; કહું, આપણુ લાગે જોય રે.” ૧૨
- “પ્રાણપ્રિયા, સુખ, હિતમ કુળની કીર્તિ આપણી થારો રે.
 “આપણુ માથે પાંડવ માળે, જશ આપણો બોલાશે રે. ૧૩

- “મદા નિરંતર ઓનારાયણ પાંડવને સિર ગાળે રે
અર્જુન કેરો કુંઝર જાણો, પરદા મનમાં બાળે રે” ૧૪
- એમ કહીને આયુધ્ય લાવ્યો, ઓહરિને દેખાડે રે.
અર્જુન મરખાં શર દીધાં, રણમાંકાં રાઠ પેઢોચાડે રે. ૧૫
- વજ્રમાણુ કાવાનવ જોયાં અગનાત્ર અનેક રે,
બ્રમરશર ને અર્ધચંદ્ર, પાવકાત્ર પાંચુ વિવેક રે. ૧૬
- કર્પરાત્ર ને વરુણાત્ર વંકમુખ મોહાત્ર ને હિદેગ રે.
દિવ્યાત્ર ને શેઠ્યાત્ર, સદા મોહિનિ મેન રે. ૧૭
- અક ત્રિશળ મદા મુદ્ધમાદિક પેગ્ય પેરચનાં બાણુ પેખે રે.
જ્યે જ્યે નીચ્યાં બાણુ બલવિધે દીધાં તેડ અયેખે રે. ૧૮
- સંભાળી ભાયા પ્રુડેગોતમ વૃષકેનને આસે રે:
“મહાભમાત્ર વિખે જ્ય પામિય, શીઘ્ર કરય.” હરિહરેચાસે રે. ૧૯
- ભાયા બીડી પ્રભુ પાખસે પ્રદક્ષણા તાંકાં દીધી રે;
કણુકુંઝર તાંકાં ચરણે નમિઓ, શીખ પ્રભુની સીધી રે. ૨૦
- હવે વીર યથા છે સત્વર હય લેવાને કામ્ય રે:
“મેન્યા નામે માહારી નારી ઇતી લાવું આમ રે.” ૨૧
- “વૃષકેત સધાતે જાવું” બીમ મદાનડ રીઝે રે.
‘કલૂ ન માને જો વડુ એકેનું, તો સિખામણુ દીજે રે. ૨૨
- “જો વધૂ રેડે પીહરમાડે, તે કયે તણે વચ નાવે રે.
‘કુંઝરનું જો કલૂ ન માને તો મુજ દીઠે ઘેરય આવે રે’ ૨૩
- પ્રભુ કનેથી માગી આમન્યા બીમ યથા સાવધાન રે.
તેણે સમે તાં આપ્યો મેધપર્વ, બોલ્યો વાક્ય નિધાન રે:
“અમ્યો માયાવી અત્રક્ષ ચાવું; વિદ્યા તણો નહિ પાર રે.
“પાંચ કોડોણી પ્રાણે કરીને માહારે હરવે તોખાર રે. ૨૪
- “અનેક વિધિનાં ઉપ ધર્મ, અમ્યો માયાવી કેડેવાત્ર રે.
“અમ્ય દગીને આપું તાતને, કાઢો તો સાથે જાવું રે.” ૨૫

શ્રીનારાયણ મનમાં રીઝ્યા, અવિલોક્યું મન સાથે રે :
 “કામ કરીને નિશ્ચે આવે.” મોકલ્યા ત્રણ સંઘાતે રે. ૨૭

વસણ

સંઘાતે ત્રણ મોકલિયા, કામ કરી આવે સહી.
 પાંચમે ઝમકે શોક છાંડી પાંડવ બેઠા સજ યદ્ય. ૨૮
 સજ યદ્ય ત્યાંહાં બેઠા યુધિષ્ઠિર; ત્રણ ત્યાંહાં પરવરિઆ.
 વૈરાગ્યમારગ સઘળો છાંડી વીરરસે વળી ભળિયા. ૨૯
 જૈમુન્ય રખિ કેહે છે જન્મેજયને : વૈરાગ્ય રસ એ ભળો.
 હરજીસુત [કાહાન] કેહે છે : શૃંગાર રસ સપરાણો.^૧ ૩૦

ઝમકે ફૂલ-રાગ અંદોલ

જૈમુન્ય કેહે છે : રાય, તત્પર ત્રણે થયા.
 આપણે ઘેરયથી પાળા પરવરેએ, હરિ આજ્ઞા દેઈ ગયા. ૧
 વોળાવી શ્રીવૈકુંઠરાય, ધર્મરાજ કુંતીમાય,
 તિલક કુંકુમનાં વધાવી કેહે : શુભ કરો એ. ૨

આજ્ય દેશી ત્રોલકની

હાળી-“શુભ કરો હવે કામ, જય પામીને આવો આમ;”
 આશિશ દે તેણે હામ્ય. કુપટી નોકેનું નામ. ૩
 શુભ અર્થે માંડી પાય, તાંહાં શુકન કેહેવાં થાય ?
 ધાવત વછ એક ગાય કરે હિસોરા મુખમાંય. ૪
 માલ્યગ્રી એસરહાર; મળ્યા વણિક શિર બે ભાર.
 મળી દર્પણ જોતી નારય; ધરયા અંગ્ય સકળ શૃંગાર. ૫
 સકળ પૂજ્યાં ગાત્ર; દ્વિજ મળ્યા સાહામા પાત્ર.
 સાહામો વાયસ આવ્યો ત્યાંહાં, લેઈ આહાર શુભ મુખ માંડાં. ૬
 સાહામો નકુળ દેતો કાળ, જોઈ વળ્યા હરિ જૂપાળ.
 આનંદ કરતા ત્રણ ત્યાંથી શીઘ્ર ચલાવી ચરણ, ૭

૧. શંત:-“ઈતિ અશ્વમેઘે વૈરાગ્ય રસ સમાપ્ત હવે શીરસ સરસ કલિશે”

- જાંઘાં મૌવનાથ નરેશ, જમ પોકોના તેણે દેશ.
 બગવતી અતિભવ્ય, તે સગળ દીડી દિવ્ય. ૮
 દિશા પશ્ચિમ કેરી જાંઘ, એક સગળ પર્વત તાંઘ.
 તરુ સગળ દુધ્યાં પાન, દેવરૂક્ષ સગળ સમાન્ય. ૯
 ગ્રીતળ છાયા ને વાય, જોઈ રહે અતિસુખ ધાય.
 વનવાડીની લીલા ધણી, સર્વ વરત માંડે મણિ. ૧૦
 તે પવતે ચરિઆ વીર મહાપરાક્રમ રણધીર.
 લાંકાંથી અર્ધ ઠાસ અપાર છે નગર બહુ વિસ્તાર. ૧૧
 મણિજડિત પાખમે દુર્ગ, જાણે જાગૃત જૂતળ સ્વર્ગ.
 મણિ સર્પ જ્યેષ્ઠિત પ્રકાશ ઝળહળે સગળ અવાસ. ૧૨
 બહુ જગત ગોખ જડાવ, ત્યાંહાં ચિત્રશાળા લખાવ્ય.
 ધન પતાકા જેહ ફરફરે બહુવિધિ તેહ. ૧૩
 તરિયા તોરણ જાંઘ્યાં બહુ, જન વમે ધનવંતા સહ.
 બહુ સૂર્યકાંતિ અનેક, ઇન્દ્રનીલમણિ નહિ છેક. ૧૪
 બહુ સ્ત્રાવિક જડિયાં દારૂ; કરે મરકન મણિ જાતકાર.
 હામ્ય હામ્ય કીર્તન કોય, કરે કુતુહલ સર્વ કોય. ૧૫
 એક નિગમ બણે સ્તોત્ર; આલે ધૂમ બહુ અમિડોત્ર.
 માન્યની મધુરો ગાન, અવછરા લેની તાન. ૧૬
 યજ્ઞ રથ એમ કલ્પોલ, દીસતું ઝાકમજોલ.
 તે નગર-સોખા પ્રીત 'જોઈને યજ્ઞે દિગ્મુદ. ૧૭
 તે તો, જ્યોજન ફરતી જાર, છે અમરપુરી આકાર.
 જત્રીસ ફરતી પોખ્ય, ત્યાંહાં યજ્ઞ રથો રંગરોજ્ય. ૧૮
 બહુ વાન્ય દૂધ આરામ, વાડી વિરાજિત તે હામ્ય.
 હામ્ય હામ્ય જારિયાં નીર, કરે પક્ષી કલ્પોલ ફીર. ૧૯
 નગર કરતા સેવ [બહુ પેરથ] નવપદ્મવ છે ઝોડો ફેર.
 માંડીને નિહાળે અક્ષ, ધન્ય ધન્ય તે જોલે મુખ્ય. ૨૦

પર્વત શિખર છે જાંહ, ચઢીને નિહાળ્યું તાંહ.
 ભીમ કેહે : “વૃષકેત, આ નગર જોવાને હેત.” ૨૧
 અનેક મણિના વણ, આશ્ચર્ય પામ્યા ત્રણ.
 તાંહોં શિખરજાંધ પ્રાસાદ લે છે સ્વર્ગ જ સાથે વાદ. ૨૨
 છે તીર્થજી સર્વ ભોમ્ય, અમરાવતી જ્યમ બોમ.
 તે આકારે દીસે સર્વ, તે જ્યોત્ષ્ણને મેહેલ્યો મર્વ. ૨૩

દેશ ક્રેય

જાણ્યે અવ્યનીમાં અમરાવતી, થઈ રહ્યું એમ જાતકાર.
 દૃષ્ટ માંડી જાંહાં જ્યો, શોભિત સધળા હાર. ૨૪
 ઉત્તર પાસાં નગરથી સરોવર એક હોય,
 સદાકાળ ખિરાજતું તે મંખ ભસ્મિં તોય. ૨૫
 સાતસેં કરમ પૂરો નગરથી તે આગળ્યે શોભે મધ્ય.
 ખેઉ પાસાં વૃક્ષલતા મગી મહાવિરાજિત જડુવણ. ૨૬
 નગરના ચોવટા મધ્યે પડે દષ્ટિ નીર.
 એહેવું સરોવર સાગર જ્યમ ગાજતું ગંબીર. ૨૭
 સરોવર શુદ્ધ મંડપ ખાંધી શય કરી છે વાટ.
 ખેઉ પાસાં દેવળ તણી હારયો, સખળ શોભિત ઘાટ. ૨૮
 ઉદકથાં અવ્યની છોટારી, પુષ્પ પાગે ચપાય.
 હામ્ય હામ્ય અગર ઉવેખિયા તે તણા ચાલે વાય. ૨૯
 સરોવરની પાજ્ય સુંદર, કીડાનાં બહુ સ્થાન.
 સિવ તણાં મંદિર અતિ ઘણાં તે ફરતાં સર્વ સમાન્ય. ૩૦
 એક પાધરી સર્વ શ્રૂમિ જાંધી તે દીસે સખળ ઉઘોલ.
 દેવળ આગળે આગણાં, ચિત્રચાળાની જ્યોત્ય. ૩૧
 ફરતી વાડી વનસ્પતિ, પુષ્પના પરિમલ જડુ.
 પૂજા કરે શંકર તણી, દર્શને આવે સહ. ૩૨
 નિત્ય કરીને નિગમ બોલે, બોલે છે જડુ બંજ.
 ઘંટા કચેરા ધોર કરીને એણી પેરે પૂજે શંખ. ૩૩

- વૃક્ષ કરતાં અતિ ઘણાં, તેડેની શાખા અપાર.
 નવપત્રવ શોભે પુષ્પના, બહુ ફળસહિત સવળી ડાળ. ૩૪
 તરુ પુષ્પ કુંજલના મનોહર, તુળશી કચેરાં વંન.
 શુભ હામ્ય શીતળ વૃક્ષછાયા, તમે બેઠા જન. ૩૫
 બહુ જટાદારી સંન્યાસી વાનપ્રસ્થ ને બ્રહ્મચાર્ય,
 બીજા રખિ મહાદીર્ઘ તાપસ તેડેનો નાવે પાર. ૩૬
 જળ ઉપકંઠે અનેક તાપસ તપ કરે છે પ્રીત.
 એક-દસન જોઈ યમ્યે દિગ્મુદ. ૩૭
 આરા સઘળા સોહામણા નરખી યે બે ઉત્તાસ.
 અવિલોકતાં રીઝી રહે; જલ્દે પૂરિયે આંહાં વાસ. ૩૮
 જૂજુવે આરે જૂજુવા જળ તણા તાં રંગ.
 નં ગમી જળ એ ત્યાંહાં કરે કાલણ અંગ. ૩૯
 અગાધ જળમાંહે તાગ જોતાં નવ્ય પામે કે પાર.
 અનેક કૃમં મજ મોટા દાદુર ઉદક મોજનરપ. ૪૦
 બહુ લીક બગ આડચો, અપરિમિત ટિટોડાં મોર.
 ત્યાં નીલ કાર કપોત કાણુંવ રેલ્ય કરની સોર. ૪૧
 અકાર આનુક દંસ કોકિલા શબ્દ મધુરા હોય.
 સારિકા જલકા સમેત પારેવાં કુકંઠ જોય. ૪૨
 જળ તણાં સંગી અનેક પક્ષી કરે ત્યાંહાં આનંદ.
 દૃષ્ટ માંડી નિરખનાં બહુ રંગ કચેરા કંદ. ૪૩
 ભ્રમર ગુંજરવ કરે, માંહે કમળ સાત પ્રકાર.
 નાવ કરતાં વિરાજિત, બહુ ખ્વનના ઝાનકાર. ૪૪
 તે સરોવર સોમા મુંદર જોનાં લીસે મન.
 હામ્ય હામ્ય પ્રીતન, સગળ સોમા, વસે વૈષ્ણવનં. ૪૫
 તેજે સરોવર શિવ-દર્શની મેડેના કરે બહુ ગાન.
 બીજા જોઈ રીઝી રહ્યા, તે લીડું પરમ નિવાન. ૪૬

તાં કનકકળસે કામ્યની જળ ભરી ચાલી શીશ.
 નવયૌવન નારી સકળ જશ બોલતી જુગદીસ. ૪૭
 નખ થકી તે શિખા મૂઢી ધરયા બહુ શૃંગાર.
 ઘૂઘરી ઝાંઝર ઝમક ગતિયાં ચૈ રહ્યો ચૈઅકાર. ૪૮
 એક માન્યની જળ ભરી લાવી, એક લેવા જાય;
 સાહામ સાહામાં 'શ્રીકૃષ્ણ' બોલે, નેત્રે રંગ ન માય. ૪૯
 પગ તણાં તળિયાં દીપતાં અને અધુર જ્યમ સિંદૂર.
 ગજગલ મેહેલા મદભરી, જળયે અનંગ કચેરૂં પૂર. ૫૦

વલણ

'અનંગ કચેરૂં' પૂર જળયે, એહેવી તે શોભી રહી.
 છોકે ઝમકે ભીમ કચેરી આંખ તે શીતળ થઇ. ૫૧

ઝમકે ૭ મું-રાગ મારણી

હવે જોમુનિ કેકે: સાંભળે રાય, જોઈભીમાદિક સુખિયા થાય.
 જોતાં તાપ રહેના ગયા, સવા પોહોર એહેવે દિનકર થયા. ૧
 એહેવે શંખ પૂરિઓ રાજદ્વારય, જળ પીવા જાશે તોખાર.
 'કુંકુભિનાદ' થાયે અતિધણા, બહુ વાળાં ગંગાજળ તણાં. ૨
 સુખિયાં જન જોવાને જહ્ન હાટ શેરિયે આવી રહે બહુ.
 નરનારી સર્વ ટોળે મળે; જોતાં અળગો કે નવ્ય ટળે. ૩
 મોહ સકળ ત્યાંહાં સજ થઇ રક્ષા કરવા આવ્યા સહી;
 અનેક ગજ ને હય તાંહાં ધણા સુભટ. શિરે:મણ, જળ નહિ મણા. ૪
 રાજમોહોલે આજ્ઞા સર્વ ધથી; સહકોનાં મન રહ્યાં ઉદ્વેશી.
 'હસ્તી' શૃંગારી સજ કરે, કુભસ્વજ સિંદૂરે ભરે. ૫
 અંબાડી સુદર સુવર્ણ, મણિગદિત જાણે રવિનાં કિરણ.
 પાખર સજળ સોહાવે અંગ; અનેક મણિ કચેરા રગ ૬
 ઘૂંઘટ ઘંટાનાદ સમોહ. સાંકળ પાખ તણાયે લોહ.
 હૂંતૂંસર માનાશ જડયા, અણિશુદ્ધ આગળે મદયા. ૭

- બેઠા બળિયા બળખંડાર, શીશ અંકુશ ફેરે કુંતાર.
 ધ્વજ પતાકા ત્યાં ફરહરે. મદ ગળતાં સારસિઓ કરે. ૮
 હામ્ય હામ્ય ગાળે મૂંઢાળ, એહેવા હસ્તીનો નહિ પાર.
 આંખ્ય તેહેની રીમે ભરી. પાંચ અયુત એહેવા સજ કરી, ૯
 આગળ્ય થકી વળાઓ તેહ, એક એકથી શોભિત દેહ.
 દશ અયુત મણિજડિઆ રથ, તેણે હથ જોઆ સમરથ. ૧૦
 સંન્યાસ અંગે સકળ આયુધ્ય, રણ જાણે નાનાવિધ્યનું મુદ્ધ.
 એહેવા રથ બેસી નીસરયા, પાણીવાળા તે પરવરયા. ૧૧
 પાંચ લક્ષ માંડે મહારથી; ભીમે જોયું: “આવા કે નથી.
 “પાંચ લક્ષ સગળ અસવાર, અંગ ઉધાડું નહિ કે દાર. ૧૨
 “એક કોડ નેવું લક્ષ પ્રમાણ, પાળા સગળ મુદ્દના જાણ.
 “એહેવી પાંચ કોહોણી મેન્યા હોય. હયની રક્ષણ કરે સર્વકાય. ૧૩
 “છોડ્યો હય જૂવે રાગનં; સગળ શોભે કામ સમાન્ય.
 “નૃત્ય કરતાં શોભિત વર્ણ, ક્ષિતિ ન જોભે ભરતાં ચરણ. ૧૪
 “પાછળ ફરતા ચોખ્ખ અપાગ; મધ્ય થકે આવે તોખાર.
 “નાનાવિધ્ય વાળે વાળિંત્ર; ચમર હોયે હયને શિર છત્ર. ૧૫
 “રાગના મનમાં છે ધણું અન્ધમેધ-હય જોવા તણું,
 “તે માટે રાખે વિધ્ય કરી જોદા સર્વે પાખલ ફરી. ૧૬
 “ઓણી ધેરે સધળા સજ થાય. જાણે રણ છત્રવાને જાય!
 “મારગ સધળા સરોવર-તીર આવીને વીંટી રેહે વીર. ૧૭
 “ગંગાજળનું કચેડેવું અંગ, હય કચેડેવા તે કચેડેવા રંગ!
 “પૂર્ણ કળા ચંદ્રની સોળ, મુખ શોભે ને સગળ કપોત્ત. ૧૮
 “ડાખે કણ મેઘને વાન્ય. તિરક શોભતું હંસ સમાન્ય.
 “તણુ ઠાંણા કંઠે વજ્રા, ઇંદ્રધનુસને વર્ણે બગ્યા. ૧૯
 “પૂછ તેડેનું પીનમ વર્ણ, કુંકુમવર્ણા ચારે ચરણ.
 “દીગણથી તે હો! ચાર અરણુ તણે શોભે આકાર. ૨૦

- “ઉત્તમવળ ગાત્ર તેડેનું હોય, ન્યમ મંગાળળ કચડં તોય.
 “ધેનુ તણું પય શોભે ન્યમ, કાંતિ વિરાજિત શોભે ત્યમ. ૨૧
 “અપો કુસુમ તણી ગત્ય ઘણી કેશવાળી મંગાળળ તણી.
 “નવરંગી મંગાળળ-કાંત્ય તે અશ્વમેધનો હય સિદ્ધાંત. ૨૨
 “એકેવો ને મનોહર વાળ્ય યત તણે તે આવે કાળ્ય.
 “અંગે સકળ ધરી શણગાર ચોડો ચરણે નેપુર-ઝમકાર. ૨૩
 “મણિ સુક્તા ફળ-હાર મુચંગ કંઠે ધર્યો ઝમકે નિજ અંગ.
 “મેહોવટિ મણિ જડયા અમૂલ્ય, સોવણું જૂલ્ય શોભે અતુલ્ય. ૨૪
 “શબ્દ ઘૂધરી કચેરા અનેક વિચિત્ર ભાત્યના આવે છેક.
 “અનેક શૃંગાર બહુ ભાત્ય, સગળ ઝવેર જલ્યા શુભ જાત્ય. ૨૫
 “નૃત્ય કરતો આવે તુરી, રક્ષા મેન્ય સકળ તાં કરી.
 “વાજે નાનાવિધિ સમોહ, તેડેને જોવા સહને મોહ. ૨૬
 “હામ્ય હામ્ય જોખ્યા જે રેકે, જે શુદ્ધ કચેરાં કારણ લેહે.
 “આડા અવળા મારગ-શેર ફરે સરોવર તે ચોડો ફેર. ૨૭
 “હાથી ફરતા રાખે સડી, મધ્યે હય જળ પ્રાણે જઈ.
 “જય જય શબ્દ કરતાં વીર હય લાખ્યા જાંઠાં ભરિજીં નીર. ૨૮
 “એકે ચોદા સગળ મહારાજ, રણમાં કપ ધરે ન્યમ કાળ.
 “હય હરવા કોણ આવે પાસ? દર્શને પર-દળ પામે ત્રાસ. ૨૯
 “એકેવું દર્શન તે દળ હોય. ક્ષિતિમંડળ નવ્ય માંડે કોય.
 “ઉદ્રાદિક નવ્ય ઈછા કરે, તો કોણ અશ્વ આવી ત્યાંહાં હરે? ૩૦
 “અમંગ યૌવનાશ્વ રાજન પર-દળ છતી આણે અન્ન.
 “તે દળ સાહામૂં કોણે નવ્ય જોવાય, નવ્ય માંડે ત્યાંહાં સંકરરાય. ૩૧
 “ઈછા કોણ કરે તાંહાં થર? તે દળ કચેડં ચાલે પૂર.
 “પાંચ ઘોડોણી દળ તેડેને સંધાત્ય વીટી અશ્વ ત્રહી રેડે હાય. ૩૨
 “આ શોભા નવ્ય નિરખી અમે, શં શુદ્ધ કરશે બાળક તમે?
 “એકેમાં જઈ કોણ ઘાતે હામ? અશ્વ તણું કથમ માગે કામ? ૩૩

- “દુર્યોધનનું ગદ્ગદ દળ હવું, તેવું આ દીસે છે હવું.”
- “અનેક અશ્વ, ન લાભે પાટ દીસે જાળિયા જળ-ભંડાર. ૩૪
- “ગજ રથ અશ્વ અનોપમ જોઈ, શોભે સકળ યોધની દેહ.
- “એહેની શોભા પરમ વિચિત્ર; તે માટે શું કરવું, મિત્ર? ૩૫
- “આ સેન્યાનો આહ્વાનો વણ, આપણ પાળા આત્મા ત્રણ.
- “સંગે છે થોડાં આયુધ; ધણા સંધાતે કરવું યુદ્ધ. ૩૬
- “પિતાપુત્ર બે સુષ્ટિયા કાન્ય, કહાં આપણને શ્રીભગવાન.
- “કયમ મેહેવાસે તે જીવના? સરળાએ જાળિયા બહુ છતા. ૩૭
- “મંત્ર રચો, ઠાણુ કરવો મર્મ? કયમ આપણે રેડેશે ધર્મ?
- “શીઘ્ર થઈને કરો વિચાર. હવડાં એ વળશે તોખાર. ૩૮
- “પાટનગરમાં લ્લાહારે ગયા દિવસ આજનો બેસી રહ્યા.”
- મેઘવણુ તવ નમિયો પાય : “શી ચિંતા આણો મનમાંય? ૩૯
- “મનની ચિંતા તે પરદરો, શ્રીનારાયણુ જૈસે ધરો.
- “પાંડવના ધરમાં ભગવાન, સુખે જીતશે એ રાજન. ૪૦
- “જે રણમાંડિં હોયે ભીમ ત્યાંહાં આપણે કુશળ કોમ.
- “અણો નાહાનડિયા તમ તણા બેઠ્યે કરીને જાણો ધણા. ૪૧
- “જીતી દળ આપું જૈ, તાન; આપું અશ્વ તમારે હાથ.
- “એ મુજ કને વિલા છે ધણી; કીર્તિ કહાં શું પોતા તણી? ૪૨
- “તે જાણે બેદ સકળ ગત્ય હરિ, બે મોકલિયા આદર કરી.
- “અમને ઊપરથ છે તમ તણું, તે માટે બળ વાઘે ધણું. ૪૩
- “સાહામું સેન્ય અસંખે મળે, તમ દીડે સહ અજગૂં દળે.
- “ગદા મોડે કીરવ દળ જોઈ. મારી ચૂરણ કીધું તેડ. ૪૪
- “અનેક જાળિયા જીવા ગદ્ગદ; ભીમ મહાબહુ જાણે સહ.
- “ધરામધ્યે છે પાંડવ વીર જાળિયા શર-શિરોમણુ ઘેરથ. ૪૫
- “અમ્યો તમારા, સ્વામી, તંન; તે માટે દદ જાણો મન.
- “રણમાંડિં જૈ પરદરો પાય, પાંડવડુજે કયમ પાછો પાય?” ૪૬

વાક્ય મુણી રીતળ થયાં ચક્ષુ વીર વૃકોદાર બોલ્યા મુખ્ય :

“ભલો ભલો મેઘવર્ણુ સુખણુ. હવે આણી આલ્યો મુજ પાણ્ય. ૪૭

“ધીરાપણું કુંઝર, આણુજો. મુજ એકે દળ બહુ જાણુજ્યો. ૪૮

“તેડેને વાધ્યા જાણું જદા, મારું દળ અહીંને મદા.” ૪૯

ભીમાદિકતાં વચન અપાર મુણી રીઝિયા બંને કુમાર, ૫૦

કર્ણુપુત્ર કેડે : ” માડો ચરણ, રદે ધરીને અસરણ-સરણ. ૫૧

વલણ

“અસરણસરણનું ચંતન કીજો, નામ થકી જીગરિયો.”

હુરણમુત હાહાનહ નામે સદા નિરંતર ઠરિયો. ૫૨

શ્રીમાહાભારથ જન્મેજેથ મુન્ય બોલ્યા વાણી.

ઝમક સાતમે કુંઝર ચાલ્યો : “આપું હવેને આણી.” ૫૩

ઝમક ૮ મું-રાગ રામગ્રી, ત્રગડો તાલો

જૈમુન્ય બોલ્યા, કેડે : સુણ્યજૂપણ, બાળક જિહ્વો સુંદર ૩૫ છ.

આમુષ શોભે બળવંત અત્ય છ, પગલે પગલે વાધે મુખ છ. ૧

હાળ-પગલે પગલે અક્યેકે નવનવી વાધે શુદ્ધ છ.

મેઘવર્ણુ તાંહાંધી પરવરે તેડેને સકળ વિદ્યા શધ્ય. ૨

મહામંત્રવાદિ માયા થકી આકાશ ચાલ્યો જન્ય,

પવન આવારે અંતરિક્ષ વીર માંડી પાવ. ૩

અંતરમાંડે આવિઓ સર્વ સેન્ય તેણે હાર્ય,

અનેક ત્યાંહાં હસી ધણા, રથ બેહતો નહિ પાર. ૪

આહાવી કેણે માયા રચી? જૈમુન્ય કેડે : રાજન,

હવે વીરસ ગુજને કહું; એકમન્યે ધરજો મંન. ૫

ભીમસેન્ય ને વૃષકેત પર્વત થકી ન્યાહાળી જ્યેય :

“અહીં સુખટ-દળ સંખ્યા નહિ. અહીં એકલો સુત હોય.” ૬

અંતરમાંડે પ્રથમ રહીને મેડેલિયો અધકાર :

કો પાસેથી દેખે નહિ, સહકો રણ તેણે હાર્ય. ૭

- દારુણ એહેવા શબ્દ પ્રગટયા, થયા તે ભયભીત્ય,
 ન્યમ નિશા કાળે એધ પ્રગટયો, દીસે નહિ આદિત્ય. ૮
- તે શબ્દ સાંભળી સર્વકો પામી રૂઝું છે ત્રાસ.
 ૭. નેહ શાહી હાંકી રહ્યા સર્વ અશ્વ કચેરે પાસ. ૯
- હસે દિશામાં કો નય દીસે; તિમિર કચેરો ઘોર.
 ૮. ભયભીત્યમાહે શબ્દ બોલે; થયો દળમાં ઘોર. ૧૦
- એહેવે તિમિર થકી એક તેજ પ્રગટ્યું, યઈ રહ્યો ઉદ્યોત્ય;
 બાણે સૂર્ય આખ્યા ધરમાંહે, સહસ કિરણની નેત્ય! ૧૧
- ૦/૧૦ કોને દેખે નહિ: 'હવે કાણુ રચવો મર્મ?'
 'કો દેવ અગ્નિ આવિઆ, હવે કયમ રેહેશે ધર્મ?' ૧૨
૭. રુદે સર્વ કંપિત હવા ને ભંગ થયાં છે આત્ર:
 'ભાઈ, દેવમણુ કો આવિઆ, હવે અશ્વ હરશે પાત્ર.' ૧૩
- એક એકને દે ધારણ: 'સાવધાન થાએ, ભાત્ર.'
 તેણે સમે તાંહાં પવન પ્રગટયો: 'આ અમંભવ વાત્ર.' ૧૪
- હસે દિશામાં વાયુ આશ્યો; વૃક્ષ ભાંગ્યાં ડાળ.
 રજ સખર્ગી ઊડી, મેન્ય હાંક્ય; બાણે પ્રગટયો કાળ! ૧૫
- હવે દશદ કચેરી વૃષ્ટિ માંડી, દળ પમાડ્યું ભંગ.
 કૈંકના કણુ ઊડી ગયા; ચૂણુ થયા એક અંગ. ૧૬
- શૈલ્યપ્રહારે અશ્વ રથ ભાંગી કરયા છે ચૂર.
 ૭. ગજ આશ્વના સખજ થયા તેણે વીર મારયા ચૂર. ૧૭
- સેન્ય સચળું મારિત્રું, પછે થઈ રથો હાદાકાર.
 ભંગાણુ પાટિત્રું, સુખટ નાહા પટે મળો ને તોખાર. ૧૮
- એકના કર ને રુદે ભાંગ્યાં, ત્રીડી ગયા તે ચરણ.
 અશ્વ મટી ઉતાર્યો લેઈ વગ્યો મેધરણ. ૧૯
- પર્વત ઊપરે બીમને નમ્ર અગ્નિયો કરમાંડ.
 ૮. તોરંમને અધિજોક્તાં પછે રહેમાં સુખ થાય. ૨૦

- પાણ્ય તૂટ્યા, ચિર ફૂટ્યાં; સોર કરતા જનઃ
 'કાણ્યે અંત્રિક્ષથી ઘોડો હર્યો.' જઈ કહ્યું જાંઠાં રાજન. ૨૧
 તે સાંભળી મન-વિચિત્રતા સમજો. થયો ભૂપાળઃ
 "કાણ્ય હરે અશ્વ માહારો?" તાંઠાં વદન કર્યું વિકરાળ. ૨૨
 "અરે સ્વામી પવન પ્રગટ્યો; પડ્યા બહુ પાખાણ.
 "અધકાર માહે તેજ પ્રગટ્યું, કર્યું દળ ભંગાણ. ૨૩
 વલણ

"પડ્યું બહુ ભંગાણ રે. કે અશ્વ હરી અંતરિક્ષ ગયો."

આઠમે ઝમકે યૌવનાશ્વ દળસહિત તે સત્વર થયો. ૨૪
 ૨૭૬

ઝમકે ૯ મું—રાગ કેદારો

- જૈમુંતિ કેહેઃ મુણિયે, શૂપઃ તન યૌવનાશ્વ મુંદર રૂપ.
 સ્વરૂપ જોઈ અમીર હિમરાવ સકળ સંગે અનુસરે. ૧
 હાળ-સંગે જોઈ સકળ લેધ રાજ આશ્યો તેજો ખેવઃ
 અશ્વમેધનો તોરંગ હરિઓ. અંતરિક્ષથી કે દેવ. ૨
 મુંદર રથ ને આયુધ્ય સધનાં, સેન્ય સકળ સંધાલ;
 પાંચ હોડોણી મેન્ય હતૂં સંધાતે, એ તાં અસંભવ્ય વાત. ૩
 અનેક દુંદુભિ ગોમુખ પશુવ શંખનાદ રથતૂર,
 અનેક વાનિત્ર વાજે અનાહત; સધળા અદિયા શર. ૪
 મુવણું સંનાહ રત્ન જડયા બહુ કરી રત્ના જાતકાર.
 ભદ્રજાતિકમાહે હાથી સમળ, પવન-વેગ તેખાર. ૫
 શ્વળ પનાકા બહુ રરરરે; સમળ ફૂલદલ હોય
 ઘંટા-ધૂધર-નાદ બહુ તે, દૂર થકી તે જોય. ૬
 અનેક મણિ માણક બહુ જડિયાં, જોતાં હીસે મન.
 એકેના સકળ સેન્ય સંધાતે આઓ રથ રાજન. ૭
 જોણે દામ્યથી અશ્વ હરિઓ, દષ્ટે આવી ન્યાહાજે;
 મારય. જોધ તે સકળ જોયા, પગલાં રથ સંભાળે. ૮

- એન્યથા દળ દોડોદશે દ્રોડે, જૂએ નિહાળી વાટ
 પગલાં જૂગિ પડ્યાં ન દેજે; માંડ્યા મન બિચાર. ૯
 આડે ડિગામાં દસદસ જોજન જોષ જોદ સર્વ વળિઆ.
 રાજ પાસે પર્વત આગળે સર્વ એકડા મળિઆ. ૧૦
 કો કેડે : 'અશ્વમેધો કોણે અંતરિ'. કો કેડે : 'ગયો પાતાળ.'
 મર્મ ન લાગે એકે જોનાં; કુષ્પ પામ્યો જૂપાળ. ૧૧
 ભીમાદિક ને 'મેધવણ' હય બાંધીને નિદ્રા આણી.
 કણુ તણો કુઅર તાં બિડ્યો દળ સપરાણું જાણી. ૧૨
 અલભ્ય કરતો તે પર્વતથી દળ સાહામો ચાલી આવે.
 ભાયા ધનુષ સહિત તે છે સુંદર યૌવનાશ્વ બોલાવે : ૧૩
 "આ કો અન્ય દેશનો દીમે, દિનકર સરખું તેજ.
 "આપણા અશ્વ તણો હરનારો સહ કો જાણે એ જ. ૧૪
 "આહાવી કાંતિ કહિ'યે નવ્ય દીડી, દીમે છે એ ધરો.
 "માહારા મન મઘાતે જાણ્યું ધનુર્વિદ્યાયે પૂરો." ૧૫
 રાજ આદ્યં સર્વ જૂએ છે. કોડેને મનમાં નાણે,
 સૈંહ આગળે અમ્ભમૂથ એમ સકળ સૈન્યને જાણે. ૧૬
 'યૌવનાશ્વનું' રણુ છૂટું તો હરિ આગળે જસ થાય.
 'પ્રતાપ માહારા' ગાય તણો, સર્વ જાણે બિડ્યા જાણ. ૧૭
 આદરશ્ચ આપ્યો રણુમાંહાં, બિદ્ધ થયાં છે રામ.
 આંખ રાત્રી વદન ચક્રાચૂં, ચરણ પડે નહિ બોમ્બ. ૧૮
 જયમ શાર્દૂલ ગજપૂષ્પને દેખીતે અતિ આનંદ માળે,
 કણુ તણો કુઅર તાંહાં આવી સાહામો એમ વિરાળે. ૧૯
 અતરવાસ થકી બીરો ધનુસ તણો ગણુ જોય.
 શસ્ત્ર ભાયા પોતાના સંભાળી અનિ આનંદ મન્ય હોય. ૨૦
 શંખ ચક્ર અંધે શુભ માળા, ધરિયા સાલિગ્રામ.
 રાજ દેડે છે : "વિષ્ણુમકત કો આપ્યો રણુમાંહાં આમ." ૨૧

- રથ હંકવી સેન્ય-મુખ્ય તે ભૂપતિ માથી આવ્યો.
 મુખટ ચરને મુવેચ દેખી ગ્રેમે કરી બેલાવ્યો : ૨૨.
- “કોણુ મુખટ દીસે લઘુ વયમાં ? કોણુ માન ને તાત ?
 “કોણુ દેશમાં વાસ તહારો ? નગર કોણુના નાથ ?” ૨૩
- રાજા કચેરાં વાક્ય સુણીને વૃષકેત એમ બોલે :
 “હરિનાપુરમાં વાસ અહારો; નહિ કો પાંડવ તોલે. ૨૪
- “રાય યુધિષ્ઠિર કેરો બ્રાતા નામ જોહનું કણુ,
 “પેહેલો પોહોર પોતાનો કીધો આપીને મોવણુ, ૨૫
- “તેક તણો છું કુંઝર કહિયે, નામ કહું વૃષકેત.
 “અમો હરયો છે અશ્વ તમારો, યુદ્ધ કરવા મન હેત. ૨૬
- “પાંડવને તો ઈછા થઈ છે અશ્વમેધ તે કરવા,
 “ઘેરય તમારે થોડો જણી અહો મોકલિયા હરવા. ૨૭
- “જગય જણા અહો આંહાં મોકલિયા, આવી હરિઓ વાળય.
 “આ સેન્ય મારીને હય લીધો, મુજ બ્રાતનું કાળય. ૨૮
- “પાંડવના ઘરમાંહાં નારાયણુ પ્રભુ આગળ દિવ્ય કીધાં.
 “જગય પદારથ માહરા ધરમાંહાં, ત્રોડો વરીને લીધાં. ૨૯
- “એકે પણ થોડાન કીધું; એક જીતશે રાય;
 “એકે ભંડાર લેવા પડ્યા; બેણુ છું મુખમાંય. ૩૦
- “તે માટે ધન સેન્ય લેઈને આવો અહારી સાથ;
 “નહિ તો મુદ્ધ કરવાને સમર્થ; ધનુષ પ્રહોને હાથ.” ૩૧
- વૃષકેતુનાં વાક્ય સુણીને ક્રોધ ભરાણો વીર :
 “માહારા ધનની ઈછા કરે છે તે મોડોટા રણધીર ? ૩૨
- “જાણુમાંહે તહમ્મો મારના જણો; છજ કચેડ નહિ કામ.
 “પિતા પુત્ર નામે નબ્બ સુણિયા, જીતો કચમ સંગ્રામ ? ૩૩
- “તે તું મુદ્ધ કરવાને સમર્થ તો મેહેલોને જાણુ.
 “માહારા કરનાં જાહારે છૂટે ત્યાહાર નહિ રહે પ્રાણુ. ૩૪

તે બાણથી મૂર્છા હવી છે અને વળી પડિયો બોમ્બ. .
 બીમસેન્યે પુત્ર દીઠો; યયાં બિભાં રોમ. ૧૮
 નગ થકી હેઠો બિતરે બળભરયો તે મહારાજ;
 રણભૂમિમાંડે આવિઓ રૂપ ધરીને કાળ. ૧૯
 સૈંદનાદ કચેરા સોર કરતો જ્યમ ધડૂકે મેઘ,
 કરી ગર્જના દળમાં રહી સાદામો ઘઈ સુવેગ. ૨૦
 પુત્ર કચેના બાણ કાઢી નિહાળ્યું છે મુખ,
 વશ પોતા તણે લાંઠાં ઢાંકી : પ્રશુ કરશે મુખ. ૨૧
 પછે ગદા ઝડીને સાંચરયો જાંઠાં રાખનો મુત હોય.
 દીર્ઘખાડુ પ્રચંડ દેખી આમરણું સર્વ કોય : ૨૨
 “અરે દુષ્ટકર્મો, અપલ કાંઈ, ક્ષત્રિનું નોકે કર્મ.
 “હવે રણમાંઠાં રાખજ્યો તલ્વારો કુળધર્મ.” ૨૩
 સુવેગ છે તે બીમસરખો તડોતડિ બે અંગ;
 ‘ગદા ઝડીને બોલિયો તે બીમ કચેરે સંગ : ૨૪
 “અશ્વ અમારો આઠાં રથકી ઝહી સહે નહિ કે દેવ.
 “ધર્મ ઈછા નમ્ય કરે, દૈલાશપતિ મહાદેવ. ૨૫
 “અશ્વ હરીને કુશળ વાંછે, કથમ જાશે પેરય ?
 તજી હીંડયા ક્રોડતા તે આજ જોલયો પેરય.” ૨૬
 બીમસેન્યે કેડું : “શું જૂર, બોલો ? એ લવે આજપંપાળ.
 “જ્યમ અશ્વ લમ ધન તજા” ૨૭ : પિતા પુત્ર ખુટયો કાળ. ૨૭
 “જો જાણો કુશળ રહે, તો સમપો ધન;
 “નહિ તો સદા કે દેખનાં પામશે સર્વ પાન.” ૨૮
 એમ : કહીને ગદા ફેરવી કરયો છે સૈંદનાદ.
 સુવેગ સાદામો ગદા ફેરવે મુદ લેવા વાદ. ૨૯
 અન્યોઅન્યે ગદા કચેરા મેલેલિયા છે પ્રદાર.
 દિશોદિશે પરલાંદાના યયા છે કુમકાર. ૩૦

સમાન્ય છે એ શર જાળિયા, ગદાપ્રહાર સમાન્ય.
અદ્ભુત ગતિશું એ વઢે તે ન મૂકે કો માન. ૩૧
એમ ખટ ગદાયુદ્ધ કરીને પછે ત્રેહે જઈ અસવાર.
સાહામસાહામાને ફેરવી કરે પ્રહારે પ્રહાર. ૩૨
નાખે નરને ચરણ અહીંને, નાખે બદ્ધ તોરંગ.
તે માર દેખી રણાંગણથી સર્વ પામ્યું ભંગ. ૩૩
રણાંગણથી ફેરવીને નાખે જગવંત બેય,
નગરમાંહાં ધરઆંગણે નર વાહન પડતાં તેહ. ૩૪
તે યુદ્ધ છાંડી બેઠે જાળિયા આપિયા છે બાથ.
સખા કઠ્ઠી પ્રહાર પાડુ ઢાંક મેહેલે હાથ. ૩૫
દૂમદૂમે દગે દિશામાંહાં અને કપે બોમ્મ.
નાદ કચેરા વાદવી કંપિયા મર્વ રોમ. ૩૬
એકએકને કઠે અહીંને નિપાતે લેઈ ધરણ;
એક એક બપરે પડે એકે એક મેહેલે ચરણ. ૩૭
બીમબેન્યે સુવેગ અહીંને નાખિયો ભૂમિમાંહ.
શતવાર ફેરવ્યો શીશ બપરે બેઠે અહીંને પાપ. ૩૮
પછે અવ્યની નિપાતીને નિરખિયો જગવંત.
પછે પામી મૂર્છા એમ પડ્યો જાણ્યો આવિયો રણઅંત ૩૯
પાસે બેશી બીમ નિરખે; સમરિયા ભગવાન :
“હવે કૃપા કરજ્યો, નાથણ; આ સુવેગ થાયે સાવધાન. ૪૦

વલ્લભુ

“સુવેગ થાયે સાવધાન રે; કૃપા કરજ્યો, શ્રીહરિ.”
અમક દશમે વૃષકેતની મૂર્છા રણમાંહાં બિતરી. ૪૧

અમક ૧૦ મું—રાગ ગાલેરી રામગી

વીતી મૂર્છા ને બિહચો મુત ઝળું રે,
જૂએ તો રણ પામ્યું સર્વ મરણ રે.

- “શ્રીકૃષ્ણ સકળ દુઃખના હરણુ રે,
કરણા કરો શ્રીઅચરણચરણ રે”. ૧
- રાગને પાસે આવ્યો વૃષકેત રે;
યૌવનાશ્વરાય બિપરે છે દેન રે.
- “નાયજી, સકળ સેન્યા સમેન રે,
સુખ આપો, એ રણ કીધું યેન રે.” ૨
- માર્ગન કરે જામને રાગન રે :
“નાયજી કીધ કરો સાવધાન રે.
- “ભક્તને કરણા કરો ભગવાન રે,
પિનાને પુત્રના રૂપ સમાન રે. ૩
- “રણમાંહાં જોજોકાર તો યાચ રે,
આવે પાંડવના ધરમાંહ રે.
- “હવે જશ આપો, વેકુંદરાય રે.
આવી જૂપ નમે તમ પાય રે.” ૪
- એમ ત્યાંહાં રમરણુ કરણુ શ્રીપત્ય રે,
તે દહ મન સંઘાતે અત્ય રે.
- યૌવનાશ્વ બીક્યો ત્યાંહાં જૂપત્ય રે,
એમ ત્યાંહાં પાળ્યું શ્રીપત્યે સત્ય રે. ૫
- કુશળ કીધાં તાન મુનનાં અંગ રે;
ગાંધ્યું સેન્ય પમાડ્યું જે ભંગ રે.
- રણમાંહાં બેઠા મળી મહ રંગ રે, સગજન સદોદર મંચ રે. ૬
- હવે પુષ્પ તણી વૃષ્ટિ કીધ રે, ઉજેયનાના મનોરથ સીધ રે.
- પ્રભુએ પાંડવને જશ દીધ રે, અભંગ રામ છત્રી ધન લીધ રે. ૭

વસણ

- છત્રી અભંગ રાગ બાજિએ એન્ધ સકળ ધન લીધું,
હરણ-મુત કેદે : પ્રભુજિયે એમ પાંડવને સુખ લીધું. ૮

વૈરાગ્યરસ ને શૃંગારરસ, વળી વીરરસ ત્યાંહાં એક;
આહીં થપી હવે ભક્તિરસની કથા નિરૂપું તેક? ^{કર્કટ}

ઝમક ૧૨ મું—રાગ ધન્યાશ્રી

જૈમુન્ય ખોલિઆ : સુણો, રાવ, હવે કહું ભક્તિ રસ-મહિમાય.
વૈષ્ણવનાં મન નિર્મળ થશે, અધઓધ સુખ્યે પ્રલે યંશે. ૧
હવે રણુમાંહાં સેન્ય સઘળું જેહ આન્યું સહ જીમ પાસે તેહ.
કો બળિયા સુભટ દોસે એહ; એડું પરરપેરે ધરીને રનેહ. ૨
જીમને પૂછે છે રાજન : “તહે કોહોજી સત્ય વચન.
“ધરમાંહાં વસ્થા છે જીગજીવન તે કોણુ જિગ્ગું તત્ત્વાડું પુણ્ય?” ૩
કુંતીનો પુત્ર કેહે : “ધન્ય ધન્ય”; રાખજિયે મનાન્યું મન.
“પ્રથમ તો દોષજી કચેરા તન; જીનને વલ્લભ ધણું અશુન; ૪
“ત્રીજું સુભદ્રા [ખેહેન] પાવન; ચોથું અશુન અંશ ઉત્પન્ન;
“દ્રુપદીને જાણો વલ્લભાસન્ન; છઠું સત્યમાંહાં નહિ બિન્ન; ૫
“સાતમું વિપ્રને દીધાં અન્ન; આઠમે વૈષ્ણવનું ચિહ્ન;
“નવમે કહું : દમ્યા દુર્યોધન; દશમે જે દુષ્ટે વાન્યા દિન; ૬
“હરિના ને અહારા ગુરુ એક; વળી પ્રભુને વલ્લભ ભક્તિ વિરોક;
“પ્રભુથી ચિત્ત ડગે નહિ રેખ; વળી કો વિધાતાનો લેખ; ૭
“અહને જાણીને દીનદયાળ કાધી અહારી સંભાળ;
“બાંહે પ્રજા શ્રીગોપાળ. થોડે ધણું કરૂં, જૂપાળ. ૮
“નાથ જેહેને કરે અનંગ તેહેનો કચમ છોડે સંગ?
“જેહેને પૂરણ હરિચ રંગ તેહેનું એક જાણો અંગ. ૯
“અહને કૃપા કાધી જેહ, રસનાયે કેહેતાં નાવે છેહ.
“સુકિત જન્માંતરનાં એહ, દેવકીનો કુંઝર આણે નેહ. ૧૦
“મંદિર ખેડા વિશ્વાધાર કરવા અશ્વમેધ અપાર;
“હરવાને મોકલ્યા તોખાર, ધર્મને અર્થે તમ ભંડાર, ૧૧

- “તમ્ને વિષ્ણુમકત બાળી રાય, બાળુત્ત્યોઃ પ્રજુ તમ દરમાંદ.
 “તે નાયને એમ ઈછા થાય, એ સર્વ પ્રજુને કરચ બાય” ૧૨
 બીમનાં વાક્ય યુષ્ઠિઆં મત્ય, જૂપત્ય હરખ પામ્યો અત્યઃ
 “અહો કાણુ કરી મુદ્દની મત્ય? પાંડવરૂપે વૈકુંઠપત્ય. ૧૩
 “તમને પૂછું ચઈને દસઃ ત્રીજો કાણુ તબારે પાસ?
 “એ તોરંગમ પ્રતી ગયો આકાશ, તેડી લાવિયે અમ અવાસ” ૧૪
 કેહે વૃષકેતઃ “માફારો વીર, તે છે માયાવી રણધીર;
 “તેકેનું જુધ્યે ભર્યું શરીર, નામ મેઘવર્ણુ પણુ મંબીર” ૧૫
 મુવેગ મોકલિયો નિજ પુત્ર, તેડી લાવ્યો સંગ્યે સુત્ર;
 જૂપત્ય તેડયા પરમ પવિત્ર, પછે જડુ વજડાવ્યાં વાનિત્ર. ૧૬
 નગરમાં દેલાહલ હોય; મદિર ચઢી સદ્ગૃહા જોય.
 મોહોદ્ધં અરિષ્ટ કેહે સર્વ કાચ. રાણીજી રાતે લોચને રાયઃ ૧૭
 “એહેવો પુરાતન છે મંથ, જુધ્યથી ગિરે સુત-કંથ.
 “પાંડવે આપ્યા ઘણાના અતં, તે મોટાં પ્રહિયે સંતનો પંથ. ૧૮
 “જેકેને ઘેર્યે છે મરુડાવડ તેમ મુદ્દ કરે તે મૂઢ.
 “જેકેનાં મળળ પ્રાકમ પ્રોદ, ઘેર્ય દૂપદીની ગત્ય મૂઢ, ૧૯
 “જાઈ અગ્નિમાંડાં નાહી નાર્ય, જૂઠુવાં રૂપ જ્યમ ભત્તીર,
 “સેવા કરે સુગમી દાર્ય, સત્ય સુધિવી જિરડ અપાર. ૨૦
 “સુકિત તેકેને વાધે તેજ, જરા પાંડવ તેજો સિર એકે જ.
 “ત્રીજો જાદવ ઘેર્ય બાણેજ, નાયજી, સગળ આપજે એ જ.” ૨૧
 સુકતાયાળ પૂરણુ કીધ, સર્જિયો સગળ સંગવ લીધ,
 રણમાંડાં વધાવી વૃત્ત કીધ, પ્રભાવનિયે આશિય દીધ. ૨૨
 ત્રેમે બીમ નામે શીય. “સહ કો જેજે કોડો જુગદીય.”
 રણથી વળ્યા છે પુરંધીય; બંદીગન વદે આસીય. ૨૩

વલણ

આશિય દે છે નગરનિવાસી; રાજા મોડોલમાંડાં આપ્યા.

હરજીમુત કેહેઃ હારે બજતાં અપાર કિતમ બાપ્યા ૩૪

અમદ ૧૩ મું—[રાગ એ જ]

- સખળ રવાગસ કરી સુત રાય મુંદરી,
આખ્ય અમૃતભરી ભીમ ક્યેરી.
રાખિયા સપ્ત દિન, મુખડાં શાકે અન્ન,
ભીમ પોઠ્યો કરી ભરીતે તંન. ૧
- સખળ મુખિયા યયા, રાયને ઘેરે રલા
“દિવસ દુઃખના ગયા [જેહ] અભારા.
“સખળ મુખિયા કરયા, નાથ અંતર કરયા,
બહુ વાર જિગારયા, અહો તમારા. ૨
- “આ યાગ જે થશે તો દુખ સધળાં જશે,
કીર્તિ પાંડવ હશે, પ્રભુપસાયે.”
ભીમસેન્ય મેઘવર્ષુ એમ કહે સુતકર્ણુ:
“ભલા રાખ્યા શરણ્ય વિશ્વમયિ. ૩
- “વિશ્વ સહ દેખનાં ભીષ્મદષ્ટિ પેખતાં,
વરત કાઢ્યાં હતાં નારય કથેરાં.
“સર્વ બેઠા મળી, વન્ય કાઢ્યાં વળી,
દુષ્પ દીધાં વળી અતિ અનેરાં. ૪
- “કૌરવાં ભય થકી નન્ય રેહે કહી સકી,
પુત્ર ત્યાંહાં દેવકી સાર કીધી.
“કૌરવે બહુ કસ્યા, નાથને મન વસ્યા,
મારવા ધસ્યા લાંહાં દષ્ટિ દીધી. ૫
- “નગર સધળા સંગિ સાંચરો રાય રગિ,
આગે હિંસાસ બહુ હેત આણી.
“વૃદ્ધને આગાળ તેડયે, ભૂપાળ,
કીર્તિયે સંભાળ આતમ જાણી.” ૬
- “હો ભંડારે ધન હવું વળી ભરવું અણુણું
ધન દીધું બધું અમ આજ.

“આ સર્વ લીજિયે, યજને કીજિયે,
દીજિયે દેશ શુભ સકળ રાજ. ૭

“ગજ તણી નહિ મણા, તોરંગ તો ત્યાંહાં ધણા,
કનક રથ આપણા આલિયે.

“નગરે જે કો રહે ભક્તિ-બૃદર લેહે,

માહાન કેહે : તે ભીમ મંગ્ય ગાલિયે.” ૪૦૦

ગીત સંપૂર્ણ

રાગ દેશાખ

જૈમુન્ય કેહે : રાવજી, સુજો; ભીમ થયા રજિઆત્ય.
અતેક પદારથ આપિઆ ત્યાંહાં નાના ભાત્ય. ૧
નગરનિવાસી સર્વકો મજ કીધું રાય,
વાહન આપી તેડિજીં હસ્તિનાપુરે જાય. ૨
અંતરિ હરિએ પ્રેરિયો મંત્રી થયો વિમ્બઃ
ધ્રુવકેત નામે જોડિયો મંત્રી ત્યાંહાં તો શીખ. ૩
રાગ કેહે : “ધન આપણું થોડા ને રથ,
“આગળ થકી અનાવિયે ગજ જે સમર્થ.” ૪
આજુદિ મદ્દ કો માંચરયા તેડીને પરિરાગ;
“શીખ જાવાયે તે કરો; રખે લાગે વાર ! ૫
“નાયનું કીજિયે દર્શન, છટિયે મરં કમ્ભઃ
“આપણને સન્મુખ થયા રવામી પરિશ્રમ. ૬
“સુક્તિ કોયેક આપણું : હરિયે ચિત્ત ધરિઆ,
“હયવર ભંડાર આપણા પુષ્પ અર્થે કરિયા. ૭
“દૃષ્ટિ આગળ મેઢેવિયે, તેડેના હરિ ભોગી,
“હય રથ ને ગજ ધમ ધણું કરીને સંયોગી. ૮
“કોમ કચેડં ધન નવ્ય ત્ય, એ નિમે વનય,
“પૂર્વ કચેરા પુણ્યથી હરિદર મેડેવાય. ૯

- “હરિ ક્યેરા સંગી સદા તે હરિનાં ૩૫,
 “તે માટે જૈ ભેટિયે સત્યવાદી ભૂપ. ૧૦
 “પરમ સાધવી મૂંઘદી તેડેનું દર્શન કીજે,
 “કુંતીજીને જઈ નમો, અર્થ સધળા સીજે. ૧૧
 “પાંડવની એવા કરી, તેહ હરિની સેવા;
 “પુરોહિતમને અન્ય કે નહિ વધુલ એડેવા. ૧૨
 “પ્રભુ તણા ત્યાંહાં દાસના જે થયે દાસ,
 “તો જાગોને નાયજી આપણામાંહાં વાસ.” ૧૩
 વાક્ય સુણીને રાવનો અતિ મંત્રી હરિઓ :
 ‘સત્વર સહને કાળિયે.’ મંદિર પરવરિઓ. ૧૪
 જનુનિ આગળ જઈ કહ્યું : “સાંભળોને, માજી,
 “નગર સકળ ધન સેન્યથાં પાંડવધેરે રાજી. ૧૫
 “માતા, પાંડવધેરે હરિ, ત્યાંહાં દર્શન યાશે,
 “કરણાનિધિને ભેટતાં અધ સધળાં જાશે.” ૧૬
 જયમુવા વાળી વહે “સાંભળ્ય, સુત, કૈહું,
 “કાળનો કાળ જોખાજી સદાકાળે લેહું. ૧૭
 “જાંહારે અવનિ થાયે આકૃળા, બહુ પાપનો ભાર,
 “કાંઈરૂપ ત્યવહારે પ્રગટી કરે સર્વ સંધાર. ૧૮
 “આદે અતિ એ એકલો, કે ન ગમે પાસે.
 “મૂર્ખ હોય તે એહને કુંઞર અબ્યાસે. ૧૯
 “એવમે મયુરામાં મારિયો કંસ સરખો મામે;
 “માગી મારી પૂતના, રાવને થયો છે ભામે. ૨૦
 “હું મળવા જઈ નહિ; મૂકોને વાત;
 “આજ થકી રમના કરી, કેડેશો માં, માત. ૨૧.
 “અર્થ એડેનો માહારે નથી, નવ્ય જેવા આવું;
 “એડેનું દર્શન જે કરે તેડેને ન બોલાવ” ૨૨

- “પુત્ર વિના તુલને આરય; દષ્ટેથી તું જાને.
 “લો મુજને મનમાં ધરે તો જાવા દે રાખને. ૨૩
 “જેવેયે ગોત્રનિકંદન આપણું હાથેયં કીધું,
 “આપણે તો રાજ્યે તેકેને થાં સર્વે કીધું? ૨૪
 “એક પાંડવ, બીજા હરિ, એક સરખાસરખું;
 “નિજે કુંઝર, જાણજો, એકને નમ્ય નિરખું. ૨૫
 “રાજા સાથે જાઈ કરીને લો એકને મળિયો,
 “માહારે જાણ્યે આજથી તાહારે ગર્ભ મળિયો.” ૨૬
 સદ્ગત પદારથ ધન જો માતા-હરિ હોય,
 વશવર્તી તેણે કરી મદિર સર્વે કોય. ૨૭
 “માતાજી માંહાં શુદ્ધ વણી : જો રાખને કહિયે;
 “સુખે કરી તે રહી સહુ જો તેહી જાણિ. ૨૮
 “નગર માંહિ તાં જોઈ વસે છે બીજા જાન,
 “અપજય સહુકો બોલશે; કુઝી થાવું મન. ૨૯
 “નગર કો રહેવું નથી, અણતેડાનું જાણે;
 “માહારી માતાને ધણું અપજય બોલશે” ૩૦
 એકેવું વિચારી જાઈ કરી રાખને થીય નામિ :
 “માહારી માતાને તેડિયે, દરિદર્યન પામિ. ૩૧

વસજી

- “ગ્રીહસ્થ ઠેરે દર્યન પામિ, તેડો સંજે માતા.
 “પ્રજુનામેથી સગળી નામે; લખિયા લેખ વિધાતા” ૩૨

અમક ૧૪ સુ- [રાગ એ જ]

- બીમ મદામદ વખડેન ત્યાંહાં બેઠા છે રાજાન,
 મન સંધાતે કુઝ પામ્યો ત્યાંહાં આવીને પરધાન. ૧
 રાજા કેદે છે : “મંત્રી, સમગ્રથ : કાં કુઝ અંતરિ આજો ?
 “નારાયણથં દેહ નહિ તે કમ પુરનાં જાણે.” ૨

- બીમસેન્ય કેડે : = સાંજળ્ય રાજા, સાંજળ્યને વૃષકેત; ૩
- “નામ વરાંસે કેડે પ્રજૂનું તે ઊપરે બહુ હેત. ૩
- “ભક્તિ પ્રભુની ઘણે પ્રકારે છત્રીય જે કાલાવે, ૪
- “જન્મ તાણું જે સુક્તિ હોયે તો તેડેમાનો અંશ આવે. ૪
- “સર્વાત્મિક ભાવેશ પામ્યો પ્રહ્લાદ વૈષ્ણવ જેહ, ૫
- “કૃતાર્તનથી નારદજી પામ્યા જીવન-મુક્તા તેહ. ૫
- “દર્શનથી સનકાદિક પામ્યા નારાયણના પાય; ૬
- “નામ પ્રભુનું શ્રવણે સાંજળનાં ખટ્વાંગ વૈકુંઠ જાય. ૬
- “રમરણ થકી અજભિલ પામિયો સેવા જે કમળા પામી. ૭
- “અર્ચન પૂજા મનથં કમ્તાં કુબળ્યા પામી સ્વામી. ૭
- “વંદનથી તે ગરુડ પામિયો; દાસપણે વિદુર. ૮
- “સખ્યપણે કપિ રીંછ પામિયો જાંબુવંત જળપૂર; ૮
- “આક્રમનિવેદી બલિરાય પામ્યા; સત્ય હરિચંદ્ર જૂપ; ૯
- “સંગત્યથી તે બીલ પામિયો શ્રીનરસિંયો રૂપ. ૯
- “પુણ્ય થકી રઘુ રાજા પામ્યો; તપથી મુવપદ દીધું. ૧૦
- “અનન્ય ભક્તિથી રુષિપત્નીનું કાર્ય સધળું સીધું. ૧૦
- “નિત્ય થકી તે સુરપતિ પામ્યો; જ્યોગ થકી મહાદેવ; ૧૧
- “ભોગ થકી તે રાધા પામી સકળ કરંતી સેવ. ૧૧
- “ક્રીડા થકી તે ગોપી પામી; રનેહ થકી તે નંદ; ૧૨
- “દમન થકી તે વચન પામિયા અતે અતિ આનંદ. ૧૨
- “વૈર થકી તે કસ પામિયો; ત્યાગ થકી તે કણુ; ૧૩
- “ક્રોધ થકી તે દુર્યોધન પામ્યો શત આતથં ચરણ. ૧૩
- = અહન્યર્થં બીજમ પામિયો; છજિ પૂતના નારિ; ૧૪
- “શૃંગારે તંત્રમાલ પામિયો; ક્રીધી દયા મોરારિ. ૧૪
- “દીનપણે સુદામો પામ્યો, દદ ભાવે શ્વેતદેવ; ૧૫
- “જુદ્ધભક્તિથં મધ પામિયો નારાયણની સેવ. ૧૫

- “ માયાભક્તિયા સૌભરિ પામ્યા સારિવક ભક્તિ અત્ર.
 “ પતિવ્રતાભક્તિય” પામી અનમૂયા માન પવિત્ર. ૧૬
- “ બાહ્યાત્મ ભક્તિયા મામટી પામી; અંતરિખ મન શુદ્ધ;
 “ વૈષ્ણવ ભક્તિ થકી તે પામ્યો છે હરિ ને ચરણુપે શુદ્ધ. ૧૭
- “ જ્ઞેનકેન લાવે હરિ ભજતાં નિશ્ચે હરિપદ પામે. ”
 બીમ કેહે : “ તે માટે તેડા; સકળ દુઃખને વામે. ” ૧૮
- બીમસેન્યનાં વાકય સુણીને રાય થયા રૂળિયાત્ય.
 રાજાએ જયધ્રુવા જઈને ઘેરય ત્રેરી અનેક ભાત્ય. ૧૯
- કણૂં ન માને, અવળૂં બોલે; ક્રીધા બહુય ઉપાય.
 યૌવનાશ્ચ જઈને ચરણે નમિયો. “ આવો સગે, માય. ” ૨૦
- તે કહણુ વચનથી રાજા કાપ્યો, બાંધીને લીધી નારી;
 લોહ તણુ પાંજરમાં ધાની અંતરિ બેઠ વિચારી. ૨૧
- જયધ્રુવાને એમ કરીને હરિ-દશ ને લીધી.
 નગરસમેત મેન્યથાં રાજા સજળી સામગ્રી ક્રીધી. ૨૨
- શકટ ભર્યાં, બહુ ખચર ભરીને લીધૂં સઘળૂં ધન;
 અનેક ગજ રથ અશ્વ લેઇને સંગે ચાલ્યો છે રાજાન. ૨૩
- મન ગમતાં વાહન, ભીમાદિક શોભિત, બેઠેન્ય ને પુત્ર,
 ગંગાજળિયો આગગ ક્રીધો શોભિત પરમ વિમિત્ર. ૨૪
- અનેક વિધિનાં વાજિત્ર વાજે, ધ્વજ પનાકા જેહ,
 સકળ નગરને મેન્યધટા બહુ અગણિત માલી છેહ. ૨૫
- અનેક રથ ને અનેક સિખિકા, અનેક તોરંગ મહારથી;
 રગ જૂથુવા વાગા શોભે સેન્ય મકળ સંધાતિ. ૨૬
- અનેક નારી-કાંત્ય મનોહર, ધરિયાં બહુ આભરણ;
 હીરા રત્ન કનક એમ ઝળકે જ્યમ ઝળકે રવિકિરણ. ૨૭
- ભીમસેન્ય દેખી આનંદા, રુદેકમગમાંહાં હરિઆ;
 અર્ધ પંથ “આવી રાય પાસે માગી શીખ પરચરિયા. ” ૨૮

“પ્રભુ ધર્મ અશુન માતને વધામણી જે કેડે.
“ધરમાંહાં શ્રીનારાયણ બેઠા, આ રૂળ તેડેનું લેડે. ૨૯

વલણ

“તેડે તણું રૂળ લેડે રે.” બીમસેન્ય શીઘ્ર આવી મળ્યા.
હરજીસુત કેડે : હરિકૃપાચે શોક પાંડવના ટળ્યા. ૩૦
જેમુન્ય કેડે : સુણે, રાયજી; સાંભળી સહકા હરખિજી.
યુધિષ્ઠિર કેડે : “કૃપા કીધી, પ્રભૂનું મુખ નિરખિજી.” ૩૧

અમક ૧૫ મું-રાગ રંગરસ

ભદ્રાવતીનાં જે પ્રાકંભ જીભમે તે કહ્યું, રીઝયા ધર્મ જ.
દૂપદી કુંતી પાંચે ભાઈ જ, અતિ મુખ પામ્યા વૈકુંઠરાય જ. ૧
હાજી-વૈકુંઠનાયક સાંભળી બીમસેનને કેડે : “ધન્ય.
“હવે યજ્ઞશોભા હશે તમને; સુણો, યુધિષ્ઠિર રાજન.”
યૌવનાશ્વ શોભા કહી, દૂપદી મુણિજીં તેહ.
એ પછે કૃષ્ણ પ્રભુ આગળ વાક્ય બોલી એહ : ૩
“દાસ દાસી કે નહિ, વાહન [ન] એકે જવારય.
“એ ભૂપ અવનિ રાખશે પાંડવ ફેરે દારય !” ૪
તે વાક્ય મુણીને કૃપાનાથે ગરુડ તેડ્યો ખેવ.
“દારકાંપુરી શીઘ્ર જઈને આવવું” કેડે દેવ. ૫
“એક સહસ્ર સેવક, સહસ્ર દાસી, સહસ્ર રથ તોરંગ,
“સહસ્ર શિખિકા, ગજ મનોહર વિરાજિત જે અંગ, ૬
“દારકાં જઈ લાવ્ય વેગે. શીઘ્ર કરવું કામ.
“રાય મળવા આવતે આ સર્વ શોભે ગામ.” ૭
મનવેગ પખી સખળ મત્યમ લાવિયો દાણમાંહ.
એમ પાંડવ કચેરાં લાડ પાળ્યાં પ્રભુ વૈકુંઠરાય. ૮
મુખાસન તોરંગ રથ, મદમલિત હસ્તી પ્રૌઢ;
મંદિર. બરિજ દાસ દાસી; બેઠાં ચૈઠ દિગ્મુદ. ૯

- મહાની રચના ધણી, બહુ નાનાન્નિધિ વાનિત્ર. ૧૦
 ચમર ચોદોખમાં [હિડનાં ને] ધરયં રાયને સિરછત્ર. ૧૦
 ગાંધર્વ મધુરે ગાન કરે, નૃત્યકળા બહુ હોય. ૧૧
 થેયંકાર ત્યાંકાં યજ્ઞ રજો, અગ્નિદાય સુર જોય. ૧૧
 નગર કથરા નિવાસી સર્વ જૂએ વણુ. ૧૨
 મહામતોહર આસન આખ્યાં, વિરાજિત અશરણુશરણુ. ૧૨
 તે શોભા દેખી સર્વેકા જોઇ થયું રણિપાત્ર. ૧૨
 એકેવે નિકુળ એકેકેવે જોડાવિયા, વૈકુંઠનાથ : ૧૩
 “શીઘ્ર યજ્ઞ સાહામા જજ્ઞ રાયને દીજે માન. ૧૩
 “બહુવિધિ એવા કરો;” એમ કહ્યું શ્રીમદગવાન. ૧૪
 બહુ સુખાસન રથ ગજ તોરંગમ ધરી બહુ ચણુગાર, ૧૪
 ઘૂધર-ઘંટા-ઓખ, અપરિમિત ધ્વજનના ઝાનકાર. ૧૫
 બહુ વાદ્ય બીજાં નેત્ર જોનાં રુદે વાગે ઉદ્ભાસ. ૧૫
 અનુલ શોભા નિકુળ એકેકેવે ગયા રાજા પાસ. ૧૬
 મારગમહિં બેટિયા, પામિયા બહુ રેરે સુખ : ૧૬
 “કૃત્ત અમને ધણી કૃપી, ગયા સન્યાં કુખ.” ૧૭
 મધુરે વચને મતોખ્યા યોવનાન્ન સમજા સુવેગ. ૧૮
 હવે દર્શન કૃત્તિયે રાય યુધિષ્ઠિર કૃષ્ણ બેગ. ૧૮
 હસ્તિનાપુરે ગંગા તણે તટે સમજા શોભિત રંગ. ૧૯
 જાહનવીનં જજ્ઞ, કૃષ્ણદર્શન, સર્વ નિર્મળ અંગ. ૧૯
 નગરના ચોદોવટા મને જોવા રજા બહુ જાન; ૨૦
 ધર-આગણે નરનારી નિરખે ગંગાજળિયો રાજાન. ૨૦
 કંચેટલુંક દળ નગર બાહરે એકેલિજી જૂપાણ; ૨૧
 દેટલુંક સજે આવીજી તે દર્શન શ્રીગોપાળ. ૨૧
 સર્વ ધન દષ્ટે ધરીને અમણે નમિયો રાય. ૨૨
 બહુ હરખ પામી મરતક નાખ્યાં પ્રભુ કંપેરે પાય. ૨૨

- સુધિહરને ભોટિયા, ભોટિયા અશ્રુન વીર;
 અન્યોઅન્યે સહ નમ્યા જળિયા સુભટ રણધીર. ૨૩
- કુશળ પૂછી રાખતે બહુ પેરે દીધાં માન.
 દર્શન પામી પ્રભુનું તે વધું આપસમાન્ય. ૨૪
- મળ્યા પૂઠે ગ્રેમ જીપનો જાણે પાંડવ ભાત;
 જતેતા જ્યમ એક હોયે ત્યમ સર્વ સંધાત્ય. ૨૫
- અનેક વારતા પરરપેરે જનમથી જેડેની જેહ,
 આઠે અંત્યે એકલા મળી કહી હરખે તેહ. ૨૬
- વાડીમાંહાં જિતારિયા યૌવનાશ્રુ કરી વિચાર.
 રક્ષા કરવા સોપિયો અશ્વમેધનો તોખાર. ૨૭
- ગંગાજળ વાડી વિરાજિત જિતારયા ત્યાંહાં જૂપ;
 તોરંગમની રક્ષા કરે જેહેનું સુંદર કૂપ. ૨૮
- શીખ માગી મેન્યા સુધળી જિતારયા આરામ.
 પ્રભાવતી બેટવા ચાલી દ્રુપદીને ધામ્ય. ૨૯
- અનેક સપ્તિયો સંધાતે બહુ કાંતિ ગ્રાહિત હોયે;
 આભરણુ ધરિયાં વિવિધ્ય પેરયાનાં, મુનિજન-મન મોડે. ૩૦
- શોભા કેડેતાં પાર ન આવે, હવાં એણી રીત્ય.
 દ્રુપદી કચરા મંદિરની હવે કોહો સધળી નીત્ય. ૩૧
- બહુ મોડોલ મેડી જળિયાં ઝળહળે સમળ અવાસ.
 બહુ સખી, રંભા મેનકા જ્યમ ઈંદ્ર કેરે પાસ. ૩૨
- ઈંદ્રાણી રાંચનલ સમાન્યે સખી માંહે અનેક
 હામ્ય હામ્ય આસન ધારી બેઠી; ચમર યાવ વિશેક. ૩૩
- હામ્ય હામ્ય રચના કરી બેઠી મંદિરમાંહાં બહુ નાગિ.
 વિધાતા આવી જુએ તો ન પામે ત્યાંહ પાર. ૩૪
- પ્રભાવતી મનમાં ધરે: “ દ્રુપદી મજેશ કયેમ ? ”
 જાંહાં જુએ ત્યાંહાં સખી સાધવી નારિ દીસે એમ. ૩૫

'ધન્ય પાંડવની ઘરણી, લીલા દીસે ધન્ય,'
 એમ કરતાં ભેટિઆં જઈ દૂધની પાવન. ૩૬
 પરસ્પેરે ત્યાંહાં રતેહ સગજો, વાન અંતર ક્રીધ;
 પોતા કબેરે પાસ રાખી ભક્ષ ભોજન દીધ. ૩૭
 રાયન સુખ, એકાં ભોજન. રહી દિન ને રાત્ર.
 પ્રજે ભક્ષ ભોજન એકાં યૌવનાશ્ચ નાનાભાત્ર. ૩૮
 યૌવનાશ્ચ રાયની કરી સ્વાગત્ય પાંડવે ત્યાંહાં જોહ,
 કવિ કબેરે મોટે ડેડેનાં પાર ન આવે તેહ. ૩૯
 યૌવનાશ્ચ ત્યાંહાં સુખિયા યયા, સુખિયા યયા કુંતીભાળ.
 આસનાવાસના દેઈ ત્યાંહાં થકી હવે વળ્યા દેવ કૃપાળ. ૪૦
 જૈમુન્ય ડેડે: હવે રાયજી, દારકાં હરિ પોડોના જઈ.
 ઝમક પંનરમા નણી કયા હવે અહીં પૂરણ થઈ. ૪૧
 બીમસેન્ય અહીંથી દારકાં તેડવા તે પ્રજુને જશે.
 બળિ કુટુંબ સહકો સંગે તેડી નાથ તે આંહાં આવશે. ૪૨

ઝમક ૧૬ મું—રાગ મેવાડા, ધન્યાત્રી

થોડાની રક્ષા કરે વાડી મધ્યે યૌવનાશ્ચ.
 નિત્ય બદ્ધવિધ્ય કરે ભોજન પાંડુ તણે અવાસ. ૧
 દિવ્યમુંદર (શ્યામમુંદર) આવશે, આરંભશે તવ જ્યાગ.
 સકળ દેવ સતોખશે. આપશે હવ્ય વિભાગ. ૨
 કુંતીજી દૂધની નારી સુખદ્રાજી જાંહ,
 પ્રભાવની બદ્ધ પ્રેમ આણી ડેડે મંદિરમાંહ. ૩
 કૃષ્ણકૃતિ આંખજે ને કૃષ્ણ ક્યેઈ ગાન;
 ઠાણ માત્ર રસના થકી ન મૂકે રમરણ શ્રીભગવાન. ૪
 નિશા સૂતાં, દિવસ જાગે, કૃષ્ણના ગુણ ગાય.
 શબ્દ ડેડે શ્રીશ્યામમુંદર બારે જોટલા પાય. ૫
 ઉદકને ત્યાંહાં બોલ મૂઘી [પય] અર્પે વિશ્વાધાર.
 નાયને અર્પે પાંડવ જે ધિરિ શ્રેય કરતું આદાર. ૬

- હરિદ્રીતન અને પૂઝ. હરિ વિના નહિ વાત. ૭
- પાંડવ પાંડવ જે દુપદી, સંગે સુભદ્રા ને માત. ૮
- ચરણને ન્યમ નેત્ર જીવન, વદનને ન્યમ પ્રાણ, ૯
- જીભને જેમ દાંત, પાંડવને હરિ ત્યમ બાણ. ૮
- કંઠપને ન્યમ મન છે, પ્રાણને ન્યમ આહાર, ૯
- મીનને ન્યમ હિલક જીવન, ત્યમ વિશ્વાધાર. ૯
- દીપકને ન્યમ તેવ જીવન, ચક્રવાક રવિરાજ, ૧૦
- ચક્રારને ન્યમ ચંદ્ર જીવન, ત્યમ શ્રીમહારાજ. ૧૦
- બાળકને ન્યમ માતા વહન, ધેનુને વછ ન્યમ, ૧૧
- પાંડવને ત્યાંહાં વિષ્ણુભક્તિ, પ્રભુ વાહાલા ત્યમ. ૧૧
- કુંતીજી દૂ પ દી જી સુ બ દા જી તેહ, ૧૨
- અશ્વત્થ ને રાય યુધિષ્ઠિર એ અપર હરિની દેહ. ૧૨
- ભીમ ને નિકુળ સહદેવ અત્ય પ્રભુ કચેરાં અંગ. ૧૩
- તે રૂપ હરિનું બાણિયે જેહેને નાય સાથે રંગ. ૧૩
- યૌવનાશ્વ કામ્યની સુત કુંકુબ વર્ગ સર્વ કાપ ૧૪
- પાંડવ કચેરી સંગતિતે પરમ વૈષ્ણવ હોય. ૧૪
- દુપદીયે નયધ્રુવા તેડી જેહેનેા સુત પરધાન; ૧૫
- પ્રતિબોધ દેહ પ્રભુના તે કરી આપસમાન્ય. ૧૫
- જૈમુન્ય કેહે : સુહો રાયજી, એમ પાંડવસોભા પ્રૌઢ; ૧૬
- અન્યથા ન અમે વાન બીજી; કથા ગરુડારૂઢ. ૧૬
- આખ્યાન એહ પૂરણ ચમ્પ યૌવનાશ્વ કચેર, રાય. ૧૭
- ભક્તિરસ આંહીં ચક્રી બાણે સાંભળે અલ્પ ભય. ૧૭
- વૈરાગ્યરસ શૃંગારરસ ને વીરરસની જુક્તિ, ૧૮
- યૌવનાશ્વ આખ્યાન માંહાં એ ચાર રસની જુક્તિ. ૧૮
- એ કથા સુણતાં દળે કળિમળ, જીવ થાયે પાવન. ૧૯
- પાંડવનેા જય, શ્રીર્તિ હરિની સાંભળે, રાજન. ૧૯

- જન્મેજય એ સાંભળીને ધણું ચયા રણિયકય.
 ઘણી શ્રેભા પાંડવ કચેરી કરી કરણનાથ. ૨૦
- સાંભળીને એ કથા પામિયો અત્યંત ઉહ્લાસ.
 એ ધન્ય પૂર્વે અમારાં જેહ તણે ઘેર હરિયાસ. ૨૧
- એમ કરીને રાય બિડી ચરણે નામ્નું શીલ.
 જાડય ભાંગી રુદે કચેરી, જય મુખે જુગતીય. ૨૨
- અતુલ્ય સ્વામી એ કથા, અતુલ્ય એહ પ્રાકંભ.
 ભાગ્ય પાંડવ પાર નાવે, જે ઘેરય શ્રીપરિવ્રજ. ૨૩
- કૃપા એવડી પુરાતન નવિ સાંભળી મેં કાન્ય.
 ઉમ્મ કરુણા એ સમજા જે પાંડવ-ધેરય ભગવાન. ૨૪
- નરનારી શ્રવણે સાંભળે એ કથા પરમ પવિત્ર,
 ધર્મ અર્થ કામ ને મોક્ષ પામે અંતે પરમ વિચિત્ર. ૨૫
- પાંચમે પદ પૂરાં સહી એ કથામધે રસાળ.
 અધ-ઓધ ત્રાસે તેહ તણાં નર નારિ સુષુતાં જાળ. ૨૬
- સોળ ઝમકે આર રસ, એક મીત જીપરે હોય.
 તોરંગ લાખ્યા તે કલ્પ, પદમધે બાંધ્યા ભેય. ૨૭
- હરજી-મુત કાઢીનડ કેડે રસિક એ પદમધે;
 અધિમેધના આરંભ કચેરી કથા તણે સમધ. ૨૮
- સંવત મોળમે ત્રાવુવો, માર્ગશીર્ષ જે માસ,
 દિવસ દિલીયા શુક્લ કચેરી કર્યું માન અબ્યાસ. ૨૯
- રવિવારને દિન સમજા શુભ કલા ગુણ-ગોવિંદ.
 કાઢીનજી કેડે : હરિકૃપાથી સદા શુભ આનંદ. ૩૦
- અડોં યજ્ઞી હવે દ્વારયકાંપુરી બીમ શ્રીહરિદ્વારય
 તેડવા જશે નાચને જે લીલાને નવિ પાર. ૩૧
- પ્રભુ ત્યાહારે દાસ કરજે, બીમ ચંદ્રો રીમ,
 ભોગન કરશે એકલા સનમુખ થઈ જુગતીય. ૩૨

૧. દરિ શ્રીઅપમેધપરવણિ યોવનાધનમિષાણાન સમાપ્ત યોવના-
 ચનું આણાન પ્રયમ.

૨. ભીમ-આમંત્રણની કથા^૧

અલંકાર ૧ લો—રાગ કેદારે।

શ્રીકૃષ્ણને ધ્યાયે, સદા દેવકિ—સુતના મુણ ગામ્યે.
 શ્રીકૃષ્ણ નંદજીને આનંદ કીધું,
 શ્રીકૃષ્ણ યશોદાજીનું પય પીધું. ૧
 શ્રીકૃષ્ણ ગોપીજનનું મન હર્યું,
 શ્રીકૃષ્ણમુખ નિરખી તેહ જયું.
 શ્રીકૃષ્ણ વિરમિયે વછ ગોપ હરિયાં;
 શ્રીકૃષ્ણ આપણે અર્થ નવાં કરિયાં. ૨
 શ્રીકૃષ્ણે યમુનાં દ્રોહો નિર્વિખ કીધો;
 શ્રીકૃષ્ણ ગોવર્ધન ત્રિર કર લીધો.
 શ્રીકૃષ્ણલીલાને નહિ પાર,
 શ્રીકૃષ્ણે ધરિયા દશ અવતાર. ૩
 શ્રીકૃષ્ણ રાસ રમાડી સુંદરી;
 શ્રીકૃષ્ણ આનંદે અંતરિ ભરી.
 શ્રીકૃષ્ણે અકૂરને કૃપા કીધી;
 શ્રીકૃષ્ણ કુબ્જ રૂપ કર લીધી. ૪

૧. દ્વે લિખ આમંત્રણ કથા કહિશે શ્રીભગવાંનને લિખ તેરવા તરે
તે કેહેવારે.

- શ્રીકૃષ્ણે મામાને વૈકુંઠ આપી, શ્રીકૃષ્ણ માતબાંધવના બંધ કાપી. ૫
- શ્રીકૃષ્ણ દષ્ટે જે રહ્યો જયજયકાર તેડનો યયો. ૫
- સુર બ્રહ્મા જેડેને ધાય, નારદ ગુણ જેડેના ગાય, ૬
- ચૌદ લોકના જે છે સ્વામ્ય, પૂરણ ભક્તિથી આવે કામ્ય. ૬
- સનક સનંદન શિવ શ્રી ભારકર સેવે પરિબ્રહ્મ, ૭
- શેષનાગ જેહને આરાધે, જેહને અનેક મુનિવર તપ સાધે, ૭
- જેહની લક્ષ્મી કિંકરી, તેડેના જય બોલો રસના ભરી. ૮
- કેડે હરણમુતઃ હરિ ભળિયે, જેણે અનેક ભવબંધન ત્યજિયે. ૮
- તેહ તણું કલ પાવન, માનનાત તેડેનાં ધન્ય, ૯
- હરિ સાથે જેહન નેહ, જીવનમુક્તા ધન્ય તેહ. ૯
- દાણ-જીવનમુક્તા તેડેને કહિયે, તેહ તણે ધન્ય વણું, ૧૦
- ઉભય વંશ તેડેના છે પાવન, ભક્તિ અસરણ્યશરણ. ૧૦
- હવે પાંડવના ધરમાં સર્વે મળી બેઠા અતિ ઉદ્ભામ; ૧૧
- આપણું કુંડેબ સર્વ મળી બેઠું રાય યુધિષ્ઠિર પાસ. ૧૧
- માનાજીને મધ્ય બેસારી કેડે યુધિષ્ઠિર વાળી : ૧૨
- “વેગે કરી તબે બીમ મોકલો, તેડાવો સારંગપાળી. ૧૨
- “અશ્વમેધનો આરંભ કીજે, જે હરિ મંદિર આવે. ૧૩
- “યજ્ઞવિદ્યા કંપેરા કૃષ્ણી તે દિજને તેડાવે. ૧૩
- “નગર સર્વથા જાલવનું દળ, જે હરિનો પરિવાર, ૧૪
- “લક્ષ્મી જાંબુવતી સત્યજામા મધળી નારી કુમાર, ૧૪
- “શ્રીમંદર્પણ ને કૃતવ્રમ અહર ઓદવ તેડી, ૧૫
- “બીમમેન્યને શીઘ્ર મોકલો, જ્યમ આવે હથ બેડી. ૧૫
- “આપણુ પ્રભુ મંદિર માંદાં આવે, યયો એટલે યાગ. ૧૬
- “કલંક છિતાર્યાં મર્વ આપણાં, પામ્યા મુર-મદાજાગ.” ૧૬
- બીમસેન્ય તેડીને પ્રેરયાઃ પંચ રથી સંધ્યાવ : ૧૭
- “શીઘ્ર યજ્ઞને જાઓ દ્વારકાં, જ્યમ આવે દીનેલાય.” ૧૭

- પંચ રથી સંધાતે વીર વૃદ્ધાદર પોહાતા તે તતખેવ;
અથ હકારી વેગે જઈ પોડોના જાંહાં હતા વદુદેવ. ૧૮
- કનક મણિ માણિક બહુ જડિયાં, ઝળકે સખળ અવાસ.
તેજવંત મંદિર છે સધળાં; મકળ દેવનો છે વામ. ૧૯
- વૈકુંઠપુરની જે લીલા, તે જૂતળમાંહાં આણી.
સનકાદિક ત્યાંહાં દર્શને આવે જળભદ્ર સારિંગપાણી. ૨૦
- છપને કોડ તાંહાં જાદવસંગિ નિજ સેવક અકૂર,
જારે ટાળવા અવની કચેરી દેવ પ્રગટ્યા શર. ૨૧
- નગર તણી સખળી છે રચના જ્યોત્સન કરતું ખાર.
હામ્યહામ્ય કીર્તન હરિ-સેવા, ઘંટાનાદ ઝણુકાર. ૨૨
- અમિહોત્રના ધૂમ વિરાજિત, પરિમલ હવ્ય અનેક.
નિગમ-મર્જના વાડવ ભણુતા અગ્નિશિલ; નાવે છેક. ૨૩
- મંધુર સ્વરે સાથે માન્યનિઓ સખળ કરતી માન.
દૂર થકી તે સુએ ગર્જના શૌભન પરમ નિધાન. ૨૪
- ધલહર સખળાં ગગન સમાને; બહુ મણિ કચેરી જ્યોત્સ.
ધણી ભૂમિ ઊપરેથી ઝગકે દશે દિશામાંહાં ઉઘોત્ય. ૨૫
- મૃદંગ બેરી નાદ શંખના અને ઝલ્સરી વાજે.
સુણતાં વીર વૃદ્ધાદર રીઝયો; શોખા પરમ વિરાજે. ૨૬
- કરી હલોહલ અથ હકારી આવ્યા હરિને દારપ.
હીસ્કું ભીમ તણું મન સખળું, આજ્યા મંદિર મોઝારપ. ૨૭
- ખીજા જોડા સંગે આવ્યા તે તાંહાં બાહારે જિતરિઆ.
ભીમ એકલા હરિને મળવા મંદિરમાંહાં પરવરિઆ. ૨૮
- હવે જૈમુન્ધ કેડે છે જન્મેજયને લીલા-સારિંગપાણી :
ભોગન કરવા નરહરિ બેઠા ભીમ આવતો બાણી. ૨૯
- સધળી નારી નારાયણ કચેરી આઠે ત્યાંહાં પટરાણી.
માતાંછ મુખ આગળે બેઠાં અંતર રોડે બહુ આણી. ૩૦

પરમ વિરાજિત સકળ ગ્રેમુદા માન્યનિઓ મુખ નિરખે.
 પ્રભુ તણે તાંહાં ગ્રેમ બેઠને સર્વ નેત્રમાંહાં હરખે. ૩૧
 મહાવિરાગત આસન ગ્રપરે બેઠા વૈકુંઠરાય;
 કનકયાળ બહુ કનકવાટિકા; સોભા કહી નમ્ય જાય. ૩૨
 પ્રભુ કહે છે: “શીઘ્ર યદ્દને લાવો પેરે પેરે અજ.”
 બીમસેન્ય છાના બેઠા છે; પ્રભુ કરે ભોજન. ૩૩
 અનેક સૂખડાં અમૃત ભગિયાં, સ્વાદ મધુરા હોય.
 કામ્યની કાઈ પ્રભુજીને પ્રીતે; મુખ નિરખી હરિ જોય. ૩૪

વસણ

મુખ નિરખતી તે નારી નેહે; મુખમાંડેં સુખ અતિ હરિજ.
 અયંકાર પેહેલે બીમ પોહોના; મન બહુ ગ્રેમે ભરિજ. ૩૫

અલંકાર ૨ જો-રાગ દ્વિયાષ્ટ

શ્રીહરિભાગે: ‘લાવો અન્નજી’. પ્રીત્યેત્યાંહાં પ્રભુ કરે ભોજનજી.
 પાકસ્થિતિ બનાવે સાર જી; અજ સૂખડાં નહિ પાર જી. ૧
 હાળ—હવે વદુઅરસાથે વધા વાણી: “થાઓ મર’ સાવધાન.”
 ગ્રેમદા સધગી મળીને સતોખ્યા બગવાન. ૨
 નેહે ભરતી હાસ કરતી નિરખિજી તે તાંહાં.
 મનમાંહાં વિચારી વેવડી-મુત પછે ગયા મહિરમાંહાં. ૩
 હરતી પાખવ ગ્રેમુદા કાણે વિધિ રહી છે તેક!
 અંદ્રવદની કારિમનયની; કનક જળકે દેહ. ૪
 નખશિખ લગી રણુમાર જોતાં તેડેનો નાવે પાર.
 કામકળારસ સકળ જાણે, જૂલ્યના થેવંકાર. ૫
 જે રૂપ નિર્મ્યાં વિધાના, કાણુ વણવે તે અંગ!
 પ્રભુ કથેર તેજ એડેમાં, કળા કામ તરંગ. ૬
 અલગ્ય બૂ જળકે ચીવન, નિજ ભર્યાં નેડેનાં આપ;
 પ્રભુને પાવવ્ય બધાણી, દબ્યા સર્વ સંતાપ. ૭

- જેઠની ઇંછાયે નીપજે આ સૃષ્ટિ સર્વમંડાણ,
તે નાયની નારી તણું કચમ કરે કવિ વિખાણું ૮
- નાગવણી દેવાંગના અપજના તે કોણ માત્ર?
કામની કંઈપણ-દળદટા હરિ તણા ધરમાંહાં પાત્ર. ૯
- કેટલી પ્રીતે કૃષ્ણને; કેટલી ઢોળે વાય;
કેટલીને કરચ પાત્ર જળનાં; ઊલટ અંગ્ય ન માય. ૧૦
- કેટલી કરે જોડી રહી, હરિ તણું નિરખે મુખ;
કેટલી પાસવ્ય વાયુ વંજે; સમજ પામી મુખ. ૧૧
- એક પાગ ઠેરી પાવડીને મહી ગ્હી છે હાથ;
એક વંશતંતી મધુરા આલાપ સ્વર સધાત્ય. ૧૨
- એક ગાન કરતી પ્રેમચં, એક કરે રમચા નારી;
એક કરચ ચટુકી વળડે તે નયન આપ સમારી; ૧૩
- એક અગરના ધોપ કરતી; એક કુસુમ અનેક;
એક નાગવંસી સમારે બીડિયે કરી વિવેક. ૧૪
- એક લાવી સુખડાં શર્કરા ભરિયાં અત્ય;
સતનામા લક્ષ્મીનાં નિપારાં, સ્થળા જેઠની મલ. ૧૫
- એક તીવ્ર તીક્ષ્ણ તમતમાં સ્વાદિષ્ઠ બહુ હોય.
ખટરસ અનોપમ શાક નાના પ્રીસતી તે જોય. ૧૬
- પકવાન કચેરી પેરચ ઘણી, મહા અનોપમ છે સ્વા;
બહુ અથાણાં બહુ મીઠાં, જોણે જીપજે ઉહલાસ. ૧૭
- ધરી લાવે મુંઝરી; પ્રીસવા પ્રભુને કોડ.
એણી પેરે મંદિરે સ્વસ્ત વધને આરોગે રચુલોડ. ૧૮
- લીમ જોડા બાળુ, જેઠને જૂખનો નહિ પાર.
લામ્યની કો નથી બાળુની, તે એક બાળુ વિધાધાર. ૧૯
- અમળા અનોપમ ઉલ્લાસી એણી પેરે મેહેલે ચરચુ.
ઘૂઘરી નેપુર ઝંમક ગત્ય તે અકાર હોયે ધરણ્ય. ૨૦

- નૃત્યકી જયમ નૃત્ય હોયે. એણી ચેરે ચાલે તાન;
એહેવી સોમા, નારી માથે આરોગે જગવાન. ૨૧
- જીમ ત્યાંતાં કોષે જરાણા : “ધણી ચઈ છે વાગ;
“મંદિરથી કો બાહારે નાવે. કઈં કવણ પ્રકાર? ૨૨
- “હવે જઈને મંદિરમાંહે કઈં કડી પેરચ;
“વડી વારનો હું આવિઓ, સૂધાં ન દેજે ઘેરચ.” ૨૩
- જીમસેન્ય કહે છે : “બહુ આહાર મ્હેં નિરખ્યો તુજ આજ.
“ખાતાં મનમાં જીપજે અત્ય ધણેરી ‘સાઈ.’ ૨૪
- “તહે આહારમાંહે” પૂતનાને આરોગ્યા, જગવાન.
“આહાર જોતાં અમ ન મજા; કંઈયં પાવક પાન. ૨૫
- “મેથ દાઢ્ય તણું શોકિયં ઉઠર જરિયું નીગ;
“આજ સુધી રહ્યા જૂખ્યા તમ્હે બાદવ વીર. ૨૬
- “વડી વારનો આવી મ્હો દું નિહાળું છું ચક્ષ;
“જાણું તાહરું શોકિયું, મારગ નહિ થું” સુખ? ૨૭
- “મહા ફેરવી મોકલું, તુજ વદન કડ વિશાળ.”
વાક્ય સુણીને જીમ સાહામા વચ્ચા ત્રીજોપાળ : ૨૮
- “અરે જૂખ થોડી જીમ, તમને સર્વ ભણે જાન.
“વેશટના કોહાર દાવા કરયા ખાઈ અન્ન : ૨૯
- “હજી કયેરા હાય હેંજો તહે ન બરખું પેટ.
“થોડ-મૂખી હેડંબા તો નારી આણી નેટ. ૩૦
- “એહ કંઈ તેડેવી કામ્યની; એ યુગ્મને કાંઈ જૂખ!”
વાક્ય એહેમાં સાંજળી જીમને પ્રગટ્યું કુઃખ : ૩૧
- “રીંછડીના કંઈ, રહેને જોતતા તે મર્મ.
“મીન કુર્મ ચયો વરાહ; કોણ તાહાગે ધર્મ? ૩૨
- “ચરિત્ર તાહારું આગળે રવામી, અહો તે કોણ માત્ર?
“ત્રેલોક્ય કરા લોક ભણે તહો છો એક પાત્ર.” ૩૩

- હસીને તાંહાં કૃષ્ણ કેહે છે : “જુખમાંહે, જાત,
“વિખ તણા મોઢક ભક્ષ કીધા, અસંભવ્ય નહિ વાત.” ૩૪
- “કલા પાખી નહિ રહે. ધરી ગોવર્ધનનું રૂપ,
“અન્ત ગોકુળ આરોગ્યા તે તહે આપ-સ્વરૂપ. ૩૫
- “માહારા આહારનું માન આવે, તાહારું કલૂં ન જાય.
“સર્વને સ્વામી, ગ્રામો, ત્રેલોક્ય ઉદરમાંહ.” ૩૬
- શ્રીમ કચેરાં વચનથી પછે હરયા ત્રિભોવનતાત;
પછે અધવચ પ્રજા બીડી શીઘ્ર સાચા હાથ. ૩૭
- ભીડીને સ્વામી મળ્યા; મદન કર્યું બહુ રીત્ય;
એક થાળે એકઠા પ્રજા આરોગ્યા બહુ પ્રીત્ય. ૩૮
- આરોગી મુખ શુદ્ધ કરી મુખવાસ બીડીપાન;
શ્રીમ કચેરા સાથે પછે સખળ દીધાં માન. ૩૯

વલણ

સખળ દીધાં માન રે; ભક્ષ્ય ભોજન અતિ ઘણું.
અલંકાર બીજે સખળ સ્વામત્ય કીધાં કુંતીસુત તણું. ૪૦

અલંકાર ૩ જો-રાગ હૈરવ, ચોપાદ્ય

ભીમસેન્ય રાખ્યા પંચરાત્ર, સેવા કીધી નાના બાલ.
પડે વજડાવી નગર ભોજનરસજ કીધાં સહકે નરનારય. ૧

“તોરંગમ મેધ પાંડવ-ધેરય હોય, સજ ઘમ્તે આસો સર્વ ટાય.”
હરખ પામિઆ ત્રિભોવનધણી, સામગ્રી કીધી અતિઘણી. ૨

બહર સહકે ત્યાંહાં સજ કરયા,

ધનલંકાર સકળ ત્યાંહાં ભરયા.

હરિતનાપુરે જવા શ્રીહરિ સોળ સહસ્ત તેડી મુંદરી. ૩

એકરાત સાથે કામ્યની, આવી ભાવ ધરી ભામ્યની.
એક એકને દસદસ તન; સુતા અકચેટી જુમણવન. ૪

સંઘાતે વડુઅર જામાત્ર, ભદવનું દળ, બળિઆં ગાત્ર.
વિપ્ર તેડિઆ વિદ્યા બહુ, નગરનિવાસી તેડ્યું સહ. ૫

સંધાતે સર્વ વર્ણોવર્ણુઃ એણી પેરે ચાલ્યા અમરણ્યરણ્ય.
 મણિ મુક્તાદ્યનો નહિ પાર, ખચર બરી લીધા બંદાર. ૬
 અનેક રૂપ હસ્તી તોરંગ શિંગિકા કરમ વૃષભ બદુ સંગ,
 મૃગ મીઠા વેસર ચીતરા, મૃગયા-રમણનક દતરા, ૭
 શુક શારિકા ને સાચાણુ; ચંદ્રિજી જલવદન હીસાણુ.
 સાથે પંચાચણુ શાદૂલ, અનેક સંનાહ સજગ પટકૂલ, ૮
 વાનિજ વાગાં બદુ હરિ તણાં, આયુધ શકટ ભરાવ્યાં ધણાં.
 અનેક શોભારસના કહી ન જનવ, જોતાં ચિત્ત સહને સુખ યાવ. ૯
 કેટલા જોદ રાખવા ત્યાંહ પ્રભુએ મેડેલા છે પુરમાંહ.
 સેન્ય હકારી ચાલ્યા હરિ, અતિ આદર સહ સાથે કરી. ૧૦
 મેલ સકળ સંભાગી લીધા; હસ્તિનાપુરે પરિચાણુ જ કીધાં.
 પ્રભુને રથ્ય જે ધોડા આર, હમ ભરનાં શોભે તોખાર ૧૧
 રથની શોભા સજગી હોય, નિરખનાં નરનારી મોહિ.
 સધળું સેન્ય હકારી નાથ પાંડવધેરથ પોતે સંધાત્ય. ૧૨
 મારગમાં હરિયે એમ કહ્યું: “માહાં મન જોડુળમાં ગમું.
 “તે માટે સહકો ત્યાંડાં જઈ, પ્રજાવાસી જન મળિયે સકી.” ૧૩
 પ્રભુએ પ્રેર્યા સહકો જનં; જોડુળે આપ્યા જુગછવંન
 પ્રભુને પ્રેમ થયો અદ્ભુત; આમન્ય થકી ચલાવ્યા હન. ૧૪
 સકળ સેન્ય સાથે મહારાજ આપ્યા મહાતમ મહાતમ કાજ.
 સુણી વાન સુખ પામ્યાં સહ; ધામું પ્રભુને મળવા બદુ. ૧૫
 જોખીજન સુશિજિં સહ કાન્ય જે મળવા આપ્યા ભગવાન.
 પ્રભુ તણે વિરહે આકુળી હરિ ભેટવા ટોળે મળી. ૧૬
 જનમુન્ય કેહે છે: જન-મેજય, સુણે પ્રેમ ધણો છે જોખી તણે.
 ચાલી મળવા એણી રીત્ય; પ્રભુચરણ હિપરે પ્રીત્ય. ૧૭
 વિપરીત અંગે ધરી શણગાર; ચંદુ-ધૂવરી કીધા હાર.
 નેપુર ઝાલ્ય કર્યાં છે કણું, જોડી ખાંધી ચાલી ચંદુ. ૧૮

- કૂમતાં મસ્તકનાં કરે જાંધી, ઢાળળરેખા ગાલે સાંધી.
વિપરીત વેશ ધરીને જાય; એક ઊભનાં પટ પેઢેરયાં પાય. ૧૯
- એકે ધાયતાં મેહેડ્યાં બાજ, દશને ચાલી શ્રીગોપાળ.
દ્વિધિ ધૂમતાં મેહેડ્યાં મહી, એકે પ્રીસતી અધવચ્ચ ગમ્. ૨૦
- ગૌ દોહતી એકે કામ્યની, પાત્ર સહિત ચાલી ભામ્યની.
વહ વાળતાં નારી હાથ જોડી સાહામી ગમ્ સંઘાત્ય. ૨૧
- જે જ્યમ હતી તે ત્યમ ધરી, હરિ મળવા નારી ઉહલશી.
સાહામાં શિબિર રચાવી રજા, પ્રભુ બેટવા સત્વર ચયા. ૨૨
- સેન્યા સકળ પ્રભુની જોડે યમુનાતટે ઊતારી તેહ.
શોભા આઠ કામ્યની તણી; સત્યભામા યમુના રુદ્રમણી, ૨૩
- જાંભુવતી મિત્રવિદા સતી નાગ્નિજિતી ભદ્રા ગુણવતી.
કરતી તે રહી સુંદરી, મધ્ય ઊભા નિરખે શ્રીહરિ. ૨૪
- વ્રજવાસણીઓ દખે જોય, દોડી આવતાં આશ્રજ હોય.
પટરાણીને કેહે એમ નાયઃ “જુઓ પ્રેમ ધરી વ્રજ સાથ.” ૨૫
- એમ કરતાં તે શિબિર મોહારથ આવી સભ્ય ગોકુળની નારય.
કેટલી હરિ દેખી મોહી પડી, કેટલી ચકિત નેત્રમાંહાં જડી. ૨૬
- કેટલી નેત્ર ભરીને ગમ્, કેટલી ચક્ષુ વિકાસી રહી.
કેટલી કેરાં હીરયાં મંત, કરુણાગ્નિ સિંચ્યાં સહ તંન. ૨૭
- કરી પ્રથંસા પ્રેમે રવામ, જે છે નાય તણો સર્વનામ્ય.
વાસુદેવનાં વચન રસાળ, મુખ પામ્યા નર નારી બાજ. ૨૮
- હોતે માત તાતને મળ્યા, તાપ અંતરના સઘળા ટળ્યા.
યશોદાને પટરાણી સહ ચરણ નમી આવી સર્વ વડ. ૨૯
- મુવણું મણિ મુગના શૃંગાર, અંબર રક્ત, ન લાભે પાર;
અન્યેક ધેનુ અનોપમગાત્ર, વાહન હવ રથ આખ્યાં પાત્ર. ૩૦
- વસ્ત્ર અનોપમ જાણિ જોહ, વ્રજવાસીને આપિ તેહ.
સેન્ય સકળ દેખાડ્યું ફરી; સતોખી સઘળી સુંદરી. ૩૧

તેડી કૃષ્ણ યશોદામાય. ગોઢુળનો મધજો મંવાય.
 નંદમોહોત્થ નરહરિ આવિઆ, નારીસંગે સર્વ લાવિયા. ૩૨
 વાજિંત્ર વાળે ચોલામણાં; યશોદાજી લે ત્યાંહાં - ભામણાં.
 ગોપી ગોપ વધાવ્યા હરિ, નિરખે નાથ નેત્ર મુદ્દ ભરી. ૩૩
 મેહેલા પ્રેમે કરે સહ ગાન; સર્વ જીપરે હરિદષ્ટિ સમાન્ય.
 નંદપુણ્યનો નાથે પાર; પુત્રપણે શ્રીવિશ્વાધાર. ૩૪
 માતપિતા સ્વાગત્યજલ કીધ, અનેક વિધિ બક્ષ બોજન દીધ.
 પછે તેડી ગોપી સર્વ ગોવાળ વનમાંડે આત્યા ગોપાળ. ૩૫

વલણ

ગોપાળજી ગોપને તેડી પૂર્વ રમત સંભાળી;
 અલંકાર ત્રીજે જાંહાં રમ્યા તે જૂમિ દણે નિહાળી. ૩૬

અલંકાર ૪ થા—રાગ સારિંગ

જેમુન્ય એમ વદ્યાઃ સુણો રામ, વાણીજી,

ગોપી સાથે સારિંગપાણી જી
 પૂર્વિ રાસ લીલા નિરખેજી, સમીપ રડી જૂમિ પરખે જી. ૧
 રાગ—સારિંગપાણી નિહાળે ત્યાંહાં દેખાડે સર્વ નારિઃ
 “શકટ ભાગ્યું, તૃણાવર્ન મારિએ તે આ હારિ. ૨
 “આંહાં જકીનું પથપાન કીધું; આંહાં જકાસુર મારિએ.
 “આજે હામયી વછ હરિયાં. અધાસુર સંધારિએ. ૩
 “ભાગ્યજી, આંહાં ઘેનુક મારયો, પાવકપ્રાણન આંહાં કરયો.
 “આંહાં યમુનામાંહાં ઝંપાવિઆ, આંહાં કાળી કષેરો મદ કરયો. ૪
 “આંહાં ગોપી કરાં વસ્ત્ર હરિઆં, ગોવર્ધન નિરખ્યો જઈ.
 “હ્રદ કેમ્યા, મેધ આમળે ગોઢુળ સર્વ રાખ્યું સડી.” ૫
 વળી અનેક લીલા જે કરી તે અને કર્યાં જે પ્રાકંભ,
 વંશીવન ને ભાંડીરવટ વન નિહાળ્યું પરવજ. ૬
 જેણે રચાવેલ રાસ રમિઆ, નિરખિએ જઈ નાથ.
 પ્રેમ આણી કૃપાનાથે સતોખ્યો સર્વ સાથ. ૭

- ધેનુ ચારી કરી ક્રીડા ગોપ ગોપીચં મળી.
કુંજ પંદાવન શોભા દેખાડ્યું સહકો વળી. ૮
- જોઈને સ્થાનિક આવિઆ એમ જોલિયા ભગવાનઃ
“આંહાં થકી જવું પાંડવને ઘેરય; યાઓ સર્વ સાવધાન.” ૯
- ગોકુળ સંજે સર્વ તેડ્યું, નંદ યશોદા માય;
આપ્યાં વાહન, ગોપ ગોપી જિલટ અંચ ન માય. ૧૦
- હસ્તિનાપુરે હરિ આવિઆ, જાંહાં પાંડવ છે દૈયાઈ;
યતનો જશ આપવા ત્યાંહાં નાથ આવ્યા ધાઈ. ૧૧
- બીમ આગળ થકી આવ્યા મુધિદિર જાંહાં હોયઃ
“હારકાનો નાથ આવ્યા; સંજે છે સર્વ કોય.” ૧૨
- તે સાંભળીને રાવજી સમળ થયા રળિઆત્ય;
સાહામ્મા જવા ચોદ સજ કરયા બધું કાત્ય. ૧૩
- અનેક રથ, હસ્તી ધણી, હથ તણો નાવે પાર;
અતુરંગ્યણી મેન્ના સંધાતે જોદ સગળ અપાર. ૧૪
- વાનિંત્ર વાજો સોહામણાં; અપહરા લેતી તાન;
નગરમાંહાં રચના રચાવી; પધારયા ભગવાન. ૧૫
- શોભીતા સંધાત સાથે જોડિઆ પરિવ્રજા.
અંતરમાંહે હરખ સમળી; ચરણ નમિઆ ધર્મ. ૧૬
- અર્જુનને બીડી મળ્યા; લધુજાત જાંહ પસાએ;
નાથ મંદિર આવતે પાંડવ થયો જિહાડો. ૧૭
- હવે પ્રભુ પુરમાંહાં આવતે તે લીલા શોભી જોદ,
કવિને મુખે એક રસના, કહી સકે ક્યમ તેહ? ૧૮
- ફેણને આવી નમ્યા શ્રીકૃષ્ણ જળભદ્ર દેવ.
દૂપડી આવી નાચને નેહે ... તતખેવ. ૧૯
- સુભદ્રાજી રજાં સનમુખ, પ્રભુને નામ્યું શીશ.
અન્યથા સહને દષ્ટિમાંહાં જાવે મળ્યા જગદીશ. ૨૦

પરિવાર સહકો પાંડવને દંડવન હરિને કીધ.
 હામ્ય! હામ્યથી સહકો વટે : 'આજ મનોરથ સર્વ સિદ્ધ.' ૨૧
 મંદિર સુમરાવ્યાં હતાં ત્યાંહાં જિનારયા ભગવાન,
 પછે કુંતીજીને સહ મન્યું; જોઈ કૃષ્ણનું રાજધાન. ૨૨
 શ્રદ્ધેવડીજી યશોદાજી ગોકુળનો પરિવાર
 ગોપાંગના આશ્રજ યધ : 'ધન્ય નાથ વિશ્વાધાર.' ૨૩
 રુદ્રમણીજી સત્યભામા કલિંદ્રી દિવ્યરૂપ,
 લક્ષ્મી બદા જાણુવંતી મિત્રવિંગ શોભિત-સ્વરૂપ. ૨૪
 પટરાણી હરિ તણી આઠે એ અદ્ભુત અંગ પ્રમાણ,
 એ રૂપ હરિના યકી આઠે રૂપ હરિનાં જાણ. ૨૫
 મોળ સદસ ને એકમે નારી જે પ્રજુના ધરમાંદ,
 કુંતીજીના શીઘ્ર આવી પ્રેમે પૂજ્યા પામ. ૨૬
 બગદેવ કેરી કામ્યની તે નમી જદુ આનંદ.
 વડન એડેવું ઝગદગે જાણે પૃથ્વીમાનો ચંદ. ૨૭
 વધૂ સુધળી, પુત્ર ને સુતા સુધળી નાથ,
 જાદવની ધરુણી સકળ મગ્યો પરરેરે સુધાન. ૨૮
 માન દેઈ સર્વને આપે છે આમન.
 દૂપડી કેડે : "કરુણા કરીને થયાં અતિ પાવન." ૨૯
 પોતા કયેરા મંદિરમાંદાં મોહાલ મહાશુભ હામ.
 પરિવાર સધળો જિનારથો : 'અમ દાસ દીને હામ.' ૩૦
 પ્રજુ જે લાગ્યા હતા ધન વાહન રથ તોરંગ,
 અનેક હરતી પાંડવને આપિઆ મહાશુભ જે અંગ. ૩૧
 સુખાસન જદુ દાસ દાગી, અનેક આપી ગાય.
 જોઈ સાથે સમા આવી પુરે જાદવરાય. ૩૨
 પાંડવને ઘેરય થઈ રજો અતિ નવો આનંદ.
 નેત્રમાંદે સુધા બરીને જોઈ પરમાનંદ. ૩૩

યુધિષ્ઠિરે મનમાંહાં ધરતું સર્વ નિહાળીને એહ.
 ને જુવે તે ભદ્રા પામે, તેડેમાં નહિ સંદેહ. ૩૪
 મુખ-અતે દુઃખ ઘણું, દુઃખ-અતે મુખ હોય;
 એ પ્રભુની લીલા સકળ જીવને લખિજો સોય. ૩૫
 પ્રભુ આવી એણી રીત્યે રહ્યા પાંડવને વાસ.
 હવે ત્રાડીમાંહાં પોડાની રક્ષા કરે યૌવનાશ્વ. ૩૬
 કશ કોડોણીનો તેહ અધિપતિ; સખજ બાળયા વીર.
 વળી દ્વારચક્રાનું સેન્ય સઘળું પ્રાક્રમી રણધીર. ૩૭
 અર્જુનનું મન માનિજો ને 'હાવે થાશે જગ.
 'હવે ઘોડો બાંધી જીતવા જરા કો ન પામે આગ.' ૩૮
 હરજીમુત કાહાનક કેહેઃ એમ પાંડવ આનંદ પામિઆ.
 જન કચેરો શોક છાંડ્યો; દુઃખના દિન વામિયા. ૩૯

વલણ

દુઃખના દિન હવે વામિયા; નાથ મંદિર આવિયા;
 નૈમુન્ય કેહે છે : રાવજી, હવે પાંડવ ઉત્તમ ભાવિયા. ૪૦
 પ્રભુ મંદિર આવિઆ; આખ્યાન એહ પૂરણ થયું.
 હરજીમુત કેહેઃ દામોદરની કૃપાયેથી એહ કથું. ૪૧
 પ્રભુનો પરિવાર આવિ; ગર્જના પાંડવ ઘણી.
 અલંકાર એથે કીર્તિ બહુ હવે આત્મી તે પાંડવ તણી. ૪૨

૪૨
૧૫૩

૩. અનુશાલ્યનું આખ્યાન

અક્ષર ૧ લો—રાગ ગાદી, પૂર્વછાયો

પ્રથમે શ્રીહરિ પ્રણમું રે ગુણસાગર મોવિંદ; 1
 પ્રભુ તણા જન્ય મોક્ષતાં અંતરિ અનિ આનંદ. 1
 તે સુખ પામે અભિનવાં જે હરિના ગુણ ગાય.
 તેડેમાં પ્રભુ વાંચે વસે. જ્યમ દન્ય અમિ સમાપ; 2
 'કૃષ્ણ કૃષ્ણ જાણી વહે' એમ કૃષ્ણજી તણું વચન :
 'જે મુજને પ્રાપે સદા તે તે જન પાવન. 3
 જ્યમ જનમાંડે અંજુજ વસે તેડને જનનો સ્પર્શ ન દોષ;
 સંસાર તેથી વેગળા કૃષ્ણ બને જે કાવ. 4

ચોપે

હવે જન્મેજય પ્રાપે રૂપિ વહે; રાગ આનંદ પામ્યા રુદે.
 યજ્ઞતોરંગમ અભિયે જેહ, વાડીમાંડે રાખ્યો તેડ. 5
 તે ગોખાનો નાવે પાગ; જન્મેજય રાગ. અરિધારણ.
 સખા પૂરી એમ શ્રીહરિ, પડવ જોધસ કળક ત્યાંહાં ફરી.
 સખા દીપતી દીસે ઘણું, ઝગદે તેજ ત્રિમોવન તણું.
 કેવળ કૃષ્ણ રજા ઝગદગી, જગમદ બ્રાહ્મ પ્રેમથ મળી. 6

પાંડવના હિતકારી નાથ, યાદવદળ પોતાનો સાથ;
 અનેક વાહન મજ તોરંગ, વણું બૂઝવડા હવના રંગ. ૮
 પરમ કુતૂહલ હોયે બધું; જોવા મળે નગરજન સહ.
 ‘જય-જય’ પાંડવ ઘેરય હોય, અંતરિ સહ આવીને જોય. ૯
 કૃષ્ણઅંગના પટરાણી ઝોળ સહસ્ર શોભા તેહ તણી.
 સગળ રૂપદી દેતાં માન્ય; સાંભળ, જન્મેજય રાગન. ૧૦
 કરશે જન પાંડુના બાળ, રક્ષા કરશે શ્રીગોપાળ.
 યાદવધડુણી સર્વ સમાન્ય, રંગ રાનડી બીને વાન. ૧૧
 હામ્યહામ્યથી તેડ્યા જાંભ ‘હવે કીજો યજ્ઞ આરંભ.’
 મંડપ-મૂપ રચાવ્યો તાંહ, ગંગાવટ શોભાવંત જાંહ. ૧૨
 અતિઆદર પાંડવને મન્ય; સાંભળ્ય, જન્મેજય રાગન.
 હવે જગનો પ્રારંભ ઘશે, અઘઓઘ તે સહ ત્રાસશે. ૧૩
 લક્ષ્મી સત્યભામા સુંદરી સોળ સહસ્ર સઘળી ગુણુભરી.
 પટરાણીને ઈછા થઈ : ‘યજ્ઞતોરંગમ જોધ્યે જઈ.’ ૧૪
 મળી એકઠી સઘળી નારય; મન ઈછા જોવા તોખાર.
 મન્ય વિમાસે મઘળી તેહ ‘ક્યમ જોવાશે ઘોડો એહ?’ ૧૫
 દેવકીને કહી સુકેન. “અથ નિરખવા સહુને હેન.
 “પૂજને, જાહારે મેડેલશે, સંવત્સર એક પૂરે આવશે. ૧૬
 “તાહારે મગશે સહ રાગન, દષ્ટિ આગળે શ્રીભગવાન.
 “બ્રાહ્મણ કેડેશે કરશે ત્યંમ, આપણે હય જોવાશે ક્યમ? ૧૭
 “જાંહાં સુર સુબટ કચેરો નહિ માગ,

તાંહાં કુળવંતી મડિ કચમ પાગ ?

“બાપુજી, મનમાંહાં જો ખેરો, તો જિડી આંહાંથી પરવરો. ૧૮

“જોધ્યે ‘ગંગાજળન’ કપ, દેવાંથી તોરંગ રવડપ.

“જો પુણ્ય ઈછા શ્રીહરિ કરે, નસક થકી નરને ઉદરે. ૧૯

“તે નિગ્ધના દોષે પુણ્ય” એકેવા વાક્ય પુરાનન મન્ય
 “બાઈ ૭, ભી યિતર્થા ધર્મ તે મગાજા નેધ્યે તુરી” ૨૦
 “સુકા વધૂ ધૃતે તમ તાની, તે ચરણરેણુ તળી અધિમગણી”
 નાણુવની સત્યભામા સની લક્ષ્મી ચરણે નામી મુણુવની ૨૧
 દેવકીદુદિતા એમ ધરિત્રે રુદે, પ્રેમે પ્રેમદા વાણી વદે
 “હયવત્ને નેધ્યે એકા ય, સહકોને મન્ય મમગા ખાત્ય.” ૨૨
 પછે તેડિઓ મર્વ સવાય, રેવતને મહા નેવા જાય
 નૈમુન્ય કેકે જન્મેન્ય, સુજો પ્રેમ ધજો છે નાગી તણો ૨૩

વચ્છ

નાની કૈયરો પ્રેમ મગજો નેવાને મહુ ત્યાહા મગા
 અને નારી અન્યથા હામ્યામ્યથી આવી ભગી ૨૪
 [દેશી ફેર]—રામ દેદારો, પડતાણો

સર્વ કાન્યની ઠામ—નરગી, અગળા અતિ ક્રોધજ—અગી
 મહુ જૂણુ નાના સગી, નવપૌવન ગતિ—માનગી. ૧
 હીડતા અતિ અવલે અગકે, પાન વથી તો પામા ઝગકે,
 વેણી અહિવન પેરે મગકે, ઠગિક કણી કડલુ ખગકે ૨
 પાયે ધૂનરી નેપુર વાજો, તેકેની ગોના પગમ વિરાજો
 હીડણી આગજે હસ વાજો પાયે પુષ્પના પાન માજો ૩
 ને જૂણુ અગ્યે ધગ્યા, ઠામની કળા તે ભરિઆ
 અષ્ટ અમ તણા ચિહ્ન દગિઆ, દીપના મર્વ આનગણુ કરિઆ ૪
 અન્યનિ પડઅતરિ દીમે, સર્વ અનગ—વગ જ હીમે.
 કો ધનહર હગિ—ગય દીમે, રુદે લક્ષ્મી વૈકુણ્થપુર વીમે ૫
 સંગીત પરે મહિ પાય, બહુ તારુણીનો સવાય
 મવેયા લક્ષ્મીજી જાય, જ્યમ હંદુને વાતી છાહ ૬
 નવયે ઇદુ દ્યાગય મોજા, મુખે દીમે બહુ રમની ગાજ
 બહુ—નયની ગતિ આકમજોન, પ્રેમના પ્રેમ પૂરે મનોન ૭

૧ ૧ લી ઠગી પહેલા ‘ઝમક’ લખ્યું છે અતીથી નવો ‘અલકા’

૨૩ થાય છે પણ જેનો થાય છે ત્યાં નીચે ‘પદોતો’ દોઢ જુને પાડ્યો નથી.

એક આનંદે વનમાં આવિ, અતુર એક એકથી કાઢાવિ.
 નાના ગત્ય વાળ્યાં વળગાવિ; રાગરૂપ અનેસાં લાવિ. ૮
 સોળ સહસ્ર એકસો નારી, જોડેને કંથ શ્રીદેવમોરારી.
 આઠ પટરાણી ગુણુકારી શ્રીકૃષ્ણના સ્નેહમાંનાં હારી. ૯
 નારી જોવા રહી સર્વ કરતી, મહા મુનિનાં મન હરતી.
 શોભ્યું વન વૃક્ષ ને ધરતી; ખીજ નારી સતવન ખલુ કરતી. ૧૦
 નારીનાં યુથ સંગ્ય અનેક ભુલવંતી જાણિ વિવેક.
 કપ લાવણ્યનો નહિ છેક; નહિ કૃષ્ણગાન વિતરેક. ૧૧
 કેટલી રહી વાયુને વ્યંજે; કેટલી આપિ તાં ખોલ રંજે.
 કેટલા રહી દર્પણ મંજે; કેટલી અંબુત્રિખાને બંજે. ૧૨
 કેટલી રહી વાઘ વગડે; કેટલી પદભાવ દેખાડે.
 મનમોહની ભોગ પોંડેંચાડે; કેટલી જલભેદ અખાડે. ૧૩
 પાધે નેપૂરના ક્રમકાર; ચેષ ચેષ થાયે ચેષકાર.
 જાણે મનમથ કચેરા માર; કળકે કુચમંડળ હાર. ૧૪
 કૃષ્ણ અંગનાને રીઝાવિ; ખોલે મધુરી વાણી સહ ભાવિ;
 અતિ ઉમ્મ કળાને દેખાવિ હરિમોહનના માલ્યાણી કાઢાવિ. ૧૫
 બેડાં દેવકીજી મધ્ય માના; હરિમાયામાં શૂંલે વિધાના.
 પ્રભુ જોવા લાંલાં તત્પર થાતા, નારી પોતા તણે રંગરાના, ૧૬
 પ્રભુ અળગા રહીને જોય; તાંહાં પરમ કુતૂહલ હોય.
 વેડે રંગતણું એક તોય; શંકર અજ સરખા મોહિ. ૧૭
 સ્વધળી રંગરૂપ રંગાળી, લરી યૌવન મદમહરાળી.
 શ્રમિ નેત્ર વંક અણિઆળી, શુદ્ધ વાણી વિચિત્ર રસાળો. ૧૮
 “હવે લાવો રે શીઘ્ર તોરંજ, ગંગાજળ કેહેવું છે અંગ!
 “સર્વ પાપ તણો કરે બાંગ, દેવરૂપ યજ્ઞગતિ-સંગ.” ૧૯
 હવે હવે જોવાને આપ્યો, મહાનુભાવે એ મગજ વિખાપ્યો.
 જે જગતે કાળે પરમાપ્યો, જોનાથ તણો તે જાપ્યો. ૨૦

વસણ

યૌવનાશ્ચ તથો તે જાણ્યો તોરંગમ, યુધ કરી ચેરય અણિઓ,
અલંકાર પેહેલે પ્રમુદાયે તોરંગમ કયમ વિખાણિઓ.

૨૩
૨૪

અલંકાર ૨ જો—રાગ મેવાડો

- જીમુન્ય મોહયા રે રાયજી, સાંખજો આણિઓ સાંહરેતોખાર.
નારી જોવાને જાંઘાં આવી ઘણી, કૃષ્ણનો પરિવાર. ૧
- દાળ—હવે હવર હિસાર કરે, દર્શનથી રે દુઃખ સકળ હરે.
મેહેલા જોઈને અતિ કરી, આંખે નિરખીને સગળ દોઢેકરી. ૨
- સર્વ નારી નિહાળી જોય રે; માન્યની તણાં મન મોહિ રે.
જોડવો રેવંત મધ્યે આપી રે મેહેલાયુધ રંગે ભરાણી રે. ૩
- વદન અનિ પ્રગહજે રે; હવર ત્યાંસાં લક્ષણ કાણુ કળે રે.
તેડેનીશીવા સગળ વહેવાળ રે, અનિ મોહોવડી મદમજરાળ રે. ૪
- દશવાળી છે આંખોને વણુ રે; ધનચામ છે ડાબો કણુ રે.
દર્શનથી મહા દુઃખહરણ રે, તેડેને કહે કાંલા ત્રણ રે. ૫
- એક નીલ ને પીન સિંદૂર રે; અતિ મોહિન મદનુ અંગ રે.
કામરૂપ સગળ ગળપૂર રે, તેડેને દર્શને દિગ્ધિ ચૂર રે. ૬
- તેડેન પૂછૂં પીતમ હોય રે, અંગ જાહનનીનું જ્યમ તોય રે.
મનુ કચેરો તોરંગ રે, દીસે તોરંગ સુચંગ રે. ૭
- હાંચણથી હડા પમ આપ રે, તેડેનો રંગ કુકુમનો આકાર રે.
તે તો કરેનો સગળ સેવકાર રે, હવ કામદેવ અરનાર રે.
કપે છે અનિ રંગાંગો રે, દીસતા મદમજરાંગો રે. ૮

[દેશી ફેર]

- ચોહો ચન્દ્રો નેપુર રણુજો, અનિ કહે હાર વિરાજો રે.
ખીનું અંગ લક્ષણ ત્રિધી થી કહું રે.
જોડવો નિમ્બો શ્રીમદારાજો રે. ૯
- દાળ—જોડવો નિમ્બો છે અનિ મુંદર, જોવા મળ્યાં સર્વ નારી.
તે યોગને આવી જુએ છે રવામી દેવ મોરારી. ૧૦

૧૦. આ કડી પહેલાં “દેશી વસણ” લખ્યું છે; પણ સ્થાપી “દેશી ફેર” રજા છે; અને આ રજાથી તો દાળથી સર થઈ કડી છે.

- હામ્યામ્યાથી નારી વિખાણે ઘોડાની ગતિ જોઈ;
તે ઘોડાની આંધ્ર ચપલ ગતિ મોંઠાં જીપરે મોહિ. ૧૧
- એમ પરમ રંગ બદ્ધ થઈ રહ્યો છે, તેણે સમે શું થાય !
એકેરે શાવનનો અનુશાસન બ્રાહ્મણો અંતરમાં. ૧૨
- તેડ તણો બ્રાહ્મણો માર્યો છે, શાવન જોડેનાં નામ.
તે માટે મન ઈર્ષ્યા કરે છે હરિ સાથે સંભ્રમ. ૧૩
- સેન્ય સાથે દારૂચર્મ જે આપ્યો, તાંહાં ન મળ્યા ભગવાન.
હરિનાપુરે હરિ જણી આપ્યો યુદ્ધ કરવા સાધવાન. ૧૪
- મેહેતાવડમાંડે હથ નિરખ્યો, આવી કીધો હરણ;
યૌવનમદમાંડે માતો યુદ્ધને જાણે તરણ. ૧૫
- જોતાં અથ્થ હરીને આપ્યો અને પડ્યો છે ત્રાસ.
હાહાકાર થયો બદ્ધ તાહારે મેહેતા મૂકે નિઃશ્વાસ. ૧૬
- એક એકને કહે : 'શું કરવું ?' આ મોડોરો થયો અન્યાય.
'વાહણ માંહાં કયમ આરંભ કરશે' કહે : 'યુદ્ધિર રાય ?' ૧૭
- 'સદને છુધ્ધ કયાંહાથી એ આવી હથ જોવાને કાળ ?'
અનુશાસન ઘોડો લેઈ જાતે થઈ કામ્યનીતે દાઝ. ૧૮
- જીભારવ બદ્ધ સોર હવે છે; કરે કલાહલ નારી.
અનુશાસન ઘોડો લેઈ વળિઓ તે છે આકાશ-વિચારી. ૧૯
- યૌવનાથ રાજના દળમાંહાં જાણે હથું તેણી વાર :
શાવનનો અનુશાસન બ્રાહ્મણો હરી ગયો તોખાર : ૨૦
- ધાર સજ્જ નિત્રાણ નાગિયાં, ચાંડીઓ ત્યાંહાં રાજન
'ભાઈઓ, ધણા દિવસ શાવન સંધાતે યુદ્ધ કીધું ભગવાન. ૨૧
- 'તેડ તણો એ બ્રાહ્મણો કહિયે, અનુશાસન છે જાણિઓ.
'મત્રાવી મત્ર સખાની જાણે, અકળિત ન જાયે કળિઓ.' ૨૨
- એમ કહી યૌવનાથ ચડ્યો છે, સેન્યા સંગળ સંગ્યે શર.
અનુશાસનની ત્યાંહાં પૂડે આપ્યો જિગિરિ; ૨૩

હવે પાંડવ કચેરી સત્તા મધ્યે જુગ જિપરે જુગ આવી :

“આનુસારવે હવે હરચો આપણો સગજ, તથ્યે તે દારી.” ૨૪

શ્રીકૃષ્ણ તણી ભામ્યની સવગી બદ્ધ કામ્યની સાથે લેતી,
અશ્વમેધનો હવે હરતે સર્વ મગી તે રેાતી ૨૫

યથો કલાદલ ચન્દ સાંભળી જોદ સર્વ આદર્શિયા;

કોપિભરાણા આયુધ બીડી યુદ્ધ કરવાને મળિયા. ૨૬

શ્રીભગવાને પંચયજ્ઞ (૧ પાંચજન્ય)નો નાદ કરચો તનખેવ:

“ભાષ્મજો, પાંડવનો હવે હરવાને કો ઈછા ધરે નહિ દેવ. ૨૭

“કો અગ્નિની હરી ગયો તે નથી જાણતો મર્મ.”

“શ્રીકૃષ્ણ બીમ અર્જુનને જાણે તો તે ન કરે કર્મ. ૨૮

“અગ્નિને કો હરિ ગયો; હવે એકેનો ખૂટ્યો કાળ.

“વગસે એક સુદર્શન-ધાયે; અગ્નિ તણી તે જાળ.” ૨૯

એમ કહી દળ મર્વ અંચરખું છે; વાગ્યાં બદ્ધ વાજિંત્ર.

યાદવ એક એકથી યરા, બજે ભરયાં છે ગાત્ર. ૩૦

વણવ્ય

બજે ભરયાં છે ગાત્ર સધળાં; થેષ અદિઆ ત્યાંહાં બદ્ધ.

અલંકાર બીજો હસિનાપુરે જન લેવા મળિયા સદ્. ૩૧

અલંકાર

મકેદાર ગોડી

દળ નમર મધ્યેથી નીસરે રે, ત્યાંહાં સગજ યાથે દિસાર રે.

ગોખ જાળાને અદારિકા બદ્ધ લેવા ચક્રાં નર નારખ રે. ૧

સદ્ગોડા મુખે એમ જિયરે: “ભાષ્મજો, પાંડવ ગોદા યર રે.

‘આ સગજ યર હવે નિરૂપિયે. ચોડા પાસાંથી ચાલે પૂર રે. ૨

‘આ કનક-અંબાડિઓ ઝગદજે; ધંધાએત્ય-નાદ અનેક રે.

‘હરહરે માંડે ખજા ધણી; દંતીદળ નાવે છેક રે. ૩

‘હવે રેયમાંડે સોદામણા, પથુ સોભે સર્વ અસુવાર રે.

‘આ વાજિંત્રની સંખ્યા નહિ; ધ-વ કુંતી તણી કુમાર રે. ૪

‘જેહેને-બેર અખિલેધર તણુ’ એમ બોલે સદ્ગો-વાણુ રે.
 ‘કર્મ’ પાંડવથી વેગળાં, જેહને પાસે સારિંગપાણુ રે.’ ૫
 ‘એહેવી લોકની વાણી સાંભળી ભ’ પરિ પાંડવને મુખ યાય રે.
 પછે પરસ્પર એમ બિચરયાઃ ‘નિશ્રે આપણાં કર્મ’ દંકાય રે.’ ૬
 ‘જ્યો’ જ્યો.’ જંદુનાયજી ચાલી આવ્યા તેણે ઠામ્ય રેઃ
 “આંહાંથી અશ્ર આવી કરંચો; એણે દુષ્ટ કાધૂં કાણુ કર્મ રે ?” ૭
 હવે કવચ ધરે શ્રીકૃષ્ણ રે, ત્યાંહાં આપુષ સંધ્યાં સંધ્ય રે.
 અનુશાલવનું નામ સાંભળ્યું ત્યાહારે ક્રોધ બરાણા અંધ રે. ૮

[દેશી ફેર] રામ માલવ

સખળી શોભા રથ કચેરી; મણિ જડિયા ભાતવ અતેરી.
 તોડેતી; શોભાતો નહિ પાર; સેન્ય સુમીવ જે તોખારચ, ૯
 મેઘપુષ્પ બતાકચ દેવંત, જેહેના મહિમાતો નહિ અંત.
 વૈકુંઠ યકો રથ આવ્યો, અશ્ર ફેરીને દારુક લાખ્યો. ૧૦
 ત્યાંહાં મેઠા શ્રીમહારાજ કરવા પાંડવનાં કાજ.
 સકળ સેન્ય મધે નાય પ્રભુ કેડે : “સુણો સર્વ સંધાત. ૧૧
 “અનુશાલવશ્ચ કામ, જે, જીતે જઈ સંગ્રામ,
 “તેખીડી મંડીને જાઓ, જે એહેને જીવતો સાહાઓ. ૧૨
 “અશ્ર સંધાતે ધન લાવે સેન્ય જીતી રાજન.
 “એહ પક્ષે હોયે જુદ, રણ પેહલું આપે તે જુદ.” ૧૩
 તે વચન સુણી પ્રભુમંત્ર આવી નમિઓ જુગજીવન :
 “આપ્રો આતો, સત્વર યાજિ, અશ્ર સહિત જે દાનવ સાહાહિ.” ૧૪
 એમ કહીને ધાયો નામી શીશ, ચિત્ત નાવ્યું શ્રીજુમતીશ.
 કેડે જે રથ દેત્રને મણિઓ, અનુ-સાલવ દેખીને વણિઓ. ૧૫
 મુખે દાનવ કેડે એમ ત્રાણી : “શ’ રે આવે ધસ્યો મન જાણી ?
 “એ તો નોકે, કામની-કામ; નવ્ય સુણિજીતે માહાર-નામ. ૧૬

૮. આ કી પછી “દાસ ॥ રામ માલવ ॥ ૭-જે દેશી ફેર ૭.

“તાહાવે” કુસમ-બાણ તથા લાગે, અંગતીન કર્યો હર આગે.

“જાહેા તારીનાં બદ દોયે વન,

બાળ તાહાવે ત્યાં ત્યાંકાં, પ્રભુમંત્ર ૧૭

“મુજ આગત્ય વં પામિય હારય; નોડે યુદ્ધ સનોહર નારય,

“જા, મોક્ષ તાહરો તાર, નોડે કામકળાતી પ્રાન,” ૧૮

તે માન સુણો વહીર મોહ્યો કૃષ્ણકૃષ્ણ રમ્યધીર:

“જે કામકળાત્ય પૂર, રણમાંડે જાણો તે યર, ૧૯

“કામ્યનીદય જીતે જેહ, મહાશર ઘોરંધર તેહ,

“તેડેમાં સકળ કળા બદુ જુધ્ય, તે પરપંચે જીતે યુદ્ધ. ૨૦

“હવે ધનુષ્ય મહીને હાથ, કીજે યુદ્ધ મુજ મંધાત્ય.

“રણમહિ સર્વે જાય, એવે બોલે કાંઈ નય વાય. ૨૧

“જેડેમાં કંડપનો નહિ વાસ તેહ કામણા થાએ ઉત્સા

“તેડેની સંગત્ય સહુદે છોડે; મહુ યજ સાથે મેહ માડે? ૨૨

“તે તો ધિક્ધિક્ વદલગપ, નહિ નારી નહિ પુરુષ સ્વગપ.

“સુસાર તણા સર્વભાગ પામે કંડપને મંજેગ. ૨૩

“જોયે કંડપનું જો તેજ તો જિપજો અંતરિ દેજ.

“મોહોટો કંડપણી મેહ, પામે જનન વિચ શુભ દેહ. ૨૪

“સુવે કંડપને આધારય, ત્રેયોક્યજીવે નર ને નારય.”

એમ કહીને મેહેત્વ બાણ, વળી ખીનું કર્યું મંધાત્ય. ૨૫

અનુચાલવ મેપે ચંદ્રિઓ, ગ્લય ધનુષ્ય મહી બદુ બડિઓ.

મેહનાદ કરે બેહુ જુધ્ય, તાંહા મૂકે બાણ અચૂકય; ૨૬

જેમ જીતે મેધની હોયે, ગ્લુમાડે ન દીસે કોયે.

પડે અનુચાલવ ગીસાણો, બદુ આવતી સપરાજો. ૨૭

એક બાણ જનનું જે હાથ, તે મેહેત્વ મંત્ર સંધાત્ય.

પ્રભુમંત્ર કંચેસે રય જેહ, હમ્મહિન જિઝાંયો તેહ. ૨૮

બચતો ચાલ્યો [તેહ] આકાશ, પડિઓ શીકૃષ્ણ કંચેરે પાસ,

નાંહાં સેન્ય સકળ બદુ જોધા જોધ નાય બચાણા કોધ. ૨૯

પલણ

- ‘જોઈ માથ ભરાણા ક્રોધ રે; પછે ચરણ-પ્રહાર કાઢો નંઈ;
અલંકાર તોને રણગિરંધરી પ્રવૃમન હારયો સહી. ૩૦૧
- અલંકાર ૪ થો-સાંગ રામઝો
- શ્રીહરિએ કાઢો ચરણ-પ્રહાર છું સુભટે દીઠો તેણીવાર છું.
‘અંતરંગની ક્રોધ ભરાણા છું; જોદા ધાયા ધમ સપરાણા છું. ૧૪
- દાળ-સપરાણા ધમ જોદા ધાયા; હરિને નામ્નું શીશ :
‘અનુશાસનને મહી લાવયું, જો, સોરંગયું, જુગદીશે !’ ૨
- એમ કહી જળ સર્વ ધોળા; સુભટનો મહિ પાશ
યૌવનાથ ને પેડેમેા મળ્યો રણ કરતો માવેમારય. ૩
- અનેક વિધિનાં બાણ મેડેમે; ફુંફુભિ કચેરા ધોર:
‘યોદા મહા ભડ ધાયા સર્વે, સંહનાદ કરતા સોર. ૪
- માયાવી છે દૈત્યરાય, લધુલાધવી બહુ બેદ,
સાચ સધર્મા બાણ મેડેમે, વળી કરે તે જિછેદ. ૫
- ‘એમ અનેક વિધિ સંગ્રામમાંનાં યૌવનાથ પામ્યો ભંગ.
કૃતઅહા આવી રણ રથો વજ્રમે નેકેનું અંગ. ૬
- ‘બળા બહુવિધ સંગ્રામ કરી રણ યજી નાઠો તેક;
સાતિનેક યાદવ ભગ પામ્યો, બાણે વેધી દેહ. ૭
- ‘પછે અર્જુન રણગણમાંનાં આવિઆ છે યર.
પ્રથમ બાણે દાનવ કચેરો રથ કર્યો છે ચૂર. ૮
- ‘હસ્યો દાનવ બળ ભર્યો : “હવે જોને, અર્જુન વીર:
“ધણીં સાથે તે યુદ્ધ કર્યું; આજ રાખજો તાહાર નીર.” ૯
- ‘એમ કહીને બાણ મેડેમ્યાં; માયાવી-મત્ત અગળ્યું.
કુંતીકુંઅરે અસંખ્ય મેડેમ્યાં સાક્ષમાં રહીને બાણ. ૧૦
- ‘સેનામાંકે સુભટ જાન્યો તે વડે એણી રીત્ય.
બાણ કચેરું થયું વાદળ; દીસે નહિ આદિત્ય. ૧૧

- વળી અસ્ત્ર ફેરાં ગાણુ જડુ મુકિઆં, ભાથે ભાત્ય અનેક.
 અર્જુન ને અનુચાલવના મુદનો નાવે, છેક. ૧૨
- અસ્ત્ર કચેરા ઘાત, અર્જુન-અંગે લાગા પ્રહાર.
 મૂળી થંધ અર્જુનને; રથ વાળ્યો તેણી વાર. ૧૩
- મુખટ જડુ રણમાં પડ્યા; કોય ચોદ નહિ સાવધાન.
 ભીમ ભડ રણમાં ધસ્યો નામી ચરણુ ભગવાન. ૧૪
- ભીમ સાથે મુખટ-દળ તે આવિગિ દળમાંક.
 જડુ એન્ધ નાહું દૈત્યનું તે વીરને પડધાય. ૧૫
- સૈંહનાદ કરીને વૃકોદર ગાળિઓ રણમાં જ્યેમ,
 ગગનમાંકિં જેવ ચઢિઆ મહા ગર્જના હોયે ત્યમ. ૧૬
- સૈંહનાદ તેડેના સાંભળી કેટલા યથા દિશુમુદ.
 એક ફેરવ્યા અપવે મહીને, મહા કરમાંહાં પ્રોદ. ૧૭
- દાનવ સાહામે આવિઓ ભીમ કેહે : “આપ્ય તું રેવંત;
 નહિ તો રણ સદ્ દેખતા આણિય તાહારો અંત. ૧૮
- “હજી પાંડવ તેં નથી સાંભળ્યા, જોહને પાસે ફેરળ જાત.
 “તે આગળ દાનવ સર્વકો ચ કરે પ્રાક્રંભ” ૧૯
- “અશ્વ આપો અમારડો, બિપગ્ય તમારું ધન;
 “નહિ તો સદ્કો દેખતા પામિય તું પતન.” ૨૦
- એડેવું કેડેનાં દૈત્ય કોપ્યો; બાણુ મેડેયાં ત્રંધય.
 શુકપંખાં શોભિત અતિ, પૂંજે ઝળહળે સોવણું. ૨૧
- આવનાં ભીમે મહો કરમાંહાં કરચા કટકા સાન;
 વળી પાંચ, બીજાં મેડેવિઆં : “લોય, ભીમ, માહારી ધાન” ૨૨
- આવતાં કટકા તે કરયાં; ભીમસેન્ધે મેડેયાં તેર;
 ચાર ઘોડા સારથિ રથ કીધો દાનવ ફેર. ૨૩
- રણ થકી રથ ફેરતીને ચનાવ્યો છે દર :
 “હયા આપ્ય રે રેવંત માહારો; શં મુદ્ધ કરું તું, જૂર ?” ૨૪

વળી દાનવ આવિયો. ગાજતો રણમાં તેહ. ૧
 જીમે ત્રોહો બાણે રથ ભાંગો, દાનવ મેડો જેહ. ૨૫
 હવે અનુશાલવે સાત બાણ મેડેલી ભાગ્યો જીમતો રથ. ૨૬
 તાંહાં ગદા ઝલી જીમો રહ્ય કુંતીસુત સમરથ. ૨૬
 એહેવું દેખીને ગદા લીધી ભોમ્ય પરડીને પાય. ૨૭
 એક એકને તાંહાં પડકારે, મેડેલે ઉરચળ ધાય. ૨૭
 ગદા કપેરા પ્રહાર દૂમકે; પવંત સુભિઆ ધોખ; ૨૮
 તેડેને નાદે કયર જીઆના પામી રહ્યા સતોખ. ૨૮
 જીમ ગદાબુદ્ધ દારુણ કરે, બેહ પડ્યા અવ્યનીમધ્ય. ૨૯
 વીની મૂઝી, થયા બેહ, બેહએ માંડયું યુદ્ધ. ૨૯

વલણ

બેહએ માંડયું યુદ્ધ રે; બળવંત બેહએ સમજા બડ્યા. ૩૦
 ન્યોવા સદ્ગુણ આવિજીં; મહાવિલા અખાડે ચડ્યા. ૩૦

અલંકાર ૫ મો-રાગ કેદારો

બેહ યુદ્ધે મળિયા, બેહ જાળિયા, ન્યમ વેલા વૃક્ષ પાખવ વળ્યા. ૧
 એણી પેરે બેહ વીર અખાડે આવિયા રે. ૧
 ઢાળ—એણી પેરે વીર અખાડે આવ્યા, બાથે બાથ બેહ મળિઆ; ૨
 મસ્તક સાથે મસ્તક ભીડ્યાં, પાએ પાઓયું કળિઆ. ૨
 વૃક્ષ જિમેળ્યાંની પેરે બેહ બળિઆ એકએકનું અંગ મરડે. ૩
 અનેક પ્રહાર કરીને બળવત ધ્રોવાયે ધ્રોવા કરડે. ૩
 ચરણ જિમેળી લધુવાધવથ પાડે ને અવ્યની સાથ, ૪
 પાગ તણા ત્યાંહાં પ્રહાર કરે, ફરી ફરી આવે એમ બાથ. ૪
 એકએકને મસ્તક મેડેલે રુદ્રેકમળમાંહાં એહેવું, ૫
 દિનકર સદસ ગગનમાંહાં દેખે, અને મૃત્યુ પામ્યા નેહેવું. ૫
 વળી ફરે ભમરી બેહ એહેવા લધુવાધવી ગત્ય લેષ; ૬
 એકએકને ધરા પગડે, દે પ્રહાર ત્યાંહાં દેષ. ૬

- પાદ દુરજ કોકોણી કચરા સજળા પ્રકારે પ્રહાર
 શીશમાંત્રે ઘાત ધણા, લીંક તણા બહુ માર ૭
- તેહ તણા મરછંદા વાળે દશે દિશામાંકાં એડેવા,
 મકા. પ્રસેના, મેધમધ્યે રે હોય દાટયકા નેડેવા ૮
- વળી 'દૂરે ને મંસ્તક મૂકે છે, મેદાની ચેરે ઓતળિઆ,
 મજસૂંગ નેણી રીતે વડે છે એમ યુધ્યે બેદ મળિઆ. ૯
- તેણે પડધાયે રણ હય ગજ નાદા, ત્રાહાદા દોહો દિસ જાય.
 કાંધરે જાણ્યું: ગગન પડયો ચં મહિંમહિં અરણાય! ૧૦
- એમ દાડુણ ત્યાંકાં યુદ્ધ હવું. મહી ધનુષ આપ્યા વળી જાણે
 જીમસેન્યને શર પૂરાં એમ રોમ રોમ સંધાણે. ૧૧
- તેડેવાં જીમ તણાં શર વાર્મા દ અંગ્ય;
 મહામંત્ર માયાવી જાળિઓ રણ ના પામે જંગ. ૧૨
- અનેક વરખા યજ્ઞ શર કચેરી; જીમ તે પામ્યો ત્રાસ.
 જાણુ તણે વેધો નાહાકો કરતો શાસોશાસ. ૧૩
- માર્યું સેન્ય પડ્યું રણમહિં પાંડવ કચેરં નેહ.
 જળવંત નેહા સર્વ ત્યાંકાં દગિઆ, જાણે વેધી દેહ. ૧૪
- સાત્વિક આદે નેહ હતા તે સર્વ મનાવ્યા હારય.
 ધર્મરાય ચિંતા બહુ પામ્યા; તોરંગ નાવ્યો હારય. ૧૫
- ચિંતાગુર થયા યુધિધિર. કાપ્યા શ્રીમહારાજ,
 દાડુકને દેડે: "અશ્વ હકારો; કરવું પાંડવ-કાજ. ૧૬

વલણ

"કરવું પાંડવ-કાજ રે" પછે રણ આપ્યા શ્રીહરિ.

રથ મનોહર પ્રજુ બેઠા ફુફીને હાંક્યા ગુરી ૧૭

અલંકાર ૬ કો—રાગ સામેરી

- શ્રીજીવર આત્મા જેવજી મેન્ય સુધાતે અશ્વમેધ જી.
રણુમાંહાં પોડોતા દીનદયાળજી, રણ દેખીને પ્રગટે કાળજી. ૧
- હજી—દેખી રણ ભગવાનજીને પ્રગટયો તન કાળ.
પછે પંચાયણનો નાદ પૂરયો રણમાંહાં રહી ગોપાળ. ૨
- તે શંખ કચેરા નાચી રણ સુભટ પડિયા જેહ
પાંડવ કચેરા બેધ ગાયા; નિઘટ થઈ તેડેની દેહ. ૩
- શ્રીકૃષ્ણ કેહે: “અનુશાસવજી, આવો, સાક્ષવ કચેરા બ્રાત.
“કુશળ વાંછો તમારે” તો અશ્વ આપો અમ હાથ. ૪
- “પ્રથમ એ” તુજ બ્રાત મારયો, કરયો એહ અન્યાય.
“એટલા મટે અશ્વ આપિયે તમ્મે મુજ કરમાંહાં.” ૫
- તે વચન સુધીને અનુશાસવ બોલ્યો: સાંભળોને, સ્વામ્ય;
“મુજને પ્રેમ હતો, નાથજી, કહીં મજે સગ્રામ. ૬
- “આજ દર્શન પામિયો; મુજ ભાવ્યનો નહિ પાર.
“આ બાણ કચેરાં કુસુમ સુફર પૂજૂં વિવિધ પ્રકાર. ૭
- “અનેક પેરયની કકે પૂજા તમારી, હે દેવ.
“મેં માંભળી છે પુરાતન સ્વામી, તમારી ટેવ. ૮
- “પૂજૂં પૂજા નહિ કગવો. મુજને છે વિશ્વાસ.
“હાણુમાત્ર, સ્વામી, સ્વરથ થઈને પૂરજો મુજ આશ ૯
- “પરપંચ બહુ બણો તહો, વળી છળ કરધાના મર્મ;
“પક્ષાયન બહુવાર કીધું તહો, શીપરિચ્છલ. ૧૦
- “ગરલ પાવક પવન તુજને ન બેઠે, ભગવાન.
“ઉદક અજગર ગ્રેહેજે નહિ એક સર્પ, સામળવાન. ૧૧
- “ઈછે નહિ શાર્દૂલ તુજને; કો કરે નાહ ધાન.
“પયોધરમાંહાં વિષ ભરી પૂનના ચઈતી માના. ૧૨
- “પવન કચેરા પૂજ્ય, ત્રણાવત પમાડયો ભંગ.
“અંગન કચેરા આહાર કીધો; નિઘટ એડેવું અંગ. ૧૩

“હૈં કોપ્યો, મેવ દાદ્ય તલોં શોધ્યું નીર; .

“કાળીમર્દન, અધાંસુર હચી હણ્યો, સ્યામશરીર. ૧૪

“નરકેસરીનું રૂપ” પોતે, રોંછડી ઘેરય નારો;

“હિંદકની રોજ્યા રચો; અરિત દેવ મોરારી. ૧૫

“મર્મ કાંઈ દીકો નહિ તો ધરતું વામન-રૂપ;

“આસન બેસી દાન લીધું, છત્યો બળિરાંચ - બૂપ. ૧૬

“કાળજવન કપેરો અંત આણ્યો જંગાડી મુચકંદ.

“માગધરાજ આગળ નાગ તલો, પરમાનંદ. ૧૭

“મેડેલી મધુરા નિયામોડે. ચથા સાગર” સરણ. ૧૮

“પરપંચ પૂરણ ભરચા, સ્વામી, તલો અસરણુચરણુ.

“નાસવાની ભુષ ઘણી, ક્યાંકાં નાસી બગો, દેવ?

“દામ બહુ તમારો ત્યાંકાં કચેડે આપું ખેવ. ૧૯

“વિપ્ર વૈષ્ણવ વેદ વહિ વાસ ગુણસીમાંક.

“વૈકુંઠ, પાંડવ-મંદિરમાંકાં હવે નાહાડા કથમ જવાંચ ૨૦

“આજ વધાવું તુલે બાણ મેડેલી સગળ જોતો વાહ.

“પેરંચ પેરંચ તણી પૂજ કરે; માહરા ભાંગા ભવ-ગિયાટ. ૨૧

“તાહારા રણમાંકાં જે આવે, બજે નહિ તે જન.

“આજ અમ સાધન થયું જે મળ્યા જુગજીવન.” ૨૨

વાક્ય મુણીને નાથજીને ઝીપનો બડું નેહ :

“કોણ બક્ષિ કયેરાં વાક્ય બોલ્યો! એ અપરમ માહારો દેહ. ૨૩

“એડેને કેમ પેરે મારિયે?” એમ વિમાને જગદીશ;

“બક્તવજ્ર ભરદ મોટું સદા માહારે શીશ્ય.” ૨૪

એડેવું વિમાસી લોકદષ્ટિ માંડ્યો સંભામ.

અનુયાયવ ઝીપરે નાથજી મેડેલિયાં મિથ્યા બાણ; ૨૫

અનુયાયવ સાદાંમો બાણ ફેરી સગળ કરે છે રૂંધ;

પુષ્પવાત લાગે પ્રણવે; લોકમાં દીસે અરિષ્ટ. ૨૬

- ભક્તને જરા આપવા રથ, પોહોડના દીનદયાળ.
 - દળ-ભંગ પામ્યું સર્વકો; રથ વાળ્યો શ્રીગોપાળ. ૨૭.
 દારુક રથને ફેરવીને લાવિઓ છે ત્યાંહ,
 - પાંડવ કચેરેં મેન્ય, રાજા કુધિગિર છે ભંહ. ૨૮
 વીતી મૂર્છા; પ્રભુ કેડે : “આંહાં કોણ લાવ્યો રથ ?
 “જેહ સઘળા જીતિઆ એ યયો મહા અનરથ. ૨૯
 “હવે આપણા દળમાંહે કો સુભટ પ્રમટ થાય;
 “અશ્વ લાવે આપણો; જીવતો એહને સાહાય. ૩૦
 “ગજધૂથ બહુ મદપટા ઝરતે યરહરાવે માત્ર.
 “શાર્દૂલ આગે સર્વ ભાગે તમ દાનવ માત્ર. ૩૧
 “દીર્ઘ દેહ ધોવને પૂરા સર્વ પામ્યા ભંગ.
 “રથ માહરો વાળિયો તો કોણ આવે સંગ ?” ૩૨
 એહેવાં વાક્ય કેડેનાં કર્યુંસુત બોલિઓ જોડી હાથ;
 પ્રભુચરણે જહ નમ્યો : “આપા આપો, નાય.” ૩૩
 “યશ સખળ આપી દાનવને થાં પધારના ભગવાન ?
 “કો અન્ય છે ત્રેલોક્યમાંહાં જે જીતે તમ સંગ્રામ ? ૩૪
 “કો નાયજી ધીજા તમારી; નહિ તો એમ ન થાય.
 “તપ્પ લોકનું જે દળ મળે તો પ્રભુ કયમ જીતાય ? ૩૫.
 “કો દીન જાણી દયા આણી વળ્યા મુદ્રસ્થામ.
 “કોણ કરશે જિપરચ અમ તણું જે પ્રથમ માંડ્યુ આમ ? ૩૬

વલણુ

“પ્રથમ પાંડવ બાંહે સાજા તો નાય, કરુણા કીનિયો.

“અશ્વમેધને યજ્ઞવીને એહ શોભા લીનિયો.” ૩૭
 ૧૯૦

અંતરંગ ૮ ગો-રાગ કેદારો

સચ્ચિદાનંદ હસિયા ત્યાંહ, વૃષકેતુને માહચો બાંહ :

“જાઓ, કુંઅર, મહી દાનવ હયવે લાવો આંહ રે.” ૧

- હાળ-પ્રભુ તણી આતા માગીને ચાલ્યો છે વૃષ્ટકેન.
 થોદા મર્વ સંપાતે રણમાંમાં પોડોનો સેન્ધ સમેન. ૨
 કલુંકુંમર રણમાંથી ઝગડે, બપવે પ્રગટયો મૂર!
 પૂઝેલાં દળ એડેવું મોભે લયમ ધન વાળ-પૂરઃ ૩
 “વ્યૂહ રચીકેમરાંગણિઆયો, અનુચાલવ મુણિ, બળિઆ;,
 “ર ખે જાણે ને ‘મે’ રણ છાતું!”
 એમ રમત્ય દરી મર્વ બળિઆ. ૪
 “પાંડવના રે ગ્રામ્ય માંભેગી પરદળ કાય ન માડે.
 “યશનો અધિપતિ હામ ન ધાને; ચંકરણ રણ છોડે. ૫
 “અર્જુન બીમ નિકુળ ને સેરેદેવ કોવે ધનુષ્ય જો મરડે,
 “શેષ નાગ તો બાર ન ઝાલે, અવ્યની દોડોદશે તરડે. ૬
 “પાંડવ કષેરો પ્રાક્રમ મોટાં પૂં નવ્ય જાણે, બાઈ;
 “અપરોધી તુગને જાણી રણ વળિયા વૈકુંઠરાઈ. ૭
 “ને જોદાને મહકો જાણે તેરેથ કરવું મુદ્ધ;
 “દીન ગેપરે કૃપાનાથ છા કચમ મેડેવે આપુદ ૮
 “હવે મુદ્ધ કરવાને હું મોક્ષસિઓ મંગાજીવવાને લેવા.
 “વીર દોષ નો મહા મુદ્ધ કરેજે; આયો તુગને મેડેવા. ૯
 “આજે અહિ પૂગણ વિષ્ણુ ભરિઓ યાચે છંછેડે કાળ.”
 વૃષ્ટકેતનાં વાયકે આંમળી મરનકે ઊડી ગાળઃ ૧૦
 “યોવનાથ છાની હય લીધા; રખે મર્વ મન્ય આવે!
 “તે રાજ મહને દડ સમર્પે; અલીથી કાણ છાગવે! ૧૧
 “પાંડવે પ્રાક્રમ મોટાં કીધાં, પશુ નોડોતો મળ્યો કે દૈત્ય.
 “જો- મુમદ. તુહને રમત્ય દેખાડૂ દૈત્ય તપ્પી કાણ રીત્ય. ૧૨
 “મેડેવ્ય જાણ, જદુ જોલ્યો આવી; તુહને પમાડૂ મરણ.
 “લોકમાંડે ત્યાં એમ કેડેવાગે : ‘એકે હતો મુન-કર્ણ.’ ૧૩

- “બહુ બોલો યાજ્ઞિઆ નમ્ય થાયે. હવડાં બાણ્યું બાણે.
 “માહારા કરના બાણ્ય-ધાતથી તાહાર અંગ વેધારી.” ૧૪
- સાહમસાહમા હવે વ્યક્ત રચીને ઝાણી પેરે યુદ્ધ મંડાપ.
 નૈયુન્ય કેકે : હવે કેકેવા વઢે છે. સુણ, બન્નેનય રાય. ૧૫
- વાળે શંખ ને ગોમુખ પર્ણવ કુંકુભિ ને રણતર.
 સાહમસાહમા હવે ખેડીને મળના; રજે દંકાયા સૂર. ૧૬
- હામ્યકામ્યથી બાણ્ય વધૂટયાં, ગદા ધનુષ ને બાલા.
 સૈંહનાની રીડ કરીને કો તવ્ય દીસે હાલા. ૧૭
- અનેક યોદ્ધા પડે યુધ કરતાં; સગમ શુંબારવ હોય.
 વૃષકેત અનુશાસ્ત્રવ ભડિઆ એકેવા વદયા નમ્ય કોય. ૧૮
- તે સંગ્રામ જોવા જન સહકો રણમાંહાં ચાલીને આવ્યા,
 પાંચ પાંચ પ્રથમ બાણ્ય મેકેલી વીરે વીર વધાવ્યા. ૧૯
- અનુશાસ્ત્રવે નાગાત્મ મેકેલિયાં, ગરુડાત્મ તે ઠણુંતન,
 દાનવે તે પર્વતાત્મ મેકેલિઆ કરવા તે વીર પતંત. ૨૦
- વજ્રાત્મ તે વૃષકેતે મેકેલી બાણ્ય બિડાડી દીધું.
 તે બાણ્ય ભાજતે પાવકનું અનુશાસ્ત્રવે કર લીધું. ૨૧
- દશે દિશામાંહાં અમિ પ્રગટ્યો તેકેની લાગી માળ.
 વૃષકેતે મેધાત્મ મેકેલિઉં, બાણ્યે હવે પ્રવય કાળ. ૨૨
- અત્યોઅન્ય અત્ત તણાં એમ મેકેલ્યાં બાણ્ય અનેક.
 વૃષકેત અનુશાસ્ત્રવને રણ્ય બાણ્ય તણા નહિ છેક. ૨૩
- પાંચ પાંચ રથ સાહમસાહમા રણ ભાંગા તેણી વાર.
 રણમાંહેં યોધ જે પડિઆ તેકેનો નાવે પાર ૨૪
- પછે વૃષકેતનો રથ બિડાડ્યો અર્ધ જોગન લગે જાય.
 ફેરી રથ આવ્યો રણમાંહેં; સગજો ક્રોધ ભરાય. ૨૫
- નાપાપાશે વૃષકેતે બાંધ્યો દાનવ કચેરા ભૂપ.
 પોતાને રથ પાની વળિઓ લેઈ તોરંગમ રપ. ૨૬

સેન્ય સકળ સંધાતે. લીધું જયદુર્દભિ વજ્રાવી;
 કૃપાનાથ આગળે છોડ્યો પ્રભુને ચરણે નમાવી. ૨૭
 કૃષ્ણઅંગના આવી વધાવે; 'જ્યો જ્યો' સર્વ બોલે.
 'ધન્ય : ધન્ય મુન કણું તણા રે; નહિકો તાહારે તોલે'. ૨૮

વલણ

નહિ કો તાહારે તોલે રે; સહકો જય-વાણી વટે.
 આડમે અલંકાર સવકો ઉત્તમ મુખ પામ્યું કુદે. ૨૯
 અલંકાર હ્રિમો-રાગ ધનાઝી, ચોપે :

પાંડવને મુખ દીધું નાય, રણિઆલ્ય ચયા રાય બડુ બાલ્ય.
 તોરંગ આણી આપિઓ; દાનવ સાથે માગિયો. ૧
 સવકો અશ્વ જાએ ત્યાંકાં ફરી, જેહને દૈત્ય ગયો તો ફરી.
 દાનવે ચરણ નામ્યં શીશ; આલિમન દીધું જમદીશ. ૨
 રાય યુધિષ્ઠિર બળિયા બીમ અર્જુનલયુ બાંધવ ત્યાંકાં ઈમ.
 આણી સમર્થો સર્વ ભંડાર, મજ રય બડુ આપ્યા તોખાર. ૩
 પ્રભુ કેડે : "અનુશાસવ, મુલે; પાંડવ બ્રાત તમારા મજો.
 "આ વડ તણી શોભા લીગિયે, આગળ કર્મને શુભ કીગિયે." ૪
 "હું સેવક તમ વેગે સહી; પ્રથમે શુદ્ધ આપ્યું રણ જઈ.
 "ચરણુ બધું તમ કંપેરે, રવામ્ય; મેન્ય સકળદ્ પાંડવ કામ્ય." ૫
 પ્રથમે મૂર્ત લીધું જેહ વૃથા થયું દલ કરતે તેહ.
 હસિનાપુરે રણું સર્વ દોષ, એક સંવત્સરે પૂરણ દોષ. ૬
 અવની શુદ્ધ કરાવી ત્યાંકાં, ગંગાતટ શોભે વન ભાંક.
 મૂત્રધાર તેડ્યા, રાગન; અવન હમન દીધું માન. ૭
 ચોડોપાસાં અરબો ત્યાંકાં બરી, વેદી ધૂપમધ્યે શુભ કરી.
 સ્વંભ પાંચ પત્રાણી તણા, મળિના મર્મ રચ્યા ત્યાંકાં ધણા. ૮

૨૯. અહીં કવિ આડમે અલંકાર પૂરે વચો કહે છે. અનુદાં અહીં સાત અલંકાર થાય છે. જ્યો તેથી કાંઈ ચરણ કય જણાય છે.

- ભૂમ્ય પાધરી બાંધી દિવ્ય, માણુક રત્ન પિરોગ્ગં બન્ધ.
રતનગદિત પૂતળિઓ સહ, હિમ-ચંદ્રુવા લટકે, બહુ. ૯
- મકબૂલ સુગન્ધાદ ગર્ગરી (?) તેહ પથરણાં ભોમિ ધરી.
છળં ગોખ જડિત જળિઆં પટશાળા વડે વાળિઆં ૧૦
- જળીભેદ બૂલવણી ઘણી, જોડેવી છે મથદાનવ તણી.
તે મંડપ શોભા એમ જડી, રથાનિક મર્મ સ્થળગતિ ઘડી. ૧૧
- ખંડ જૂજૂવા ફરના કરચા, પાટચ પાટલા આકળ બરચા.
અનેક આસન રતન-જડાવ; રચિયા માંહેં અનોપમ ભાવ. ૧૨
- ત્રણ્ય ભોમ્ય બાંધી ચિત્રશાળ, જાંહાં જોષએ ત્યાંહાં ચિત્ર રસાળ,
શ્વજ અમર ચોહોપાસાં કરે, મથર શબ્દ ત્યાંહાં મધુરા કરે. ૧૩
- હંસ સારિકા શુકના સાદ સાંભળતાં મન થાયે ઉહલાસ.
રત્નપૂતળી ફરતી રહી, ચંદન ચમર અંબુ કર મહી. ૧૪
- જળનાં રથાન્મક સુંદર હોય, જોનાં પરમ મોહ બેપજો સોય.
પાછળ્ય ફરતી વાડી વન, નિરખતાં હીસે સહન મન. ૧૫
- નૃત્યકળા ફરતી સુંદરી; વાય મનોહર રગે ભરી.
હવે શુભ સુહર્ત જોષ આરંભ, હામ્યમામ્યથી તેડચા ખંભ. ૧૬
- આચાર્ય દ્વિપાવન ત્યાંહાં કરચા; આજ્ઞાણુયોગી પરમ તાંહાં વરચા.
સુનિ મહેદ્ર ગાલવ પિપ્પસાદ,
વરુણ મહોજયા કુંડિન્ય આઘ. ૧૭
- ક્રુવ ઔપથ્ય અત્રિ હારીન ઔતમ રૈબ્ય આંગિરસ બીત્ય.
આહરેપત્ય સોમ મહાતેજ, જમદગ્નિ મિત્રી મહાકેજ. ૧૮
- ભારદ્વાજ ક્રોડિન્ય સુનેશ, જણે જ્ઞાન ધર્મ ઉપદેશ.
સોમચ માંકેડેને કડોડ, મિત્રાવરુણ તથે નાહિ જોડચ. ૧૯
- વસિષ્ઠ અષ્ટાવક અગસ્ત વામદેવ મરીચ્ય પુલસ્ત.
ભગુ દાહ્ય પુલકો ને ગર્ગ દ્રોણ ભાર્ગવનો સર્વવર્ગ. ૨૦
- ગિરંવી માંકુકાવન દુર્વાચ ઔવશ વિશ્વામિત્રિ રુષિ વ્યાસ.
દધીચિ પરાશર ને વર્ણબધુ ધર્મગંત મહાતેજ સિંધુ. ૨૧

કણુવ કાંડામન જનવેદ સ્ત્રીક સમર્પિ બહુ તપમેદ.
 દંનિશ્રમ ઊદ્ધાલિક મુનિ અથર્વણુ તપવિદ્યાપ્તનિ. ૨૨
 ઉશવસુ માનગ મુનિ ધર્મ જ્ઞાતાવલ્કલનાં તપ શુભ કર્મ.
 મુકામાર્થ દત્તાત્રેય દેવ જર્તાકાર દેવાનુગ સેવ. ૨૩
 જૃહકપતિ જ્ઞપ્તરુષિ જનકર્મ, ધર્મશ્રવા દર્શનવત ધર્મ.
 સોમશ્રમા દિત્યનંદ રુષિ બહુ આત્મા દિગ્ વિદ્યામુખી. ૨૪
 કેરેનાં નામ કયા બહુ હોય, આત્મા રુષિ મંડપ મર્વ કોય.
 દેખી પ્રસન્ન થયા રામન; બહુ બ્રાહ્મણને દીધાં માન. ૨૫
 સુભા રચી સહ બેઠું ફરી, સુખદ માત્ર મધ્યે શ્રાદ્ધિ.
 વર્ણાવર્ણુ નગરના જોઈ મંડપ જોવા મળિયા તેહ. ૨૬
 શ્રીભગવાને આજ્ઞા દીધ, આરંભ યજ્ઞ તણો હવે કીધ.
 રત્ન કંબલ ભૂપણુ મણિદાર કનક કર્મડલ દંડ અપાર. ૨૭
 માળા મુદ્રા ને ઉપવીન, વરુણમેદ દક્ષણાની રીત્યાં.
 અંદત કુસુમ અણાવ્યાં ધણાં, કૃષ્ણાગર કેરાં ધૂપણાં. ૨૮
 પ્રાશ્નિ [કેરાં] દાન અનેક પ્રથમે આપ્યાં કરી વિવેક.
 રાય દ્રુપદી સત્વર થયાં, આવી રંગમંડપમાં રજાં. ૨૯
 હયંરથ ધેન્ય ધોરંધર દિવ્ય, બહુ પટકલ અનોપમ ભવ્ય.
 દીધે દૂર્વા લાળ કળ બહુ, સ્યામ પ્રત્યક્ષ કરાવ્યું સહ. ૩૦
 કુંકુમ હાર અંદનનાં પાત્ર હરખે રાય પૂજે દિગ્ ગાત્ર.
 વર્ણશ્રાદ્ધ ધર્મે આદરી, મંડપ સંજો આત્માં સુંદરી. ૩૧
 દિવ્ય દ્રુપદી ધરી ગુંગાર, કનકકુંભ મંગાજળ સાર.
 પાંચ જ્ઞાન નારી સંજો રજા. સ્વસ્તિવાચને દિગ્ સત્વર થયા. ૩૨
 પ્રેમે ઋગ્વા વિગ્ર વેદ બળે; બંદીજન ગેરોકે આંગણે.
 સ્વપુર ચિંતનિયો કરતી ગાન, વાંછે મનોહર વાળે તાન. ૩૩

વલણુ

વાળે મનોહર વાળાં ગાળે, મંડપમાંકે રંગ ધણો.
 હિર્વ રોમ રાજાને થયાં; હવે શોક છોડ્યો આપણે. ૩૪

૨૫૬

અલંકાર ૧૦ એ—રાગ દેશાખ

- હરે એણી પેરે ચત આરંભિયો એ;
સાચ હરખે જોવા સહ આવિઓ એ.
જે જે જાણ્યાં તે તે પાંડવે તેણવિચ્યાં રે,
જન નગરનાં સહ મળી આવિચ્યાં રે. ૧
- જોઈ વરુણ અઘણી તણાં ત્યાંહાં કરચાં એ.
એકવીસ સહસ્ર દિન તાંહાં વરચા એ.
તેડેને રતન જુવણ વચ્ચ આપિચ્યાં એ;
પૂજી અરચી આસન દિન યાપિચ્યા એ. ૨
- કનકકુંડળ કમંડળ આપી માળા એ,
વાહન અથ રથ ધેન્ય ધન પટ વિશાળા એ.
ભલી મર્જના નિગમ થૈ રહી એ.
દિન-આગ-ચાચે જૂપત્ય દીક્ષા મહી એ. ૩
- મૃગચર્મ પરિધાવ મૃગશૃંગ હાથ એ.
મુખે મૂન્ય, આસન દર્ભી સ્ત્રી સાથ એ.
અઘારચ જૂન્ય સેન, હવિખ્યાન આહાર;
માળા મહી હરિ કીધા સ્મરણ વિશ્વાધાર એ. ૪
- એણી પેરે રામજી તાંહાં આસન ધરે એ.
પરમ સાધવી ભકિત પાસે કરે એ.
જવ તિલ મધુ ચક્રેશુ ધૂત ઘણાં એ.
હવ્ય અનેક કૃણ બહુ પેરચ તણાં એ. ૫
- સમિધ હવ્ય જે વૃક્ષવાસી રહ્ય એ,
હોતકાળે આપ્યું જે જે રુખિએ લહ્યું એ.
ચમી શ્વેત પુષ્પ દર્વાં ને બહુ દ્વિધિ એ,
અપ્રામાર્ગ તે નાનાવિધ્ય ઓપધિ એ. ૬
- નાળિયેર બહુ કૃણ હવ્ય બહુ ભાત્ય આણી એ,
આપ્યું જે રહ્યા મંત્ર વેદ વિખાણી એ.

બલાં કુસુમ ચંદન પૂજા સહ કરી એ. ૧

‘ધર્ષાદાન આપી સતોખી સુંદરી એ. ૨
ભીમ નિકુળ સેહેદેવ સેવા કરે એ,

જે જે વ્યાસ માગે તે વ્યાગળ ધરે એ.
અણુયે હેન કરી અશ્વ અણુવિઓ એ,

દિવ્ય તોરંગ ધરી ભીમ બડ લાવિઓ એ. ૮

વલણ

આપ્યો તોરંગમ પૂજા કરવા, પાંડવ જોઈને અતિ હરિઆ.

‘નાયજીને નિરખતાં નેત્ર અતિ નેકે ભરિઆં. ૨૬૩

અલંકાર ૧૧ એ—રાગ દેશાખ

હવે ધર્મરાયે હવ પૂજિઓ તે તો અગોઅગ્ય.

મંત્ર લણી પૂજાવિઓ રુખિયે રહી સંઝય. ૧

કુસુમ ચંદન પૂજા કરી રાણા રાજાએ સાધ્યે.

અભિગેક વદે થાહણુ યણુ વેદમંત્ર સંધાતે. ૨

શૂંગાર ધરિઆ છે શોભિતા, મણિ મુક્તાકળ હાર.

ગોડો ચરણ તાંકાં વાજણાં, નેપૂરનો ઝમકાર. ૩

જાત્ય મણિમે કનક-જહી ધૂધરીના નાન.

હીરા મણિ માણ્યક જડયા, એકએકથાં વાદ. ૪

કનક-કમળ મણિ ગોડોવટે જડયાં રત્ન અમૂલ્ય.

જન જોઈને સર્વ રીઝિઆ : ‘નહિ આ સમગ્રભ્ય’. ૫

સુંદર પત્ર અણુવિજાં, કર મણ્યં યદુરાય.

ધર્મ કેડે નાયજી પ્રત્યે : “કાણ કેડે જાય ? ૬

“નિકુળ મેહેદેવને મોકલો, મોકલો ટુળકેન,

“મેધનજીને મોકલો મૌવનાથ સમેન.” ૭

શ્રીનારાયણ એમ વણા : “સાંભળો તમે, ધર્મ.

“હવ પૂરે અર્ચુન પગે; જાણે મુદના મર્મ. ૮

- “હયને શૂપત્ય બાંધશે, તેડેનાં બળિઆં ગાત્ર.
 “કુરુક્ષેત્રને માંહેં જે જીવ હવું તે તો કાણ જ માત્ર? ૯
 “દ્રોણ તણી વિદ્યા ઘણી છે અર્જુન પાસ.
 “વળી માહારે જાવું યાશે.” બોલ્યા અવિનાશ. ૧૦
 “નિકુળ સેકેદેવ જે આતનું કામ મંડપમાંહાં.
 “બીમ રેડેશે મુખ આગળે, અર્જુન જો જાય.” ૧૧
 પ્રહમન કુચર પ્રેરિઆ; કેકે ત્રિભોવન તાત :
 “અશ્વની રક્ષા ઇજિયે; તે તો વિશ્વવિખ્યાત. ૧૨
 “અનિરુદ્ધ માથે તેડિયે; છે બળિઓ વીર.
 “એ ત્યાંહાં કાર્ય આપણું.” કેકે સ્થામશરીર. ૧૩
 કુંતી યુધિષ્ઠિર એમ વદ્યાં “માહારો અર્જુન જેહ,
 “તાહારા કરમાંહાં આપિયે; ધરજ્યો બહુ રનેહ. ૧૪
 “લક્ષ્મી માતા તમ તણી, તાન ત્રિભોવન-ધીરા.
 “તમને રે બીજા જાણિયે એ જયમ શ્રીજીગદીશ.” ૧૫
 વાક્ય સુણી પ્રદમન કેહે. “સાબજો, રાજન.
 “કલક લાગે કુળ અમ તણે. લાન્ને શ્રીભગવાન. ૧૬
 “માહારી માતા સાબજે, પામે મહા ઉલ્લાસ.
 “એહેવી પેરે હ રણમાહા રહું અર્જુનને પાસ” ૧૭
 એમ કહી હરિચરણે નમ્યો તેડી અનિરુદ્ધ બાળ.
 કૃતપ્થલા બોલાવિઓ, માત્વિક ગોપાળ. ૧૮
 યોવનાશ્વ તાંહાં તેડિઓ, તેડેનો સુવેગ તન;
 અનુશાલવ બોલાવિઓ, ગ્વામી જીગજ્જવન. ૧૯
 વૃષકેત મેશ્વર્યુ જે તેડ્યા આગળ્ય તાંહ :
 “સુભટો, નામ લખાવિએ હયના પટમાંહ. ૨૦
 “જે ઘોડાને બાંધશે, વાંચશે તેડેના નામ;
 “તે માટે માહામા રહી કરજ્યો સત્રામ.” ૨૧
 એમ કહી પત્ર લખાવિશિ; સહ નામિઆ ચરણ
 હયને નિવવટે સોમિત્વ [તિવક] કીધુંઅશરણચરણ. ૨૨

નાનાવિધિ તે હરખનાં વાગિઆં વાગિનંત્ર
 હયને મસ્તકે ચોભિયું ત્યાંહાં ધરિડાં ૭૪ ૨૩
 ચોધા સર્વે બોવાવિઆ સેન્ય તણા સર્વ કોધ,
 સંભાગીને આપિઆં ને ન્યે આપુધ હોય. ૨૪
 સંભારીને સર્વ કોળે લીધાં તાંહાં આપુદ,
 ધારક વિઘાયે ફેરવ્યાં. હય લીધા શુદ્ધ ૨૫
 તેહેવા ગજ આગળ્ય કર્યા જેહ રણનાં કૃપ,
 ગુડાકેશ સત્વર થયા દળ માયે બૂપ. ૨૬
 ધાર અણી મૂકો બલાં ખડગ ભાલા બાણ,
 બીજાં આપુધ સર્વકો જઈ લીધાં મુળથ. ૨૭
 મહાશક્તિ નાજ્યો સદા જેકેના દારણ માર,
 પૂજી હય આગળ્ય કરી આપિ તેડેને આહાર. ૨૮
 સન્નાહ સર્વ સભારિઆ, તેહ લીધાં સંગ્ય,
 આત્રાન જાંહા લાગે નહિ અને શુદ્ધ ગણે અંગ. ૨૯
 એણી પેરે દળ સજ થયું. મુળ્ય, જન્મેજય રાજન.
 અનુસાલવની એહ કથા પૂજી થઈ, કેહે વચન. ૩૦
 અગ્નિન સાથે હરિ વઘાઃ “હવે થાઓ અસવાર,
 “શુભ યોગે હવે મેહેલિએ ઘેરય થકી તોખાર.” ૩૧
 સહકો આવીને નમ્યા શ્રીહરિને પાપ,
 હરજીમુત દાહાનડ કેડે, હરિભક્તિનો મહિમાય. ૩૨
 બમે ઝડોતર પદ બલાં, અલંકાર અગિયઆર,
 હરજીમુત વાણી વહેઃ કૃપા વિશ્વાધાર. ૩૩

વલણ

કૃપા વિશ્વાધાર ૨. હરજીમુત દાહાનડ કેડે.
 અધ્યયોધ આરંભ સુણતાં પંચ મહાપાતક દહે. ૩૪
 ૨૯૬

૪. નીલધ્વજનું આખ્યાન^૧

કડવું ૧ છું—રાગ કેદારે

શ્રીદામોદર ગુરુ ધ્યામ્ને, નિર્મળ હરિગુણ ગામ્ને,
આરાધિએ ગુરુજી પ્રથમે પ્રેમશ્ચંદ્રે.
જેહ તણી કૃપા યજ્ઞી ગાયે ગુણ સુત દેવજી,
સદા શિરોમણિ શુચિ ધ્યેય આપિયે રે.

૧

છાળ—સદા શુચિ મન માહારાખો, ધ્યેય શિરોમણિ આપો.

રમરણ કહું શ્રીહરિ ગુરુરૂ, અધ અંતરપટ કાપો.

૨

જેહ તણી મત્ત બૂધ યજ્ઞી હરિચરણાન વિખ્યાત,

ચિંતન કરી ચતુર્ભુજનું પ્રીતિ નમૂં પાયે તાત.

૩

વૈષ્ણવ જન જાહીશ તણા રે પામે સાધુ જે અંગ,

રમરણ કરતાં સર્વ દુષ્કર્મ પાતક પામે ભંગ.

૪

ત્યાંહાં ગંગા જમુના ને ત્રવેણી સરસ્વતીનું તોય,

ગોદાવરી ને સિંધુ નદી, અવદેહે રેના હોય.

૫

સકળ તીર્થ જાહાં કૃષ્ણકથા ત્યાંહાં એહેવું નામ પાવન.

જિભ ભવમાંહાં નામ જપે તો જૂતળ નાવે જન.

૬

સદા બ્રાહ્મણ વેદપાત્ર મહામુનિ જે નારાયણના અંશ,

આસિરવચન મુજને કરો જે નિર્મળ યામે વંશ.

૭

દામોદરજી અને તાતજી દ્વિજ હરિ ગંગાનું વાર,

કૃપા કરો મુજ ગિરે પ્રીતિ, જેમ વિસ્વા મત્ત ઉચ્ચાર.

૮

અર્ધમેધની કથા મનોહર, નિર્મળ હરિનું ધ્યાન.

પાંડવ પાંચે નારાયણ ભજતા આણીને મન જાન.

૯

જેમુનિ રુષિ કેડે છે : જન્મેજય, યજ્ઞ-તોરંગમ જેહ,

પૂજ અર્ચીને પત્ર ગાંધીગિ મહા મનોહર એહ.

૧૦

પ્રેમ કરીને હવ મેડેલિઓ રે, સંધાતે અર્જુન.
 કૃતશ્રદ્ધા સત્ય સાત્વિક યાદવ, કર્ણુ તણો તાં તન. ૧૧
 પ્રવ્રુમન ને અનિરુદ્ધ સંવાતે. યૌવનાશ્વ ભગ્ન વીર,
 સુવેગ ને અનુશાસન સંધાતે ધનુર્જિહ્વાના ધીર. ૧૨
 અનેક ગજ રથ અશ્વ સંધાતે, શિનિકાનો નહિ પાર.
 પાલ તણી સંખ્યા નવ્ય લાભે; સેન્ય તણો બહુ ભાર. ૧૩
 અર્ધઅંદ્ર ને અગ્નિ-અગ્નિ ભલાં, ખડા ગદા બહુ સામ્ય;
 હવથ ટોપ ને ભાયા બીડી ધનુષ સાહીતે હામ્ય. ૧૪
 ભેરી મૃદંગ ને નિશાણુ વાજે, રાખ તણા બહુ નાદ.
 તોરંગ પૂટે સેન્ય નીસરણ, કરે હરિષ્વના સાદ. ૧૫
 અકૂર ઉદવ સર્વ રુખિ સંધાતે વૉળાવ્યા ભગવાન.
 શ્રીકૃષ્ણ સંધાતે સહકો આશ્વ; મુધિપિર રાજધાન. ૧૬
 શ્રીકૃષ્ણ કેડે : “હાકો રથ બેઠે તોરંગમનું મુખ,
 “કેડે દેશે કોણુ રાય આવશે અંતર પામવા મુખ” ૧૭
 દીડો રથ, હવ હરિ કેરો, મન પામ્યો આનંદ.
 તોરંગ તનસણુ પ્રેમે પ્રેર્યો પૂરણ પ્રેમાનંદ. ૧૮
 દક્ષિણ દેશ બણી મુખ ફેરવ્યું જાંહ છે વૈષ્ણવગન.
 મહાનિર્મળ અહીં રાજ આવશે; શીશ હસાવ્યું ધન્ય. ૧૯
 અર્જુન કેડે : “શા માટે સ્વામી, શીશ હસાવો આમ ?”
 “બળિયા રાય મારો છે એણે વૈષ્ણવજન” કેડે સ્વામ્ય. ૨૦

વલણ

“બળિયા નિર્મળ રાજ કેડે છે સુખટ શિરોમણિ એડેવા.
 “અર્જુન, આપુર પૂરણુ થયો બળો, પણ બિરદલરિયેરથ કેડેવાં. ૨૫

કડવું ૨ છું-રાગ એ જ

કૃષ્ણ કેડે : “પાર્થિવ, મુણે; તે રાજનો મદિમા ધણે.
 “અનિ અમ કરે તે મુજતણો રે, બકિનિ અમે પ્રેમ છે ધણેરે. ૧

“તે માટે દુહુવિએ કયંમ? જ્યમ તલો માહારે ત્યંમ.” ૧

“યુદ્ધ કરવું રે વાહાલા, અહીં સખળું ચારો રે.” ૨

હાળ—“યુદ્ધ કરવું સખળું અહીં ચારો.” એમ મનમાં ધરિજી. ૩

“વિષમ હામ્ય માહારે ચિંતન કરજ્યો” કૃષ્ણે એમ જિયરિજી. ૪

નમી ચરણ અંતુન એમ કહે છે : “યમશોભા છે તમને.” ૫

“મસ્તક માહારે કરો ગર્જના, તે જાણ્યે સદ્ અભને.” ૬

એમ કહીને તુરી હઠારચો; નગર વળ્યા જગદીશ. ૭

જેજેકાર વણું સર્વ બોલે. રુખિ જિયરે આશીશ. ૮

જૈમુનિ રુખિ કહે છે : જન્મેજય, તોરંગ તાંથી પગાય. ૯

લ્યોજન માત્ર રહીને કચેડે અંતુન સેન્યા થાય. ૧૦

તોરંગ પૂઠ સેવક પગાયે, હયને બાંધે જોડ. ૧૧

જોઈ તે નિર્ધાર કરીને કુંતીસુત કને આવે તેડ. ૧૨

એકેયું સુષી અંતુન-સેન્યા આહી યુદ્ધ કરીને મૂકાવે. ૧૩

ધનભંડાર સામગ્રી તેડેની હસ્તિનાપુર ચલાવે. ૧૪

જેજે હામ્ય હય જીભો રહે ત્યાહા બ્રહ્મપુરીને વાસે; ૧૫

અગ્નિહોત્ર આવસથ ને નિગમ જોડ અખ્યાસે. ૧૬

જેજે હામ્ય જળપાન કરે ત્યાંહાં કૂપ સરોવર વાપી. ૧૭

એમ કરતો અંતુન આલે ભૂમિ વિપ્રને આપી. ૧૮

જેજે હામ્ય હય આહાર કરે ત્યાંહાં અવેરિ દાન અપાય. ૧૯

જેજે હામ્ય રહી દાણ ચલાવે ત્યાંહાં નગર વાસતા જાય. ૨૦

જેજે સ્થાનિક હય પૂરિત કરે ત્યાંહાં દેવળ ડહૂં વિશાળ. ૨૧

અંતુન સ્થાનિક તેજે ગર્જના આપે માળ. ૨૨

જેજે સ્થાનિક મળમૂત કરે ત્યાંહાં સુગંધ વાડી કરાવે; ૨૩

સુદર મઠ કરીને શિરોમણિ બ્રાહ્મણને પધરાવે. ૨૪

- નિગમ સાખ હરિણ સાંભળતો કુંતીનંદન આવે,
 ૧ અદ્યોત્તર શત હય દિવ્ય કરીને દિવને નિત્યે આવે. ૧૪
 નિશાયે તોર્ય રહે ત્યાંહાં જેને ત્યાંહાં એટલું કરે દાનઃ
 ૨ ગજ રથ ભાર સુવર્ણ એક ને ધેનુ સુવચ્છ ભગવાન. ૧૫
 એમ કરતાં, નૈમુનિ કહે છે : સુણો, સુષિષ્ટિ-શ્રાવ.
 ૩ નરહરિ નામ જપતો આવે તેડી સર્વ સંવાત. ૧૬
 એમ કરતાં, સાંભળને રાજા પ્રથમ મહિપત્ની જાંહ-
 ૪ નીલધ્વજ રાજા એક કહે, હય પોહોતો જે ત્યાંહાં : ૧૭
 જ્યોત્સ્ન માત્ર નગરથી વાડી રેવાજી પરમ સાત,
 અનેક વૃક્ષ મનોહર શોભે, પુષ્પ તણો નહિ પાર. ૧૮
 વસંત વાસ પૂરી તે વાડી રહે ત્યાંહાં બારે માસ.
 ૫ વાનપ્રસ્થ સંન્યાસી બહુ ત્યાંહાં કરતા નિગમ અભ્યાસ. ૧૯
 અનેક પક્ષી સ્વર શોભિત તે વાડી જોવા સરખી;
 જે કો જન જુએ ત્યાંહાં આવી. દષ્ટિ રહે તે હરખી. ૨૦
 એહેવી વાડી રેવાને કહિ; સાંભળવે, રાજાન
 રાય તણો સુન રમવાને આબ્યો સુખદ તે સાવધાન. ૨૧
 તેહ તણી એક કામ્યની કહે, મદનમંજરી નામ,
 પ્રવીર ને અખિઓ મંગલે ધરિક કરવો વિશ્રામ. ૨૨

વલણ

વિશ્રામ વાડીમહિં કીધો; પ્રવીર રમતો એમ,
 રતિ સંનાતે મકરોતની આનંદ કરતો તેમ. ૩૩/૪૪

કંડુ ૩ જી-રાગ આરોહ

આવિઓ વાડી માફાં પ્રવીર એ; શરીર તેજેન મોહામણું.
 અવતરિઓ કંદ્રપ અવતાર એ; પાર કાંધરપનો આવે નહિ એ. ૧
 આવે મંડે કામ્યની અનેક એ,

છેક કાંધ મુવતિનો આવે નહિ એ.

આવે પાસે પુષ્પ વીણી લાવીએ, ભાવીએ મુખદને અતિ ત્યુએ. ૨

ત્રોટકો

- “મુહને ઘણું બાવી નારિ”; ત્યાંહાં બોલાવી તેણી વાર.
આણિયાં પુષ્પ અનેક, આસન કીધું ત્યાં એક. ૩
- પુષ્પનાં આભરણ કીધાં, શરીર મુગટ કુંડળ દીધાં.
છત્ર ને વસ્ત્ર વિશાળ, બાજુબંધ ને કંઠે માળ. ૪
- તે વીર શોભે એમ, વનપુષ્પ કેય જેમ.
સ્ત્રીઓ અમર કરતી દિવ્ય, તેડેની કાંતિ દીમે ભવ્ય. ૫
- “સખી સચ્ચે બેઠો વીર, કંરૂપ નારિ સરીર.
આતંક કરતો તાંહ, અતિ દિવ્ય વાડી જાંહ. ૬
- હવે મદનમંજરી જેહ, તણ કયે આસી તેહ.
આસન જેતી જાય, આશ્વર્ય મનમાં થાય. ૭
- જેમુન્ય કેડે: રાજાન, સાંભળો, કહું વચન.
હવે પાંડવો તોખાર આવિઓ તેણી વાર. ૮
- અમળ જેડેનું અંગ, સર્વ પાપનો કરે ભંગ.
મેહલ્યો યજ કેરે કાન્ય, કાન્યનીએ તે દીકો વાળ્ય. ૯
- ગંગાજળ સરખો સોય, પય ધેનુ સરીખો હોય.
તેડેને આરે કુંકમ-અરણ્ય, દીગજીગી હેડા અરુણ. ૧૦
- દૈર્ઘ્યનુખને આકારિ કહેનો રંગ અપાર,
તિલક તેડેને વિશાળ, જ્યમ વિરચિતો મત્સરાળ. ૧૧
- મેઘવર્ણ ડાળો કાન, ધનસ્થામ સરીખો વાન.
પૂંછડું પીતમ રંગ, અન્યથા ઉગ્ગલવળ અંગ. ૧૨
- સુવર્ણ સુકતાહાર, પાયે નેપુરના જમકાર.
તેડેને યત્ર નિવવટે એક, ધૂધરી શબ્દ અનેક. ૧૩
- ઝડપ મણિમે જ્યોત્ય, બદ્ધ રતન મણિમે ઉઘોત
મોહારડે ચિત્રામ તોરગ જેડેવો કામ. ૧૪
- ત્યાંહાં મદનમંજરી નારિ રે, પાગિઆં રંગ અપારિ રે.
તોરંગ ગ્રહીને હાથ્ય રે, આવી જિતાવળી જાંહાં નાય રે: ૧૫

- “સ્વામી, અથ જુઓને એક, તોરંગ કચેરી દેહ.”
 ત્યાદારે નીલધ્વજનો તંત્ર બેલિઓ ન્દળી મન્વ : ૧૧
- “તોરંગનો મહિમાય રે, અન્યમેધ-કામ્ય મૂકાય રે
 “વાંચી જુઓને લેખ રે; માંદે રાધનો નહિ છેક રે.” ૧૭
- કામ્યની કંચને ડેરેલી રે, મન્વ પત્ર વાંચી રેરેલી રે:
 “શ્રીયુધિષ્ઠિર રાત્રનં, જાંદાં વમે શ્રીમગવાન. ૧૮
- “પાંડવે માંડ્યો જ્યાગ રે આપવા પુણ્ય દગિનામ રે
 “અર્જુન પૂઠે આને રે, યજ્ઞ હાંદોપી દગ લાવે રે. ૧૯
- “વળી કૃષ્ણે કૃષ્ણે તંત્ર રે, યોગનાથ મુન મગન રે
 “કૃતમત્રા મત્તિરૂ આર રે, બઃ બગ તણા બંડાર રે. ૨૦
- “રત્ન તણા આત્મો નાય રે, અનિરૂદ તે મધ્યમ રે
 “અનુશાસન આધે તોર રે, રણ્ય જુલિમામર શીર રે. ૨૧
- “મુખટ એટલે આવા રે, શ્રીકૃષ્ણ મહાત્મા કાલાન્ધા રે.”
 “પરમાર્થે એમ મધ્યાન્હ રે; અર્જુનદગ એક આપ્યું રે. ૨૨
- “એ તોર અર્જુન એક રે, શ્રીકૃષ્ણે વાળો છેક રે
 “જો દોષે જુલિયો મધ્ય રે, મુદ પાંડવનંદય વાય રે. ૨૩
- “જાધાત્મો તે તોરગ રે, જો કૃષ્ણે દગનો બંન રે
 “જગ નવાં જોએ કામ રે, ધન એનિ આત્મો અર્ધે રે. ૨૪
- “આપજો અર્જુન-મધ્ય રે, રાત્રીને નેરેને યજ્ઞ રે.
 “એરેનું મધ્ય તે અંદ રે, કવે અથ જોઈું અંદ રે.” ૨૫
- જોલિયા કૃષ્ણે વેવ રે “અંદરે અપતે રે
 “અર્જુન તે કામ રાગ રે, એરેને કુદ તે અગ માય રે. ૨૬
- “કુરુદેવ એરેલી જાણ રે બહુ મગન દગિના કામ રે
 “તે મરે મુજ ન રાગ રે, એ અથ એરેનો જન મે રાગ રે. ૨૭
- “એરેને કામ એ રાગ રે, કૃષ્ણે અર્જુન મુન.
 “કુદ કામ કામ રાગ રે, જુ-૧. એ મેકામ રે.” ૨૮

વાળિઆ પાછા દૂત રે; એમ બળ કરે અદ્ભુત રે :
 “અર્જુનને તેડી આવો રે; ધન દળ તમારું લાવો રે.” ૨૬
 નારિનાં સુણી વચન રે વળ્યા દૂત તે તતક્ષણ રે:
 “તુજ કંથ પોહોતો કાળ રે, મુખે લવે શં રહી આજ રે?” ૩૦-૧

વલ્લભ

સેવક. આઝ્યા તાંહ રે, અર્જુન દળમાંહાં હતો;
 કહ્યાં વચન સંભળાવિઆં; પાર્ય આગળ તે કીધો હતો : ૩૧
 “તોરંગ પ્રવીરે બાંધ્યો, સ્વામી” અનુચર એહેવું કહી રહ્યા.
 નિશાણુના નિર્ધોખ વાળે; ચોધ સધળા સજ થયા. ૩૨
 ૭૬

કડવું ૪ થું—રાગ રામઘો

જૈમુન્ય બોલ્યા : સુણિયે, રાજ નહી, પ્રેમે ચઢિઓ કુંતીતન હ.
 યોદ્ધ સંઘાતે બળિઆ રાવ હ; નિશાણુ વાગાં ત્યાંહાં દળમાંહ હ. ૧
 કાળ—હવે નિશાણુના નિર્ધોખ વાગા; સેન્ય અર્જુન એમ,
 પ્રલેકાળ ગર્જના કરી ચઢે મેઘ તાંહાં નયેમ. ૨
 હય હિંસારવ ને સાદ હસ્તી, ધ્વજ ધંટાનાદ.
 શંખની ધ્વનિ એમ ચાલતી, કાયર ઊપજે બાધ. ૩
 કવચ ટોપ સન્નાહ ભાથા ખડગ ખેડાં પાણ્ય,
 તોમર બાણ ત્રિશૂળ અંકુશ, દેખતાં જાયે પ્રાણ. ૪
 ભાલા મુદ્ગર ગદા ફરશી ચમરેજનુધિ જેહ,
 અર્ધચંદ્ર ને નાભ્ય બિંબિકા, નહિ સખ્યા તેહ. ૫
 નહિ અજંચે શેષ, કંચે ધરા, દશ દિગપાળ,
 અંધકાર રજે રવિ ન સૂઝે, એમ સેન્ય ચઢ્યું વિકરાળ. ૬
 કામ્યની કેહે : “કંથ માહારા, હવે કરો જ સંગ્રામ.
 “મોકળા ચાલે દોડતા, ન્યમ જોદ નાવે આમ. ૭
 “ચિત્ત તમારામહિ, સ્વામી, રખે ચિંતા થાય!
 “ધનુર્વિદ્યા ભણે પૂરી, જણજીને મનમાંહ.” ૮

- કામ્યની કેટે : “ રે કંથ માદારા, વીનની અવિધારય.
 “યુદ્ધ કરી અર્જુન સાથે મનાવો દળ હારય.” ૯
- પ્રવીર કેટે : “ મુણ બામ્યની, કામ્યની છે ચતુર મુળણ;
 “અર્જુન સાથે યુદ્ધ શું રહી કરે મુખ વિખાણ?” ૧૦
- મદનમંજરી ઉચ્ચરે : “નીલધ્વજ રાગન
 “તાલ તાહારો, માના જ્વાળા, આલોને મન્ય ગાન. ૧૧
- “ક્ષત્રી કોય જે મુજટ બળિઓ, ગાત્ર તેડેનાં ગાળે.
 “જ્યમ બાનુ પ્રગટે, તિમર ને અધકાર આગળ બાળે. ૧૨
- “દાવાનળમાંદાં. નાયજી, સાંભજો, સર્વ સમાય.
 “છે કેા છેલી રાત્યનો જે યુદ્ધ તમથં થાય? ૧૩
- “રાહાવનમાંદાં પચાવણ, નાયજી, પ્રગટે એક,
 “તે આગળ્ય કોય માંડે નહિ, ગજપથ દણે અનેક. ૧૪
- “તે માટે, મુજો! નાયજી, આપણા કુળનો ધર્મ,
 “તે જાતો નમ્ય મેલેલિયે, ક્ષત્રી તણું જે કર્મ. ૧૫
- “આપણા કુળને કલંક બેસે, લોકમાંદાં ઉપહારય.
 “જે પ્રગટ્યું તે પતન પામે. સાંભજો, અવિનાશ. ૧૬
- “ધનુર્વિદ્યા તમારી તે કોણ જાણે, વીર?
 “નાથ માદારા, હું સમપૂં પૂડે તમ સરીર. ૧૭
- “મનુભાવ કચેરા મુખથી સાંભજ્યાં એમ વચન :
 “રણંગણમાંદાં યુદ્ધ કરવા જાએ સાહસો જન ૧૮
- “અશ્વમેધ તે યજ્ઞ કેટે અકચે તે ચરણ.
 “દિવાંગના તેડેને વરે આવી, જેઠે પામે મરણ. ૧૯
- “દેશ અર્જુન વરસ તે સ્વર્ગવામે, અમુત દસ જાણેલોક,
 “ભજન કરે જૂદર તણું તેડેને દળે જન્યનો મોક. ૨૦
- “તે માટે જાજ યુદ્ધ કરો સાધવી હું હું નારય.
 “કંથ પૂડે કામ્યની જે જાણે, મુજો બરધાર, ૨૧

- “ક્ષત્રી કચેરે વંશ લખિઓ, વિપ્રને વેદ જ્યમ,
 “અન્યથા કાર્યવત જીજ્ઞાં એમ સ્વામી ત્યમ.” ૨૨
- “તેહ સ્વામી, સાંભળો; તેજમાં તેજ સમાય.
 “કંચને તે કામ્યની લેધને સ્વર્ગે જાય.” ૨૩
- “વળી રુદ્ર કચેરો મહા સેવક તમારો છે તાત,
 “ભકત હરના હોયે બળિયા સાત્તમાંમાં વિખ્યાત” ૨૪
- વચન એહેવું સાંભળી બોલિઓ ચતુર સુભણ્ઠઃ
 “ઉત્તમ કુળની તું સ્વરૂપા મુખ્ય બોલી વાક્ય પ્રમાણ.” ૨૫
- “ભૂતમાંહેં જ્યમ ગર્જના પામે માહારો બાપ,
 “એહેવી પેરચનું યુદ્ધ કરું; આટવું જાહેને આપ.” ૨૬
- “પણ અજુન કચેરું સેન્ય સુણી, સુંદરી તેહ વિકરાળ,
 “તે આગળ થાં યુદ્ધ કરિઓ કાળ કચેરો કાળ.” ૨૭
- “માતા કચેરો માહિલો જ્યમ જાણે બોળો બાણેજ,
 “એહેવી પેરે યુદ્ધ કરું રણમાંહેં આણી હેજ.” ૨૮
- “બહનેવી ને બેહેન્ય જ્યમ સાંભળે વાર કામ,
 “એહેવી પેરચનું, કામ્યની, હું રણ કરું સંગ્રામ.” ૨૯
- “વળી સગા સમંધી સેન્ય પાંડવ જ્યમ જાણે વીર,
 “એહેવી પેરચનું, કામ્યની, રણમાંહેં રાખું ધીર.” ૩૦
- વચન સુણી ચરણે નમી. જિહ્વિઓ એકલો મક્ક;
 સ્નાન કરીને સ્મરણ કીધું રુદ્રજનું ભક્ત. ૩૧
- તજ મુગટ કુંડળ હાર જે પુષ્પ નાનાવિધિ સોય,
 વિકરાળ વદન ત્યાહારે થયું; અજે રોમ ઊભાં હોય. ૩૨
- ઉદ્ગમન મન ત્યાહારે ધણું; ચરચર પ્રજે ગાત.
 યુદ્ધે ઠા મોડે નહિ એમ ધનુર્વિદ્યા પાત. ૩૩
- સજ ચાહને સારથિને વીર ત્યાહાં બોલાવે;
 રથ હાંકી આયુધ સંઘળાં રાયજી કને આવે. ૩૪
- છત્રીસે આયુધ સંઘાતે ભાથા બીડયા, એવ;
 ક્રોધ કરીને આવી બેઠો, હાંકિઓ રથ ખેવ. ૩૫

ઘટોત્કચ

.. હાકિઓ રથ ક્રોધે કરી; એહેવો વીર વ્યાધ્યો કાળ.
નારિઓ આશિસ્થં, ઘટોત્કચરે: “જ્યો જ્યો નીલધ્વજના બાળ.”

૨૩
૧૧૨

કંઠુ ૫ મું--વેરાડી

પ્રવીર આત્મો જ્યેષ્ઠી વાર, મદનમંજરી બોધી નારય:
“સંભારજો રણમાંહે તમ્યો, કેડેથી આવિયે છિયે અમ્યો.” ૧
“જરા-તિલક લેખ્યો તમે, નાય; જવોભવ્ય હું તમારે માથ.
“એક વાર મુજ સાહારૂં જુએડરખે કુળધર્મ આપણો પ્રુએ.” ૨
“સાંભળ, ચતુરા માહારી સ્ત્રી; અનુન સરખા માથે અરિ.
“કેહેજ્યો, એપિ સર્વ રાજન ઘેરય હોયે જે ધન ધાન્ય. ૩
“જ્યમ સતોખાયે કૃષ્ણ અનુન, જય નીલધ્વજ ઘેરય રાજન.”
કામ્યની કેહે: “કાં ચિંતા યાય? યદ્યપુરુષ વસિઆ ધરમાંય. ૪
“તમ પૂઠે તે આવે મહી; મુણી જળપાન કરે ઘેરય નહિ.
“અંગારિકા રાય અન્નુષ સાર મુણી દળ-પાંકુ કરે મંહાર. ૫
“ચિંતા, નાય, ન કરશે મંન્ય, બદનેવી ધરમાંહિ વન્ય.”
એહેવું મુણીને તથ ખેડિઓ; ચાલી જૂમ્ય રણાંગણ ગયેડ ૬
સૈંહનાં કર્તો તે વીર, જાણે કંસ સરોવર, તીર.
એલે જરા શિવના મુણુઆમ; અનુન મેન્ય મકળ પ્રણામ. ૭
“કો મુદ્ધ કરવા આત્મો મુજ મણી,”

બોલ્યો રીમ કરી અત્ય ધણી.

મુણિઆં વચન મુધિદિર-બ્રાત, મુખ ફેરી જુએ મર્વસાય: ૮
“નીલધ્વજ-તન સાથે મુદ્ધ, પ્રથમ કોણ મેડેવે આમુદ્ધ?”
વૃષકેત દર્શ કરો તંન આવી નમિઓ તે અનુન: ૯
“આપો આજા મુજને હેન, જવું જાણે નીવસુત-કેન.”
દોકો અનુને જોહેવો જાણું, મુદ્ધ કરી જોતે પ્રમાણ. ૧૦

- પ્રીત્યે નામી વળિઓ શીથ, ભજન કરતો શ્રીધુગદીશ.
 ન્યમ સિંગલે હસ્તી ખળભળ્યા સાહામસાહામા રથ જેડી મળ્યા. ૧૧
- સંહનાદ કરતા ઘોર, મેઘઘટા દેખી ન્યમ મોગ;
 “કોણ માત, કોણ તહારો તાંત?” બોલ્યો પ્રવીર; “કેહેને વાત. ૧૨
- “તે કુંતીનંદન સુણીઓ કણ્યુઃ દાતા વિષ્ણુભક્ત આચરણ.
 “સવાભાર સુવર્ણ જેઠ, નિલ પોહોર કર્યો પણ એહ. ૧૩
- “હવય યુદ્ધ કુંડેત્ર મોઝારય આપ્યું, તાંહાં ન લાગી વાર.
 “તાત પધારયા યૈકુંઠધામ, વૃષકેત તેડેતો સુતનામ. ૧૪
- “વૃંક્ષની પેરે રણ્ય ભભો રહ; સાંભળ વીર, વિને તાં કહ્યું.
 “ધનુર્વિદ્યા તદ્દમ્યો કેહેવી ભણો! મૂકો બાણ; પ્રેમ આપણો.” ૧૫
- વચન સુણીને પામ્યો રંગ, કાઢય બાણ કરેવા ભંગ.
 આપ-સંબાણ જેટલે કરે, કણ્યુપુત્ર એક મૂકે પરે. ૧૬
- બાણ બાણ નિવારણ હોય. સેન્યા સુભટ :ણા સર્વ કોય.
 શર અન્યોઅન્ય મેડેલે એમ, ઝાતકાર વિઘ્નતના ત્યેમ. ૧૭
- શંખ નિશાણ, વાજો રણતર; કાયર યુદ્ધ કરે થઈ શર.
 હય હિંસારવ, હસ્તી ચીસ. કેહે : “શું યુદ્ધ કરે?” કરી રીસ. ૧૮
- વૃષકેતનો રથ ભાગિઓ ભોમ્ય પડ્યો, બીજને માગિઓ.
 યુદ્ધ જોવા સરખૂ તે થાય. આશ્ચર્ય પામ્યા સધળા રાય. ૧૯
- કણ્યુપુત્રે બે મેડેલ્યાં બાણ, હરિઆ પ્રવીર-તોરંગમ પ્રાણ.
 છાંડી રથ રણો તે ભોમ્ય; ગાજો ન્યમ ધડૂકે વ્યોમ. ૨૦
- વૃષકેત દેખીને એવ છાંડી :થ આલ્યો તતખેવ.
 એક એકથી બળિઆ વીર, ગાજો ન્યમ સાગર ગંભીર. ૨૧
- જેમુનિ રુપિયે એમ વાણી કહી બોલ્યા વીર સમોવડય રહીઃ
 “હવે યુદ્ધનો આંલ કરો; મન થકી માયા પરહરો.” ૨૨

વલણ

સાહામસાહામા વીર બોલ્યા, યુદ્ધ કરવા ગડગડયા :

“બાહુયુદ્ધને કાનિયે.” હવે સુભટ બે કુંડે થયા.

૨૩
૫૩૫

કાવ્ય ૬ કું-રાગ આમેરી, દેશી ચાલતી

- હવે વૃષકેત : “સાંભળ, બાળિયા, બહુ મુદ્દ તે કીજે.
 ■ સેન્યા સુભટ જુએ આપણને, ગમત્ય કરી બલ લીજે.” ૧
- નાખી આયુધ ને વીર ધસ્યા, જ્યમ મહિરે મહિય વણ્ટે.
 બાહ્યુદ્ધ કરતા તે બાળિયા સજાહ સંધાણ ત્રે. ૨
- હોહોકાર કરીને એહેવા વીર બન્ને તાંહાં બડતા.
 મુદ્ધિપ્રહાર ચરણ ત્યાંહાં મેઢેલી અવની સાથે પડતા. ૩
- એક એકતે ક્રોડે સાહીને ફેરવતા તે ચોધ;
 વળા દતિ દાનથાં કરડે આણીને મન્ય કોધ. ૪
- રણમાંકેંથી પાછી પાહાની કો ન કરે ત્યાંહાં બાળિઓ.
 મહાવિલા એહેવી પેરે સાધી. જે વીરે વીરથ મળિઓ. ૫
- વળા પડે ને થાએ બેડા એમ મુદ્દ ત્યાંહાં કરના;
 ચરણ સાહી શિર પાછળ ફેગરી અવની સાથે ધરતા. ૬
- એટલે કણકુંઝરે ભુદિ કીધી; પ્રવીરને તેણી ચાર
 બિડાહી આકાશ નાખિઓ, પડિઓ ભોમ્મ મોઝાર. ૭
- પછે પ્રવીરને કાળ ચક્રો, જ્યમ છંછેડે નાગ;
 વૃષકેતને એહેવા માગ્યો. કરથ અંગ જે ભાગ. ૮
- ચરણ સાહી શિર પાખલ ફેરવ્યો કણ તણો તાંહાં તન,
 બિડાહ્યો આકાશ નાખ્યો; સાંનિધ્ય જુએ અણુન. ૯
- વૃષકેત તાહાંથી પડ્યો અવની, જાણે છાંડ્યા પ્રાણ.
 તારો ગળા પડે જ્યમ ભોમિ પૂરણ આયુ-પ્રમાણ. ૧૦
- પામ્યો મૂર્છા, તે નવ ગિડ્યા, મુણ. જન્મેજન્ય રાય.
 અણુન રથ હાંડીને આવ્યો ક્રોધ કરી મનમાંય : ૧૧
- “ભવો ભલો રે વીરશિરોમણિ, વાં માહારે મન ભાગ્યો.”
 પાંચ બાણ ત્યાંહાં પ્રવીરે મેઢેલી અણુન ચર વધાગ્યો : ૧૨
- “આવ્ય આવ્ય, કુંતીના નંદન, મુદ્દ મુજને દેખાડું.
 “ગોત્રનિકંદન કીધું રણમાંહાં, પૂરણ રાત મોડિયાડું. ૧૩

- “માણિય માં અભિધાન, અભિધા, જે યુદ્ધ કુરુક્ષેત્રે કીધું.
 “આયુરદા શ્રીકૃષ્ણે હરીને જશ લેષ તમને દીધું. ૧૪
 “અનુન અસાની, સાંભળ રે; હરિનામે નિર્માણ થયે.
 “શં તોરંગમ હૃદયે તમને? શૂદ્ર-ભક્તિ ન લેડે.” ૧૫
 એમ કહીને બાણ મેડેલિજ અનુન જણી તે એક.
 અનુન-રથે પતાકા શોભિત છેદી પાડી છેક. ૧૬
 દેખી કુંતીનંદન હસિઓ : “એ શં કીધું કર્મ?”
 “ક્ષણ એક ભોગ્ય રથાંગણ રહીને રાખે ક્ષત્રીના ધર્મ.” ૧૭
 એમ કહીને બાણ કાઢિયું, કીધું [નિજ] કરમાંડ;
 દ્રોણાચાર્ય તણી વિદ્યાથી મલે તાંહાં દશ થાય. ૧૮
 આપલધાણ કરીને મેડેલે મેઘવૃષ્ટિ જ્યમ હોય;
 રામે રામ તે જને વાગાં, સેન્યા સહ તે જોય. ૧૯
 વળી પ્રવીરે બાણ મેડેલિજ, જણી રીસ તાંહાં આવી.
 અહીં થકી સવ્યસાચી મેડેલે પ્રવીરને બોલાવી. ૨૦
 બાણે બાણ જ મેડેલે તડોવાડ, જન્મેજય રાજન,
 બાણે બાણ મહીને લાવે ખાસે તાંહાં અનુન. ૨૧
 વળી જુગમ બાણ ક્ષત્રીરે મેડેલ્યાં કરવા અનુન-નાશ;
 કીનાએ કરી મધેથી છેઘાં, કુંતીસુત-મુખે હાર્ય. ૨૨
 “નીલધ્વજના બાળક, સાંભળે; અત્ય મૃત્યુ કાં બાણે?
 “કાળ શત્રુ સર્વ સુખદ તણો શે ન પાકુપુત્રને જાણે? ૨૩
 “પાડવને શિર કરે ગર્જના શ્રીકૃષ્ણ, બિરદ એ મોટું.
 “દુષ્પ પડયે તે પામે આવે, કરે યુદ્ધ તે ખોટું.” ૨૪
 એડેવું કહીને વીર બોલિઓ : “મો સાંભળિજી કાન્ય.
 “શત્રુબાણ કેરી વિદ્યામાં કુંતીસુત માનુધાન. ૨૫
 “તે તાંહાં આજ અમો રણ દીધું, જામ્યો હરખ અનંત.
 “કૌવ-સધારણ યુદ્ધ મોડો, કેડેવા વિદ્યાવંત! ૨૬

- “તેમાંનું કાંઈ નથી દીસતું. અભિમાન રણ છોડે.”
 “પ્રવીગનાથી યુદ્ધ કેહેવું; હવે સંગ્રામ દારુણ મોડો.” ૨૭
 એહેવું કહીને બાણ મોકલ્યું તે અશ્વુર્ન બણી સાર.
 એક કાનનું કુંડળ છેલું, પડિયું ભોમ્ય મોઝારય. ૨૮
 અશ્વુર્ન કેહે ક્રોધ કરી : “મારું; વડી વાર અહીં ચાય.”
 બાયેથી એક બાણ કાઢિયું, મત્રિ લીધું કરમાંય. ૨૯
 “દારુણ કર્મ અમે કરિયે છિયે, પ્રવીર, તું મન્ય જાણે.
 “હૃદ દેવ જે હોયે તાહારે તેડેને ચિત્તમાં આણે.” ૩૦
 એહેવું કહીને બાણ મેહેશ્યું, સૂર્ય કાઢિ યં દીસે!
 દેખી પ્રવીર સાહામો ધરિઓ, એમ અરવા મન હીસે. ૩૧
 ગુદેકમળમહિં જીને ભેણું; પડિઓ અવનીમાંહ.
 ‘શ્રી કેશવ—શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ’ એમ બોલે મુખમાંહ. ૩૨

વલ્લભ

બોલે એમ મુખમાંહ રે સુંદરી તાંહાં આવી સકી.
 ભત્તારનું મુખ નિરખજિ; સંજ જાવાને સત્વર ઘડ. ૨૩/૨૪

કંઈનું ૭ મું—રાગ અસાવરી

- કામ્યની બોલાવે : “સુણે, માહારા સ્વામી જ,
 “જનું યુદ્ધ કીધું હું મુખ પામી જ.” ૧
 “પ્રેમદા, તું માહારી સાથે આવેજી.”
 એમ કહી તારુણી કંચને બોલાવે જ.
 વચને પળવું સત્ય જ, હિતમ કુળની રાખે પત્ય જ. ૨
 હાજ—આવી બોલાવે રે કામ્યની કંચને તેણી વાર :
 “વારે યુદ્ધ રહી કરજું, માહારા પ્રાણ તણા આધાર. ૩
 સૂકડ કેસર કૃષ્ણાગરની ચિન્તા કીધી એક.
 ભત્તાર સાથે કામ્યની તે અલ કરની વિવેક. ૪

“પાવકમાં તન હોમિયે, બોલાવી વૈકુંઠનાથ;
 “ભવોભવ્ય ભગવાનજી, હું પ્રવીર કેરે સાધ્ય.” ૫
 આસન વાળ્યું કામ્યની મનમહેં રાખી ધીર;
 ‘ભલો ભલો’ મુખે બોલતી શિર યોગે લીધું વીર. ૬
 પ્રશંસ્યા તાંહાં કંથ ઝરી કરી તેણી વાર.
 કામ્યની ભર્યાર સાથે પૂઠે કાષ્ઠ મોઝારય. ૭
 હવે સારથિ પ્રવીર ક્યેરો [અને] કામ્યની બહુ જોડ,
 જઈને જિતાવળાં રાય કને આખ્યાં તેડ. ૮
 નીલધ્વજને જે કહ્યું : ‘પ્રવીર મારિઓ અશુન.’
 ઘડી આર બોલ્યો નહિ જહારે મરણ સાંભળ્યું તંન. ૯
 પછે મેન્ય હકારિણી; વાજિંત વાગાં પ્રોઠ.
 પાંડવનું દળ સાંભળ્યું જોડેને ઘેરય ગરુડાડ. ૧૦
 કોડોણી એક મેન્ય સાથે લેધ, સંઘ્ય પાચે બાધ.
 કુંકુભિનાદ વળડતા રથભોમ્ય આખ્યા ધાધ. ૧૧

શ્લોક

અયુતં ચ નાગાઃ પ્રયુતં રથાનાં

લક્ષસ્ય યોધા દશલક્ષ વાજિનામ્ ।

પદાતયસ્તે પરત્રિશલક્ષાઃ

ક્ષોદ્દોળીસંખ્યાં મુનયો વદન્તિ ॥૧૨॥

એક અયુત ફાથી મહામનોહર, બે અયુત માહેં રથ,
 આર આર યોદ્ધા જોડ્યા મનવેગ તે સમરથ. ૧૩
 એક લક્ષ યોદ્ધા સનાહ સાથે સગળ તે જૂઝાર;
 એકલો મહસને મારે, રથ ન પામે હારય. ૧૪
 દશ લાખ અશ્વ : બપરે ચઢીને હાંકતા કેડેકાણ;
 છત્રીસ લાખ આગળ પાળા; કોડોણી એક પ્રમાણ. ૧૫

૧૨. શ્લોક વદન અગ્રુહ છે ૧ ‘અયુત’ ‘નાગા’ ‘યોદ્ધા’ ‘પદાતે’
 ‘નૃસાપર ત્રિંશલક્ષા’ ‘ક્ષોદ્દોળિસંખ્યા’ આ મુધારી ઉપર મુક્યાં છે.

એહેની ઘોડોણી એક સાથે સેન્ય લેઈને આપ્યો.
 રણભાઈ રહીને નીલકેતે મન્યમાયી બોલાવ્યો. ૧૬
 સારથિયે રથ હંકાવી ધનંજયે એમ ગાળે.
 રથને બેડરાએ આગળ્ય મહા ચોદા ભાળે. ૧૭
 નૈમન્ય કેડે : મુલો, રાવંજી, અર્જુન આગળ્ય, કોવ
 રણાંગત્રે રહી એક ધટિકા યુદ્ધ કોણે ન હોય. ૧૮
 કણ દ્રોણાચાર્ય સરંખા, રાંધે ને જેવદય,
 દુર્યોધન રાત્રી જાત કૌરવ તે હંધવા પારથે. ૧૯
 ગાગિવ ને ભગદત્ત સરખા વળી બીજા ચોદા એનેક,
 આશ્રપર્વે યજ્ઞપુરુષને કાન્ય યુદ્ધ વિવેક. ૨૦
 એહેવાં અર્જુન મહા બળિઓ, નીલેશ્વજ કાણુ માત્ર ?
 ધનુર્વિદ્યા જાણે પૂરી, જેહેનાં બળિઆં જાત્ર. ૨૧
 રણભાઈ રહીને નીલકેતે આવતાં મેહેલ્યાં જાણુ.
 અર્જુન કેડે : “તદ્દમ્યો યુદ્ધ ન જાણો; રાય, તમ્યો અજાણુ.” ૨૨
 એહેવું કહીને બાણ કાઢતું કુંતીનન મન્ય રંગ,
 લક્ષ્મણ અર્જુન તેડ વાખ્યાં, કરેલો દળનો ભંગ. ૨૩
 તે બાણ દેખી સર્વ નાણાં; સેન્ય હોડો દશે જાવ.
 અધકાર તાંહા સુગળો થયો ને નન્ય સહિ રવિરાવ. ૨૪
 નીલેશ્વજ બેનાવિજો આંખો સત્તર નંગરને હારય,
 અર્જુન આગળ્ય સેન્ય સદ્ગુન મનાવીને હારય. ૨૫
 જવાળા તાહારે બિચરી : “શં, કુષ્ટ, આવે આમ,
 “અર્જુન આગળ્ય સેન્ય સદ્ગુન, નિર્મળીને નામ ? ૨૬
 “કુષ્ટ, તું જે નગરય આવું તો ત્રાપ દેઈને બાણું.
 “નમંદાર દેવરાવિઆં જા, મેરય, પાછો વાણું.” ૨૭
 કામ્યનીનાં વચન મુલો. પાછો વળ્યો છે રાગન.
 અધ મંત્ર રથ સેન્ય લેઈને ને મંત્રો અર્જુન. ૨૮

જ્યાળાએ તાંહાં રહી નિરખિજીં જે જે મળ્યો નાથ.
 પછે મંદિર ગઈ જિતાવળી, જમાતને કહી વાત : ૨૯
 “સ્વણી, સેન્ય પાંડવ આવિજીં; અશ્વમેધનો તોખાર,
 “પ્રવીર તે આધિઓ; અગ્નિને કર્યો સંહાર. ૩૦
 “પુત્રવધૂ બેઠાં સ્વર્ગ પોડેતાં; નીલધ્વજ રાય જેઠ,
 “સેન્ય સધળું લેઈને જઈ મળિયો તેઠ. ૩૧

વલણ

“અગ્નિનને તે જઈ મળિયો. જિઠો, સ્વામી, મુદ્ધ કરો.
 “તમ સરખા જ્યામાત્ર માહારે; હવે રણમાંડે પરવરો.” ૩૨
 ૨૦૦

કંઠુ ૮ મું—૨૧૨ માત્ર

યતપુરુષ તે સુણી વચન કોધ ચઢિઓ, દળિઓ આનંદ.
 સારથિયે રથ અણાવ્યો સહી: “લાગે વાર, જૈએ રણ વહી. ૧
 “પ્રવીર હોય વીર મહામતિ, મનમજરી સાથે સતી,
 “વીર રહ્યો રૂપબોમ્ય મેઝારથ, નીલધ્વજ રાય પામ્યો હાર.” ૨
 ઘણી ફીમ કરેતો તે શ્રમ સુણી, ગજના સારી જ્યમ.
 મન મસાણી રથ લાવિઓ, પવન આરથિ બોલવિઓ. ૩
 ચારે તોરંગમ વજ્ર સમાન, જે કૈકે ન કરે જળપાન.
 મંત્રી સાથે જે ગત્ય ઘણી, ભંકચો રથ રણગણ બુણી. ૪
 જ્યાળા પૂઠે જોવા જાય જમાત પોડેતો રણમાંડ.
 રાખ્યો રથ તે વેગજો વહન, મંત્રીને કૈકે : ‘જાઓ શે ન ?’ ૫
 અગ્નિનના દળમાંડે એવ ધોમ પ્રગટ્યો ત્યાંહાં તતખેવ.
 યતપુરુષને જિહવા સાત, રણમાંડે રહી કરે નિધાત. ૬
 મુખમાંડાંથી જ્યમ ચાલે અગ્નિ, જણ્યે મરુત રાજ કરો જરા.
 જ્યાળો જ્યાળા પવન મધ્ય કોય, યોમ્ય આગળ્ય રેડે નહિ કોય,
 અંજાડી ધ્વજ ને ધરણ્ય જળની પાવક ન રેડે ચરણ્ય.
 હાંકંકાર સેન્યમાંડાં થયો; કુંતીમુત ઝાંખો થઈ રહ્યો.

- ત્યમ પત્રનત્યમ પાવકન્તાળ, અશ્નુન દળ ત્યમ પોકોતો કાંગ.
 ધોમ તણો રે થયો અધકાર, સન્વસાચી પામી રહ્યો કારય. ૧૦
- છુંખારવ હસતીની ચીમ, પાવક એમ કરી રજો રીમ.
 અતિરથી મહારથી જે બદ, રણમાંહાં કારય પામી રલા સહ. ૧૦
- “ સાંબળ, નીલકેતરાજન, આ શું પ્રગટ્યું ? ” કેહે અશ્નુન.
 ૨૬ તણી જાંહાં આજ્ઞા કરી, નીલકેતે વાણી જિયરી : ૧૧
- “ નથી જાણતો સાચું, સ્વામ્ય, જે આવે માહારે કોઈ કામ્ય.
 “ પુત્ર હતો તે રણમાંહાં રહ્યો : નીલકેત તમ સેવક થયો. ૧૨
- “ પણ એક સદેહ છે માહારે મન્ય : જ્યામાત્ર ઘરમાંહે વહન.
 “ હરિ વહન એ એક સ્વરૂપ આમ, ન કરે, હસ્તિનાપુર-ભૂપ. ૧૩
- “ ઘેરય તમારે વૈકુંઠ ધણી. ચિંતા આણો તો શા બણી ?
 “ રમરણ કરીને તેડો આંદ, કૃષ્ણ દસે મેન્વા તમ માંદ. ૧૪
- અશ્નુન કેહે : “ હજ્યા મનમાંંદ; હરિ વિના અમ્યો કાંઈ ન થાય.
 “ વિને એક વારકો કડ, યજ્ઞપુરુષ સાક્ષમે પરવર. ૧૫
- “ સુનિ કરતાં માને જો સહી નહિ તો કૃષ્ણ તેડિયે અહીં.”
 એમ કહી અશ્નુન રથ દાંકિય શ્રુતિ મુખે જિયરતો વાકય. ૧૬
- અશ્નુન મુખે જિયરતો બેઠ : “ જય જય યજ્ઞપુરુષ તું વેદ.”
 ઘણી સુનિ અશ્નુન એમ કરે, દિન વચન મુખમાંંદાં જિયરે : ૧૭
- “ ત્રિશ્વ વહ્નિ માહારે બેહમ માન્ય; અમ ઘેરય કૃપા કરે ભગવાન.
 “ તમને કતંક બેસમે, નાથ, જે દુહ્યો હરિ કષેરો માથ. ૧૮
- “ અમને યજ્ઞ કરાવે હરિ, તે માટે મેરેભ્યો છે તુરી.
 “ નહિ તો પાંડવ તે કોણ માન ? યજ્ઞ કરવાના નોદે પાત્ર. ૧૯
- “ રાત્ર પાંડવો જાગ્ય ન કોણ; હાખિડો, વન સેવો રજા સોણ.
 “ પણ દિવસ વનમાંંદે રથા; જાહારે કૃષ્ણને જિપની દયા, ૨૦
- “ ત્યાહારે આતી પુરુષ આચર્ય, જોત્રનિકંદન સ્વામી કર્ય.
 “ અપરાધી જાણીને રેવ, માંડી અથ કરાવો મેવ. ૨૧

- = મોતાના બાણી અવિનાશ કૃષ્ણ રહ્યા પાંડવને પાસ. "
- અનેક વચન મોત્યા વિખ્યાત, અર્જુન નમિઆ જોડી હાથઃ ૨૨
- " કૃપા કરો તમે, એ કૃપાળ; પાંડવની કીજે સંભાળ.
- " કૃષ્ણ વડે ગાજું છું અમ્મો, વાહારે કચમ નથી ધાતા તમ્મો? ૨૩

વલણુ

- " મંભાળ કીજે પાંડવ કરી, સતોકાજે શ્રીહરિ. "
- એણી પેરે અર્જુને બહુ પાવક કચરી રાત્રી કરી. ૨૪

કડવું ૯ મું—રાગ ગાડી, દેશી બીજી

- " વળી ધનુસ ગાંડીવ તમે આપિજા, રથ આપ્યો મોય. ૧
- " ભાથા અહો પૂરણી; કેડે કેડેને નવિ હોય. ૧
- " તો રાજાને જીતિયે, કરિયે જર્જને યુદ્ધ. ૨
- " કૃપા કરી મુજને આપિઆ, સ્વામી, એ આયુદ્ધ. ૨
- " પ્રથમ પાંડવ યુદ્ધ કરી જીતિઓ સુરગાય,
- " નહિ તો વાસવ આગળે યુદ્ધ કયાહાથી થાય? " ૩
- એકેવું મુણી મિત્ર આપિજા ત્યાહારે પાવક દેવઃ
- " અર્જુને છું જીવાડિઓ; ગત કર્મની રેખ. (૧)" ૪
- ધનુરુપ હેઠા બિતરયા રથથી તતકાળ;
- અર્જુન સાહામા આલિયા કેહેતા [મન્ય] ગોપાળ. ૫
- " પ્રાણ આપ્યા તે ન સાભરયં, નાચ્યં તે [મુખ] મન્ય.
- " આવો આલિંધન દીનિયે, બળિઆ ત્યાંહાં અર્જુન ૬
- " અર્જુન, તે કચમ વીસરે, આપ્યું મુજને અન? ૭
- " પાંડવદાહ અહો કર્યો મન્ય પામીને રંગ. ૭
- " અર્જુન વાંકી, વેળાયે ગુણ કરે તે કોએ નચ્ય હોય.
- " સ્વજન મિત્ર બધુ ભણિએ સ્વાર્થી સર્વે હોય. ૮
- " અર્જુન, ભાગ્ય જ્યારે ફરે, થાવે અવળે સવળું.
- " સદા નિરંતર જીવે નોહો કાંઈ નગળું. ૯

- “ અશુન, રાત્રિ દિવસની પેરે સહી આવી ને જાય,
 “ વૃક્ષ તણી જાયા પેરે, વપજા ધનમાંહાં થાય. ૧૦
 “ દુઃખ ધણું નમ આશિષો, રહિયે હરિ [નિ] નામ્ય,
 “ તો સમૃદ્ધિ સર્વ પામિએ, કુંતીસુત, આમ. ૧૧
 “ અશુન, વિપત્તિ પડ્યે જે શુભ કરે અને વીસારે તેહ,
 “ રૌગવ નરકવમાંહેં પડ્યે સત્ય ભેડેની દેહ. ૧૨
 “ જણુ બાપ, કહું તે સાંભજો; આ તું કરો શ્રમ ?
 “ કૃષ્ણ મંત્રીને અન્નયા આરાધિયે ધર્મ ? ૧૩
 “ શ્રીકૃષ્ણ વસ્ય ઘરમાંહાં સહી તમ કેરે, જાપ.
 “ પાંડવ-મહાકથ કયાંહાં થકી, અશુન, રેડે પાપ ? ૧૪
 “ નામ લેતાં નારાયણનું અથ જાએ મોટાં;
 “ દાન પુણ્ય તીર્થ કરે શાહાને તે બોટાં ? ” ૧૫
 “ એહેવું કહી પાવક રજા આજા કરી અશુન;
 “ ધૂમન્વાજા જળમહિથી કાપી તે વિસર્જન. ૧૬
 “ પાવકે માયા સંવરી, થયો જયજયકાર
 “ અશુન જઈ ચરણે નમ્યા; મુદ્ધૂં પ્રશ્ન અપાર. ૧૭
 “ કરસંપુટ બંધો કરી મુખે બેઠ્યા એમ વાણી :
 “ નીલધ્વજ, ઘેરય કયાંહાં થકી ? કોહોને એ કાહાણી. ” ૧૮
 “ બહો બહો અશુન, હિત્તમ કરૂં. ” પાવક એમ કેડે છે :
 “ સત્ય આપણું રાખવા નામ પૃથ્વી રેડે છે. ૧૯
 “ વચન આપણું માળવા જીએ બધાંજો.
 “ જ્યામાત્ર ઘડને ઘેરય રહો, અશુન, મનમાં જાણો. ૨૦

વલ્લભ

- “ જાણ્ય, અશુન, મન્ન સત્યું, તે વિધિ માંડીને કહું;
 “ કોણુ વચનથી, નાય ત્રાહાર, નીલધ્વજને ઘેરય રહું. ” રરે

કંડવું ૧૦ મું—રાગ દેશાખ

- “ હવે કર્મ અમારું સાંભળો; પછે દળ લેઈ આંહાંથી વળો. ”
- “ હવે સત્ય સાંભળો, અણુન, સ્વાહા સુતા એક રાગન, ૧
- “ સ્વધા સખી પાસે તેહને; કલંક નહિ બેહની દેહને. ”
- “ કન્યા જ્યોત્ય કામ્યની ચઈ; તેડેને માત તાત પૂઠે સહી : ૨
- “ ‘ઈછાવર કોડો તો કીજિએ, નહિ તો ચવબોવાવીને દીજિયે.’ ”
- “ સ્વાહા સુતા બોલી વ્રાણ્ય લોડીને બ્રેહ [નિજ] પાપ્ય : ૩
- “ ‘માહારા તાતજી, કોડો તે નવ્ય કરે, અગ્નિ બોગવી જાહારે મરે,’ ”
- “ ‘જાહારે કાયા અગન્યને દીજિયે,
- તાત, સાધવીપણું કયમ કીજિયે? ૪
- “ ‘તો તાતજી, જે થાયે જયારે; લાગે પાપ, ત પામું પાર. ”
- “ ‘તે માટે હું વચન જ કહું; યજ્ઞપુરુષને ચરણે રહું.’ ૫
- “ ‘જો વરું તો, તાતજી, તેહને, જ્યમ કલંક ન બેસે મુજ દેહને.’ ”
- “ તાહારે તાત કેહે : ‘પુત્રી, સુણો, યજ્ઞપુરુષનો મહિમા ઘણો,’ ૬
- “ સ્વાહા કેહે : ‘જો તાતજી હશે અપ,
- તો જીડત એહનું કરૂં તપ.’ ”
- “ સ્વાહા વાહીમાંકે જે રહી; કુંડ અણીને હવનગતિ મહી ૭
- “ જે જોછયે તે પૂરે પ્રામ; એકતિ હવન રમરણ બુદ્ધ પ્રામ. ”
- “ એમ કરતા બુદ્ધ શ્યા દિન, પછે અહમ્યો જાપ્ય, અણુન, ૮
- “ કુંડમાંહાંથી પ્રગટ આવિએ, રૂપ ધરી આહાર્યુ લાવિએ : ”
- “ ‘માગ્ય માગ્ય રે; માગે જેહ, સકળ પદારથ આપું તેહ,’ ૯
- “ પૂછે કામ્યની : ‘કોણુ છો તહમ્યો?’ ”
- “ જે હવન કરો તે પુરુષજ અહમ્યો. ’ ”
- “ ‘સત્ય વચન આપે માહારેહાપ્ય; જે માગું તે પૂરો નાથ.’ ૧૦
- “ વચન આપિજિ પામી રંગ : ”
- “ અંગીકાર, સ્વામી, કરો મુજ અંગ. ’ ”
- “ એદેવું માગ્ય. અણુન, સુણો. જોલ પાળવો લાંહાં આપણો. ૧૧

“એ” “ભલૂં” કહ્યું પણ મન ભયભીત્યું,

કામ્યની બોલી સાધની રીત :

“નીલધ્વજ રાજ કહ્યુંને જઈ, રામી, મુજને માગો સહી” ૧૨

“કામ્યની ત્યારે એમ જિયરી, હું ચાલ્યો વાકય તે શિર ધરી

“ગયો ત્યાં વાડવ કેડે ૩૫ ધરી. આસન માંડી રાયે પૂજા કરી. ૧૩

“માગોને કાંઈ મુજ કહ્યુંને, સ્વામ્ય;

અમ્યો રહિએ છિયે તમારે નામ્ય.”

“વાડવ કેડે : ‘હું’ તો પાવક દેવ, માગું કન્યા અવશ્યમેવ. ૧૪

“પુત્રી તાહાગી આરાધે મૂજ હું, આમ્યો જાચવા; આપને સૂઝ.”

“ગય કેડે : ‘રે’ પરીક્ષા કરો. છો વાડવ તહો, હવ્ય જિયરો. ૧૫

“‘સ્વામી-એકેન્થ ચતુરા છે જો અંગારિકા સર્વ જાણે તેહ.

“ઓળખાવા જાઓ તેહને આગણે”

તાંહાં જૂપત્ય મુખ એડેવૂ જણે. ૧૬

“પછે અંગારિકાને મદિર ગયો, વહ યઈને જિભો રહ્યો.

“અંગારિકાએ ઓળખ્યો નહિ મુજને :

સામજ્ય, અનુન. કહું પ્રજને. ૧૭

“પછે વસ્ત્ર બાળિઆં તેહનાં સહી. પ્રગટી જાણા રેડે તે નહિ;

“નમ યઈને નાહી જાય. પોઢોળી જાંહાં નીલધ્વજ રાય : ૧૮

“‘સ્વામી યજપુરુષ એ, નહિ બેદ.’ જિયગ્ની માયું મુખે વેદ.

“પછે નીલધ્વજ નમિએ પાય. બસે પધારયા, પાવકરાય; ૧૯

“‘તહમ્યો ઘેરય વંચો અમ તણે, આપું પુત્રી.’ ગય મુખે જણે.

“‘ભલૂં’ કહ્યું પછે માન્યું મન. પ્રીતે આત્મા, થયો પ્રસન્ન. ૨૦

“‘સનાય, વામી, એ કાળિએ; મુજ ધરમાં રોડો, પુત્રી દીનિએ.’

“પછે વચન એ આપ્યું રાગન;

મુહને પ્રીત્યે આપ્યું કન્યાદાન. ૨૧

વસણ

“પ્રીતે કન્યાદાન આપ્યું, તે દિગ્મનો ઘેરય ગયો.

“અનુન, વાણી સાંભજો, તે કારણે ઘજનમર્ત થયો.” ૨૩, ૨૪

કડવું ૧૧મું-રાગ શાખ

એહેયું કહીને પાવક તાંહાં વળ્યા, પળિઆ પોતાને આપ્રંમ.	
કાંઈ મર્મ ને તે જ્વાળાએ જાણિઓ રે.	૧
કાંઈ પાવક સરખો ચાલ્યો હારી જ્યામાત્ર,	
પાત્ર ને પુત્ર તે રણમાંકાં રમી રે.	૨
નીલધ્વજ રાય રે પ્રાક્રમ કાંઈ નવ્ય થાય રે,	
પાય ને અર્જુન કરે જ રહ્યો રે.	૩
જ્વાળાને ઊપનો શોક અનંત રે,	
અંત ને રે અર્જુનના કષમ આવશે રે.	૪
રથ અણાઓ સારથિયે તેણી વાર રે,	
સાર ને અસ્તુખ કરશે માહારી રે.	૫
નગરી આવી જ્વાળા જાહા છે ભાઈ રે,	
ધાત્ર ને દારે આવી તે રહી રે.	૬
અસ્તુખરાય આવી નમિઓ બેહેન્યને ચરણ;	
“શરણ ને, ભાઈ, તમારે આવીઆ રે.	૭
‘હગિતનાપુર તદ્દ બંગા કાંઠે જોડ રે,	
“તેહ ને, ભાઈ, તદ્દમ્યો કાંઈ સાંભળ્યું રે?	૮
“પાંચે પાંડવે મેહેલ્યો યસતોરગ રે,	
સંગે ને અર્જુન પાપી આવીઓ રે.	૯
“તેણે પ્રવીર મારચો સાંભલ્યો માહારા બ્રાન રે,	
“સાચને વડુ છ સ્વર્ગ સુધાવિઆં રે.	૧૦
“નીલધ્વજરાય હારચો આપિ રાજ્ય રે,	
“કાન્ય ને યજ્ઞપુરુષ આચો નહિ રે.	૧૧
“તે માટે સેન્ય લેઈ સધળું સંગ્ય રે,	
“ભંગ રે અર્જુનજાને જ કરે રે.	૧૨
બેહુ કર બેડી બોલો અસ્તુખ રાય રે :	
“થાય રે અર્જુનથાં મુદ્દ મ્યે નહિ રે.	૧૩

“આઈ કાળી રાત અશુન તે જૂનગમાંલ રે,
 “સાથ ને વેકુંદનો ધણી જેહને રે.” ૧૪
 એહેવું મુળીને પાછી વળી તનકાળ રે,
 કાળ ને ભાઈ-વચને ગદુ આપિએ રે. ૧૫
 મનમાંડે વિચાર્યું : ‘અશુનને કહે વેર રે,
 ‘પેર ને જને તાંકાં સગળી કડ રે. ૧૬
 ‘ગંગાને મુન મારયો એણે ગંગિવ રે’
 એહવું ને વિચારી ત્યાંકાં પરવરી રે, ૧૭

હંતુન્દર મું-રાગ આંદોલ ફેરી

‘હવે જાગે ગંગાભણી, સુખ પ્રીતી માદારા બાંધવ તણી;
 ‘કાંઈ ધણી’ ને અગન્ય અંતરમાંડે પ્રગટી એ. ૧
 ‘કહે થકી કાંઈ નવ્ય મીઠું, અશુનપણું કાણે નવ્ય સીધું,
 ‘હવે જિહમ ગમાયે જને કીનિયે રે’ ૨

ન્દાળ—આવિયાં ગંગાનીનીર રેજાંકાં પવિત્ર માતુ જ શરીર રે,
 બહુ મુનિવર ધરતા ધ્યાન રે, આરાધન થીમગવાન રે, ૩
 દશને પાતક જાય રે, ગુરુકનનતે મૂકાય રે,
 મનજને ભવસંમાર રે જન દીનરે પેસો પાર રે. ૪
 એવંતાં પ્રણવ વિશેષ રે, તેહનો તે નાવે છેક રે,
 ગદલૂખ મુખ કરે તોય રે, અધમેધ થન પૂણે હોય રે. ૫
 ઊપનાં વામ ચરણ રે, રાખવા પતિત ચરણ રે
 જળ ક્ષમ દીધું ન્યામ રે, એક અરિત છાધું ત્યામ રે. ૬
 હસી કરે મુખ્ય ત્રિચાર રે : આ કોણ તીર્થ-વારથ રે !
 એટલે જન અનેક રે ભોવિયા ખ્યાત વિશેષ રે. ૭
 એ અંજુ ગંગા હોય રે, મન દદ માંડી નેય રે
 તારુણી ગંગાનીર રે, એ અન્યથા નોકે નીર રે. ૮

- જે જીવન ત્રણે જન રે, ધોવનં કાષાં ધન્ય રે.
કો ભાગ્ય-અનુસાર થાય રે, જે જીવ જાહનવી નાહિ રે. ૯
- પછે જવાણાએ નિઃશ્વાસ રે મૂકિઓ ગંગા પાસે રે;
'કય'મેં ઊતર' જળ એહ રે ! રખે રપસે થાયે દેહ રે ! ૧૦
- 'ત્યાંહાં નવ્ય માંગૂં જંગ્યાય રે, રખે ઉદક અડે મુજ કાય રે !
'કયાંહાં થકી આવી આમ રે, જાંહાં દુષ્ટ ગંગાનું નામ રે ?' ૧૧
- નાવમહિં એકી તેહ રે, મુખે વચ્ચ હાંકી દેહ રે.
વેગવંત હાંકી નાવ રે, નથી જાહનવી ઉપર ભાવ રે : ૧૨
- 'શ' કરે પાવન ગંગા રે ! કાણુ કરે એહનો સંગ રે !'
સાંભળી એહેલું પચનં રે જાણિજેં ગંગા મન્ય રે. ૧૩
- ત્યાહારે નાવ આગળ આખ્યાં રે ધરી રૂપ સુંદર લાખ્યાં રે;
"કાણુ શક્તિ તાહારી દેહ રે ? નથી ગંગા ઉપરચ રતેહ રે !" ૧૪
- "કસ્યો ભાવિ હોએ રે, બાઈ, જાણજે વેકંકરાઈ !
"દેખતાં તાહારો તનં રે મારિઓ તે અનુન રે. ૧૫
- "ગાગિવ સરખા થર રે મારચે કયમ ચાલે પૂર રે ?
"કુસુમેતો જશ લીધો રે, એણે બ્રાત રાગ કીધો રે. ૧૬
- "ધેરચ વદ માંડચો સાર રે; અશ્વમેધનો તોખાર રે,
"ચારવા પૂઠે તે આખ્યો રે; માતગ પોતે કાહાવ્યો રે. ૧૭
- "કરચો નીલકંઠ-સુતની ધાત રે; દુખણી હાં તેહેની માત રે.
"સુત વહુ રહ્યાં રણુમાહ રે, તેહને દુખે રહ્યાં નવ્ય જામ રે. ૧૮
- "મારચો સુણીને ગાગિવ રે આવી તુજ બેણી હાં એવ રે.
"એ આપણું કુલનો કાળ રે." ઝંગાને પ્રગટી અંતર જ્યાળ રે. ૧૯
- "ત્રણ લોકમાંહે એક વીર રે, રણુમાં પડ્યા ગાગિવ ધીર રે."
વિસ્તારીને કહી કાહાણી રે, પ્રજાખ્યા મનમાંડેં જાણી રે. ૨૦

[વલ્લભ]

પડી ઉદરે ફાળ સમગી, પછે ગંગા મુખ્ય જોડ્યાં નહિ.

'રાગવેત વર્ષને એક મુહૂર્ત' જાહનવી મહનમાં . ગડે ૩૮૧.

કકતુ ૧૩ મું-રાગ વન્ધ્યાઓ

- ‘ શોક થયો ગંગાને ઘણો : ‘જુઓ, સુત મારયો એણે મુજ તણો.
 “ એ તો યતુ જીવે છે આપણે. શું કરવું ઘટે ? જ્વાળા, બણે.” ૧
- ‘ નેત્ર થયાં રે તાંહાં વિકરાળ; ગંગાજીને વ્યાધ્યો કાળ.
 મુખમાંડેથી ચાલે જ્વાળ, એમ અગ્નિની લાગી ઝાળ.
 વિકરાળ મુખ કરી જળ કર ધરતી રે. ૨
- “ પૌંડ્રપુત્ર ને અર્જુન, ખટ માંસ પૂર્ણ થાયે દિન,
 “બાઈ, કેડેજો માંહે-કણીનો નાન; મુજ દામણીને મુખ થાયે મન્થ;
 ગંગા કેડે : “ અર્જુન સુત હાથે મરે રે.” ૩
- એમ આપ દીવો રે સુતા—હરિ ત્યાહારે જ્વાળાએ માજન કરી,
 છેલ્લું મસ્તક લોહનું તન ધરી, એમ કદીને ગંગાને ત્રેજ બળી રે. ૪
- બહુવાહનને ભાયે ગર્હ, ત્યાંહાં બાણે અગ્રણી યજ્ઞ રહી,
 સેવક આશ્વા તાંહાંયા વહી, જઈ નીવધ્વજને મિધ્ધ કહી :
 “ જ્વાળાજી ગંગાને તટે જો જળ્યાં રે.” ૫
- જ્વાળ—મુળી વચન મેવકનાં રાજ મૂક્યો મુખ નિઃશ્વામ,
 રથ હાંડી નીવધ્વજ આવ્યો કુંતીસુતને પાસ : ૬
- “ શું કરવું મંદિર, જુઓ, માહરે ? પૂતવધૂ ગર્હ નારથ.
 “યજ્ઞપુરુષ અહીં યજ્ઞી પધારથા; આશ્વો સર્વ પરિવાર.” ૭
- એમ કદીને અર્જુન રથ ઉપરે નીવધ્વજ પડિએ.
 કુંતીનંદન કરે પ્રશંસા, પણ રથ સાથે જડિએ. ૮
- અર્જુન કેડે “ માંભજને, રાજ, શોક ન ધરવો કાંઈ.
 “અવતરિઆ જાહારે અવનીમાંકાં શોકમાગરની જાંઈ.” ૯
- એમ કહી રુદ્રાશ્વ બીડી બોલો અર્જુન વીર;
 વસ્ત્ર આડવાને નીવધ્વજનાં ઘેતે લોભાં નીર. ૧૦
- દળ મુદર દોડોણી એક આપી શોક નિવારણો રાવ.
 ‘જેમુનિ રૂપિ કેડે છે જન્મેજય, પંચ રાત્રિ ત્યાંહાં થાય. ૧૧

- પંચ રાત્રિ રહી શોક નિવારી, કેહે હરજીનો તાંન;
 મંગાજળ ઘોડો તાંહાં મેહેલ્યો પ્રેમ કરી રાજન. ૧૨
 પૂછ અચીને પત્ર બાંધિજી, ધરિયા બહુ સણગાર.
 નીલધ્વજ સંઘાતે તેડ્યો સમરી વિશ્વાધાર. ૧૩
 નીલધ્વજ મુખ આગળ કીધો, હાર પમાડ્યો નેહ;
 બહુ પેરચ કચરાં વાળિંત્ર વાગાં; સેન્ય ન લાભે છેહ. ૧૪
 જૈમુનિ કેહે છે: સુણ, જન્મેજય, અશ્રુ ગયો દોણ દેશ ?
 ત્યાંહાં ચક્રી જે કયમ છોડાજ્યો અણુન સુભટ નરેશ ? ૧૫
 વિંધ્યાચળ ગિરિ તણી તળેટી સહ્યા એક છે પ્રાદ,
 તે માંહે જઈને હય ખૂતો; અણુન ચયા દિગમૂદ. ૧૬
 નીલધ્વજની કથા મનોહર મુણતાં પાનક જાય.
 જેહ કર નેહી કેહે હરજીમુત નમી પ્રભુને પાય. ૧૭

વલણ

નમી પ્રભુને પાય રે: પાવન તાંહાં ભારથની કથા.
 હરજી-મુત કેહે: પ્રભુ-ચરણે મન રેકેજે સર્વયા. ૧૭

૫. ચંડીનું આખ્યાન^૧

હસ્તું ૧ છું—રાગ કેદારી

- કૃપખાણને શિર નામું, પાંછિત ફળ જેણે પામું;
વામું મેં મોહસાગર એણે કરી, સંઘ પ્રનાયે જીવ આચરી. ૧
- હાળ—અંધારસાગર એણે વામિએ, તે નારાયણ બનિએ.
પ્રેમ મધાતે પ્રેમ શોષિએ કુર્મત્ય સધળી તનિએ. ૨
- નામ તણે છે મહિમા મોટા; પાતક ન રહે લેશ.
મહાનુભાવ તો ગુરુને પામે વૈષ્ણવજન ઉપદેશ, ૩
- નિર્મળે વચ વિષે હોય ઉપમ મદ્યાર પાવન,
તે નિષ્ણ બક્ષના મારગ જાણે, હરિય જડિગે મન. ૪
- શ્રીનારાયણના ચળુ ચપ્પી જેડેનું મન રહે અજમું,
તે ગુરુથી ઉપદેશ પામિએ, રેડે ચિત ચતુર્ભૂજના વાગૂ. ૫
- શ્રીહરિ કપેશ વાક્ય મનોહર ને 'દ્વિજ માહારા અંગ',
તેડ તણા વાક્યોદક જાણે નિર્મળ જન તરંગ. ૬
- શ્રીઆદ્ય પુરુષના મુખથી પ્રગટયા વિપ્ર વેદનાં પાત્ર,
વળી શ્રીહરિ રૂપ ધરી ગુરુ કીધા, એડેવાં દ્વિજના ગાત્ર. ૭
- હિન્દ પદવી જાણજી કપેરી ને જગત તણા ગુરુદેવ,
શ્રીનારાયણરૂપ નિરતર સદાકાળ કીજિએ મે. ૮

અમ્હાની કા અન્ય વર્ણમાંહાં શુરુ કરવાને જાય,
 તે કુંભીપાક તણા અધિકારી; સુકિત મિથ્યા થાય. ૧૦
 એ તાં વેદ તણી સત્ય વાણી હરિયે કાધૂં જોહ.
 જાલા વિષ્ણુ સદાશિવ કરા શુરુ તે જાહણુ દેહ. ૧૦
 તે માટે નિર્મળ કુળ ઉત્પન્ન નિર્મળ વંશ વિશાળ,
 તે જાહણુને શુરુ કાળે, જોડેને વાહાલા શ્રીગોપાળ. ૧૧
 જે શુરુ કરા મારગ મહેતાં નિર્મળ યાયે આપ.
 શ્રીહરિ કરી કાતિ જોલતાં જાયે સમૂળાં પાપ. ૧૨
 શ્રીગુરુને ચરણે શિર નામી કૃષ્ણ તણા ગુણ ગાધએ.
 અંતરમાંહે નારાયણ રાખી નામ તણે જળે નાહિએ. ૧૩
 રામ જન્મેજય એહ કર જોડી રુપિને નામ્યું શીશ :
 હવે મહિષાવતીથી ઘોડો મેડેલ્યો મુજને કોડો, રુખિધીશ. ૧૪
 કોણ નગર હવ જને પોહોતો, કયમ જાંધ્યો તોખાર,
 તે રુખિજી મુજને સંભળાવો કયા તણો વિસ્તાર. ૧૫
 જન્મેજયનાં વાકય સાંભળી જોડ્યા રુખિ જમુંન્ય :
 પાંડવ કયરાં લાડ પાળિઆં શ્રીજગદ્ગુરુ ધન્ય. ૧૬
 નિત્ય કરતો યજ્ઞ તોરંગમ પોહોતો તે સ્થળ લોકે,
 હિમાલય કરો એક કુંઘર વિંધ્યાચળ ગિર કોકે. ૧૭
 તેડેની તજોડી એક શલા છે, ફરતી તે ચોચાળ.
 ચોડો ચરણે જોને હવ ખૂતો; સાંભળે, નિજ જૂપાળ. ૧૮

વલણ

સાંભળ, નિજ જૂપાળ, ત્યાંહાંથી હવ ખૂતો છટે નહિ.
 વીર અશુરને સેન્ય સાથે ઉપાય ત્યાંહાં કીધો રહી. ૧૯

કૃષ્ણ રુદ્ર—રાગ રામખી

સેન્ય સંધાતે અશુરન વીર જી ચિંતા બિપની તે રણધીર જ.

‘કૃષ્ણ’ કહી મેડેલ્યો નિઃશ્વાસ જ :

“સાર કરોને, હું તમ દાસ જ.” ૧

- હાળ—રણધીર. અર્જુન સુભટને ચિંતા; ઘણી મન માંહ.
 ૨. છેવણે સલાહ તેડ્યા; માંડિઓ, રે ઉપાય. ૨
 લોહ. ભાંજે ટાંકતાં, પ્રભુ ગરે નહિ રજ માત્ર.
 ૩. પછે સુભટ તેડી વળગાડ્યા, જોક તથાં બળિયાં ગાત્ર ૩
 “શસ્ત્રા. બાવીથી ફેરવી. લીજે રૂપને સંધાવ્ય.”
 ૪. સખળ. પ્રાક્રમ બળ કર્યું, ઠાઠા સકે નહિ હાથ. ૪
 ધનુસ ધરીને. અર્જુને મહા તીવ્ર મેહેલ્યાં બાણ.
 ૫. તે. મધે ભેટે નહિ, વજ્રને. છે પાખાણુ. ૫
 અનેક સુભટે યાત્રા સાથે કીધાં ભેદાનભેદ.
 ૬. ઉપાય કથેના ધાતથી રજ માત્ર નહિ સાંકાં છે. ૬
 પછે ચિંતા મન વિષે અર્જુન ધરે અતિ શ્રોતઃ.
 ૭. “તોરંગ આંકાંથી મેહેસાવે પ્રભુ ગરુડારૂ.” ૭
 સેન્ય તાંકાં ફરતું રથું કીતરથ તેવ્યે અસ્થય.
 ૮. સહકો કેહે : “ભજવાનને તેડો ફરી, અર્જુન, રમરથ ૮
 “પ્રભુ પામે અહીં યકો કથમ છૂટશે તોખાર?
 ૯. “તે માટે ચિંતન ફરી તેડિયે વિચાર.” ૯
 અર્જુન કેહે છે : “ફરી વનમાંકાં પૂછિયે કોડોને બોલ;
 ૧૦. “પછે કિપાનાથને તેડિએ, જનમ જીપજે મન નેદ.” ૧૦
 પાર્થ કેહે છે : “અરે સુભટે, સ્વસ્થ થાઓ આ વન્ય.
 ૧૧. “ચિંતા મ કરો મન વિષે; અમ થાંબ જગજીવન ૧૧
 “હેત આણી યનનું પ્રભુજ કરાવે કામ.
 ૧૨. “તે માટે અપણે પામે જાણે કુદર રથામ.” ૧૨
 એમ કહી રથ સકવિ, જોતા અર્જુન જાય;
 ૧૩. ત્યાંકાં રથકી એકે જ્યોત્સ્નન પોડોના જોતા તે વનમાંવ. ૧૩
 દારુણ વનની વનસ્પતિ, કંટાળાં ભજિયાં જ્યા.
 ૧૪. એકેવે દુમમાંકાં દિવ્ય શખા નિરખિયાં તવ યસ. ૧૪

નવપક્ષવ . તરુવર શોભે, પક્ષીનો નહિ પાર. .
 મૃગ, રોઝ સાગર અતિ ઘણાં પ્રસરેરે શોભે સાર. ૧૯
 અનેક પેરચનાં કુસુમ પરિમલ, તુળશી 'કપેરાં' ધન. .
 કુસુમ મનોહર ધરા શોભે. રીઝ્યા જોઈ અંગુન. ૧૬
 અનેક તરુવર વિવિધ પેરચનાં, છાયા શોભિત પાન. .
 આડી અવળી પાટ શોભે; અનેક જળનાં સ્થાન. ૧૭
 ઘેતુ કપેરાં ગાત્ર મુંદર, સખળ સુખિઆ બાળ. .
 વૃક્ષશાખા સખળ; પક્ષી જોલે રાખે રસાળ. ૧૮
 નવપક્ષવ બોમ્બ સોહામણી નિરખતાં જિપતે નેહ. .
 અવિલોકતાં રીઝી ફેલે વન વિખે તેહ; ૧૯
 અંગુન જોઈ આનંદ પામ્યા : " આ વન મનોહર હોય. .
 " આહલા માખી બોમ્બ આહાવી મ્યે નબ્બ દીડી ડાય. " ૨૦
 એહવે વનમાંહાં સુનેશ્વરમ્ આસન દીકું વીર. .
 કેં કાળના રુખિ તપ કરે છે, અરિયવંત શરીર. ૨૧
 રથ તથાને અંગુને હંડવત કીધા આર; .
 અનેક પેરચની કીધી પૂજા; અમરના ધોંકાર. ૨૨
 નાનાવિધના હાર કંઠે આરોખ્યા રુખિરાય; .
 પ્રદક્ષિણા પાપભે કરી અંગુન નમિઆ માય. ૨૩
 સખળ સ્તવ્ય રુખિ દેવળી ત્યાંહાં કરી અંગુન ભૂપ. .
 પક્ષી નેત્ર જિઘાડિઆં, નિરખિઉં નર-રૂપ. ૨૪

પલખ

નિરખિઉં નર-રૂપ ત્યાંહાં રે, જુનિવડ રીઝી રેલા. .
 અંગુન મરણ શીશ્વ ધરિજી : " ફારવ, સ્વામી, યયા. " ૨૫

હંડવું ૩ જુ-રાગ અસાધરી

તે આશ્રમના મધળા મુન્ય સંહકો પૂજ્યા તે અંગુન. .
 ધન્ય ધન્ય રે મહાનુભાવ-દર્શને સંડી રે. ૧

- હાળ—મહાનુભાવનું દર્શન દુર્લભ; ધન્ય એ તપધારી પાવન,
 દુઃખ દાળિદ્ર સકળ ભય મનનાં, દષ્ટિં થકી અધ-દહન. ૨
 અશ્વમેધને રુષિ બીજા કેહે છે : “સૌભરિ સુણિગાં નામ ?”
 “જન્મ થકી શ્રીકૃષ્ણ-ઉપાસક, વાહાલા સુંદર સ્યામ. ૩
 “સૌભરિ રુષિ મુનિ મોટા તાપસ, દર્શન થામગવાન.”
 કુંતીમુત કેહે : “અહમ્યો પામિઆં નિર્મળ રૂપનિધાન.” ૪
 સૌભરય કેહે : “કાણુ દેશાધીર, કથમ આત્મા આ વનમાંક ?
 “સ્વસ્થ ચૈને મુજને કોડો; નિજ આસને બેસે, રાય.” ૫
 પાંડુ તણા કુંઅર એમ બોલ્યો : “ગંગા કચેરી તીર,
 “હસ્તિનાપુર નામે એક નગરી; સુણિયે, મહાનપધીર. ૬
 “હપન ક્રોધિ કુળ યાદવસ્વામી બળભદ્ર કૃષ્ણ કૃપાળ,
 “તેહ તણી જે રેછ કુંતા, તેહ તણા અહમ્યો બાળ. ૭
 “પાંચ બાંધવમાંકાં જ્યેષ્ઠ યુધિષ્ઠિર, ભીમસેન્ય અશ્વમેધ,
 “નિકુળ ને સેકેદેવ પ્રાક્રમી; આંબળિએ, મહામુન્ય. ૮
 “યુધિષ્ઠિરને ઇછા બપની : “અશ્વમેધ તે કીન્ને,
 “શ્રીનારાયણ યાગ કરાવે, પુણ્ય હરિ-કરચ દીન્ને.” ૯
 “ભદ્રાવતીના યૌવનાશ્વ, તે છતીને હવ આપ્યો,
 “ગંગાજળ ઘોડો છે ઉત્તમ, રમૂતિ જેહેવો વિખાણ્યો. ૧૦
 “અનુશાસવ તેડેને હરિ ગયોતો, યુદ્ધ કરાવી મૂકાવ્યો.
 “આરંભ કરીને અશ્વ મેડેલિઓ, તે પૂઠે હં આપ્યો. ૧૧
 “નીલખવળને નમરચ બાંધિઓ, તાંહાંથી છોડાવ્યો, સ્વામી.
 “આ વનમાંકે દળ સંધાતે આત્મા આનંદ પામી. ૧૨
 “શુભ્યા એક વિંધ્યાત્મજ સંએ, ત્યાંહાં ખૂતો તોખાર.
 “અર્જુનો ઉપાય ધણે ત્યાંહાં કાધો, કરવો કવણ પ્રકાર ? ૧૩
 “કેહી પેરે હવે તોરંગ છટયો; સ્વામી, અમને કેહે.
 “કૃપાનાથ, તમ દર્શન પામ્યા, સકળ પદારથ લેરે.” ૧૪

મહાનુભાવ રુખિજી એમ કહે છે: “ગુડાકેય, અવિધારો.

“તોરંગ અહીંથી સુખે છૂટશે. શા માટે મન્ય હારો? ૧૫

“એહેની કયા કહું હું ઘુજને; સાંભળ, અમ્હુન ભાઈ.

“તાહારે દર્શને દર્શન કાધૂં કેવળ વેકુંહારાઈ. ૧૬

“એહ શરયા પૂર્વે રુખિ-પત્ની, ચંડી એહેનું નામ.

“જે કાર્ય એહેને રુખિવર દેતા, અવળાં કરતી કામ. ૧૭

“ઉદાસક નામે એક તાપસ મહાનુભાવ તે હોય.

“તપધારી મોટો જૂતળમાંહાં, ક્ષમાવંત નહિ કોય. ૧૮

“તેહ તણે ધેરચ નારી હતી, અવળે સવળું કરતી.

“કાયક જન્મનો યોગ એહેવો, રુદે રંગ નમ્ય ધરતી. ૧૯

વલ્લભ

રુદે રંગ નમ્ય ધરતી રે, કો નક્ષત્ર-ચાએ પ્રગટી

મહાનુભાવ તેડેના દોષ જોઈને અંતર રેકેતા આવડી. ૨૦

કંડવું ૪ થું-રાગ ગાડી

જૈમુન્ય રુખિ કહે: સાંભળ, રાય; અમ્હુને સખા રચી વનમાંય.

સૌભર કહે: “સુણ, કંતીપુત્ર, તાહાં” યુદ્ધ મેં સુપધું પવિત્ર. ૧

“દ્રોણાચાર્ય શિષ્ય સંકર તણા, અભવિધા જોહેને નહિ મણા,

“તે ભણિઆ તમે ડડી રીત્ય; અંતર હતી દ્રોણને પ્રીત્ય. ૨

“બીજૂં તેજ પ્રભુનું ધણું, હરિયે બળ આપ્યું આપણું.

“પ્રભુને પ્રેમ ધણો છે મન્ય; સત્તજો તું વધાભ, અમ્હુન. ૩

“પ્રભુ-પ્રેમ શું કહિયે કયી? તમ જોડે કો વલ્લભ નથી.

“પાંડવને ધેરચ સ્વામી રજા; દિન રક્ષા કરતાં સર્વ મયા. ૪

“પાંડવ પ્રાણુ પ્રભુને સહી; ભક્તરાજ કો એહેવો નહિ.

“જોહેન્ય સુભદ્રા પોતા તણી આપી અમ્હુન, કડુણા ધણી. ૫

“એહ લીવાનો નાવે પાર; કૃપા કરે એમ વિશ્વાધાર.

“જેડા રાજ્ય સકળ હારી, હારી દૂપરી, મૃત્યુ અભિનવી. ૬

“પ્રત્યાગીતાં પુરથાં ચીર; કીર્તિં તપારી શ્યામશરીર .

“રથ ખેડિ તમ ત્રિભોજનાત; એહ કૃપા શીવેકુંડનાથ. ૭

“સ્વક્ષિા શ્વ જગત્ના સહ, તે સિંહા શી આજો મદુ? .

“પ્રાંડવ કૃષ્ણ તથા નિજ અંગ; શ્વાનિરંતરછેતમ સંગ. ૮

“પ્રભુ-અંગ ચર્ચને પરવરે, કૃષ્ણ-મેધાદિક પૂરણ કરે. .

“સુઅદુઃખ નાથ તજે છે શીર્ય; કૃપા કરે તમ શ્વાનુગદીસ. ૯

“જેહેનું અંગ નાથજી કરે, અગ્નિજાળથી તે જોગરે.

“જે કૃપાનાથ સંધાને પ્રીત્ય, પ્રહલાદજી રાખ્યા કોણ રીત્ય. ૧૦

“જેહેને આંતરમાંસાં જોવિંદ, સનાકાજી તેહેને આનંદ. .

“અશુન, સાંભળ, કહું વીનતી હવે ઉદાકાલને ધેરય સની, ૧૧

“અંદી નામ તેહેનું હોય, કામી નર દર્શનથી મોહિ.

“તિમિકર્મિંદુ રુખિ એક નામ, વાનપ્રસ્થ તપ કરે કામ. ૧૨

“શ્રુતિધોષ નારી તેક તથી, ભક્તિદયાતેહ ગત્ય કયને ધણી.

“એક અંગી ન, જેમે કર્મ, પ્રતિમતાના પાળે ધર્મ. ૧૩

“કંથભક્તિ કરતી દિન રાત્ય, નિગમ ધર્મ પાળે બહુ ભાત્ય.

“નદી ખાલણીનો તટ ભાંડ, આશ્રમ પવિત્ર વસે રુખિ તાંડ: ૧૪

“બહુ રુખિ ફેરી સેવા કરે, કંદ મૂળ ફળ આગમ્ય ધરે.

“એમ કરતાં દિન વામ્યા મદુ, તેહેને તાપસ જાણે સહ. ૧૫

“અંદી નામે તનયા એક પ્રગદી પુત્રી, કહું વિવેક. .

“મહા મનોહર તેહેનું અંગ, દર્શન દેખી જીમજે રંગ. ૧૬

“માતપિતાયુ કલ્પ ન જાય. એમ કરતાં તે મોટી યાપ.

“જનમયોગ કેલ એકેવો સહી, નાહાનપણે મત્ય તીચી પ્રહી. ૧૭

“વચન કણાં સર્વ અવળાં કરે, અવળે સવળૂ આણી ધરે,

“માતપિતાયે જાણ્યો મર્મ, જે તનયાના અવળા ધર્મ. ૧૮

“માત તાન અંતર આવટે: ‘ક-યા યર્ષ, કરેવું સં ઘટે! .

“જીવળે અવળું કરતી એહ, અવળે સવળા જીવર નેહ. ૧૯

“એમ કરતાં તે કન્યા થઈ, માતાનાત દુઃખ પામ્યાં સહી.

“પુત્રી કચરી અવળી મત્ય કાણુ જાણુશે એની મત્ય ? ૨૦

વણુ

“કાણુ જાણુશે મત્ય રે ? કન્યાદાન કેડેને દીજિએ ?

“ક્ષમાવંત કાણુ હશે મહંત ? લુધ્ય અહીં શી કરિજિએ ? ૨૧

કંઠુ પ મુ-રાગ સોમેરી

“મન્ય વિચારે તે મુનિજન રે, મુનિવર જોઈએ કા પાવન રે.

“ગુણ અવગુણ નાન જુએ દોષ રે, કોધ કરે નહિ અંતર રોષ રે. ૧

હાળ-“અંતરમાંહાં કોધ કરે નહિ, એહોવા ક્ષમાવંત હોયે જોઈ,

“તાનવાને દુહુવે નહિ, ગુણ અવગુણ પાણે તેઈ. ૨

“આપણી પુત્રી આપણને વક્ષા છે આપ ‘ણી પ્રાણ.

“કન્યાદાન તેડેને આપિએ લુધ્ય ઉમતા મત્ય જાણુ. ૩

“મુધા જેડેનાં નેત્રમાંહાં, ક્ષમાવંત દયાળ,

“મુતા તેડેને આપિએ, અતિ કામળ રુદે કૃપાળ. ૪

“દોષ મનમાંહાં નય ધરે, પરસ્પરે જિપજે પ્રેમ.

“ન્યમ આપણુ કુખ ન પામિએ, ઉભેના હોયે ક્ષેમ.’ ૫

“કામ્યની કેડે. ‘માહારા નાવજી, ન્યમ પુત્રી કુખણી ધાય,

‘નિશ્ચાસ તેડેના એકથી માનતાન નરક પચાય. ૬

“અગળાના અવતારમાંડે દોષનો નહિ પાર.

“તે ધરે નહિ જે રુદે માર્કે તેડેને આપિએ ભરથાર.’ ૭

“એહેવું પિયારી રહ્યા, અંતરય ધરે કુખ અનંત.

“પછે વહ્યે રૂષિને પૂછિજી : ‘કા તાપસ કરુણાવંત ? ૮

“જેડેને પૂછે તે કેડે ક’ અતિ ઉદાલક તપવાન;

“ક્ષમા દયા અતિ જ્ઞાનમાગરે ભક્તિ નિજ ભગવાન.’ ૯

૫. ઉભેતા-ઉમરવા-એક બાળથી

- “ બહુ વિને કરીને તેડિયા જે સકળ વિદ્યા-પારથ.
 “ ‘પુત્રી અમાગી આપિયે, આવે તમારે દ્વાય.’ ૧૦
 “ તે વચન સુણીને ઉદાયક રુષિ પામિયા આનંદ.
 “ મન્ય વિચારે : ‘આજ મુજને કૃપા જુગજવન.’ ૧૧
 “ શુભ લગ્ન જોઈને સમર્પી ચંડી ઉદાયક-દાય.
 “ અગ્નિહોત્ર કષેરા મારગ ચાલે વિધોગતિ સંધાત્ય. ૧૨
 “ અંતરમાંહાં રુષિજી કર્યા નિરખી ચંડીનું મુખ.
 “ કામ્યની કંઈય કળાપૂણું જોતાં જિપજે મુખ. ૧૩
 “ જોળ કળા જ્યમ ચંદ્ર ઝળકે, વદનનયન રમાળ.
 “ અંતરમાંહાં રુષિજી ધરે : ‘મુઝને કૃપા કરી કૃપાળ.’ ૧૪
 “ પંચ રાત્રિ મંદિર રાખિયા, સેવા કરી બહુ રીત્ય.
 “ માનતાત કેહે : ‘માહારી સુતા જિપરે આશુજો બહુ પ્રીત્ય. ૧૫
 “ ‘અપરાધ હોય તે દામા કરજો, રોય ન ધરવો રેખ.
 “ ‘બાગ્યમાંહાં હોય તે પામિએ, જે પ્રભુ કષેરો લેખ. ૧૬
 “ ‘અમારે લાડ-ચેડેલડી, કાંઈ ન જાણે મર્મ.
 “ ‘તમારે ઘેરય ચાનવૂ સર્વ તાપસ કષેરા ધર્મ. ૧૭
 “ ‘તમ્મો દયાવંત જાણી આપું કંઈ કન્યા-દાન.
 “ ‘હોય મનમાંહા નાશિએ, સ્વામી, અમળા હોય અઘાન. ૧૮
 “ ‘તમ્મો વારગો તે કાર્ય કરશે, એહ તણી એહ રીત્ય
 “ ‘કદાસ કેહેનાં નન્ય કરે તો રજે છડો પ્રીત! ૧૯
 “ ‘એટલૂ તમ કહને મામિએ, કીજિયે કરુણા એહ.
 “ ‘સદાકાળે ગખજો, સ્વામી, આજ સરખો નેહ.’ ૨૦
 “ પુત્રીને ત્યાંહાં સિખામણુ દીધી પછે વિવિધ્ય પ્રકાર :
 “ ‘બાઈ, કેહેતાં પેહેવું કાર્ય કરજો, નન્ય દુભાય બર્થોર. ૨૧
 “ ‘કહું ન કરે કંઈનું તે મહા નરક પચાય.
 “ ‘મતદાન તિથિ પુણ્ય સઘળું સર્વ મિથ્યા થાય. ૨૨

- “કામ્યનીને સકળ તીરથ કંથ કથેઈ” આંગ. ૨૩
- “પુષ્કર યમુના સરસ્વતી ન્યમ પ્રભં વારિ તરંગ.” ૨૩
- “ભતાર કચેરી ભક્તિથી ભગવાનજી વશ હોય.”
- “ભતાર કચરી ભક્તિથી સુખ સર્વ પામે સોય.” ૨૪
- “ભતાર કચરી ભક્તિથી અઘ છટે કર્મ અગાધ.”
- “ભતાર કચેરી ભક્તિથી મહા રોગ ત્રાસે વ્યાધ્ય.” ૨૫
- “એમ કહી માતતાત તનયા રુદે, બીડી એવઃ
- “સાધવીને સકળ સાધન કંથ દેવાધિદેવ.” ૨૬
- “એ સાધવીનો કલો મારગ, પરમ ભક્તિ વિચિત્ર.”
- “કાનમાંહાં કેહેઃ ‘તાહારે કંપ શો ? નિરખ્યે રેડે પવિત્ર.’ ૨૭
- “એકેવું દેહેતાં બિજાણી : ‘સાંભળોને, માતતાત.
- “પુત્રી તમારી ભક્તિ ન કરે, અસંભવ્ય નહિ વાત.” ૨૮
- “માહારા નાથની સેવા કરે, હું જાણી તે હામ્ય.
- “રમોઈ નાનાભક્ત્યની, કીજે અમિશાળા કામ.” ૨૯

વક્તવ્ય

- “કીજે અમિ શાળા કામ રે, ભતાર-ભક્તિ કરે સહી.
- “જન્મથી માહારી માતાજીની ભક્તિ સધળી” મે મહી.” ૩૦

કંઠુ ૬ કું—રાગ સામેરી

- માગીઆણા ચાલ્યા રે મુન્ય : ‘એકે માહાર’ રે પ્રમદ્યૂં પુણ્ય.
- “કાણે બોલી મધુરી વાણી ? રહી મુજ ઊપરે રનેહ આણી.” ૧
- “માહારા ભાગ્યનો નાથે પાર, પરમ સાધવી પામ્યો . ૨૨૫.
- ‘તિમિકણિંદુ રુખિવર કૈલે, [જેહેના] તપનો પાર ન લૈડે. ૨
- ‘તેડેની પુત્રી થઈ નારી, એ તો કરુણા દેવ ચોરારી ?’
- મહાનુભાવ ન જાણે બેદ, બહુ હરખથી ચાલે રવેદ. ૩
- આગળ્ય મુનિ ચાલે પંથ, નારી કથેડે પમલે કંથ.
- આગળ્ય મારગ શુભ સેગ, દેવ વનસ્પતિ ચોહો ફેર. ૪

કામ્યની કંઈ મારગે પલિયાંઃ માતાના વળાવી પલિયાંઃ
 ૫ હે માત્રી એણી પેરે મલપની, જ્યમ વાદળ વિસુન ભળતી.
 જોઈ રુખિવર આનંદ થયા, શીઘ્ર ચાલવા મારમ વણા.
 એક-અયોગ્ય એમ સુધાભ્યાં, એક નિમોષ હેજો આત્યાં. ૬
 ડાયા ભોમ્ય સુંદર દીસે, જોઈ રુખિવર મન લીસેઃ
 'માહારી પ્રેમના, આવો આમ, આંદાં કીજો રહી વિધામ.' ૭
 'આંદાં જોશી કંઈ, કયમ રેડે? સ્વામી, શીઘ્ર યજ્ઞને જૈયે.
 'મધ્યાહ્ન સુમે જાહેરે ચારી, સ્વામી, કાળ સંધ્યાનો જારી. ૮
 'આ જળ વિના સ્વામ્યક દોષ,

સ્વામી, આપ્તે કામ્ય રેડે નહિ દોષ.'

મહાતુલાવ સુણી સુખ પામ્યા, સર્વ તાપ અંતરના વામ્યા. ૯

જેવેતે પિત્તરે સુંદર રીત્ય, તે કામ્યની જાણે નિત્ય.

અતિ આનંદ પામી મું-ય, ચાલ્યા શીઘ્ર થઈ મુનિજન. ૧૦

પોતાના આશ્રમ [છે] જોઈ, હરે રહીતે દેખાડે તેઃ

'અર્ધ જ્ઞેનન ગિરે, નારી, ધરે આપણાં સુખી જુગપવિચારીઃ ૧૧

'આજે મારે નહિ વિસમાધઃ તે માટે જૈયે ઊત્તમ.'

'જ્યમ સંધ્યા-ચામે મધ્યાહ્ન. મુખિ, પ્રેમના રૂપનિધાન.' ૧૨

સુણી મારે જોઈ તાંદાં 'અમો આનંદ વાહાણાગાંદાં.

'સ્વપત થઈ કરિયે, નાથાં વન વેણૂં' તમ સુધાત્મ. ૧૩

તોડે લક્ષણ રુખિ ન જાણેઃ પ્રેમ મહંત અગરો આજે.

કુખ પામી કહ્યું આ વાટ, મહંતે માંડ્યા ગિચાટઃ ૧૪

'આગતી રજની આંદાં રહિએ, ઉદે પામતે દિનકર જૈએ.'

'એડેડું કેડેડું કીધી જેઃ 'પાપ જોમે અવશમેડ ૧૫

'મામી સંધ્યા તજે કાળ જાણે, સર્વ મુક્તિ મિથ્યા લાણે.'

જીડી મારે શીઘ્ર સુધાવી, કંઈ અગ્નિ મલિયાંદાં આવી. ૧૬

૧૯૫

કંથ સાથે આવી મંદિરમાંહે; આનંદ મન્ય પામી ધણું.
મધ્યાહ્ન કાળ એહેવે થયો. ફરે આંહાં નિત્ય કીને આમણું.

૧૭
૧૩૨

કડવું ૭ મું—રાગ મારુ

રુપિ ઉદાસકના આશ્રમ, મહા મનોહર છે તે રમ્ય.
નવપદ્મલ છે તે વંન, કુસુમવાસનાથી હીસે મંન.

૧

હાળ—કુસુમવાસનાથી મન બહુ હીસે; વનરપતિનો નહિ પાર.

પક્ષી શબ્દ બોલે અતિ મુંદર, સહજે પ્રેમ અમાર.

૨

મૃગ લાનર બહુ ધેન્ય સામરાં રોઝ રંગમ્ રમતાં.

બાધ સૈંહ તે રમે એકાં; વર તેહેનાં રમતાં.

૩

ભાંડાં બોધે તાંહાં જળનાં રચાન્યક નદી માલણી-વીર.

સૂકે પત્ર એક નન્ય દીસે; વનરપતિ ગંભીર.

૪

લુગશી દર્ભ કુસુમ બહુ પેશખના, વાધબર મટકુળ,

મૃગાંબર મટકુળ અતિ મુંદર, આહાર મત્ર ફળ મૃગ.

૫

બહુ આહાણુ ઉદાસક-આશ્રમે નિમમ બલે અડોરાસ.

અગ્નિડોષના ધૂમ વિરાળે; ધૂન્ય શર્ક રેડે પ્રભાત્ય.

૬

કેટલા દિજ બાણવાને આવે, કેટલા ભણીને ભય.

દશનને અર્થે બહુ આવે દેશદેરાના રાય.

૭.

નિધિ નેષ તે પૂરણ દીસે; જૂપભ આવીને આસે.

દેવ રુપિ કેા સમે મધારે, નિગમ-ગર્જના આસે.

૮

શી હીવળ આશ્રમની કેડે ! કેડેતાં નાવે છેહ.

એહેવે મહાનુભાવ ઉદાસક પવિત્ર તાપસ દેહ.

૯

રુપિપત્ની સેષ ઘરમાં આવ્યાં, ગંડી નેહેર નામ.

કંથા કેહે : 'મદિર રોકે બેશી' સઘ ફરે તે કામ.

૧૦.

- ‘વિદ્યાર્થી આપણે ઘેરય છે ત્રહ્, તે કરજો સર્વે કાન્ય.’
 ‘સ્વામી, કામ કરે ને ધાબણ, પિતા તણી જાય લાજ.’ ૧૧
- ‘ને કેદે : ‘કાર્ય કરો, કામ્યની,’ તો તે ન કરે નારી.
 ‘ને કેદે : ‘કામ ન ચાહે, પ્રેમદા,’ તેહ કરે ગુણ ધારી. ૧૨
- ‘એહ રીત્યે દિન ગયા ઠેટલા, રુખિયે જાણ્યો મર્મ :
 ‘અવળે સવળું’ એહ કરે છે; ચંડીના એ ધર્મ. ૧૩
- ‘એકેને તાતે કથ્ અર્વાતાં’ તે માહારે ‘ચિત્ત આચ્ય’,
 ‘વારંતા કામ સધળું’ કરશે, મુજને જાણું મનાચ્યું. ૧૪
- ‘અવળી એ ચંડિકા દીસે, સવળે અવળું’ કરતી,
 ‘અવળું’ કેડેતાં સવળું ચાસે, રુદે વચન ન ધરતી. ૧૫
- ‘ક્ષમાવંત તાં મુજને જાણી અવળી ચંડિકા આપી.
 ‘તે માટે એ અવળે સવળું’ વચન મેકેલિએ યાપી. ૧૬
- ‘એહનાં માતનાત જી નિર્મળ, તેડેનાં જોષએ મુખ.
 ‘જેહ કાળમાં જેડેવું લખ્યું હોયે, તેડેવું પામિયે સુખ. ૧૭
- ‘એ તાં ભાવ્ય લખી માહારામાં; મિથ્યા કરવો શોક;
 ‘તે માટે હવે અવળું’ કરિયું. જ્યમ હસે નહિ લોક. ૧૮
- ‘એહ સ્વભાવ એકેનો નવ્ય મૂકે, એકેનું એહ આચરણ;
 ‘ફેરી વાક્ય કહિએ ને મુખથી તો નિત્યે એહ મરણ.’ ૧૯
- ‘ક્ષમાવંત તે માહંત કેડે, દયા જિહ્વે નહિ જાન.
 મધુરી વાણી મુખ જિયરે, એ તીર્થ મહા સ્નાન. ૨૦
- ‘એમ કરતાં નારી સંધાતે રુખિજી દિન જલુ વાગે;
 પણ ચંડી સધળાં શાસ્ત્ર સાંભળે, લેણ જ્ઞાન નવ્ય પામે. ૨૧
- ‘જમુન્ય કેડે જી : મુણ, જન્મેજન્ય, મહંત કેરે સંગે
 જ્ઞાન તણો લવલેશ નાનિઓ ચંડી કેરે અંગે. ૨૨
- ‘જન્મેજન્ય કેડે: આશ્ચર્ય મુજને, સંગત્ય સદ્ગુણ નવ્ય હોય!
 ‘એકેવું ફુટ રુદે એનું, સ્વામી, અવર સુખું નહિ કોય. ૨૩

જનુન્ય કેહે છે : જોહેવી કર્મગતિ તેડેવી શુધ્ય તેડેની યાય;
 તે ગુણને તે દેહ ન છોડે, પ્રાણ જાંઠાં લગે જાય. ૨૪
 સહસ્ર વરસ પાખાણ મેડેલિએ અગાધ હોય જાંઠાં પાણી,
 તાંહાં થકી કાઢી જોઈએ પરીક્ષા, લોહ ટાંકિએ આણી, ૨૫
 તેહ મધ્યેથી પાવક પ્રગટે, એકેનો એક ગુણ કેહે.
 તેડેનું રુદે ન ભીજે કોર, લક્ષ વરસ જન્ય રહે. ૨૬
 દૌઅચ્ચ ઢળા ને સિંચ શેલડી આંખો દ્રાખ ખજૂર.
 એક કચારા માંહે વાવિએ અને એકાં મૂળ, ૨૭
 સિંચે ઘેતુ તાણું પય જીપરે, સાકર સંગે મેળા,
 એણી પેરે તે માટાં કરિએ, મૂળ ડાળ સર્વ મેળા, ૨૮
 ગુણ કોહોનો કોયે નવ્ય મૂકે, રંગ જોડેને જોડવો;
 દૂધે સિંચ્યાં રણાં એકાં, ભાવ દેહનો તેડેવો. ૨૯
 તે માટે સાંભળ ને, રાગ, જોડેને જોહ ગુણ હોય,
 મહાતુભાવ જાનીને મળતાં તેહ ન મૂકે કોય. ૩૦

વલણ

ગુણ ન મૂકે કોય રે, રાગ. ઉદાલક શુદ્ધ થી કરે?
 ધર થકી જો છે જ અવળી, વચન કાંઈ નવ્ય મિત્ત ધરે. ૩૧

કંઠણું ૭ મું—રાગ મારુ, યૌપે

ઉદાલક તાપસ મહા મુખિ અવળાં વાક્ય કેહે તે રુખિ.
 કેહેતાં વેહેલું કામ યાય, એણી પેરે દિન આત્મા જાય. ૧
 વિરાંસતાં જો સવળું કેહે તે કામ તેટલેથી રહે.
 ‘જીડી વેહેલાં પ્રાતઃકાળ કીજે મંદિર આક્રમણ.’ ૨
 જો કેહેતાં સૂઝું કેહે વચન, સૂઝ રહે તે આખો દિન.
 ‘કાં વેહેલી જીડી સુંદરી? શાહાને દુઃખ પામે ગુણ જરી? ૩
 ‘તમ મુખ પાંચે મુખિઆ અભે; રખે નારી, દુઃખ પામે તમે!’
 કેહેતાં કામ કરે તે સડી, નયણે તીંદર આણે નહિ; ૪

તેા સાક્રમાળા મેડેલે ઘેરય; અવળી ચંડીની એ ઘેરય,
 એમ કરતાં દિન વાઘ્યા જડ, તેડેના ગુણને જાણે સદ્. ૧
 સાંભળ્ય, ગાય મુધિલિત-આત, સંવહરી રુષિને ઘેરય તાત.
 રુષિજીને હીજે ભોજન, નાના શાક પાક જડુ જાન. ૬
 સ્વાગત્ય જાણ્યુને કીર્તિ; ભલી ઘેરે ભોજન દીવિએ.
 પ્રેમદા પદ્મસાગા-વૃતિ ઘણી જાણે સગળે રસોમ્મ તણી. ૭
 આદકાળે રુષિ તેડયું તેડ, નિગમ-પાઠ-આચરણી જોડ,
 જે જાણે માર્ગ સેવા ભક્તિ, પરમ સાધુ જાણે તપ ધુક્તિ, ૮
 કામ ક્રોધ જોડેને ના ભડે, અક્રિયા જોડેને આવડે.
 અગ્નુન પૂછે નાખી રાસિ. કાઠો સુજને, રુષિજીના ધીર. ૯
 આદકાળે દિન કેડેના વરે કાઠો, રુષિજી, અવ્યતર દરે
 સાંભળ, અગ્નુન, સત્ય, જૂથ જે દિગ્ગર્ભ એકેઈ દેખે ટપ, ૧૦
 આદકાળે કે નમ્ય તેડાવ, પૂજારી કે મધ્ય બેસાવ.
 કુચેય જાણે કોપાણુને જોડ, આદકાળે નમ્ય વરિએ તેડ. ૧૧
 લોભ કામ તૃષ્ણા અદકાર, બહુ મંથર મદ ભગિઆ સાર,
 ચરદારા રમે રાતા જોડ, આદકાળે નમ્ય વરિએ તેડ. ૧૨
 જાણ કિંસા પ્રોહી જડુ દેખ, જમા દવા નમ્ય આવે રેખ,
 મિથ્યા કરે પિચાડી તાલ્ય, અભિમાને ધીના દિન ગાય, ૧૩
 માતાપિતા જિપરે નહિ નેહ આદકાળે નમ્ય વરિએ તેડ.
 નેત્ર ભરયા હોયે દોષ અગાધ, અને જીવ જોડેની નોડે સાધ્ય, ૧૪
 મહા મૂરખ, શુદ્ધ નહિ લવલેય, નહિ સધ્યા, નહિ મુરુઉપદેય,
 પશુ તણી ગત્ય આણે જોડ, આદકાળે નમ્ય વરિએ તેડ. ૧૫
 પિતા પાકુ ગુન્નાદિ રોગ, કેહ જાગર દર્શન-વિશેષ,
 વ્યાધિ દુન કાલા દિન, વધ્ય, સદા મેવક-આધીન. ૧૬
 હોયે ખોડ્ય ને નોડેલે અધ્ય, એક દત્ત કાળે હૃદયે સુખ્ય,
 અને પાંગળો હોયે જોડ, આદકાળે નમ્ય વરિએ તેડ. ૧૭

- શુચિ સુવેશી બાણે ઘટ્ટ, વિપ્ર તણાં પાળે સર્વ કર્મ,
 ૨૦ રાગ દેવ ન રાખે જોહ, અઘડકાળમાંહાં વરિએ લેહ. ૧૮
 હવે હિદાયક કેડે 'સુખ, સતી, તુજને કદાં એક વીનતી:
 ૨૧ 'આજ સંવહરી પિતાનું સહી! ક્યમ બ્રહ્મણુ તેડીશે અહીં? ૧૯
 'અતઃ સોઈ ક્યમ કીજિએ? કેઈ પેરે તુજને દુઃખ દીજિએ?
 ૨૨ 'કો સમે દિન તેડીશે બારપ, હવડાં તું દુઃખ પામે, નારથ.' ૨૦

વલણુ

- 'દુઃખ શાહાનું, નાથ મુજને? સોઈ નાનાવિધિ કરે,
 'વિપ્ર કચેરી ભક્તિ કરતા અંતરમાંહાં, સ્વામી, હરે.' ૨૩

કંઠુ દ મું-રાગ દેશાખ

- 'સાંભળ્ય, માહારી પ્રેમદા, તૂ પામે ઘણું દુઃખ,
 'કસુમ તણી પેરે કામ્બની, તુજ કરમાએ કુખ. ૧
 'તાહારાં માન પિતા દુઃખ સાંભળે, દાંડે બહુ દેહ;
 'મુજ જીપરથી કામ્બની બાળે તેડેનો રનેહ.' ૨
 'વાક્ય સુણી વળતી વદી. 'સાંભળોતે, સ્વામી,
 'કુચ્છિની સેવા કરે, ન્યમ રેડે સુખ પામી. ૩
 'સદા કાળ જે બ્રાહ્મણ તણા, સ્વામી, એ ધર્મ;
 'અનેક સ્વામ્ય કીજિએ. એહ તા શુભ કર્મ. ૪
 'નાનાવિધિ શાક પાક શુભ, બોજન બહુ દીજે.
 'વાક્યોદક તેડેના ચક્રી કાયા શુદ્ધ કીજે. ૫
 'બ્રાહ્મણ કચેરી ભક્તિથી ગડ કીર્તિ વાધે.
 'પુણ્ય હોયે ભૂતેડેને એટલું, જે મહા તપ સાવે. ૬
 'બ્રાહ્મણ કચેરી ભક્તિથી સતોખાએ કૃષ્ણ.
 'બ્રાહ્મણ કચેરી ભક્તિથી પૂજ્યા નિજ વિશુ. ૭

- 'તે માટે સ્વામી, તેડિએ, ન્યમ સ્વાગત્ય યાય.
 'પિહરે માહરે સાંભળે, સંતોખાએ માય.
 'રસોઈ સામગ્રી તહે માહારી દણે ધરશે,
 'પાકરિયતિ એકેવી કરે, ન્યમ અંતરે કરશે.
 'સ્વાગત્યથી રૂપિ સર્વકો પામે આનંદ.
 'ભક્તિ વિષ્ણુ એકેવી કરે, સંતોખાએ ગોવિંદ.' ૧૦
 ઉદાસક રીઝયા ધણું. તેડયા મુનિજનન.
 હામ્યહામ્યથી આવિઆ તપરપ પાવન. ૧૧
 ચોકા આસન વિધ્ય બધી, મંદિરે જાનકાર.
 શાક અન્ન બહુ ભાત્યનાં તવ કીધાં નારય. ૧૨
 માર્જન કરીને આવિઆ આદી દિજ જેહ,
 આસન કરતા તિથિઆ જેડેની પાવન દેહ. ૧૩
 આદ્યવિધિ જે લેડે તેહ બેઠા બંભ.
 ઉદાસકે અતિ પ્રેમય માંડયો આરંભ. ૧૪
 કુસુમ અંદન બહુ ભાત્યનાં, તિલ પુષ્પ નાનાવણું,
 દર્ભ આદાં અણુવિઆ, સુંદર ગોકણું. ૧૫
 ભૃંગરાગ રાગપત્રિકા નૃતનરગ ગુણશી,
 અગરિય પત્ર તિલ તર્પણે પૂર્વજ રેડે વિલશી. ૧૬
 ન્ય લાગળ ફળ જે ઘટે તે સ્વામ પ્રત્યે કીધું,
 આદકાગે આરંભિજે કાર્ય સધણું સીધું. ૧૭
 જ્ઞાન તર્પણ મધ્યા બધી, દરિસેવા કીધી.
 દિજ સહોભના મુખ યજી વેદ આરિખ લીધી. ૧૮
 વિષેદેવા વિષ્ણુના દિજ તે તો અહ રિઆ
 પિત્રિને આસન ધરી બેહ પારંબ કરિઆ. ૧૯
 શ્રાદ્ધ વિષોગ્રવથ કર્યું, પિંડય સમે ભોજન;
 વેદગર્જના થઈ રહી, મુનિ બહુ મુનિ-જનન. ૨૦

પિંડચદાન ગ્રેમે કરી વેદમત્રે વધાવે.
 બ્રાહ્મણ ભોળન પામિઆ અતિ ઉત્તમ ભાવે. ૨૧
 ગ્રેમદા તેડી ગ્રેમશ્ચં : 'પિંડચદાન અપાર
 'ધેનુને નૈને આપિએ, સાંભળે, મુજ નારચ. ૨૨
 'પિંડચદાન ગ્રાસન કરે અત્ય ગ્રેમશ્ચં ગાય,
 'પિત્રિ દેવ તે પુણ્યથી સ્વર્ગે સુખ ધાય. ૨૩
 'ધેનુ આગળે મેહોલએ. પિંડચ ને આધાણુ.
 'રાજરસોષ ફળ પામિએ, વદે વેદ પુરાણુ. ૨૪
 'પૂર્વી કર્મવિભોગથી સંન્યમનિયે વાસી,
 'મહાનરકને પામિઆ ને થયા ઉદાસી, ૨૫
 'ધેનુપિંડચના આહારથી પામે ધર દેહ,
 'પૂર્વજ અંતરિ નર્ધ વસે સ્વર્ગી ધાયે તેહ. ૨૬
 'બ્રાહ્મ તણું અન્ન ધેનુને બ્રાહ્મકાળમાંહાં દીને,
 'તીર્થ તપ વ્રત દાનનું ફળ સધળું લીને. ૨૭
 'સ્વર્ગથી પિત્રિ દેવતા વદે 'નમ' શુભકાર.
 'રુદ્ર તણું સુખ ભોગવે; કૃપા વિશ્વાધાર. ૨૮
 'તે માટે નં દીનિયે ધેનુને પિંડચદાન.
 'સાંભળિ, માહારી ગ્રેમદા, તું પરમનિધાન. ૨૯
 વાક્ય સાંભળી સાંચરી નેહેનું ચંડી નામ;
 અંતરમાંહે પરજળી : 'મુહને દીધું કામ, ૩૦
 'કલા વિના સર્વ કાનિએ; હં સર્વે જાણું.
 'મુજને મેહેવું નવ્ય પડે. હ આપ વિખાણું ? ૩૧
 'રુખિવર સહજો દેખતાં મુહને કામ દેવાય ?
 મનમાંહે એરેવું ધરી : 'ક્યાંહાં મોધું ગાય ? ૩૨
 વેમરી લાંહાં દટે પડી : 'એહને ખવરાવું;
 'બ્રાહ્મણ બેદા ખારણે, જ્યમ વેહેલી આવું. ૩૩

જલણ

‘અંતરમાંહે’ : વિભાષીને જાણ કરાવું, ‘તેડેને.’

જેમું-૫ ઠેઠે છે; રાખ, મુણિએ, નથી સંસ્કાર જેડેને. ૩૪

‘કંઠુ’ ૧૦ મું-રાગ ધન્યાશ્રી

જેમું-૫ ઠેઠે એમ વાણીછ :

પ્રેમંદા આન્યાં રનેહ બડું આણી છ.

રુપિ ઉદાસકે સાદામું બેધું છ :

‘આજ ચડિકાએ સર્વ જોયું’ છ. ૧

દાણ—‘આજ પુણ્ય સર્વ હંદિગિં પિંડબદાન માટે નારય.

‘ઘેલુને રીધું નહિ મુખ, તે જ નહિ અવિધારય.’ ૨

એમ ‘ઠહીને નિહાળ્યું રુપિએ શીઘ્ર જઈને ત્યાંહ;

ચેસરી નયણે નિરખતાં થયા ‘કોધાણર તનમાંહ : ૩

‘અરે કુષ્ટકર્મી, આખ્યંતર શુંજ નહિ જાન લવલેસ.

‘અહોરાત્રિ અતિના ઘોષ મુણીતી, સાચ મધું ઉપદેસ. ૪

‘પાખાણુ થાઓ, પાખણી; તાહારે રુદે શૈવ સમાન.

‘વિંધ્યાચળની તબેડી જે પડણ્યે થી પાખાણુ.’ ૫

તે વાક્ય મુણીને જામ મળ્યું થયું તાહારે માત્ર :

‘નાથ માહારા, સર્વ રુપિમાંહા તમ્મે તપનિધિમાત્ર. ૬

‘જાનસાચર કમાવતાને ક્રોધ કરો વિકાર ?

‘નાથ માહારા, સદાકાળ દોષજની હોયે નારય. ૭

‘અમળ હું તો સદાકર્મી. મેં ન જાણ્યો મર્મ.

‘માલત કાહલો; ક્રોધ આણી કાં તણે તમે ‘ધર્મ’ ? ૮

‘અખળા અઘારાં નામ, સ્વામી, સદાકાએ કેડેવાય.

‘બળકીન બિપરે, નાયણ, કાગિયે સદા દામાય. ૯

‘તમ ચરણ કેરી દસ નારી; તમારી કેડેવાઈ :

‘સ્વામી, તાસ પામુંચર થઈ, લાહારેતમ બણી, હું જાણે. ૧૦

- ‘હવે સમય ઠાણુ છે જિગરવા તમ શ્રાપ ?’
- ‘આંસુ કચેરી ધર ચાલે અને કંપે ધણુ આપ. - ૧૧
- ‘નારી કિપરે, નાય માહારા, ક્રોધ ન ધરે આમ.
- ‘કોય કુકર્મબોમ માહારે, જે કડં અવળાં ‘કામ. ૧૨
- ‘તમને ઘટે મહિ, નાય માહારા; ‘હું તમારી દાસ.’
- ‘એમ કહી અવની પડી, મુખે મુકિઓ ‘નિ-શ્વાસ. ૧૩
- પછે કૃપા જિપની ઉદાસકને; વરદાન આપ્યું પ્રોઃ :
- ‘વસુંદેવને ધેરથ-અવનરશે એક સમે ગરુડકિદ, ૧૪
- ‘અળભદ્ર ને કૃષ્ણદેવ નામે પ્રાક્રમિ પરચંડ,
- ‘દીર્ઘ અથ આવરે અવની કરવા તે શતખંડ. ૧૫
- ‘ગોકુળ મયુગં દારિદ્રાં વેકુંદ-અધિપતિ હોય .
- ‘સ્વર્ગવાસી અમર સંધના અવતરવા સર્વ કોય. ૧૬
- ‘શ્રીકૃષ્ણ દેવની કૈં બનોહર કુતી કચેરા તન,
- ‘પાય કુંઅર પ્રગટે તેમાહ અથ-હરિ અર્જુન. ૧૭
- ‘નર નારાયણ રૂપ સુર, મઠા પાવન વીર,
- ‘હસ્તિનાપુરના તેહ રાજા જાહનવીની તીર. ૧૮
- ‘યુધિષ્ઠિર ભીમ ને અર્જુન સેકેદેન નિકુળ અપાર,
- ‘અશ્વમેધ આરજ કરીને મેહેવશે તોખાર. ૧૯
- ‘તે થોડા કચેરી ગદાને અર્જુન આવે થર,
- ‘સેના કબા રપર્થથી તુજ કર્મ થાયે ચૂર.’ ૨૦
- ‘એ ‘ગ્યાપનો’ અનુગ્રહ સહી; સાંભળો, અર્જુન, વાપ્ય,
- તે દિવસની કામ્યની ‘કે’ પડી છે પાખાણ. ૨૧
- ‘રુખિએ કલ્પ : ‘વૃ’ ‘કમળના મહી રેલેચે ચરણ,
- ‘અર્જુન આવી રપર્થ કરશે, કૃપા અંતરણ્યશરણ. ૨૨
- ‘તે માટે એ રાધાને જેને રપર્થ કો, નરદેવ,
- અથ તાહારો દુષ્ટશે, કામ્યની માગે તતખેવ. ૨૩

સૌભરિ એડેવું કહી રહ્યા અગ્નિન પામ્યા સુખ :
 “તમ વચનથી હવે, રચામી, ગયું સધળું દુઃખ.” ૨૪
 બહુ પેરચ તણી પૂજા કરી, વરતિઓ જયજયકાર.
 શીખ માગી વળ્યા અગ્નિન જાંહાં મલો તોખાર. ૨૫
 શીખ જે અગ્નિને તાંહાં રપસં કીધો જૂપ :
 અથ છૂટપો, રુખિનારી પામી સુંદર ૩૫. ૨૬
 નાનાવિધિ પૂજા કરી અગ્નિન નમિયા પાપ :
 “માતાજી, અપરાધ હોય તે કરજો સર્વ ક્ષમાય.” ૨૭
 સર્વ યોધ આનંદ પામિયા, બહુ ફુંફુલિ ડેરા ઘોર;
 ચંદી વેળાવા તાંહાં રથકી ‘જય’શબ્દરૂપી સોર. ૨૮
 પૂજા કરી સર્વ સેન્યા સાથે હકારચો છે વાન્ય;
 પાર્થ પૂઠે ચાસિઆ અથની રક્ષા કાન્ય. ૨૯
 ચતુરંગ્યણી દળ મનોહર, માર્હે યોધ છે બળવંત.
 અથ ચંપાન્નતિયે પોહોતો જાંહાં હંસધ્વજ મહંત. ૩૦
 તેહ તણા કુંઅર સગળા છે ધનુર્વિદ્યાના જાણુ.
 ત્યાં બહા વિષ્ણુ ચંકરજી ઘાસે રણાંગણિ જાણુ. ૩૧
 યુદ્ધ દારુણ ત્યાંહાં હશે. તાંહાં જાધિઓ તોખાર.
 જેમુન્ય વાણી જયરથાઃ રાય જન્મેજય, અવિધારથ. ૩૨
 જુગમ ભારથ વિખે જોઇ પદ્મધ કીધો એહ,
 વૈશંપાયન વ્યાસ જેમુનિ જોસિઆ રુખિ એહ. ૩૩
 હરજી-મુત દાહાનહ કેડે શ્રીકૃષ્ણચરણપ્રતાપઃ
 શ્રીકૃષ્ણ કેડેતા કળિમળ અધ-ઓવ તાસે તાપ. ૩૪

વલણુ ,

અધ આધ-ત્રામે તાપ રે; નામ ‘હરિ’ રસનાએ કેડે.

હરજી-મુત કેડે : વિષ્ણુભક્ત પદાર્થ કળ સર્વ હૈડે. ૩૫

૩૩. જુગમ ભારથ-આસનું અને જેમિનિનું એમ બેઝનાં મદાભારત
 ૧. ૩૫. ઇતિ-ચંદીનું આદ્યાન સંપૂર્ણ. પદ અટ્ટીસે-આદ્યાન ૫.

૬. સુધન્વાનું અધ્યાન^૧

છંદ ૧ લો-રાગ કેદારો

- શ્રીપુરુષોત્તમ શિર નામ, સકળ પદાર્થ ન્યમ પામું,
વામું ને સંસાર કુષ્ટ જોણે કરી રે. ૧
- સંસાર કુષ્ટને વામિએ, જોણે ચાર પદારથ પામિએ;
નામિએ રે શીશ અંથઆલે હરિ રે. ૨
- દાળ—નામી શીશ આદે હગ્નિ, પછી હરિગુણ ગાધ્યે;
પૂજા સ્મરણ ધ્યાન હરિકીર્તન, એણી પેરે આરાધ્યે. ૩
- શ્રીનારાયણના ગુણ ગાતા મકળ કળિમળ વામે,
ધન દારા વાહન સુખ મદિર જે ઈછે તે પામે. ૪
- આપ સમાન્ય કરી હરિ મેડેલે જે 'વાસુદેવ' મુખે બોલે;
વૈષ્ણવ નામ ધરાવી હોડિ, નહિ કે તેડેની તોલે. ૫
- સદા નિરંતર હરિગુણ ગાતાં થાએ વિષ્ણુમે રૂપ;
પાવક હવ્ય મધ્ય ન્યમ બેદે ત્યમ હરિ આપ સ્વરૂપ. ૬
- આઘ પુરુષને જે આરાધે તેડેના ચઢ્યે દાસ.
એ તાં ધર્મ સદા વણ્ણવનો; તે માંહાં હરિનો વાસ. ૭

હવે જોયું-ય રુપિ દેહે જૂપત્યને : સાંભળ હું સદેત આખ્યાન;
 મોટા વેણુવ ભકિતરાજ, ચિત ચરણે થીમગવાન.
 કથા તેડેની કહું મનોહર, સાંભળતાં સુખ થાય.
 હવેવર સત્યા ચક્રી મૂકણે! આનંદ દરેતો જાય.
 ચોડો ચરણે તેડેને નેપુર વાળે, કંઠે મનોહર હાર;
 નિલવટ બિપરે તિલક બાંધ્યું પત્ર કરી જાતકાર.
 નૃત્ય કરેતો હવેવર આસે; હાડિ બિપજે રંગ.
 કાંતિ તેડેની એમ જગમગે, નિર્મળ ગંગ-તરંગ.
 તે ઘોડો જોતાં મન હીસે, એકેવું તેડેનું માત્ર.
 તેડેની જોડી કંદ્રપ નાવે; તેજ અપરિમત પાત્ર.
 ચતુરંગણી દેડે સેન્યા, યોધ સમળ છે બળિઆ.
 ધનુર્ધરાના મારગ જાણે; અકળિત નં જાણે કળિઆ.
 મુદર ગય, ઘોડા જાંતિ સુંદર, સુંદર આમળ્ય હાથી;
 ભાંઈ આયુધ ને વાગા શોભે, મુદર સર્વ સંધાતી.
 હલ્લે હલ્લે દગ આસે છે; જોવા મળ્યા સર્વ જન.
 જાણે કોટ કળા કંદ્રપની, એમ શોભે અશુભ.
 હવેને ચમર દોઝે ચોડો પાસાં; મસ્તક ધરિંગ છત્ર;
 જાણે જન સંધાતે વર નયમ, વાળે બડ વાજિંત્ર.
 જોતાં માન મૂકાએ સુરપત્ય, એડેની લીલા દીસે.
 સેન્યા સુખટ ઘોડાને જોતાં મદમુનિનાં મન હીસે.
 એકેની લીલા સંજાતે વ્રમતા તોરંચ પોહોતો તાંદા,
 સંધાતની નામે એક નગરી, મદા મનોહર કાંદાં.
 જગદે વડ દેવીતાં તોરણ ધરળ સુખ રંગાવળા.
 મંદિર ગોખ બળિઆં સુંદર ચિતરાણા અશુભાણી.
 મદંચ સુખ જગદરી ધંટા, સેવા પરમાનંદ.
 નિમમ અર્જુના શ્રીર્જન વેણુવ મુણ ગાયે એવિંદ.

તે નગરમાંહાં જે વસે તે વૈષ્ણવ સધળા વરણ,
મારગ અન્ય કોએ નવ્યં જાણે, મેંવા અશરણશરણ. ૨૧
નિત્ય પડે રાય કેના વાળે : 'જે' ન કરે હરિમેવા,
'તેડેનું' દર્શન કોય માં કરશે; તે યમકંકર જેડેવા. ૨૨
'વૈષ્ણવ ભક્ત શેડેજો' મુજ પાસે, નહિ તો છાડો દેશ,
અક-અંકિત' ચરણામૃત-ભીનો 'પૂર્ણભક્તિ' નરેશ. ૨૩
તેડેને નગર તોરંગમ આંચો. રાયના સેવક જેહ,
અશ્વમેધ-હય દેખી હરખ્યા; મહી ચાલ્યા છે તેહ. ૨૪

વલણ,

મહી ચાલ્યા છે તેહ રે; લેઈ રાયની દટે ધરે,
છંદ પેડેલે હંસધનનું તોરંગ જોનાં મન કરે. ૨૫

છંદ ૨ જો—રાગ ઝાડી

રાજાએ તોરંગનિરખિઓ, તેડેની શોભા જોઈ મન્ય હરખિઓ.

“અશ્વમેધનો થોડો કયાંહાથી આવિઓ રે ?” ૧

હાળ—“કોણ દેશથી થોડો આવ્યો? વાંચી જુઓને પત્ર.

“અશ્વમેધ કોણે જરા આરંભ્યો? શોભા પરમ વિચિત્ર. ૨

“આણે દેશ થોડો આવ્યો, અશ્વમેધ કયમ યાશે ?”

“વૈષ્ણવ બળિઆ રાજા આગળે બાધ્યો કયમ છોડાશે ?” ૩

“અસાની કોણે જરા કરે છે? હય છોડાવા હામ ?”

“વાંચી પત્ર, જુઓ, કોણ રાજા, કોણ દેશ પુર હામ ?” ૪

“આજ આપણા મેન્ય આગળે કરે મુદ્દ કોણ આવી ?”

“આંહાં થકા તે પાછા વળશે મંગાજન બંધારી. ૫

“શ્રીકૃષ્ણચરણે જેડેનાં મન બાંધ્યાં, વૈષ્ણવ જેડેનાં અંગ,

“તે સાદામૂં જે, ફળ આવે, રણમાંહાં પામે જંગ. ૬

- “આપણે પામે શ્રીનારાયણ; - સહ કે! છો હરિદાસ.
- “શંકર સરખા નેવા આવે તો યુદ્ધ જીતવા આશ. ૭
- “આપણે બરદ સદા છે મોટું. રણમાંહાં પરકયો પાય.
- “વૈષ્ણવ નામ ધરાવે ક્ષત્રી, પાછો કચમ યાય? ૮
- “ધનુર્વિદ્યા ઈશ્વરના ધરની, રાજ્ય ધરી સહ જાણે.
- “ઘોડો લેઈ વળે કોણ આહાંથી, ને નગરચ આવિઓ આણ્યે ૯
- ચોધ સર્વને સૌવન પૂરણ, રણા થરહરી વડવા.
- આહાં થકી મર્વ સેન્ય હકારણ તે સાથે આયડવા. ૧૦
- ચંડમેન મત્રી બોલાવ્યો: “જુઓ, પત્ર કોણ રાય?
- “બલી કરી, ઘેગ્ય આપ્યા પરાણા. સહને હરખ ન માય.” ૧૧
- લેલાટપટથી પત્ર છોડિજી, મંત્રી પ્રેમ અપાગ;
- સભામધ્ય રાય આગળે વાંચે, સુભટ તણે નહિ પાગ. ૧૨
- એકામ્ર મન સંધાતે સહકે સાંભળવાને હેન.
- હંસધ્વજ આનંદ ધણે મન્ય સઘણી સભા સમેત. ૧૩
- મંત્રી કેહે: “રાય, અવિધારો, એડેમાં લખિજી નેહ;
- “અવણે સુશ્રુતા, જૂપતિ તમને અતિ જીપજે રનેહ. ૧૪
- “મહાનગર શ્રીહસ્તિનાપુર જે ગગાતટ પાવન,
- “પાંકુરાયના કુઆર જાણિઆ પાંચ સુભટ છે તન. ૧૫
- “રાય યુધિષ્ઠિર બીમ મહામઠ, સવ્યસાચી સેહેરવ,
- “નિકુળ છટ્ટી નારી દૂપદી કરે પ્રશુની સેવ. ૧૬
- “કુંતીજી તેડેની છે માતા, પશુ તણા દૈઆઈ.
- “માન્વ દળ પરિવાર સંધાતે ધરમાંહાં વૈકુંઠરાઈ. ૧૭
- “રાય યુધિષ્ઠિર ઈજા જીપની: અશ્વમેધ ઘેરચ કીજે.
- “પાત્યક ગોત્રનિકંદનનું બેડું, પુણ્ય હરિકરચ નીજે. ૧૮
- “અશ્વમેધનો આરંભ કરીને ગેડેવો છો તોરંગ,
- “રક્ષા કરવાને દસ સોડોણી દળ સપરાણું સંજ. ૧૯

- “કૃતપ્રજ્ઞા યાદવ સંધાતે . સાત્ત્વિક ને પ્રભુમન, :
 “યૌવનાશ્ચ રાય કિંનર ખંડનો, સુવેગ તેડેનો તન. ૨૦
 “અનુસાસવનો દાનવ અધિપતિ મહામાયાવી બળિઓ,
 “રણમાં રૂપ ધરિ એડેવું ને અકળ, ન જાણે કળિઓ. ૨૧
 “કર્ણ તણે કુંઅર સંધાતે વૃષકેત નેડેનું નામ;
 “પગ પરકયો રણાંગણિ તેણે; જાણે બહુ સંઘામ. ૨૨
 “બાણવિદ્યા કેરો ને કુચળી ત્રણ લોક એક વીર.
 “મહાપ્રાક્રમી સાથે અર્જુન, ધનુર્વિદ્યાનો ધીર. ૨૩
 “દ્રોણાચાર્ય તણી ને વિદ્યા તેહ સમૂળી જાણે;
 “એક બાણમાં મંત્ર બણીને લક્ષ કોટિધા આવે; ૨૪
 “ત્યાંહાં રણમાં [દળ] અષ્ટાદશ હોડોણી પ્રાણે કીધું,
 “દ્વંદ્વ તણો જેણે મદ જિતારી ખાંડવ બાળી લીધું. ૨૫
 “તે અર્જુન સંધાતે આવ્યો અતુલ પ્રાક્રમી પ્રોહ;
 “ધ્વજ ઊપરચ પવનપુત્ર, સારથિ ઋડાકદ. ૨૬
 “બળિઓ હોય તે તોગંગ બાંધે, નહિતો સેન્ય ધન લેઈ
 “આવી ચરણે નમે અર્જુનને, હોય તે સર્વદેવ દેઈ ૨૭
 “સેવકે ઘડીને કચેડે હીડે, જાંહાં ધોડો બધાય,
 “પેડેણું ધુધ જમ્મ ત્યાંહાં આપી છૂટે તે રાય. ૨૮
 “બાંધ્યો અશ્વ ન છૂટે અર્જુન તો આવે એવિંદ,
 “આવી અશ્વ છોડાવે તતક્ષણ; પાંડવને આનંદ.” ૨૯
 “પત્રમાંડે તાં એમ લખ્યું છે; કોડો કરવી કોણ રીત્ય ?”
 હંસકેત રાજને મુણતાં પરમ જિપની પ્રીત્ય : ૩૦
 “આપણે આજ કૃતારથ કીધા. એ ધોડો બલે આવ્યો.
 “કૃષ્ણાર્જુન બેડી સદા છે; નર નારાયણ લાગ્યો. ૩૧
 ‘હવે પૃથ્વી હવચાળા બાંધે; હનિનું દર્શન થાશે.
 “વૈકુંઠનાયક ધરમાં આવ્યો એ ધોડો છોડાશે.” ૩૨

એમ કહીને અમ બાંધિયો ધૂરી શંખનો નાદ-
નારાયણનું નામ સાંભળી પામ્યા અતિ હિહવાદ ૩૩

વલ્લભ

પામ્યા અતિ હિહવાદ રે, રાય અંતરમાંહાં સગળ દરવા-
હાં ખીજ માટે મુણીને વૈષ્ણવ સહ તમે કરવા રહે ૩૪

છંદ '૩ જો—રાગ રામખી

રાય જન્મેજ્ય કહેઃ મુણે સ્વામીજી,

હું રજો અંતરિ આનંદ પામી જી.

એ રાજનું ધન્ય આચરણ જી;

વલ્લભ એકેને અચરણચરણ જી. ૧

હાળ—અચરણચરણ વાહવા ધણું એ પરમ વૈષ્ણવ હોય.

એ રાજ કચેરી રીત્ય કોકો, એકેવો મુણે નહિ કોય. ૨

આચરણ એકેનું સાંભળી એ હરખ પામ્યો અન્ય.

એકેને નગરે વણું અધગા વમે વૈષ્ણવ જન. ૩

એકેને મુખટ કહેવા, સેન્ય કહેવું, કોકો સયળી મુકિત.

મોકોટું બળ એ વાંહાં ખરું, જો પૂરણ હરિની ભક્તિ. ૪

એકેનું સાંભળી નૈમુન્ય બોલ્યાઃ મુણે, પાંડુકમાર.

હંસકેનનું કારણ ધણું, તું રાયજી, અવિધારય. ૫

ધેરય શેગ્ધ સેવા કૃષ્ણની, નર નારી કરતાં ગાન.

શ્રીકૃષ્ણના ગુણ રમના ચકી કો ન મૂકે ભગવાન. ૬

ચંદ્રસેન્ય ને ચંદ્રકેન કહે, પિદ્ધરય અંદ્રિય,

પ્રધાન એ તો અચાર રાયને કરે આગળે એવ. ૭

ચંદ્રસેન્ય અદિ રહે તેકેને 'કાચ' એટલું નિત્ય,

સર્વામાંહે આવી "રહે" તે તો જિગતે આદિત્ય. ૮

- યોધ સર્વની । સિદ્ધિ ફેડે, વળી કા' રાવે આવે નેહ,
 કા. દેશની ખિન્નમલ આવે, ફેડે રાખને તેહ. ૯
 વળી, દેશનું સુખ દુઃખ સુણાવે, સતોષે ભૂપાળ.
 મંત્રી તેડેનું દુઃખ શમાવી કરે સહ સંભાળ. ૧૦
 નેહેને અધિકાર નેટલા, નેહેને ને! છે કામ,
 પ્રધાન નિધિ તેડેને રાખિ આપજાપણે કામ્ય. ૧૧
 ચંદ્રેન મંત્રી ને ફેડે તેડેને હાથ કથ-કોહાર;
 રક્ષા કરે અંકોરાત્રિ તેડેની અને ધન ભંડાર. ૧૨
 અશ્વ ને આયુધ સઘળાં વિદ્યરચને હાથ;
 ચંદ્રેય ગજ સભાળે ને સન્નાહો નાનાભાત્ય. ૧૩
 સેન્યાપતિ રાખને જળમાંહાં ચ્યાગ ચતુર સુભણ;
 પરીક્ષા સર્વ યોધની ફળે કરિ પરમાણુ. ૧૪
 એકનું તે નામ સુમતિ એક સુમતિ હોય.
 પુષ્ટિ અદ્વાણી અર્ધે ઐ, નહિ ગુણવત કોય. ૧૫
 સુદ્ધ વિષે રાખને રણમાંહાં તેડેની એક ભુદય.
 વ્યૂહ ગમે તે નેહ સરખા, અસવિદ્યા સુદ. ૧૬
 મરે આયુધ રાખતા તેડેવા તે અસવાર,
 વ્યૂહ રચી મોકલે સુદને; તેડેને તે અધિકાર. ૧૭
 સિત્તેર નાયક સેન્યના બળી ધનુર્વિદ્યાપૂર.
 સન્નાહ ભાયા ધનુષ આયુધ સુદ વિષે અતિશર. ૧૮
 પરદાનો પાગ નવ્ય કરે પાછો, રણ્ય ન પામે ભંગ.
 લઘુલાઘવી વિદ્યા ભલી વજ્રમે તેડેનાં અંગ. ૧૯
 મહામંત્રના આવાહનથી સમળ યોદ્ધા ન્યાય.
 અતુલ પ્રીત્યે સુદ કરે; પાછો ભરે નહિ પાય. ૨૦
 મિત્રેર એડેવા સુખટ. તેડેના મેન્યનું કહું માન,
 સદસ્ય ઈકાતર ભલા ગજ, સખળ કામ અમાન્ય. ૨૧

- સહસ્ર ઇતિતર કનકમે રથે જોડ્યા સુખગ વાજ્ય.
 સહસ્ર એકાશી આગળ્ય અસવાર અત્ય રક્ષા કાજ્ય. ૨૨
 લક્ષ પાળા એકનું દળ, એટલું સુણિ, જૂપ. ૨૩
 સિતેર એડેવા નાયક શોભે સેન્ય સાથે ૩૫. ૨૩
 સુધન્યા ને સુરથ કૈલે સુખગ બળ મહાવીર,
 સુદર્શન પાંચમે બાના ધનુર્વિદ્યાના ધીર. ૨૪
 પાંચ તેડેને પુત્ર છે એકએકથી બળવંત.
 અબળ મુક્તિ તે મુદ્દ કરી અરિ તણે આણે અંત. ૨૫
 એ પાંચનાં આયુધ આગળે રણમાંહાં રેડે નહિ ઈશ.
 વસુદેવકુંભર હિપારયા, વશવતી શ્રીગુગનીસ. ૨૬
 પુરોહિત હંસકેતને ઘેરય રાંખ લિખિત બે બ્રાત;
 રામ કચેરી સભામાંડે તે રહે દિન ને રાત્ય. ૨૭
 ભક્તિ સાથે દેવ તેડેને, નાવડે હરિ-નામ.
 હંસધ્વજ તેડેને વશ છે; કૃર દીધું કામ. ૨૮
 નિગમ-ચર્યા રામ આગળ, સાત્ર કચેરી મુક્તિ;
 એણી પેરે રાખને ઘેરય પરમ હરિની ભક્તિ. ૨૯

જલણ

- પરમ હરિની ભક્તિ રે, શ્રીકૃષ્ણ વાહાવા ધણ.
 હંદ ત્રીજામાંહ રે એ અચરજ હંસધ્વજ તણું. ૩૦

છંદ ૪ ઘા—રાગ ગોડી-રામઝી

- હવે અભિમનનો સુત જોલિઓઃ સુણો નૈમુન્ય રુખ્ય,
 વ્યાસછના રે વિદ્યાથી, શુભ જોલ્યા મુખ્ય. ૧
 સેન્યશોભા મે સાંભળી, મંત્રી તેડેના ચ્યાર.
 સેન્યાપતિ મે માંભજ્યા, મુણ્યા પાંચ કુમાર. ૨
 પુરોહિતનું કારણ કહ્યું, રાખનું આચરણ.
 ઠારીની શોભા સાંભળી, વૈષ્ણવ સર્વે વધું. ૩

હવે અર્જુનનો હય બાંધિઓ તે કોહો, સ્વામિન. ૪
 નેહેને રથે સારથિ સદા. છે જગજીવન. ૪
 નેહેની પતાકા બિપરે એસે છે હનુમાન. ૫
 અખે ભાયા નેહેને, યુદ્ધે મહા સાવધાન. ૫
 કોણ, રીત્યે છોડ્યશે, કોહો મુજને પ્રેમ. ૬
 જન્મેજય રાય, સાંભળો, અર્જુનને ખેમ. ૬
 જૈમુન્ય કહે : રાયજી, સુણો હય પૂઠે નેહ. ૭
 સેવક, પાછા વળિયા અર્જુનના તેહ : ૭
 “પાથને જેને કોહો, ને બાંધો રેવંત; ૮
 “યુદ્ધ કરવાને આવળ્યો લેઈ સેન્ય અનંત.” ૮
 હય સોંપી પાછા વળ્યા અર્જુન છે જાંહ : ૯
 “સ્વામી તોરંગમ બાંધિઓ અંપકપુરમાંહ. ૯
 નગર તણી શોભા ઘણી, દળ યોધ અનેક. ૧૦
 વિપ્રજુભક્તને પુણ્ય સહી; જાણ્યે ધર્મ વિવેક. ૧૦
 “આપણો રેવંત બાંધિઓ; કરશે મહા યુદ્ધ. ૧૧
 “મુભટ શિરોમણિ શોભતા સખળ છે આયુદ્ધ.” ૧૧
 એકેવું સુણી સહકો કહે : “સાંભળો, નરદેવ; ૧૨
 “ભકતશિરોમણિ એ સહી, કરે કૃષ્ણની સેવ. ૧૨
 “બાણાવળિ યોદ્ધા ઘણા, છે પાંચ કુમાર. ૧૩
 “કારણ જાણે યુદ્ધનાં બળ ભડાર. ૧૩
 “હંસકેત રાજ તણું મોહોટું પ્રાકંભ. ૧૪
 “ધીનારાયણ રાખશે, અર્જુન, તમ ધર્મ. ૧૪
 “હંસધ્વજને આપિએ દંડ સહ રાજન. ૧૫
 “દુર્યોધનને , સેન્ય હવું નહિ એહ સમાન.” ૧૫
 અર્જુને એકેવું સાંભળ્યું, ચિંતા મનમાંહર. ૧૬
 “કૃપાનાથ-કરુણા વચ્ચે યોદ્ધો છોડાય.” ૧૬

- કર્ણકુંઝર બેલાવિઓ : “મુત, સાંભળે સહી; -
 “પાંચ કુઝર હસેકેના, તેડેની કીર્તિ યશ. ૧૬
 “તે, રણાંભણે આવશે; સાંભળે, જુખકેત;
 “જશ, વાધે નમ્ર આપણો, આધુને બહુ હેન. ૧૮
 “બે, સંભાળ બહા કરવા; જીવો ચૌવનાશ;
 “અનુચાલવને, લાવિઓ બાધી હરિ ખસ. ૧૯
 “અન્ધ કોણે નમ્ર નીપજે કરવા સંભાળ.
 “પરજી સાથે સુદની રણે આણે હામ. ૨૦
 “કામર કાપે જાપડા, તેડ મેડેલે માણ.
 “રણુમાંહાં પગપૂ નમ્ર બરે જોડેને વાહાવા પ્રાણ. ૨૧
 “આપણુ સાથે આવિજી રણ મળિજી બહુ.
 “રણુમાંડે દોલક જુએ, અગમૂ રહી સહ. ૨૨
 “મન સંધાતે તે બડે જોડેને આવે શામ્ય.
 “બીજા રણ દેખાડવા મિથ્યા કરે રીસ, ૨૩
 “માહારે જીપરજ તુજ તણુ અને તાકારે સિર હં.
 “કુશળી અન્ધવિલા વિજે બીજે કહ્યું તું. ૨૪
 “આજો દોહલે શીહરિ જાવી રહે, પુત્ર.
 “તેમાટે રણે ય કરે સમ્ભાળા અરિ બહુ સુત ?” ૨૫
 “જુખકેત ચરણે નમી રહે :” કુખુકિપામ
 “પાંડવવશ વાવે ધણુ, બહુ રાવ જીતામ. ૨૬
 “વિપ્રબળા સુન ધણુ, નહિ સમજામ.
 “જેટક રહી બેસે હરિ, અર્જુન બહુ જીત. ૨૭
 “કાકાજી, ભણ્યો સાંભળો; વિંતા નહિ રેખડ.
 “નામ સુધવા ચોધ છે જીમાંડે પેણું. ૨૮
 “તમને સન્નમુખી મીહરિ :” એ નામરૂ વડ.
 “નરનારણ સહ રહે, ને એક :” જણ. ૨૯

- ‘કુધર્મિનું સદા હે સદગ્ની નેડયું’
 ૧ “તમા અંધારો લીડવા કૃપાનાથને કોણે ૩૦
 “એ: કાલુ આગળ નહિ લમચી ભમવાને,
 “ત્રણ લોકમાં ધન્ય એ, રામી તમ રાજધાન: ૩૧
 ૨ “હયવરને જે બાંધશે તેહ આપણો થાય,
 “સરવંસ્ત આવી સોંપશે, નમશે તમ પાપ: ૩૨
 ૩ “હંસકેત આદે સહ દૈભ્ય હરિદાસ,
 “તે: રાખને જનતાં તેમાં શો: આપાસ: ૩૩
 ૪ “રથ ઉપરે બેસે હરિ, સહ નામે શીશ્મ,
 “તે: રાજ આપણા સદા, જેડેને ઘેરય જગદીશ. ૩૪
 ૫ “અર્જુન આનંદે પામિઆ: “તું ધન્ય, કુમાર,
 “મુખ આગળે તું જાંહાં લગે ત્યાંહાં જયજયકાર. ૩૫

જલપ્ત

- “જયંજયકાર ત્યાંહાં થાય રે” ગુડાકેય એમ બિચરે;
 “હંદ યોથે સેન્ય સાથે અર્જુન રથમાંહાં પરવરે. ૩૬

હંદ યે એ-રાગે મારુ

- અંદરેશ-હિયોત મુગુદમણિ સવ્યસાચી નરહેય રે;
 ૧ અમ્મ, પધારી સેન્ય હકારમું સુહ કરવાને બેવરે.
 દુંદુભિતાદ અનાહત વાગાં, “યંજ તણી ખનિ હોય રે;
 ૨ અર્જુન-જી યોધ સર્વ સુકિત સંપ્રત્ય યથા સર્વ હોય રે.
 ગજ રથ અમ્મ અનોપમ જગદે, આયુધ ભરી અસવાર રે;
 ૩ કનક મણિ માણિક મુક્તાકુળ સજાહ જાડત અપાર રે.
 સુંદર રથ શોભા અતિ હીસે, રવર્ગ તણાં મુખ પુન્ય રે;
 ૪ હજિ ધરી જોતાં મન હીમે, એડેવા છે બહુ મૂલ્ય રે.
 ગજ અંકુશ અંબાડી, અહસુન, મણિ કચેરી બહુ બ્યોન રે;
 ૫ એહવું, અર્જુન: સેન્ય ધટ્ટાણ હીમે બહુ હિયોત્ય રે.

ફરફરે માંડે ખજાપતાકા, અસંખ્ય આગળ્ય પાળા રે.
 સુખાસન શોભે બહુ પેરચનાં; વાગા રત્ન, રંગાળા રે.
 અગ્નિઅભ્ય અર્ધચક્ર અસંખ્યા, ગદા શકટ બહુ ભરિઆં રે;
 અનેક આયુધ ભર્યાં અસંખ્યાત,

ભરી મુખ આગળ્ય કરિઆં રે. ૭
 અનેક વેસર કરત્ર ચિત્તરાં પંચાયલુ શાહલ રે;
 વાણિજ વસ્તુ સંઘાતે સધળી, નગરી સર્વસ મૂલ રે. ૮
 મહા મહાજળ સાથે, નૃત્યકી, શોભા સેન્ય વિરાળે રે;
 જમુન્ય કેહે : શી શોભા કહું, જો સુરપતિનું દળ લાળે રે. ૯
 દામ્યદામ્યથી વર્ણોવર્ણ બહુ સુરવ મુનિવર આવે રે;
 સુવ્યસામીના દળને જોતાં અપાર ઉત્તમ નાવે રે. ૧૦
 આગળ્ય શુદ્ધ કરાવી અવની અને છટોરી પંથ રે,
 જોજો કરીને રજ નવ્ય લાગે, પ્રગટે અંતનિનો કંથ રે. ૧૧
 ચૂઆ ચંદન અગર કરતૂરી ધૂપ તણા મેહેકાર રે;
 એણી પેરે રણમાં રે આગ્યો કુંતી તણે કુમાર રે. ૧૨
 બંદીજન અર્જુનમુખ આગળે ચક્રવંશ-વશ બોસે રે;
 ત્રણ સોકમાંહાં સુમત્રસિરોમણિ નાદિ કે અર્જુન તોડે રે. ૧૩
 માગધ જન મુખ આગળે જોમા રણે રવિયાળા માય રે;
 જોમા સેન્ય સુજગ તાંહાં દીસે, પરદળ નાણાં જાય રે. ૧૪
 મહારથી રથ પાંચે સઘાતે અંથ દેરી રજ ન્યાદાળે રે;
 આડા અવળા મારગ સધળા જળનાં રથાનિક બાળે રે. ૧૫
 નાદિ જામર જોળ અને વિમમાધ; રજ સધળું છે યાળે રે;
 માસ અકથે રાજ આવી તે રજને સંભાળે રે. ૧૬
 રણમાંહાં રથજ રથો તે નિરખો પડે સેન્ય પોતાનું વંથ રે;
 પારથ કેહ અંગ હ્રસ્વ; શુદ્ધ કરવાં મન જોત્ય રે. ૧૭
 સાદામું નગર ચંપકપુર જગે, દીમે દૂરે અવાસ રે;
 જોખ જનજિએ ચંદ્ર અનુલભણિ અમરપુરી-આગ્રામ રે. ૧૮

ધંતાનાદ મૃદંગ મધરી ભેર ગજના ગેડેકે રે;
ચૂઆ, ચંદન અગર ધોષ હરિ-પૂજા પુષ્પ બહુ મેડેકે રે. ૧૧

વલણ

પૂજા પુષ્પ બહુ મેડેકે રે, ધન્ય વિષ્ણુભક્ત નગરી સહ;
હવે રાય કથમ દારે આવશે,

જહ આનંદ દળમાંહાં પામ્યુ બહુ. ૨૦

છંદ ૬ ક્રો-રાગ રામઝી

રાય જન્મેજય કેડે : કૃપાળ જ,

ઠોણ રીત્યે આવ્યો હંસ જૂપાળ જ;

તે મુહને કોડો, આનંદ મન્ય જ,

ધન્ય કુંતીનો સુત અર્જુન જ. ૧

ઢાળ-ધન્ય ધન્ય અર્જુન એ કહિએ મહાપ્રાક્રમી બળવાન,

સાગથિ વૈકુંઠનાથ જોડેને, પનાકાયે હતુમાન. ૨

હવે ઠોણ રીત્યે આવિઓ હંસકેસરી રણુવીર;

અર્જુનને રથે કચેહી રીત્યે આવ્યા શ્યામશરીર; ૩

કચરી રીત્યે હિમયતા બેય મેન્ય મળિઆં થર;

કચેહી રીત્યે અત્ર ક્રોગ બાણ કીધાં ચૂર; ૪

વિસ્તારી એ કોડો કથા, જૈમુન્ય પાવન દેવ.

હમધવજ રામને મંદિર અળજ હરિની મેવ. ૫

જૈમુન્ય કેડે : સુણ્ય ચતુરગુણ અતિ હિમતા મન જાણે.

હસધવજને પ્રભુ વાહાવા, ભક્તિ મનમાંહાં બાણે. ૬

પરમચતુરા માધવી બેહ પદે નિર્મળ નારી,

વિષ્ણુભક્તે રનેહ સમજો, હેત મન મોરારી. ૭

નિગંતર શ્રીકૃષ્ણની સેવા કરે બહુ બાલ્ય,

ત્રિવિક્રમની ટેકેલ્ય કરના જાએ દિન ને રાત્ય. ૮

- હવે શંખ સિખિત જે પુરોહિત આની કેડે : “શુભ્ય, જૂપ;
 “આપણા દળમાંહાં યોધ સહ દેખાડવાનાં ૩૫. ૬
 “નગરમાંડે પડે ફેરવી સજ કરાવે સેન્ય,
 “મળા એકાં નિત્યે હીડે, ધણ મ્યજ્યું લ્યમ ધેન્ય. ૧૦
 “ધણા દિન તો બેશી રથા, રાતાં કર્યાં છે ગાત્ર;
 “આજ નોંધએ રણ વિખે તે કેહવા મુદ્-પાત્ર. ૧૧
 “આયુધ કેરા ભાર વેડે છે ગર્વ આણી મન્ય;
 “હશે તે તાં દેખ્યાં; હવે રણાંગણિ અશુન. ૧૨
 “રાયજી, તદ્ભયો પરમ વેખ્યુવ અને રૂદે કૃપાળ,
 “આજ નગરે યોધ સહની લીજિએ સાંભાળ. ૧૩
 “આપણા દળમાંહાં કેા ન જાણે કિરીડીનું પ્રાક્રમ;
 “જેડેને રથે છે સારથિ એ સદા શ્રીપરબ્રહ્મ. ૧૪
 “તેહેના રણમાંહાં જ્ય કરી જાગીર જાડે (૧) કોય,
 “મહાદેવ રણ્ય માડે નહિ, ત્રણ્ય લોકે ધર્ય જોય. ૧૫
 “જોરવને નોડોતરે આવે લ્યમ લેવા રવાન,
 “આહાર ભોજન પામતા એક એક થાં લે વાન. ૧૬
 “પરોણા પરધર તણા તે જામી જાએ કામ્ય.
 “તે-માંહાંવ્યં, રાયજી, નારે કોય કોડોને કામ્ય. ૧૭
 “મળે પક્ષી એકાં જાડુ ઉદક કપેરે રથાન્ય,
 “કોઈ કેડેને કામ્ય નાવે; સાંભળો, રાગન; ૧૮
 “લ્યમ મેન્ય સધળું આપણું નાવે જાણી રણની રીત્ય;
 “યોવન પામ્યે કામકળારસ કામ્યનીથાં પ્રીત્ય. ૧૯
 “જરી પગલું રણ વિખે રાય, મન જેહેનું ધીગ,
 “આજ સહનું જણાશે આપણા દળના વીર, ૨૦
 “આયુધ એહેનાં આવડે તેડેને હકારો રણ, ગય.
 “આડ વરસનો જાળ હોય તે મેરુલિયે ઘરમાંય; ૨૧
 “ખીજ સહકો રણ વડે. એક દિવ્ય દરો, મહારાજ;
 “પુત્ર જાણી પોતા તણા રાજવી નહિ તેડેની લાજ. ૨૨

- “કદાચ એક ચઢાવિએ, રાયનગર કેરે દાર. ૨૨
- “સો મણુ તેલ બિકાણિએ, યાય તપ્ત તેણે દારચ. ૨૩
- “ત્રીજે દુઢુબ્યે જોહ નાવે યુદ્ધ કરવાની યુક્તિ,
- “તેહને નાખો કદામાંહે; ન જોઈએ તેકેની ભક્તિ. ૨૪
- “દિવ્ય એકેવૂં, રાય, રચતાં સઘ ચારો કામ.
- “નહિતો સુખિઆ મેડેલશે નહિ આપઆપણાં દામ.” ૨૫
- રાયે આપી આજ્ઞા: “એ શીઘ્ર રચિએ મમ.”
- પુરોહિત કેહે છે: “રાયજી, રેડેશે તમારો ધમ.” ૨૬
- જમુન્ય કેહે છે: રાયજી, પુરોહિત નણે મન્ય દેખ.
- સુધન્વા રાયને કુંઅર પરમ વૈષ્ણવ એક. ૨૭
- મહાપ્રસાદી શબ્દ—અભવિદ્યા રણાંગણુનો વીર.
- ગણબુદ્ધય પાંચમાંહાં તેકેની, હરિચરણે ચિત્ત જોડેનું ધીર. ૨૮
- સખળ મન્દિર રાજસેવા અતુલ્ય દાતા હોય;
- વૈષ્ણવમાંહેં શિરોમણિ નહિ ભક્ત એકેવો કોય. ૨૯
- અહોરાત્ર આજીવ હરિકીર્તને ગર્જનાં મેડેગાદ.
- વૈષ્ણવ મારગમાંહાં છે પૂરો; મનમાંહાં નહિ જિયાદ. ૩૦
- કાશ્યાં આચરણુ તેકેનાં ગમે નહિ શંખ લિખિત જોહનું નામ;
- મનમાંહેં જાણે : “કો સમે ફેડિએ એકેનો દામ.” ૩૧
- તે માટે આદર કરીતે પ્રિયો રાજન.
- કદાચમાંહેં નંખાવશે, રાખશે શ્રીભગવાન. ૩૨
- ‘ભક્તવતસવ’ નામ જોડેનું ભક્તપાળક દવ,
- કષ્ટ હોતે કૃપાનિધિ આવી રેડે તતખેવ. ૩૩
- ભક્તનો ભય બાંજવા નરકેમગી થઈ નાય
- હિરણ્યકશ્યપ વિહારી નિવો પુત્રને શિર હાય. ૩૪
- દુર્વાસાના ભય યકી અંબરિખ રાખ્યો જૂપ.
- સુદર્શન રાજ્યમાંહાં દરજાં તેણે બાળ્યું કૃપા-૩૫. ૩૫

એણી પેરે નાયજી ભકતને રાખે મરણ.
 ગર્ભ રાખ્યો પરિક્ષિતનો થ્યાસ મિથ્યા મરણ. ૩૬
 જેહેને પ્રભુ દરુણા કરે તેહેને કાણુ પમાડે દુઃખ?
 વિધન કાઠિ યદી ભગારી આપે બલવિધિ સુખ. ૩૭
 મુધન્વા શ્રીકૃષ્ણનો, વિષ્ણુએ તેહેનું અંગ.
 પુરુષોત્તમ જેહેને પ્રાણજીવન તેહેને કાણુ પમાડે ભંગ? ૩૮

વલણુ

કાણુ પમાડે ભંગ તેહેને? નાય તાંહાં આવી રહે
 છંદ છંદે અહીં યદી પૂરણુ પુરોહિત રાખને કેહે ૧૮૪

છંદ ૭ મો—રાગ રામઘી

રામ જન્મેજન્ય કેહે : ધન્ય મન્ય જી,
 અદ્ભુત એ કથા પરમ પાવન જી.
 ધન્ય મુધન્વા વૈષ્ણવ એહ જી, પ્રભુને મરણે પૂરણુ નેહ જી. ૧

ત્રોટક અધ-તાલ ત્રિમરો

ધન્ય ધન્ય મુધન્વા ભક્ત, હરિજીએ મન આમકત.
 ધન્ય ધન્ય એહેનો તાન, ધન્ય જનેતા ને બાન. ૨
 ધન્ય નગર મધજો વાસ, શ્રીધગચરણાંજુજ આસ.
 નેઈ ભકિત યયો સંગુષ્ટ, બે પુરોહિત માર્કે દુષ્ટ. ૩
 કોટ્ટે હંસધ્વજની પ્રીત્ય. ઘેરચથી ચઢ્યો કોણ્ય રીત્ય.
 મર્વ ભારત કેરો સાર અશ્વમેધ પર્વ અપાગ. ૪
 જૈમુન્ય વહે : રાજેય, જેહેને મર્વનો નહિ લેય.
 જેહેનું ગલિન કોયે મન, તે સદા જન પાવન. ૫
 તેહેને રૂદે વમે કૃપાળ, કરે રક્ષા દીનયાળ.
 હંમેકેન એહેનો જીવ, ભકતરાગ વિષ્ણુનું ઇષ્ટ. ૬
 તેડિઆ વર્ણાવરણુ શુભ સર્વનાં આચરણુ. ૭
 સદાને કેહે રામન : “રણે આવિઆ ભગવાન. ૭

- “જે કેા વૈષ્ણવ જન પુર માંહે, દર્શને ચાલજ્યો સાંહે. ૮
- “અર્જુન આજ્યો વીર, તેહને રથે રયામશરીર. ૯
- “ઝળહજે કેવળ બ્રહ્મ, અધ-ઓધ ત્રાસે કર્મ. ૧૦
- “આજ સરચાં સહનાં કાળ; દર્શન કરો મહારાજ.” ૧૧
- સુણી પ્રજા સુખણી ચાય, સર્વને હરખ નવ્ય માય. ૧૨
- દર્શનને દેવાધિદેવ પુર હકરિયું સર્વ ખેવ. ૧૩
- વજ્રકાવ્યા રાય નિશાણુ, બંદીજન કીર્તિ વખાણુ. ૧૪
- પછે પંચગવ્ય માજન કીધ, આજ મનોરથ સર્વ સિદ્ધ. ૧૫
- બહુ સેવા કીધી નાથ, સ્વામી, તમ્યો છો અમ આપ્ય. ૧૬
- ‘ધરયા નાનાવિધિ શણુગાર; નહિ કુસુમ ચંદન પાર. ૧૭
- આર્તિવેળા લેય, જાણ્યે અપર વકુંઠે હોય. ૧૮
- ઝલ્હરી ધંદાનો બહુ ઘેર, શંખનાદ મૃદંગ સોર. ૧૯
- નિરખિજીં રૂપ રાજન, તે તો ધરી રાખ્યું મન. ૨૦
- શંખચક્ર-અંકિત માત્ર, ચરણામૃત પ્રાપ્ત્ય માત્ર. ૨૧
- અણિ કનક અવની ગાય, રથ અમ્મ દિન-કરમાય, ૨૨
- આપિઆં દાન અતેક, તેહ તણો નાવે છેક. ૨૩
- સનાહ પેહેર્યો અંગ, આયુધ સઘળાં સંગ. ૨૪
- રથે ચ્યાર બેડવા વાજ્ય, ચાલિઆ યુદ્ધને કાજ્ય. ૨૫
- રથે બેડો રાય હંસકેત, પ્રભુચરણે બેડેતે હેત. ૨૬
- રાયે પૂરિઆ શંખનાદ, જોણ્યે ધડૂકે જીપને ઉદ્દલાદ. ૨૭
- વાગ્યો પંડા દેઈ જાણુ, રથ હકારચો કેડેકાણુ. ૨૮
- વાળે ગોમુખ પર્ણવ જોર [વરી] ઢોલ ચોડો ફેર. ૨૯
- વાળે અતેકવિધિ વાજિંત્ર, ઝળકે રાયને શિર છત્ર. ૩૦
- બેહ પાસાં ચમર ઢળાય, ખેડેલી કુંકુભિ ચાલ્યો રાય. ૩૧
- રણભોમ્યનું જે દાર, જાંઠાં શોભિતો નગરપ્રાકાર, ૩૨
- રથ આપિઓ તાંઠાં શૂપ, આગળ્ય જે પુરોહિત રૂપ. ૩૩

દેશી]

પુરોહિત બે રૂપ આગળ્ય સંખ લિખિત જોડેનું નામ,
 અશ્વ હકારી રાવને કેડે : “રાખિએ રથ આમ. ૨૧
 “નગર માંહાંથી સેન્ય આવે, હીજો સર્વ સંભાળ.
 “ત્રીજો કુંકુભિ રણંગણુમાંહાં નાવે જે ભૂપાળ, ૨૨
 “તેહને કદામહિં નંખાવિએ; કેણુ કામનેા તે યર?
 “આજ કામ્ય આવે નહિ તેડેને હાથે કીજો ચૂર.” ૨૩
 કદા એક વિશાળ તે તેલ પૂરાવિજં તે મધ્ય,
 સખળ જિકાળે અદાવિજં. રચી વિષે જુદય. ૨૪
 સોર સખળો નગરમહિં; સખ્યા વીરે વીર.
 વાર થાયે જોડેને પચે તેલ તેહ શરીર. ૨૫
 સિતેર નાયક આવિઆ દળ સહિત રણમાંહાં તેહ;
 ધરા સર્વ કંપિત હવી, જાવયે ગમને અદિઓ મેહ. ૨૬
 હાથી આગળ્ય શોભના, શોભિતા રથ અસવાર.
 સત્રાહ ભાયા ધનુસ બદ્ધ આયુધનેા નહિ પાર. ૨૭
 પાળા આગળ્ય શોભતા રૂપવંત અપારે રંગ!
 ધરા સર્વ શોભી રહી; દીસે અમરવન અંગ. ૨૮
 જૈમુન્ય કેડે છે : રાવજી, તે સેન્ય શોભે એમ,
 અમર સધળા ઈસ સાથે ઇંદ્ર શોભે નેમ. ૨૯

વલણ

ઈંદ્ર શોભે જોમ રે જોમ એ મેન્ય રણમાંહાં આવિજં.
 હંસધવજ સર્વ સેન્ય સાથે અપાર ઉત્તમ ભાવિજ. ૩૧

છંદ ૮ મો—રાગ ધન્યાત્રી, ચોપૈ બધ

સિતેર નાયક રજો આવિઆ, સેન્ય સર્વ સાથે લાવિઆ.
 એક નણા એ દળનું માન, સાંભળ, જન્મેજય રાજન. ૧

- સહસ્ર ઈકાતર ગજ મહા પ્રોઠ દેખી ૩૫ ૫૪એ દિગ્મહ, .
- સહસ્ર કોતલ રચના રંગ, ચંચલગતિ બેડયા તોરગ. ૨
- અસવાર સહસ્ર એકાશી સહી, લક્ષ પાળા મર્મદા કહી.
- એક તણું દળ છે એટલું, ચિતેર નાયકને તેટલું. ૩
- મત્રી આર, સેન્યાપતિ વ્યાર આખ્યા રણે, દળનો બહુ ભાર,
- વ્યાર પુત્ર આખ્યા મહામનિ, શોભે રથ ઘોડા સારથિ. ૪
- નવ મહસ્ર હાત્રીમુત જેઠ, રણા રણાંગણ આવી તેઠ.
- દળ તણો નવ્ય લાભે પાર, અતુલ્ય રથ ઘોડા અસવાર. ૫
- ધ્વજ પનાકા ફરકે ઘણી, સગળી શોભા તે દળ તણી,
- લૈમુન્ય કેઠે: જન્મેજય, મુણો; કુંઝર પાંચમો હંસગાય તણો, ૬
- નામ સુધન્વા વૈષ્ણવ પરમ, હરિમેવા દાતા મતિ ધર્મ.
- તેકેની નિલ કદં. મુણુ રાવ; કોણુ રીત્ય સમરાંગણુ જાય. ૭
- એ તાંહાં દળ સજળ આવિજી, હંસધ્વજને મન્ય ભાવિજી.
- હવે બકાસાયની મુણિયે કીર્તિ, જેઠને પ્રણુ ચરણે બહુ પ્રીત્ય. ૮
- ખીજૂં ફુંદુભિ જાહારે યજ્ઞ, સધળું સેન્ય ચઢી રણ્ય ગયું, .
- નગરે મોર થયો છે બહુ. દળ જોવાને મળિજી સદ્. ૯
- સુધન્વાનું કદં આચરણુ, વશ કીધા જેણે અસરણુચરણુ,
- પ્રયમે પ્રાયશ્ચિતનું દાન, પછે મદિરે આખ્યા ભગવાન. ૧૦
- પ્રેમે પૂજ્યા દીનદમાળ; શયુગારયા લક્ષ્મી ગોપાળ,
- અંદન ભાત્ય પુષ્પ આતિ ધણાં, એકેકે કૃષ્ણાગર ધૂપણું. ૧૧
- અનેક ભક્તિ ભોગ નહિ પાર, શંખનાદ ઘંટા ઝમકાર,
- ઝગહજ હોએ નાય આરતી, પૂરણુ વિરાખ્યા કમળાપતિ. ૧૨
- ચરણ ચડી શિર સુધી હાંતિ નિસ્ખ્યા નાયને નેત્ર ત્યાંહાં ભરી,
- શન પ્રણામ કરયા ગોવિંદ; સુધન્વા પામ્યો આનંદ. ૧૩
- તેડી દિજ પૂજ્યા બહુ માન, અતુલ ચાન દત્ત કેરાં પાત્ર. "
- ગજ રથ અથ ધેતુ બહુ ધન આપ્યું દિગ્વર હીરમ્ મંત્ર. ૧૪

- ઠવય સંખ ચક્ત્રં કીધ, સુગંધીકાર ઉચ્ચય લીધ;
 શિલા શુદ્ધ ધરી કંઠે સ્થાપ, નિહવા યજ્ઞ ન મૂકે નામ. ૧૫
 પછે સુન્નાહ મોહાવી અંગ, બાધા બીડ્યા પામી રંગ.
 ધનુષધારી ગણ નિરખ્યો સતી, આયુધ સર્વ ધરિમાં સજ થઈ. ૧૬
 બંદીજન બોલે જયકાર. આણ્યો રથ, હથ બેડ્યા સ્વાર.
 ધન - ઇરહરે; શોભા ધણી. કાંતિ વિરહિત છે હથ તણી. ૧૭
 રથ બેપરે એડો બળવંતઃ 'દર્શન કીજે ઠમળાઈ'ય,
 'વેકું'નાથ સારથિ યાય; પતાકાયે સુન બેસે વાય. ૧૮
 'ભાગ્ય જુઓ અર્જુનનું ધણું,
 રથમાંહાં તેજ ત્રિભોવન તણું,
 'તે શોભાને નિરખું જઈ; બસે પરાણા આખ્યા સતી' ૧૯
 હાંઠેથી રથ માના છે ભાંહ. ચરણે નખ્યો જઈ મંદિર માંહ,
 માતાને પરદાણા ઠરી : "બુદ્ધે જાવું; આત્મા શ્રીહરિ. ૨૦
 "રજ્યે અર્જુન આખ્યો શાર્દૂલ, જે જાણે વિદ્યા શાસ્ત્ર મૂળ;
 "સમિચ્છાનંદ થાએ સારથિ, જહેની પતાકાયે હંતુમાન જતિ, ૨૧
 "જેહેને અખે બાધા હોય, જાણુ ન ખૂટે ડોય,
 "માહારા મનમાં મોટી હામ : તેકેનો રજ્યે જીવું સંમામ. ૨૨
 "અખિલેશ્વરની દૃષ્ટ રહી; જે કારણુ બુદ્ધ કઈ રણે સહી,
 "માતાઈ, આજ્ઞા દાનિએ, જ્યમ યદ્ય બુદ્ધ વિખે થીનિએ." ૨૩
 કેહે જતેતા : "સાંબળ, તંન, મેં જળવંત મુણિઓ અર્જુન,
 "જેહેને સારથિ શ્રીગોવિંદ, રણમાંહાં અર્જુનને આણુંદ. ૨૪

વલણ

"આણુંદ જહુ અર્જુન વીરને, સારથિ શ્રીહરિ સદા, .

"૩૫ એક શ્રીકૃષ્ણાર્જુન પુત્ર, જાણે સર્વદા." ૨૫
 ૨૩૯

છંદ ૯ મો—રાગ મેવાડો

- જેહી રે સુધાવતી જોડેનું નામ : “અર્જુન એક સુંદર સ્થાન.
 “કરે પ્રભુ પાંડવને ઘેરય કામ; કૃષ્ણને અર્જુન આત્મારામ. ૧
 “તેં કચમ સુદે જાયા જાય? તેડેને ઘેરય વૈકુંઠરાય.
 “જાહાં નાયજી મહિ પાય, તેહનું તેજ અધિકું યાય. ૨
 “સાંભળ્ય, પુત્ર પરમ ઉદાર, પાંડવ પ્રાણ વિશ્વાધાર.
 “ઓન્ધ જીતારવા હરિ ભાર એ નરનારાયણ અવતાર. ૩
 “કરજ્યો સુહની એડેવી રીતય, પ્રભુને જીપજો જયમ પ્રીતય.
 “તમને હજુ વૈષ્ણવની નિતય, અર્જુન ભક્તરાજ આસ્તિય. ૪
 “અર્જુન કષે દીનદયાળ, વથ એડેને દેવ કૃપાળ.
 “પ્રભુ કરે પાંડવની પ્રતિપાળ રણમાંહાં જાણુને ગોપાળ. ૫
 “તુજને કહું, સુધન્વા, ઘેરય જાણે તું ધનુર્વિદ્યા ધેરય;
 “અર્જુન ગ્રહી લાવજ્યો સેદેજ, શસ્ત્રધાત ખમજો વેવ. ૬
 “કેડે આરે કેવળ જામ, જયમ છટિએ ભવનાં કમ.
 “વૈષ્ણવ અર્વામા રેડે ધર્મ, પ્રભુને ભક્ત વક્ષભ પરમ. ૭
 “સાંભળ્ય, પુત્ર પરમ નિયાન. અતિ સુંદર સતુર સુગણ.
 “અખિય આઘ સારિંગપાપ્ય, આઘે અતેએહ પ્રમાણ. ૮
 “કર્તુ—અકર્તા એહ જ કપ પરમ પરાયણ કૃષ્ણ—રવરૂપ.
 “એહ થકી ખીજો સસાર કૃપ, સત્યમેવ સત્ય વૈકુંઠ રૂપ. ૯
 “જયમ મણિસુત્રે પરાયો હાર, સત્ય સર્વામાંહાં વિશ્વાધાર
 “જયમ જળાગ્રિજ ચંદ્ર અપાર, એમ હરિવિના નહિહો દારય. ૧૦
 “નિર્મળ નાય કેરા પથ, ત્રેલોક્ય—તત્ત્વ કમળાકથ.
 “રાખિએ ભક્તિ ભાવ અનત, ધરે દષ્ટે કમળાવત. ૧૧

દેશી આલતી

- “કરુણાવંત કૃપા કરિ; સુત, રજો રાખજો રંગ.
 “ધ્યાનમુદ્રા રુદેમહિ રાખજો હરિ-અંગ. ૧૨

- " સજ્જ ધન, તન સ્વામમુંદર, કમળનેત્ર રસાળ,
 " નાસિકા નિર્મળ ઈદ્રવત મુખ ગદ્ય શોભિત ભાસ. ૧૩
- " કિરીટ કુંડળ હાર અંગદ, રત્ન મણિમે ન્યોત્ય .
 " પીતાંબર પટકુળ શીવજી કૌસ્તભમણિ ઉલોત્ય. ૧૪
- " ચરણે રણગ્રણિત નેપુર કિંકણી કટિ નાદ. .
 " હિર ગુણશીહાર, કુસુમના, જીપજો હિહલાદ. . ૧૫
- " વદ્યસ્થળ અતિ ગ્રીવા શોભિત, હરત અદ્ભુત મ્યાર, ..
 " શંખ ચક્ર કૌમોદકી કરે, પદ પાવપ અપાર. . ૧૬
- " સદાકાળિ પીત પેકેરંચ, સ્વામ મુંદર દેવ,
 " દુદે રાખી ખાનદા, મન વચન કર સેવ. ૧૭
- " દીનઅંધુ દયાળજી તમ કૃપા કરશે. તન.
 " ધનુર્વિદ્યા અભ બાળે જીતજો અશુન. ૧૮
- " આપણા કુળમાંકાં પાછી પાકાની કા ભરે નહિ પુત્ર.
 " કુશળ તાન્ધારા મુદ્ધમાંકે જીતજો રણ ચત્રુ. ૧૯
- " બાણુ આવે કિરીટનાં, કરજો કટકા તેહ.
 " શર પૂરજો જં રણાંગણે, જાણ્યે પ્રજે કંચેરો મેહ. ૨૦
- " આતાન લાગે પ્રભુ આગલે, રમે પામે ત્રાસ!
 " જન્મથી જ્યેને સેવિયે તે કૃષ્ણ તાહારે વામ. ૨૧
- " સદાકાળિ ગુજ થઈ અજગા નહિ દેવેશ.
 " જયમ અગ્નિ બેઠે હવ્યમાંકાં ત્વમ કૃષ્ણ ગુજ પરવેશ. ૨૨
- " રણાંગણ થીકૃષ્ણ સન્મુખ ભાગ્ય લોભ નો થાય.
 " તે જન રણ જગદગશે ગુડાકેશના રચમાંક. ૨૩
- " પુત્ર, ગુજને જય લજ્યો," આસિય દીપ્તી માન;
 " તિલક ધરીને વધાવિએ; જોવારણાં લે હાથ. ૨૪
- " પુત્ર કંચેઈ વદન બેતાં નયણે આઘ્યાં નીર
 " ચરણ મરનક નમાવી પછે વળ્યો તાંહાંથી ચીર. ૨૫

લિતાયજ્ઞો યર્ષ આવિજ્ઞો નિજ બેડેન્ય કચેરે દારચ;
કુવલયા માતની જર્ષ તેડેને ચરણે કરચા નમસ્કાર :
“માહારી બેડેન્ય, આપો આગન્યા; હું જાજી રણ સંગ્રામ,
“વૈકુંઠનાયક સારથિ, જોડેની પતાકાએ હનુમાન,
“દાદાજિયે અમ્મ આંધ્યો; આજ કરૂં સુદ.
“આશિશ છો, માહારી બેડેન્ય બાર્ષ, નધટ યાએ આપુદ.
“ગોવિંદજી વાહાલા ધણું અને પવિત્ર છે તમ અંગ.
“વાક્ય તમ આશિસથી જલુ સુખટ પામે ભંગ.”

વલણુ

“બહુ સુખટ પામે ભંગ રે; અર્જુન રણે જીતો જર્ષ.”
છંદ નવ અહીં ચક્રી પૂરણ; બેડેન્યને વાણી કહી.

છંદ ૧૦ મો-રાગ મલ્હાર, તાલ પડતાલો

બેડેન્ય કુવલયા ઠેકે : “સુણો, બ્રાતા,
એ તા લેખ લખ્યો રે વિધાતા.

“પાંડવનો ગંગાજળ આલ્યો; નર નારાયણ સંગ્ય લાલ્યો.

“વૈકુંઠનાથ કૃષ્ણ કાકાવે ઉગ્ર ભાગ્યથી ઘેર્ય આવે.

“આપણે પુણ્ય પ્રગટ થયું આજ, હવ પૂઠે આલ્યા મહારાજ.

“દર્શન કૃષ્ણદેવનું કીજો. પ્રભુપ્રેમ અશુ-અમિત લીજો.

“કોટિ કલ્પ તપ કરતાં જાય તોફે નાય-દર્શન ન થાય.

“એ કો ભાગ્ય આપણું મોટું.

કૃષ્ણ-ઉપાસન કયમ થાયે મોટું ?

“ભાર્ષજ, ભક્તિ ભાવ મન્ય આણી

જીતજો અર્જુન સારિંગપાણી.

“બહુ વિધિબેદ તણાં જે બાણુ ધનુર્વિદ્યા સુણી કરજ્યો સંધાણુ.

“પ્રાર્થ જીતી લાવજ્યો. ભાર્ષ, જ્યમ આવે ઘેર્ય વૈકુંઠરાઈ.

“અંજી સલિલ સાગર ભણી જ્યમ, અર્જુન પૂઠે નારાયણુ ત્યમ.

“માત પૂઠે જ્યમ ચાલે બાળ, તેમ અર્જુન પૂઠે ગોપાળ.”

કેડે મુધન્વા : “ બેડેની મુણાં છ, અશ્વુન કાગતો કાળ ગણાં છ.

“ દ્રોણાચાર્યની વિદ્યા જોઈ, પાર્થ સમૂળી જાણે તેડ. ૭

“ ઊતારવા અવનીનો ભાર તો સારથિ ચામે વિશ્વાધર.

“ અનેક સુભટ - દગ ચૂરણ કીધું, જોતકદન નિમે પૂડ કીધું. ૮

“ અજો બાથા બાણુ ન ખૂટે, ગાંડીવ ધનુષનો ગણ નમ્ય મૂટે.

“ આગમે હરિ સારથિ આવધાન, પનાકામે બેસે હનુમાન. ૯

“ તેડેને સૂક્ષ્ણ કાર્ય સર્વ થાય, જાણવિદ્યા ક્રમ હયમ છનાય.

“ ધણુ મહા મુદ્દ કરે રણમાંહાં જઈ,

જ્યમ અશ્વુન નામે દુષ્પિઓ થઈ. ૧૦

“ જોડેના બાથાને જાણે સીધો નમ્ય જાણ.

રણ પર હૃતો હરિવદન સમાગ્ર. ”

જગની કેડે : “ સાંભળ્ય, મુજ બંધુ,

તદ્વ્યો ઉપાગ્યા શીકૃષ્ણ સિંધુ. ૧૧

“ હું તમને જાણું હરિ-તેજ; વડુંદનાથ મુધન્વા હેજ.

“ જ્યોત્ય યજી જ્યોત્ય પ્રગટ જ થાય.

તે જ્યોતે નાથ તેજમાં સમાય. ૧૨

“ જાણુ-મોડે સર્વ એન્ધ વધાવી,

દેખાડજ્યો મુજને હરિ લાવી.

“ આયુધ નાદારાં કુશળ જયકારી;

પ્રસન્ન દંભો નમ દેવ મોરારી. ૧૩

“ અશ્વુનમુદ્દ અવજે મેં મુખિજા.

જાણુમોડે કોરવ-દગ હજિગં.

“ જોડે વચ કીધા હોયે વૈકુંઠનાથ,

તે મોડે મુદ્દ અશ્વુન સાય. ૧૪

વડણ

“ મુદ્દ કરે તે પાર્થ કાથે, જોડેને વચ પૂરણ હરિ.

“ પૂરણ વચ રણ નહીં લેજ્યો, અમગંજ મુંદર ઠરી. ” ૧૫

છંદ ૧૧ એ—રાગ ધ્રુવવતી

- “માહાગ આંધવજી, અવિધારો. આણે આસન, વીર, પધારો.
 “તમ કવચ સોહાવું રે, ભાઈ; રક્ષા કરશે વૈકુંઠરાઈ. ૧
 “તદ્દેખો પૂરણુ હરિના રે દાસ; તમમાં નારાયણનો વાસ.
 “ચરણે રાખે ચતુર્ભુજ પ્રેમ, કાશિકિતલ (૧) કુસળ ખેમ. ૨
 “આંગળી નખ પીંડીને રાખે, જંઘા પરસોત્તમ પગ આખે.
 “હૃદીબધ રાખે કરુણાળ; નાભિ રાખે દીનદયાળ. ૩
 “પૃથ્વીમાંડે વૈકુંઠ-ધીર, કોટે બાહુ રાખે જગતીશ.
 “તાહારા ઉત્તરને રાખે દેવ, કરે રક્ષા કૃપાનિધિ ખેવ. ૪
 “રુદે સ્તનને ત્રિભોવન-ઝંતા, રાખે સકળ કુઃખનો હરતા.
 “ભુજ આંગળી હસ્ત હથેળી રાખે ત્રીક્રમ તેજને મેળી. ૫
 “મુખે મુકુંદ, નાસિકા નાથ, ચક્ષુ ઊપરે દે હરિ હાથ.
 “ગાલે ગુણસાગર ગોવિંદ, કણ્ઠ રાખે પરમાનંદ. ૬
 “મુખ રાખે શ્રીભગવાન, અઘરું પ્રમાણું સુન્દરશ્યામ.
 “કપોત વિખે શ્રીકૃષ્ણ, તાહારે તિલકે વસ્ત્રા શ્રીવિષ્ણુ. ૭
 “ચરણ શીશ લગે જહુવીર, રાખે શ્રીપતિ સર્વ શરીર.
 “લક્ષ્મીવર જીવનપ્રાણુ કરે કરુણા મર્વ સંધાણુ.” ૮
 સર્વાંગે રક્ષા દીધી, એમ કાયા કૃષ્ણમે કીધી.
 પછે તિલક ધરીને વધાવે; મુખ જેતાં મોહ ઊપગવે. ૯
 મળહળ જિતારિને જ્ઞેય; જનની ભાઈનું મન મોહું.
 તવ આશિષ ખેલી મુખ; હરખાચુત ભરિયાં ચક્ષુ. ૧૦
 એવારણું લીધાં : “રે ભાઈ, સધાવિ ધનુષને સાહી.”
 જેહેન્ય-ચરણે શીશ નમાવી વીર જેઠા પછે રથે આવી. ૧૧
 તોરંગ સંભાળી આર હકારચો રથ તેણી વાર.
 એડેવે નરી સુધન્વાની જેલ, આવી માર્ગે સાક્ષાતી તેહ. ૧૨
 છે પ્રભાવની તેડેનું નામ; રૂપે લાગે રંભા કામ.
 આવી નમી સુધન્વા-ચરણ : “નાથ, સદા તમારે શરણ. ૧૩

“યુદ્ધને જાઓ છો તહમ્મો, સ્વામી,
 સાંભળી હું મહા દુઃખ પામી.
 “રણે કૃષ્ણાશુન કહે, જેડેનાં પ્રાક્રમ પાર ન લેડે. ૧૪
 “હરિને અશુન કષ્ટમાઈ; આણી બેઠે-ય મુભડા સાહી.
 “વળી અશુન પોતે કપ, બેઠેને જાણે એક સ્વરૂપ. ૧૫

વચણ

“જાણો બેઠેને કપ એક જ, તેડેને કાણ પ્રાણે કરે ?
 “અશુન સાથે યુદ્ધ કરતાં, નાયજી, કાણ જિગરે ? ૧૧

છંદ ૧૨ મો—રાગ નાગબૃવણ

કરસંપુટ કરીને રે નારી નમી મુખ્ય એમ કહિ :
 “હું તો ચરણ તમારાની દાસ, પાસ જાણે સહી. ૧
 “માહારા નાયજી, સત્ય વચન કહું તે ચિત્ત ધરે.
 “જો નાવે મનમાં તો રણે પરવરે. ૨
 “સ્વામી, શાસ્ત્ર નિગમની રે નીત્ય, પ્રભુ નિત્ય નિત્ય નિમ્મ” બેઠ,
 “તમે જ્ઞાનરૂપ છો, નાય; મુલો અવલે તેડ. ૩
 “હરિ જાણે જો રણે જાણે, આવે ઘેરવ તે જાન;
 “જેણે કહું પોનાનો જ્ઞાન મારવા મુડ અશુન. ૪
 “ત્યાંમાં આગત્ય શ્રીભગવાન ભક્ત પોના તણુ.
 “તાંમાં પાવને બેઠું પાપ, મળ્યા નહિ આપણ. ૫
 “તેમાંમાં અશુનચ પ્રીત્ય પ્રભુને ધણી.
 “પ્રભુ આણે બહુ દેવ; ભક્તિ કથી આપણી ! ૬
 “યુદ્ધ જાણું તમારું પ્રચંડ, ન મારે કાપ.
 “ત્રેલોકમાર્ગ નહિ ચર, જો જીવે અવી લેખ. ૭
 “ચંદર મેળ ને દુ પામે રણાંગણમાંમાં દારવ.
 “કહું ચરણભગની રે દામી તારોરી સાધવી નારવ. ૮
 “પ્રભુ કહને પ્રપચ કાઠવ કરે રણમાંમાં બેઠ,
 “અશુનને વચ આપમે, એક મેં કહું વેદ. ૯

- “ તમ ઊપરે હરિ-કેળ પોતે મુખમાંહાં લેશે.
 “ અર્જુન કરી માનભંગ રણયયથ તમ દેશે. ૧૦
 “ જેહેને ધેરય મંડાવ્યો રે યાગ, રક્ષ્યા કરે રે પાંડવની.
 “ શ્રીકૃષ્ણ વસે ધરમાંહ અંગ પાંડવં અવની. ૧૧
 “ તે થં તીવ્ર કરે સંત્રામ, કીર્તિ તો બહુ વાધે.
 “ તેહેને પદે પદે અશ્વમેધ, આહામો રણે સુદ સાધે. ૧૨

[દેશી ફેર]

- “ રત્નનો સમે, માહારા નાયથ; આપો મુદને રત્નદાન.
 “ વિવેકરૂપી સુત પ્રગટે, ભક્તિ વાધે ભગવાન. ૧૩
 “ પુત્ર આપીને રામી રણ્ય પજો, તમ મળશે જુગદીશ.
 “ સ્વર્ગમાંહે સુખ બહુ પામિએ, પિત્રિ વદે આશીસ્થ. ૧૪
 “ નામ તણી રેહે ગર્જના સુત આગ્યે, સુણો, કંથ;
 “ તેહેમાં રત્ન આપિએ, વેદ સાસ્ત્રના પંથ.” ૧૫
 વાક્ય સુણી કામ્યની તણાં બોલ્યો સુધન્વા વાણ્ય :
 “ પ્રાણપ્રિય, મુજ સાંભળો; કુદવાએ સારંગપાણ્ય. ૧૬
 “ સમે નોકે રે માહારી ભામ્યની, કાવ રાખો મન માંહ.
 “ સ્ત્રીસેવાએ ક્યમ પામિએ નાયથ વૈકુંઠરાય ? ૧૭
 “ સમે રે સાંભળીને બોલિએ; નોકે છ તમારો ધર્મ.
 “ સ્ત્રીસંગીને ક્યમ મળે રણમાંહે, પરિશ્રમ ? ૧૮
 “ પરમ અતુર તૂ તો ગુણભરી; જ્ઞેને વિમાશી તૂ આપ.
 “ કૃષ્ણ ભણી હું તો પરવરં, મધ્ય મોટું પાપ. ૧૯
 “ પ્રભુ ધરિઆ મેં તો મન વિષે; છીતે ફેડું ક્યમ મન ?
 “ નેત્ર માહારાં જમ વ્યગમાં છે સુંદર સામળવન. ૨૦
 “ તે માટે મારગ તજો; મુજને યાએ અમૂર.
 “ બાપછ રણ્ય જૈ તવ રજા; માહારે જિગ્યા તાં મૂર. ૨૧

- “ દિવ્ય રથૂં તમ્ને સાંભળ્યું; તેજ લોકાગતામાંહ
 “ ત્રીજે કુંડુજિ જે નવ્ય રેહે, નાખે તે મધ્ય કદાચ. ૨૨
 “ બ્રહ્મચર્ય મત . પાણે, દમન દેહ, હોય તપ-રૂપ,
 “ લય પામી, કૃપાનાય જી, પામે તે અકળાવરૂપ. ૨૩
 “ તે માટે સુણો, સુંદરી થીહરિ પામિએ કયેમ ?
 “ આશિરય ‘જય’ મુખે જિયરો, જહુવર પામું જ્યેમ. ૨૪

વલણ

- “ જહુવરજીને જ્યમ હું પામું, તે આશિર મુખે જોસો.
 “ પરમ ચતુરગિરોમણિ નારી, કામકળા મતિ મેહેસો. ૨૫
 “ શ્રીકૃષ્ણચરણે જોહેનું ચિતભાંધું, ભક્ત વિષે જે ભાવી.”
 ૭૬ બારમે હરજી-મુત કહે : “ પ્રેમ રસ પાઓ આવી.” ૩૧૧

૭૬ જો—રાગ અસાવરી

- તરુણી કહે “રવામી, સુણિએ, વેદવાક્ય મુખથી બહિએ.
 “ પ્રભુ તણી હું સદા કિંકરી, કૃપાનાય અવિધારે અંતરિ. ૧
 બીજી—“ ‘મુજ તું પ્રેમના નિરંતર,’ ગ્વામીજી, મન્ય આણો.
 “ તમ અમ વચ્ચે બેઠ નહિ, એક પદ્ય એહ જાણો. ૨
 “ સર્વાવાસ સર્વમાટે વ્યાપક, સચરાચર એક બ્રહ્મ.
 “ હરિ વિષ્ણુ સુનો કામ જાણનાં ત્યાંહાંથી બેએ કર્મ. ૩
 “ બ્રહ્મ તે જ ને તે જ બ્રહ્મ એ ઉદક બ્રહ્મ તે હોય.
 “ ચંદ્ર બ્રહ્મ ને પત્રન બ્રહ્મ એ; બ્રહ્મ વિના નહિ કોય. ૪
 “ વનગ્ધનિ ને નરજી બ્રહ્મ એ, ધેનુ બ્રહ્મ મનધારી.
 “ અગ્નિ બ્રહ્મ ને અલ બ્રહ્મ એ; અગ્નિયોગ મુર-આહારી. ૫
 “ પય તે બ્રહ્મ, શબ્દ તે બ્રહ્મ, ભક્ત તે બ્રહ્મ જ એક.
 “ કરુણા બ્રહ્મ, એહ અતિ સક્તિ; નહિ નાય બ્રહ્મ વિનરેક. ૬
 “ બ્રહ્મ હાથ ને બ્રહ્મ મેત્રી, બ્રહ્મજ્ઞાન અનિ તે જ.
 “ કુંડલ બ્રહ્મ, કામ્યની બ્રહ્મ; અતિ બ્રહ્મ જીવને હેજ. ૭

- “અહા વિલાસ, ભોગ તે અહા, અહા સદા રસરંગ
 “નાદ અહા, અહાંડ અહા, નહિ’ અહા વિના કે અંગ. ૮
 “ઉત્પત્તિ અહા, બીજા તે અહા; અહા સર્વ’ આધાર.
 “સૃષ્ટિ કારણુ અવનીમાં પ્રગટ્યા, અહા રૂપ યાનાર. ૯
 “વર્ણ’ ભેદ’ તે એક રૂપથી એકે રૂપ સમાય.
 “બહુ નારી નર હરિ-વિલાસી તો તે અહા કેહેવાય. ૧૦
 “સૃષ્ટિ આદે નિરમ્બ’ નારાયણુ ભોગપાત્રને નારી.
 ‘હવ્ય ભોગના પાત્ર વિષે તે તેહના ભોગી હેવ ભોરારી. ૧૧
 “સદા નિરંતર નારી તણું તે નામ માન્યની કહાવે.
 “મૂઢી માન કરે પ્રાર્થના ત્યાંહાં નારાયણુ આવે. ૧૨
 “વૈષ્ણવ કેરો ધર્મ’ પુરાતન વિષ્ણુભક્તિ જેહેને વાહાલી,
 “નારાયણુને સર્વ’ સમર્પી ભોગ ભક્તિ તેહેને આલી. ૧૩
 “તે માટે, સ્વામી, તમ્મે આવી દીઁ મુજ સુદાન;
 “બાલકત્યા નહિ તો શિર બેસે; કચમ મળશે ભગવાન? ૧૪
 “ઈંદ્રસદનમાંહાં ગયા કિરીટી, હિર્વંશી કચેરે પાપે
 “પ્રાર્થના તેહેની ભંગ કરતાં, જુદલ થયો તે આપે. ૧૫
 “પ્રાર્થના ભંગ કરતાં, સ્વામી, પાપે નરક અગાધિ.
 “તેહેના એક નિઃશ્વાસ થકી, સ્વામી, યાથે નપૂંછક વ્યાધિ.” ૧૬
 વાકય સુણી વળતો એમ બોલ્યો: “સમે વિના એ કહે.
 “પરમ-મુખથી હરિને થાતાં તમ્મે કોડો તે લેહો.” ૧૭
 “સ્વામી, એક મઝ કહું તમને, મૂઢને કહીને જાએ.
 “કાં ચિંતા આણી અંતરમાંહાં? શાને દુષિઆ થાઓ? ૧૮
 “પિતૃશ્રદ્ધ ને દિવસ વેણુવી, રામાને સુતકાળ,
 “એક દિવસમાંકે ત્રણ છે, કરવું કવણુ, ક્રિપાળ? ૧૯
 “એકાદશીને દિવ ભોજન કરતાં સુકિન મિથ્યા થાય;
 “પિતૃશ્રદ્ધ’સારીને ન. જ્યો, પૂર્વજ વિમુખ પ્રજાય. ૨૦

- “જે નામે રતુદાન નારીને તો જાળદત્યાનું પાપ;
- “આપે પૂર્વજ અધોગતિ, પામે જે ત્રણે સંતાપ. ૨૧
- “સમે નહિ અહીં; નાથ, શું કરવું? ધર્મ રહે તે કંકે.”
- “હી પૂર્વજ સંતાપ થાયે, સ્વામી, ધર્મ તણું દળ લહે.” ૨૨
- કહે સુધન્વા: “સુણિએ, નારી, તુજને કહું વચન.
- “આંનજનાં મુખ બહુ ઝીપજે, પ્રસન્ન થાયે બહુ મન. ૨૩
- “સારી શ્રાદ્ધ પિતાનું જુક્તે અને કરે પિંડદાન,
- “તેહ નણા આધ્રાણુ યજ્ઞી તે બોજન કરયા સમાન્ય; ૨૪
- “પૂર્વજ મુખ પામી દે આશિસ્થ, જન પરિપૂરણ હોય.
- “મધ્ય નિશા રતુદાન આપતે તાંહાં કલંક નહિ હોય.” ૨૫
- “એરેવે યોગે એમ રાખનાં, સ્વામી, ધર્માધર્મ,
- “નારાયણ સંતાપ ઝીપજે, એક ન ઝીપજે કર્મ. ૨૬
- “તો સ્વામી, મંદિરમાંહાં આવી સંતાપો નિજ નારી.
- “આજ નહિ દિન પૂર્વજ કષેરો, તદ્વચ્ચો નહિ વ્રતધારી. ૨૭
- “રણમાંહાં જાતે દાન આપિએ, પુત્ર તણું રહે નામ;
- “પછે મુખે કરીને જાઓ રણાંગણે, પામે સુંદરસ્થામ. ૨૮
- “ક્રિપાનાયજી, જુદા તમાઠં સુર નર જોવા આવે.
- “દેવ-અંગના અંનરિ આવી તમને સર્વ વધાવે.” ૨૯
- વાક્ય મુળીને વચ્ચો સુધન્વા, કથું નારીનું કીધું;
- ફેરી ભજન કર્યું નરહરિનું, કૃષ્ણકૃપ તન લીધું. ૩૦
- મુખ-ચક્ર-અક્ષિત અંબેય તુળદી, આયુધ બીડ્યાં વીર.
- નામી શીરા પ્રભુને ચરણે. રણ્ય આત્મો રણધીર. ૩૧
- આશિષ નારી વદે મુખે એકેવી: “ક્રિપાનાય, મુખ કરજો.
- “કોપી નાથ, કદામર્કે નાખે, આવી હાય તાંહાં ધરજ્યો. ૩૨
- “આઘ પુરુષ નારાયણ, સ્વામી, રક્ષાકારી દેવ.
- “અહ્યો માગિએ સદા નિરંતર, પ્રભુ, તમારી સેવ. ૩૩

“સદા નિરંતર ભક્તિ તમારી; તમ વિણ નહિ કો, નાથ.

“જન્મ થકી શ્રીકૃષ્ણ-ઉપાસક દેજો શિર પર હાથ. ૩૪

વલણ

“શિર ઊપરે, સ્વામી રેડેજો; કરો કરુણા, ક્રિપાળ.

“તમ સંધાતે પ્રેમ ધરે તેડેની, નાથ, લીજો સંભાળ.” ૩૫

છંદ ૧૪ મો-રાગ વેરાડી, આપાર્ધ

કેહે જૈમુનિ રુખિ:સુણિ રાય. નામી નારી કંથ કચેરે પાપ.

રથ પાસે આવ્યો મહામતિ, ભક્તશિરોમણિ-કમળાપતિ. ૧

ભીડી કવચ ધરી આયુધ, જાણે એ કરી બહુ પુદ્.

મેટા ભક્તશિરોમણિ સહી, વિષય વિષે કો એડેવો નહિ. ૨

આવી વીર ને પામે રહ્યો, વીર બેસવા તનખર થયો.

દુંદુભિ ત્રણે તાણું જે માન રણમાંહાં દિવ્ય રથૂં રાગન, ૩

તે મર્યાદા પુરણ હોય, સઘળું એન્ય સંભાળા એય.

જોતાં જેજ ન દીઠો તાં, મકરાલકેત કાપ્યો રાગન: ૪

‘નાવ્યો સુભટ સુધન્વા નામ, જે જાણે રણમાંહાં સંગ્રામ.

‘જ્યાણી પુદ્ રેડે નહિ એહ, વળી પૂર્ણ કૃષ્ણ-ચરણ છે નેહ. ૫

‘નાવ્યો વીર સુધન્વા આજ, હવે દુડવાશે શ્રીમહારાજ.”

પૂછે રાય સુભટને સહી: “કાં રે સુધન્વા આવ્યો નહિ? ૬

એડેવે પુરોહિત કેહે: “સુણ, ભૂપ, પ્રભાવતી નારી ઘેરથ રથ;

“તે શં કામકળાગતિ ઘણી; મંગતિ નવ્ય છોડે તેહ તણી. ૭

“તેડેને ઘેરથ સુધન્વા વીર, કપટભક્તિ એ સ્યામસરીર.”

કાપ્યો રાય, અદ્યો બહુ કાળ; ‘નાંજો કદામાંહ” કેહે જૂપાળ. ૮

“તાન-આગન્યા લોપે જેહ, મહાનરકને પામે તેહ.

“આજ જૂઓ, આવ્યા શ્રીહરિ; પુત્ર સ્ત્રોત્રમાંહાં મુંદરી.” ૯

સેવક પ્રેરયા વધૂને દારથ: “જૈ બાધીને લાવો કુમાર.”

વાક્ય સુણીને આવ્યા તાંહ, વીર સુધન્વાનો રથ જાંહ. ૧૦

પાંજણિએ મેડેલે જ્યમ પાય, કેહે સેવક : “રણ કોપ્યો રાય.

“ચેકેલું કુંકુભિ વાગું ઘેર ત્યાહારે નગર માંદાં યયો સાર. ૧૧

“ળીજે કુંકુભિ સહ દળ મથું, તમ વિણ કચેડે કો નમ્ય રહ્યું.

“રણ મયાંદા કીધી વણી, નાવે ત્રીચું કુંકુભિ મણી. ૧૨

“તેસ કદામાંદાં નાંખે તાન સુણી નહિ તે શ્રવણે વાન ?

“તે માનીકા પૂરણ ચર્મ, હંસધ્વજ એમ વાણી કહી. ૧૩

“પછે જોઈ સેવ, નમ્ય દીડા તમ્યો,

કોધ કરી મોકલિઆ અમો.

“અહમ્યા ચરણ-રજને અધિકાર,” ત્રીજી જીમ કરે ઉચ્ચાર. ૧૪

“શંખ લિખિતનો આદર મણો : રાખી લ્યો કુંચર આપણો.

“તે માટે પ્રેરયા અહમ્યે, ઘર. અને ઘરું તમ, વીર, અસૂર. ૧૫

“તાત તણીજે હોલ આઘાય તે રીતે આવળ્યો દળમાંય.”

એવક જીખથી ખોસ્યા નહિ, વીર પળાયો પાત્રો સકી. ૧૬

નગરીમહિં કુલાલલ હોય, નર નારી અળમાં રહી જોય.

વણીવણી ષામિઆં ત્રાસ : ‘રેકેલ્યો કૃષ્ણ સુધન્વા પાસ’ ૧૭

જય ખેલે નરનારી બાળ. ‘રક્ષાકારી મીંગાપાળ.

‘બાટું કરુણા કરન્યો શ્રીપતિ.’ માતા બેડેન્ય કડ વીનતી ૧૮

‘કરુણા કરન્યો શ્રદિવેશ, વાક સુધન્વાનો નહિ લેશ :

‘રતુનો સમે નારીને, હરિઃ આપ્યા વિણ જાએ કથમ કરી.’ ૧૯

કેહે કુવળયા : “માતા, સુણો; એહ સુધન્વા છે હરિ નંબો.

“જો બાધા બેપજે તૈલથી તો જાણ્યે કૃષ્ણ ઉપાસ્યા નથી. ૨૦

“રાખે તૈલ-કદાને સ્યાન્ય, આખે અંખે વરસા ભગવાન.

“શું કરે કોધ કરી દુર્ગવા ? વિષ્ણુ બકો વાપે મર્જના.” ૨૧

જૈમુનિ કેહે જન્મેજ્ય વાતા; દદ વિશ્વાસ બેડેન્ય ને માતા.

રિયર તાં નારી તણું છે મન, રાખે કંથને જમજવન. ૨૨

એટલે સેવક લાન્વા તાંદ, હંસધ્વજ રણ છે તાંદ.

જૂપતિ કોધ કરી કેહે : “તેલ-કદા આમિ જાણુ દહે. ૨૩

“તે તો નવ્ય માંભળિજી, હુદ્દ?”

કચેડચે રહી થં કરચૂં પાપિહ?”

“આપણ, માત તણે ધેરચ જઈ જે ધડીશીખ માગતાં થઈ. ૨૪

“માગી આગન્યા બેઠેન તણી;

જે ધડી કૃષ્ણકવચ મુખ્ય બણી.

“વંધૂ મળી તમ મારગમાંક, ફાણએક વાર થઈ તાંહ. ૨૫

“માર્ગન કરી ઉપાસ્યા હરિ, ચરણામૃત ઘુળશી કંઠે ધરી,

“આપુધ કવચ, એ વાર મુજો. એ અપરાધ કલો મુજ તણો.” ૨૬

શંખ લિખિતને કેહે શૂપતિ :

“કરવી કાણુ ધટે અહીં ગુગતિ?”

કોષ કરીને બોલ્યા બેઠ - “તેવ-કદા દેખાડો સહ. ૨૭

“વાઙ્મય નમાઈ મિથ્યા હોય, સેન્ય ઉભય તાં નયણે જોય.

“વચન રાય કચેઈ કચમ કરે? પછી કાણુ કલૂ-શૂપતિ કરે? ૨૮

“તમ્બો પાણી જાણીને તન; એક ત્યા વાત નહિ, રાગન.

“રાગને મન્ય સર્વ સમાન્ય પ્રજા માત્ર પોતે સંતાન. ૨૯

“રક્ષાપત્ર દીજો નિત્ય બાળ, તો કંપે મહા શૂપાળ.

“રાખો ધર્મ; મજો કાં પુત્ર? મન્ય જાણો તે માટે સુત. ૩૦

વલ્લભ

“કોવ પાળો તે, રાયણ, હવે પુત્ર માટે પાળિએ.

“અગુનચં કાણુ સુદ કરો? તોરમ આપીને વાળિએ.” ૩૧

રાય કેકે શંખ લિખિતને : “અપરાધ જોઈને આવરો.

“શ્રીકૃષ્ણ કચેરે ચિત આવે, સુધન્વાને ત્યમ કરે.” ૩૨

૩૨૩

છંદ ૧૫ મી—રાગ રામઝી

જોઈને રુદે આવે નહિ, કેકે મુંદરસ્યામ.

જેમુન્ય કેકે : રાયણ, મુજો; શુજો તેકેના કામ. ૧

- રાત્રીનું મન કેરવી મોકલિઓ વીર
કદાંભારે 'રે' નંખાવમે જોડ છે ચર ધીર ૨
- મનએ આપી આગ-યા, થયો દાદાકાર.
તેવ-કદા ભાગી મોકલ્યા વિપ્લુભક્ત કુમાર ૩
- અનુન-સેન્યમાંદાં આંખજૂં, સદ્ પામ્યાં ત્રામ.
એક સુધન્યા ત્વણિઓ, દશે તૂટી આશ ૪
- કદા સંભીરે આવિઓ તે તો સુધન્યા જોડ;
આયુષ્ય 'હવં' અંજે નન્યાં જોહેની નિર્મળ ફેડ ૫
- તુળશી, અંદન ચક્રની અંજે છે ભાત્ય :
"રુદ્રેમાંદે" તદ્ભ્યાં રાખિઆ, રૂપ કવું ને માન ૬
- "નાથ દુહા માદારે રે મન્ય દની; યુદ્ધ ક્યોગે કોડ;
"બાલવિદ્યા દેખાડવા દહે શ્રીરણકોડ ૭
- "વળી મન માદારે બહુ કૂટ અનુન જોવિંદ
"શુભારિ" દર્શન દશ, પામતો આનંદ ૮
- "વળી માદારા મન માદા ધન્ય છે, સ્વામી આમ.
"અક્રાવચ્છનું તમ બિગડ છે; છા ભક્તને પામ ૯
- "કા કેરેકે : 'ભય મરણ્ય' એલ પામ્યો મન્ય.
"તે માટે રે ઉપાસિઆ મે પ્રભુ મામગતન ૧૦
- "તેવ-કદાંભારે નંખાવિઓ અપકારિ થાય.
"તે માટે, પ્રભુ, રાખ-ત્યો, વૈકુંઠનાથ રાય ૧૧
- સેવકને કેરે । "સાંસના તમ્યો થાઓ લમારે
"નાનની આંજા પાળવી; પડવું તેવ મોજાગ્ય ૧૨
- "અંજે ખટવાંગ રાખિઓ એકવાર જોવિંદ.
"પય પીધું ગુણકા તણું પામીને આનંદ ૧૩
- "વ્યાધને કરી નરમીલ, થયા તમ્યો દીનદયાળ,
"મારકડે મુનિવર તણી કીધી મંબાળ ૧૪

- “ મેહેલી સુદર્શન રાખિઆ અંબરિખ નરેશ,
 “ રુખિ દુવોસા કોપિઆ બેઠે ઉપ-મહેશ. ૧૫
 “ સ્વામી, અન્નમેલના પાપથી હું કહું શી પેરય ?
 “ વરસ અઠવાળી પૂરજુ થયાં ગુણકાને ઘેરય. ૧૬
 “ કુંઅર દશ ત્યાંદાં પ્રગટયા, લધુ ઉપરે નેહ.
 “ ‘નારાયણ’ના નામથી અધ બાળ્યાં’ તેહ. ૧૭
 “ એકવાર મુખે બિચરયો મુન કચેડં નામ,
 “ કહેતાં મુખે ‘નારાયણ’ તે પામ્યો વિશ્રામ. ૧૮
 “ પ્રહલાદજી તમ્બો રાખિઆ ધરી નરમંદ-રૂપ.
 “ સ્થાનમાંદથી પ્રગટયા યર્ષ અકળ અરૂપ. ૧૯
 “ શ્રાદ્ધથી ગજ બિગારિઆ, માંદીપન તાંન.
 “ ગુરુજીને આણી આપિઆ તહમ્બે, જુગલવંન. ૨૦
 “ દૂપદીને કરુણા કરી નાય પૂરી ચીર.
 “ દામ્યદામ્ય વાહારે અઠયા તમે, અદવ વીર. ૨૧
 “ તે માટે જય આપમ્બો, નેસો [મા] માહારાં કર્મ.
 “ ‘બક્તાવચ્છલ’ તમ બિરદ છે, સ્વામી પરિવ્રત. ૨૨
 “ મીન કૃમિ વારાહજી નરસેહ વામન
 “ પરમુરામ રઘુ-રામજી દગધર હરિ-તાંન ૨૩
 “ જુદ કલકા કૃષ્ણજી દશવિધિ મહારાજ,
 “ વિષ્ણુભક્તિ કેશુવ તણી; આંહાં રાખને લાજ. ૨૪
 “ સનતકુમાર ને તારદાદિક અસગલુશરણ,
 “ નરનારાયણ પ્રગટયા તપ-ઉપે ધરખુ. ૨૫
 “ હંસ કપિલ તમ્બો પ્રગટયા, ત્તાત્રેય દેવ,
 “ હયગ્રીવા મધુ કૈટભ હણી તમે , ખેવ. ૨૬
 “ રુખિ દેવ આરમ્બ. બયે ને કારણમે ઉપ,
 “ ધન્યંતર સ્વામી ધરજી મોહનીનું અરૂપ. ૨૭

- “ જ્યહ પ્રગપતિ પ્રગટયા, વ્યાસ યાજ્ઞ પુરાણ-
 “ સ્વયંભો મનુ, નાયજી, તમ્યો સારિંગપાણ્ય. ૨૮
 “ અનેક ઉપ. સ્વામી, ધરયાં, લીલા-અવતાર.
 “ બક્ષતને કાળે, બૃધરા, રાખજ્યે, વિશ્વાધાર. ૨૯
 “ ત્રિભોવનનાથકે. રાખજ્યે, કરુણાનિધિ કાલાન.
 “ માતા પિતાને હોરજાં, સ્વામી, સર્વ સમાન્ય. ૩૦
 “ જો સ્વામી તમને બજે, તે વૈષ્ણવ હોય.
 “ તે-માંદિથી ટાળિયે વેડેરા કરીને કોવ. ૩૧
 “ પાસે હો, પરિબ્રહ્મજી, આયેશનો હામ.”
 સહસ્ત્રનામ મુખ્ય હાચરયો : “ રાખજ્યો, શ્રીરામ.” ૩૨
 નગરે કુલાહલ ચર્મ રથો. ઠેડે અગુન વીર :
 “ આવી મુધન્વાને રાખજ્યો,” ઠેડે “ સ્યામશરીર.” ૩૩
 સેન્ય હમે ત્યાંહાં બે ચપળ્યાં જોવાને ત્યાંહ.
 વૈષ્ણવ વિના બોલે નહિ સહકો મુખ માંહ. ૩૪
 બેરેન્દ માનાના મન વિષે પૂરણ વિશ્વાસ.
 વીર મુધન્વાનાં અંગમાંહાં છે વિષ્ણુનો વાસ. ૩૫

છંદ ૧૬ ભા-રાગ રામઝી

- જમુન્ય બોલ્યા : મુલિએ, રાયજી, ધસ્યો મુધન્વાભણી કાવજી,
 કહને જર્જવળ્યો ભડ વીરજી, શ્રીહરિચરણે મન છે ધીરજી. ૧
 હાળા—ધીર મન છે તેડ તણું. હંસકેત કચેરો બાળ.
 તેડ જીકાજે ચદયું તે ગગન્યે નાજે કાળ. ૨
 દૂરે રહીને અમિ આવી કરે મેવક હાથ.
 મુધન્વાયે અંપાવિજી હરખમે, માળા હાથ. ૩
 હલિનાપુરમાંકે શ્રીહરિ રાય મુધિપિરને પાસ.
 અંતરમાંહે દાજ પ્રગટી, વિગ્ર વયા અવિનાશ. ૪
 રુદ્રમાંકે હાથ મેડેલી અને ધરિજે અધન;
 મુધન્વા ત્યાંહાં ખડચો બણી બિદ્રસ્યા બગવાન. ૫

- ભયહરણુ જૂદર ચઢી મરુટે સ્યામ મુંદર દેવ
રક્ષા કરના નાથજી આવી રહ્યા તાંહાં ખેવ. ૬
- મુરિવર મુનિવર સહ સેન્ય મળ્યું તેણે ારય.
'શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ' કહે સહ; જુએ નર ને નારય. ૭
- જયમ ભમરિયે નટ્ટવો ફરે, એમ તેલ-કઢાય;
'શ્રીકૃષ્ણ કેશવ મુકુંદ માધવ' વહે એમ મુખમાંધ. ૮
- 'પીતાંબર પરશ્વજી પ્રભુ પદ્મનાભ પદ્માક્ષ.
'આદિ અંતે અનાદિ એક વૃં, નિગમ વાણી-યાકય. ૯
- 'વાસુદેવ વેકુંઠવાસી વારાહ વામન વિષ્ણુ,
'કર્મ કળિમળ, કૃપાનિધિ, મહા કળ્પ કરણ કૃષ્ણ.' ૧૦
- હાથમાંધે માળા ફરે, હરિનામથાં લીન.
'અતુભુંજ ચિંતાહરણ, હં ચરણનો આધીન. ૧૧
- સેન્ય સુર મુનિ સર્વકો ને જુએ વર્ણાવણ.
ફરે તેલ સુધન્વા એમ બને અશરણશરણ. ૧૨
- જ્ઞા જલવત ગંગાં જ્યમ શીત ફેરે કાળ
તેલ ટાઢાહું ત્યાંહા કરૂં તે અગ્નિ કપેરી ઝાળ. ૧૩
- ભગવાનજી રક્ષા કરે, જોડેને નાથ આણે નેહ,
વિધન-હરના થીહરિ, કથમ કષ્ટ પામે તેહ ? ૧૪
- કુમુમતી સેન્યા વિષે સુખ ઊપજે ત્યાંહાં જ્યમ,
કૃપા કરીને સુધન્વા રાખિઓ થીહરિ ત્યમ. ૧૫
- સહકો વહે : "શ્રી કૃપાનિધિ, તમને ઘટે, માહારા નાથ,
"તહો ભક્તપાવણ, જૂધ્યરા, ભગવાન દીધા હાથ." ૧૬
- કીર્તિ બોલે સર્વકો સંખ લિખિત મુજિગિં બ્રાત :
'તેલ થં ટાહું થયું રે ? અસંભવ્ય એ તાંહાં વાત.' ૧૭
- ધરીને તે સમીપે આવી નિહાણે ગદા;
નાગિએર એક આણુવિગિં, કોધ કરી બોલ્યો મુખ્ય. ૧૮

આ નપત જોવા તેવમાંડાં તે નંખાવ્યું, તતકાળ
 દિવ્યાગ થઇ એ જ્ઞાન 'કેરે વાગું જઈ કપાળ, ૧૯
 શોભિત કચેરી ધારા આવી; સાંભળ્યું, રાગનનઃ
 "પુત્ર માદારો કૃપાનિધિ રાખિઓ ધીમગવાન.. ૨૦
 સહસ્રો જોવા અગ્નિ છે, રાવ આત્મા ત્યાંદ,
 પુરોહિત એ વિમાને તે: 'એક પડિયે જઈ એ માંદ, ૨૧
 'કદામાં પડયા વિના આપણે એમે શીશ્ય,
 'એક જ્ઞાન પડિએ તેવમાંડ તો રાવજી નાવે રીસ, ૨૨
 'એકવું વિચારીને પરસ્પેરે એક પડિયે જઈને મધ્ય,
 'સુધન્વા તેવમાંડાં પડયો તો ગર્ભ અમારી રિધ્ય,' ૨૩
 એમ કહીને કદામાંડ કર્યું મંપાપાત;
 'શ્રીકૃષ્ણ' કહી સુધન્વાય તાણી લીધો હાથ, ૨૪
 પોતા કચેરા રુદેમણિ બાડિઓ તે જાંભ;
 એમ કહે દાર થયો જ્યમ ગરલ પીધૂ શંભ, ૨૫
 "રઘુનાથ રાધવ ત્રીકમા, ત્રેલોકપતત્વ એવિંદ,
 "સુખ કરો, સ્વામ મોહામણા, મુજ પુરોહિત આનંદ, ૨૬
 "ગૌ-ગોપરક્ષ્યા વૃષા આગમ્ય, ધરિઓ ગાવર્ધન,
 "જ્યમ પાવક પીત્રો, કૃપાનિધિ, રાખિઆ વળના તન, ૨૭
 "આ સવકોમાં રીતિ વાંદ, પરમ ભક્ત કેડેવાગી,
 "હવે રાખો વિપ્રને તો પુરાણે પ્રસિદ્ધ લખાજી," ૨૮
 અંતરે હરિ કરુણા કરી, રાખિઆ બહને એવ,
 એડેવે પુત્ર કચેરી વૃષ્ટિ અંતર થકી કરતા દેવ, ૨૯
 ગયો પાવક, તેવ મધળું થયું ટાંઠું હીમ,
 એમ સુધન્વા રાખિઓ કુશળ ક્ષેમ, ૩૦
 માત્ર એડેનડ લામ્યની, મર્વ નગર કચેરી તારિ,
 આવી વધાવે સવકો; 'જય' શબ્દનો નહિ પાર, ૩૧

શંખ ભેર મદંગ ગોમુખ દોલ બહુ નિશાણ;
 સૂત માગધ બંદીજન મુખે કરે બહુ વિખાણ. ૩૨
 ભગવાનજિયે રક્ષા કરી એણી પેરે શ્રીગુમદીશ.
 પછે પુત્રને બીડી મળ્યો ચંપાવતીનો ધીશ. ૩૩
 હરખાશ્રિત સર્વને આપ્યા : 'ધન્ય સુધન્વા વીર.'
 'ભક્તમાંહે' શિરોમણિ; અતિ સ્નેહ સ્યામશરીર. ૩૪

વલણ

'અતિ સ્નેહ સ્યામશરીર રે,' જયજયકાર થયો ધણો,
 ભગવાનજી સહ દેખતાં એમ ભક્ત રાખ્યો ગોતા તણો. ૩૫

છંદ ૧૭ મો-રાગ ધવળ [ધન્યગ્રી]

મુખ નિરખી સહકો વળિજી, હરખિ પંચ ભણી સહ પળિજી;
 મળિજી રે સુધન્વાને સ્વજન સહ રે. ૧
 ઢાળી-સ્વજન સહકો આનંદ પામી જોઇ નગરમાંહાં જાય.
 ચિંતન કરે ચતુર્ભુજ કેડ : 'પરમ હરખ માહારે શાય. ૨
 'અરે કૃપાનિધિ કળિમળ-હસ્તા, કોણુ ભેદ એ કીધો ?
 'મહા તેલ એ લિખ્ય વિખે કોણુ રીત ગાખીને લીધો ?' ૩
 હંસધ્વજ રોમાંચિત થયો : 'ભાઈઓ, એ કીધું કોણુ કમ ?
 'ત્રણ લોકમાંહાં કીર્તિ વાધી; જશ આપ્યો પરબ્રહ્મ. ૪
 'કુળ-હિલોત' પરિક્ષિત-કુંઝર તવ રોમાંચિત હોય.
 કૃપાનાયજીએ કરુણા કીધી; નયણે આપ્યાં તોય. ૫
 શ્રીભગવાન સકળ-ભવ-હરના ભક્તને એણી પેરે પાળે.
 અંજુ હજારજી ખર્જંધારે કોણુ રીત અગ્નિ અળળે ? ૬
 ધન્ય ધન્ય તહમ્મો વ્યાસ તણા શિષ્ય,
 કોણુ જોડ્યા મુખે - વાણી ?
 કૃપાપાત્ર જુઓ - જહુવરદ, કોણુ માયા મન્ય આપણી. ૭

- હવે કોહો, હં મુખ પામ્યો. કોણુ રીતે યુદ્ધ કરશે ?
 એહ મુલકના બાણુ આગળે અર્જુન કયમ જોગરશે ?
- તેલ-કદાએથી કૃપાનિધાને જાણી ભક્ત જોગારયો.
 અર્જુન કચેરી જાણુવિદ્યાએ તે કયમ જાગે મારયો ?
- બહને ભક્ત પ્રભુના પૂરણુ શસ્ત્રવિદ્યાને જાણે.
 'ધન્ય જીવિતજ્ય તેહ તણું, જોડેની કીર્તિ મર્વ વિખાણે. ૧૦
- વિખાર કોહો મૂલને રુપિજી, એહ મોટા નિજ ભક્ત.
 એડેની કિર્તિ અનોપમ, સ્વામી એ તે જીવિત-મુક્ત. ૧૧
- જૈમુન્ય કેડે : જન્મેજય શૂપતિ, રંગ થયો બહુ દળમાંડ;
 રથે મુધન્વા એમ શોભ્યો ન્યમ ચંદ્ર પ્રગટયો વાદળમાંડ. ૧૨
- હજિચંદ્ર કચેરી કેડે કરી રણા વિશ્વામિત્ર તપ હારી;
 શંખ સિખિત મુખ એહેવાં કરયાં ન્યમ જીવટે હારયો બૂહારી. ૧૩
- વૈષ્ણવ થોગ્ય મુધન્વા હરિનો તે હજૂં કયમ જોવે ?
 "કૃપા દેખાડી શ્રીગદુધીરની : નહિ કે પુરોહિત તોલે." ૧૪
- ચરણુ પિતાને મસ્તક નામી : "તાન, આગ્રા દીજો,
 'દષ્ટિ નમારિએ હરિને તેડી મહા યુદ્ધ રણે કીજો. ૧૫
- "કૃપા કરો મુલને, માહારા તાવજી, જૈ રણે યુદ્ધ દેખાડું;
 "અર્જુન મેન્ય મુલક જાગિઆથ બાણુ-મોહ અવટાડું." ૧૬
- હંસધ્વજ હરખે એમ કેડે છે : "હરિએ જય બહુ દીધું.
 "હવે મધાવો અર્જુન સાહામાં કાય સગણું સીધું." ૧૭
- ભીડી કવચ મનોહર બાયા ધનુષ તણો મણુ તાણે.
 પ્રત્યયાનો નાદ વગડી શ્રીહરિ-રૂપ વિખાણે : ૧૮
- "આઘ વિષ્ણુ નારાયણુ રવામી, સકળ વિશ્વમાંડાં વામ.
 "ગ્યાવ જંગમ તમ્યો, ચરાચર નાહારી જ્યોત્ય પ્રકાશ. ૧૯
- "તમથી રૂપ અપાર જામે, તે માયા વિસ્તાર.
 "આઘ અંત મધ્ય સૃષ્ટને એક જ વિશ્વાધાર. ૨૦

- “સર્વ બીજ તે તમથી ઉત્પન્ન. સર્વ બીજમાંહાં વાણી.
 “તેલ-કદા જ્યમ ચંદ્ર ન દાઝે સમ અળગા, અવિનાશી. ૨૧
 “જે જે કર્મ કરે પ્રગટીને, કર્મે કર્મ બંધાય;
 “તેથી રહે અળગા વૈકુંઠનામક; કર્મે કર્મ સમાય. ૨૨
 “કર્મકાંડતો પાર ન પામે, જગત વિશ્વ તે કર્મ.
 “કર્મ તણા વ્યાપારથી તે અળગા શ્રીપરબ્રહ્મ. ૨૩
 “એકેવા કર્મમાંડેથી કૃષ્ણ-હાપાશી જડે મન હરિ સાથે,
 “કર્મ થકી તેડેને નાથ મૂકાવે મહી ગોવિંદજી હાથે. ૨૪
 “ન જૂએ કર્મ નારાયણ ભજતાં નરહર દીનદયાળ.
 “મન સોધ્યાં જે જોપ-અંગના ત્યાંહાં ગૌ ચારી જોપાળ. ૨૫
 “તે માટે શ્રીગિઓવનનાયક. સદા તેહ તહમ્યો ધરન્યો.
 “માહારી માતાયે રૂપ કહ્યું, સદા રુદે મુજ રહેજો.” ૨૬
 એથ કહી સર્વ સેન્ય સંભાળી તાંહાંથી અથ હકાવે.
 તેજ દીડું સર્વ દરિના સરખું, અર્જુનને સન્ય ભાવે. ૨૭

વલણ

અર્જુનને મન્ય ભાવે રે; પછે સંખ-ધૂન્ય બહુ થઈ રહી.
 એણી રીતે સુધન્વા હવે રણાંગણે આચ્યો સહી. ૨૮

છંદ ૧૮ મો—રાગ કેદારી

- સુધન્વા તાંહાં આવિઓ, સારથિયેં રથ હકાવિઓ.
 ત્યાવિઓ રે સેન્ય મુખ્ય બળિઓ સહી રે. ૧
 હાળ—હસધન્વે પછે વ્યૂહ રચ્યું તે શકટ તણો આકાર.
 ધનુષ વ્યૂહ અર્જુનનું સાહાયું; શોભાનો નહિ પાર. ૨
 તે વ્યૂહ મધ્યે અર્જુનનો રથ છે, અહીં સુધન્વા અગ્રેશ
 બણે સુર્ય સેન્ય અત્યંત અહીં વામુદેવ અપર મહેશ. ૩
 જુગમ સેન્ય સપરાણાં શોભે; સુણે, જન્મેજય રાય.
 વિદુતને આકારે અંકુશ, ફૂંકેજિ મેધ-ધટાય. ૪

- સુવર્ત માધવ બેઠા પાસાં જાણે; વાદળ ચઢિયા મેધ;
 વાઘ અનાહત ધોર શબ્દ ન્યમ ગરજિત આવ્યો વેગ. ૫
 ધ્વજ કરકે, ચમર ફરફરે, બહુ હય હોકે, રથ ગાજે.
 મોમિ-કંપ ન્યમ હોયે પ્રલેમાંહાં, ગેવનાગ શિર દાઝે. ૬
 મંહનાન્ના ધોર કરી મુખે શંખનાદ બહુ પૂર.
 ગોમુખ પર્ણવ ટુંગ દોલ, બહુ બેર ને રણતૂર. ૭
 વળી રહીને શંખનાદ કરચા બહુ ઘુદ કરવાને સપરાણ.
 ગાત્ર જોમરયાં સહનાં ત્યાંહાં રે, અંગે ક્રોધ બરાણ. ૮
 નંમુન્ય કેડે છે: જૂપતિ, માંખજે; હંસકેસરી જોકે,
 પુત્ર તણી શોભા જોવા રથ દકાવી આવ્યો તેડ. ૯
 મુંદર રથ મુધન્વા કચેરો કનક કુંદનશ્ચં ઘડિઓ;
 અનેકે મણિ માણિક મુકતાદળ રત્ન અનોપમ જડિઓ. ૧૦
 પૈડાં આર અખળ છે ફરતાં, ચાલતાં અતિ ગાજે.
 મહા મનોહર ધોડા જોડયા ગોભા પરમ વિરાજે. ૧૧
 સૂપ તણી ગાદી રથ જીપરે, મણિ જડિડી આમંન.
 નકિએ રત્નજડિત મુકતાદળ; જોતાં લીમે મન. ૧૨
 દોરી કનક તણી રથ આંધી અને ધૂધરી ફરતી.
 જીપરે ધ્વજ મનોહર ઝગકે, નાદ કિકિણી કરતી. ૧૩
 કનક-કમળ ફરતાં બહુ આંધ્યા; ચમર એડો-ગમ્માં રંગી.
 ચંગ તણી ધૂનિ, ધૂધરમાળા બહુ ધમકત નાદ તરંગી. ૧૪
 ટોડર પુષ્પ તણાં બહુ વેદિન; મૃગમદ અમર સુગંધ.
 એડો ખૂંટે રથને મણિ ઝગકે, મરિતા-કિરણ સમંધ. ૧૫
 તોરણ ત્રણ રગનાં લજકે. બેઠો મુધન્વા વીર.
 અમૃત વડન, નેત્રમણિ અમૃત, અમૃત બરચં શરીર. ૧૬
 મુંદર ભાયા ધનુષ વિરાજે, ખડગ ચમર ને ફરથી.
 ત્રિશૂળ મુદગર અધ્ધ-અધ્ધ ને અગ્નિચક્ર ભલ કરથી. ૧૭

- અનેક આયુધ ધર્યાં અસંખ્યાત, જોતાં દષ્ટિ કરાય.
 ન્યોદ્ધા સર્વ સમાન્યે દીમે મન હીસ્થું તવ રાય. ૧૮
- મદોન્મત માંહે બહુ હમ્મી, કનક-રથ તોખાર.
 અપાજે પાળા સેન્ય મુખટ. જહુ ધન્ય એ જોટ કુમાર. ૧૯
- સુધન્વાને પાસે આવી નિરખે મુખ રાગનઃ
 “અહો પ્રભુ. કોણું કર્મ કર્યું મેં, આ રાખ્યો ભગવાન? ૨૦
- “ધન્ય સુધન્વા ભકતરાજ, અપરંધ કર્યો મેં જોહ,
 “પરંમ સાધુ વૈષ્ણવ અતિ નિર્મળ, રખે ધરે મન્ય તોહ. ૨૧
- “જાપછ, ધર્મ કઈં સુત કચેરો, પિતા વચન નવ્ય પાજે,
 “કુંબીપાક નરકને પામે, મુક્તિ મર્વ પ્રમળે. ૨૨
- “તાન તણું તે વચન પાળવા રુદ્રમાંહનો તાન
 “પોતા કચેરે મસ્તક આપ્યું; આંલજો સત્ય, રાજન. ૨૩
- “તાત તણું તે વચન પાળવા વેચાણે રોહિદાસ.
 “તાત તણું તે વચન પાળવા રાધવજી વનવાસ. ૨૪
- “પિતા તણુ જે વચન ન પાજે, તેકેને પુત્ર ન દેડે.
 “તે પામે કપમ થીનારાણુ? મુક્તિ-કળ નવ્ય હૈકે.” ૨૫
- એમ કહી પરદક્ષણ કીધી નાખી તાનને શીશઃ
 “જાપછ, ચિંતવજો મુજને; યશ આપે જગદીશ.” ૨૬
- હંસેન્દ્રજ પોતાના દળમાંહાં આવી નિહાજે ચક્ષ.
 હવે અનુન પ્રભુમન સુધાતે એણી પેરે બોઃયો મુખ્ય. ૨૭
- “અરે અરિસુદન કુંઅર કૃષ્ણના, બીજકમીજી તમ માન.
 “મહા માયાવી પ્રાકમ મોહા, હસ્તિમત અપર વિધાના. ૨૮
- “સેન્ય જુઓ હંસેન્દ્રજ કચેરે; હાથી ઘોડા રથ
 “પાળા યોદ્ધ પ્રાકમી સવળા, આયુધથ સમરથ. ૨૯
- “આપણુને જાણી હય બાકો, વળી સુદ કરના આવ્યા.
 “જુઓ, સેન્ય સામગ્રી આયુધ બધી મુક્તિથ લાવ્યા. ૩૦

- “યત્ત આરંભીને હય મેહેલ્યો હસિનાપુરથી જ્યાહારે,
 “તમને તેડી ધર્મરાયે શિખામણ દીધી ત્યારે. ૩૧
- “રમ્ય યુધિષ્ઠિરે શ્રીહરિ સાંનિધ્ય હું આપ્યો તમારે હાથ્ય;
 “કર્ણ : ‘અર્જુન ઝક્ષા કરજ્યો;’ વળી કર્ણ એમ નાથ : ૩૨
- “‘વળી તમને તિલક યજ્ઞનું પ્રણમન, ગંગાગળ નમ દણે.’
 “મન સંધાતે જૂઓ વિચારી, તમ મરખો કેા મુણે. ૩૩
- “તમ સંધાતે અહમ્મો આવિઆ, મધજૂં મેન્ય તમારું
 “અહીં કૃતલક્ષ્મી અને સાત્વિક અનિરુદ્ધ અંગ માહારું. ૩૪
- “વૃષકેત મેવણું લધુ એ હાથ્ય તમારે આપ્યા,
 “મહારથી તદ્દમ્મો ચયા આગળે તો કેચરે અહમ્મો આપ્યા. ૩૫
- “યૌવનાશ ને સુવેગ સાથે અનુશાસવ નીલકેત,
 “અન્ય શર બીજા દળથું બહુ; પરમ તમારું મેંત.” ૩૬
- વાક્ય સુણીને પ્રણમન બોલ્યા : “સાંભળિએ, અર્જુન;
 “મેન્ય સકળને હારથ મનાવૂ તો જાણો હરિતનં. ૩૭
- “એકસો બાણ સામટા મેહેલી સેન્ય પમાડૂ બંગ
 “શોષિત કચેરી નદી ચલાવૂ, તો જાણો મુજ અંગ. ૩૮
- એહેવે વૃષકેત આવીને બોલ્યો “કાકાજી, અવિધારો;
 “એક મસા તણી પેરચે ચોળી નાખૂં, તો જાણો પુત્ર તમારો. ૩૯
- “એવડું સેન્ય કીહ દેખાડો છો! એ જોય કચેર પાણી;
 “તેહને મુકના વાર ન લાગે; જૂઓ દણે આણી. ૪૦

વલણ

- “જુઓ દંદ આણી રે, એ બાણમેહ મારયા જમે.
 “નગરમાંહે જાણ દેવા એ-મોહાં કેા જવતો જમે.” ૪૧

છંદ ૧૯ મો—રાગ સામેરી

- વૃષકેત બોલ્યો “સુણે, કૃતેય જી,
 એહના યોધ દેખાડો બળિઆ તેહ જી.
 અર્જુન બોલ્યો. “સુણિએ, તનંજી,
 એ દળ કેરા યોધ પાવન જી. ૧

- હાળ—“પાવન ચોધ એહ તણા; સાંભળો સત્ય, કુમાર.
- “વળી સુધન્વા ને સુરચ એ જે બળ તણા ભંડાર. ૨
- “સુબળ બળ ને સુદર્શન એ સબળ છે બળપૂર;
- “સુમતિ સુગતિ તુષ્ટિ શ્રદ્ધાળૂ મહારથી એ ધર. ૩
- “ચંદ્રસેન્ય ને ચંદ્રકેત કૈકે, વિદૂરચ ચંદ્રદેવ,
- “સત્ય સુધન્વા મહારથી વીરસેન્ય અવશ્યમેવ. ૪
- “અન્યથા બહુ યોધા ધણા તે સુધન્વાના દળમાંહ.
- “સેન્ય સખાળૂ વિરાગિત; બહુ બળે જાયા જાય.” ૫
- વાક્ય સુણી વૃષકેત બોલ્યો ચરણ નામી શીશ્ય.
- “તમ સમાન્યે કો યોધ બળિઓ? કૃપાવંત જગદીશ. ૬
- “તમ નેત્ર કચેરી ક્રોધકાળે બળે દળ સવકાય.
- “એક શાસ્ત્ર તમ ફેતકરમાંહાં બોલે રહે તે કોય? ૭
- “જયમ સર્પ નાસે ગરુડ આગળ એમ ચમાડૂ તાન્હ.
- “ગજપૂય જયમ શાર્દૂલ આગળ કો રહે નહિ પાસ.” ૮
- એમ કહી રથ હકાવ્યો તે અનેક યોધ સંઘાતે;
- અસ્તવિદ્યા વિખે કુશળી ધનુર્ધારી હાથ. ૯
- હુંદુભિ બહુ નિશાણુ દ્રમકે. ગોમુખ પર્ણવ શૃંગ,
- રણુવર ભેરી પટહનાદ, કાયર પામે ભંગ. ૧૦
- નાદ કચેરા, ઘોખ બિરિમાંહા, સાગર ત્રો માન.
- વૃષકેત એમ આવિયો રણ વિખે સાવધાન. ૧૧
- સુધન્વાનૂં વ્યૂહ વિરાગિત ડમળને આકારય.
- રથ હકાવી આવિઓ દળસહિત તેણે હારય. ૧૨
- રથ દીડો વિરાગિત, રૂપવંત શોભે પાન્ય.
- ધનુખ ભાયા વિરાગિત, બળ્યે ધનુર્વિદ્યા સાન્ય. ૧૩
- તેજ જોહેનું જગહળે અને ફેરે પાખલે લાજ.
- દશને એહેવો દીપ્તો. બળ્યે સકળ કરશે કાજ. ૧૪

- પતાકાયે વૃષ જોડેને, કિરણ દિનકર હોય,
 વૃષકેત એડેવો નહિ યોધ બીજો કાય. ૧૫
- જૈમુન્ય કેડે : રાયજી, યુદ્ધ તણી એ રીત્ય.
 મેહનાદ ઘોર ને ઘોખ કુંડુભિ મુણી થઈએ બયબીત્ય. ૧૬
- દળ તણી ભીડે એદ યોધને દળે અંગ્યથી ધરણ.
 બાવના અંદન કસૂરી તાંબોલના વળી વચ્ચું. ૧૭
- બહુ કુમુમ ટોડર કંઈથી તૂટી પડે છે હાર.
 કૃષ્ણાગર માંડે બેડેકે ધણા, બહુ કેમર રંગ અપાર. ૧૮
- (અવનીમર્દિ તાંબોવ માથે પડી તેડેની ભાત્ય.)
 ભૂખણ રત્નની ભાત્ય પડતે ધરા બહુ શોભાય.
 હાંધી ગર્જે, મહગણે હય, રથ ધડૂકા થાય. ૧૯
- અવનીપડ એ ભાત્યનું શોભી રત્ન, રાગન.
 હવે બળિઆ બે મળ્યા, યુદ્ધ વિષે છે સાવધાન ૨૦
- હસકેન કચેરો કુંઆર કેડે : “તું સાંભળે, અતુર મુગલ.
 “તુહને પરમ વૈષ્ણવ દેખિએ નિજ ભક્ત પુરુષપુરાણ. ૨૧
- “કોણ વંશમાંડે તા તાહારો, ગોત્ર કુળ કોણ ગામ ?
 “આચાર સેવા કોણ રીત્યે બળે મુંદર સ્વામ ? ૨૨
- “કુળદીણુ માથે કથં યુદ્ધ ? કોણ કરે તાહાં પ્રાકંમ ?
 “એટલા માટે કોહો મુગને કુળ તમારાનો ધર્મ. ૨૩
- વૃષકેત કેડે : “રે વીર માર્બળે; કઈ તુમને વિવેક.
 “પ્રસેના મંડાણુ આટે રૂપ વિષ્ણુનું એક. ૨૪
- “તેડ થકી ઉત્પન્ન બ્રહ્મા, મરીચિ તેહેના પુત્ર.
 “મરીચિને ત્યાં કસ્યપ કુંઆર, શોભા પરમ વિચિત્ર. ૨૫
- “કસ્યપ કેરો કુંઆર દિનકર પરમ જ્યોત્ય અપાર.
 “તેડે કેરા કર્ણુ દેડે મુગદ ઉમ હિદાર. ૨૬
- “બાણાવળિ એડેવો નહિ, દાનેશ્વરી અતિ પ્રોદ.
 “ત્રલોચનમાંડે પરમ વૈભવ ભક્ત ગુડારદ. ૨૭

“कुंती माता जेह तण्णी, ने धनंजयनो भ्रात.
 “वृष्केत नामे पुत्र तेडेनो; कर्ण माहारे तान. २८
 “आचार जालुं ओटता; ओक हरिणुं नाम.
 “वृक्षनी चेरें रहूं रोख्यो करं जहां संभ्राम.” २९
 दाक्ष सुणी वृष्केतनां आनंद पाभ्यो वीर;
 दशरथ-कुणभांहां हंसध्वज, तेडेनो सुधन्वा रणधीर. ३०

चलल्ल

सुधन्वा रणधीर रे, आनंद जडु मन जेपले.
 युद्ध डेडेवां करे रणभांहां, जडुने नरहरिने जले. ३१
 रुद्र-सुत झाडानड डेडे: कृपनाथछ, करज्यो मया.
 हरिश्चरण डेरे दास सेवक; नवदश छंद पुरण यया. ३२

छंद २० भा-राग भारुणी, थापाध

जेमुन्य रुभि जेम जोहवा वाव्य :
 जडुने भक्त श्रीसारिगपाव्य.
 वृष्केतन मन छलसि; सुधन्वाना अंतर भांहां वसि. १
 भस्तक नाम्हां श्रीजगनाथ; लाथा जेपरे हेरचे दाथ.
 धनुष टंकारव करचे सुत-कर्ण, सीधूं जालु अनाहतवर्ण. २
 धनुष पूरीने भेडेयां तेक, जाले वृष्टि प्रसेनो मेह.
 अन्नजाया ज्यम जगने याव, लागी मुलट तजे अज्य धाय. ३
 दाथी रथ पाणा असवार ह्रीधा जालु तळा जडु भार.
 सुधन्वाजे दीडूं आक्रम; अमंज्य जालु भेडेयां जडुभर्म. ४
 अर्जुन कपेरी सेन्या जेह जाले करीने लाया तेह.
 सुधन्वाने जाले करी जडु सेन्या अरणीभांहां धरी. ५
 अधकार जेम जाले करचो, रजन सर्व वादण पर लरचो.
 भारया योध पत्रा रणमध्य; पूर्यां जालु, नहि के सध्य. ६

- વીર સુધન્વા રણે પ્રવેંડ આવી મેહેલે બાણ બેઠંડ,
અણુને-મેન્ય સંધારયું ધણું, કણીતમેજ સુધન્વા તણું ૨૦
હય રથ જોદા મારયો નાગ; જોણી રથ કીધાં જે ભાગ.
રણ કચેરી એમ ગાજે બોમ્બ,
- મુર ત્યાંહીં કંધ્યા જ્યોતી એમ. ૨૧
- ત્રણે બાણ સુધન્વા ખેવ જુખડેન જિપરે ત્યાંહાં એવ,
તેણે બાણ મૂર્છા ચર્ધ, પડિઓ બોમ્બ વિખે તે જર્ધ. ૨૨
- અણુને-દળ થયો હાહાકાર. આખ્યો પ્રહમન જાળભંડાર :
“અરે વીર, રક્ષા જગદીશ; જોલ્યે માદાર, ચંપકપુરધીરા.” ૨૩
- બાણ મેહેલ્યાં ત્યાંહાં અનેક; મારયું સેન્ય, ન આવે છેક.
યોધે યોધ આકળ્યા એમ, છૂટે પડે ભડે ગગ ત્યેમ. ૨૪
- કરયો સંગ્રામ પ્રહુમને ધણો, જ્યમ સંકર નરનારાયણ તણો.
રણમાંહાં પડિઆ યોધ અસંખ્ય, માત્રે પોકારે હિંકની ઝંખ. ૨૫
- મેહેલ્યાં પાંચ બાણ પ્રહુમન, ચક્રગા શોભે અનંગ.
રથ સારથિ હય ચૂરણ કીધ જૂતળ વીર સુધન્વા દીધ. ૨૬
- રથ ખેસી ગાજ્યો અતિ ધણું ! “હવે જોલ્યે પ્રાકમ મુજ તણું.”
ત્રણ બાણ મેહેલ્યાં તતકાળ, મૂર્છા ચર્ધ મુત-શ્રીગોપાળ. ૨૭
- ‘દોહો દૈવ્ય કરે સર્વકાય. મહા અરિષ્ટ. સગળ યુદ્ધ હોય.
કેળી સાત્ત્વિક ધાયો નદા, મારય બાણ અનેરી ગદા. ૨૮
- જેમુન્ય મુખ્ય એમ વાણી વદી : શોભિતની રણ આસી નદી.
હાથી-મુંદ મગર-આકાર, નર-મગતક કુર્મ અપાર. ૨૯
- જળ્યે કમળ ફરે એમ બાણ, શોભિતપર વેલે નિર્વાણ. ૩૦
- ખર્જ ચર્મ પ્રણાં ને હાથ, વણું તણા જાએ સંધાન. ૩૦
- કુંડળ મુગટ મેહેરખા હાર મળે નણાણું, નાવે પાર. ૩૧
- ચોસક બાણ સાત્ત્વકી એવ રણ આવી મેહેલ્યાં તનખેવ. ૩૧
- પંચોત્તર બાણેઈ ગજા જૂમિ નિપાલ્યો તાંહાં સાત્ત્વકી.
અનુસાવવ માયાવી જોલ, બાણ મૂકતો આખ્યો તેલ. ૩૨

દારુણ રણ્ય કીધો સંગ્રામ, ઘણા મુખટ રણ્ય ફેંડ્યો દામ.
 એક બાણે અનુશાનવ રામ તેદ નિપાત્યો અવનીમાંવ. ૩
 અતિરૂદ્ધ કુંભર પ્રહમન તણા આપ્યો ક્રોધ કરી અતિઘણે.
 અશુન-દળ ચિંતાતુર થયું. માર દેખી કાંપ્યું થઈ રણ્ય. ૩
 હા હા હેતિ કેદે સર્વ વીર, કુસળ રેહેશે કોય સરીર !
 સુધન્વા દીધો બાણ બળવંત, અનેક મુખટનો આપ્યો અંત. ૩

વજ્રણ

અંત આપ્યો મુખટ કેરો; પ્રાક્રમી બળિઓ !યું.
 ધનંતય એદેવે આવિઓ, હવે દેખાડે બળ આપણું. ૬૬

છંદ રી મો—રાગ ઢાણો માર

અશુન રથ હકાવિઓ, અમરાંગણમાંડાં આવિઓ.
 આવિઓ રે સુધન્વા રણે આનિ ઘણું રે. ૧
 દાગ—રણમાંડાં વીર સુધન્વા દીધો શ્રીદરિ કેરો દામ.
 સંન્ય પાંડવનુ થયું આકળું; જિગન્વા નાદિ આસ. ૨
 દેવદત્ત અશુને પૂરિઓ; ખારથ રણમાંડાં આપ્યો.
 એક અશુન નારાણી યોદ્ધા વ્યદ રચી મધ્ય લાગ્યો. ૩
 “અદ્ય અદ્યનનિક દેવેર” બળ બાણ અકચેદિ લોય.
 અશુનરથ તમદગે એડેવું, અપરે યોધ નાદિ કોય. ૪
 યુગમ મદસ યોધા મંધાને કરે એકસો પુદ્.
 અંધ બાયામે બાણ ન ખૂટે, માંડીવ કરમાંડાં મુદ્. ૫
 એક યન બાણ સુધન્વા જિપરે એડેવ્યાં છે નનકાગ.
 મદા તીક્ષણ તીવ્ર પારા કરાં અમિ ઉપ કરાગ. ૬
 સુધન્વાના એન્વ જિપરે આયાં બાણ અનેક.
 દર દર એડેલી વીર સુધન્વા છેડી પાંચો ઉદ. ૭
 પડે સુધન્વા પદમ મદમલો, અશુનને બોલાવે :
 “વિદ્યા શુદ્ધ રજાંમણે માધો, જે માદારે મિત્ર આવે. ૮

- “ ક્રીધાં યુદ્ધ તદ્દમ્યો મેં સુણિઆં, બીધ્મ દોણ ને કણ્ણ,
 “ તરણ-મોહિં તો જીયા ને સારથિં અશરણશરણ. ૯
 “ અનેક જોદ્ધા તો જીયા, ને સાગથિ શ્રીશ્યામ.
 “ તે માટે ને જય વાંછો, તેડો પ્રભુને આમ. ” ૧૦
 એહેવૂં કેહેતાં બાણ મેહેલિજિં અગ્રિવણ અમોઘ.
 મુધન્વાણું દળ મારયં બદ્ધ, અગ્નિ-મન સતોખ. ૧૧
 પછે મુધન્વાણે યુગ્મ બાણ બણી પાર્યં મેહેલ્યાં જેવ;
 એકે પતાકા, ધનુષ તણો ગણ છેલો અમ્મમેવ. ૧૨
 અગ્રિ - અન્ન અગ્નિ મેહેલિજિં મહાપાવકની જાળ.
 દશે દિશે-માંહાં થયો દાવાનળ, જળયે પ્રગલ્બો કાળ. ૧૩
 તે દેખી વરુણાન્ન મેહેલિજિં મુધન્વા તેણી વાર.
 દશે દિશામાંહાં મેઘધટા જયમ વાદળ થયો અધકાર. ૧૪
 હોયે ગર્જના, વીજ ઝબૂકે, બાણ તણી તે ધાર.
 જાંહાં જોઈએ તાંહાં મેઘ આવી, દીમે બદ્ધ અધકાર. ૧૫
 માધવ [? મેઘ] દેખી પક્ષી બોલ્યાં, જે જળ કરાં સંગી.
 તે જાપરિ નારાય કરે તે દામની ચલિન-તરંગી. ૧૬
 અનેક કોકિલ જગ દીટાડો સારસાં ચાતુક મેર.
 કરે કિચંગારવ હામ્મહામ્મથી તે દેખીને મેર. ૧૭
 બાણ તણી શોભા એમ વાધી મહા ભયાનક જોહેવૂં.
 જાણે પ્રતે તણો એ માધવ (? મેઘ) દીસે દોહો દિશે તેડેવૂં. ૮૧
 અગ્નિ-બાણ પલાયણ ક્રીધૂં, પછે વૃષ્ટિ બદ્ધ દોય.
 આકુળ વ્યાકુળ મેન્ય કરૂં. રણમાંહાં ઝીનં સર્વ કોય. ૧૯
 મંદ પવનનું બાણ મેહેલિજિં તેણે પ્રગટ્યું શીન.
 અગ્નિ-સેન્ય સર્વ અંતરમાંહાં વહ્યું થયું છે બીત્ય. ૨૦
 મહા પવનાન્ન પાર્યે મેહેલ્યું. તે બાણ નિવારણ ક્રીધૂં.
 અર્ધઅંદ્રશં વરુણાન્ન તો દોહો દિશે છેદી દીધૂં. ૨૧

પછે અશ્વિનનો મારવો સારથિ મેદેલી બાણ પ્રચંડ
 ત્રણ બાણ અશ્વિનને મેદેલિયાં, મોહો કરવા તે ખંડ. ૨૨
 ઝોમી પેરે હારુણુ સુદ કીધું. વૈશ્વનિ કેદે : સુણ, રાય
 અશ્વિન કીધો વિના સારથિ. મહા દુષ્પિઓ રણે ચાય. ૨૩
 તોરંમ કાથે ગ્રવા, છંડા બે; રણે કરવું પ્રાકંમ.
 કેદે મુધન્વા : “આજ પુરુષ હવે તેડા શ્રીપદજી. ૨૪
 “વૈકુંઠનાયક થયા સારથિ નયમ જય રેહે તમારો.
 “રથ હાંધી કયમ યુદ્ધ કરશે.

કયમ મેદેગો માર અમારો.” ૨૫

પછે અશ્વિનને એમ વિમારણ : “એ જાણિઓ જાનવંત,
 ‘વૈકુંઠનાયક જે આંહાં નાવે તો આણે એ અંત’ ૨૬
 ‘રમરણુ કંઈ હવે સારિંગપાણી : મહા મયા હવે કીજે;
 ‘કૃપાનાથજી, શીઘ્ર પધારો. સકળ કામ તો સીએ.’ ૨૭
 રમરણુ કરતાં રથ કીપરે દીઠા શ્રીજગદાન.
 પંચજનનો નાદ પૂરિઓ મુંદર પરમ નિધાન. ૨૮
 નાદ સાંભળી મૂર્છા વીની રણુમાંદ પડિયા જેહ.
 દેવદત્ત અશ્વિનને પૂરિઓ; આનંદ પામ્યા તેદ. ૨૯
 વૈકુંઠનાયક સારથિ, અશ્વિન ગ્રીપરે હેજ.
 રથ ગ્રીપરે દેવ સકળનું રણું ઝગદળી તેજ. ૩૦
 પ્રસન્નવસ્ત્રને આવી હરિ બેઠા પામા મન્ય આનંદ.
 અશ્વિનને સુખ નરહરિનું દીધું, રંગ તણા મન્ય કંદ. ૩૧
 પરમ પ્રેમ અંતરમાંહાં પામ્યો સ્વપ્નસાચી તેણી વાર.
 પાંડવ કયરા સેન્ય મધ્ય તવ વર્ત્યો જયજયકાર. ૩૨
 પંચજનનો ઘોષ સાંભળી કર્ણકુંઘર સુખ પામ્યો.
 રથે ખેડીને કૃપાનાથની કરુણા જેવા આબ્યો. ૩૩

પ્રદ્યુમન અનુશાસવ દુઃખ પામ્યા સાત્તિક મદવ જેહ,
અનિરુદ્ધને કૃતશ્રદ્ધા શ્રીજી ગય આજિઆ તેહ. ૩૪
મેન્મધદા અણ્ણનનું સવળું હરિ આપ્યે એમ ગાએ.
પ્રભુની દષ્ટિ હોયે દળ જીપરે, કરુણા કરી મહારાજે. ૩૫
મુધન્વાના સેન્ય વિખે સહકો પામ્યું છે સુખ.
કૃપાનાથનું સુખ નિરખતાં ગયાં સર્વનાં દુઃખ. ૩૬

વણણુ

ગયાં સર્વનાં દુખ રે, સહ પ્રેમ દળમોહે એમો.
મુધન્વા આનંદ પામ્યો; તાપ અંતરનો ગયો. ૩૭

છંદ રર મો—રાગ ઢાલો

રાય જન્મેજય કેઢે : કૃપાળુ. દુઃખહરતા હરિ દેવદયાળુ.
પાંડવ કચેરી કરે સંભાળુ. ધન્ય મુધન્વા લલુવય બાળુ. ૧
દાળા—ધન્ય મુધન્વા લલુવે વિખે, ધન્ય એહનો સંઘામ.
ધન્ય બાણુવિદ્યા એહ તણી, જે આપ્યા મુદરરયામ. ૨
હવે રુખિજી, કોહો મહને; મહા ડયા પાવન એહ.
કેહી પેરે રાખિઆ બે ભક્ત જીપરે રોહ. ૩
કૃપાસાગર બહને જીપરે ધરે દષ્ટિ સમાન્ય.
કેહી પેરે રણુ વિખે યશ આપિઓ ભગવાન. ૪
મહા મુનિ કેહે : રાયજી, મુણો મહાભક્તનો મહિમાય.
એહ માટે આમમુંદરે સઘ તાપ્યા જાય. ૫
મુધન્વાનાં અંતરમાંહા તે નિરખિજીં રૂપ.
જાણુત્યવન રવિ કોટિ સરખૂ એહેવું દિવ્ય રવરૂપ. ૬
કોટિ દંદુકળા પૂરણુ શીતળ શ્રીમહારાજ.
અબોધ કોટિ ગંસીરના, સુખકોટિ કંકર કાજ. ૭
વદન નિર્મળ, નાસિકા શુકરચંચને આકારચ.
આડય ઝળકે અરુણવર મધ્ય મુંદર હીરા-હાસ્ય. ૮

ડગા પૂરણ કનક વિહવા, મણ શોભિત રંગ.
 તિલરેખા નિરખતાં અધ કોટિ પામે ભંગ. ૯
 કપોલરેખા રંગ અદ્ભુત, ભેગાં હીસે મંત્ર.
 ખીનલિઆળા કેશ મુંદર, મુગટ મણિ. પારંગ. ૧૦
 શૂ-વિરાજિત શ્રમિર ચંકી, નેત્ર છે અણિઆળ,
 રાશ્ત્રવ કારંગ મીન ચપળા મુખા રંગ રસાળ. ૧૧
 હર્ષ કુંડળ જગદ્ભે ને કપોતખીચા દોષ.
 વસ્ત્રપથ્ય અતિ વિરાજિત ધ્રાવચ્છાંછન ભેષ. ૧૨
 કૌતુહલમણિનો દાર મુક્તા, તરુણ ગુણથી દિવ્ય.
 પીનાંખર પટ જગજગટે, સદાકાળિ ભવ્ય. ૧૩
 ચતુરભુજ શંખચક્ર શોભિત મદાધર ગોવિંદ.
 પરશ્વજી છે કેસવ પદ્મધારી સદામ આનંદ. ૧૪
 ચરણ નખથી શિખા મુખી રૂપ હરુચ્ચાવંત.
 ગદ્ગદ વાદન સદાકાળિ, કૃપા કમળાકંથ. ૧૫
 મુધન્વા કેડે : “આમમુંદરે, હું તમારો નાસ.
 “તુમે માદારે મદાકાળિ તમારો પ્રભુ વાસ.” ૧૬
 એમ હૃદીને મુધન્વાએ નામ્મું દરિને ચીશ.
 મુખદ સધળા મેન્વના પછે નમ્યા શ્રીગંગામ ૧૭
 શ્રીકૃષ્ણ ભેદા સારથિ. પગાકાષે હનુમાન,
 લેવેને પ્રાગે કરે કોણ? મુખદ નાદિ સારવાન. ૧૮
 મુધન્વા કેડે : “પ્રભુદેહિ આગળે કીર્તિએ પુદ લેદ.
 “જાણ મેદેહી અમ્મવિદ્યા આ મંત્ર સાથે લેદ. ૧૯
 “કૃપાનાયતી દેહિ આગળ દિવ્ય કીર્તે જાણ.
 “માન કરીને મેદેહિએ, આગળે સારંગિયારવ.” ૨૦
 વાક્ય એવેનાં સાંભળી સન્વસાની કેડે બજવંત :
 “ત્રાદો જાણે રણ વિષે આજુ મુધન્વા-અંત. ૨૧

- “ ત્રીજે બાણે માઝ નહિ તો માહારા પૂર્વજ નરકે પળાય.”
 પાંડુપુત્રે પણ કહ્યું આંનિધે વૈકુંઠરાય. ૨૨
- શ્રીકૃષ્ણ કેહે : “અર્જુન. સુણો; શું રુદે થયા અજ્ઞાન!
 “ ત્રીજે બાણે એ નય્ય મરે; એ ભક્ત નિજ ભગવાન. ૨૩
- “ કુરુક્ષેત્રમાંહે પણ કહ્યું જયદ્રથને સંત્રામ,
 “ તહમ્થો તાંહાં બળતા હતા તે વીરુપૂં કાં આમ? ૨૪
- “ મુશન મેં મેકેલિઉ; ઢાંકિઆ દિનકર દેવ.
 “ જયદ્રથ ત્યાં પ્રગટ થયો, મજ ચત્રો આવ્યો એવ. ૨૫
- “ વિસારો તહમ્થો તેહ અર્જુન, કાણુ કરિએ ભેદ?
 “ કહ્યા પડે અંતરમાંહે પામશે અતિ ખેદ. ૨૬
- “ એ સુધન્વા મહાપ્રાક્રમી, જીતી મકે તદિ કોય.
 “ ધનુર્વિદ્યા - ભક્ત પૂરો મુભટ બળિયો હોય.” ૨૭
- જૈમિન્ય કેહે : હવે બોલિઓ હંસકેન કચેરો બાળ :
 “ એ બાણુ મળ્યે કરે કટકા જોતાં દેવ કૃપાળ. ૨૮
- “ પામે પૂર્વજ અધિગનિ, જો ન છેદ્યું એ બાણુ.
 “ માહાઝં પણ જાણ્યે ખરું જો સેવ્યા પુરુષ પુરાણ.” ૨૯
- સુધન્વા કેહે : “ સત્ય બોલું ભક્ત માટે આસ.
 “ બાણુ કટકા કરી નાખૂ જોતાં વિધાવાસ. ૩૦
- “ મુભટ હજ સહ દેખતાં, જુઓ, કરં હું પ્રાકંમ.
 “ પણુ સારથિ વૈકુંઠનાથક રાખશે પરચલ. ૩૧
- એમ કહી જાણુચવત મહા તિગ્મ તીક્ષ્ણુ ધાર
 બાણુ એકેવું મેકેલિજિ, મધ્યે મારુતનો નહિ પાર. ૩૨
- રથ ત્યાંહાંથી લીડાજો અર્જુન કચ ૧ જોહ.
 મહસ દેરા ફેરવો આકાશ - મારગ્ય તેહ. ૩૩
- ધનુર્વિદ્યા કોણુતી, મેડો અર્જુન બળિઓ વીર,
 અંજનીકુંચર પતાકાએ, સારથિ ક્યામશરીર. ૩૪

એમ અંતરમાંદાં પ્રવેા, ધનંત્ય યથો માન-મંગ.
 પછે લોકલોકનો હરિ બાર મેરેલ્યો અંગ. ૩૫
 બોમ્બ વિષે રથ આવિઓ સર્વ ચોદ નિરખે ત્યાંદ.
 પછે મધ્યસાગ્રી સગળ કોષે બરાણા તનમાંદ. ૩૬
 પ્રભુને કેડે : “નાથજી, હવે આણું એંદનો અંત.
 “માહારા કેના બાણ આગળ એ કીડો સાધનવંત ! ૩૭

વલ્લભ

“એ કીડો સાધનવંતે રે! એરેને માઠ સુર્વથા”
 હૈમુન્ય કેડે : હવે રાવજી, એ માંબળો પાંચન કયા. ૩૮

છંદ ૧૩ મા—રાંગ રામચી

વિપ્ર-મુમુક્ષુ બોલિઓ; હૈમુન્ય કેડે : રાવ.
 ધનંત્ય અતિ કોપિઓ બાણ લેઈ કર માંદ. ૧
 શ્રીલક્ષ્મીપતિ લેઈ રથા અર્ચુન કરે મુખ :
 વળી કેડે નાં : “તમ્મો પામશો અંતરમાંદે” હુઃખ. ૨
 “એ બાણને મિથ્યા કરે યં લીધું હાથ :
 “એરેને અંજ બેઠે નહિ કોણ - મંત્ર સંધાન્ય. ૩
 “અન્ધવિદ્યા જે એ નળી નથ્ય લગે ઈસ.
 “અંકુષજી જણે નહિ.” બોલ્યા એમ જમદીસ. ૪
 “સમરાંગને સાથે નહિ, હં પામું હારજ.
 “બાણ મુધ-વાના કરે તમું જમમ આગર વારજ. ૫
 હરિએ લીધું હાથમાં જોનામાં બડ રાવ,
 એંદરીમ વાર ધરા તણું પુણ્ય મેરેલ્યું માંદ. ૬
 “વળી બાણું મુક્તિ અહમ્મો કીધું દોએ જોદ,”
 બાણ મધ્યે મુક્તિ જોતાં કૃપાનાથ તેદ. ૭
 અર્ચુનને કરે અપિત્ર મેરેવી મધ્ય લેજ :

- “કુંતીસુત, મેહેલી જૂઓ બળ કરીને હેજ.” ૮
- ધનુષ ધારી મુખે બોલિઓ સબ્યસાગી વીર :
- “તુજને મારે સર્વથા; રહેજ્યો રણધીર.” ૯
- પાર્થ મુધન્વા તણા પૂર્વજ ને ત્યાંહાં ખેવ,
- અંતરમાંહેં નિરખી રહ્યા સેવાતે દેવ. ૧૦
- ‘પણ બેહૂએ સરખાં કર્યાં; શે ધારો એહ?’
- પિત્રિ ત્રાસ પામી રહ્યા અંતરમાંહેં તેહ. ૧૧
- વીર મુધન્વા બોલિઓ : “કહું મિથ્યા બાણ,
- “તે માયું સહ જણજને, સેવ્યા પુરુષ પુરાણ. ૧૨

[દેશી ફેર]

- “પુરુષ પુરાણ સેવ્યા હોય, સાચી ભક્તિ તણા જુઓ ભેદ.”
- એહવે કિરીટિએ બાણ મેહેલિણે, કરચું આવતાં છેદ. ૧૩
- બાણ તણા કદકા દેખી અર્જુન-દળ પામ્યું ત્રાસ :
- “ગાહઓ, સુભટ મુધન્વા બળિઓ” કરતા સાસનીસાસ. ૧૪
- વળી બીજું બાણ લીધું કોથે ત્યાંહાં અર્જુન.
- કૃષ્ણ કેહે : “અવિધારો, આ તાં કોણ વિધે મારવા મન?” ૧૫
- વળી કૃપા કરી હરિ કરમાંહાં લીધું શ્રીરાધવ-પાકમ;
- ‘વમુધા ભાર જિતારજને બીજુ; સધબો મેહેજ્યો ધર્મ. ૧૬
- વળી ચોવીસે ધરામાંહેં ધરિઆ લીલાએ અવતાર,
- સધજૂં પુખ્ત સર્વકા મેહેજ્યું જોતાં વિશ્વાધાર. ૧૭
- હમે સેન્ય નયણે અવિલોકે, મુરિનર મુનિવર આવ્યા;
- દેવઅંગનાએ અંતરે આવી હંસરાય-કુંઅર વધાવ્યા. ૧૮
- ગાંડીવ ધનુષ વિષે લેઈ ધરિજિં બાણ એહ અર્જુન.
- ‘સાંસના થઈને તદ્દમે મેહેજ્યો’ એમ કેહે જગજીવન. ૧૯
- બેહ પાસાં કુંકુલિ બહુ વાજે અને હલોહલ બહુ હોય.
- મુરપતિ આદે હંસધ્વજ મુનિવર નર નારી સર્વ જોય. ૨૦

‘શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ’ સહ કો કેહે; એકેવે રણ મેડેયું બાણ,
આવતું કટકા આર કરચું દણે શ્રીસારિંગપાણ. ૨૧

‘હો હો દૈત્ય’ કેહે દળ સહકો, ‘ભલો મુધન્વા બળિઓ.’
‘કડં મહાર’ કરચો અશ્વને પણ આજ જોધ રણ મળિઓ. ૨૨

અશ્વન ત્રાસ અંતરમાંમાં પામ્યા: ચિંતા ચર્ષ મુજ મોટી;
‘પૂર્વજ રમે એધોગતિ પામે! વાચા ચર્ષ મુજ ખોટી. ૨૩

‘પ્રભુનું તેજ ચર્ષું સર્વ મિથ્યા, હવે ભેદ શો કરવો?
‘એકથે બાણે મુધન્વા હવે રણ માંમાં કથમ મરવો?’ ૨૪

અંતરમાંમાં એમ વિમાશી અને મેડેયો નિઃશ્વાસ;
પછે અશ્વનની આસવાસના કાધી વિશ્વાવાસ. ૨૫

પછે કપિધ્વજ મુખે એમ કેહે છે: “જો એકે બાણે ન મારું,
“તો પેશી કાષ્ટ મધ્યે સહ જોતાં અંગ પ્રજાળું માહાર.” ૨૬

એમ કહીને બાણ કાઢિહો, ત્રીજું લીધું હાથ.
વળી ભગવાને લીધું હાથ માંમાં; નિરખે મર્વ સંધાન. ૨૭

અશ્વનના હેનકારી શ્રીહરિ શંકરને બોલાવે,
તે શર કથેશં પિચ્છમાંડે એમ કરી પધરાવે. ૨૮

બ્રહ્મસદનથી બ્રહ્મા તેડ્યા, બેસારયા બાણ-મધ્ય.
અગ્રભાગ તે પોતે યવા પ્રજાએ મત્ય રમી તાંમાં સઘ. ૨૯

ત્રણ સ્વરૂપ બાણમાંમાં ધરિઆં; તેજ તણો નહિ પાર.
બ્રહ્મા શંકર અને અગ્રણી સ્વામી વિશ્વાધાર. ૩૦

અમોઘ તેજ બાણમાંમાં દીમે સૂર્ય કોટિ જ્યમ કિરણ;
જાણ્યે પાવક મહા પ્રજેને, મુખ એકેવું નિજનણ. ૩૧

એકેવું નિઘટ કરીને આપ્યું અશ્વનના કરમાંડ;
જાણ્યે કોટિ રવિ રથ હિપરે તેજે રણ ન જાય. ૩૨

દેખી અશ્વન આનંદ પામ્યા, કાંતિ કળા બહુ વાધી:
“રેકેજે હવે મુધન્વા, ભભો, - માઈ બાણ કરે સાંધી.” ૩૩

- વીર સુધન્વા વળતો બોલ્યો : ‘જો બાણ ન બાળ્યું તાહાં,
 “પૂર્વજ માહારા અધોગતિ પામે, સુકિત હાઈ માહાઈ.” ૩૪
- ત્યાહારે સહકો ત્રાસ પામિજો : એ કયમ બાણ ભંજીશ ?
 મુરનર મુનિવર સહકો દેખે, પૂર્વજ દુષ્ટિયા થાશે. ૩૫
- શ્રીભગવાન કેડે અર્જુનને : “બાણ સુધન્વા ભાંજે,
 ‘એહેનું ચિત્ત સદા હરિ-ચરણે; એહેની ભક્તિ વિરાજે.” ૩૬
- એહેવે ધનુષ ધરીને મેહેલ્યું ન્યમ દાવાનળ કાળ.
 હાહાકાર થયો છે ત્યાહારે ગોપાળે ગોપાળ. ૩૭
- હંસકેતનો કુંઝર કેડે છે : “જોન્યે, અર્જુન, યુક્તિ,
 “એ ત્યાં બાણ કંઈ છું કટકા. પછે હોન્યે મુજ સુકિત.” ૩૮
- એમ કહીને બાણ મેહેલિજો, કીધું કટકા ત્રંપ્ય.
 શંકર પ્રભા ભૂમિ પડ્યા, નિજ સાથે અચરણચરણ. ૩૯
- અર્જુન વધન થયું છે વિલખું : “શું કીધું, જગદીશ ?”
 પછે ભાગ અમણી જોડ્યો તનકાણ, તેણે છેલ્લું શીશ. ૪૦
- અંતરમાંડે તેહ વિમાશી શ્રીહરિ-ચરણે આપ્યું.
 “શ્રીકૃષ્ણ ક્રિયાનિધિ કેશવ” બોલે; કમળાકંઠ વિખાપ્યું. ૪૧

વલણ

વિખાપ્યું કમળાકંઠ ત્યાહારે; હાથ મુખ ફેરવ્યો હરિ,
 સુધન્વાના ગ્રાણ કચેરી ન્યોત્ય મુખમાંહાં સંવરી : ૪૨

છંદ રજ મા—રાગ વિરાડી, ચોપાદ

- કળંધ શીસ્ય વિના જે રણ, બહુ ચત્રાતન તેડેને થયું.
 અર્જુન કચેરું દળ સંહાર અગણિત, તેહ ન લાભે પાર. ૧
- બહુ હાથી હય ચૂરણ કર્યા, મારી યોધ ધરામાંહાં ધર્યા.
 એણી પેરે બહુ મેન્ય હણી, રોણિત નદી ચવાવી ધણી. ૨
- નાહા યોધ દોડો ફરો ગયા, માર્યા જે રણ સાહ્યામા રલા.
 જમુન્ય કેડે : જન્મેજય, મુણો;
 એમ સંગ્રામ કર્યો રણ્ય ધણો. ૩

હવે સુધન્વા કષેડે ધીરૂ મલીને મુખ નિરખ્યું જગદીશ.

પછે હંસન્વજનો રથ જાંહાં, જોઈ વદન મોઝલિંગિ ત્યાંહાં. ૪

મુનદું વદન નિહાળે તાજા, રમના 'દૃષ્ટ્ય' કેડે 'રધુનાથ.'

ગુરુક્રમણભણિં બીડ્ય' સીટઃ 'મેટો ભક્ત તણો જગદીશ." ૫

ફરીફરી જોયું રાથે મુખ. પછે જૂષતિ યાગ્યો જલુ દુઃખ.

તેયું રાથે વિભણી આપ, અંતરમાંડે પ્રગયો તાપઃ ૬

"કાણુ કર્મ કીધું, મુન, અહમ્મો ?

કદામાંડે' નંખાવ્યા તહમ્મો.

"મહા અપરાધ થયો મુન એહ, કેડેનાં પાર ન આવે તેહ. ૭

"હવે રસના શું કલિયે કથી ? મુણુવંત કો સુત જોડે નથી."

મહા જોકે રાજાએ કીધ, મધળા ગુણુ સંભારી લીધ. ૮

પછું શીગ મોઝપૂં જાંહાં ધીરૂંગ, કંડુણા નાથ સુધન્વા કરી.

પ્રભુએ તે લીધું કરમાંહ, જોષ વદન હરિને મુખ વાપ. ૯

પછું મમ્તક આહાને ધર્યું, તેજ પ્રવળ મુખમાંહાં સંવર્યું.

મધળા સુમટ નિહાળે ચલ, પ્રભુએ પ્રાણુ ધરવા જે મુખ્ય. ૧૦

દળમાંહાં સર્વ જપે હરિનામ, પછે સુરથ આન્ધો સુગ્રામ.

"અશ્વન-સેન્યનિપારું, નાથ, માગું રણુ જે મારયો બ્રાહ્મ." ૧૧

રથ જોડાવી આન્ધો વેગ, ગાત્રોએ એમ પ્રળગ જ્યમ મેધ.

તેડંતા બળનો નાથે પાદ, જન્મેજમ રાજા, અવિધારપ. ૧૨

અરિદળ મળાં, જાંહાં મડિ પામ, અજાપૂથ જ્યમ પ્રગયો વાન,

જ્યમ ગજપૂથ-મધ્યે રાહિલ,

જ્યમ મહા મરુડ આગળે અહિ-કુલ, ૧૩

જ્યમ શિંચાણુ-સ્સન વનમાંહ પક્ષી દોહો દશે નાગે ત્યાંહ,

સમ સુરથ તણું બળ જલુ મોધ ધરામાંહાં જલે સહ. ૧૪

રાત્રી આંખે ક્રોધ આવરી એમ ચાલ્યો જ્યમ વડે કેસરી.

કૃપાનાથ કેડે "સુણે, અશ્વન,

જે બળિઓ હંસન્વજનો તન. ૧૫

“સુધન્વા દળ દીઠું દષ્ટ મારી કાઢું” રણે અરિષ્ટ.

“વૃષકેત સરખા રણ વીર, પ્રભુમન સરખા જીત્યા ધીર. ૧૬

“ખીન્નું સેન્ય તમારું જોઈ, મારી દોડો દિશે કાઢું” તેહ.

“સુકિત સર્વ સમર્થ” અહમ્યો,

તો એક સુધન્વા મારયો તહમ્યો. ૧૭

“એડેવા પાંચ કુંચર બળરૂપ; તપે અધિક હસેખન બૂપ.

“હવે સુકિત નહિ માહારે પાસ,

ધરૂં બાણમાહાં.” કેડે અવિનાશ. ૧૮

એમ બોલ્યા દરુણાનિધિ દેવ; એડેવે સુરથ રણે ગાળ્યો ખેવ.

અવની-પક કાટ્યું તેખે કરી, અર્જુનને દેખાડે શ્રીહરિ. ૧૯

“એડેવે સુરથ રણે બોલ્યો વીર :

“સુણિએ, કૃષ્ણ મહારણુ-ધીર.

“એ કાણુ કર્મ તમારું કોય ?

સેન્યા સુભટ રણા સર્વ જોય.” ૨૦

“બાળ્યક છુદય કરી કાણુ કર્મ ?

પુણ્ય બાણે મેડેહૂં. પરબ્રહ્મ,

“સુકિત-પદારથદાયક તહમ્યો, સર્વજોધરૂં ઈર્ષ અમ્યો. ૨૧

“હું માગું” રણે માહારો બ્રાત,

હવે ક્યાંહાથી પુણ્ય આપો હાથ ?

“અર્જુન કથમ બિગરશે એહ ?

મુજ મન્ય ચિંતા મોટી તેહ. ૨૨

“એમ કાંધી કુંતીસુત મયા, બાણુ અગ્રણી પોતે થયા.

“તમ્યો નાય, બ્રહ્મા ને ઈશ તો છેવં મુજ બાંધવ-શીશ. ૨૩

“હવે કાંણુ અહીં કરસ્યો પેરચ ? બ્રાત તણું હું માગૂં વેર.

“તમ્યો સારયિ છે, મહારાજ,

તેજે સિધ્ધિ પામે સર્વ કાજ. ૨૪

“તહમે અશુન જે મારવા સહી,

હવે મુદ્ધમાંમાં મેલું નહિ.”

ધરી ધનુષ ટંકારવ કર્યો

ન્યમ ગાજો મેધ મહા જાજો બર્યો. ૨૫

અશુનને કેડે મરુદારદ : “જે તાં યોધ મહા, બળ પ્રોદ,

“માહારે પુણ્ય રણું નહિ લેય,

જે આપું મુજને;” કેડે દેવેય. ૨૬

“માહારા પુણ્યથી જીત્યો જાય; વિષ્ણુબક્ત કેરો મહિમાય,

“પુણ્યહીણનું નોહો કામ; એકેવો સુરય તણો સંભામ. ૨૭

“વિનતા-સુતને લેતાં વાર ન્યમ કરે મહા શુધંગમ આહાર,

“ત્યમ જગવંત બળિઓ બહુ; યોડામાંહેં ઘણું મુજ કહું.” ૨૮

તવ અશુનને ચિંતા ચર્ધઃ કરુણાનિધિ થાં કરવું અહીં?”

પછે રુકમણી કેરો બાળ પ્રભુમન તેડ્યો શ્રીગોપાળ. ૨૯

મુદ્ધ કરવા મોઠલિઓ તાંહિ, હસકેન-કુચર રણ જાહ.

રથ હાકી અરિમૂલન બયો, મુદ્ધ કરવાને તત્પર થયો. ૩૦

સંહનાદ કરતો તે વીર ગાજો ન્યમ અર્જુવ મંભીર,

સાહામસાહામા જે બળિઆ મળ્યા,

આંહાંથી અશુન-હથ હાંકી હરિ પળ્યા. ૩૧

પાંચ જોળન રથ ખેડી ગયા જૈ એક હાથે અગોચરે રથા

જૈમુન્ય કેડેઃ સાંબળ, સુઅનઃ બકતાને હેને કરે ભમવાન. ૩૨

નિશ્ચય

બકતાને હેના કરે સ્વામી, પનાયણ તેમ જવા

પાંચ જૈમુન્ય-જન હજે નાહારી એકાંથે જઈને ગ્યા ૩૩

૭૬ રપ ગો-રાગ ભૂપાળ

રૂખિવર બોલ્યાઃ કહું, સુણ્ય, - જૂપ ૭.

—રણમાંમાં જે—અળ્યા—મુંદરપ ૭. ૧

- કાળ:—૩૫સુંદર રથ વિખે હવે સુરથ ડેહે વેચન:
- “વેરી માહારા કર્યાંમાં ગયા? રા વ્યઢેય તું, પ્રહુમન?” ૨
- “બ્રાત માહારો મારિઓ, નિભેં થયા થં એહ?”
- “યત એહેનો કગવું અરિ અગુન મારં તેહ. ૩
- “ને નાશી જેસે પાતાળમાંમાં તો મારં કરીતે કયેડી.
- “કૃષ્ણાગુન સેન્ય સાથે આજ નાંખું ફેડી. ૪
- “બળહીન, તું થં ચૂદ કરે? ડોણુ માત્ર તુજ સંત્રામ?
- “હવે રેડેલ્યો રથાંગણમાંમાં, ફેહું સેન્યા દામ્ય.” ૫
- એમ કહીતે ધનુષ, મરડે, મેહેલ્યાં બાણ અસખ્ય.
- ચેહેસે બાણે મારિઆ દળ વિખે બળિઆ મુખ્ય. ૬
- ઠા બાણે ચૂરણ થયા, ફેડેના કરચા જે ભાગ.
- એમ સેન્ય બહે ત્યાંમાં મારિયં; અન્યથા કીધા પામ. ૭
- અસ્ત્રનાં બહુ બાણ મેહેલ્યાં; સળગ પડિઓ ત્રાસ.
- અંગ પડિઓ, સર્વ નાહા; ઊગરવા નહિ આસ. ૮
- એન્ય વાહું ત્રણ ભ્યોભયન અને થયો હાહાકાર.
- મધ્ય જાએ મારતો હંસકેત તણે કુમાર. ૯
- નાહું દળ સધળું ત્યજીતે, રથ હાંકયો ખેવ,
- અગોચર જાંહો પાંકુકુચર રલા દેવાધિદેવ. ૧૦
- સુરથ દેખી બેલિઓ રે “ધટે નહિ તમ, સ્વામ.
- “રથાંગણથી ત્યજી યુદ્ધને, કૃષ્ણ નાસો આમ.” ૧૧
- એમ કહી શત બાણ મેહેલ્યાં. “રેડેલે રથમાંમાં, વીર”
- પાયનો રથ હાંકિઓ જયમ નારી પડેરચ્ ચીર. ૧૨
- સહસ બાણ મેહેલ્યાં યુદ્ધાકેશે, અણુવ રાય-ગમાગ;
- “પછે” સુ-યતો રથ ભાંજિઓ, તોરંચં સારથિ ચ્યાર. ૧૩
- રથ બીજે સુભટ બેડો, માંજિઓ બગવંત:
- “દાણુ માત્ર રેડેલે, મંનલ્ય; હવે આણું તાહારો અંત.” ૧૪

- એમ કરી બહુ યોદ્ધ સાથે આવિઓ રણે તેહ.
બાણ એહેવાં મેહેલિઆં ન્યમ પ્રતેકાળનો મેહ. ૧૫
- બહુ યોદ્ધા હસ્તી રથ ધણી, બહુ મરિઆ અસવાર.
પ્રધુમન યૌવનાશ્વ આવે કરચો રણે સંહાર. ૧૬
- હવે કહું, સકેતમાંહાં, દળ અસંખ્ય મારયા યોધ,
પાય રથ એકલો કીધો, પછે ભરાણો કોધ : ૧૭
- “હવે રેહેજો, ધનંજય, હું માગું માહારો બ્રાહ્મ.”
“કેહી પેરે રાખશે સહ દેખતાં રણાંગણે નાય?” ૧૮
- એમ કહીને બાણ મેહેલ્યું તાંહાં થકો ઊડાડ્યો રથ.
અંજનીકુંઘર પતાકાએ, આંહીં સારંગિય [હરિ] મમરથ. ૧૯
- આકાશ-માર્ગે રથ ભમ્યો : નૈમુન્ય કેડે : રાજનં.
ભમવાન સાથે કુંખ ધરીને જોલિયા અગ્નિન : ૨૦
- “કૃપાસાગર, સહ દેખતાં ઠાણ ગતિ આ હોય?”
“મંદ્ર એ શું યુદ્ધ કહે, ન્યમ અગ્ન પગમાં તોય, ૨૧
- વાક્ય સુણી હનુમાન માથે કેડે દીનદયાળ :
“અંજની-મુત પ્રાક્રમી, હવે કરો રથ-સંભાળ.” ૨૨
- પછે પૂછ વધારિહી, રથ બાંધિઓ ફાણમાંહ.
ત્રણ ભુવનનો ભાર મેહેલ્યો પ્રભુ વૈકુંઠરાય. ૨૩
- એમ રણાંગણે રથ આણિઓ ભોમ વિખે શ્રીમગવાન.
સુરથ-દળ ધાયલ વિના ‘સવક્રી થયા સાવધાન. ૨૪
- કપિવજ્ર મનમાંહાં ધરે : ‘એ દળ પમાડું ભંગ.’
‘એ સેન્ય કચેરા યોધનાં કુચળી રણાં છે અંગ.’ ૨૫
- એમ કહી બહુ બાણ મેહેલ્યાં, ગગને છાજો સુર.
મંહનાદ કચેરા મોર વાજો, ફુંકુણિ ને રણુર. ૨૬
- બાણના આગામી સર્વ સુભટ દગ્યા ધરણ.
એ ભાત્યની રજ ગગન્ય ચાલી, ફાંકયા દિનકર-કિરણ. ૨૭

- બહુ યોદ્ધ એણી પેરે ઢાળિઆ, બહુ બાણુ ઉપર બાણુ.
એણી પેરે સુરથ સાહામેા મારે કરી મધાણુ. ૨૮
- વળી પાંચ બાણુ સુરથનો રથ કર્યો છે સનપાંડ.
ભોમ્ય વિષે રથ ગાળિઓ, ન્યમ મેધનાદ પ્રચંડ. ૨૯
- તોણે નાદે વીર અર્જુન રુદે કપિત હોય.
નવયુઃ 'રથ ગડાડશે.' પછે પ્રભુનું સુખ જોય. ૩૦
- ભગવાન કહે હનુમાનને: "રથ નિધટ કાજે, વીર."
એમ કહી બહુ ભાર તાંહા મેહેલિઓ સ્યામસરીર. ૩૧
- અંજની-કુંભરે પૂછ્યાં રથ બાધિઓ બહુભાત્ય.
મેતાત્વ ત્યાહારે સ્થિર કર્યા, સનસુખ થયા તવ નાથ. ૩૨
- સુરથ કહે છે: "એમ કરી રથ રાખિયે બળ શ્રૌદ.
"હવે જોજો, શં કરે" નિરખતા ગડાડદ. ૩૩
- "હવે દિવ્ય કરીને બાણુ મેહેલો; એ મિથ્યા કરવૂં યુદ્ધ.
"પણુ રમી સહ દેખતાં સાંચવો રણે આયુદ્ધ." ૩૪
- અર્જુન કહે: "વૃહને માઠં નહિતો પૂર્વજ નરક પચાવ,"
બાણુ મેહેલે સાહામસાહામા, દારુણુ યુદ્ધ રણે થાય. ૩૫
- શત રથ બાગા સુરથ કરા, સારથિ તોખાર;
ત્યમ અર્જુન-અંજ્યે બાણુ વેધ્યાં, નહિ સૂનો દાર. ૩૬
- ધનંજય કહે સુરથને. "હવે હરે તાહારા પ્રાણુ.
"પુજને તે મારવા ખટ પૂરા મેહેલું બાણુ. ૩૭
- "ખટ બાણુ માર નહિ તો મિથ્યા મુજ સગ્રામ.
"દિવ્ય કટં સહ દેખતાં, નહિ સ્વર્ગમાં મુજ દામ." ૩૮
- સુરથ કહે: "અવની વિષે જો ન પાડું, નરદેવ,
"તો સુકિત માહાઠં સર્વ મિથ્યા, મિથ્યા હરિની સેવ." ૩૯
- એહેલૂં પણુ બહારે કર્યું, વૈકુંઠનાથક ધીર
પંચગત અર્જુન-રથે પછે પરિઓ જગદીશ. ૪૦

ધનંજય દેવદત્ત કચેરો પૂરિઓ તવ નાદ,
સહ પામિજી પાંડવ, તેરા સેન્યમાંદાં ઉદ્ધતાદ. ૪૧

જણવું

પામિજી ઉદ્ધતાદ સર્વ રે, એન હુરજી-મુત વાણી વટે.
છંદ અહીં પચવીસ પૂરા, સુરથ બહુ કાપ્યો કુદે. ૪૨

છંદ રફ મા—રાગ વિરાડી

નૈમુન્ય કેહે : બળિઓધણું; પ્રુપાર્થ જોજી સુરથ તણું,
તણું ને પ્રાકમ જોજી સુરથ તણું રે. ૧
હાળ—રાય-કુંઅરનું પ્રાકમ જોજી; એણી પેરે બોલ્યા મુન્ય. ૨
પછે અસંખ્ય ત્યાંમાં બાણ મેહેલ્યાં; કાપ્યો મુન-રાગન. ૩
અનેક અસ્ત્ર તે વિવિધ પેરચનાં કાદયાં બાણ હરાગ,
કપિમુખ બહુ, વ્યાધ તણાં મુખ, સંહ-વદન વિકરાળ. ૪
અર્જુન-સેન્યમાંદાં યમો કુલાતલ, મારયા વીર અનેક. ૫
એણી પેરે રજો બાણ મેહેલ્યાં, તેડેનો નાવે છેક. ૬
કુંતીસુન અર્જુન બહુ કાપ્યો, બાણ લીધું કરમાંદ,
અર્ધઅંધ તે ધનુષ ધરીને મેહેલ્યું તે કાણમાંદ. ૭
દક્ષિણ હસ્ત મૂળથી છેલો, અને પશ્ચિમો ભોમ્ય.
પછે સુરથ ગાળ્યો, બળ વાણું, જિહ્વા યાં અંગે રામ. ૮
મહા મહા એક હરે ધરીને જંગી ધાયો બળપૂર.
પછે અર્જુનના રથ આડા બહુ આત્મા શરેયર. ૯
મહાધાનથી બહુ દળ માર્યું અર્જુન હરે જોડ,
નૈમુન્ય કેહે છે : જોજીતય રાય, મંખ્યા કહું છું તેલ. ૧૦
એક સદસ બદ્ધનિક દસ્તી, બે સદસ રથ સંસારયા;
અપુત એક અસવાર આમજે, અપુત મહારથી મારયા. ૧૧
એ તાં અર્જુનના મુખ આમજે, બીજો પાર ન હોરે,
એકેનું સુરથ તણું જા અહુન; સુરથ. જોજીતય, કેહે. ૧૨

- અર્ધચંદ્ર વળા બાણ મેડેલિંગ દ્રોણમંત્ર સંધાત્ય.
ગદા-સહિત છેદીને પાડ્યો સુરથ તણો નિજ હાથ. ૧૧
- બહને હાથ છેઘા પછિ ધાયો, કરે ચરણના પ્રહાર.
તે દેખીને અર્જુન વીર બાણ સાધિઆં ચાર. ૧૨
- છેઘા ચરણ લુગ્મ બાણે, એક રુદેમાંહાં બેઘૂં;
એક બાણે સુરથ તણું શીય મનોહર છેઘૂં, ૧૩
- વાઘૂં મરતક રુદેકમળમાંહાં વીર ધનંજય એકેવૂં,
રથ ઊપરેથી અરની પડ્યો; થયો મરણવત તેકેવૂં. ૧૪
- તેણે સમે રથે એકેવૂં દીકું, પડિઆ બહુ બળવંત,
મુગટ હાર બાજુબંધ કુંડળ. એમ આંખો રણઅંત. ૧૫
- પછે શીય સુરથનું સુંદર આંખું પ્રભુને ચરણ.
પછે પ્રભુશ્ચ રથથી ઊતરયા, અર્જુન પડિઆ ધરણ્ય. ૧૬
- હાથ સાહી હરિ બેઠા કીધા રજ ખંખેરી એવ,
રુદેકમળમાંહાં બીડી લીધા રથ ઊપરે નરદેવ. ૧૭
- પછે સુરથનું મુખ નિહાળ્યું, મુખમાંહાં લીધા પ્રાણ.
હઝાશ્રુત નિરખતાં મુખને આંખાં પુરુષ પરાણ. ૧૮
- અર્જુનને પૂછે નારાયણ : “વાઘૂ સળળ રુદે આંહ ?”
“સ્વામી, સ્ત્રીતા (૧) સહસદીકામે”, પ્રાણ હતા નહિ તનમાંહ. ૧૯
- “એહની જોડે થોધ કા નાવે. કીધો મૃત્યુ સમાન્ય.
“ક્રિપાનાથશ્ચ, ક્રિપા કરી, હું ઊગરચો ભગવાન.” ૨૦
- સુરનર મુનિવર જે કા આંખ્યા દેખી આશ્ચર્ય હોય.
સુરથ સુધન્વા જોડે એહેવો થોધ ન દોડો કોય. ૨૧
- વિનતા-મુત નારાયણ તેડ્યો : “આ બહને જ્ઞાનનાં શીય
“પ્રવાગ જળમાંહાં મેહેલો.” પ્રીતે મેડે જગદીશ. ૨૨
- “સ્વામી, ચરણ મુકળ તમતીરથ, એ કાણ શુદ્ધિ પ્રકાશી ? -
“ઐક કાડિ આદે દર્શ સઘળા યમુના ગંગાનિવાશી.” ૨૩

- વિષ્ણુ કહે: “મુણ્ણવંત ખગ, સાંભળે; તીરથ યાચે મળવંત;
 “આવી દુષ્ટ કા અધમરિપણુ તેણે મળ અનંત. ૨૪
 “તે માટે મસ્તકે જઈ મેડેલો, પ્રયાગ યાચે પાવંત.
 “મોટા ભક્તારાજ મહાવૈષ્ણુવ હંસધ્વજના તંત.” ૨૫
 વાક્ય મુણ્ણી મસ્તકે લેઈ આણ્યો ગુરુડ ગગન-અતિગામી;
 પ્રયાગ તીરથ પાવન કરવા મોકલિઆ નિજ સ્વામી. ૨૬
 શીશ લેધને ભતાં ખગ દીડો ગિરિજપતિ દેલાસ :
 ‘આ સુરથ મુધ-વા કપેરાં મસ્તકે કો લાવે મુજ પામ. ૨૭
 ‘પરમ સાધુ નિરમળ અતિ વૈષ્ણુવ રુદે ધરથે મુખ યાવ.
 ‘તે માટે કો સમરથ હોય તે આણ્ણી આણે કરમાંહ.’ ૨૮
 સ્વયંભૂતાં વચન સાંભળી વૃષભ ગયો ખગ પાસે.
 તે મસ્તકવં દર્શન કરતાં પંચ મહા અધ ત્રાસે. ૨૯
 આવી ગુરુડ પ્રત્યે એમ બોલ્યો : “એ મસ્તક અમ દીજે;
 “શંકરજીને પ્રેમ ધણો છે, હાર ઉરથલ દીજે. ૩૦
 “કૃપાએ આપજો તો તાં ભલું યારી;
 નંદિ તો બળે અહમ્યો લેશું.
 “મહાદેવને પ્રેમ ધણો છે, જેને કરમાંહાં દેશું.” ૩૧
 વાક્ય મુણ્ણીને પાંખ તણો એક તેડેને કીધો પ્રહાર;
 પવન-પ્રહારથી એ તો ઊડ્યો પડ્યો દેલામ સિખર મોઝારથ. ૩૨.
 સૃગી આસોઆસ કરે તે જોઈ પારવતી બેસે :
 “સ્વામી, વૃષભ કોણે માર્યો કો બળિજો તમ તોલે ?” ૩૩
 શંકરજી કહે : “મુણ્ણિએ, ગિરિજ, સુરથ મુધ-વા-શીશ.
 “પ્રયાગ પાવન કરવા મોકલ્યાં ગુરુડ મને જગનીશ. ૩૪

૧૩૫

“ગુરુડ સંજે જગદીશ્વરે મસ્તકે એ મોકલ્યાં મરી.”

પારવતીને પ્રેમ સાચે ધન્યરે વાણી દી. ૩૫

છંદ ૨૭ મો—[રાગ એ જ], ચોપૈ

હવે ગિરિસુતા જોડિ હાય : “

સ્વામી આ ત્યાં અસંભવ્ય વાત.

“પક્ષીનો મારથો આવિઓ અને શીશ જે નવ્ય લાવિઓ. ૧

“એ ઉપહાસ્ય કરાવ્યું લોક; સ્વામી હું પામી બહુ શોક.

“જેડેવા તદ્દ્યો તેડેધૂં વાહન; જ્યોજ્યો નાય, વિમાશી મન્ય, ૨

■ જે ગંગા મરનકમાંહાં ધરી

તે સમુદ્રવાહની થઈ પરવરી.

“શીશ્ય જટા વડ કચેરાં મૂળ, ગજનું ચર્મ ધર્યું પટકુળ. ૩

“વાધાંમર કાધૂં ઉપવીત, એકેવી, નાય, તમારી રીત્ય.

“હાર સપનો કંઠે સહી, પેટ ભરે તે ચાસે અહિ. ૪

“ભરમ ભરીને હીડો સંખ્ય, નાગૂં લગોટા-ભેરે અંગ.

“પાવક આંખે તમારે હોય, અલકપાણી કહે સવકાય. ૫

“ભિક્ષ્યા જિહ્વરે જેકેની પ્રુક્ષ્ય તેકેના વાહનમાંહાં શી શુદ્ધય?”

વચન સુણી કીધાતુર થયા, આણી વાહન જીપરે મયા. ૬

કોધ કરી ચોકલિઓ તેહ. “અગતો જઈ નિપાતો દેહ.”

ફેરી હાય વળાએ વળી, ગાળ્યો સખળ ગરુડને મળી : ૭

“મૂઠ્ઠે અતરમાહે પ્રગટિ દાઝ; માફે તુજ તે શીસને કાળ્ય.”

ગરુડ કેહે : “રે કથમ દીનિએ? હરિવાચા મિથ્યા કીનિએ?” ૮

નાક તણા કુતકારે વાય, વિનતાસુત જિડ્યો ભોગ્યમાંય.

ગિરિ ગહવર જળસાગર તીર લોકાલોક ભમાડ્યો વીગ. ૯

સધજે ભમી આવિઓ લાંહ, પ્રવાગ તીરય પાવન ન્યાંહ.

મુસ્તક જે મેહેલ્યાં ત્યાહાં જઈ, તવ ગંગાજી પાવન થઈ. ૧૦

વૃષભ લેઈને વણિઓ ખેવ; જઈ મત્તક આખ્યાં મહોદેવ.

શંકર તવ રણિઆત્ય જ થયા, રૂઢે ધરયાં આણીને મયા. ૧૧

તવ ગિરિજા કેહે : “માગૂં અમ્યો, વાહન ચડી પધારો તમ્યો.

“હંસમ્બજ કૃષ્ણાન્ન, સહકો દેખે અહને વદન. ૧૨

“સહકો મુખ પામે અતિવલ્લુઃ કારણે બુઝો કૃષ્ણહિનતણું.”
 વાક્ય મુણી જયભ અસવાર આગ્યા, રણ, નવ્યલાગી વાર. ૩
 ડમર-નાદ વળાયા ઈશ, પચગન્ય પૂરયો જાગીશ.
 હંસધ્વજ આનંદ પામિઓ, રથ હાંકી ગણમાં આવિઓ. ૧૪
 મુનનાં મુરતકે નિગ્ધ્યાં રૂપ બાંધ્યા કૈલાસાદિક-ભૂપ,
 દેખી આનંદ પામ્યું સહ : ‘જય જય કૃષ્ણ’ કેહે દળ બાકુ. ૧૫
 પુષ્પદશિ કરતા સુરસોક, હંસધ્વજનો જાંડયો શોક.
 પછે યુદ્ધ અર્થે આવ્યો રાય, મેંહનાદ કીધો મુખમાં, ૧૬
 શ્રીહરિ કેહે : “ધનંજય, મુણો, એ ગજનો મહિમા ધણો.
 “દારુણ એક તણો સંગ્રામ, સુતને ગોઠિ ફેડે ડામ. ૧૭
 “શુડાકેશ, તમ રક્ષા કાળ્ય કરી શુદ્ધ છોડાવું વાળ્ય.
 સેના અશ્વ અશ્વર્જનના તાલ, મૂકી રાસ ધરી કમ્માંહ. ૧૮
 રથ જાંડી આપ્યા શ્રીહરિ, નિગ્ધ્યા હમકેન કેસરી.
 રથ જાંડી માહાત્મો ગાજન આવી ચરણ નમ્યો ભગવાન, ૧૯
 પછે પ્રભુએ આલિધન દીધ. મહાક્રિયા રાગને કીધ :
 “મહાનત તપનીરથ આદરી, અશ્વમેવાદિક અગણિન કરી. ૨૦
 ‘એમ અવતાર ધરી બહુધગ્ધ્યદેહબાજે પાવક રવિકિરણ;
 “તોકે શુદ્ધ ન થાએ અંગ દિડો સુરથ મુધન્વા રંગ. ૨૧
 ‘જય જય’ હરિ વાણી વહે.” સદાકાળિ પ્રભુ છે તમ રહે.
 “તમ ધેગ્ય દરુણા કરી જોવંદ, સજા પ્રભુ ભક્ત આનંદ. ૨૨
 બહુ હિતવાક્ય કલાં દેવેશ.” પુત્ર પ્રાપ્ત મુજ મુખ પ્રવેશ.
 એણી પેરે શોક નિવાગ્યો ભૂપ, અગીને કીધા આપરવરપ. ૨૩
 હમકેત્ય થયા ગણિઆત્ય, શ્રીજદુનાય મલા બે હાથ.
 તેડી અશ્વર્જન પામે ગયા, બેટાડયા આણીને મયા. ૨૪

વલ્લુ

હમધ્વજ ધનંજય બેટાડિયા મધ્ય ગદી થીલગિ.
 હંદ સત્રાવીમ પૂરા થયા; નાય દરુણા બહુ કરી. ૨૫

નૈમુન્ય કેડે છે : રાય જી, ત્રણ રહી આગા અપાવિઆ.
વૈકુંઠનાથક પાર્થ સાથે મંદિરમાંહાં પધરાવિઆ. ૬૦

છંદ ૨૮ મો—રાગ ધન્યાશ્રી

મંદિર આબ્યા દીનદયાળ ચરણે, નમ્યું સદૃએ બાળ.
બહુ પેરે ભક્તિ કરી શૂપાળ : “કીધી, નાથ અમ સંભાળ.”
સેવા કરી આણી પ્રીત્ય બહુવિધિ વૈષ્ણવ કચેરી રીત્ય.
મંદિર સર્વ થયું નવ નિત્ય : “અમ ઘેરે ભગિઆ આદિત્ય.”
પૂજ્યા નાથ વિવિધ્ય પ્રકાર, ભોજન આપિઆં શુભ આહાર :
“કેડેનાં નાથે રસના પાર, કીધા સરળ અમ અવતાર.
“ધરમાંહાં શુભ પદારથ જેહ, થાં સોપું નાથજીને તેહ ?
“સદ્ગેહો વૈષ્ણવની તમ દેહ, રાખત્યો સદ્ગકાળિ રોહ ?”.
કીધી અણ્ડુંન કચેરી સેવ, બાણી અપર હરિ નરદેવ.
નાથજી બોલિઆ તનખેવ : “રાખત્યો પ્રીત્ય અવસ્થમેવ.
“નમ્ર અહમ્યો ત્યમ એ અણ્ડુંન,

આજથી પ્રાત તહમ્યો, રાજન.
“એણી પેરે થાએ પૂરો ન્યગન, સંગ પધારો ધરી મન્ય.
“હંધને આપો અણ્ડુંન હાથ્ય,” કરુણા કરી કેડે ધીનાથ.
“દંજ લેઇ સાંચરો સંઘાત્ય.” રાય સુખ પામિઆ બહુ ભાત્ય.
રાખ થઇ રહ્યો આધીન; ગજ રથ અશ્વ દષ્ટે કીન.
પ્રીત્ય પાણી સાથે ન્યમ મીન, કૃપ્ય આગળ થયા સર્વ દીન.
એમ પંચ રાત્રિ રાખ્યા ધરે, મેવા કરે છ પરિપરે :
યત્તેરંગમ સોંખો ધરે, પત્ર બાંધિજી પૂજ કરે.
એમ આનંદ પમાડી રાય, ધન લેઈ વ્યભ્યા હરિ ઘેરય જાય.
અણ્ડુંન રંગ રુદે ન માય. મેહોયો અશ્વ તતખર થાય. ૧૦

“સહકો મુખ પામે અતિધણુઃ કારણે જુઓ કૃષ્ણહિતતણુ.”
 વાક્ય સુણી વૃષભ અસવાર આબ્યા, રંગ, નમ્યલાગી વાર. ૩
 ડમર-નાદ વળ, ત્યા ધરિ, પંચગન્ય પૂરચો જગદીશ.
 હંસધ્વજ, આનંદ પામિઓ, રથ હાંડી ગણુમાંમાં આવિઓ. ૧૪
 સુતનાં મુરતક નિગમ્યાં રૂપ બાંધ્યા કૈલાસાદિક-જૂપ,
 દેખી આનંદ પામ્યું સહ : “જય જય કૃષ્ણ” ઠેઠે દળ બહુ. ૧૫
 પુષ્પવૃષ્ટિ કરતા સુરલોક, હંસધ્વજનો છાંડચો શોક.
 પછે મુદ્ધ અર્થે આપ્યો રાય, સૈંહનાદ કીધો મુખમાં, ૧૬
 શ્રીહરિ ઠેઠે : “ધનંજય, સુણો, એ ગગનો મહિમા ધણો.
 “દારુણ એક તણો સંભામ, સુતને ગોકિ દેડે દામ. ૧૭
 “ગુડાકેરા, તમ રક્ષા કાળ્ય કરી છુદ્ધચ છોડાવું વાળ્ય.
 મેતા અશ્વ અશ્તુનના તાંક, મૂકી રાય ધરી કગમાંહ, ૧૮
 રથ છાંડી આપ્યા શ્રીહરિ, નિગમ્યા હસકેન કેસરી.
 રથ છાંડી સાહામો નાનન આવી ચરણ નમ્યો ભગવાન, ૧૯
 પછે પ્રભુએ આસિંધન દીધ. મહાક્રિયા રાગને કીધઃ
 “મહાવન તપતીરથ આદરી, અશ્વમેધાદિક અગણિન કરી. ૨૦
 “એમ અવતાર ધરી બહુધગ્ધદેહ બાળે પાવક રવિકિરણુઃ
 “તોડે શુદ્ધ નેયાએ અંમ, દીડો સુરથ સુધન્વા રંગ. ૨૧
 “જય જય” હરિ વાણી વહે. “સદાકાળિ પ્રભુ છે તમ રહે.
 “તમ યેગ્ય કરુણા કરી જોવંદ, સદા પ્રભુ ભક્ત આનંદ. ૨૨
 બહુ હિતવાક્ય કલાં દેવેશ : “પુત્ર પ્રાપ્ત મુજ મુખ પ્રવેશ.
 એણી પેરે શોક નિવાગ્યો જૂપ, અગીન કીધા આપરવરૂપ. ૨૩
 હંસકેત્ય થયા રણિઆત્ય, શ્રીગદુનાથ મળ્યા બે હાથ.
 તેડી અશ્તુન પાસે ગયા, બેટાડયા આણીને મયા. ૨૪

વલણ

હંસધ્વજ ધનંજય .બેટાડિયા મધ્ય ગતી શ્રીકર્તિ.
 છંદ સત્તાવીસ પૂરા થયા; નાય કરુણા બહુ કરી. ૨૫

નૈમુન્ય કેડે છે : રાય જી, રણિ રહી આગા અપાવિઆ.
... વૈકુંઠનાયક પાથ સાથે મંદિરમાંહાં પધરાવિઆ. ૨૧૩

છંદ ૨૮ મો—રાગ ધન્યાશ્રી

મંદિર આળ્યા દીનદયાળ ચરણે, નમ્યું સદ્યએ બાળ.
બહુ પેરે બક્ષિ કરી જૂપાળ : “કીધી, નાથ અમ સંભાળ.”
સેવા કરી આણી પ્રીત્ય બહુવિધિ વૈષ્ણવ કેચેરી રીત્ય.
મંદિર સર્વ થયું નવ નિત્ય : “અમ ઘેરે જીગિઆ આદિત્ય.”
પૂજ્યા નાથ વિવિધ પ્રકાર, ભોજન આપિઆં શુભ આહાર :
“કેડેતાં નાથે રમના પાર, કીધા સંભાળ અમ અવતાર,
“ધરમાંહાં શુભ પદારથ જોડ, શું સોયું નાથજીને નેહ ?
“સદ્ગુણ વૈષ્ણવની તમ દેહ, રાખજો સદાકાળિ રનેહ.”
કીધી અનુન કેચેરી સેવ, જાણી અપર હરિ નરદેવ.
નાથજી બોલિઆ તતખેવ : “રાખજો પ્રીત્ય અવસ્થમેવ.
“નમ અહમ્યો ત્વમ એ અનુન,

આજથી જાન તહમ્યો, રાજન.

“એણી પેરે થાએ પૂરો નમગન, સંગ પધારો ધરી મન્ય.
“હંમેને આપો અનુન હાથ,” કરુણા કરી કેડે શ્રીનાથ.
“દળ લેઈ સાંચરો સંધાત્ય,” રાય સુખ પામિઆ બહુ બાત્ય.
રાજ થઈ રહ્યો આધીન; ગજ રથ અશ્વ દષ્ટે કીન.
પ્રીત્ય પાણી સાથે ન્યમ મીન, કૃપ્ય આગળ થયા સર્વ દીન.
એમ પંચ રાત્રિ રાખ્યા ધરે, સેવા કરે છે પરિપરે.
યસતોદગમ સોંખો ધરે, દરેક જાંધિજી પૂજા કરે.
એમ આનંદ પમાડી રાય, ધન લેઈ વળ્યા હરિ ઘેરથ જાય.
અનુન રંગ રૂદે ન માય. મેડેયો અશ્વ તતખર થાય.

અગ્નિને યજ્ઞં સુખ અનંત; ગાન્ધ્યો પનાકાએ હનુમંત.
 અદિગિં સેન્ય સગળ અનંત, કૃપા ક્રિયા કરુણાવંત. ૧૧
 રાય હંસકેનો પરિવાર તેડી વ્યભ્યા વિશ્વાધાર :
 “નાથજી, તહમ્યો પ્રાણુ-આધાર, રક્ષ્યા તહમ્યો અમ પરિવાર.” ૧૨

[દેશી ફેર]

હવે જૈમુનિ કેડે : એણી પેર આલિઆ ગોવિંદ.
 હસિનાપુરે જઈ સીધી કહી, યજ્ઞં સર્વ આનંદ. ૧૩
 અશ્વ આંહાંથી હકારયો તે પવન-વેગે ભય.
 હંસકેસરી દળ સહિત ત્યાંહાંથી અશ્વ પૂડે યાય. ૧૪
 સેન્ય સઘળું સંભાળી અગ્નિન સધાવ્યા વીર.
 સંખ્યા શી કહું એન્યની? જ્યમ સાગર કચેરં નીર. ૧૫
 અનેક દુભવન કુસુમ મેડેકે, દળ મનોહર હોય.
 વન પાંક્ત શોભા ધણી, હાથેહાથ ભરિઆં તોય. ૧૬
 મહાવન વિરાજિત વિખે આલે ગજતો તોખાર;
 ઉમાદેવિએ તપ કર્યૂ, આવિએ તોજે દારય. ૧૭
 પડવારૂં થયો હયવર, સર્વ કરે ઊગાટ.
 અગ્નિને ચિંતા થઈ : ‘કયમ વાન યારો આ ઘાટ ?’ ૧૮
 રાય પૂછે રુખિજને : બ્રહ્મે કોડોની એક.
 મહાતુભાગજી, દારય કોડો, સ્વામી, મોટા એ સદેહ. ૧૯
 જૈમુન્ય કેડે : એક સમે ગિરિજ તપ કરે તેણે વન,
 નિષ્ટ આસન ઉપાસી મહાદેવને અનુદિન. ૨૦
 શરદ કપેરી સોળ કૂળા ભરપૂર મોમે ઈંદુ,
 વદન એદેવુ જળદગે ભાંડે બુધા કપેરો સિંધુ. ૨૧
 રાજવ-સોયન દીર્ઘતા; અભિઆગી ગોમે રેખ.
 કપોલ કુંકુમ વર્ણવન કૂમંગ. વંક વિશીખ. ૨૨

૧૩. શરમાં અર્ધા ‘સહ’ ઉ, પખ એ ‘દેશીફેર’ ઉ

- દેણી સહિત મણિધર સગકતો ધનશ્યામ મુંદર વણું.
 નાસિકા' શુક્યંચ નિર્મળ; ગદ્ગદ રમરના કણું. ૨૩
- કુમુદ અનંત અધર-વિદુમ ગિહવા વત-સિંદર.
 કાંતિ શોભા શી કહી? જાણે અનંગ કચેરું નૂર. ૨૪
- પરમ વિરાજિત રૂપ મુંદર કહી સકે કોણુ તેહ?
 કાંતિ આગળે કનક લાળે; નવનવા રંગ દેહ. ૨૫
- હિવરી ત્રેલોકની જે તપ કરે છે જાંહે,
 નામ એક અકૃતકૃત્ય આવીએ દાનવ તાંહે. ૨૬
- તે રૂપ દેખી કામને વશ થયો તેણી વારઃ
 "એકલી કોણુ તપ કરે છે રૂપ મુંદર નારય? ૨૭
- "જે પદારથ ઇછો તદ્દમ્બે તે સર્વ માહારે પાસ.
 "શિધિ અપરિમિત, સુખ ધણું, ભોગવો ભોગ આવાસ. ૨૮
- "વળી માહારે મંદિર, પ્રેમદા, મરણનો ભય નહિ હોય.
 "ભાગ્ય હોય તે મુહને પામે; દષ્ટિ માંડી જોય. ૨૯
- "અનેક જૂખણુ નાનાવિધિનાં, નવનવાં પટકુળ.
 "ત્રેલોક્ય કચેરું તત્ત્વ સુખ તે માહારે ઘેરચે સમૂળ. ૩૦
- "લાવ ધરીને, ભામ્યની, વૂ જોડે આણી હેજ.
 "નર્ત્રાં નર્ત્રાં વાહન, સુખ ધણું, તાહાડં આધિક વાણે તેજ." ૩૧
- ક્રોધ કરીને ઉમથા વઘાં: "હલ્યા, કોણુ જાં વૂં, દીન?
 "મુજ સંધાતે મૃદમતિ શુ વઘો વૂં, આધીન?" ૩૨
- ક્રોધ કરીને જોલિઆં; "વૂં વૃંદલ થા એણે પાખ્ય."
 પછે વન દષ્ટિ ધરી ગિરિજાએ એમ દીધો શ્યામ: ૩૩
- "કામકળા એ જાનની શુદ્ધ પરશુમતિ જે યાય.
 "ત્રણ જ્યોત્સ્વન નારી કચેરું રૂપ હલ્યો વનમાંય." ૩૪
- શ્યામ એડેવો શીઘ્ર દીધો, કુષ્ટ પાખ્યો ભંગ;
 ત્રાસ પામીને વ્યભવો નરનું ત્યજીને અંગ. ૩૫

- જૈમુન્ય કેહે : તે સ્વાપ માટે અન્ન વડવાનું ૩૫,
હવે અન્નને આદે ચિંતા ધરના ચાલે સર્વ જૂપ. ૩૬
સખળ શોભિન સરોવર એક આવિહા તેજ્યે વન્ય,
તે માંહે જે હવ તોય પીધું, સાંભળો, રાગન; ૩૭
‘આપ્ત’ ન્યમ રથ પામ્યો જાહારે પીધું નીર,
તવ મહા ચિંતા પ્રભુમન વૃષકેત અન્નન વીર. ૩૮
સવકો મન વિષે જાણે : ‘આ યજ્ઞ’ વિપરીત્ય,
પ્રભુનું ચિંતન કરે, સહકો યજ્ઞ બચબીલ. ૩૯
જૈમુન્ય કેહે : એક પુરાતન વિષે અકૃતમણુ તેડું નામ.
એક સમે તેણે વન ગયો જાંઠાં તપ કરે પરશુરામ. ૪૦

વક્તવ્ય

- પરશુરામ જે વન તપ કરે, અકૃતમણુ ત્યાંહાં આવી રહ્યો.
ધ્યાનમર્દિ રામ દેતા, પરશુ જંને ત્યાંહાં મળી. ૪૧

છંદ ૨૮ મે—રાગ ધવળ [ધન્યાશી]

- પરશુ મેઝને આઠાણ એ વળિઓ હરખિત પંચ બણી તે પળિઓ :
‘કુદ કોહાર આ પૂરું રેલીધું, બદ્ધ ક્ષત્રિય રણ ચૂરણ કોધું. ૧
‘ધણા બગાડ્યા છે રાગન, એ મત્ય તો દેનાર જુગજીવન.
‘ક્ષત્રીનો કીવો બદ્ધ બંગ.’ એહેવો જાણી મનનો રંગ, ૨
એહેવો મનમાંહાં મેદહ ધરયો, પરશુ લઈને પગવરયો.
નાખ્યું સાગર નીર અગાધ, દળે ઘેર કોહારની આધ. ૩
પરશુરામ ધ્યાનમર્દિગો ન્યાંચ : ‘કુદ કોહાર કાણુ લેઈ જાય !’
એહેવો મનમાંહાં ત્રિદવળ ચલા, તપ ધારીને પૂજવા મલા. ૪
રુખિવરને અપ્યા રામ જીનામ, ‘અહોવિપ્રતદ્ધને શીમતિ ધાર્મિ’
દીધો સ્વાપ : ‘લીધું દયિવાર, દરના દીડા જોમિ મોઝારય.’ ૫

તે શાપ થકી હીડેતીરચ કરતો, એહ સરોવર જળમાં પગ ધરતો.
 એહવે વ્યાધ બોલ્યો સગતીર, એહવે આહ ચરણુ અલો તવ નીગ.
 બળ કરીને દ્વિજ બાહારે આવ્યો, શાપ દેઈ તાંહાંથી શીઘ્ર સધાવ્યો :
 “એ સરમાહિ જે કેા પ્રાણે તોય મુદ્દર્ત માત્ર પંચાયણુ હોય. ૭
 તે માટે વાધ થયો રે તોરંગ, કૃષ્ણ રમરણ પામ્યો શુભ અંગ.
 રાય જન્મે જય પામ્યા સુખ. હાંક્યો તોરંગ, ટળ્યું સર્વ દુઃખ. ૮
 હય જૈને હવે પોહોતો ત્યાંહ, ઝીનું ગભય પ્રવર્તે જાંહ.
 વાંચી પત્ર પાંડવ—હય જાણી, જાંધ્યો તાંહાંની પ્રમેલા ગણી. ૯
 સુરચ સુધન્વા હંસધ્વજરાય એહ મુણી વિખણુ ભક્ત કથાય.
 એ મોટો પરમ નારાયણુ—ભક્ત, એણી પેર શુભ પામ્યા મુક્ત. ૧૦
 નવસોંહેને તેર એકેવાં પદબંધ, રાયે હંસધ્વજ કરયો સમંધ.
 હરણુ—સુત કાહ્યાનઃ હરિદાસ :

કૃપાનાય મન્ય પૂરી આસ. ૧૧

૭૬ ઓગણત્રીસ બધ રસાળ, મોટા ભક્ત નણા ગોપાળ.
 પંચ મહાભઠ પાતિક જેહ, એહ કયા અધ ટાળે તેહ. ૧૨
 જે ફળ તીર્થ ત્રવેણી નાહાતાં,

જે ફળ કાશી ગંગ અવગાહાતાં,

જે ફળ પ્રયાગ તીર્થ બહુ પુણ્ય,

એ સુણુતે ફળ; કેહે એમ મુન્ય. ૧૩

વલણ

સર્વ ફળને તેહ પામે, સદા એહ પાવન કયા;

જૈમુન્ય કેહે : સુણો, સોમવંશી, ભક્ત પાવન સર્વયા. ૧૪

૭. પ્રમેલા રાણીનું આખ્યાન

ઝમક ૧ છું-રાગ કેદારો

પ્રથમ શ્રીદામોદરજીને , ચરણે મુસતક નામું ;
 જેહ તણી કૃપા દરુણાએ સકળ પદારથ પામું. ૧
 જમુન્ય કેડે છે : સુણ, જન્મેજય, હયવર પોહોતો ત્યાંહ,
 નરને નામે કાય નથી ૭, નારીન દળ ભાંહ. ૨
 કોટિ કળા કંદપની ઝગકે, કપે રૂપવતી દીમે,
 તે મંગાજળ ધોડાને જોતા મહા સુનિતા મન કીમે. ૩
 નિલવટે પત્ર મનોહર ઝગકે, હિરથે ઝગકે મનોહર હાર,
 ચોડો ચગ્ગે કૃપા વાજે સયગા, નેપુરના ઝમકાર. ૪
 ચોહો પાસા તેડેને ચમર ફરે છે, મસાકે ધરિંગ છત્ર,
 મોવચું જૂઝમ ધૂવની ધમકે, નાનાવિધિ વાગિંગ. ૫
 કેડયે જમ્ય ખોસે જાંદીજન : “પાડવ-ચેરય કેદવાણુ,
 “પટે પટે કૃપા શ્રીહરિની” કત્તા મુએ વિખાણુ. ૬
 “દૂરે રહી કેવેડે દળ ચાસે, ધરા હિસારવ સાય.
 “દુદ્ધિ ઘેર દગે દિશા દૂમકે, દગ અવની નવ્ય માય. ૭
 “શી સોમા અગુનની કેડે ? મુર સાથે જ્યમ ઈદ,
 “દિન દિન પ્રત્યે કળા એમ વાગે; મુખ ઝગકે સંવદ. ૮

૧. હવે દિવ પ્રમેલાનું આખ્યાન કેહેવાશે.

- “મેન્ય સખળ ઘોડાની શોભા સુર નરને મન્ય ભાવે, ;
 : “દેવ-અંગના અંતરિ જોધને કુસમે કરી વધાવે. ૧૯
 “જય જય” શબ્દ થાય ભૂમંડળ; જન્મેજય, અવિધારે; ;
 : “અનુન, તુજ આગળ નર ખીજા,
 રવિઆગળે જ્યમ તારો.” ૧૦
 : સ્ત્રીનું રાજ્ય શોભે અતિ સુંદર, તાંહાં પોહોતો તોરંગ. ;
 નારીચૂથ મળીને આવી, નિરખે હયનું અંગ. ૧૧
 ઘોડો જોઈ મન્ય આનંદ પામી: “કાણુ રૂપ ને ગાત્ર ?”
 : “આટલા પાળે અશ્વ ગંગાજળ નવ્ય દીડો અહમ્મે પાત્ર. ૧૨
 “દેવરૂપ દીડો બહુરંગી, કયાંહાંથી આવ્યો આમ ?
 “મહે ઊપજો દર્શન દેખી, રતિ સાથે જ્યમ કામ.” ૧૩
 નારી સર્વ ધરીને આવી જાંહાં પ્રમેલા રાણી :
 : “અશ્વમેધનો તોરંગ સમળો તેડેને નિરખો આણી.” ૧૪
 કેડે છે: “ઘોડો પાંડર ંચેરો, કચેડે છે અનુન.” ;
 : રાણી પ્રમેલા વાક્ય સુણીને સખળ હસિત્રી મન: ૧૫
 “શીઘ્ર થઈ ઘોડાને લાવો, જોઈએ તે તોખાર,
 : “અનુન નામે શ્રવણે મુણિઓ; ધનુર્વિદાનો નહિ પાર. ૧૬
 “ગંગાજળ ઘોડો નવ દીડો, જોઈએ દષ્ટે કેડેવો, ;
 : “અનુન સઘ વળે જ્યમ આંહાંથી બાણે વધાવું એડેવો.” ૧૭
 કામ્યનિઓ ધરીને હય લાવી કામરૂપ રંગાળો, ;
 : તોરંગની શોભા બહુ દીસે ચરણ થપ્પી અંગ ન્યાહાળ્યો. ૧૮
 અશ્વ જોધને રાણી અનિ રીઝ્યાં: “કાણુ દેશ પુર તેક,”
 : પોતાની સખિઓને કેડે છે: “અશ્વ પ્રગટ્યો એદ ?” ૧૯
 દર્શન દેખી રુદેકમળમાંહાં પરમ મહા સુખ પામે, ;
 : પ્રમેલા રાણી તે જોતાં તાપ રુદેના વામે. ૨૦
 સખી મોળ મુખ આગળ રેડે છે, તે બણે મુદ્દમર્મ. ;
 : બાણવિદ્યા તે આગળે રણમાંહાં ડો ન: કરે પ્રાકંમ. ૨૧

તેડેની કાંતિ કળા છે એડેવી, સનકાદિક મૂર્છાય,
 દર્શન દેખી સિવ બ્રહ્માને ધ્યાનજંગ તાંહાં થાય. ૨૨
 એડેવી સખિઓ પાછળ ફરતી મહા મનોહર રૂપ :
 “વાંચ્યો પત્ર તોરંગમ કચેડું, પાંચ કહેવો બૂપ. ૨૩
 “કોણ મોઝા અર્જુનની દેડે, કહેવું છે દળ નાથ;
 “બળિઆ સુમટ કચેડે છે, કપમ કહેવાં આપુધ હાથ. ૨૪

વણવ

“આપુધ કહેવાં હાથ તોહને, પ્રાક્રમી કહેવા સતી,”
 પ્રથમ ક્રમકે પ્રમેવાએ વાણી એડેવી કહી. ૨૫
 ક્રમક ૨ છુ—રાગ રામમી

પત્ર વંચાવે પ્રમેવા રાણી છ,

બહુ નારી મળી સખ્ય મમાણી છ.

મન મેડેલા પ્રેમ બરાચ છ, પ્રકુનિન ત્યાંહાં અંગ થાય છ. ૧
 હાળા—પ્રેમે બરાચે હવે મેડેલા, પામી રહી મન ઉદ્ધવાસ,
 મેડેણી ભત્તાર મળવે વાંઢે વ્યમ વિદાસ. ૨
 એણી પેરે અબજા ઉરચળા ઉદ્ધવાસી, કૃષ્ણ અંગ,
 પદન ઉરચ અનંગના પ્રમટયા નક્કા રંગ. ૩
 “મહા નગર હગિતનાપુર, મગાને તરે મામ
 “ત્યાંહાં પાંડુ કચેરા પાંચ કુંચર કરે વંચારું રામ. ૪
 “રાવ મુધિદિર ને ઈછા બિપની, મેડેલ્યો છે તોખાર.
 “હોન ઘણું મીઠરિ કરે બિનારવા અધ-પાર. ૫
 “અન્ન” પૂઠે દળ ધણું છે, ચોધ બહુ બળવંત.
 “અસ્ત્રવિદ્યા પ્રાક્રમી તે અક્રામે આણે અંન. ૬
 “યૌવનાવ મુદેગ સાથે જાતિરક ને રખોત,
 “કૃતબળા અનુચાલવ દાનવ મુદે આણે દેડ. ૭
 “શ્રીકૃષ્ણ હેરા કુંચર સાથે દામ અનિરુદ્ધ પીર,
 “રક્ષાકારી સુમટ અર્જુન અરિદળજી મન પીર. ૮

- “નીલધ્વજ ને હંસધ્વજ ને એટલા સાથે શર, ૬
- “સેન્યસંખ્યા તો શી કહું? ન્યમ વૃખા કેરૂં પૂર. ૮
- “જે સુખદ બળિઓ હોય ભૂતજે અથ બાંધે તેહ. ૯
- “બળહીણા આવી નમે ચરણે અથ ગજ ધન લેહ. ૧૦
- “વળી અર્જુન-દળ અગ્રેશ યદ્ સર્વ સેન્ય સાથે રાય. ૧૧
- “પેહેલું યુદ્ધ રણે કરે જે નમે આવી પાય. ૧૨
- “અર્જુનથી જે અધિક બળિઓ, બાંધ્યો ન છૂટે વાન્ય, ૧૩
- “લગવાનજી સાંઠાં પધારે હય છોડાવાને કાન્ય.” ૧૪
- પત્ર એકેવું વાંચનાં મન-પ્રમેલા સુખ હોય;
કામ્યની કંદ્રપ-દળધટા પર દર્પિ માંડી જોય. ૧૫
- ચિત્તહરણ ચતુરા નર તથા જે પ્રથમ દર્શન માર, ૧૬
- “પછે ભ્રમરી ક્રોધ ને કાલાહલથી કરે સર્વ સંહાર. ૧૭
- “મહા સુખદ ત્રાસે રણાંગણથી, યુદ્ધે છાંડે ધીરય. ૧૮
- “મૂળ અબળા રાક્ષસી મન માંસ હરતા વીર, ૧૯
- “ક્ષણ માનમર્દિ જીતશે નવયૌવના સર્વ નારિ. ૨૦
- “એ કામી અર્જુન રણ વિષે પેહેલો પમાડું હારિ.” ૨૧
- વળી જાણે મન વિષે. “છે અવધ્ય નારી સત્ય. ૨૨
- “એ યુગમ બિપરે ક્ષત્રી હોયે તે આસરે રણે ગત્ય.” ૨૩
- તારંગ બાંધી બોલિઆં જે :” અથ પૂઠે સાથ, ૨૪
- “જાઓ, તેડી શીઘ્ર લાવો હસ્તિનાપુરનો નાય. ૨૫
- “અશ્વરક્ષણ બોનાવિઆ, સુણે પાંડુસુત મહારાજ. ૨૬
- “શ્રીરામપમાર્કા હય બાંધિઓ તે આવે યુદ્ધને કાન્ય. ૨૭
- તે સુણી આનંદ પામિઆ, અર્જુન હરખ ન માય, ૨૮
- “સુખદ સાથે એહ નારી યુદ્ધ કેડી પેરે ચાય?” ૨૯
- જન્મેજય રાય સુણી એકેવું કર્યો મન વિચાર્ય. ૩૦
- અર્જુનનું બળ મન્ય ધરે; દળ હણ્ય, કોડોણી અદાર. ૩૧

દેહી પેરે અળળા બળ કરિ ? ક્યમ મેડેવગે હરિ બાણ ?
 બ્રહ્મ રચી અર્જુનરૂપી બિભરશે જન બાણ. ૨૨
 નૈમુન્ય દેડે : મુણે, રાયજી, અળળા તણાં બળ પ્રોદ.
 સત્રામ નરને નારી છતે; શક્તિ તણી ગતિ ગૂદ. ૨૩
 શુંબ નિશુંબ ને ધૂમ્રલોચન મહિપામુર આદે નેહ,
 રક્તખીજ બહુ દૈત્ય માર્યા નારીરૂપે તેહ, ૨૪

વલ્લભ

નારીરૂપે રાય બળે, સદા બળ તેડેમાં ધણ.
 બેજે, રણમાંમાં પ્રમેજાદિક દેખાડે બળ આપણ. ૨૫

ઝમક ૨ જી—રાગ ગોડી, તાલ પડનાસો

રાણીને આદર અતિ ધણે, કુંકુભિ વજડાવે.
 મેહેવાનાં મન ઉદ્ધત્યાં, મન આણુંદ બાવે. ૧
 નવયૌવન નાગી અળી રૂપ સમજા રંગાળી,
 પુદ કરવા રીઝી રહી મહામદ-મહારાળી. ૨
 જુગુઆ રૂપ રામા તણા, જુગુવા શણુગાર,
 નગરે કેટલી થય, જનમ અમર અવતાર, ૩
 રતનહારને મેહેવા મણિ કુંડળ કાન્ય.
 દૂર થકી ઝગકારા કરે રંગ વિદ્યુત સમાન્ય. ૪
 નરનામે વાહન નહિ; હાથણી ને ઘોડી,
 શણુગારીને મર્ચ અણિઆં રથે ચડવા નેડી. ૫
 કાંત્ય લગવે કનકને, જુગુ પટકુળ.
 આપુધ સધળાં શોભિતાં ચંદ્ર સેન્ય સમૂળ. ૬
 રાણી પ્રમેવા મર્ચે, આગળે વાહન.
 એમ ચતુરગદ્ય આવિતે રથે નાંહાં અર્જુન. ૭
 ધનુર્વિદ્યા અજની, બાણની ગતિ સધળી બાણે.
 સંકર ચર પાર્વતીપતિ સદા સીરાજ્ય વિખાણે. ૮

- રામાદળ રાજિઆમણું રણુમાંહે દીમે,
 સુરપતિ ચંકરજી તણાં બેતાં મન હીસે. ૯
- એણી પેર સર્વ સેન્ય તાંહાં આવ્યું છે વળી ધાઈ.
 બાધા સર્વ સોહામણા સર્વ આયુધ સાહી. ૧૦
- જાણે મુદ્દ રણુમાંહે કરી, એકેવી છે ત્રણ લક્ષ.
 એક એકપેં આજતી રાણીથી તે મુખ્ય. ૧૧
- ખીજ નારી મંખ્યા નહિ, તેડેના છે દેશ.
 નરનામે તે દેશમાંહાં ન કરે પ્રવેશ. ૧૨
- નરને ઈછે નારય જે, તે અન્ય દેશ જઈ આવે,
 મારગે જાતાં મખ્યથી કેા હરીને લાવે. ૧૩
- નરની ઉત્પત્તિ તાંહાં નહિ; મુણ, જન્મેજ્ય રાય.
 બ્રહ્માનું નિમ્નું સદા, કેા મન ઈછાય. ૧૪
- એકેવું દળ આવી રહું રણુમાંહાં તેમી વાર.
 ધ્વજ પતાકા ફરફરે; વદે જયજયકાર. ૧૫
- તંતી વંશ મૃદંગ તાજ જે ધૂન્ય મધુરી વાજે
 મધુરાં મુખ્ય મેડેના તણાં ગાન પરમ વિરાજે. ૧૬
- કેસરી ફરૂરી ધણી, બહુ બાવના ચંદન.
 બરાસ ટોડરમાંહાં બરચાં કૃષ્ણાગર વદન. ૧૭
- તાંબુલ તેવ મુગંધય તારુણી રંગાળી.
 નયણે રેખ, કસુકી કચી, રૂપે લોક વાળી. ૧૮
- ખૂણણ અંગે બહુ ધરચાં, મણિ કચેરી જયોત્ય.
 દળ સગળ દીપી રહૂ, દીસે તે ઉઘોત્ય. ૧૯
- વ્યૂહ રચીને આનિઆં સાહામા અજુન.
 યૌવન નારી શોભે સદ; સુંદર છે વાહન. ૨૦
- જૈમુન્ય કેડે છે: રાયજી, નારીનાં મન બરિઆં.
 દષ્ટે જે નર આવિઆ તેડેનાં મન હરિઆં. ૨૧

મેન્યમુખે રથ રાંધિયા, સર્વ વીર નિહાળે.
 ને રણધી નવ્ય એસરે, અજ બાણે ને બાળે. ૨૨
 ખનન તણા રંગ જુણુવા, જુણુવા હવના રંગ.
 રથનાં જડતર જુણુવાં, જુણુવાં મદિર અંગ. ૨૩
 મધે રથ અશુન તણો અતિ હિમ શોભાવે,
 કોટિ કળા જ્યમ કામ્યની વીર એકેવો ભાવે, ૨૪

મલણ

કોટિ કળા જ્યમ કામ રે; અશુન એમ શોભી રથા.
 પ્રમેલાનું સેન્ય દેખી સુભટ સહ આશ્ચર્ય થયા. ૨૫

ઝંમક ટ થું-રાગ ગોડી, ચાપઈ

આશ્ચર્ય પામ્યા સગળા વીર: “જેજ્યો અજગાનાં મન ધીર.
 “કાણુ રીત્યે રણમાંહાં ફળ રણુ”, સહ યુદ્ધ અર્થે તત્પર થયું.” ૧
 સુભટ જોધને રીઝયા ધણુ; “જેજ્યો તેજ નારી એ તણુ.”
 વિરડે પામિયા સધળા થર, કામ્યની કંદ્રપ દેખી પૂર. ૨
 જૈમુનિ કેકે છે: જન્મેજય, સુણો. વિરહ નારીનો નરને ધણો.
 નરનાં મન હરતી સ્વર્ગ નારય, કટાક્ષ વિરહ-મિથિ ભાર. ૩
 દીર્ઘાં પરમ વિરાજિત રૂપ, એક એકપેં અધિક સ્વરૂપ.
 ચિત્રશાળા ચિત્રામણુ જ્યંમ, જોધને સુભટ રથા મર્વ ત્યંમ. ૪
 યુદ્ધ કરવા કાણુ સત્વર ચાપ, કંદ્રપપૂર પડયા પ્રોટ્ટામાંય.
 ધૌવનામ્વ રાજા વૃષકેત, જેકેને પરમ પ્રજુશું હેન, ૫
 નીવધ્વજ હંસધ્વજ વીર કુંતીસુત અશુન મનધીર,
 એ પાંચ સુભટ મોહ પામ્યા નહિ. અન્ય રણુ ચિત્રામણુ ચર્ધ. ૬
 નર સગળા ત્યમ નારી હોય માંડી દષ્ટિ પ્રમેલા જોય.
 મેન્યમુખ્ય હાંડી વાહન સાહામી આવી જાંહાં અશુન. ૭
 રાણી કેકે: “માંબળ, મળવંત, ધણા સુભટના આજ્યા અંત.
 “નારીયુદ્ધ નવ્ય દીઠું તહમ્યો, નરને હારય મનાવું અહમ્યો. ૮

[દેશી, ફેર]

- “મહાસુભટ સવ્યસાચી, સુણિએ, નારીનાં બળ પ્રોટ.
 “શંકર અબ્દુન સરખા રણે આધુધનામે ગરુડારક. ૯
 “લણા યોધ સાથે યુદ્ધ કીધું, રણ નબ્બ દીઠું નારી.
 “મહા સુભટ ઇળ મળે અસંખ્યા, જાએ દષ્ટિમાંહાં હારી. ૧૦
 “વળી અસંખ્યા સેન્ય મળ્યું, કોણુ યુદ્ધ કરે આંહાં આવી?
 “આજ પરોણા ભલે આવ્યા, જાએ અમને યજ કરાવી. ૧૧
 “આવે કામ્ય અમારે ઘોડો, અમ્યમેવ ભલ કીજો.
 “શ્રીનારાયણ આંહાં પધરાવી પુણ્ય હરિ-હરિ લીજો. ૧૨
 “કામી નરને વશ્ય કરતાં શો નારીને આયાસ?
 “વિશ્વ તણો કરતા વશ્ય વર્તે થાએ વિશ્વાવાસ. ૧૩
 “શંકર સરખા કર જોડી રેકે, અવર યોધ કોણુ માત્ર?
 “ત્રૈલોક્ય કેડે તરવસાર કો નિરમી નારી પાત્ર. ૧૪
 “દષ્ટે ધરી નિરખો જન સઘળા,
 કોણુ યુદ્ધ આંહાં કરશે?
 “દશન માત્ર લખ્યા ચિત્રામણ્ય,
 મારયા વિના એમ મરશે. ૧૫
 “મહા વિરાજિત અબ્દુન, સુણિએ,
 જ્યમ યત તમારો થાય,
 “આંહાં થકી જય પામી વજોને, ઘોડો સઘ મૂકાય. ૧૬
 “કુર્ણ-કુંઅર વૃષકેત, સુજોઈ,
 હું હું તે કરજો વિચાર,
 ‘દષ્ટિ ધરો તે, નારિ કુંઆરી, પાંછે મન્ય ભતાર. ૧૭
 “આદાવા યોધ મળે કોણુ રીત્વે? યોધ લધુવય નારી,
 “વાર સુભટને એહ અકચેકી; સઘળા ટળે કુંઆરી. ૧૮

પ્રમેવા ત્યાંહાં પાર્થ જોઈને સગળ રીતી મન્ય. ૧

“ત્રૈયોદ્વપમાર્દે” સ્થામમુંદર અન્ય જોઈ અશ્વન. ૧૭

“અશ્વન કચરા ભાખ્યના જોતાં ન લાભે પાર,

“મારથિ જેના રથ વિષે પ્રભુ મ્હા વિશ્વાધાર.” ૧૮

એડેવે પાર્થ કેડે છે પ્રમેવાને : “માંમિએ વરદાન.

“આજ તમને કૃપા પુરણ : હું અંશ-શ્રીમગવાન.” ૧૯

રથ. જિપરે જિળી થઈ રાણી કેડે. “નરદેવ

“શ્વમી, હું તમારી તરુણી. આપિએ અશ્વમેધ. ૨૦

“અશ્વ આપું તમારો, ભંડારમાંહાં ધન જોઈ,

“વાહન સઘળાં સમય” અશ્વમેધ-અર્થે તેડ.” ૨૧

અશ્વન કેડે : “અઘ્યર્થ માહારે અશ્વરક્ષણ કાલ્ય.

“દિવ્ય ઠગીને નીસરચા, આગળ શ્રીમહાગજ. ૨૨

“તમે કહ્યું તે પામરો, પૂરતી મનની આસ.

“આંહાં થકાં તમે સર્વ જાઓ કુંતાજીને પાસ. ૨૩

“અશ્વ ચારી આવશ્ય જાહારે અહમ્યો અમારે દ્વારથ,

“સુભટ મધળા અકથેજી અંગીકાર કરમે નારથ. ૨૪

જલણ

“અંગીકાર કરશે નારથ રે; હવે પ્રમેવા, ત્યાંહાં પડવરો.

“તું પ્રેમદા માહારી સહી; હવે તાપ અંતરના હર્ષ.” ૨૫

ઝમકે ૬ હું—રાગ ધન્યાશ્રી, ચોપૈ

રાણી સુખ પામી તવ ઘણું. વાક્ય સુણીને અશ્વન તણું :

“ભાગ્ય માહારાને નાવે પાર, જે પામી અશ્વન ભત્તાર.” ૧

લગ્ન કરી બિકરાદી થઈ. નારી સર્વ જોવાની ગ્હી :

“કૃપા હોએ અમ શ્રીભગવાન” પટે અશ્વનને દીધાં માન. ૨

આદર મળળ થયો છે મન્ય; હિમ ભાગ્યથી પ્રગટ્ય પુણ્ય.

નારી સર્વ ટળ્યા બિચાર. પટે દળમાર્ગે થયો મેડેવાટ. ૩

સ્તુતિ કીધી અશ્વિનની કરી; ઘેરય પધરાજ્યા આદર કરી.
 સુભટ સંગે અશ્વિન આવિઆ, સર્વ નારીને મન્ય ભાવિઆ.
 પાર્થ પૂજિઆ હિતમ રીત્ય, અંતરે સગળ પ્રમેલા પ્રીત્ય.
 સુભટ સર્વ પૂજ્યા વિધિ ધણી, પ્રીત્ય દેખાડી પોતા તણી.
 બધે રવાગત્ય અશ્વિનની કીધ, હિએ મનોરથ મનના સીધ.
 મણિ માણિક મુકાદળ બહુ, રત્ન ભંડાર સમખૂં સહ.
 નાનાવિધિ આયુધ પટકલ, ભૂખણ વાહન :સહિત અમૂલ્ય.
 જોડ પદારથ હિતમ હોય અશ્વિનને આપ્યું અર્પ હોય.
 દળ સતોખ્યું અશ્વિન તણું, સહર્વ રવાગત્ય કીધું ધણું.
 કુંતીપુત્ર થયા રણિઆત્ય, સેવા કીધી નાનાભાત્ય.
 સંતોખાણા સર્વ ગજનન. પ્રેમે અશ્વિન કેડે વચન :
 “હસ્તિનાપુરે સધાવો તમ્મો; હય ચારી ઘેરય આપું અહમ્મો.
 “સધળી નારી વરશે સર્વ રામ, તમ્મો રોકો મુજમદિરમાંહ.”
 વાક્ય સુણી રણિઆત્ય જ થઈ, પછે તોરગમ સોંપ્યો સહી.
 “અનેક વિધિ સામગ્રી કરી હસ્તિનાપુરે ચાલી સુંદરી.
 દળ નારીનું હવું જોડ હસ્તિનાપુરે અધામ્યું તેડ.
 હટલી દેશ રાખવા સખી મેહેલી ધનુર્વિદ્યા જો મુખી.
 પૂછ હય મેહેલો તતકાળ સેન્ય સગ્ય અશ્વિન ભૂપાળ.
 ચતુરાંગ દળ અડિગિં ખેલ, અર્થ હકાર્યો ત્યાંહાં નરદેવ.
 વાળે વાજિત્ર મનોહર બહુ, હરખબેરય દળ આપ્યું સહ.
 તોરંગ નામ કય તો જાય. જીમ્મન્ય કેડે : સાંભળે અત્ય રાય.
 વૃષકેત અશ્વિન અતિ હરયા, હરખિત હય પૂડે પરવરયા.
 તોરંગમ જઈને પોડોતો ત્યાંહાં જાડખંડ પ્રવર્તે જાંહ.
 એહ પ્રમેલા કચેરી કયા; જન્મેજય, સાંભળ્ય સર્વધા.
 અનેક દેહથી ખાડે રોગ; પામે સુખ નાનાવિધિ ભોગ,
 હરણ-સુત દાહાનહ હરિદાસ, કૃપા કરો પ્રભુ વિશ્વાવાસ.

વલણ

કૃપા કરો કૃપાનાય મુજને, નિર્મળ ગુણ ગાગિં સદા.
 ચરિત્ર કેડેના કૃષ્ણનાં માદારી રમનાયે ગેજો સર્વદા.

“અંગીકાર કરે મુજ અર્જુન, રેકે તમારો ધર્મ.

“અશ્વમેધનો હવે છોડે ને સતોખાએ પરબલ.” ૧૯

વાક્ય સુણીને અર્જુન હસિઆ: “યુદ્ધ કહું બલે આવી.

“રામાદળ સાકાને રણ આણ્યું? આયુધ સર્વ વધારી. ૨૦

“પુરુષાંધ ત્યાં સર્વ જણાણું, બાણવિદ્યા તમ હાથ,

“મળી એકડી સર્વ નારી, યુદ્ધ કીધું અમ સંધાત્ય.” ૨૧

અર્જુન કેરાં વાક્ય સાંભળી કેહે પ્રમેલા રાણી,

“હામ્યામ્ય તો જય પામ્યા, જે સારથિ સારંગપાણી. ૨૨

“હવે જોલ્યો પ્રાક્રમ અજળાનાં, કેડેવાં કરે છે યુદ્ધ.

“ધનુર્વિદ્યાના બેદ દેખાડે; ગતિ જાણે આયુદ્ધ.” ૨૩

પછે શંખનાદ પુરિઆ, ફુંકુલિ ને રણપર.

દળ સાહામું સર્વ સેન્ય હકાર્યું બોલાવીને ઘર. ૨૪

વણવ

બોલાવીને ઘર સધળા નારી સર્વ સત્વર થઈ,

ધનુષ્ય ટંકાર કરયા પછે યુદ્ધ કરવાને ગકગહી. ૨૫

અમક પ મું—રાગ સામેરી

દળ નારીયું સત્વર કીધું છ,

ધનુષ્ય પ્રમેલા ત્યાહાં કર લીધું છ :

“જોલ્યો કિરીટી, યુદ્ધ દેખાડું છ,

આજ રણંગણે રાદ પોહોંચાડું છ. ૧

દાળ—“હવે પોહોંચાડું છ રદ્ય તમારી,

હવે મુખટ જોલ્યો બાણ.

“અરુ કચેરી વિદ્યા દેખાડું, ધનુર્વિદ્યા—જણ.” ૨

પાંચ બાણે પ્રથમ અર્જુન વધાએ તણી વાર;

પછે તારુણી હામ્યામ્યથી કરે. મારોમાર્ય. ૩

- જ્યમ મેઘ ફેરી દૃષ્ટિ હોયે, એમ બાણ અનેક,
નારી તણે કરે હૃદતાં અપાણિત, નાવે છેક. ૪
- એમ પ્રમેલાએ અનુન ગપરે મેડેયાં બાણ અમેઘ,
સુમરને તન્ય પ્રગટયો, બદ્ધ કામરૂપિઓ રોગ. ૫
- કરપરાન્ન કોપે અનુન મેડેલિઆં તે દળમાંહ,
વસ્ત્ર કાપ્યાં નાનિનાં, સર્વ નમ્ન કીધી કાપ. ૬
- પછે પ્રમેલા કાપ કરીને મોહારત્ર ત્યાંહાં તતકાળ,
મેન્ય અવનીમાંહાં પડયું, મોહ પામ્યા સર્વ બૂપાળ. ૭
- વૃષ્ણકેત અનુન બે રજા, અન્યથા પડિઆ બોમ્ય,
પછે અનુન કૃપિઓ ને ચપાં ગિલાં રોમ. ૮
- વસ્ત્ર ખીજાં નારે પેડેરી સુબે ગાળે તેહ.
પછે અનુન બાણ લીધું, કોપે કંપે દેહ. ૯
- મનમાંહિં જાણ્યું : ‘પ્રમેલાને પમાડું હું મરણ.’
એહેવું જાણી બાણ યુગ્મ્ય કોટિ પાવકવર્ણ. ૧૦
- ધનુષ્ય મરડી મેડેવવાને જાહારે સત્વર થાય,
શબ્દ એહેવો પ્રગટયો આકાશ-મારમ-માંહ : ૧૧
- “અરે અનુન, અવધ્ય નારી; એ કોણ તહમારો કર્મ ?
“અંગળા વધનાં, મોમવંશી, જાએ તહમારો ધર્મ, ૧૨
- “અંગળાનાં મન રાખતાં ગિપળે મન્ય આનંદ.
“એણી વાતે સતોખાએ પૂરણ પરમાનંદ. ૧૩
- શબ્દ એહેવો સાંભળીને બાણ બાથે લીધ.
પ્રમેલાને પ્રેમચં વરદાન સુભટે દીધ. ૧૪
- આકાશવાણી શ્રવણે સુણતાં ગિપનો મન્ય પ્રેમ
સ્ત્રીધૂયમાંહિં મહા કૃપા હવી; હવું કુશળી ક્ષેમ. ૧૫
- હવે પ્રમેલાનું વસ્ત્ર અનુન દરે ધરીને જોય.
દિવ્યરૂપે તારુણી મન પરમ આશ્ચર્ય હોય. ૧૬

૮. ઝાડખંડનું આખ્યાન

- જન્મેજય નાખ્યુ .થીયઃ કયા ઠોડો, રુખિના ધીર.
ઝાડખંડ કચેરી વિધિ મુજને ઠોડો સહી રે. ૧
- હાળ—ઝાડખંડ પ્રી વિધિ મુજને વિસ્તારીતે કેડે.
હવે ઠોણ શોભાએ વન ઘોડો પોડોતો, કયા મનોહર લેડે. ૨
- જેમુન્ય કેડેઃ રાયજી, સુણિએ. આમજ એક થાય.
વૃક્ષ. ઘડી પ્રગટે બહુ માણસ, અવનીમાં નવ્ય મમાય. ૩
- અનેક વૃક્ષ ઝાડખંડ વિખે છે, સાખા તેડેની પ્રાદ.
પત્રમોહક વિરાજિત સઘળાં જોઈ; થઈએ દિગ્મુદ. ૪
- કુસુમ ગંધ આનંદ બિપજે; જોતાં મન અતિ હીમે.
એડેવાં વૃક્ષ—સમોદક વિરાજિત છાયા મુંદર દીસે. ૫
- કુસુમ વિના કેટલાં રૂળ પ્રગટે, કુસુમ કેટલાં થાય.
વનરૂપિત એડેવી તે વનમાંહાં અગણિત, મણી ન જાય. ૬
- હાટે થકી રૂળ ગળી પડે અવનીમાંકે જાહારે,
તે મોડેથી ગાળક પ્રગટે રૂપ ધરી નર ત્યાહારે. ૭
- મુદ્દતમાત્ર લગે રેડે ગાળક, દિવસ થાયે જ્યમ થાય.
ત્યાહાર પછી લધુ વય ત્યજીને યૌવન પામે કામ. ૮

૧. હવે આજ્ઞાન ઝાડખંડનું કેડેવારો.

- મધ્યાહને યર સુબટ તે થઈને કરે યુદ્ધ રણ આવી.
ત્રણ પોહોર પછિ પામે જરા, જાએ યૌવન સર્વ સધાવી. ૯
- હવિ અસ્તાંગત આયુશ તેડેનો; પછે પામે તે મરણ,
એણી પેરે આયુશ ભોગવે, વળી થાએ અવતરણ. ૧૦
- એમ અસંખ્યાન તે વન પ્રગટે, જ્યમ સાગરનું નીર,
બાણવિદ્યા કરા તે કુશળી પ્રચડ બળના વીર. ૧૧
- ગજ બહુ કરલ અથ નર નારી એણી પેરે થાયે ઉત્પત્ત,
એક દિવસનો આયુશ ભોગવે, સાંભળ્ય સત્ય, રાજનં. ૧૨
- રાજા કેડે છે: કરંક તેડેનાં પડ્યાં રેડે જે અનેક,
નિત્ય જાપજો નાશ હોએ તે અગણિત, નાવે છેક. ૧૩
- ગંધ તેડેના દારુણ આગળે કજમ આલે ત્યાંહાં વાટ ?
સ્વામી, જે કો જન આવે તે વનમાંહાં પામે ભય ગિચાટ. ૧૪
- કુખિવર કેડે છે : રાયજી, સુણિએ સાંનિધ્ય રાક્ષસ દેશ,
કરંક સર્વને ભક્ષ કરે તે, વનમાંહાં ન રેડે લેશ. ૧૫
- બીયણ રાક્ષસનું પ્રેર પાસે; ત્યાહાથી રાક્ષસ રાક્ષસી આવે,
ભક્ષ કરવા તતક્ષણ તે લેઈ વનથી શીઘ્ર સધાવે. ૧૬
- તે વનમાંહાં પાંડવ-હય આવ્યો, બાંધી બહુ યુદ્ધ કીધું,
યુદ્ધ કરતાં કો સાહામો ન મોડે, કાયર પૂરે લીધું. ૧૭
- તે યુદ્ધ દેખી સંખસાચી મન્ય પામી રજા છે ત્રાસ :
“આંહાં થકી તો અશ્વ છૂટવો અહમ્યો ન ધરું મન્ય આસ.” ૧૮
- દારુણ યુદ્ધ હવું તે રણમાંહાં સેન્ય કર્યું સધાર,
એક તણા દિવસના એહેવા એણી પેરે કરતા માર. ૧૯
- રવિ અસ્તાંગત બહારે હવા છે ત્યારે તે દળમાંહાં નહિ ટાય;
માર્યા દિના સહકો મરણ પાર્યું; અર્જુન આગળ હોય. ૨૦
- સંખસાચી રણે સેન્ય સંજાળે, તેણે સમે નારદ આગ્યા.-
અર્ચન વંદન આસન-યુગ્ત કુસુમે કરી વધાવ્યાં: ૨૧

- “આ વન કેરી, નારદજી, અથ દીસે છે જા પ્રોદ.
 “મહાપ્રાક્રમી સુભદ્ર પ્રગટે, લેઈ ચક્રએ દિગ્મુદ.” ૨૨
 નારદ કહે છે : “મુલો, કિરીટી, એ નિત્યે યાએ ઉત્પન્ન.
 “એણી પેરે એ યુદ્ધ કરીને નિશાચે પામે પતન.” ૨૩
 “તે માટે તમે અશ્વ હકારો; આ વન મેડેસો રાતે.
 “વળી યુદ્ધ યોધા પ્રમટીને એમ કરશે પરબાતે.” ૨૪
 એમ કહી મુનિ નારદ ચાલ્યા; અશ્વને કર્યો વિચાર;
 પડે રજનીમાંડાં સેન્ધ હકાર્યું આમન્ય કરી તોખાર. ૨૫
 ચતુરામ દળ ત્યાંહાંથી ચાલ્યું આનંદ પામી જાય;
 તાંહાં થઈ હવ વેગ્યે પોહોતો, જાહાં રાક્ષસ ક્યેરો રાય. ૨૬
 હાંકાપુર ક્યેરો તે રાક્ષસ, બીપણ એહવું નામ.
 મહા માયાવી તેડેની રક્ષસી જાણે જહું સુગ્રામ. ૨૭
 તેડેને નગર હવ પોહોતો છે, મહા યુદ્ધ ત્યાંહાં યારો.
 ગંગાજળ બંધાણો તાંહાંથી કુંખે કરી છોડારો. ૨૮
 ઝાડખંડની કથા એહ આખ્યાન મંપૂરણ હોય.
 પાંડવને કુણા શ્રીહરિની, વશ વર્તે સર્વ કોય. ૨૯

વલ્લભ

- વશ્ય વર્તે સર્વ કોય રે, એમ હરજી-સુત વાણી વહે.
 પાંડવ કવેગ હેન કાગળ હરિ મહા રેડેળ્યો મુજ રહે. ૩૦

૯. ભીષણનું આખ્યાન

ઝમક ૧ છું—રાગ રામઝી

શ્રીદામોદરજી—અગ્નિ—પ્રતાપ જી,

જેને મંમારભય ટળે સર્વ તાપ જી,

જેહ પ્રતાપે પામું સિદ્ધય જી,

ભક્તિ વિષે મહુ ઊપજે બુદ્ધય જી.

૧

હાથ—ભક્તિ વિષે બુદ્ધય ઊપજે શ્રીદામોદરજીને નામ્પ.

મહા ઉમ્મ બુદ્ધિદાયક સદા હુ ખહરજી અનુદાન સ્વામ્ય.

૨

હવે કથા પાવન મહાભારત અધ્યમેધ નિધાન,

આરંભે રાય મોવનામ્વ કેરૂં કહ્યું તે આખ્યાન.

૩

ભીમ જઈને દાગદાથી શ્રીકૃષ્ણનો પરિવાર

હરિતનાપુરમાંહા આવિઆ હગિ સધાતે સર્વ નારય.

૪

સ્ત્રોત્વંવળી ઘાડો હરજો અનુશાનવે મન હેન,

યુદ્ધ દ્રી દાનવપતિ મહી લાવિઆ વૃષકેન.

૫

તોરગ પૂજને મેહેલિઓ, નીલકેત-કુઅર પ્રવીર,

વાડીમાંહે પાધિઓ, યુદ્ધ કર્યુ અર્જુન ધીર.

૬

ત્યાંહાં યજી અમ્વ છોડાવિઓ, પાખાણુ મહી જેહ,

મહો તોરગ, છટ્યો તતક્ષણુ સ્પર્શ, અર્જુન તેહ.

૭

- વળી ચંપકપુરનો હંમધવળ જીયો તે બળિયો રાય.
 વળી બાંધ્યો અશ્વ છોડાવ્યો સીરામ્ય સુંદર માંદ. ૮
- ઝાડખંડ વનને જીતીને રેવત પોડોતો તાંદ,
 ત્રણ કોટિ રાક્ષસ સળગ સાથે બીપણ રાગ બાંદ. ૯
- તે દેશ દારુણ વિષે સદ્દેશ રાક્ષસ કહેશે વાસ,
 ગળ અશ્વ નર નારી પશુ તેડેને ખાધનો અભ્યાસ. ૧૦
- તે રાક્ષસને ઘેરય રાક્ષસી મહામંત્રવાદી તેહ,
 આકાશગામી તે સહી કરે અમર્જદા દેહ. ૧૧
- તે રાક્ષસીનાં 'બળ ઘણું છે, સહી સહે નહિ કોય.
 મહા માયાવી રણ વિષે, તેડેનાં મુઠ્ઠ દારુણ હોય. ૧૨
- દીર્ઘ દેહ પ્રચંડ રાક્ષસ, તેડેને આહારનાં નહિ માન,
 જીવ માત્ર જે દષ્ટે પડે તે તેહને બક્ષતે સારવાન. ૧૩
- દેશ એડેવા તેહ તણો, જે પોડોતો ત્યાંનાં તોંગ,
 ગંગાજળ જગકે ધણું, મહાવિરજિત બહુ અંત. ૧૪
- નિલવટે પત્ર સોહામણું, મણિ રત્ન મુકાદાર,
 નવરંગ શોભે ચરણ એડોડ, બહુ નેપુરનાં જમકાર. ૧૫
- અમર લોભે એડોડખમાં; મર્જતો મારે પાય,
 કામ લાજે કાંત્ય આગળે; રૂપ કર્ણ નયન જાય. ૧૬
- સેવક કહેડે સાંચરે, 'જય' શબ્દ બોલે વાણ્ય,
 પાંડવને ઘેરય માહાત્મા સદાકાળ સારિખપાણ્ય. ૧૭
- નૈઋત્ય દેડે : રાયજી, સુલિંગે, અશ્વશોભા પ્રોદ,
 નર નારી નયણે નિહાળે તે થઈ રહ્યો દિગ્મુદ. ૧૮
- એણી પેરે હવર જગદલે; એમ ચાલ્યો જાયે મેર.
 શીઘ્રચર મુખ થઈ બોલે સેવક જન એડોડ દેર. ૧૯
- પ્રાતસમે પુર રાક્ષસ કહેરે આગ્યો છે નિધાન.
 દેડે દૂર દગ પાંડવ તણું, જેડેને દૂષા કરે બનવાન. ૨૦

- મહા વિપમ દામે નાથજી નેહકારી રક્ષાય,
 : છત્ર શીશ જેકેને કૃષ્ણનું તે સાક્ષારૂં કોણે ન જોવાય. ૨૧
 કોણુ કોણુ વિધનથી રાગિણી, કેડે ચાલે ત્રિભોવન-તાત,
 : ઝાણી પેરે હાય ધરી સિર હીડે વૈકુંઠનાથ. ૨૨
 વિપમ ભોમે જઈ રહ્યો રેવંત-પાંડવ જેહ,
 નાથની કરુણા ચકી સુખ પરમ પામે તેહ. ૨૩

વલણ

- સુખ પરમ પામે તેહ રે, જેકેને નાથજી કરુણા કરે,
 દુઃખહરણ સુખદાયક સદા વર વિજય દષ્ટે સદા ધરે. ૨૪

અમર રણુ—રાગ કેદારે

- હવે રાક્ષસના ગુરુદેવ તે વનમાંહાં સધાવે છે;
 પોતાના શિષ્યને ત્યાંહાં પ્રેમથાં જોલાવે છે. ૧
 પ્રાન સમે તેકેનું આદિક નિત્ય તણા ધર્મ,
 : જૈમુન્ય કેડે છે : ચયજી, સુણો તેકેનું કહું કર્મ. ૨
 દર્શન દેહ તણાં લક્ષણ મત્ય ને આભરણ,
 રાક્ષસના ગુરુદેવ તણો કેહેવો છે વર્ણ. ૩
 હાળ—હવે વર્ણ કેહેવો તેકેનો હેમ, અંગ્યેસ્પર્શ નહિ તોમઃ
 ત્રાસ પામે કેળીને પાણી; હીડે ક્રોધ ધણો મન્ય આણી. ૪
 આરક્ત નયન વિકરાળ, તાંહાંથી ચાલે પાવક-જાળ.
 સુખ ત્રિપૂણ મર્ત્તસમાન્ય, હાંત હાંગૂલ કબેરે વાન્ય. ૫
 જિહ્વા લોલ્યા તે સર્વ સમાન્ય,
 હય-કરંક કુંડળ બેહ કાન્ય.
 : નાકે કુટિર ભમે બયશીલ્ય, સમળીનાં આંતર ઉપવીત. ૬
 કરે નેત્ર-ગોલકની માળ, અજ્ઞશીયનો હાર વિશાળ,
 ગજશીસ્વ કમંડળ હાથ્ય, મહિપત્યર્મ ધર્યાં બહુભાલ્ય. ૭
 કેડે દરશી ખર્જૂ ને કાતી, સિર ટોપી રુધિરમે તાતી.
 : નામ ગુરુજી મેધુઆ તેકેનું. શોભે રુધિર અજ્ઞ દેકેનું. ૮

મળ મૂન ભગી તેડેની દેહ મેના મન ઉપાસિક તેડ.
 આપ સગા તેડી સુખે જાય આદાગને અર્થે તે રતમાય ૯
 તે તો મામ તણા છે આહારી, જીવિમા કરે વનચારી
 ગણમમાહા મેધૂના મકન પ્રજા પોખે તે માધનવત ૧૦
 મુખે શબ્દ તણા જૂનકાર, સહ જાશે વિત્રાતો બહાર
 એણી પેરે ગદગદતો મધાન્યો,

રીરો તોગન ધરી પામે આન્યો ૧૧
 જોભા અશ્વની અદ્ભુત દીમે, જોના મેધૂઆન મન રીમે
 જોના આનદ જીવનો મન, મેધૂના જોછ કેડે ધન્ય ધન્ય ૧૨
 પાખને ફરી ફરી હૃદય નિદાગે, અગે અગ તે જોષ સભાગે
 ઘણુ ગીતી પૂછયો મર્વ માથ 'કોણ નગર દેશ પુર નાથા' ૧૩
 'ક્યાહાથી આન્યો તોગમ આમ'

પત્ર જાણુ લખી કોણુ નામ

'આન પૂરણ મળ્યો અમ આદાગ
 જાણુ પછિ બીજો વિચાર' ૧૪

મેવક ગજા સર્વ આશ્રન પામી
 'સુજો. સ.ગ. ગણમના નામી
 'હલ્લિનાપુર મગાની તીગ પાય પાડર રિગાય વીગ ૧૫
 'અશ્વમેવ આરબ્યો ભૂપ, મેદત્યા અશ્વ મનોર' ૧૫
 'તે માદા નગ અશ્વન જોષ, આન્યો તોગમની ગણામે તેડ ૧૬
 'પૂઠે મેન્ય મુખટ નહિ પાગ ગમે વિષમ તેડના માગ
 'જોષે અશ્વન જોષો જાવ તે અશ્વ મધ પગમાય' ૧૭
 જાણે મુખી મેધૂના ગાળે

'માદાગ ગણના ન હોરે રિગાગે
 'નરમેવ હ મર્વ દેશપૂ, માદાગી ગણિમ કા ઉત્તમ બારૂ ૨૮
 'હવે યજ્ઞને અર્થે આવે નગ જે પશુ અશ્વન કાદાગ,
 'તદ્વ્યો ગણસ-પુગ નવ જાણુ,

હવે તેન્ય અગાજે આદા આન્ય.' ૧૯

- એમ કહી રથ ચડી તતકાળ વેગે લાગ્યો જાંઘાં જૂપાળાં :
 “રાયજી, આ પત્ર વંચાવો, હયથાળામાંહાં અશ્વ બધાવો. ૨૦
 “એ ખૂટે આગ્યો અશ્વુન, નરમેધ કરો, રાજન.
 “સેન્ય સગળ ભૂપત્ય બહુ સાથ્ય, નરમેધ ચાએ ભક્ષી લાત્ય.” ૨૧
 વાળ્ય-પત્ર છોડાવ્યું રાય; વાંચ્યું જે જે લખ્યું તેમાંય.
 “હસ્તિનાપુર પાંડવના પુત્ર ધર્મરાયની શ્રાભા મુત્ર. ૨૨
 “શ્રીકૃષ્ણ કૃપાનિધિ જેડેને, ઘેરચ સકળ પદારથ તેડેને.
 “સવ્યસાચીને સારથિ શ્યામ પ્રભુ કરે પાંડવ-ઘેરચ કામ.” ૨૩
 પત્ર વાંચી રાક્ષસપતિ બોલે: “નાહિ કે ભૂતજે અશ્વુનતોલે.”
 ગુરુદેવ કેહે: “સુણો વાણી; તમને કહું નર એડેને જાણી. ૨૪

વલણ

- “તમને કહું નર જાણી રે, અશ્વુન યજ્ઞની ગત્ય હું લહું.
 “નરમેધ-અર્થે વિપ્ર તેડો, રાય, લક્ષણ તે કહું.” ૨૫

ઝમકે ૩ છું-રાગ કેદારો

- જૈમુનિ કેહે. સુણિએ, ભૂપ, મેઘૂઆનું કૃત્યું ૩૫,
 સ્વરૂપે સભામાં મધ્ય અતિ ઉલ્લસિ રે. ૧
 ઠાળ-સભામધ્યે અતિ સગળ ઉલ્લસી ગુરુજી બોલ્યા વાણી :
 “નરમેધ યજ્ઞ કરાવું ઉત્તમ, વિદ્યાવંત દ્વિજ આણી. ૨
 “કુળ માહારે ને સર્ગાં અહમારાં, પછે યાતિ પદરાવું.
 “આચાર્યશુદ્ધ વિપ્ર ઘેરચ આવે, મનવાંછિત યજ્ઞ કરાવું. ૩
 “તે દ્વિજ કેરાં આવરણ સુણતાં, રાયજી, રંજે મન
 “ભાગ્ય હોય, તો ભૂપત્ય, આવે ઘેરચ એડેચા મુનિજન. ૪
 “માસ લગે ઉપવાસ કરે દ્વિજ એડેચા તાપસ જેહ.
 “તેહ તણે માંસે જે પોખ્યા વિપ્ર તેડાવું તેહ. ૫
 “યુગ્મ માંસે પારણું કરે, જેહ આચારી,
 “આપણા યજ્ઞમાંડે તેડાવું તેડેના માંસના આહારી ૬

- “કંથ કામ્બની હોએ સમાન્ને તેહ આપણે ઘેરચ આવે,
 “આર્દ્ર શુક્ર માંસના આહારી, બીજૂં કાંઈ ન ભાવે. ૭
 “ગન્ધમાંસના આહારી કેટલા આવે મંડપ માંહ.
 “કરમ શુભાસ તણા જે પોખ્યા, સંખ્યા આહાર ન થાય. ૮
 “અશિકુંડમુખ હોએ વિપ્રનાં, પાવકની ગતિ જેડેતે,
 “બહુ આહારી પ્લાહણ તે રડા, રાય, તેડાવું તેડેતે. ૯
 “અર્ધ આહારી, અર્ધ પેડેરણ; દરદરે પર-દશ ત્રાસે,
 “ઉઠક તણા જે રપર્થ કરે તહિ, વન એકાંતે વાસે. ૧૦
 “મન હીસે જેડેનું હિંસા કરતાં, નરમેધને તે જણે.
 “તેડેને તેડી સખજ પોખિએ, જ્યમ યજ્ઞ પરમ વિખાણે. ૧૧
 “સર્વ માંસના અશિક વિપ્રને તેડેને તેડા ઘેરચ, રાજનં,
 “સદસ ગમે આવે તમ દારે વિદ્યા તણા નિધન. ૧૨
 “રુધિર પાન કરી તૃપ્તા સમાવે, જેડેને જળ નબ્ધ ભાવે.
 “હયમુખવાસે શુદ્ધ કરે મુખ એડેવા દિન ઘેરચ આવે.” ૧૩
 વાક્ય મુણી રાક્ષસ પતિરીત્યો; “એહ માહારે ચિત્ત આન્નમ્.
 “નરમેધ યજ્ઞ કર્ત્ત્વ હં પુકા, સર્વે તણે મન્ય ભાવ્ય. ૧૪
 “કુળયુરુષ. એ ધન્ય તક્ષાશ. ગોડોડા ! હજ માહારે,
 “ભાવ્ય હોય તે એડેવા આવે મહિર વિદ્યાવંત.” ૧૫
 હયસાગામાંહાં અન્ન જંધત્યો, આત્મા રક્ષાકારીઃ
 “નરમેધ યજ્ઞ અદમે ત્યાં કરવે, એ તાંહાં પાન વિચારી. ૧૬
 “સેન્ય તમાઈ અર્જુન સાથે સદ્ તેડીને આવે.
 “ભક્તે પરેણા આજ પદારથા; અમને યજ્ઞ કરાવે. ૧૭
 “પશુ એહ અર્જુન પરણો, હવ્ય કરી હોમાય.
 “શુરુદેવ જે વિપ્ર કપ્પા ને તેડે સર્વ રાય. ૧૮
 “અગ્નિ તે નથી જાણના, અંધા જાંખે આગ;
 “જળમાડે આનંદ કરે, પશુ મીન પક્ષ મહા જાળ.” ૧૯

- જેમુ-ય કેડે : જ-મેજ્ય, સુણિએ; કૃષ્ણ સખાચન જેડેને,
કોટિ વિધન નારાયણ કાપે. સદા પરમ સુખ તેડેને. ૨૦
- દુર્યોધન બૂપત્ય નિપાત્યા, અનેક ચોધ બળ ભરિઆ.
કૃપાનાથ ક્રુણા ત્યાંદાં ક્રીધી તો પાંચે તાંદાં ઊગરિઆ. ૨૧
- જ-મેજ્ય સુખ પામી કેડે છે : અર્જુન-ભાગ્ય અનંત,
સદાકાળે જેડેને વસ્ય વર્તે સ્વામી કમળાકંથ. ૨૨
- વાક્ય સુણીને એવક વળિઆ, અર્જુનનું દળ જાંઠ :
“ભીષણુ નામે રાક્ષસ રાજ અન્વ ગાંધિઓ તાંઠ. ૨૩
- “તેહ તણે મન્ય ઈજા મોટી નરમેધ કરવા કચેરી.
“શુરુદેવ તેડેને, નામ મેધુવા, તેડેની શુદ્ધ અનેરી. ૨૪
- “તેહ તણું તાં દરોન એડેવું, જી માત્રને ખાય.
“પેટ વળીને ચાડે બેડું. કહિંએ તે નવ્ય કાય. ૨૫

વલણુ

“કહિંએ તે નવ્ય કાય રે શુરુદેવ, ઘેરચ એડેવા સહી.”
અર્જુન આગળે મેજકે હમ જાંધ્યા કચેરી વિધિ કહી. ૩૬

ઝમકે ૪ થું—રાગ રામગ્રી

- વચન સુણીને અર્જુન જોસે રે : “કુદ નહિકો રાક્ષસ તોસે રે.
“સર્વભૂત-ભક્ષી રજનાચારી જી, જે નર માંસ પરમ વિહારી જી. ૧
- હાજી—“પરમવિહારી નર માંસમા, જેડેને દયા નહિ લવવેશ.
“ભગવાનજી ભવ ટાળશે, રાખશે દેવ-દેવેશ.” ૨
- કૃતબ્રહ્મા યાદવ પ્રભુમન જીપકેન સચ ચૌવમાન્ધ,
હંસકેત અનુશાસવ સુવેગ બોલાવિઆ તવ પાસ : ૩
- “અરે ક્રુભરો, લંકે-અધિપત્ય સુવર્ણ રાવણુ નામ.
“કપિ રીછ દળ આવ વિના તેણે કર્યો મહા સંગ્રામ. ૪
- “રાક્ષસ રણુમાંદાં મારિઆ, કપિ રીછ-ક્રીરત્ય હોય,
“તેડેમાંથી કેએક ઊગર્યો આંદાં નાડો આવ્યો કાય. ૫

- “તેહ માટે આપણા પાસે પ્રાકૃતિ બળવંત,
 “ધનુર્વિદ્યા અશ્વજાણે આણે રણમાં અંત. ૬
 “લઘુલાઘવી ગને કળા ચોસટી સર્વ જાણે ધાન,
 “બાહુ-યુદ્ધના મર્મ મોટા વલણ વાળ્યા હાથ. ૭
 “અગ્ની જાણે ધરાયં, ચૂકવે અંતરિ દાળ.
 “વલણ વાળી અંગ ભમરી બૂલવે શ્રમજાળ. ૮
 “અગ્નિ-ઝાળે એ તપે, અગ્ને ન હાને રેખ.
 “જોગ્યન સૂધી શ્વાસ રૂધી જાણે ફણમરિં છેક. ૯
 “વળી મંત્ર દેવેરી ધારા બાધે ધર નાના કપ,
 “આપણા જા માંહાં જાણિયા મંત્ર બાણવિદ્યાના જૂપ. ૧૦
 “વળી માહારે પાસે કોણની એક બાણવિદ્યા જોડ,
 “એકે બાણે બાણ બાવે. ગણિત નાવે જોડ. ૧૧
 “વળી વક બાણ, જ્વળ હિપરે પ્રાકૃતી હનુમાન.
 “રાક્ષસ દળને ભાંગવા માર ગ્રોઢે ગનિ સાવધાન. ૧૨
 “શ્રીકૃષ્ણ કેશવ કૃપાનિધિ આપણે પાસે મંથિ,
 “એ સઘ ચિંતા ચતુરશુભ ટાળજે જાગીશ.” ૧૩
 એમ કહી દળ હઠારથું, વાહને બેઠા વીર.
 સન્નાહ આયુધ શોભિના, મોભિનાં અન્ધ શરીર. ૧૪
 દ્રુમદ્રુમ્યા નિશાન, ઘેરે ઘોડા ચાલ્યા જાય.
 રથધડકા, હવચરણથી રજ અટી અંતરમાંડ. ૧૫
 ઘુધર ઘણણુ, ધંટા-ઓળ્ય, હાથી તળો નદિ પાર.
 યોધ-ગદકને શબ્દ સત્રજા, ગર્જતા તોખાર. ૧૬
 વાગિંત્ર વાળે બહુવિધિ તેડેના નાદ ચાલે ઘેર.
 ત્રાસ પાને બ્રાહ્મ સંદે ચિત્તા દળને પૂરય. ૧૭
 અગ રોજ સાંમગં કપિ વન્ય દોડો ટ્રિગે પામે ત્રામ.
 કાપર રૂઢે કપિન હવા, મેળનામ શ્વામેશ્વામ. ૧૮

- હોદ્દહોદ્દ સેન્ય ચાલે, આગળે માગણ માય. ૧૯
- કમ કસૂરી અગર કૃષ્ણાગર ચાલતાં મેડેકે વાય, ૨૦
- દીનન 'જમ' સખદ મોત્તે; ધ્વજ કરકે રંગ. ૨૧
- દે. બરાવે નિરખતાં, એકેવા ન્યોધ યૌવન અંગ. ૨૨
- મોક્ષ તેજ તે ધરા કેરાં રંગ નવલા હોય. ૨૩
- ચોથી દળધટા ચાલે, હંટકાવે આગળ તોય. ૨૪
- ચાલી રીતે રણાંગણે આવિઝાં દળ-અર્જુન, ૨૫
- રથિ જોડેને સ્યામસુંદર સદા છે પાવન. ૨૬
- નુરંગમ દળ રણ આવી; માહાઓતા (૧) રણે વીર. ૨૭
- દ. દરવા મહામહતા, મન છે જોડેનાં ધીર. ૨૮
- રાક્ષસ કેરે નગર સદા સર્વ પામ્યા મુખ; ૨૯
- આહાર પૂરાણુ આવિઓ, હવે કાલિએ સર્વ જૂખ. ૩૦

વલણુ

- હવે કાલિએ સર્વ જૂખ. રાક્ષસ સર્વ તાંહાં રીઝી રહ્યા. ૩૧
- મીપણુ રાક્ષસ સેન્ય સાથે રણાંગણે અત્વર થયા. ૩૨

કંઠણું ૫ મું-રાગ માગુણી

- જન્મેનય કેડે : રુખીશ, સુણે; પ્રતાપરાક્ષસ કચેરો ધણો. ૧
- કથમ આખ્યું દળ કરા મુદ, કેડેવાં છે સંઘે આપુદ. ૨
- કથમ મુદ છીધું અર્જુન સાથ, તે મુજને કોડો રુખિના નાય. ૩
- નેમુનિકેડે : સુણિએ, ધીરજ્યવાન, રણે રાક્ષસ સળળ સાવધાન. ૪
- એ મુદ કેરી સુણિએ રીત્ય. મૂળ દર્શનથી ચર્મએ ભયભીત્ય. ૫
- ચલિઓ કીધ કરીને રાય, સેન્ય હકારયું ને પુરમાંહ. ૬
- દામદાન્યથી રાક્ષસ પ્રોડ દેખી ૩૫ થઈએ દિગ્મુદ. ૭
- ચેડેલે દુઢાંભિ ધાપું સદા પેટ ભરવાને અર્થે બહુ. ૮
- એકને રથ વેસર ને કરભ, એકને નરવાહન ગતિ સરવ. ૯
- એકને ગળ હથ વૃષભ અપાર, રાક્ષસ સેન્ય ન લાભે પાર. ૧૦

- કેટલાને મુખે ગદાંલ હોય, કેટલા રીછ-વદનના લેય.
 કેટલા વદન વ્યાધ ને ય્વાન, કેટલા કપિમુખ સર્પ સમાન્ય. ૬
- દીર્ઘ દાંત મુખ આદારે રજા, ડાઠ મગે ખાવા ગદગદા.
 પિંગલ નેત્ર, વદન વિકરાળ, સીશોળિઆંવન રોમ કરાળ. ૭
- મદુર નાક કરે કૂતકાર, પ્રચંડ દેહ, ઉદર નહિ પાર.
 કરે કડેલી સાથે બહુ, અગ્રી એકદૂં ચાટ્યું સહ. ૮
- કાનાં ખડગ ને કોકોવાડ ધણી, ત્રિશુલ માર સળગ તેહ તણી.
 મુદગર લોહ ગોળા ગોઠણી, હળમૂસળ ભસ્ત ભોગળ ધણી. ૯
- બાણવિદ્યા બીજણને પાસ, રણમાંહાં મુખટ કરે રજ નાશ.
 જાણે મુદ્ધ બહુ નખના ધાન, દાંત-ડંકથું કરે નિપાત. ૧૦
- લઘુલાઘવી છગ જાણે રમી, કરે ભક્ષ નરને બહુ દમી.
 ત્રણ કોડ તાના સજ ચર્મ, મુદ્ધ કરવાને આપ્યા સર્કી. ૧૧
- વાળે વાલ અનાહત ધોર, રણ આપ્યા કરતા બહુ સોર.
 સાહામું દળ અશ્તુનનું જાંહ વ્યૂહ રચી મંડાવ્યા લાંહ. ૧૨
- ધનુસ વ્યૂહ કચેરે આકાર રાક્ષસ સેન્ય ન લાભે પાર,
 સાહામું દળ પાંડવનું જોહ, રાક્ષસ-દળ નિહાજો તેહ. ૧૩
- ગગ રથ અશ્વ સળગ વાહન મજાહ આયુધ નિરખ્યા તન,
 આગળ પ્રચંડ પાળા મર, દીડું સેન્ય વૃષા ન્યમ પૂર. ૧૪
- ધ્વજ ફરહરે ચંમર અનેક, ફૂમકે દુહુભિ, દળ નહિ છેક.
 દેખી રાક્ષસ વિત્રમ થયા. કેટલા અંતરિ કંપી રવા : ૧૫
- ‘અશ્તુન એહ અનેરો જૂપ, કથમ છાજો આહવાં રૂપ ?
 ‘આ આયુધ નન્ય દીર્ઘ કદા. માર ધાન અનેરી મદા. ૧૬
- ‘કવચરોપ દળ આપ્યું ચઢી કથમ છતે રાક્ષસ અહીં વદી ?
 કેટલા[નિ] એમ ચિંતા થઈ : ‘એ મારે કો ખવાણા નહિ. ૧૭
- ‘એ હયચરણ-રજથું કરી ડાટે રાક્ષસ ઠેરી પુરી.
 ‘મદામુખટ દીસે મહરાજ, દાવાનળ દીસે રણ કાળ.’ ૧૮

- મા સુખદ વિમાસણ એમ કરે : 'સાચું રાક્ષસરાય મરે,'
 આયુર્ય-હતી હોય, એહ અજાણે બાંધે કોય' ૧૯
- મન્ય વિમાસે એમ : 'આપણે રણ્ય રહેવાશે કેમ ?'
 અર્જુનના સઘળા વીર, અભંગ જોહ તણાં મન ધીર, ૨૦
- ચિંતા થઈ છે ઘણી, સેન્યા દીડી ગણસ તણી.
 વદન, ભયંકર દાંત, જણ્યું : 'આ કરશે કલપાંત,' ૨૧
- ત્યાનક તેડેનાં પેટ, જણ્યું : 'સહને ખારો નેટ.
 કરીશે કોણ ઉપાય ? અકીંચી ઘોડો નચ્છ છોડાય.' ૨૨
- સકળ ચિંતામાંક ભાળ્યા, ગુડાકેશને પાસે મળ્યા :
 'તેડિએ ગરુડારહ; એ તો રાક્ષસનું દળ પ્રોદ.' ૨૩
- કેડે : 'જોઈએ સંગ્રામ; પછે જૂપને તેડું આમ.'
 સ્મરણ તણું હનુમંત, પછે ગાળિઓ થોધ અનંત. ૨૪

વલણ

૥વંઓ હનુમંત વીર હેલા, પાંચમે ઝમકે ધણી.
 ૧૭-સુત કેહે : પાંડવ કેરા થોધ મધળા રજ્યા હશી. ૨૫

ઝમક ૬ ફૂ-રાગ રામઘી

- પેવર આખ્યો હનુમંત જહારે ૭
 સેન્ય કંઈયું રાક્ષસ ત્યાહારે ૭ :
- હંકાપુરનો એતાં કાળજી, સાગરચ આખ્યો એકચે ફાળ ૭. ૧
- 'સાગર જોળંઘી કરી એકે ફાળ આખ્યો લંક.
 ત્રેલોકચ-કંટક જોહ રાવણ કરચો હેલામાં રંક. ૨
- અર્જુન કચેરી ખજાળ બિપરે એ તાં સેવક હોય.
 તે મારે આપણા દળમાંહાં એવેને [ન] જીતે કોય.' ૩
- છે હનુમંત હાક મારી; ગાળિઓ તેણી વાર.
 હિનાદ કરે, સજ્દ દળમાંહ હવા હવિહારચ. ૪

રાક્ષસ રણમાંહાં ગાજિઆ, સંહનાદ કીધા ગુર.
પછે સેન્ય બહને ધન્યમશીને મળ્યાં લિરાજિચ્છ. ૫
સુદ્ધ દારુણ માંડિજી ત્યાંહાં; આયુધ ફેરે અમેધ.
મારી સકે તેડેને મારે કે યોધ નહિ મંત્રોગ. ૬

ભોગળ મુદ્ગર હજ મૂચળ બલ્લ ત્રિજળ તીરણધાર,
ગદા ગોકણ પાચ પરશુ મહાઅંકુશ કાનાં માર. ૭
ખડગ ખપૂઆ લોહ નખ, અર્ધઅંતના ધાન :
બાણ છટે બહુ વિષે રાય બીજણ કચેરે હાપ. ૮

અગ્નિ-અન્ન અનેક મેડેલે, કરે સુદ્ધ વિપરીત,
આંહી-પાર્થ દળનાં બાણ છટે, હકિઆ આદિત્ય. ૯
બાણ આગળ સુગમ દળમાંહાં ન દીસે કોઇ યોધ.
એક એક સાથે સુદ્ધ કરે બહુ આણી અંતરિ કોધ. ૧૦

માયાવી આકાશ-મારગે રાક્ષસ અંતરમંહ,
વિહાનની પેરે સેન્યમાંહાંથી મુખ મહીને જાય. ૧૧

અનેક બીજણ અસ્ત્ર બાણે કરે મદા સંગ્રામ,
મન વિષે એડેવી કંપના, મારવા અર્જુન હામ. ૧૨

રથ બેઠાડ્યો અર્જુને રાયનો જ્યોત્સ્ન એક,
ફેરી રથ આગ્રો તદા - 'હવે જોલ્યે, અર્જુન, લેખ.' ૧૩

બીજણે તવ બાણ મેડેયું કોધ આણીને મન્ય,
રુદ્રમહિ પ્રહાર વાગે; કોપિઓ અર્જુન. ૧૪

અંજની-કુંભરે નિરખિત્રી તવ પાર્થ કચેડે મુખ,
બાણના આધાનથી પ્રગટ્યું અંતરિ દુઃખ. ૧૫

હવે પવન-કુંભર સજ થયો, મર્ગના કીધી બેવ,
તે હાકમહિ સેન્ય બે, ધૂનિઆ મર્વે દેવ. ૧૬

પડે પૂંછ વધારિજી, તાંહાં થકી તીધી કાળ,
રાક્ષસ-દળમાંહાં ચાલિઓ તે ૩૫ ધરીને કાળ. ૧૭

૧૨ હોહો દિશે ત્રાહાહા, કુલાહલ બદ્ધ થાય,
 ૧ આણી રાજ ફેરી પૂછે બાંધ્યો રાય. ૧૮
 ૨ નમંડળ પૂછે બાંધી ફેરચો રથ-રાજન,
 ૩ આણી પાર્થદંટે નાખિયો હનુમાન. ૧૯
 ૪ થયુ નાહો માયારી તાં ધરી બીજૂં રથ,
 ૫ ખેજનમાંહાં ધ્યાન ધરી જે છપી બેઠો ભૂપ. ૨૦
 ૬ હા રાક્ષસ મારિયા રથમાંડેં કરતા મુદ્ધ,
 ૭ હા હોહો દિશે ત્રાસ પામ્યા વિના થય આમુદ્ધ. ૨૧
 ૮ મ સેન્ય-પાંડવ મારિજાં, બહુ પાડયા વારે વીર,
 ૯ સ્ત્રીના આધાતથી શુદ્ધય ટળી સર્વ શરીર. ૨૨
 ૧૦ રથ પામ્યા ફેટલા, ફેટલા ધાપલ અંગ,
 ૧૧ જે દળમાંહાં એમ થયું, ફેટલા પામ્યા ભંગ. ૨૩
 ૧૨ લાહલ ફેટલા કરના રાક્ષસના પુરમાંહ :
 ૧૩ રાયજી નથી દીસતા' જે જાણ દીધું ત્યાંહ. ૨૪

વલણુ

૧૪ નથુ દીધું ત્યાહારે સુણી રાક્ષસી સત્વર થઈ.
 ૧૫ મક છડે અહીં થકી પૂરણુ મુદ્ધ કરવા ગહગહી. ૨૫

બમક ૭ મું—રાગ સામેરી

૧ જે મળા રે રાક્ષસી નારી મુદ્ધ કરવાને માંસવિહારી;
 ૨ તારાં ખડગ કોહારે નિશળ ગદા ચક્રનમાળ સમૂળ. ૧
 ૩ રાક્ષસી માયા મંત્રવાદી ચાલી આપણી વિદ્યાને સાધી,
 ૪ માત્રી રથ મધ્ય સર્વ રક્તિઆળી મુખે રીડય કડે કંકરાળી. ૨
 ૫ પુષ્કોદર અતિ કૂરા, લંબોદર ગદ્વર-જિરા.
 ૬ બેઠને લાંબા અતિ ચરણુ, એક કૂર્મ તણુ મુખ વર્ણુ. ૩
 ૭ ધ્રુવ નેત્ર ને કૂર કપાળી, લાંબા હોહ ને દાંતની જળી.
 ૮ લંબ-સ્તની આવીને ગાજે, તેડેના દર્શનથી દળ ભાજે. ૪

આત્રી યુદ્ધનો માંડ્યો અબ્યાસ, અર્જુન-દગ પામ્યું છે ત્રાસ,
 લઘુલાઘરી ને છળધાન, દતિ કરીને કરે નિપાત. ૫
 ખાટુબુદ્ધ કરે બળ આવી રૂપ ધરી અનેસાં સ્વાત્રી
 મુખે શબ્દ બધાનિક વાળે, તેણે ચર મુખટ તન દાઝે. ૬
 આત્રી માંડ્યો છે મહા સંગ્રામ, નખધાતે પાડે રણ દામ્ય.
 મૂકે આયુધ બાજ્ય અનેરી, યોધના મુખ આમળે ફેરી. ૭
 એક લાંગા બે હાથ વધારે, મુષ્ટિપ્રહાર કરી રણ મારે.
 મારે ધાત રુદેમાં ચરણ, મહા મુખટ નિપાતે ધરણ. ૮
 હવે નૈમન્ય કેડે : મુણો, રાય; બુદ્ધ દારુણ રામાનાં યાય.
 ફરી દીર્ઘ પયોધર રથૂલ, ફેરી મારે સહિન સમૂળ. ૯
 પાળા ગજ રથ અશ્વ અસવાર, મારી સર્વ કરે સંહાર.
 જાંઠાં પડે પયોધર પૂર રણ હાથી કરે ચક્રચૂર. ૧૦
 અર્જુન મન્ય ચિંતા પ્રોઠ બુદ્ધ દેખી થયા દિગ્મુદ્ધ.
 અહા દૂર વદન વિકરાળી રીડ્યા પાડે બે ગંત અદાળી. ૧૧
 વીર અર્જુન કેડે : ‘હનુમાન, હવે મુખટ, ચાખો સારધાન.
 ‘જાણો રાક્ષસ માયાના મર્મ; રાખો આપણા સેન્યનો ધર્મ.’ ૧૨
 વીરવાક્ય સુણી વલકલિઓ

હાઠી રાક્ષસી-માયામાંઠાં પડિઓ.

પૂંછ ફેરીને ટીધા પ્રહાર, નાહી રાક્ષસી દેખીને માર. ૧૩
 મુખે મેધ તણી પેરે જાળે, ગિરિશિખર શાખા ફૂમ જાળે,
 એમ યાય છે દારુણ બુદ્ધ, નાંખે બાય લોક આયુદ્ધ. ૧૪
 એમ રાક્ષસી બુદ્ધ અનંત, રાનપ્રહારે મારચો હનુમંત,
 અવની સાથે અડવડિઓ, વીર અર્જુન હરે ચડિઓ. ૧૫
 પછે ક્રોધ થયો તવ મન્ય, કાખો કુંતીમુન અર્જુન,
 એક બાણ લીધું બળધારી : ‘હવે મારું રાક્ષસી નારી.’ ૧૬
 હવે મેડંભાં બાણ અનંત, તીવ્ર ધારાયે કરે પર્વન.
 કેડેના હંવા ચરણ નેહાય, [કેડેનાં] રાન છેલ્લાં મળસંધાય. ૧૭

કોડોને રુદ્રેકમળમાંનાં ભેર્યાં, કોડોનાં કણુ નાસિકા છેવાં,
બહુ સુખદનાં બાણ વધૂરે, નારીપાણ્ય-ઉરચક્ત્ર ત્રે. ૧૮
ત્યમ હયવર પામ્યાના વીર રણમાંકે પડે રણધીર,
ધ્વજ-અગ્નિ અંજનિ-આળ છળધાનનું યુદ્ધ કરાજ. ૧૯
અગ્નિને કપિરાજ મોક્ષાવ્યો :

“રાક્ષસપતિ ક્યાંહાં સધાવ્યો?”

રથે ફેરીને વનમધ્ય નિહાળે,

રુખિ-આસન સેન્ય સર્વ સંભાળે. ૨૦

દોઢો રુખિમાંકે બેઠો ભૂપ, ધરી વિપ્રનું ત્યાંહાં સ્વરૂપ.

“હવે સુખદ, થાઓ સાવધાન, તમ ઘરે નહિ એમ, રાગન.” ૨૧

રાય રાક્ષમે કરીને સંધાણ મેહેન્યાં અગ્નિને જીપરે બાણ.

તે તો બાણ નિવારણ કીધ, કટકા કરી અગ્નીમાં દીધ. ૨૨

મેહેન્યાં બાણ ત્યાંહાં અગ્નિને કોધિ,

પ્રીણાચાર્યની વિદ્યા અભેદિ.

છેલ રાક્ષસ-અધિપતિ-શીશ્ય;

‘જયો’ અગ્નિનું કહે : ‘જુગદીશ’ ૨૩

બહુ રાક્ષસ-દળ અવદાડ્ય, બાણમોકે ભૂતળમાંહાં પાડ્ય.

મારી રાક્ષસી દોડો ત્રિશે ત્રાસે,

તેડેને જીવ્યા તણી નહિ આમે, ૨૪

વલણ

જીવ્યા તણી નહિ આમ, કેલ્યાં રાક્ષસી રણયત્રી પ્રગી;

બાણ-વેધ્યાં અંગ્ય સળળાં પવનસુતે મારી વળી. ૨૫

કર ચરણ છેવાં સ્તન ત્રિના; એક જૂનારવ ચોતી ગર્જ.

સાતમે ઝમકે રણંગણે જય કુંતી-સુવ પામ્યો સહી. ૨૬

અમક ૮ મું—રાગ ધન્યાશ્રી

પાંડવ-દળમાંહાં જળ થયું, રાક્ષસનું રણ હાય રણ.
થયું રે પરમ સુખ સહને સહી રે. ૧

હાળ—સુખ ઊપનું ત્યાંહાં સકળ યોધને; વત્યો જયજયકાર.

હ્રસ્વાનાં જાંગીર વજડાવ્યાં રણમાંહાં તેણી વાર. ૨

શીપથુ—મુત સાથે ત્યાંહાં રાક્ષસ, નમ્યા અશ્વનું ને આવી.

નગરમાંહેં અશ્વનું પધરાવ્યા, મુક્તાદિને વધાવી. ૩

રત્નજંડાર વાડન નાનાવિધિ આયુધ અંજર દીધ,

પંચ ગત્રિ મદિરમાંહાં રાખી, સ્વાગત મળ્યું કીધ. ૪

અશ્વમેધનો તોરંગ મોંધ્યો પૂજી સધળૂ ગાત્ર.

નિલવટય પત્ર મનોહર ગ્રાંધ્યું હય ગંગાજળ પાત્ર. ૫

સુખ પામ્યા મવ્યસાચી ત્યાહારે, યોધ સકળ સુખ પામ્યા,

અશ્વ દેખી અંતરમાંહાં દરિઆ તાપ દુદેના વામ્યા. ૬

પૂજી અશ્વ દકારયો તાંહાંથી કચેડે દળ સાવધાન.

હસ્તિનાપુરે ધન સર્વ અસાધ્યું જાંહાં પાંડવ રાજ્યધાન. ૭

શણુમારી ગંગાજળ મેહેલ્યો જલ દરતો જલય,

નિશાણુના નિર્ધોષ વાજતે અશ્વનું કચેડે ચાપ. ૮

અનેક દુમ પડત મારગમાંહાં, નદી સરોવર આવે.

તેક તેણી શોખાને જોતાં મારગે મર્મ સધાવે. ૯

વાનર-મોહા દેશમાંહાં પોહોતો જાંહાં વાનરનું રાજ્ય,

એકેવો દેશ ત્યજીતે ત્યાંહાંથી આલ્યો જાએ વાગ્ય. ૧૦

શાખામૃગ કચેરાં મુખ-માણસ ખરમુખ કચેરો દેશ.

હયમુખ એક-ખગાનાં માણસ ત્યાંહાં કીધો પ્રવેશ. ૧૧

તે દેશની શોખા જોતા આલ્યા જાએ [કરતા] સોર,

વિષમ દેશ મહવર ગિરિમાળા નિરખે સર્વ ચોડો ફેર. ૧૨

કણુપ્રાંત દેશમાંહાં આલ્યા; કાન્યે અંગ દંકાય,

ઓઢણુ પેકેરણુ કાન દેખિએ, હય આલ્યો તે માંહ. ૧૪

- તે દેશનું કારણ જોતા ચાલ્યા સઘળા વીર;
દક્ષિણ પથ વિષમ મારગમાંનાં ભજતા સ્યામશરીર. ૧૪
- વૈષ્ણવ પરમ વિરાજિત રાજ વિષ્ણુભક્તના બાવી.
અંતર લય નારાયણ સાથે : એકેવે એન્ધા આવી. ૧૫
- વાનિંત્ર વાળે બહુવિધ કથેરાં; મુરનર મુનિવર જોય,
નૃત્ય કરતો ઘોડો ચાલે; પરમ કુતૂહલ હોય. ૧૭
- મણિપુર નામે નગર વિરાજિત બહુવાહન બળિઓ.
મુંદર એર પરમ સુખકારી, તેણે નગરે પળિઓ. ૧૬
- હામ્યહામ્ય વાડી વન શોભે, નવપક્ષવ સર્વ દીસે,
અનેક કૂપ સર વાન્ય મનોહર તે જોતાં મન હીસે. ૧૮
- વનસ્પતિ દુમશાખા મુંદર, પક્ષી શબ્દ રસાળ.
મધૂર ડિંગારવ કોકિલા શુક બહુ ગુણ જોલે ગોપાળ. ૧૯
- સેર પાધરા, દુમછાયા શુભ, મારગે નહિ વસમાઈ,
જાહાં જોઈએ તાંહાં કીડા સ્થાનિક પરમ મહાસુખદાઇ. ૨૦
- મારગમાંનાં જાંહાં જોઈએ ત્યાંહાં વ્યાપારીનાં સ્થાન,
મળે વરતુ સઘળી ઈન્દ્રી, એકેવું રાજ્ય નિધાન. ૨૧
- બહુવાહન ત્યાંહાં રાજ્ય રે છે, ઘોડો ત્યાંહાં બંધારો.
અર્જુન કુખ બિપજશે મનજૂં, હરિ આવ્યે છોડારો. ૨૨
- એહ કથા ભીષણ રાક્ષસની; નૈમુન્ય જોલિયા વાણી.
હરણ—મુત કેકે : સદા નિગતર કરુણા સાગિગપાળી. ૨૩
- સાંભળતાં શ્રોતા સુખ પામે, પરમ બિપજે હેન.
શ્રીનાગયણુમકિત તણું અગ, બિપરે વાવે તેજ. ૨૪

વડણ

અશ્વમેધ પાવન ત્રણ લોકે તેજવારી એહ કથા.

હરણ—મુત હાહાનડ કેકે : હરિનામ રેકેળો સર્વદા. ૨૫

૨૫ ઇતિ આક્ષાંન વિષણુનું સંપૂર્ણ ॥ આક્ષાંન ૬. ૫ .

૧૦, બાહુવાહનનું આખ્યાન

અમક ૧ હું-રાગ રામગ્રી

પરથમ	આગધૂં	પરબ્રહ્મ	પ્રીત્યે	છ;	
સુખકારી	સદા	મેવો	ભલી	રીત્યે	છ;
કરુણાનિધિનું		પાવન	નામ	છ;	
સકળ	પદારથ	પૂરે	કામ	છ	૧
દાળ-સકળ	પદારથ	મન તથા	પૂરે	મનોરથ	કામ.
વિષ	વૈષ્ણવને	નમું,	જેહેને	વાહાણા	મુંદરથામ.
સદાકાળિ	સેવા	કૃતિએ	લક્ષ્મીપતિ	મહારાજ.	
અયહરણ	બૂદર-ભક્તિથી	સુખ,	સરે	સઘળાં	કાળ.
મહારાજ	નામનો	મુગટ	મુસ્તકચ	ધરી	હીડે ધરભૂમ.
પાપ	નાસે	અંબથી	ન્યમ	ઉદક	રવિને કિરણ.
કિરીટ	કુંડળ	હાર	અંગડ	ચલમડિન	ઉલોન.
જેહેરખા	કંકણ	મુદ્રિકા	કટિ-કિંકણીની	ન્યોત્ય.	૫
હાથસાંકળા	પોડેચિએ	હીરા,	હેમમણિના	રંગ	
ચરણે	નેપુર	ચમકતાં,	મોજડી	મુક્તા	સંગ.

સુરવાસ શોભિત, ઝંગો ઝંગડે, કનક કેરા તાર,
 જાન્યુસ્ય અંગે સગળ ઓપે, તેજનો નહિ પાર. ૭
 રતન કુંડળ જડિત બેપરે ઘટી સગળ દસ માસ. (?)
 અરુણતા રંગ પછેડિએ મણિ પાંચના અઘાસ. ૮
 કપોલ રેખા રંગ સુંદર, તિલક ત્રિભોવન તેજ.
 ભૂભમી વંક રાજવલોચન નવનવા મધ્યે હેજ. ૯
 નાસિકા શુક્રચંચ અદ્ભુત, મદ્ધ વદન રસાળ.
 અધર ઘણું મીવા મનોહર સુધામર કરુણાળ. ૧૦
 વક્ષરથળ અતિ વિરાજિત મણિ કૌતુભ તુલશીહાર.
 કૌમોદકી દરે, શંખ ચક્ર ને પદા પાણ્ય અપાર, ૧૧
 રેકુંડનાયક નાયજ પ્રેમે કરે રક્ષાય,
 અકોરાત્રિ સેવા કીર્તિએ, પ્રભુ વસે તો તન માંચ. ૧૨
 સુખકરણ કરુણાનિધિ સદા સદ્ધ કાળિ નામું શીશ્ય.
 મંથના પદબંધને તમ કૃપા શ્રીજગદીશ. ૧૩
 ભક્તરાજ વૈષ્ણવની કથા જે સુવચે થાય પાવન.
 શ્રીકૃષ્ણચરણના ઉપાસક હરિનામે જીનાં મન. ૧૪
 અશ્વમેધ નિર્મળ પદે પદે શ્રીકૃષ્ણ કેરું નામ.
 જે સાંભળ્યે અધ-ઓધ ત્રાસે, પરમ પામે કામ્ય. ૧૫
 ભારથ કેઈ સાર એહ જ શ્રીકૃષ્ણલકિતકથાય.
 રુદે અતિ સુખ પામિએ, સાંભળે દુરમતિ જાય. ૧૬
 પાંડવે હથ મેહેલિએ જે જસ કરે કાજ.
 અનુક્રમે રાજ્ય જીતતા; મણિપુર પોડોતો વાજ્ય. ૧૭
 બહુવાહન કેરું રાજ્ય સુર સુખી છે સર્વ દેવદેવેશ.
 અકોરાત્રિ સેવા નાયની; પાપનો નહિ લવલેશ. ૧૮
 તે નમરીતી શોભા ઘણી; સુજો, રાયજ, કહું રીત્ય.
 અધિક તેકેનું તેજ વાધે, જેકેને પરમ હરિયં પ્રીત્ય. ૧૯
 નગર પાખલ સેર-મારગ, મણિ જડિયા ધાટ.
 ચાલનાં આનંદ બેપજે, મહામનોહર સર્વ વાટ. ૨૦

- કનક-મણિમે વિરાજિત તેણે નમર પેઠવ્ય પ્રકાર.
 તોરણ મુકતાદળ તણાં ને ધ્વજ રંગ અપાર. ૨૧
- દૂર બિપર્યે દેખિએ દીર્ઘતા સુખળ અવાસ.
 ધંદનીવમણિ ગગને પ્રણ, ચંદ્રશીતિ મંદપ્રકાસ. ૨૨
- ગોખ જાળિઆં બારિઓ, બહુ પેટે છાનં જલિન જગાવ;
 માણિક પીરેભ તણાં માંહ આણિઆ બહુ બાવ. ૨૩
- ચિત્રસાળા સુખળ ચિત્રિન, નવનવા મધ્યે રંગ
 હરિસ્રવા ઘેરપઘેરચ સરઠા વિપ્લુચિદન સઘળાં અંગ. ૨૪

વચ્ચ

- વિપ્લુચિક સુખળાં અંગ રે, માંહે ગવક કીર્તનના ધંણ.
 નિગમના નિધોષ સુખળા, ધોત્રિ ચામે હન્ય તણા. ૨૫

અમક રણ-રાગ પ્રભાતી, ચોપે બંધ

- રુખિજ કેકે છે: સુરુષ, રાગન, તે નમરી છે પરમ નિધાન.
 જોનાં મોહ પામે જન સહ, કનક રત્નનાં મદિર બહુ. ૧
- ધર્મ વિષે મન રાગ તણુ, પ્રગ્ન સર્વહિતકારી ધણ.
 મીહરિ-અરણુ-કમળનોદાસનિરચા દિવસહરિભક્તિઅભ્યાસ. ૨
- તેકેની જુદા અંગાગળ-નિર્મળા, અદ્ર તણી પેરે વામે કળા.
 સતર વરસનો રાગ હોય, પુલ્યાંકાં તેકેને [૨] છતે ઠાય. ૩
- હરિપ્રસાદ અરણોદય-વિપ્લુ, અકિન્ન ચક્ર રુદેમાલાં કુણ.
 દિવસ નિરચા કેસવગુણ ગાય મુતાં બેઠાં ભરનાં પાય. ૪
- કૃષ્ણકથા કીર્તન મર્જના, તેકેને સિર ઠે નહિ ફુગના.
 ધનુર્વિદ્યા બળકપ્ર પ્રચંડ, બનેક જૂષ તેકેને આપે દંડ. ૫
- જે બળિઆ અપુર્ન સંધાન, આપે દંડ બજરાહન-હાથ.
 બલ્લવાહનનો સળળ પ્રતાપ, કંપે સંજમનીપતિ આપ. ૬
- નામ પુંડરિક-રેચ મુસળ, ધનુર્વિદ્યામાંમાં દેવોનિરાળ.
 ચિત્રાંગદા ને ઉલોપી નામ સુખ માતા સુખ-સંવાદામ. ૭
- મણિપુર નમર તિરુલ્લિન બેઠ, નામ પુંડરિક વાસયું તેક;
 બલ્લવાહન આપ્યું વિધિ કરી નિહક રાગ્યગ્ન મનાવ્ય ધરી. ૮

- સેન્ય સુમટ દળ નાવે પાર, આખ્યા મણિ ભરી ભંડાર.
અસ્ત્ર જાણુ યુદ્ધ અદ્ભુત સહી, કીર્તિ ધરામાંહાં વાધી ગઈ. ૯
- અંગે તેજ હરિનું ઝગહજે, દંડ લેઈ સહ આવી મજે.
પ્રતાપથી કંપે સવ 'જૂપ, બખૂવાહનનું એકેવું રૂપ. ૧૦
- ભીનું મન હરિનાર્મે ખડું, શ્રીકૃષ્ણ યદી મન નમ્ય રહે પડું.
માતા-આગન્યા પાળે પરમ, ચ્યોડો પટે ચલાવે ધર્મ. ૧૧
- રથ પાળા હાથી અસવાર સુભટ મેન્ય નબ્બ લાભે પાર.
ધનુર્વિદ્યા અનુનથી ધણી શ્રીમહારુદ્ર તણે મુખ્યે ભણી. ૧૨
- સર્વ વર્ણનું શુભ આચરણુ, ભક્તિવિરાજિત અશરણુશરણુ,
ધૈર્ય ધૈર્ય શ્રીનારાયણકયા, દેશ ધર્મ સહનો સર્વથા. ૧૩
- તેહેને તાન સુભટ અનુન, ચિત્રાંગદા માના પાવન.
એકેવું પરમ વિરાજિત રાજ્ય, તેકેને નગર પોહોતો વાજ્ય. ૧૪
- રામ્ય રામ્ય જોણે વાશ્યા હરિ, ક્યમ શુતે તેકેને યુદ્ધ કરી?
ભંહાં અસલ યોગતાં નવ્ય આવડે,
કામ કોય દણે નવ્ય ચડે, ૧૫
- લોભ મોહ મદ મશ્વર એહ અહ કારવર્જિત સર્વ દેહ.
પરદુઃખભંજણુ જૂપતિ કોય, દાના તે આગળે નહિ કોય. ૧૬
- વેચે કુમુમ મોહળા સડી, આખ્ય શબ્દ કો બોલે નહિ.
જળ-જૂહારી નહિ જૂરદું; ધર્મરૂપ તેકેનું ચોવટું, ૧૭
- મુખ યદી કોય ન બોલે 'મારવ';
દયા ધર્મ કચેરો નહિ પાર.
પાખંડી નગરે નમ્ય વસે, કો દળવું જોણી નમ્ય હશે. ૧૮
- પતિપ્રતા નારી ને કય ચાલે ધર્મ-શાસ્ત્રને પથ.
સંગત્ય દેશ્યવતી સહ મજે; દેગ ધર્મ પગ ચોડે દરે. ૧૯
- સેવા વિપ્ર તણી દિનરાત્ર; આપે દાન વિવ્રોગત્ય સારથ,
નિત્ય તર્પણ મન નીરવ્ય દન, સમદષ્ટિ ચાલે રાજન. ૨૦

પ્રભ માત્ર મુખ પૂરણ અત્યઃ મદાકાગ રાયની શુભ મત્ય. ૨૦
 એ તાં રાય તણું આયરણ. વિષ્ણુભક્ત એમ સધળા વણું. ૨૧
 અશ્વનું નુદ તાંહાં કરશે પ્રૌઢ, રણ્યે આવશે મરુડાડ.

પિતા પુત્રનો મહા સંગ્રામ,

સુર મુનિ જન મજશે તેક એ હામ્ય. ૨૨

જેમુન્ય કેડેઃ સુણિએ રાજનન; એડેવો પુત્ર તણો-અશ્વન.

કહું કયા વિસ્તારી એહ, પિતા પુત્ર નુદ કીધું જેહ. ૨૩

એડેવું વાક્ય રુષિએ જવ કહ્યું, જન્મેજન્મને આશ્વર્થય્ય,

એ તાં, રુષિજી, અદ્વૈત વાન,

નુદ કથમ કીધું મુન ને તાન. ૨૪

વક્તવ્ય

નુદ કથમ કીધું પિતા પુત્રે ? એમ કહીં માનવી લણું ?

મમક જીજે રાયજીએ રુષિજીને એડેવું કહ્યું. ૨૫

જમક કેણુ—રાગ અઢાલ

રાગ કેડે છેઃ જેમુનિ, કોડોને સંગ્રામ એ,
 હય બાંધીને નુદ કીધું કોણે રીત્યે સદી એ. ૧

હાળ—કેડેવો બોલિઓ બહુવાહન, આડેં હરિષપસદ અશ્વન.

મેન્ય ઉમેથા રણ માંડે તાંહાં કેડેવા મળ્યા એ. ૨

હવે મુખદ મુનના જેહ, કોડો માનિકા દગ તેહ,

અશ્વ બાંધિઓ કોણ રીત્ય, રુષિજી, કોડોને નીત્ય. ૩

મુણો, રાય અતુર મુખણ; બહને ભક્ત-સારંગપણ્ય,

બહુવાહન જગડે તેજ, નામનો જે ભાણેજ. ૪

એડેને માત્રો છ પુંડરિક, તેડેને નથી કોડોની બીડીક,

તે તો વાસ્ત્વિક કેરો જ્ઞાન, એક પ્રજા તણો છે નાથ. ૫

વિખ હજાકજ બરયા અંગ, તેડેને કોણ પમાડે ભંગ ?

તે કળી-કપ જણો કોણ, રહે સજામડિં તે થોણ. ૬

- તે નર તણો છે આકારય, શિર ઊપરે ફણીની હારય.
 ~ શોભિતાં સખળ સ્વરૂપ, દેખિએ તે રૂપ જ રૂપ. ૭
- સુસુદ્ધય તેડેને પ્રધાન, ખીન્ને બુદ્ધય બુદ્ધય-નિધાન.
 એ જુગમ મંત્રી છે રાય, તેડેની બુદ્ધય કહી ન જાય. ૮
- નાયક સકલ પ્રચંડ, રણમાંહાં દળ કરે શતખંડ.
 આઠ સેન્યાપતિ સત્ય, તેડેની આગ-યા એ ભૂપત્ય. ૯
- હમશાળાએ સખળ તોરંગ. એક એકથી શુભ અંગ
 આરખી ને ખુરાશાણુ રે, અજબકી બહુ કેડેકાણુ. ૧૦
- બરારખી બહુ હોવ રે, મુલતાની માતા જોય રે
 સિંધુના હયગર દિવ્ય રે, ગતિ કાંતિ તેડેની ભવ્ય રે. ૧૧
- ~ સોરઠિઆ સુખરૂપ, બહુ ગંગાજળ ઘેરય ભૂપ
 આવે યસ કરે કાંજ્ય એડેવા ઈંદુવત અંગ વાંજ્ય. ૧૨
- મદગલિત બહુ માતંગ રણમાં કરે અરિદળ ભંગ.
 સખળ પ્રચંડ ગિરવત ગાત્ર, મદના પટા છોટે પાત્ર. ૧૩
- માંહેં ભદ્રજાતિક શ્વેન સ્યામ, કેટલા અરુણવત અંગ કામ.
 રથ બહુ સુખાસન સુખરૂપ; યોધ અસંખ્ય દળ ભદ્ર પૂર. ૧૪
- રાયની સખા સખળ માહાગ, બહુ બળવંત ભેગ, નહિ માગ.
 સભામાંહાં આવે મોટા રુખ્ય, બંદીજન વડે 'જય' મુખ્ય. ૧૫
- ઘેરય તારુણી અતુર સુગણુ, માંહેલી વાત મનની બાણુ.
 ચર્ચા-નિગમ કૃષ્ણ-કથાવ; એણી પેરે રાજની શોભાય. ૧૬
- એણી પેરે સખળ આનંદ રાગિત રંગના બહુ કંદ.
 હવે. તોરંગ-પાંડવ જેહ, મારગે ચઢ્યો આલે તેહ, ૧૭
- અર્ધ રહ્યા નેપુરના ઝમકાર, આલ્યો નગર કેરે દારય.
 તેડેને ચમર ઢાળે શીય, સેવક વડે 'જય' આશીય. ૧૮
- ~ શોભિત અંગ સકળ વદન, રૂપે કલ્પ કોટિ મદન.
 એમ હય ધસ્યો આલે સેર, 'જય જય' કેડે ચ્યોડે. ફેર. ૧૯

સાહ્યમ્ મણિપુર મોહા-પોદ્ય, જગકે ધ્વજ તોરડ્ય લોડ્ય.
 ચણુનર કનક મણિ આવરણ, જગકે પ્રાત લયમ રવિકિરણ. ૨૦
 તાંતી વંચ મૃદંગ તાળ કીર્તન ગદક શ્રીગોપાળ.
 મેરી પંચ શબ્દ સુવ્વલ્ય, ઘટિકા રાંધ ધૂન્ય અહુ ભાલ્ય. ૨૧
 ઘેર્ય ઘેર્ય એમ હરિ-એવાય, આતી દૂરથી મંભળાય.
 દિવમે હવ્ય ધોમ આકાશ, યગ્મિજા કૃષ્ણાગરના વાસ. ૨૨
 એદેવી પરમ નગરી જાહ, પોદેતો શુભ તોરંગ તાંહ.
 બેઠકે બેઠા અનેક વીર, ચરણ કૃષ્ણને મન ધીર. ૨૩
 તેણે તિરખિઓ રેવંત, દયવર સખળ ઉપવંત :
 'મેકેત્યો કોણે યસ કેરે કામ્ય ?' હવે હવ આવિઓ આણે કામ્ય. ૨૪

વણણ

'આવિઓ આણે કામ્ય રે, હવ બાંઓ કોણુ ઊડાવશે ?
 'યજ એકેનો થયો પૂરણ, હારી ઘે-ય સધાવશે.' ૨૫

અમક ઈ યુ—રાગ કેન્દરે

હવ દોરીને પરવરે, અંતરમાંહાં સખળા હરે :
 'આપણુ રાયની હવસાળામાંહાં રેવંત એક ભલો રે.
 હાળ—'બહુ અંગાગળ હવ આંહાં છે,
 આપો ઘોડો ઘોડા માંહ ભજિઓ.
 'અજાણે કોણુ યસ હરે છે ? બહુવાહન નવ્ય મળિઓ !' ૨
 એમ કરીને તોરંગ લાન્ના રાજસુખામાંહાં એવ.
 શોભે સસા બહુવાહન કેરી તે આગળે કોણુ દેવ ? ૩
 સધળા યોદ્ધા સુખામાંહાં બેઠા પુરોહિત પરધાન,
 સેન્યાપતિ નાયક મુદ્ધાતે ટીપી ગ્લેઠા ગગનત. ૪
 એક પુરાણ ગુણુ ગાયા શાસ્ત્ર, બંદીજન 'જ્ય' બોલે.
 અશ્વપરીક્ષા રથ ફેરવાય નહિ, નહિકા શૂપનિ તોલે. ૫

શલ્યગારી માતંગ ધણી ધૂધરા ઘંટા-એભ્ય વાળે.
 નૃત્ય કળા નૃત્યકી દેખાડે, સખા એણી પેરે ગાળે. ૬
 પાંડવનો હથ નૃત્ય કરતો સખા મધ્ય તે આગ્રો,
 રાજ્ય આદે સર્વકો એકા તેહ તણે મન્ય ભાગ્યોઃ ૭
 'દેવ'ત આહાવો કહિએ નવ્ય દીડો, આંહાંની અદ્ભુત વાત.
 'કોણ દેશમાંનાં યત કરે છે, કોણ નગરી નાથ?' ૮
 રાજ્યએ તોરંગ અગ્રાગ્યે આનિયે દરે ધરીને માહાસે.
 યત તોરંગમ પૂરો દીડો સઘળી કાંત્ય સંભાળે. ૯
 રીઝયો રાય બપૂવાહન નિરખી : "કોણ વિધાનાએ ઘડિઓ?
 "અધ્યરતો હથ દીડો નોકોતો;

આજ પ્રથમ દષ્ટિ મુજ ચઢિઓ, ૧૦

"કોણ ભાત્યે ઘોડો મેહેલ્યો છે? મુનિવર મોહ જીપજવે.

"વાંચો પત્ર, જૂઓ, કોણ રાજ્ય આશ્રય આતાંનાં કહાવે. ૧૧

"સંન્યાસીને સાધ થાએ ઘોડો બાંધવા ઢેરી.

"રક્ષાકારી સેન્ય હથ પૂઠે તેડેને લાવો ઘેરી. ૧૨

"ગજ રથ અશ્વ આયુધ ને સઘળાં લેઈને હાંકી કાઢો.

"ઝોટી લેતાં થાએ સાહમા તેડેને હાથ દેખાડો." ૧૩

મુશુહથ મંત્રિએ પત્ર છોડી ને રાયને નામ્નું શીશ :

"એહેમાં લખ્યું તે હું વાંચું; મુણો, મણિપુર કેરા ધીરા." ૧૪

વાંચે પત્ર રાયજી આગળ; સહકો આવ્યા ધાઈ.

પત્ર જીપરે પ્રથમ લખ્યું છે . "નામ શ્રીવિકુંઠરાઈ. ૧૫

"શ્રીહસ્તિનાપુર મંગાતટે સદાકાળિ પાર્વત.

"રાય યુધિષ્ઠિર રાજ્ય રે તે પાંડુરાયના તાંત. ૧૬

"શ્રીકુંતાજી કેરા કુંઅર, શ્રીકૃષ્ણના દેવાઈ,

"પાંચ વ્રાત પાંડવ મહાગણિઆવળમદ્ર શ્રીકૃષ્ણ મોડોવાઈ. ૧૭

"રાય યુધિષ્ઠિર ગીમસેન્ય તાડ અર્જુન નિકુળ ને મેહેલે,

"છડો કણ તણો કુંઅર વૃષકેત કરતો સેવ. ૧૮

- “જોતકંદનનું પાતક બેઠું પાંડવ કચેરે શીથ.
 “તે માટે અધ્યમેધ કરાવે સ્વામી શ્રીગંગાદીશ. ૧૯
 “શ્રીનારાયણ મંદિર બેઠા સર્વ લઈ પરિવાર.
 “અધ્યમેધ આરંભ કરીને મેડેલ્યો છે તોખાર. ૨૦
 “હયરક્ષાને કાળે દળ ગડુ અનેક બળિઆ સાર્ય.
 “ધનુર્વિદ્યા કચેરા જે જાણી. સહસ બાણ જેડેને હાથ ૨૧
 “શ્રીકૃષ્ણજી કચેરા કુંઝર સાથે પ્રદમન જેડેનું નામ.
 “લઘુવયમાંહાં જેજે રાંબર સાથે કીધો મહા મંત્રામ. ૨૨
 “અનિરુદ્ધ મંધાતે મુન આખ્યો ધનુર્વિદ્યાનો જાણી.
 “કૃતશ્રદ્ધાને સાત્ત્વિક સંગે એ બહને કાળજાણી. ૨૩
 “યૌવનાશ્વ રાય કિંનર ખડનો, સુવેગ તેડેનો જાળ,
 “રણમાંહાં ૩૫ ધરે બે એડેવાં, જાણે પ્રગટયો કાળ. ૨૪
 “અનુસાધવ દાનવનો અધિપતિ મહા માયાવી તેડ.
 “સંત્રામ કરનાં એમ વાધે, ન્યમ પ્રલેકાળનો મેડ. ૨૫
 “વૃંષકેન જે કર્ણ તણો મુન. તેડેનાં બહુ પ્રાદંભ;
 “દારુણ બુદ્ધ કરે રણમાંહાં રહી બાણવિદ્યાના મર્મ. ૨૬
 “નીલધ્વજ ને હંમધ્વજરાય સંગે એટલા બળિઆ.
 “બાણવિદ્યા દેરા મહા કુશળી, અકળ ન જાયે કળિઆ. ૨૭
 “એક વીર અર્જુન સંધાતે દ્રોણાચાર્ય ગુરુ જેડેને,
 “રાંકર સરખા રણમાંહાં જીત્યા, શ્રીકૃષ્ણ સારથિ તેડેને; ૨૮
 “ઉપરચ રાખ્ય લખી નારાયણ : ‘જેહ બાધે તોરંગ
 “કુન્તીનંદન એક અર્જુનને રજે પમાડી જગ. ૨૯
 “ત્યાંહાં યજ્ઞી શ્રીકૃષ્ણ હોડાવે અર્જુન પામે આતી.
 “ખંડાર રાય મહી લે સાથે કુંકુબિને વનડારી. ૩૦
 “બળિઆ હોય તે એડેને બાધે, નહિતર લેઈ ધન,
 “સર્વ સમર્પી ચરણ નમે, તેડને રાખી લે અર્જુન. ૩૧

“ તે તો અર્જુનનો એવક થઈ કીડે યત્ન પૂરણ જાંહાં યાય;

“ પેડેલું યુદ્ધ જઈને તાંહાં આપે, ઘોડો જાંહાં બંધાય. ૩૨

વલણ

“ ઘોડો જાંહાં બંધાય રે, પેડેલું ત્યાં જઈ યુદ્ધ કરે,

“ અર્જુન ઠેરા યુદ્ધ આગળ્યે તો રાગ તે ઊગરે.” ૩૩

પત્ર ગોડેલૂ વાંચિજી, બખૂવાહને તે મન ધરચું.

શ્રી કૃષ્ણ અર્જુન શ્રવણે સુણતાં બખૂવાહન અતિ મન દરચું. ૩૪

અમક પ મું—રાગ આસાવરી

મંત્રી કેહે : “ રાયજી, સુણો, એડેલૂ લખિજી આંહ.

“ એ તાં યત્ન પાંડવ કરે હરિતનાપુરમાંહ. ૧

“ એહેને ઊપરચ છે શ્રીકૃષ્ણનું, કષ્ટહરણ કૃપાળ.

“ પગલે પગલે પ્રેમથાં કરે નાથ સંભાળ. ૨

“ એક ત્યાં સુત દેણ તણા, બીજું અર્જુન જેહ,

“ નારાયણ જણિએ એહ એક જ દેહ. ૩

“ વળી એકેન્ય મુખદા સ્નેહથાં આપી અર્જુન.

“ વળી પ્રેમ પીતાંબરને ધણો, જે રક્ષા સોંપી મંન. ૪

“ ભક્તિ ભલી પાંડવ તણી; પ્રભુ જીવન-પ્રાણ.

“ રથ જાપરે યાએ સારથિ, ભાથે હોયે જાણ. ૫

“ અશુભહરણ સુખ સર્વદા પાંડવ જહુવીર,

“ હેન દેખાડચું શ્રીહરિ બહુ પૂરી ચીર. ૬

“ તે કુંતીસુત આલિઆ જેહેનું અર્જુન નામ;

“ કૌરવદળ સઘળું હણ્યું એકેવો સંગ્રામ. ૭

“ રાયજી, ઈજા મન વિષે તે કાળિએ આજ.

“ એ ઘોડાને બાંધનાં રેડેશે તમ લાજ. ૮

“ સેન્ય સુખદ દળ આપણાં, બળિઆ સર્વ કોય.

“ અર્જુનથાં યુદ્ધ કાળિએ, જાંહાં શ્રીહરિ હોય.” ૯

- સુપ્તદય જે ચરણે નમ્યો મેડેલી આગળ્ય પત્ર.
 પાંડવનું યશ સાંભળ્યું. જે પરમ પવિત્ર. ૧૦
 નાનાવિધિ પૂજા કરી પત્રની રાગન :
 “પાંડવ ધન્ય ધરા મધ્યે, જોકેને વૈરય ભગવાન.” ૧૧
 રાજા શીઘ્ર મખા ચક્રી મંદિરમાં એકાંત
 મન માંડાં જાણ્યું : ‘તાત એ અર્જુન સિદ્ધાંત. ૧૨
 ‘સહને તેડી પૂછિએ, એહેનો કરે વિચાર.
 ‘પછે ઘટે તો બાંધિએ પાંડવનો તોખાર. ૧૩
 મંત્રી પુરોહિત તેડિયા એન્નાપાનિ શર;
 એકાંત તેડીને પૂછિજે, જે જાણ્યા ચતુર : ૧૪
 “સુભટ-શિરોમણિ, સાંભળો એહ સંચર ૩૫,
 “પૂઠે દળ આવિજે જે અર્જુન-શૂર. ૧૫
 “કુતા માના એહેને, સુધિદિર છે જાત,
 “ગ્રીકૂષ્ણ કૃપાનિધિ જોકેને, તેહ મહારો તાત. ૧૬
 “હસ્તિનાપુર નગરી મદા ગંગાની નીર;
 “અરુણોદયમાં એક છે એહ અર્જુન વીર. ૧૭
 “ઠાટિ કળા જાણે કામ્યની, નારાયણનું અંગ.
 “સૈંહની પેરે રણમાંડાં સદા નમ્ય પામે ભંગ. ૧૮
 “જેહેની પગાકા જીપરે જેથે હનુમાન,
 “સારથિ રથ જીપરે સદા રવાળી શ્રીજગવાન. ૧૯
 ‘વાસુદેવ અંગમાંડ વક્ષા, એહેતા નઃદેવ,
 “સંકર્ષણ-ભગિની સદા કરે જોકેની મેવ. ૨૦
 “તે મારે તાનજી તણે એ આત્મો છે રવંત;
 “અંતરમાંડાં સહકો ધરી ચૂદને કોકો જળવંત; ૨૧
 “કચેલી પેરે હય બાંધિએ, ઠાણ રચલો. મર્મ,
 “ઠાણ રીતે મળવું ઘટે, કચમ રેકેજે ધર્મ. ૨૨

“સહકો વિચારીતે ડોડો તેહ કરવું આજ.”

“સજને કાંઈ આપ્યું નથી માહારે બાપે રાજ. ૫ ૨૩

“મેં તાં કાંઈ દીધો નથી તાતજનો દેશ.

“ગાતાએ નવ્ય લોગબ્યું સુખ નાથનું લેશ. ૨૪

વક્તવ્ય

“સાધવી ! છે યુગમ માતા, અતન અશુનનું કરે.”

પાંચમે ક્રમકે બાપુવાહન સર્વ સાથે જીવરે. ૨૫
૧૯૪૬

ક્રમક ૬ હું-રાગ મારુણી

“જોઈએ શાહો તણી, મર્યાદા ક્ષત્રીકુળની રીત્ય રે.

“કેડેવો ધર્મ હીડે એ જૂતજે પ્રજુને જીપજે પ્રીત્ય રે.” ૧

એક કેડે: “એ તોરંગ બાંધીએ; સમર્થ કેરો ન્યાય રે.

“તાન આબ્યો તો ક્ષત્રીની રીત્યે મળીએ જી રણમાંહ રે. ૨

“યુદ્ધ માંડે તાં પ્રમટ યાશે પિતા પૂત્રનું નામ રે.

“અરણ્ય નમલ્યો તાહારે તાતને મૂકીને સંગ્રામ રે. ૩

“હયવર સોંપીને આગળ્ય થાબ્યો; પિતા પરમ સુખ હોય.

“સુમટ માત્ર અશુન સંધાતે સતોડાએ સર્વ ડોય.” ૪

એક કેડે: “એ સત્ય કહ્યું જી. એમ તો ન રેડે ધર્મ.

“પિતાવચનો ઘોડો બાંધે, પુત્ર તણુ નોકે કર્મ. ૫

“હયવરને પૂજી લાવો અધિક કરી રણમાર.

“અતિ આનંદ કુંતીમુન પામે બાણી મન્ય કુમાર.” ૬

એક કેડે: “અશુન અચાની નથી જાણના બેદ;

“અર્ધ અંગ તે નરનું નારી, એ તાં વાણી-વેદ. ૭.

“પુત્ર તણુ તાં સિધિ નવ્ય લીધી, સોધ નવ્ય લીધી નારી.

“પ્રેમદા પિત્રને ક્યમ વીસરે? જોઈએ વાન વિચારી. ૮

“ગોસાળમાંડે ગોટા યયા ને માણુવનું સુખ આજ. ૯

“તે માટે હયવર બાંધે. પિતા તણી થી લાજ? ૯

“રણમાંહાં જે સુદ એડેવું કરો જે આંહાંથી નાહા મપ.

“ઊપર કરવા શ્રીહરિ આવે ત્યાહારે પ્રગટ સર્વે થાય.” ૧૦

દામ્યદામ્પથી દુષ્ટી બોલે, જે જે જાળિયા બેહ.

અબ્બવાહન તે વાક્ય મુણીને મહા ચિંતામાંહાં પેહ. ૧૧

અંતરમાંહાં આલોચ્ય કરી મણિપુરનો અધિપત્ય બોલે:

“જપ તપ વ્રત નીરય ચર્યાદિક નહિ કંઈ તાનને તોલે. ૧૨

“પુત્રને ત્યાં પિતા સમાન્ય તત્ત્વ ન દીસે કાંઈ.

“બીજાં સગપણ કેટિ પ્રગટે, એ તાં ફરતી છાંઈ. ૧૩

“માતપિતાની લેહે નહિ કાંઈ ત્રણ લોકમાંહાં સાર.

“કાંત્ય છવ કપેરા જે દાના દેખાડો સંસાર. ૧૪

“પિતાબક્તિથી મકળ પદારથ, પરચલછ વચ આવે.

“પિતાબક્તિથી સધળું સાધન વ્રત તપ તીર્થ કાઢાવે. ૧૫

“માતા તાનના મુખને જોતાં મકળ થયું સાધન.

“દંડવન એક કરચે છૂટે અથ, તે પુત્ર થાયે પાવન. ૧૬

“પિતા તણી તાં પૂજન કરતાં પૂજ્યા ત્રિભોવનરાય.

“કેટિ યરા તણું ફળ પામે, લખિતી સમૃતિમાંય. ૧૭

“પિતા તણી તાં ભક્તિ કરે બહુ તાન-આત્મા પામે,

“કેટિ દરપ સ્વર્ગનો અધિકારી, દારુણ કર્મ પ્રગળે. ૧૮

“માતપિતાની ભક્તિ કરીને પાળ્યું તાન-વચન,

“ક્ષત્રીના કુળ વિષે ધન્ય એક રોહિદાસ એ તન. ૧૯

“તાન-આગ-ચાએ શ્રીરાધવજી ચરિત વરસ વનવાસી,

“રાજ્ય તણે વૈભવ ત્યજિઓ, વનમાંહાં રજા ઉદામી. ૨૦

“માતપિતાની મેવા વર્તે, પુત્રનાં લક્ષણ એહ,

“તાન યદી ગ્રહણે થાએ, વરણસંકર હોય તેહ. ૨૧

“તાન તજી પોતાને રંગે એ તાં હીડે દીન,

“કુંભીપાક નરકને પામે તે યમનો આધીન. ૨૨

- “પિતા તજીને અન્ય મારગે જે આપણે રૂપે ચાલે,
 “પિત્રિ ત્રેત વ્યંતરની પીડા ને ઘેરથી નવ્ય હાલે. ૨૩
 “પરાન્મુખ પિતાને થાતાં સકળ ધર્મનો લોપ.
 “એણે પાપે શક્તિ શાકણી રુદ્ર કરે તાંહાં કોપ. ૨૪

વલ્લભ

“રુદ્ર કરે તાંહાં કોપ રે, વ્યાધિ રૌરવ નરકે તે પચે,”
 બપ્પવાહન કહે: “જેહ નરને બક્તિ તાતની નવ્ય રુચે. ૨૫

અમકં ૭ મુન્-રાગ રામમી માણી

- જૈમુનિ કહે: મુણે, સોમવંશી રે, ઇન્દ્રેશ તથા નિજ અંશી રે.
 એમ પાર્થતણે મુન બોલે રે; કો બળવંત નહિ તેડેને તોલે રે. ૧
 પરમ વૈષ્ણવ ધર્મનો પાળ રે, ચિત્ત ચરણ-શ્રીગોપાળ રે.
 બાણવિદ્યા અતુલ છે તેડેની રે, માતા ચિત્રાંગદા છે જેડેની રે. ૨
 બીજા માતા નામ ઉદ્યોધી રે, મન્ય મેડેઈ તેડેને ચરણ મોપી રે.
 શ્રીજકુવર જડિયા છે મન્ય રે, એડેવે કુચર પરમ પાવન રે. ૩
 પરમ સાધવી તેડેની નારી રે, પાઓ પાઓ મહામત્ય ધારી રે.
 મુખે બોલે મધુરી વાણી રે, પ્રભુજનો પ્રેમ મન્ય આણી રે. ૪
 ક્રોધહરણ કાળ માંહાં રીઝાવે રે, રૂપે હિરણ્ય રંભા લગાવે રે.
 રામ કહે : અર્જુન જેડેને તાત રે,
 તેડેને કચમ વાહાવા નોકે નાથ રે! ૫

- જન્મેજય કહે: રુપિ કહિએ રે, બુદ્ધય બપ્પવાહન શુભ લહિએ રે.
 હવે ઠેહી પેરે મળવાને જાય રે? મુખ અર્જુનને કચમ થાય રે? ૬
 નિત્ય બપ્પવાહન રાય ફેરી રે, કયા હવે કહું અર્જુનની ફેરી રે.
 હવે હયરક્ષણીક જેહ રે, હય બાંધીને વળ્યા તેહ રે. ૭
 ત્યાંહાંથી સેવક શીઘ્ર સધાવે રે, ધણી પાંડવ પાસે આવે રે.
 રથા અર્જુનને શીઘ્ર ખામી રે :

“આણી નગરી હય બાંધ્યો, સ્વામી રે. ૮

“ નામ મણિપુર નગર સોહાગી રે, રાય બજ્રવાહન ઉગ્રભાગી રે.

“ પુરમાંહાં સહ વૈષ્ણવ વાસ રે, રાજા કૃષ્ણચરણનો દાસ રે. ૯

“ એકેનો દય બાંધ્યો કોણુ છોડાવે રે?

બાળ્ય હોય તો મળવાને આવે રે.”

નમ્મા કહી સેવક વચન રે, સુત નથી જાણતા અશ્વમેધ રે. ૧૦

ચતુર્ગદ્ગ રાય બધું બળિઆ રે, રથ હકારી પાર્થને મળિઆ રે.

તોડાતોડે રથ હય રંગાળા રે, સર્વ યૌવન ને મદે મછરાળા રે. ૧૧

“ જ્વળા ફરફરે, દળ બધું દીસે રે,

તોતાં સબસાચીનું મન હીએ રે

હલુએહલુએ ગાથું જાએ સેર રે,

દષ્ટે જરાએ તોતાં ચોડો ફેર રે. ૧૨

“ જૈમુન્ય કેડે : સુખય, રાજાન રે; વીસ કોડોણી અશ્વમેધ માન રે,

બધું સેન્ય સુભટ ગજબાર રે, પ્રથવીપડ યાએ હીસાર રે. ૧૩

તાંહાં પાર્થ પૂછે સહને પ્રીત્યે રે :

“ બવાજૂહનનું યુદ્ધ કોણુ રીત્યે રે ? ”

દામ્મદામ્મયી સુભટ એમ જોસે રે.

“ કો સુભટ નહિ એકેને તોસે રે. ૧૪

“ યુદ્ધ એકેનું દારુણ હોય રે, સંગ્રામે ન થતે કોય રે.

“ હંસકેત આદે જે કો બળિઆ રે,

દંડ આપી આપી એકને મળિઆ રે. ૧૫

“ એ તો બળવંત બળભંડાર રે, બાંધ્યો નન્ય છૂટે તોખાર રે.

“ જૂતળ માંહાં બળવંત એહ રે, એકેને પરમ પ્રજુથ સ્નેહ રે. ૧૬

“ આ નિરખો એકેનો દેશ રે, અણુ માત્ર નહિ અધ-પરવેશ રે.

“ નવ પક્ષવ બેઠિ રસાળી રે,

મણિ જડી સર્વ વાટ નિહાળી રે. ૧૭

“ બહુ વાડી વૃક્ષ ફળેલેલેલેલેલે, હામ્ય હામ્ય મુગધ પ્રુષ્પ મેલેલેલેલે.”

“ જોઈ અનુન આનંદ પામે રે, સદૃ તાપ રુદેના વામે રે; ૧૮

“ આ રોળા માહારે મન બેસી રે,

કહીં આહાવી રચના નવ્ય દીડી રે,

“ દીસે ચતુર ભૂપ બળધારી રે, આપણે હાથ્ય દેવ મોરારી રે.” ૧૯

રથ ઉપરે ધ્વજ નાંદ રે, શબ્દ કરચો કપોતે તાંહ રે.

મુછી પાર્થ પામ્યા બહુ ત્રાસ રે :

“ આંહાં બિગરવાની નહિ આસ રે.” ૨૦

સર્વ મોઘને ચિંતા થાય રે : “ રક્ષા કરશે વૈકુંઠરાય રે.

“ તમ પાસે શ્રાવર સ્વામી રે, તેણે રેલેશો આનંદ પામી રે. ૨૧

“ એમ નવ્ય ચિંતા કાળિએ રે,

આંતરિ પ્રભુ પ્રીત્યે ભળિએ રે.”

અનુનને ઢેકે સર્વ કાવરે : “ કા પ્રભુથી બળિએ હોય રે ?” ૨૨

એલેલૂં કહી આલે રાગન રે, આવ્યા મણિપુરને સનિધાન રે,

એક મુંદર દીઠો હામ રે : “ સદૃ દળ બિતારો આમ રે.” ૨૩

સર્વ સૈન્ય બિતાર્યા શૂર રે, એક જોગ્યન નગરથી દૂર રે.

તાંહાં શિબિર રચાવ્યા રાય રે, મર્ ચિંતાતુર મનમાંય રે. ૨૪

વલણુ

ચિંતાતુર મનમાંકેં સહકો, બિતરૂં દળ અનુન તણું.

ધરાપડ કંપિત હવૂં, એમ સૈન્ય સંગે છે ધણું. ૨૫

અમક ૮ મું—રાગ અસાવરી

બિતરિજે મર્ સૈન્ય આરમ સર મુંદર નીર.

અનેક વૃક્ષસમોહ જાહે રે, ચર્ચ રહ્યા મંભીર. ૧

હય ગજ રથ નહિ પાડ, મુખાસન જડિત અમુચ્ય,

મશરૂ રૂપસોજી પીતાંબર બહુ પટકુલ. ૨

મુગટ કુંડળ મણિહાર બેહેરખા બહુ કોટિ-સૂત,

મુદ્રિકા રાન . જગાવ ઝળહળે મોત્ય વિચિત્ર. ૩

ઉભયતળ નીલ પીતપટ કેસર કમળી વાગા,
 પામરિઓ પેરય પેરયની જેલે રંગ બોડોળા લાગા. ૪
 ખપૂઆ ખડગ કટારી સંઘે, કરે ઓપે ભાલા,
 ભાયા ધનુષ હાય-નાભ્ય, નહિ કે દળમાંહાં દાસ. ૫
 કુંતીમુતના ચિગિર આગળે એમ શોભે જાગ્યા.
 એક મૃગ ચિતરા ચાર્દલ સિંચાણા મહીને મળ્યા. ૬
 ભ્રમતિક ગજ જેહ રાખ્યા મુખ આગળ્ય આણી,
 જોનાં દષ્ટિ ભરાય, ક્રિપા એમ સારંગપાણી. ૭
 મુખદ માત્ર રાગન નમ્યા અશુનને આત્રી,
 પાએ નમીને સર્વ સખા ત્યાંહાં દિવ્ય સોહાત્રી. ૮
 અનેક મુખના રંગ, મનોહર વાણી બોલે :
 “ત્રણ લોકમાંહાં ભાગ્ય નહિ, અશુન, તમ તોલે. ૯
 “આ કૃતજ્ઞતા યોધ મંચ સાત્વિક બળધારી,
 “પ્રહુમન પ્રભુના પુત્ર રણ માયા વિનારી. ૧૦
 “આ અનિરુદ્ધ અતુલ યોધ, યુદ્ધ દારુણ મહા સંભામ,
 “આ કર્ણકુંઘર રણે કાળ ફેડે મહારથીના હામ. ૧૧
 “યૌવનાશ્વ બળપૂર, કુંઘર આ મુગળ મુલેગ.
 “અનુશાસન દાનવ જૂપતિ, બપમ પ્રલેનો મેધ ૧૨
 “આ નીલ હંરુશ્વજ કેડે : ‘હં હં તમ સાચ્ય’.
 “વળી તમે ઠાણ ક્રીધાં યુદ્ધ શસ્ત્રવિદ્યા તમ હાથ. ૧૩
 “લઘુલાઘવી ગતિ હોએ, લલા જુગ બદ્ધ બળિઆ.
 વળી વિપ્રમ ભોમિ ગિરિ રણસ પામ્યા જાંહાં શરિઆ. ૧૪
 “વળી હાપરય તમ ઈશ્વરેશ નિશદિન રક્ષાકારી.
 “દષ્ટ પડ્યે ક્રિપાનાથ આવે તમ પાસે મોરારી. ૧૫
 “કરતુમકરના જેહ તમારે વશ વર્તાય,
 “નહિ તો એક મુધન્વા પુત્ર માહારો તમે કયમ જાણે” ૧૬

- “એમ સદા નિરંતર ભક્તિ પ્રભુને છે વાહાલી, ૧
 “નહિ તો યશ કયમ થાય? વળો હથેને ઘેરમ આલી. ” ૧૭
 “આ બાળવાહનરાય, આપું અહમ્યો એહેને દંડ,
 “એહેના જેજ રઘુનાથ સમાન્યે છે અતિ પ્રયંડ. ” ૧૮
 “એ સાથે રણમાંડે કરે નહિ કો. પ્રાકમ,
 “પણ એ નમશે તમ ચરણે, એહેવા સ્વામી પરબ્રહ્મ. ” ૧૯
 જૈમુન્ય કેહે છે: સ્થાપ જ્વાળાના મુખનો જેહ,
 દ્વિસ તણું તે માન થયું પરિપૂરણ તેહ. ૨૦
 પુત્ર તણે તે વિયોગે પોતે ચર્મ રહી છે બાણ,
 અર્જુન ને જુષકેત જુગમના હરશે પ્રાણ. ૨૧
 નીલધ્વજની નારય વળી ગંગાની તીર,
 સ્થાપ જાહનંધી-મુખનો સુણ, જન્મેનય વીર. ૨૨
 ચિંતા ઉર અર્જુન હોયે, વળી એમ મનથં જાણે,
 કાણ કાણ જીત્યા યોધ યુદ્ધે મન સાથે વિખાણે. ૨૩
 પછે ધરીને દષ્ટિ યોધ સર્વ મેન્ય મંભાળે:
 ‘કરશે નાથ કૃપા જે મહા કુઃખ પડય તે પાળે. ૨૪

વલણ

- “કુ.ખ પડયે પાળે કૃપાસાગર”; એમ અર્જુન મન્ય ધરે.
 હરજીસુત કેહે: પ્રણ એહેવા ભક્તને કરુણા કરે. ૨૫

જમક ૬ મું—રાગ મારૂ

- હવે બાળવાહન મનમાંમાં ધરે, માતાજીને મંદિર પરવરે.
 તાનજ આખ્યાની વિધિ કેહે:
 “પછે, બાપજીને મળવા જૈએ.
 “આપે આગન્યા માતાજી, ત્યમ કીર્તિએ રે. ૧
 હાજી—“આપે આગન્યા ન્યમ માતાજી,
 તે વિધિ કરીને જાણે છં.
 “તાત તણું તાંહાં દર્શન કર્યાં તીર્થ સર્વ અવગાહું છં.” ૨

માતાને પરદક્ષણા કરીને ચરણે લીને નમિઓ છ :

“આજ માતા મુજ તાન પધારયા,

તાપ રુદેનો સમિઓ છ. ૩

“અશ્વમેધનો તોરંગ આવ્યો, વાંચ્યું તેડેનું પત્ર છ.

“હસ્તિનાપુર ગંગાને કાંડે લખિજાં માંડે પવિત્ર છ. ૪

“પાંડુરાયને પાંચ કુંઞર છે યુધિષ્ઠિર રાજન,

“માતૃવ-કુંઞર મધ્ય લખ્યા હિતકારી ધીભગવાન. ૫

“કુરુ-સંધાર પાંડવે કીધું, વળી શ્રાવ નિજ કણું,

“દ્રોણાચાર્ય ને બીજમ પિતામહ તેક પાડ્યા મણુ ૬

“અષ્ટાદશ દ્વેડોણી ત્યાંહાં મારયું, થયા અષ્ટાદશ દિન,

“હસ્તિનાપુરમાં રાજ્ય કરે છે આજ યુધિષ્ઠિર રાજન. ૭

“અશ્વમેધ આરંભી મંદિર અને મેડેલિગે વાજ્ય,

“આણી દિશે ને રાય રહ્યા છે તે જીત્યાને કાજ્ય. ૮

“પેડેલો રાજસોય એક કીવો, જીત્યા સર્વ નરેશ.

“હવે અશ્વમેધ આરંભ કરી આણી દિશે કરયો પ્રવેશ. ૯

“સેન્ય-પટા જી સાથે. અર્જુન આપણે નગર આવ્યા;

“તે થેડો મંદિરમાં બાંધ્યો, ને નરનારાયણ કાઢાવ્યા. ૧૦

“સાંભળિએ પાંડવની શોભા; અર્જુન કારણરૂપ,

“કૃષ્ણાર્જુન સદા છે જોડે. એકેનાં એક રવરૂપ. ૧૧

“પરમ ભાગ્ય, માતાજી, કેહે. ને અર્જુન મુજ તાન

“કેણુ કૃપાએ અર્જુન પામ્યા તે ક્રોડો, માન. ૧૨

વાક્ય સુણીને આણુંદ પામી આભ્યંતરમાંહાં હરિઆં.

અર્જુન કેરું નામ સાંભળી પૂરણ એકે ભરિઆં: ૧૩

“અરે કુંઞર, નારીનો ભણો પરાધીન અવનાર.

“મેહિંજોયા તે સદા નિરંતર તાન બાન પરિવાર. ૧૪

- “સાસુ સસરો કંથ પુત્ર કેરાં મુખ સાહારૂં જોય,
 “સદા નિરંતર નારી અળળા મુખ જોઇએ તે હોય. ૧૫
- “ગુજ આધારે અમ્મે રહ્યાં છું; મુખે જાએ છે દિન.
 “પાણિમહલુ કરયા પૂઠે, મુત, દીકા નથી અનુન. ૧૬
- “હારણુરૂપ સદા એ અનુન નરનારાયણુ જાણો,
 “ત્રણ લોકમાંહાં કુંતીસુતનો મહિમા છે સપરાણો. ૧૭
- “એહ કયા કૈકે, મુત ગુજને, જ્યમ અનુનને પામ્યાં;
 “ગુજ સરખો અમ પુત્ર પ્રગટયો, સકળ દુઃખને વામ્યાં. ૧૮
- “ચિત્રસેન્ય તે તાત અમારો, તેણે દીધો સ્થાપ.
 “દેવખાત-સરમાંડે જૈને થયાં મહત્તા મુજ આપ. ૧૯
- “તાત તણી મેં સ્તુતિ કીધી: ‘કૈકે, સ્થાપ ચક્રી મૂકાગિ;
 “કુમારિકા માહારાં નામ રજો ને દેવરૂપ વળી થાગિ. ૨૦
- “કૃપા કરી મુજને વર આપ્યો: ‘અનુન ગુજને વરશે;
 “‘કૃષ્ણાનુન જાદવ પાંડવ દ્વાપરમાંહાં અવતરશે. ૨૧
- “‘અનુન એક સમે સર આવે તેહેનો ઐહેજે ચરણ,
 “‘અંગીકાર તાહારો તે કરશે પામિશ ઉતમ વણુ.’ ૨૨
- “મીન તણું તન હું પામી પડી તે સરોવરમાંહ,
 “શ્મરણુ કરતાં અનુન ક્યેવં ઐહેવાને તે પાપ. ૨૩
- “વણા કાળ રહી હું સરોવર ફેપ ધરીને મીન;
 “અતન કરતી કુંતીસુતનું અને થઈ હું દીન. ૨૪

વણણુ

- “અને થઇ હું દીન રે, સાંભળ, કુંઅર, સર્વયા.
 “એ માહારાં મેં દુઃખ કહ્યું; હવે ઉલોપીની મુણે કયા. ૨૫

અમક ૧૦ મું—રાગ દેશાખ

હવે સુત, સાંભળો, કહું પાતાળજી,

રુખિ દુર્વાસા આત્મા કૃપાળજી,

પુંડરિકનાગે કરી સેવાય જી, બક્ષ ભોજન પૂજી બહુ પાવ જી. ૧

દ્વાજી—નાનાવિધિ પૂજા સમર્પી, વચ્ચા રુખિવર, દેવ, ૨

ઉત્પત્તિએ ત્યાંહાં પામે રહીને સદ્ગુણ કીધી સેવ. ૨

પછે રુખિવર કૃપા આણી બોલિઆ ધરી રનેહ :

‘ભતાર પામે દેવાંથી, દિવ્ય જોડેની દેહ.’ ૩

‘કૃપાસાગર, તમ સમાને હોએ માદારે કંથ.

‘જે કારણ બેણે બકિતનાં, સર્વ શાંતિ કચેરા પંથ.’ ૪

પછે રુખિવરે બોલિઆ : ‘તું પુત્રી માદારી હોય.

‘વરદાન કેડેનાં વિરાંથી; તું મન્ય વિમાંથી ભેય. ૫

‘વિરાંતી તું વચન કેડેનાં, તુહને પ્રગટ્યું પાપ.

‘નાગલોકે કામે વરે નહિ.’ રુખિવરે દીધો સ્થાપ. ૬

‘અરાન તું તાંહાં અંતરમાંહાં; ઘડને દીગિએ વરદાન,

‘ભતાર અર્જુન પામશે, તે અપર અંગ-ભગવાન. ૭

‘ક્ષત્રીકુળમાંહાં અદ્રવંથી દક્ષિનાપુરનાથ,

‘રાય પાંડુ કેરા પાંચ કુંભ. કુંતી જોડેની માન. ૮

‘એકે મમે તીર્થ મશે આવે ધરી બચુઆં અંગ,

‘દેવધાન-અર્માંહાં, ઉત્પત્તિ, તમ મેળે તેડ પ્રભંગ. ૯

‘મિત્રમેન્ય-નનયા તે મરીવરચે માહતીનું રૂપ,

‘અર્જુન કચેરા અરણ્ય ગ્રેહેશે, પામે દિવ્ય સ્વરૂપ. ૧૦

‘મિત્રાંગદાનું ૩૫ દેખી કરે અંગીકાર,

‘તું ચીધ જોને અરજે નમે, તે તમાગે બતાર. ૧૧

‘તે સરોવરમાંહાં સિદ્ધાલય મદા વિરાજિત છે હામ.

‘ત્યાંહાં પૂજા સંકરની કરે તારારે સરે સધળાં હામ.’ ૧૨

૧૦. પાંડૂવાહનનું આખ્યાન

- એમ કહી મુનિવર ચાલિયા, સાંભળો કુંઞર, એહ.
 ઉલૂપી પૂજા કરે, શંકર તણે અતિ રનેહ. ૧૩
- હું મીન કેરું રૂપ પામી તે સરોવર માંહ,
 રમરણ કરતાં કુંતીસુતનું દિવસ ચાલ્યા જાય. ૧૪
- શિવ તણે ડોકરે ઉલૂપી બહુ સખી સાંચે માન,
 સરોવર મધ્યે શિવલિંગ છે તાંહાં અનેક વિધિનાં તાન, ૧૫
- નાગણી સખીઓ સ્વરૂપા એકએકથી રમરમાર;
 યૌવન તન પૂરણ ભર્યાં, ગુણ કાળો નહિ પાર. ૧૬
- અનેક અંદન સુખ બહુ પેરચનાં, કૃષ્ણાગરના ધૂપ.
 નિત્ય આવે રવિ ભિજતે, પૂજે શંકરજીવું રૂપ. ૧૭
- અસ્તાંગત્ય બહારે અર્ક યાચે તાહારે જાયે ઘેરચ.
 ચિત્રાંગદા માછળી વધી એ ઉલૂપીની પેરચ. ૧૮
- એમ કરતાં ગણા દિન થયા, જાણે મુરતો સાચ.
 હવે અર્જુન આગ્યા તે કહું, સાંભળોને, સુત, વાત. ૧૯
- પાંડુ રાયના પાંચ કુંઞર કુંતીમાતા હોય,
 પંચવક્ત્ર મહાદેવજી અવતરયા પામે સોય ૨૦
- શત બ્રાત કૌરવ સેન્ય સાથે રાજ્ય દુર્યોધન,
 ઇંદ્રપ્રસ્થ આપ્યું કૌરવે, રહે પાંડુના ત્યાંહાં તન. ૨૧
- સાખ મીણ રાજ ને છાણ કાગળ કપટ-મંદિર કીધ,
 અશુભ અર્થે પાંડવને તાંહાં વાસ ગેહવા દીધ. ૨૨
- તે વિદ્વરજીએ બેઠ જાણી ખનક મોકલ્યો તાંહ,
 તેણે દારે શણંગ મંદિર કરી બિઘાગિજી વનમાંહ. ૨૩
- કપટ-મંદિર બાળતે નીસરયા પાંચે વીર,
 અવનીતો ભાર બિતારતા ચાલ્યા રણના ધીર. ૨૪
- ભાર વરસ છાના દુર્યોધનથી ભમ્યા અવની મધ્ય.
 જીભમ દ્રોણ કૃપા કલ્યુ ન જાણી તેકેની શુદ્ધય. ૨૫

વલણ

ન જાણી તેડેની શુદ્ધ રે, પછે કુપદ નગરે જઈ રવા,
મહાવેષ અગ્નિને કીધો, પદી વરી પ્રગટ થયા. ૨૧
૨૬૦

અમક ૧૧ મું—રાગ ગોલી, ચૌપાઈ

દૂપદી કહીને લાન્ધા તાંહ, કુંતી માતા બેઠાં છે જાંહ,
બીમ કેડે : 'સુલો, માતા તહમ્બો

સકળ પદારથ લાન્ધા અહમ્બો.' ૧

'પ્રેમ કરીને અમ દીનિએ પાંચ મળા વેઢે'થી લીનિએ.'

'માતા, તમ્બો કોણ વાણી વદી? એ તો અહમ્બો લાન્ધા દૂપદી.' ૨

વચન માનાનું મુસ્તકચ ધરી, એક પાંચને ઘેરપ મુંદરી.

ઈદ્રપ્રસ્થ લાન્ધા જળ ધણે, વસિઆ મંદિર આપ-આપણે. ૩

હવે દૂપદી એક જ સની કેહી પેરે ભક્તિ કરે શુભવની.

પરમ સાધવીની મુણિ, કથા, પુત્ર કહાં તુજને સર્વથા. ૪

કેહી પેરે ભક્તિ કરે માધવી પાંચની ગતિને શુધ્ધ નવનવી.

પાંચે દુઃખ પામ્યા મન્ય સહી. કુંતીજને ચિંતા ઘર્ષ. ૫

કેહી પેરે નારી કરશે ભક્તિ; એક નથી, પાંચેની મુક્તિ.

ચિંતા આણી બેઠા તેહ; ધરે કોણ નારીયાં સ્નેહ. ૬

પાંડવ બેઠા ઘર્ષ ઉદાસ, તેણે સમે પધારયા વ્યાસ.

આસન માંડી પૂલ્યા પ્રેમ, પછે પૂછિએ કુસંગીપ્રેમ. ૭

વ્યાસ પ્રયે એમ બોલ્યા ધર્મ : 'સકળ શાશ્વત જાણે મર્મ.'

'સ્વામી, કોણ અમારી મત્ત? નારી એક, શી કરવી મત્ત? ૮

'ધર્મ' રેડે તે કીજે, મુંન્ય; ભણે પધારયા, પ્રગટ્ય પુણ્ય.

'દૂપદી ભક્તિ કરે કોણ રીત્ય;

અને અધિક કપમ જીવજે પ્રીત્યા. ૯

'ધર્મ' રેડે તે કોહો, રુખિરાવ.' એમ કહીને નમિઆ પાવ.

ધર્મ બીમ અગ્નિને લધુ જાન નમ્યાં દૂપદી કુંતી માતા. ૧૦

રુખિણ કહે : ‘પાંડવો, સુભો, જો પાળે ધર્મ સાધવી તણો,
 ‘જો તાં કષ્ટ ખમે નિજ કામ, કરશે અનુક્રમે સેવાય. ૧૧
 ‘ખમશે કષ્ટ શરીરે ઘણું તો રેડેશે બિરદ સાધવી તણું.
 ‘તે મયોદા કોહો વિધિ કરી, પાળે ધર્મ પરમ સુંદરી. ૧૨
 ‘અનુક્રમે એવા આચરે, બોહોતર દિવસ ભક્તિ ભક્તી કરે.
 ‘એક સંવત્સરમાં હાં એમ સતી,

બોહોતર બોહોતર દિન ગુણવતી, ૧૩

‘ભક્તિ કરે આણીને હેજ, અધિક એકેનું વાધે તેજ.
 ‘વિશાળ કુંડ ત્રિખૂણે કાળિએ

તેકેમાં હાં અગ્નિ ભરી દીગિએ. ૧૪

‘કળા સંપૂરણ પાવક તણી, ધારા ઘૂત કરવી અતિ ઘણી.
 ‘મંચ ગચ્છ નાહાવું વિધિ સ્નાન, કુસુમવસ્ત્ર કરવાં પરિધાન. ૧૫
 ‘શંખભેરનો નાદ વિશાળ, પડે નારી જઈ પ્રાતઃકાળ,
 ‘નાહી અગ્નિમાં હાં સાંભળી ભૂપ, અધિક દૂપદી વાધે રૂપ. ૧૬
 ‘વળી બીજે મંદિરે જાએ કામ્યની,

એણી પેરે ભક્તિ કરે ભામ્યની,

‘એમ મયોદા પૂરણ કરે; એમ અગ્નિમાં હાં કાયા ધરે. ૧૭
 ‘એણી પેરે ધર્મ રેડે, સુભો વીર; ખમશે નારી કષ્ટ શરીર.’
 વળી વ્યાસે એમ વાણી કહી :

‘દૂપદી જેહ મંદિરમાં હાં રહી, ૧૮

‘પાંચે સુભટ માંભજો સહી, તે મંદિરે ચ્યોડે જાવું નહિ.
 ‘જો જાએ વિરાસે તેકેને દારચ,

છે મંદિર માં હાં કેડે નહિ નારચ, ૧૯

‘તો તેકેને પ્રામિત-વિધિ હોય, એક સંવત્સર પૂરો જોય.

‘ભગૂઆં વસ્ત્ર સંન્યાસી ચર્ચ તીર્થ જાળી આર્વા ઘેરચ સહી. ૨૦

‘એણી પેરે તહુચો ચલવો ધર્મ, વશવર્તી યાશે પરબલ.

‘દ્રુણભક્તિ રાજો બહુ પ્રીત્ય.’ રુખિવર આત્યા કહી એ રીત્ય. ૨૧

એમ કરતાં દિન ચાલ્યા જઈ, જીવ જગતમાં જાણે સહ.
 દૂપદી ઘેરય યુધિષ્ઠિર, તણે સેવાભક્તિ કરે રનેડે ધણે. ૨૨
 તે ઘેરય અર્જુનનાં આયુદ્ધ ભાથા અભ જાણુ જે યુદ્ધ.
 મૃગયા-અર્થે જાવું વન, જે આયુધ દ્યાવ્યા આર્જુન. ૨૩
 જૂંબ-મુળી તાંહાં જઈ આવિઆ પછે સંન્યાસીરપે થયા,
 ભગવાં વસ અંગ્ય આદરી, નમ્યા રાયને માજા ધરી. ૨૪

વલણ

ધરી માજા ચરણ નમિઆ જૂપત્ય મોક ધરી રહ્યા.
 માતા સાથે ચારે બાંધવ જોઈને આશ્રય થયા. ૨૫

અમકે ૧૨ મું—રામ સામેરી

જમુન્ય ખોયા : સુણો, રાજન જી,
 રૂપ સંન્યાસી ધરી અર્જુનજી,
 આયુધ સાથે નીસે રૂપવંત જી,
 રાજ બાંધવે ઘેરયો શોક અનંત જી. ૧

હાજી—તે શોક ધરતાં નમ્ય રહ્યા, તે તીર્થ કરવા જાય,
 મયાંગ વ્યાસની, રામજી, ધર્મ કથમ લોપાય? ૨
 કેટલા ક્ષત્રી વિપ્ર મહુ મોકલ્યા અર્જુન સાથ.
 અર્જુન એડેના જળહળે જેડેવા વૈકુંઠનાથ. ૩
 તીર્થ ભમતા આવિઆ તે મરોવરની તીર.
 પદાસ શોભિત વનરપતિ કળ સહિત બહુ ગંબીર. ૪
 પુષ્પ પરિમળ વેલ્ય આંખાં મોગરા મુચકંદ,
 સૂર્યવંશી કમળ બહુ નિરખતાં યાજે આનંદ. ૫
 ગંબીરતામહિ નીર ભરિજે, સમગ્ર નિર્મળ તેહ,
 અનેક તાપમ તપ કરે, પક્ષી વસે અતિ રનેહ. ૬

- અનેક તરુવર તણી શાખા બિતરે જળમાંહ. -
- જેતાં સુખ બહુ પામિએ. ચાલના સરમાંહાં જાંહ. - ૭
- તે સરોવર મધ્ય. ડુંગરી, ત્યાંહાં વૃક્ષનો નહિ પાર. -
- ઉદક પાખલ. શોભિતું તે દીપને આકાર. - ૮
- દેવળ શિવનું વિરાજિત, તાંહાં નિત્યે આવે દેવ. -
- નાનાવિધિ પૂજ્યા કરે બહુ ભાંતિ કરના એવ. - ૯
- બહુ નાગચણી સંગ્ય ઉગ્રોપી આવી રહી તેણે દામ્ય. -
- ટાંડવ કરે બહુ નાગચણી, છે અશ્વનું કેયેરે નામ્ય. ૧૦
- ચિત્રાંગદા માછલીરૂપે રહી નિરખે ચક્ષુ,
- એકેવે સમે અશ્વનું આવિઆ 'ત્રીકુણ' જપના સુખ્ય. ૧૧
- ત્યમ શોભે અમર-અધિપત્ય એકેવી શોભે કાંત્ય,
- કે અપર જાણે અવિયા પેકુંકપતર સિદ્ધાંત. ૧૨
- તે સરોવર અશ્વનું દેખી પામ્યા મન્ય જિહ્વાસ :
- 'આંહાં માર્જન કરી હિપાસવાનો દામ વિશ્વાવાસ : ' ૧૩
- સુંદર છાયા, પાખ્ય શોભિત, બિનરચા એક રચા-મ;
- વસ્ત્ર આલુધ ત્યજી જળમાંહાં પેદા અર્થે-રતનાન. ૧૪
- એળખી અશ્વનું, ચરણ જળને ગ્રણે છે તતકાળ;
- આકર્ષી આ રગિઆ તવ ધરમ રૂપ વિશાળ, ૧૫
- માછલી કયેકં તન ત્યજીને પામી હિતમ અંગ.
- રૂપ સુંદર નિરખતાં અશ્વનું પામ્યા રંગ. ૧૬
- જોઈ પાર્ય આમન્ય પામિઆ, પૂછિશું તેણીવાર :
- 'એ સ્થાપ કેકેના સુખ તણે, ત્રંહોકચસુંદર નારચ. ૧૭
- સ્થાપ-અનુમલ-કથા પૂર્વ તણી કરી, સર્વથા હેન.
- અંગીકાર કીવેા ગુડાકેશે જાણી સર્વ સકેન, ૧૮
- ઉલૂપીએ તે નિરખિજાં, ને એહ અશ્વનું-રૂપ,
- ચિત્રાંગદા એ દેહ ત્યજીને પામી દિવ્ય સ્વરૂપ: ૧૯

અનેક સૂંચે નામ્યણી, જ્યમ વાદળ ફરતી ચંદ,
 સોળ કળાઈ જાણે આવી બેટવાને ઈંદુ. ૨૦
 ચરણ ન હમે નીરને, તે શોભા કહી નમ્ય જાય;
 જાણે કંદ્રપ-સેન્ય સાથે નમ્યો અર્જુન પાય. ૨૧
 કર્મજોયન દીર્ઘતા, જ્યમ જાળ શોભે હંધુ;
 કાંત્ય આગળ્ય કનક લાજે, અરુણના મુખવણુ. ૨૨
 રૂપ દેહેતાં પાર નાવે; સુધાભરિઓ સિંધુ;
 સહસ્ર કિરણે ઝળહળે જ્યમ શરદ કેરો ઈંદુ. ૨૩
 ઉલૂપીને નિહાળી અર્જુન રીઝ્યા મન્ય.
 અર્જુન ત્યાહારે બોલિઓ : ' માત તાત તાહારાં ધન્ય. ૨૪

વલણ

' માત તાત તાહારા ધન્ય. ' ઉલૂપીએ પૂર્વ કચેરી કહી કયા.
 રનેહ આણી યુગમને ત્યાહાં અર્જુન વરિઆ સર્વથા ૨૫
૬૪૦

ઝમક ૧૩ મું-રાગ રામઝી

ખાલણ સૂંચ અનેક રે કારણ સામનાં જાણે,
 ગાંધર્વ વિહિવા ત્યાંહાં કીધ રે, વેદના મંત્ર વિખાણે, ૧
 તે સુંદર સરોવર તીર રે જ્યા અર્જુન ત્રણ રાત્ર,
 ત્યાંહાં જન્મથી પ્રાક્રમ જોઈ રે કવી રનેહ સાથે વાન. ૨
 બ્રહ્મક્ષત્રીનેા જો સાથ રે નગર પોતાને પજ્યા;
 પછે ગાંડીવ ધરિજિં હાથ્ય રે ભાથા યુગમ સંભાળ્યા. ૩
 એમ અર્જુન દેહે વચન રે : ' સાંભળો નારી બે, પ્રીત્ય;
 ' હું તો નિસરચો આણે ઉપે રે, જ્યાત્રા તીરથ રીત્ય. ૪
 ' હું તો બખીને આવું જાહારે ઘેરચ રે, તેહું હું તમને નારી.
 ' તાહાં લગે જાઓ પાતાળ રે, સાંભળો તહમ્યો મદ્યારી. ૫
 ' આપણે પ્રભુ ઈશ્વરેશ રે, અર્ચન નાયનું કરજ્યો,
 ' મન સોંપી શ્રીમહારામને ચરણે ચિત્તું ધરજ્યો. ૬

હાળ—'મનહું રાખજો ચરણ-ચતુર્ભુજ, એ આપજો કુળધર્મ.

'આપજો સખા સહોદર બ્રાતા માતા પિતા પરિશ્રમ, ૭

'પ્રભુનામ-માંકાં જપ તપ તીરથ ધત ઉઘાપન લેકે.

'સદા નિરંતર કૃષ્ણભક્તિ ને કૃષ્ણ નિન્દા નન્ધ રહિએ, ૮

'હરિહર નામ તણું ફળ એકેવું, સધળા દોષ મૂકાય.

'દાજે કર્મ પરાપર કેરું, કૃષ્ણ સમાન્ધે યાય. ૯

'પરમ પ્રીત્ય તો મૂઢને ઊપજે, દૂર થકી છો પાસે;

'કેવળ કૃષ્ણભક્તિ હરિ પાખી ખીન્ને નહિ વિશ્વાસે. ૧૦

'ન્યમ સઘળી નદીનું નીર મળીને સમાય સાગરે એક,

'ત્યમ તજે વિધ્યને સવકે દેવતા નહિ કે હરિ પિતરેક. ૧૧

'બ્રહ્મતેજથી દેવ પ્રગટે, ન્યમ દીપ અમિથી કીન.

'એક થકી તે સદસ પ્રગટે, પણ તે આગાધીન. ૧૨

'મન જડભો વિશ્વેશ્વર સાથે, સેવા કરત્યો એકેવી,

'કૃષ્ણ ખ્યાન ધરે ભમરીનું, ભમરી થાયે તેકેવી. ૧૩

'અદ્વૈતવ આપણ સરખા બહુ પેરે ફેરા ફરિયા.

"એકવું મન જડભો પ્રભુ મનથં,

ન્યમ કૃષ્ણ સંગ્ય અવતરિયાં. ૧૪

'શ્યામ સજળાન નીલનારાયણ પીતાંબર-પટધારી,

'મણિમય મુગટ રત્ન કુંદનથં ઓથે શીસ્થ મેલારી. ૧૫

'ગદ્ગદ કપોલ વિરાજિત નિલવટે તિલક રેખ રંગાળી.

'શુકર્યંત્ર નાસિકા અહભુત વંક વળી અભિઆળી. ૧૬

'કમળ-દીર્ઘદંત લેલ્યન સુંદર કૃપાવંત મુખ ભરિયાં.

'રેખા રંગ સદા જયકારી ભક્તિહૃદય હિત હરિયાં. ૧૭

'કુંડળ અપળ ચતુર્ભુજ શ્રીવલ્લ કૌસ્તભ મણિનો હાર,

'શૃંગ ચક્ર ને ગદા પદ્મ એ શોભીતા કર ચ્યાર. ૧૮

'વક્ત્રચળ આતિ સદા વિરાજિત, નાભિ કમળને વશ્યં.

'નિર્મળ પાખો પ્વજ અંકુશ ને પદ્માંકિત છે ચરણ. ૧૯

- ‘ગરુડાસન’ શોભતાં વનમાળી ઉદારરૂપ સત્ય સ્વામી, . .
 ‘નિશા દિવસ’ એ ધ્યાન રાખિએ, એડેવા અંતરમામી. ૨૦
 ‘ભજતાં સકળ પદારથ પામે અધિક સુવંદ્યા થાએ.
 ‘લય રાખે નારાયણ સાથે તેડ પરમ પદ પાએ. ૨૧
 ‘કૃપાનાથની ભક્તિ કરતા મુખે દિવસ ભરો.
 ‘માહારા જીવનપ્રાણ નરહરિ, મુજને મુખ બહુ ઘણો.’ ૨૨
 વળી અનેક વિધિનું જ્ઞાન કશું ને ભક્તિ ભણી સંભળાવી.
 ‘ત્રેમ - પ્રીત્યે આપી કહી સેવા તેડ રુદેમાંહાં આવી, ૨૩
 ગુરુકેશનાં વાક્ય સંભળી મન, અમારાં દુરિયાં.
 ‘અધુરી વાણી કયા કૃષ્ણની પૂરણ રોડે ભરિયાં. ૨૪

વલણ

- ‘પૂરણ રોડે ભરિયાં રે, અગુનવાણી નિર્મળા :
 ‘ત્રેલોક્ય કથેશં તત્ત્વ પામું ભક્તિ જુદર કામળ.’ ૨૫

મક ૧૪ મું—રાગ [એ જ]

- ઠૈમુન્ય કહે : રાયજી, મુલો, બહને નારી જોડ,
 ઉપદેશ દેઝ અગુને, કરો કૃષ્ણમે તેડ. ૧
 દર્પણ નિર્મળ હોએ, તેડ દેખાડે રૂપ.
 ઠાટ અરીસામાંહાં ભરયો, થાં દેખે, જૂપ ? ૨
 નારી જે રીત્રી ધણું, જળ આત્માં ચક્ષુ.
 કર જોડીને જયરી, પિઠ સાથે મજુ (૧). ૩
 ‘સ્વામી, પતિવ્રતાને નીમ છે, કંચનું દર્શન,
 ‘કાષા રિના કચમ લીલિએ, જળ ખીમું અન્ન ? ૪
 મુખ દુઃખ, સ્વામી, તમવણું, ભણિએ કોણ રીત્ય ?
 ‘તેવેની ત્રિધિ અમને કોડો; જ્યમ બેપજો પ્રીત્ય.’ ૫
 પાંચ ખીજ દાઢિમ તણાં આપિયાં નરદેવ :
 ‘આ વારી સે વૃક્ષની ફરજો તમે સેવ ૬

- નય પદ્મવ હોએ જાંઠાં લગે તાંઠાં કુશળી અંગ,
 'પુત્ર તણું ફળ પામશે, રાખજો ભક્તિ રંગ.' ૭
- આગન્યા લેઈ અર્ચન વળ્યા, એકલા થઈ વન.
 પિકરમાંડાં અહમે આવીઆં વું પ્રગટ્યો તન. ૮
- તાત તમારે મારગ કલો : ભગવા ભગવાન;
 તે ટુળને અહો જન્મથી કંઠી ભક્તિ નિધાન. ૯
- તે સમ્યક્સાચી આંઠાં આવીઆ, જોડેને સારથિ સ્વામ્ય.
 દર્શન કીજો નાયનું, સર્વ સીધાં કામ. ૧૦
- બપૂવાહન કથા સાંભળી છે નમિઓ પાય :
 તે ટકને દેખાડિએ, સાંભળો સત્ય, માય. ૧૧
- પછે કુંઝરને તેડી આવીઆં, જાંઠાં દાદિમ હોયે.
 પૂજ્યો દીસે તે ધણું, ફળપત્ર નહિ કોયે. ૧૨
- માનાને ચિંતા થઈ, કુઝી થયો છે જાળ.
 અર્ચનને રક્ષા કરે, રાખી યાગોપાળ. ૧૩
- આગન્યા માગી માતની બપૂવાહન વીર.
 સિદ્ધ મંદિરમાંડાં આવીઓ, નમ્યો સ્થામશરીર. ૧૪
- મુંદર વર મંદિર વિષે વિરાળ્યા છે જાંઠ,
 ભક્તરાજ ચરણે નમ્યો કૃપાનાથને તાંક. ૧૫
- ધન્ય એ કુળ પાંડવ તણું, જાંઠાં ધેણનાથ;
 અર્ચન ધન્ય ધરા મધ્યે, જોડેની હીડે સાથ. ૧૬
- વળી ધર્મરૂપ અર્ચન સદા નારાયણ-અંશ,
 જોડેની માના પ્રગટી યાદવ કરે વંશ. ૧૭
- સકળ ધર્મ યાદવ થકી આપ્યો ભોમિમાંડ.
 સુર સધળા અવતરિઆ, મધે વકુંદરાય. ૧૮
- સાધન સર્વ આચરણ જે સર્વ ધર્મનું મૂળ,
 પવિત્રપણું સત્ય પાળવું રે વિવેકી કુળ. ૧૯

તેડેમાં મુસાળ જોડેનું જાતા પરશ્વત્ત,
 તે માંડે વાસે વસે ત્રેલોકચલુ ધર્મ. ૨૦
 દર્શન જઈને પામિએ, આજ માહારં ભાગ્ય;
 સકળ પદારથ સોપિએ, જઈ નમિએ પામ્ય. ૨૧
 એમ કહી જગદીશને કરવા દંડવત આર;
 એકાંતે જઈ તિથિઆ કરવાને વિચાર : ૨૨
 'તાતના મુખ આગળ ચર્ધ સર્વ સેન્ય સમેત,-
 'હય બાંધી તાંહા મુદ્ધ કર' રણે આણી હેત. ૨૩
 'તાતજી આનંદ પામશે દેખીને રણ મુદ્ધ.
 'રણમણિ' જઈ ફેરવું એકલો આમુદ્ધ. ૨૪

વલ્લભ

'ફેરવું એકલો આમુદ્ધ રે; તાન ચાડે આવિઆ.
 'એ મુદ્ધ કંથેઈ કામ માહારં, અપાર ઉત્તમ ભાવિઆ.' ૩૫
 ૩૬૦

જામક ૧૫ મું—રાગ સારંગ

મંત્રી રાજાએ બોલાવિએ, મુખુદય આવી દષ્ટે રણી.
 પુરોહિત ને વૃદ્ધ યોદ્ધા ત્યાંહાં બોલાવિએ રે. ૧
 સહ્ય સાગીને મલણું કીળે, ઉત્તમ પદારથ તાંહાં જઈ દીળે.
 અત્ય વિશેષે પરશ્વત્ત સતોખાએ ત્વમ કીલિએ રે. ૨
 ઢાળ—પરશ્વત્ત અર્જુન એક એહ સતોખિએ રે વિવેક.
 ચંદન શકટ બરામ કેસર કૃષ્ણાગર શોભાય. ૩
 મુકડય બરાસ મૃગમદ ત્યાંહાં બરિઆ કનકના રચમાંહ.
 ભાયા ધનુષ ખેટક રંગ, બહુ કરવાત ફરસી સંગ. ૪
 મુદ્ગર ગદા ચક્ર અપાર, ભાલા સાંગ ખપૂઆધાર.
 બહુ અર્ધચંદ્ર અગનિ-અસ્ત્ર, લીધાં આપવા બહુ શસ્ત્ર. ૫
 કુંડળ મુગટ હાર ને ચીર બેડેરખા બહુ, વાગા હીર.
 બહુ મણિ રત્ન જડિઆ રથ, જોડી ચપળ હય સમર્થ. ૬

- ગજ બહુ, અમ્મ નૂતન વસ્ત્ર, જેનેના ચપળ અદ્ભુત ચરણ.
 લીધાં સુખાસન બહુ જોય, જિટ જે વૃષભ સુંદર હોય. ૭
- એટલું સજળ શોભિત ભાત્ય આપવા લીધું ભૂપત્ય સાથ્ય.
 કાગળ લખ્યું ખીખું ધન ભંડાર સોંપવા અર્જુન. ૮
- આનંદ જીપનો બહુ રીત, ચરણે તાનને છે પ્રીત્ય.
 તેડી સહસ્ર યોધ મુજળથુ સઘળા મહારથ પરમાથ. ૯
- પોતે શોભિતો જ્યમ વીર એહેવા સઘળા યોધ શરીર.
 વાગા એક અંગે આયુદ્ધ યોધ બહુ વિધ્યુભક્ત શુદ્ધ. ૧૦
- દીસે સર્વ એક જ રૂપ, ચાલ્યો ભેટવા એમ ભૂપ.
 રસના નહિ હરિ વિતરેક ત્રિભોવન-સાર નરહરિ એક. ૧૧
- તેણે સમે એમ શોભ્યો રાય, જાણ્યે હૃદ્ હરિ-ધેરથ જાય.
 શોભે :ગાંધીવાહન-ગાત્ર જાણે વીર વિરાધ્ય પાત્ર. ૧૨
- અંતરભાવ ભેટણુ કામ આવ્યા સેન્ય જેણે હામ,
 મુખદ હિદાર અર્જુન જાંઠ બેઠા શિગિર સુંદરમાંહ. ૧૩
- સમામાંહાં યોધનો નહિ પાર, સઘળા વિધ્યુભક્ત અપાર.
 એહેવી સભા છે ઝાકમઝોત, 'જય જય' થઈ રહ્યો કાંતોલ. ૧૪
- જીંચું અતિ આસન દિવ્ય, જેણે મણિ રત્ન જડિયાં ભવ્ય.
 બેઠા ત્યાંહાં કિરીટી દેહ, જેહેની કરે સુરનર સેવ. ૧૫
- ચોડોગમાં અમર હાથે શીરા, ચર્ચા કથા-ત્રીજગદીશ.
 હવે આવિઓ નિજપુત્ર, શોભા કાંતિ પરમ પરમુત્ર. ૧૬
- તે તો મહાવીર પ્રચંડ, જેહેને બહુ સુલહ આપે દંડ.
 અર્જુન દેખીને દંડવત ક્ષીપ :
 'આજ માહારે મન્ય મનોરથ સિદ્ધય. ૧૭
- રૂપે શોભે જ્યમ મદન, અર્જુન રહ્યા જૂએ વદન.
 ભેડયો જુગમ કુંઝરે પાણ્ય, એણે સમે પાર્થ બોલ્યા વાણ્ય : ૧૮
- 'તાહારી ઉમ કીન્ત્ય હોય; મુજને મુખદ કેહે સર્વ કોય.
 'મુજને એક કોડોને મર્મ, નોકે આ મુખદ કેરું કર્મ. ૧૯

બેઠાં 'પાસાં' ગોધ 'સધળા' રહ્યા પાત્રી ત્રામ.
 હવે 'બજ્રવાહન' મંદિરમાંહે મૂકિઓ નિઃશ્વાત્ : ૨૦
 'કેહી' પેરે તાન 'સાહાર્મા' રહી કીજે યુદ્ધ ?
 'કેહી' પેરે તાતને તન ગેહેલએ આયુદ્ધ ? ૨૧
 એહેવું વિમાસી સેન્ય કીધું મંદિરમાંહાં એકાંત્ય :
 'હવે રણમાંહાં તાનય' યુદ્ધ કરવું; નાણુવી કંશી જાત્ય. ૨૨
 મુજદ સધળા દ્વારે એહા વિમાસે છે મંન્ય :
 'ભાઈઓ, એ ય જીપનું, ય બોલ્યા અનુન ?' ૨૩
 નેમુન્ય કેહે છે : સાંભળો, હસ્તિનાપુરના બૂપ;
 મંદિરમાંહાં, એકાંત્યે સૂતો કુંઅર નિર્મળરૂપ. ૨૪

વલણ

કુંઅર નિર્મળરૂપ રે, હવે ચિતા અંતરિ જાડું થઈ.
 વિમાસે મનમાંહે રે : 'હવે યુદ્ધ કયમ કરવું સહી ?' ૨૫

ક્રમક ૧૭ સુ—રાગ વેલાવળ

પાંડવદળ ચિંતા મંડાણી, બજ્રવાહન—જળ જલુ જાણી.
 એહેના રે યુદ્ધ આગળ્ય રૂપ કો માંડે નહિ. ૧
 ધનુષિંધાના જાણે મર્મ, બકિન પ્રજુની, પાગે ધર્મ;
 કેહેનું નહિ એહેવું પ્રાક્રમ ?

કૃષિવજ્રને જૂથએ કયાસંથી પ્રગટ થન. ૨

હાજી—ચિંતા જીપની, સર્વ કોય અનુનવદન સ્થલામું જોય.
 જોત્યો તૃખડેતતેણી વાર : 'હવે સહ મુજદ થાઓ અરવાર ૩
 'સત્ય યાએ વિદ્યાનાનો લેખ, લખિજો' કર્મની જે રેખ.'
 વાગા ધોર—રાખદ નિસાણુ, મદિયું સેન્ય ગોધયં જાણ ૪
 સભાક મજળ જીડી અંબ આયુધ તોત્ર ચારાના સંઝે.
 સંઝા ગોધ-મુદના ચર; ચાત્યું સેન્ય જ્યમ થન—પૂર ૫

- પાળા અથ ગજ રથ પ્રોઠ, જોઈ ચતુરંગ ચક્રએ દિગ્મુદ.
 રણમાંહે સેન્ય આત્મ તેહ, ન્યમ ધન પ્રલે કચેરો મેહ. ૬
- જોમુખ પ્રણુર કચેરા માદ વાજે ભેર ને મુંદર સાદ.
 રાખવન્ય રાંગે બહુ રણુતર; રથ જ વ્યહ રચ્ચ બહુ તર. ૭
- રણમાંહાં દુંદુભિ વાજે ધોર, અનુન-કુંજર ઉદ્યો ભોર.
 અંદીજન પડે મુખે ક્રીતિ, જીપજે મુદ્ધ ન્યમ પ્રીત. ૮
- આગળ્ય રથા માંગળુ માએ, ગજ હથ રાજદ મળજા થાએ.
 સત્વર વીર મુદ્ધને કામ્ય, રથા રણુભોમે પરકી દામ. ૯
- દુંદુભિ ધોપ ટ્રન્જે ધરણ્ય, તેડેના નાઠ માધવ-વણ્ય.
 નાદે પહી પામ્યા તાસ, મૂકી રૂક્ષ યમા નિરાસ. ૧૦
- વને સાંભરાં રોઝ ને હરણ ચિત્તરા સહરે કીધા ચરણ.
 દૂર જ રજા મૂકી વન; કાપર સગળ કંપે તાંન. ૧૧
- રથમ દળ-હસ્તિનાપુરધીરા રણ સજ યર્ષ સોડોણી વીમ.
 જૈમુન્ય કેડે : સુણિએ, રાય; તે નિશાણના પડ્યા થાય. ૧૨
- વિજેનના બક્ષવાહન-નારય, પરમ કલ્યાણી મુણમંડાર.
 મંદિર ભોમ સાતમી જાંહ, ગોખ જાળિઆ ચિત્રિન તાંહ. ૧૩
- એકી મખી સ્વાર સંધાત્ય મુક્તાહાર પરાતી હાથ્ય,
 શોભિન કનક કચેરી ચાળ બાવન પજે પરમ વિશાળ, ૧૪
- તેહમાંહાં મૂકી મુક્તામુત્ર, પરાતી હાર પરમ વિચિત્ર.
 નિશાણ-ધોપ દૂમકે જેહ થાળીથી પડે મુક્તા તેહ. ૧૫
- જેખીને નારી આગ્રન્ય હોવ; સખિઓ નિહાજે સર્વ કોવ.
 વિજેનના વિચારે આપ, કુદેમાંહે જીવનો પરિતાપ. ૧૬
- ચાલી સીત્ર જાહાં બર્તાર, આવી સેનવાળી હારય.
 નિદ્રા જાણીને નિજ સ્વામ્ય સીધ જગાડવાને કામ્ય. ૧૭
- ચરણ અંગુષ્ઠ દીધો પાણ્ય, એટલે સુખટ જોલ્યો વાણ્ય :
 'કોડોણ, હિલે-વંશ-વિશુદ્ધ, નિદ્રા તગ્નવી કોણુ બુદ્ધય?' - ૧૮

‘દૃષ્ટે ધરતૃ’ લાંબ્યા જોહ, અન્ન આયુધ ઝગ રથ એહ.

‘કાગળ ધરતો જાતે ચરણુ : તાનશુદ્ધ કુંઝર તમ શરણ. ૨૦

‘શી કહું લધુ વર્ષની વાન ! દર્શન આજ પાગ્યો તાન.

‘ઉત્પત્તિ ચિત્રાંગદા મુજ માય.’ એમ કહી મુખત નમિઓ પાય. ૨૧

‘મોમાળ ચિત્તમેન્ન દલિધાર, મુન-અશુન, ભક્ત-મોરાસ્ય.

‘આજ મેં નિરખિજી તમ મુખ, અંતરિ સખળ પામિઆ મુખ.’ ૨૨

હાથી પૂર્વ પદ્મ સંભાળ, અશુન મળળ ચદિઓ કાળ.

જેમુનિ કેડે : મુખે. રાજન. એડેવે ચરણ નમિઓ તન. ૨૩

મુનને રુદે દાધો પ્રહાર; નીચો ફેરી કરે નમસ્કાર,

ખીન્તે ચરણ મેડેવો અંગ, ત્રીજો દબ્યો મુનને રંગ. ૨૪

વલણુ

દબ્યો મુનને રંગ નાહારે; અશુન મુખે એડેવું કેડે :

‘મીઠારો મુન સુદમાંહાં મયે તે રણાગમે આવી રેડે.’ ૨૫

ઝમક ૧૬ મુ—રાગ એ જ

જેમુન્ન જોઆ : મુખ, જૂપાળ છ;

દુરશુદ્ધ બપજો વિનાશકાળ્ય છ.

એડેવા કુંઝર કયાંહાંથી પામેછ એ બહુવાહ શીશ ન નામે છ. ૧

હાળ—એડેવા મુનને કયાંહાંથી પામે, સાંબજોને, રાય.

વિનાશ જાહારે બપજો ત્યાહારે વિપરીત શુદ્ધિ યાય. ૨

અશુન-કુંઝર બહુવાહન ન નમે કેડેને શીશ;

પોતાથી બળવંત નહિ કે વિના ઓઝગદીસ. ૩

બહુવાહન કચેગ રુદેમાંડે વસ્યા ત્રિભોવન-નાત.

અશુન કચેગ ચશુનો યથો પ્રજુને ધાન. ૪

તે બહુવાહને નહિજે; પછે પ્રગટ્યો તન કોળ :

‘એમ બાપજ, નર દીનિએ; આ નિએ મર્વ જૂપાળ.’ ૫

‘એક પ્રહાર ત્યાં ઘટે મુનને; તહમ્યો તાન, હ તન.

‘હ’ તો જાણીને અંગે નહિ તમ જાણી, જે અશુન. ૬

- ‘બીજો પ્રકાર ત્યાં ઘટે મુજને, જે રહું હું મુઆજમાંહાં.’
 ‘વળી મુબટ સહકો દેખતાં આવી નમ્યો તમ પાપ.’ ૭
 ‘ત્રીજી વાર તો ચરણ મેડેલો એ ત્યાંહાં દારુણ કર્મ.’
 ‘માહારા રુદેમાંહે સદા વસે નાયજી પરિશદ.’ ૮
 ‘આઈ પ્રજાને આધાન વળો દેખતાં સર્વ કોપ : -
 ‘આજ અનુન, જાણુઓ, હવે મગ પૂરણ હોવ !’ ૯
 ‘રણુંગણ રણઆમણું હું કરું રંગના રાજ.’
 ‘એક દિવસમાંહાં પુદ કરી દળ મારું દોડોણી સોજ.’ ૧૦
 ‘અન્યથા બીજું અંધાર દોડોણી કૃષ્ણનું સંધાત્ય.’
 ‘તોયનેા કો બીજું રહે તો દળે અનુન તાન.’ ૧૧
 ‘તમ સંમે જે જે આવિઆ તે નમે માહારે ચરણ.
 ‘આજ રણુ જખકેત સાથે સર્વ કોડોનું મરણ.’ ૧૨
 ‘રસના તમારિએ કણું મુજને જે તોડે માહારો પુત્ર.’
 ‘ને માટે જાણે વળું, પણ, જાણુઓ મૂઠને રાત્ર.’ ૧૩
 ‘હું જાણુતો તો તાત કરી આવું જઈને ચાડ.
 ‘આજ જઈ રણુમાંહાં તમ યોધનાં ભાંજું હાડ.’ ૧૪
 ‘આજ તહમ્યો જાણુને જે કોમ્યા શ્રીજગવાન.
 ‘પ્રકાર કરી વિધિ દેખાઈ દેખનાં રાજાનું.’ ૧૫
 ‘એમ કહીને વ્યવસ્થા પાળો ક્રોધ ભરિઓ ધેરય,
 ‘હવે જોળ્યો કૃષ્ણ કેરા ઉપાસનની પેસન.’ ૧૬
 ‘જન્મેજય કહે : રુપિ, અનુન વરાંધ્યા’ કણું એહ.
 ‘પુત્ર ઉપરે દષ્ટિ ચોરી અંતે નાંખ્યો’ રતેહ. ૧૭
 ‘અપર કુંઝર એહ અનુન મુબટ અતિ ઉદાર,
 ‘ભાગ્ય હોય તો પામિએ ભાગવાન એકેવો’ કુમાર.’ ૧૮
 ‘બપ્તિસ્માન રીસાવી આવ્યો પોતે મંદિર’ ખેવ.
 ‘સર્વકો કેડે : દાધું જૂંડું જાણીતે નરદેવ.’ ૧૯

‘નિહા લગી તમ, વિષ્ણુમત્તા ?

સદા હરિચરણ મન આશ્રમ

‘કુખડા નાથ દરે પગાથ, તમને ગા દરે વૈકુણ્ઠ ૧૮

‘મુજ તન આવો છ તમ રોગ,

પામો નાનાવિધિના ભોગ

‘ગ્યા મ। શ્રીગંગીર મનકે છત્ર વૈકુણ્ઠીય ૨૦

‘તમ ચરણની ગજ અડ મન્ય, હ તો નહિ તે અમલુ-ય.

‘તમને પૂછ થઈને ફીન, હ ર અગાનના-આરીન ૨૧

‘આમી, ને આગજ દીડુ આજ,

તમને પૂર હ મૂકીને લાગ

‘મુખાદા ત્યજ ત્યજ થાગ જૂમિ પડ્યા મે, ભૂપાગ ૨૨

‘મરિરે હાર પરીની જોડ આગમ્ય થય, આમી, તે

‘મહા ગુ જે મધણુ અમ, હ મન્ય રહી પામી ભગ ૨૩

તવ બક્ષવાહન મોઝા વાણ

‘મુલે, પ્રેમલ ચગુર મુગયુ’

મહો ત્યાહો નાણીનો હાથ

‘શી કહ. પ્રેમલ, વહને વાન? ૨૪

વચણ

‘વાન તુ ને શી કહ? તારુણી કુખ થય રહે’

વિજેનદા શ્રી માથે બક્ષવાહન જેમ વડે ૨૫

અમકે ૧૮ મુ—ગાગ વન્યાશ્રી મેરાડા

‘જાણ્યો તારુણી, તમચો મન્ય,

જે વાગા કુકુબિ ગ્લે અનુન. ૧

‘જે તો અશ્વમેધ-યગન, હય. આગવા મેરેલ્યો વન. ૨

‘પૂઠે મેન્યનો નહિ પાર, આમુધ સડટે જગિઆ ભાર

મહો મહાગથી જગમગ માયે શ્રીકૃષ્ણ તણા ડમાન. ૨

- ‘પાંડવ હસ્તિનાપુર-ગાય બહુ ભૂષણ નમાન્યા પાય,
 ‘શ્રીગોવિંદના દષ્ટયાય, એમાં સુદ કોણે ન યાય. ૧
- ‘એડેના મનજ છે રે પ્રતાપ, હરિદર્શન નિર્મળ આપ.
 ‘ટાળ્યો દુર્યોધન-સંતાપ, એડેને કૃપા-વિશ્વાત્માપ. ૪
- ‘પાર્યંત સાન્ધિ શ્રીગંગદીપ રક્ષા કરે અર્ચુન-શીખ,
 ‘ન કરે નાય કહિએ રીમ; દુઃખ બહુ હરચા વૈકુંઠધીશ. ૫
- ‘તે અર્ચુન અહમારો તાન, સાંભળ્ય, ગતુર ચ્યંતની, વાન.
 ‘થયા મૂઠને વચનના આધાત બાણું છું, કંઈ દેહ-નિપાત, ૬
- ‘આંધી મેં તાતનો તોખાર, કાગળે લખી ધન બંડાર,
 ‘સંઘે અંનેક લેઈ ઉપહાર, જે ચરણે કર્યો નમસ્કાર. ૭
- ‘દીકું મેં તાત તંણું રે વદન, તન જળહળે કોટિ મદન.
 ‘પાગ્યો રુદે પરમ આનંદ ત્યાંહાં બહુ રંગ કરા કંઈ. ૮
- ‘સભામાંહાં યોધ બેઠા જોઈ, મુજને દંડ આપે તેહ,
 ‘બહુ માહારા તાન કરો સ્નેહ, મેં દંડવત ધરિએ દેહ. ૯
- ‘હરી તિરસ્કાર મેડેયો ચરણ, સાંભળ્ય, પ્રેમના, દુઃખહરણ,
 ‘બીજે મેડેયો ક્રોધ-આવરણ, ત્રીજે હુ ખ યથા બપમ મરણ. ૧૦
- ‘અર્ચુન સંઘ જે દળ બહુઅ,
 માહારો પ્રતાપ બાણ્યો સહઅ.
 ‘અધર્મ તાન બોલ્યા કહુંઅ,
 આધાત વચનના કવચ સહઅ ? ૧૧
- ‘મુજને કહ્યું : ‘નહિ તૂ તન;
 સુદ કરી મન્યો નહિ રણ્ય સેં ન ?’
- ‘એડેવું બોલિઆ અર્ચુન, તે સાંભળ્યું સહ રાગન. ૧૨
- ‘વળિએ સખળ થઈ માનબંધ; કંપે તેણે માહારું અંગ.
 ‘દળિએ તાત સુનનો રંગ, દીકું બેઠા જે કો સંઘ. ૧૩
- ‘કેયેક અગટ્યું એ કર્મ, હવે છાંડવો સુનનો ધર્મ.
 ‘જે સુદ કહેં રણમાંહાં પરમ; સાલો વચન મુજને મર્મ.’ ૧૪

એમ કહી ભામની ભણી જોય, ચતુરાને નેત્રે આન્યાં તોય :

‘અર્જુનરૂપ હરિનું હોય, સ્વામી, સગપણ પખાં કાણુ જોય ? ૧૫

‘એ શું જોત્યા કંચ, ક્રિપાળ ? અંગથી વળાવે એ કાળ.

‘કીન્તે માતૃય-પક્ષ સંભાળ; કાં મત્ય જોડો છો આન્ય ? ૧૬

‘એમ ઉપકીર્તિ લોકાલોકચ; ભરતો રહે આપણે ઘેરય શોક.

‘ભક્તિ શ્રીકૃષ્ણની યાએ ફોક; કેંહ સુખ પામી રહી સતોક. ૧૭

‘એમ કહી પુરાનન કેડેવાય; એવડો કાણુ કીવો અન્યાય ?

‘પિતા પુત્રને મેડેવે પાય, એ તો મુન્નિન કંચેરો ન્યાય. ૧૮

‘તે માટે કીજિએ કંચમ યુદ્ધ ? એમ કંચમ જિપછ છે યુદ્ધ ?

‘જે સાહામા રહી મેડેસો આયુદ્ધ,

પક્ષ એ તહમારા છે યુદ્ધ.’ ૧૯

જોત્યો બાહુવાહન ખેવ, : ‘બાણું હું તાનની કરી સેવ,

‘તારુણી, જૂઓ રે કર્મની દેવ, કેડેનો પુત્ર કેડે નરદેવ ? ૨૦

‘નહિ મૂદને રે પ્રહાર તણો કલંક,

જૂઓ તહમ્યો વાંક કેરા વંક,

‘દેખ અપરાધ કીવો રંક, હવે યુદ્ધ કરું આડે અંક. ૨૧

‘સાંભળ પરમ ચતુરા, મત્ય,

ન્યમ મુજને નમે મર્ત જૂપત્ય.

‘સમ સંગ્રામ કરું રણ અન્ય, કાં યર્મ તાનની એમ મત્ય ? ૨૨

‘બાણુ જૈ પૂડું રણમાંહાં, નારય,

ન્યમ મહાસમુદ્ર કેગું વારય.

‘મર્ત યોધ પમાડું હારય, શ્રીભગવાન લાવું દારય. ૨૩

વલણ :

‘શ્રીભગવાન લાવું દારય રે; અર્જુન-અર્થે હરિ આવી રેડે;

‘નામ મુર મુનિ દેખનાં અર્જુન મુજને ‘મુન’ કેડે’ ૨૪

જમતે ૧૯ મું—રાગ કેદારી

- ‘જે અર્જુન ‘સુન’ કેડેગે સહી, તો મહારે મુદ્ધ કરવું નહિ;
 ‘તો રીસ’ યદ્ય તે તાત માટે મર્વ પરહર’ ૧
- હાજી—‘પરહર’ ક્રોધ તાતજી માટે, નહિ તો કર’ સંભામ,
 ‘વૃથાકે ને અર્જુન કચરો, રણમાંહાં ફેડું હામ. ૨
- ‘એક કામ્યની, બીજા મુતને મળનાં થાયે રુદેમાંહાં દાહું,
 ‘સોજ કળાઈ હેજ નેત્રમાંહાં રુદે ભીડતાં લાગાહું. ૩
- ‘પિતાજીને પુત્ર સંભાન્યે નહિ ચદારથ’ કોપ,
 ‘ત્રણ લોકમાંહાં તરવ તાતને પુત્ર તણું મુખ હોય. ૪
- ‘તે તાતજી એ નાણું રુદેમાંહાં, એ તાં પ્રગટ્યું પાપ!
 ‘તેડેના પુત્રને કંલક નહિ, જે મારગે ચાલે બીપ. ૫
- ‘પ્રથમ કર્મ જૂઓ અર્જુનનાં, સુજો, કામ્યની માહારી
 ‘શ્રીભગવાન બક્ષતા બેઠી. સા માટે ચાલે રહી કારી? ૬
- ‘નરહરિ ભક્તિ માટે નબ્બ બેડા. અર્જુનને સિર કર્મ.
 ‘પરમ વહ્ન, સાંભળ્ય કહું તુજને, પાડવ કવેગ ધર્મ. ૭
- ‘પરમ ચતુર પ્રતિવ્રતા, સાંભળો; એમ કોણે નબ્બ કીધું.
 ‘મકળ વિદ્યા કેરા જે દાતા ગુરુનું પૂરું લીધું. ૮
- ‘દ્રોણાચાર્ય સરખા જેવે મારવા મહા રુષિ વિદ્યાવાન;
 ‘સકળ ધર્મ જેહ મકી પાત્રિએ ગુરુજી તાત સમાન્ય. ૯
- ‘કુંતાજીને કુંઅર મારયો. કર્ણ સરખો ભાઈ;
 ‘પરમ સાધુ યદ્ય હીડે પાડવ, પણ ક્રોધ અન્યાઈ. ૧૦
- ‘ગંગાજીને કુંઅર મારયો ગાંગેવ સરખા દેવ;
 ‘એ તા વડાકિઓ પાડવ કચરો, સફળ કરી જેવે સેવ. ૧૧
- ‘દુર્યોધન રાત ભાત સાથે ‘એ’ તાં સગા પિત્રાઈ.
 ‘એડેના જીવિતને માથે રાલ પડો, જે મારવા સધળા ભાઈ. ૧૨

- ‘તાતકર્મ’ કેહેતાં ‘હું’ કાળું. ‘સુણીશ-માહારી માય,
 ‘તે-મુજને, કેડે કેડોનો કુંચર, એ તો સમય’ ન્યાય. ૧૩
 ‘માહારી માતાનો ત્યાગ કરે, એ મેં સત્ય માન્યુ આજ.
 ‘એટલા માટે હવે પિતાની કશી કંઠ’ હું લાજ’ ૧૪,
 ‘કેડે કયામ્યની: ‘તે’ કંચ્યો ને સતોખાશે ગોવિંદ.
 ‘યુગમ’ માતા તત્તારી મદિર ન્યમ, પામે આનંદ, ૧૫
 ‘ત્રણ લોકે જેડેનો જય બોલાએ, કર્મ નહિ તેડેને, સ્વામી.
 ‘સમ્યસાચીને, ધણું હેન કરે છે ઘેરય રહી અંત-યામી. ૧૬
 ‘ઉજૂપીછ, ને શીઘ્ર, મોકલો; અશુન પાસે જાશે.
 ‘તમ જીપરિ નેહ કર્મ ગહિ, ને શીહરિ, સતોખાશે’ ૧૭
 ‘કામ્યની, કર્મ નોકે કાત્રીનું, દીન ચર્જ ત્યાંહા જાવું.
 ‘મેહેસો, મન્ય જુએ રે વિમાશી, કાત્રવટ બુવાને જાવું. ૧૮
 ‘માહારી માતાનો’ કર્મ રેડે નહિ; હું અપરાધી, યાજિ.
 ‘કલંક રેડે તો માહારે મસ્તકચે, કાત્રીમાંહાં, નમ્ય પૂજાઈ. ૧૯
 ‘વળી સર્વ દેખતાં કલ્પ અશુને: ‘માહારો કુંચર હેણે નેહ
 ‘દારુણ સુદ રણમંડિ, મજે આરી મુજને તેહ.’ ૨૦
 ‘તે માટે સુદ એડેવું કંઠ, ને યાએ સર્વનો નાગ.
 ‘રણજુમે અશુનને ‘આવી જીવાડે અવિનાશ ૨૧
 ‘માંહારે મસ્તકચે પાપ ન બેશે’ શીહરિહર ઘેરય આવે.
 ‘કૃપા જુએ સદ્ગેહા જહુવરની, અપાર ઉત્તમ બાવે.’ ૨૨
 વાક્ય સુણીને વળી કામ્યની કુખ પામી મન્ય સખજી.
 ‘જયજયકાર’ મદિરમાંહાં યાએ, તેડયે દામ્ય યાએ નળજી. ૨૩
 ‘હવે નાહી જણવાહન મદિર આપી અપરિમિત દાન,
 ‘પછે મદિર એવા જઈ કીધી, આરાધ્યા બગવાન. ૨૪
 ચંખા ચક્ર અંજે સુભ પ્રાણા, ચરણામૃત, પ્રાચીન,
 સાલિમામ શિવા સુદ કહે કીધું હરિ-દર્શન. ૨૫

વલણ

ક્રીધું હરિદય' મ રે આગળ્યે દિવ્ય કરયો જગદીશ :
 'વૃષકેત અશ્વુર્ન' રણાગમ્ય હ બેઠનાં છેદ શીશ્ય.' ૨૬

અમક ૨૦ મું-રાગ કિરણાહિલિ

જૈમુન્ય રુખિ કેડે સાલગા; બપૂવાહન' વીર'
 જન્મ થયો વૈષ્ણવ તે, જડયં મન' સ્વામગરીર. ૧
 ગજ રથ તોરંજ સોહામણા, સુખાસન બાંધુ ગાય.
 કનક ગન મણિ' હેમનાં મદિરની શોભાય. ૨
 બૂવણ નગ નારી તણા; આપ્યા શણગાર.
 નારી આથે પૂજિઆં દિજ પ્રેમે અપાર. ૩
 નિગમ મંત્ર 'મુખે ગયસ્થા દિજ આશીર્વાદ.
 'બપૂવાહન શ્રવણે સુધી પામિઓ ઉદ્ધાર. ૪
 દડવત ક્રીધા નાથને ત્રણ સત ઓવીસ.
 પ્રભુચરણ નવ પ્રેમય નાખ્યું જૈને શીશ્ય. ૫
 સ્તવન કરીને નિરખિજે યથ આપળ્યો, રંગમી
 'વાંક માહારો નાહિ વિટવા, તહમ્બો અતરયામી' ૬
 પછે બપૂવાહન રણ જવા રહ્યો પદન ચઢાવી,
 શંખનાદ મુખે પૂરિઓ અશ્વશાળામાહા આવી ૭
 મત્રી તાહાં તેડાવિઓ 'યોદ્ધાને તેડા;
 'સેન્ય હકારો 'આપણુ, અશ્વુર્ન-દળ કેડો.' ૮
 ઘોર નિશાણે ધાઓ નજ પોતાને કરે દીધે;
 સન્નાહ, બેઈ સોહામણો ધડવા અળ્યે લીધે. ૯
 કવચ અળ્યે આપે ધણુ; બાંધી કરવાય.
 ભાયા બીડયા શોભિતા યૌવન મહારાય. ૧૦
 ધનુસ તણે ગણુ બેઈને ટકાવ્ય કીધો ૧૧
 'આજ માહારે રણ મન તણે રે મનોગ્ય ક્રીધો. ૧૨

- ‘તાતકર્મ ક્રેતા’ હું ક્ષામૂ / મુણ્નમ જ્ઞાદારી મામ,
 ‘તે મુજને કેડે કોડેનો કુઅર, એ તો સમર્થ ન્યામ. ૧૩
- ‘માદારી માતાનો ત્યાગ કરે, એ મે સત્ય માન્યુ આજ
 ‘એટલા માટે હવે પિતાની ઝંશી ઠડ હ લાજ?’ ૧૪
- ‘કેડે ક્યામ્યની ‘તે કગળ્યો જે સતોખાશે ગોવિંદ
 ‘યુગમ માતા તહારી મદિર ન્યમ પામે આનંદ, ૧૫
- ‘ત્રપ્ત્ય લોકચે લેકેનો જશ બોનાયે, કર્મ નહિ તેડેને, નવામી
 ‘સન્યસાચીને ધણુ કેન રે છે ધેગ્ય ગ્દી અત મામી ૧૬
- ‘ઉત્પીજ ને શીઘ્ર મોકલો, અશુન પાસે જાને
 ‘તમ ધિપતિ નેહ કર્મ રહિ, ને શ્રીહરિ સતોખાશે’ ૧૭
- કામ્યની, કર્મ નોડે ક્ષત્રીન, દીન ચર્ત ત્યાહા જાનુ
 ‘મેહેનો, મન્ય જુએ રે વિમાથી ક્ષત્રવટ બનાને જાનુ ૧૮
- ‘માદારી માતાનો કર્મ રેડે નહિ, હ અપરાધી યાજ
 ‘કવક રેડે તો માદારે મસ્તકચે, ક્ષત્રીમાંહા નમ્ય પૂજાઉ ૧૯
- ‘વળ્લમરદેખતા મળુ અશુને ‘માદારો કુઅર હોયે જેહ
 ‘દારુણુ મુદ રણુમાડે, મરે આવી મુજને તેહ’ ૨૦
- ‘તે માટે મુદ એડેવું કર જે યાએ સરનો નાગ
 ‘વણુમૂમે અશુને ‘આવી ત્રાડે અવિનાથ ૨૧
- ‘માદારે મન્નકચે પાપ ન બેશે. શ્રીહરિદર ધેરચ આવે
 ‘કૃપા જુએ સહકો જુવરની, અપાગ ઉત્તમ ભાવે.’ ૨૨
- વાકચ મુણીને વળી કામ્યની કુખ પામી મન્ય સમજૂ.
 ‘જયજયકાગ મદિરમાંહા યાએ, તેને કામ્ય યાએ નમજૂ. ૨૩
- હવે નાહી બ્રહ્મવાહન મદિર આપી અપરિમિત દાન,
 ‘પછે મદિર એવા જઈ કીધી, આરાધ્યા બમવાન ૨૪
- ચખ ચક્ર અએ શુભ માગા, ચરણામૃત પ્રાશન
 સાલિઆમ શિલા મુદ કહે કીધુ હરિ-દર્શન. ૨૫

વલણ

કીધું હરિદશમ રે. આગળ્ય દિવ્ય કર્યો જગદીશ :-

‘વૃષકેત, અન્તુન રણાંગણ હું બેઠાં છે. શીશ્ય.’ ૨૬

અમકં ૨૦ મુ-રાગ કિરણહિલિ

જૈમુન્ય ‘રુખિ કુડે: સાંભળો; બપ્પવાહન’ વીર

જન્મ ‘યત્રી વૈષ્ણવ તે; જડયં મન’ સ્યામશરીર. ૧

ગજ રથ તોરંગ સોહામણ, સુખાસન બહુ ગાય.

કનક રત્ન મણિ, હેમનાં મંદિરની શોભાય. ૨

બ્રૂયણ નર નારી તણાં; આખ્યા શણુગાર.

નારી સાથે પૂજિયાં દિજ પ્રેમે અપાર. ૩

નિગમ મંત્ર મુખે ગિયર્યા દિજ આશીર્વાદ.

બપ્પવાહન બ્રવણે સુધી પામિઓ ઉદ્ધાદ. ૪

દંડવત કીધા નાયને ત્રણ શત રથોવીસ.

અણુચરણ નવ પ્રેમશ નાખ્યું જૈને શીશ્ય. ૫

સ્તવન કરીને નિરખિજો. યશ આપળ્યો, સ્વામી.

વાંક માહારો નાહિ વિહવા, તહમ્યો અંતરયામી ૬

પછે બપ્પવાહન રથ જવા રહ્યો વદન ચઢાવી,

શંખનાદ મુખે પ્રિયો અશ્વશાળામાંહાં આવી. ૭

મંત્રી તાંહાં તેડાવિઓ. યોદ્ધાને તેડો;

‘સેન્ય હકારો આપણું; અન્તુન-દળ ફેડો.’ ૮

ધોર નિશાણે ધાઓ જઈ પોતાને કરે દીધો;

સન્નાહ, જોઈ સોહામણો ધરવા અંગે લીધો. ૯

કવચ અંગે આપે ધણું; બાંધી કરવાલ.

બાયા બીડયા, શોભિતા ચૌવન મછરાય. ૧૦

ધનુસ તણે ગણ, જોઈને ટંકારવ કીધો ૧૧;

આજ માહારો રથ મન તણે રે મનોરથ કીધો. ૧૨

- 'ઈછા માહારે મન્ય 'હની કરવા સંભામ.
 'આજ તેડેવું દળ આવિજી, પોડેંચશે મન હામ.' ૧૨
 રથ મતોહર આણિઓ બેડી મંગાગળ,
 કેડે ધારક : 'રાયે, સાંજળો, વેગ ચંચળ છે બળ.' ૧૩
 એટલે ચોદા સગ ચર્ચ આબ્યા રાગદારચ.
 બધવાહન રથ બેસતે 'નય' રાગદ અપાગ. ૧૪
 અર્ધગદ નાચ્યો ધણી, હીધાં બડુ આયુદ્ધ.
 શકટ જરી આગળ્ય જરયાં તીવ ધારાનાં શુદ્ધ. ૧૫
 ધ્વજ : પતાકા અતિ ધણી, મળળા મજપાળ.
 મદગળા આગળ્ય કચ્છા માહામત મુદાળ. ૧૬
 બંદીજન રાયજી તણું ચર આગળે બોલે.
 ત્રાસે મંચમની-ધણી, નહિ કો બળ તોલે. ૧૭
 રથ હંકાવી વીર તે આયો અતિ પ્રીત્ય :
 'યુદ્ધ કરજ્યો, સુખડો, મહ રણ્યે રહી રીત્ય. ૧૮
 'જેડેવું યુદ્ધ બળિરાયનું કીધું મુઠ માયે,
 'જેડેવો બળધર વડ્યો મહારેવ મંધાતે, ૧૯
 'જેડેવું યુદ્ધ રાંતવ તણું, રાક્ષસ-દળ હામિજી,
 'રણમાંલે મહુ મારિજી અગ્રજી નચ્ય મણિજી, ૨૦
 'એડેવું યુદ્ધ રણમાંલાં કરે, હીસે મુજ મંન.
 'કો કુશળી નચ્ય મેડેવો સામેથી અગ્રુન.' ૨૧
 એમ કહી સેન્ય હકારિજી; બડુ વાજિંત વાળે.
 ભોમ્ય-કપ તાહારે ચઓ, દશે દિશામાંલાં ગાળે. ૨૨
 એક કોટિ હાથી બવા, એક તેડેનો રમ,
 દસ કોટિ માહિં સોહામણા ગય હયનાં અગ. ૨૩
 પાંચ કોડ ચોદા બવા ગોળિના અમવાગ.
 બાર કોડ પાળા બવા; એ દળનો પાર. ૨૪

એમ રણાંગણે આવિજાં દળ સગળું સુભટ;
 બપુવે ભરણુ સામર તણું દીસે ગેઢેગટ. ૨૫
 શેવનાગ સળકયો તદા, અવની-પડ હાલે.
 હય રથ ગગ રથમ વાઓલી જે યત્નિ ચાલે. ૨૬
 રણભોમિ રણઆમણી, બેતાં મન હીસે.
 સેન્ય હોમેયાં જે બલાં રંગાળાં દીસે. ૨૭
 નૈમિનિ પંકડે : રામજી, મુણો; શી રોભા કૈહે !
 જ્યમ શંકર ને સુરપતિ, એડેવાં દળ લડે. ૨૮
 હુંકુભિ કંથેરે કૂમકે ગિરિશિખર દાળાય;
 જક્ષ-ગાળી ભાગી પંકડે જન્મેજ્યમ રાય. ૨૯
 રુદેવેદારણુ આ પ્રણાં રણુવર નિશાણુ;
 જ્યમ કાદવ દાટે કિરણુથી દેખીને બાણુ. ૩૦
 તે પડખંદા-નાદથી કાપર દૂરે પળિઆ.
 થરે પગ પરઠયા રહી, જ્યમ કાદવે કળિઆ. ૩૧
 ધનુજ તણે આકારે બ્રહ્મ બ્રહ્મવાહન આવ્યો;
 બપુવે મહાપ્રતેનો મેઘ જે જળવાદળ લાગ્યો. ૩૨
 બ્રહ્મવાહને રથ ખેડિઓ મહા સેન્યનાં પૂર;
 મહાવાદળથી પ્રગટે જ્યમ શોભે સૂ. ૩૩
 કનક ને રતન ઝવેરથાં સન્નાદ જે જડિઓ,
 બ્રહ્મવાહન શોભે ધણું બલે ઘાટે ધડિઓ. ૩૪
 મુકનાહાર કંઠે ધરે, મણિ કંથેરી જ્યોત્ય;
 પૂરણુ કળા જ્યમ ચંદ્રની તારા સંગે ઉઘોત્ય. ૩૫
 નિર્મળ વદન સોહાગણું, પ્રણુ કંથેરી બક્તિ,
 શિક્ષા શુદ્ધ કંઠે ધરી, બણી વૈષ્ણવ-યુક્તિ. ૩૬
 મુખે 'કૃષ્ણ' વિના બોલે નહિ : કૃપાનાથ તલે છે.
 'લેખ' વિધાનણે જે લખ્યો, કયમ ધારો પાછો ? ૩૭

- ' મુંદરસ્થામ સોહામણા અશ્વુન-શુભકારી,
 ' પાંડવના વાહાર સદા આજ રેડેવું દારી. ૩૮
 ' માન માગું, મહારાજજી, વાંકે નહિ કાંઈ માહારો.
 ' અવગણના તાતે કરી, હું દાસ તહમ્યારો. ૩૯
 ' પાર્યંતે પ્રાણ જાણો તહે, હું તેડેનો બાળ.
 ' ધર્મ વજ્રબ તમને; સદા છીજે સંભાળ. ૪૦
 ' વિશ્વપાળક સ્વામી, પ્રભો, વિશ્વના માનવાન.
 ' માયા તમારી વૈષ્ણવી, તમ વિષુ નહિ વાન. ૪૧
 ' વિશ્વ નાના પોપણ તહમ્યો, સ્વામી, મર્વ સમાન્ય.
 ' ભક્તપાળક તમે, જૂદરા, જુઓ શ્રીમગવાન. ૪૨
 ' સ્વચરાચર વ્યાપક તહમ્યો જાણો, જુદરાઈ.
 ' દષ્ટિ ધરીને વારિએ જે લેએ અન્યાઈ. ૪૩
 ' માકારી માનાજી સાધવી વિષ્ણુમહાને જાણે.
 ' કંથ ત્યજીને જારથી કથમ પુત્રને આણે. ૪૪
 ' તે માટે ગ્રીષ્ઠ કરો ન્યમ પેડિંએ આસ.
 ' અશ્વુન-કુંઝર સ્વકેને થાએ વિશ્વાસ. ૪૫

વલણ.

- ' આંવે ન્યમ વિશ્વાસે રે, અશ્વુન-કુંઝર મૂઠને જાણો મહું.
 ' બાળમેડે અશ્વની ધરં, જે મેન્ય મંઝે આશ્વ મહું. ૪૬

જમક ૨૧ મું-રાગ મર્વવાર, સ્થાપાધ

- મહારથી રથ ત્રયોદશ આપરસેન્ય આગન્યરથ રાખ્યા દારપ.
 તે મધ્યે છે રથ જણવાદન એટલા બેદ પાર્યા રાજનં. ૧
 સદસે નાયક દળમોહાં મહારથી,
 અશ્વુન સંઝે કો એડેનો નથી.
 બાથી દય રથ નવતા રૂપ, સરખા મોધ મહિપુર-મૂવ. ૨

- ધ્વજ દરહરે ચગર અનેક, 'સોવર્ણ' મણિમુકતા, નહિ છેક.
દંતૂશર । અંકુશ ઝળહળે, ગિરિવત ગાત્ર મહામદ ગણે. ૩
- કરે ગર્જના મુખમાંહાં તેહ, વ્યોમ ધરા-પડ મૂળે એહ.
આયુધ ભાવ્યા ઝળકે ધાર, રનિગરણે તેહેનો નહિ પ્યાર. ૪
- વાળે દુદુલિ ઘેરે ધણું; અગ્નિ દળ બેથું સુન તણું.
તથા ઉપરે ઊભા થઈ જોતાં દષ્ટિ ભરાણી સહી. ૫
- કોણ મેન્યનું દીસે તેજ, તથા લોક્ય બપ્પવાહન એકે જ.
બહુ દળ હવ દુર્યોધન તેથી અધિક આ કેકે અગ્નિન. ૬
- ગૌવનાથ અનુશાસવરાય, હંસકેત એમ કેહે મુખમાયઃ
'એ આગળ્ય પ્રાક્રમ નહિ વીર, સાંભળ્ય, કુંતીનદન ધીર. ૭
- 'સોવર્ણ' મુકતા મણિ હય બદ, એકેને દંડ સમર્પે સહ.
'આલે કીર્તિ' કહી એહ તણી, તે ચાલી આવ્યો તમ ભણી. ૮
- 'અંત્યે જાણિએ બૂઝું થાય, નહિ તો શાહાને મેકેયો પાય ?
'હરિ વિણ અવર ન નામે શીય, ભક્તરાજ મોટો જગદીશ. ૯
- 'આજ અમારી નિશ્ચ હોય જાણો અગ્નિન-સુન મહ કોય.'
જેમુનિ કેકે જન્મેજન્ય, સુણો, એમ પ્રતાપ કેકે સહ ધણો. ૧૦
- કીર્તિ સાલજે પાર્થ વીર-સુત,
પણ રમના વાક્ય કેકે નહિ 'પુત્ર.' ૧૧
- વૃષકેત ખોલ્યો તુત-કણ્ઠ, 'કાકાજી, સહી જાણો મરણ. ૧૧
'પુત્ર તમારા વિણ-પ્રાક્રમ વિપ્લવભક્ત પાળે, નિજધર્મ,
'સઘળા જૂપ મનાવ્યા મીન; એ આગળ્ય સર્વ દીસે દીન. ૧૨
- 'સેન્ય સકળ નિહાળો સંગ, કેહે દળનો આ દીરો રગ ?
'કોયક કર્મ-યોગ આ વાગ, જે રણમાંહાં સહ પામે હાગ્ય. ૧૩
- 'માહારે મન્ય હિપજે, તાન, કીધી તમ્યો અસભ્ય વાત.
'એહ વાર્તા વર્તી કહી, અસના વાક્ય કહ્ 'સુન' નહિ. ૧૪

‘એમ કુળાએ શીજડીરીર, વાહારે ચડે રચામણરીર.

‘નાણે ત્રેમ પીતાંબર જૂઓ, જગ જાણી દાયે શું ખૂઓ.’ ૧૫

અર્જુન કહે : ‘માંખખ, વૃષકેન, પ્રગટી કાળ ગયો લેખ લેન,

‘સુત મળતે ભુદય ગર્ભ વિખરીન, પુત્ર બસો કુળમાંહાં આદિત્ય. ૧૬

‘હવે પુત્ર-યુદ્ધ કરવું થયું, વાકય મળા સહ માંનિધ્ય કળૂ,

‘પિતા પુત્ર યુદ્ધ કરવું આજ, ગમની વાત હમે મહારાજ. ૧૭

‘રણમાંહાં કીર્તિ કુંઅરની થાય, મહાદૃષા તો લેકુંકાય.

‘બલ્લવાદન આપણ મધ્ય હરિ; રેડેશે નાથ કૃપા કરી.’ ૧૮

અર્જુન અધિકૃત જિપની પ્રીત્ય, દોડું દળ યોધ બહુ રીત્ય,

આખ્યંતર અર્જુન પ્રતાપ; પુત્ર જીપરે કથમ કેપે આપ? ૧૯

‘મૂળ વિગંધો, પ્રગટ્યો કાળ : હવે ન છૂટે કેહેતાં બાળ,

‘અપવશ એહ લખ્યો સુજ કર્મ, હવે રણો નહિ એકે ધર્મ.’ ૨૦

રાય જન્મેજય થયા દિગ્મુદ્ધ, અર્જુન-સગતિ મરુદ્ધ,

પણ બળવત ગગાજનો સ્થાપ, સીંહતાનુ બેડૂ પાપ. ૨૧

અર્જુન-ભુદય ગર્ભ તેણે કાળ, દોષ ન દેવો અગિાપાળ.

કરશે યુદ્ધ ગદી રણ બેઠ, પિતા પુત્રની એક જ દેહ. ૨૨

પિતાપુત્ર જીપરે મેડેશે બાણ, કથમ જો કથપસુત બાણ?

પુત્રપિતા પરે મેડેશે ધાય, થાય પ્રલે એવડો અન્યાય. ૨૩

એવડો રણો ધર્મનો લોપ, કાણ પ્રજાને જિપનો કેપ?

મૂળે જન્મેજયનું અગ; ગયો સુખદ બેહ પામાં રંગ. ૨૪

વલ્લખ

ગયો સુખદનો રગ રે, જૈમુનિ રુખિ એમ જયરે

‘પિતા-પુત્ર રણ વિશે આખ્યા યુદ્ધ કેહેવાં તે કરે! ૨૫

‘અમક રર મું રાગ—કેહાર માતુણી

‘હવે જૈમુનિ કહે : રાયજ, સુણિએ

અર્જુન મિંતા થઈ ધસીએ;

સુત તણી એ શોભા સળળી દોળ ‘સડી રે. ૨૬

- દાળ-શોભા સખળ, કુંઅરતી દેખી કુંતીનંદન તાસે.
ભલી મુક્તિ મુખદેખતાં પ્રથમે, આખ્યો પાસે. ૨
- ‘પ્રથમે કાળ તણો’ હું પ્રેરચો મુજને થઈ દુરભુદ્ધ,
‘આહાવા પુત્રને એમ ન કરિએ, રુદે ધરી નહિ શુદ્ધ. ૩
- ‘માહાદં મરણ હોએતો કિતમ, રખે એહેને થાએ ધાત.’
જૈમુનિ રુપિ કેહે છે : જન્મેજય, પછે વસંત્યો તાત. ૪
- ગુડાકેશ, મન્ય એમ વખાંશી પછે મુખદને, બોલાવે,
એટલે રથ હાંતી દળ આગળ અગ્નિન પાસે આવે. ૫
- ‘કૃતજ્ઞા ને આત્મિક જલ્પ પ્રભુમન કૃષ્ણકુમાર,
અનિરુદ્ધ યૌવનાથ રાજ ને સુવેગ બળભંડાર. ૬
- અનુસાસન નીલધ્વજરાજ હંસકેન થર અગિઆ,
એટલા યોધા પાર્થના રથની જોડાએડે અગિઆ. ૭
- કપેડે ગજ, આગળ રથ મુદર, તે આગળે રેવંત,
તેહેના મુખે આગળે પાળા, એમ રણ મેન્ય અનત. ૮
- તે આગળે દશરથી સંધાતે અગ્નિનનો રથ ઝડાકે,
સાત પનાકા બિપરે ફરફરે મુક્તા તોરણ લગકે. ૯
- કનક-કમળ રથે જડિઆ મુદર, બહુ મણિનાં આચરણ.
રત્નજડિત પિંડાં રથ આપે, જાણે રમિનાં ફિરણ. ૧૦
- ઉત્તમજી અંજ તોરગમ કેશં આરે જાણે અદ્ર,
અગ્નિન રથ બિપરે એમ શોભે મુર-આધિપતિ ન્યમ ઈદ્ર. ૧૧
- બેદ્ર પાસાં સાથા અતિ મુદર, મુદર અર્જ કટારી.
છત્રીસે આયુધ રથ બિપરે, શોભિત ગાંડીવધારી. ૧૨
- કર્ણ તણો કુંઅર મુખ આગળ, શોભા કહી નવ જય.
જેહેને રથે બેશી હમ એકે સ્વામી વૈકુંઠરાય. ૧૩
- તેજ ઝંઝિભોવન કોઈ દીસે, શિવ અઘાદિકે સાન્ને.
પ્રભુતેજની કુંતી-કુંઅર રણમાંહાં એમ ત્રિરાજે. ૧૪

જોઈ બ્રહ્મવાહન આનંદ પામ્યો અને । બરાબર મન, - ।

‘ભાઈઓ, ત્રણ લોકમાંમાં નર હ’ દેખું

તાન માહારો અશ્વન ૧૫

‘દષ્ટિ ન દીધી માહારે તાતે; હ’ મોટો દુર્ગામ્ય.

‘કોટી યજ્ઞ’ ક્યેર’ કળ પામે, નમે તાનને પામ્ય. ૧૬

‘પુત્રને તાં પિતાદર્શને મકંજ’ તીર્થ ને મહાપ્રનાન,

‘માનપિનાની ભક્તિ કરતાં વશ વતે’ બગવાન. ૧૭

‘ધણા’ દિવસ હ’ દૂરે રહ્યો, મેં પિતાભક્તિ નવ્ય કીધી.

‘એ તાં મુજને પાતક એડું, પ્રભુ સિખામણ દીધી. ૧૮

‘હવે જો મુદ્દ કર’ નહિ રણમાંમાં

તો કાવચ બહો ન ભાવું.

‘બાણવિદ્યા દેખાડું માહારી’ તો તાત નણે ચિત્ત આવું. ૧૯

‘અરે મુમટો, મુદ્દ તાન’ સંધાતે હ’ રોમાંચિત્ત યાગે,

‘મન્ય જાણું છું; રાજ ત્યજીને મહાવન મહિ’ જાગે. ૨૦

‘પણ લોકોત્તરમાંમાં અપંગ થાએ, કલો અનણે તાન.’

‘સાચું જુદું કાચ ન જાણે, આસે અજાણે વાન. ૨૧

‘તાંત વિગંધ્યા’ તો શ’ કહિએ? થાએ ધર્મનો લોપ;

‘નહિ તો રણમાંમાં બાપજી સાહમો કષમ કર’ રહી કાચ’ ૨૨

‘એટલા માટે ખોડય ન દેવી; કવંક બિતાગ’ યીય.

‘એલ વાનમાંમાં સતોકાગે સ્વામી ધીજગરીય.’ ૨૩

પટે પ્રણામ કરવા નરહરેને અંતરિ પામી શોક :

‘કૃપાનાથ, અશ્વન વિરાંસ્યા, હાસ્ય કરે સર્વ લોક. ૨૪

વધવ

‘હાસ્ય કરે સર્વ લોક, સ્વામી. વિરાંસ્યા અશ્વન ધુણે; ,

બ્રહ્મવાહન રચ્ય થયો ધિમો, જોય મુખ અશ્વન પાડું. ૨૫

અમક ર૩ મું.—રાગે સામેરી

જૈમુન્ય બોઁયાઃ મુણો, રાય, વાણી જી;

કુંઅર દૂખ ઘણું અંતરમાંહાં આણી જી,

તાતજીને કીધો તવ પ્રણામ જી:

‘સુભદને મોકલો મુદ્દને કામ્ય જી,

હાજી—‘મુદ્દ તણે અર્થે મોકલો રે, પ્રથમ હોએ જે થર;

પાણી, પાહાની નમ્ય કરે, પગ પરડે સાહામે જીરચ.

‘રણ વિષે જે વાઓલો, જેડેને અસ્ત્રવિદ્યા હાથ્ય,

‘પેડેલો તેડેને મોકલો, જેડેને ભાયે. બાણની આથ્ય.

‘તેડેવા મોદ્દને મોકલો. મન પ્રસન્ન પ્રથમે થાય.

‘આજ મુદ્દ દારુણ કરે,

જે માહારી માધવી હોએ માય.

‘તે માટે રણ્યે આવન્થો, માત તાન જેડેનાં મુદ્દ,

‘માહારા, બાપજના વચન માટે કડ દારુણ મુદ્દ.

‘જેડેજી દીકું હોએ મુદ્દ માહારી,

તેડેને પૂછીને કરો વિચાર.

‘શસ્ત્રસાધક વિના બીજા મિથ્યા પામે માર.

‘આજ વિદ્યા ન દેખાઈ, પછે કીડે કાન્ય?

‘તે માટે મોકલો એડેવો જે રેડે પ્રથમે લાજ.

‘ત્યમ પૂર્ણિમાનો ચંદ્ર શોભે, જે કળા પૂરણ હોય.

‘મતી વિના માખણ ક્યાંહાં રચકી? બળ વિના મોધા જોય.

‘દૂપમાંડે જે ઉદક હોએ, અદોગૂત પોહોંચે નીર;

‘અરોવર મોટું ઉદક પાખે, બળ વિના ત્યમ વીર.

‘અજ કરો પાર નાવે, ટળ્યાનો નહિ માગ;

‘માણ્યા વિના રહે સગ ચર્મ, ત્યાંહાં એક પ્રગટે વાગ.

‘ગળ્યથે કચેરો પાર નાવે, ધરા મોપિતવાન.

‘માદૂલ પ્રગટે, સર્વ ત્રામે, ટળે બળ તન સાન.

- 'મહાવન કંટાર્જ ખોલણુ, તરુ કૂંદ્યાં પાન,
 'આકાશને દેખે નહિ ખડ વૃક્ષ સ્વર્ગ સમાન્ય; ૧૨
 'એક પાવક પ્રગટે એમ દેહે તે વનખંડ;
 'ત્યમ એકે ઘાતે સકસ નામે, ને યોદ્ધ હોયે પ્રયંડ. ૧૩
 'અર્ધ આગન્ય જેણી રીતે નાહો જાએ અધકાર.
 'તેણી રીતે સેન્ય અધણું ખમાડું હું દારપ. ૧૪
 એમ કહી જીબા ચર્ચ રથ કરયો તવ પ્રણામ :
 'શીઘ્ર સુભટને મોકલો, આરંભિએ સંઘા. ૧૫
 'યોદ્ધ માદાગ લેઈ રણા, ન્યમ હરણ કેસં મુખ.
 'સહકો જાણે, સુદરપી પામિએ હવે મુખ. ૧૬
 કુંતીકુંઅર મુણી શ્રવણે વચન-બધુવાદન,
 લેઈ મુખ મોલાવિઆ રુકમણીજના તન. : ૧૭
 'સાત્વિક કૃતઅજ્ઞા આદે અનેક છે બુધવન.
 'પ્રથમ તેડેને મોકલો ને સત્ર-આધનવન. ૧૮
 પ્રહુમન દેહે પાયને : 'અહીં ધટે જોરું કાંડ.
 'આજ સહકો સુદ કરે, તમ સંઘ આત્મ ને આદી, ૧૯
 'આજ રણમાંદાં રજો દીપી બધુવાદન કાળ.
 'તમારે ઉપરથ મદા છે, રાખશે દીનદયાળ. ૨૦
 'કમળવન ન્યમ વદન વિકામિતુ ચંદ્રને આકારપ.
 'ધનુર્વિદ્યા અત્રસાધક જાણે ખમાડે દારપ ૨૧
 'બધુવાદન પરમ વિરાજિત, તેતાં જિપજે રમે,
 'પરમ વિરાજિત મેન્ય મધણું યોધ તેડેવા મન. ૨૨
 'માદારી માતાજની આગન્યા ને કરે રાખી વાન.
 'માયા સાથે સુદ કરે લધુવાધી જડ પાન. ૨૩
 'મંજારીને વિદ્યા મધજી રમું મુખ તમ દણિ;
 'શોભિત ફરી ની અપારૂ, કરે એમ અર્ધદે. ૨૪

વલણે

‘કરં એમ અરિષ્ટ રણેમાંહાં; રચું માયા હં ઘણીઃ
‘સંગ્રામ છતાં હં એહ તણે રણ સેન્યથં મણિપુર-ઘણી.’ ૨૫
૫૮૧

અમક ૨૪ મું—રાગ અસાવરી

ઐણી પેરે જોડ્યા બંધુવાહનનું છ :

‘સંજે પધારો રણ્ય, અનુનું છ,

‘યુદ્ધ દેખાડું તમને દષ્ટે છ, જે અસ્તવિદ્યા નિર્મી સૃષ્ટે છ. ૧

ઢાળ—‘જેહ વિદ્યા અસ્ત્ર કેરી, નિર્મી શ્રીકૃષ્ણરેશ,
‘તે તમને રણ્ય દેખાડું, જે પૂરણ કળા મહેશ.’ ૨

વચન એકેવાં સાંભળીને યુધિષ્ઠિરનો બંધુ

વદન ફેરી નિહાળ્યું મહાસેન્ય-રૂપી સિંધુ. ૩

અનુશાસવ એહેવે દાનવ-અધિપતિ ચાલ્યો નામો શાસ્ત્ર :

‘એકેને હં’ પ્રાજે પમાડું, કૃપા તમ જગદીશ.’ ૪

પોતા કથેહં સેન્ય સાથે બૃહ રચીને રાય,

સખળ સજ હય રથે બેઠો, ઝિલટ અંગ્ય ન માય. ૫

બહુ યોધ સાથે સૌર કરેતા; ગાત્ર કૃત્ય રૂપ;

‘તે દેખીને દળ સદિત સાહામે આબ્યો મણિપુર-ભૂપ ૬

દૈત્યરાયે રથ ઘડી એકેવે વચન બોલ્યો એક :

‘પાંડવને દળ સુભટ રાજ, અપર અનુન-દેહ.’ ૭

એકેવું કહીને નવ બાણ મેહેત્યાં તીવધારા યુદ્ધ.

હવે લેખ્યે, બંધુવાહન કેરું મેહેતું છે યુદ્ધ. ૮

મંત્ર થં આકર્ષિઆ, તે કરયાં મિથ્યા બાણ.

સહસ મેહેત્યાં બંધુવાહને : લેખ્યે, દૈત્ય સુખળ. ૯

આવતાં, છેવાં સહસ તમહેણું, પછે પાંચ મેહેત્યાં વીર,

નવ બાણ મેહેત્યાં બંધુવાહને ધનુર્વિદ્યા-ધીર. ૧૦

૨

- સુવર્ણ-પૂંખાં તીવ્ર અણી તેડેની, સઘ મમારી ધાર,
 અનુશાલવને રથ ચ્યાર બાણે મારિઆ હય ચ્યાર. ૧૧
 બેહ બાણે ધન્ય તોરણ ચમર છેઘાં રાય,
 એક ધનુસે ભાગ્યો મુગટ કુંડળ છત્રય લેઈ જાય. ૧૨
 બાણનો ખેર રથ તેહેને કર્યો છે ચક્રચૂર;
 તવ બહુવાહન ગાનિઓ રણ વિષે સગળો થર. ૧૩
 ખીજે રથ અનુશાલવ બેસી કરી ક્રોધ અત્યંત
 પાંચ બાણ મેડેયાં તીવ્ર, હય રથ મારયિય અંત. ૧૪
 બહુવાહનનો ગય ભાંગિઓ, વળી ખીજે બેઠો ખેવ.
 નાગ મુનિવર પિત્રિ સધળા જૂએ અતરિ દેવ. ૧૫
 વળી પાંચ બાણે દેવનો રથ ભાંગિઓ ચ્યાર હયને માથ.
 વળી ત્રીજે રથ સીધા બેસી કરિ દંકારવ લાથ. ૧૬
 એમ અન્યોઅન્યે તીવ્ર બાણે મુઠ્ઠા કર્યું છે પ્રીદ;
 યોધ બહુ અવની દળ્યા, બેતાં ચઢએ દિગ્મુદ. ૧૭
 અનેક હય નર કરબ વેશર પાડિજિં જૂગિ-મધ્ય.
 બાણના આઘાતથી તેડેને વચની નહિ શુદ્ધય. ૧૮
 વળી બહુવાહને બાણ મેડેયાં, દેવ મૂર્છા હોય.
 ક્ષણએ રહીને થયો બેઠો ચિત્રાંગના-મુન બેય. ૧૯
 દશ બાણ મેડેયાં દેવ-અધિપત્ય ક્રોધ કરી તનકાળ;
 એક મુદ્દત રથ ભમાવિઓ મણિપુર તણો ને જૂપાળ. ૨૦
 પછે બહુવાહને ન્વરય થઈ દશ બાણ મેડેયાં ક્રોધ.
 પછે મૂર્છા ટાળિઓ દાનવપતિ મહાયોધ. ૨૧
 અનુશાલવ અવનીમાંહાં પગો દેજ મુગટ સાથે બહુઅ.
 જન્મેજય રાય, સાંભળો; જૈમુનિ કેડેઃ થં કદઅ ૨૨.
 પછે વદન ચઢાવિજિં, અર્જુન દળમાં લેય.
 એહેવે દુષ્ટ કપેશ કુંઝર પ્રહમન તન સન્મુખ હોંયઃ ૨૩

‘માતા લાજે ‘મુજ તોણી ને આજ ‘નાધૂં કોમ્ય. -
 ‘હવે જોજ્યો, ધનજય, કેહેવો કર સંગ્રામ. “૨૪

વણ્ય

‘કેહેવો કર સંગ્રામ, જોજ્યો, હકાર દળ આપણું,
 જોમુનિ કેહે છે : પ્રભુ કેરું સેન્ય સંગે છે ઘણું. ૨૫

ઝમકે રથ મું—રાગ સોરઠી

હવે કૃષ્ણકુંઘર ત્યાંહા પરવરે,
 હય ફેરીને રથ ભાણી મુખ કરે,
 મુખ છત્રમણિ ધન્ય ચમર અતિ ફગહરે રે. ૧
 સાથે મેન્ય સુમટ બળિઆ ઘણા,

મહા દારુણ મંગ્રામ જોડે તણા,
 તે તે યોધ બહુ લેઈ ગણાંગણે પરવરે રે. ૨

ઢાળ—બહુ યોધા સાથે રથ પ્રદ્યમન ગર્જિત લખના નાન,
 ફુંફુભિધોપ મુખ શરણાઈ રથતર નવવા સાદ. ૩

એણી પેરે અથ હકારી ચાલ્યા જ્યમ સંધિના રથ-વેગ;
 એક અતરમાહાથી વૃષ્ટિ કરતા, જોણી રીતે ચાલે મેધ. ૪

‘શ્રીભગવાન—કુંઘરે કેહે : ‘માલજ, ગાંધર્વી કરા તન
 ‘જ્યમ નારાયણ સમ એ બીજા બાણે તૂ અર્જુન. ૫

‘અમ્યો સેવક થઈને થપડે હીંદુ, બીજા ભૂપ નહિ પાર,
 ‘સદા નિરતર કૃષ્ણ સારથિ તેડેનો કરો કુમાર.’ ૬

એમ કહીને બાણ સહસ્ર શુક્રપાંખ તણાં અતિ ઓપે.
 બલ્લવાહને તે મરું નિવેર્યાં અવની-પડમાંહાં રોપે. ૭

અર્જુનકુંઘરે બાણ ફોડે કરી મકરકેન વધાઓ :
 ‘આવોજ શ્રીકૃષ્ણજીના સુત,’ હેતે કરી બોલાવ્યો. ૮

પછે મંહિનાદ કરી બલ્લવાહન હરિ સુગમે બોલાવે :
 ‘એકેવુ બુદ્ધ કરો રણમાંહાં રહી જો માહારે ચિત આવે.’ ૯

- એમ કહી પાંચ બાણ મેહેલિયાં, ભેએ પ્રામન વીર,
 રથ સારવિ હય ફાણમાં મારયા, બનિએ સ્યામશરીર. ૧૦
- બીજે રથ બેઠી મકરધ્વજ રણભૂમે આતિ ગાજે;
 ત્રણ બાણ મેહેલી હય સાથે બહુવાહન રથ ભાજે; ૧૧
- ધનુસ તણા દંકારવ કરતાં સહિનાદના ઘોર.
 સુભટ સુભટ સર્વ યુદ્ધ કરતા યજ્ઞ રણી મહા ઘોર. ૧૨
- બહુવાહને બેઠું બાણ મેહેલિયાં, વેધ્યું - પ્રામન-અગ
 અસુત બાણ પ્રામને મેહેલિયાં, સેન્ય પમોડ્યું ભંગ. ૧૩
- મત્ર બણી માયો મંઘાતે ગથી મેન્યમાંહાં મૂકી,
 જેણે બહુ ખંડ વનમાંહાં, પાવક મૂકયો ફૂકી. ૧૪
- બહુ હાથી વેધી કુબરણ હય રથ અવની હાથ્યું.
 સાત અંગ વેધે એક બાણે, કાયર દળ મર્યા વાળ્યું; ૧૫
- બહુવાહનના મેન્ય મધ્યે એમ ત્યો હાકાકોર,
 ગજ મારી જે કરયા આકળા, તેક કરે મધાર. ૧૬
- નાહું મેન્ય નગરમાંહાં પેહું પાપલ રામેરામ,
 બાણ તણી સંખ્યા નવ્ય લાભે, બહુ દળ પાડ્યું ભોમ્ય. ૧૭
- પ્રાપલ ગજ રણમાંહાં ફેરિયા, પઠે પડ્યા જે ધરણ્ય,
 બહુ અસવાર કબલ દગ પાળા. એમ પમોડ્યા મરણ્ય. ૧૮
- કોટિ બાણ બહુવાહને મેહેલી કામ તણુ દળ માર્યું.
 ન્યમ મેન્ય બહુવાહન કેડ ત્યમ અહીં મર્યા મધાર્યું. ૧૯
- એમ બાણ તણું અત્યંત વાળળ,
 દીમે નહિ રવિ ગયું.
- એમ અન્યોઅન્યે સેન્ય ભડે છે; મેહેલે પગરપેરે ધાવ. ૨૦
- કો કોણેને રણમાંહાં નવ દેખે, વિપરીત થયાં વૃદ્ધન.
 શોણિત કચેરી નદી ચલાવે, મેહેલું યુદ્ધ મદન. ૨૧
- શર કેટલા મસંક પાંખે, કનક તેડેતા ચરિયાં,
 ગજનાં યુદ્ધ બેહ દળ પામ્યાં, અવનીમાંડે પડિયાં. ૨૨

૧૦. 'બંધૂવાહનમું' આખ્યાન

સાવંકાળ થયો સુદ કરતાં, સુણો, જન્મેજ્ય ૩૧૫,
 કચંનર વ્યંતર ખેચર આધ્યા જાણી રે વિહિવાય. ૨૩
 બહુ જણણી અનો યોગણી, ભેરવનો નહિ પાર,
 રણમાંકાં બેશી માંસ દુધિરના માંડ્યા તેણે આહાર. ૨૪

જલણ

માંડ્યા તેણે આહાર રે; રાયજી, રણ ગાજી રહ્યું;
 બંધૂવાહન, પ્રભુમનરું રણાંગણુ એકેવું થયું. ૨૫

ઝમક રેક મું—રાગ રામગી

સીઆણા સ્તમજિઓ બહુ માંસ-અથે મ્વજેજી સહ,
 જંભુડ વડ આવી રણમાંકે ભક્ષ કરે રે. ૧
 ઢાળ—ભક્ષ કરે રણમાંકાં ભેરવ

બહુ માંસ તણા જે આહારી,
 ચોસક જ્યોગણી કોટિ દુષ્ટ, જે છે રમતીયારી. ૨
 કિંતર જહા પિરયાય મહા બેઠ ખેચર વ્યંતર જેહ,
 દુધિરપાનથી। કુધા સમાવે માસવિહારી જેહ. ૩
 ભક્ષ કરે, 'જન્મેજ્ય' મુખ બોલે 'ખાંડવ ભલે અવતરિઆ.'
 હામ્ય હામ્ય અગ્નિન-સુદમાંકે

એમ સહ રિષ્ટા સર્વ કરિઆ. ૪
 પરમ આનંદ અંતરમાંકાં પામ્યા, એક હસે, એક ગાએ,
 એક મુખે કુતકાર કરે, એક વાજિંત્ર વડને વાએ, ૫
 એક એકને દે આલિધન, કરીકરી કરતા જુડાગ,
 એકેના ભેરવ બહુ મેળુયા છે, તેકેનો નાવે પાર. ૬
 એક ગજનું વડન ગ્રહીતે ઘાટે વળડે ચણાઈ,
 કાબની ગ્રીવા માંમં વિના એક મુખ વળડે માહી. ૭
 તેકેને કો દષ્ટે નન્ય દેખે, અર્ધુધ અર્ગે નન્ય વાગે,
 એમ રણા માંસને ભક્ષ કરે, એક એક આમન્ય માગે. ૮

- ગજકુંભરથગ મન્મુક્તાક્ષગ તેહ કરે આમરણ, ૯
- એક મધ્ય રહી નૃત્ય કરે છે મસ્તક બાંધી ચરણ. ૯
- રુધિર તણી તાંહાં નદી વેહે છે, બહુ ગજ પડિઆ મધ્ય.
- અનંક કબંધ તણી નહિ સંખ્યા;
- અંગે બાણ, નહિ શુદ્ધ. ૧૦
- વૈતરણી. સંયમની-મારગમાંહાં મહા નદી છે જોડેવી.
- પ્રભુમને રણ, એકેવું કીધું, નદી ચત્તાની તેડેવી. ૧૧
- સાહામા ધાએ પડ્યા રણમાંડે, વિમાન આત્માં તેડેને,
- શીઘ્ર અવછેડે તેડેને વરે છે, પૂઠે બાણ નહિ જોડેને. ૧૨
- જૈમુનિ કેડે: જન્મેજય રાગ, અંતરિ દેવ અસેમે.
- રણાંગણની વિધિ સધળી તે સુર સળી દેખે. ૧૩
- એક ત્યાંહાં વીર વિમાને બેઠો, વરે અવસ્થરા આવી;
- નાનાવિધિનાં ખાજે પીજે સૈન્ય પરમ મોહાવી. ૧૪
- કબંધ કેટલા યોધ વડે, એક નાહા નગરમાંહાં જાય.
- એક માંસને બક્ષ્ય કરે, એક રણા રણાંગણ ગાય. ૧૫
- કિંનર નૃત્ય કરે ને રીઝે, એક યોધ બરાણા ક્રોધ.
- શ્વમેશ્વાસ ત્યાં એક કરે ને એક જળને માગે યોધ. ૧૬
- અંતરથી સુર સધળા દેખે, મહા કૌત્યક મન બાસે.
- કેટલા યાસુધ નાખી છાના રણમાંડેથી નાસે. ૧૭
- મહા મોટા હાથી જે પડિઆ, માંસ રણા જલ્દ ખાઈ.
- ગજના કરંકમાંહાં જિગરવા પેદા સુભટ ત્યાંહાં ધાઈ. ૧૮
- એમ કરતાં રણ રજની ચાલે, જનગુણ રથજ્ઞાર.
- જનશ્રુક વર આવી ત્યાંહાં પેદા, તેડેનો કરવા આહાર. ૧૯
- ફેંધ્યું હાર, ત્યાહારે ક્યાંહાં, થઈ નામે?
- કર્યાં નેત્રનાં હરણ.
- માન મેડેલી જિગરવા પેદા ત્યાંહાં પામ્યા મરણ. ૨૦

- એકેવું, યુદ્ધ, થયાં, પ્રધુમનના, જન્મેજય રાજનનું,
તેણી રીત્યે રણમાંહાં વહિઓ ચિત્રાંમદાનો તંન. ૨૧
રામ રામ બાણે કરી વેધ્યાં; એમ વડ્યા બે બળિઆ.
બપ્પવાહનના બાણધાતથી પ્રધુમન મૂર્છાએ ઢળિઆ. ૨૨
ચીની મૂર્છા રણી યુદ્ધ માંડ્યું, મહાદારુણ સંગ્રામ.
પ્રધુમનના બિપરને અર્થે આવ્યા યોધ તે કામ્ય. ૨૩
મેઘવણું નીલકેત સાત્વિત્રી યૌવનાશ્વ હંસકેત,
એટલા યોધા ધાર્જિને આવ્યા યુદ્ધ કરવાને હેન. ૨૪
પાંચ પાંચ બાણે બપ્પવાહને ભેઠાં, સહુનાં અંગ,
તે સાથે જે સેન્ય હવું સર્વ તેક પમાડ્યું ભંગ. ૨૫

વલણ

તેક પમાડ્યું ભંગ રે, દારુણ યુદ્ધ એકેવું થયું.
જન્મેજય રાયજી આગળે જૈમુન્યે એકેવું કહ્યું. ૨૬

ક્રમક ૨૭ મું—રાગ ગોડી

- જૈમુનિ કુંજિ કેકે: સુણો, મહારાજ,
કપમ વડ્યો એમ પાંડવ કાળ્ય.
વિપરીત યુદ્ધ કીધું છે સહી, એકેવું યુદ્ધ પુરતન નહિ. ૧
બેહ પાસાં બેહ સેન્યા હણી,
શોણિન નદી અવાવી, ઘણી.
ભાગા હય હાથી રથ કરભ;
એણી પેરે સેન્ય સધાર્યું સર્વ. ૨
બપ્પવાહને બહુ બાણે કરી, રામ રામ વેધ્યો સુત-હરિ.
તવ મૂર્છાગત પડિઓ ધરણ્ય, બાણે કરી પામ્યો એ મરણ્ય. ૩
એકેવે હંસકેત રામન માંડ્યું યુદ્ધ રણ્ય યૌ સાવધાન,
મહા સંગ્રામ કર્યો રણે, ઈર્મ, ચિત્રાંબળ ધર વહિઆ હમ. ૪

- અગ્નિનું સુત બળીને મન્ય મહા સંગ્રામ કર્યો રાગન, ૧
 અંતરિ દેડે પોતાના જાળ, દુઃખથી રૂપ ધર્યું મહાકાળ. ૫
 પ્રસાંગનાં મેડેલે બાણ, અનેક સુભટના હરિઆ પ્રાણ. ૬
 પ્રત્યક્ષતા યુદ્ધથી યુદ્ધ બહુ, સંખ્યા વીર વાહન શી કહું ? ૬
 હસધવજ તવ મૂર્છા યથો, સુવેગ સુખટ આવી તવ નયો,
 તેરમે યુદ્ધ માંડ્યું વિપરીત, બાણમેડે દાંકયા આદિત્ય. ૭
 વાદળ થયું બાણનું એમ, મહા પ્રલેનો માધવ જેમ,
 નાહિકો વાગ્યા-ગિણ આયુદ્ધ, એડેવું દારુણ કીધું યુદ્ધ. ૮
 સહસ્ર હણ્યા રથ યોધ સંઘાત્ય, બાણ વિદ્યા સગળી તે હાથ્યઃ
 'માઠ' એન્ય બધવાહન તણું અગણિત ગણમાંનાં પડિહાં મણ. ૯
 તવ બધુવાહન કોખો વીર, અંતરિ સમરિ સ્વામશરીર,
 કોટિથ કોટિ બાણ બહુ હોય, હોડોગં મેધ તણું ન્યમ તોય. ૧૦
 સુવેગ એન્યા મારયા બહુ યોધ, એમ બરાણો અંતરિ કોધ. ૧૧
 તેજ સહસ્ર અવની હાળિઆ; બહુ મારી પાછા વાળિયા. ૧૧
 એમ અરિષ્ટ કર્યું રણ રાય, સુવેગ મૂર્છાંગ તવ થાય.
 જન્મેગય તા આશ્રજ થા; અગ્નિન વૃષકેન જે રથા. ૧૨
 તવ અગ્નિનને ચિંતા થઈ : 'સકળ સેન્ય સંઘાત્યું સહી,
 'હવે યુદ્ધથ કોણ રચવી આંહાં ? સુખટ નહિ કે એન્યમાંહાં' ૧૩
 અગ્નિન અંતરિ પામ્યા શોક : 'હાસ્ય થયું હવે લોકાલોક્ય.
 'મુગ સુમાન્યે બળિઆ જેહ, રણમાંનાં સર્વ નિપાત્યા તેહ. ૧૪
 'સમજા' યુદ્ધ સુવેગે કર્યું. મારી એન્ય ધરા પધાર્યું.
 'યોધ નહિ હવે માકારે પાસ; લોકાત્તરમાંનાં થયું ઉપાસ. ૧૫
 અગ્નિન રથો ડોનારિ મુખ, અંતરમાંની પામ્યા બહુ દુઃખ.
 જે જે યોદ્ધ રણંગણે રથા, બળિઆ મૃત્યુગમાન્યે થયા. ૧૬
 રણ જેમ બધવાહને મહા, પડયા સુખટ દીડા જે બહુ.
 નગરમાંનાં મોકલિઆ તેહ, જેહ પાસાં રણે પડિઆ જેહ. ૧૭

૮. અહીં પણ 'માધવ'ને 'મેધ' અર્થ કવિને ઉપર છે.

અનુશાસવ આદિ ને વીર પ્રબુમન સરખા બંજિયા ધીર,
 તે તો મોકસિઆ પુરમાંક, કરે પીંડીણાણુ જાને ધાય. ૧૮
 અનુન જોઈ થયા દુઃખવંતઃ માહારા મોકલ્યા સુભટ અનંત;
 'સેન્ય'તણા નાયક બળભરયા, એણે તો પોતાના કરયા.' ૧૯
 'જૈમુન્ય કેડેઃ સુણિએ, જૂપત્ય, અનુન દુઃખ ધરે એમ અત્યઃ
 'અશ્વમેધનું ન થયું કામ, એહ તણો દારુણ સંત્રામ.' ૨૦
 કેડે જન્મેજયઃ રુખિવર સુણો, એ સંત્રામ થયો રણ ધણો.
 એ તાં રુખિ, અસંભવ્ય વાત; એમ કો વદિઆ સુત ને તાત? ૨૧
 પૂર્વે બદ્ધ બળિઆ રાજન ધનુર્વિદ્યારણ્ય સાવધાન,
 તાત-કંઠર સાથે થઈ યત્નુ એમ સંત્રામ કર્યો કહીં પુત્ર? ૨૨
 માહારુ રુદે કપારવ હોય, એમ અરિષ્ટ કરે રણે કોય?
 નિગમ સાશ્વ કથેરા કોકો ધર્મ, એમ મોણે કરી કાધૂં કર્મ? ૨૩
 જૈમુનિ કેડેઃ સાંભળ, મહારાજ; કથા કહું તમને હું આજ.
 જ્ઞાનસુર ને ઈંદ્ર આપાર વદ્યો તાતથં સગળ કુમાર. ૨૪

વલણ

વદ્યો તાતથં કુમાર રે, તે તમને, જૂપત્ય, કહું.
 સંત્રામ એડેના થયા આગે, ત્રેલોક્યે જાણે સહ. ૨૫

અમક ૨૮ મું—રાગ રામઝી

હવે 'જૈમુન્ય વાણી એમ, વદ્યાં જન્મેજય જૂપ;
 ઉલ્લીન પાંડવ વંશના પરમ ધર્મસ્વરૂપ. ૧
 યુદ્ધ પુત્રતન સાંભળો તાત-સુતનાં જોડ.
 પિતા પુત્ર રણમૌહાં વદયા, તમને કહું તેડ. ૨
 શ્રીરામવલ્લભે યુદ્ધ કર્યું સુત, સાથે પ્રોડ,
 તે યુદ્ધ જોઈ સર્વકો, થઈ રવા દિગમ્દ. ૩
 લવકુસ સધવલ્લ તણા દોરુણ સંત્રામ.
 રાને લગ મળે આંતરિનું રણે પ્રવિઆ રાગ

- વાક્ય રુખિનાં સાંભળી ન[કેડે] જન્મેજય રાયઃ
 એહ , કયા મુજને કોડો શ્રીરામ-સંવાય. ૫
- પિના પુત્ર રણમાંહાં વદયા શ્રીત્રિભોવનધીશ;
 કુંભર સાથે યુદ્ધ કરય, એવડી શી રીસ? ૬
- એ મુજને માંડી કોડો આપથી આખ્યાન,
 ત્રણ લોક શ્રીરામજી ધર્મરૂપ નિધાન. ૭
- આખ્યાન આઘ ઘડી કહ્યું લવકુમ્ભ મુન્ય.
 મંદેહ ભાગો રાયનો, મુખે કેરેના ધન્ય ૮
- હવે જન્મેજય બોલિયા : રુખિદેવ અપાર,
 શુડાકેશ રણે શ કરે દેખી સર્વ મંદાગ? ૯
- ધૃષ્ટકેત બોલાવિઓ આવ્યો વિરાય વીર;
 'અમ કુળમાંહાં દીપક તહમ્યો અભિવિદ્યાના ધીર. ૧૦
- 'આ રણ જિગરવું નથી, નિશ્ચે જાણે મરણ.
 'હં જાણું છું મન વિષે માહારો અંધન કણ. ૧૧
- 'તુજ મારે મૂઠને આંખ છે, કાળે છે યાગ.
 'પુત્ર વિના હવ્યનો સડી સુર નન્ય લે' ભાગ. ૧૨
- 'તે મારે, સુત સાંભળો, ધરો ગુદે વચન.
 'હસ્તિનાપુર આંહાંથી તહમ્યે કાપ્ર જાઓ, તન. ૧૩
- 'રણ પૂરું નન્ય દીગિઓ, રેડે પાંડવનામ.
 'કોણ કોણ જાણિયા રણે રણા જૂઓજી અંધામ ૧૪
- 'દેટે ધરી તહને લીડીઓ; વ અમાગ પ્રાપ્ત.
 'નેત્ર અમારાં તું મહી; સુજો, પુત્ર મુજનણ. ૧૫
- 'તૂ તો વજ્રબ, કુંતીને ધણું મનનો અપાર.
 'તુજ જિપરે મુજ ઘડી છે પ્રેમ આધાર. ૧૬
- 'માહારી માનાજી તણાં તું જાહને રક્ષ.
 'આવનાં આપો હાથમાંહાં એમ કહીને મુખ્ય. ૧૭

- ‘આ જીવન આપું મુજ તણું, એકેની કરજ્યો રક્ષાપ.
 ‘દષ્ટિ આગળે તું ધરી આપ્યો મુજ કર માંહ. ૧૮
 ‘વળી ધર્મરાયને અતિ ધણો તુજ ગિપરે મોહ,
 ‘વળી દૂપદીને વહ્ન મ ધણું, મેં કીધો વિછોહ. ૧૯
 ‘કૃષ્ણાંગનનાને તુજ ના વિના વહ્ન નહિ કાંઈ.
 ‘તેડેને વારંતાં આવિઓ તુજને તેડી આંહી. ૨૦
 ‘વળી કલંક મારે શિર બહુ, કણું સરખો બ્રાત,
 ‘વિષ્ણુભક્ત મેં મારિઓ, દાતા તુજ તાત. ૨૧
 ‘કોણ કુંઘર મેં એ કર્યું રણમાંડેં કર્મ’?
 ‘દાન લેવા દિજ વૃદ્ધ થઈ ઘેરય ગયા પરબ્રહ્મ. ૨૨
 ‘વળી ઇંદ્ર જયક રણમાંહાં ગયા, લીધું કણું કહને દાન,
 ‘અર્ધ ગિતારિ આપિજી; ક્ષુભ્યા ભગવાન. ૨૩
 ‘એકેવો સહોદર મુજ તણો, સુત, બેને વિચારી.
 ‘વળિ જીવિતવ્યને ઈછિએ, ભાઈ એકેવાંને મારી. ૨૪
 ‘તું મદિરમાંહાં જ્યાંહાં લગે, ત્યાંહાં નહિ કાંઈ વાંક.
 ‘તુજ પાણે, માહારા પુત્રજી, દામણુ. અદ્ભુતો રાંક. ૨૫
 ‘વળી રણમાંડેં તૂ રણી રે, સુભાગી માહારા.
 ‘અગ્નિ વિના ભરમ થઈ રહે, પિત્રિ આ તાહારા. ૨૬
 ‘તે માટે આંહાંથી વળો, જાઓ ઘેરચે, ભાઈ.
 ‘તુજ દીડે રીડે ધણું, તાહારી કુંડા આધ. ૨૭
 ‘વાકચ સુણી અનુર્ન તણાં, નેત્રે આવ્યાં નીર,
 ‘ચરણે નગીને એલિઓ કણું કેરો વીર. ૨૮
 ‘ક્ષત્રી હતો રણ થકી પગ પાછો વાળે,
 ‘સુકિત સઘળાં જન્મનાં એકે ચરણ પ્રવળે. ૨૯
 ‘સ્વામી તજીને ને વળે, રણમાંહાંથી ત્રાસે,
 ‘કુંડલીપાકે તે પગે, જ્યમલોકે વાસે. ૩૦

- 'સાજે આત્રા તમ તણો, કણું જેડેડું તામ.
 'જન્મ માહારો વૃથા થયો, જો નાવું તમ કામ્ય.' ૩૧
 એમ ડહી રણુમાંહાં પળ્યો, જન્મેજન્મ રાય.
 એન્ધ મવાતે ઓળિતો, વૃષકેત જે બળિઓ. ૩૨
 રણુમાંહે ચાવી આવિયો, વૃષકેત જે બળિઓ.
 બહુવાહનના વ્યહને રણ્ય ધાર્જને મળિઓ. ૩૩
 સેંહનાદ શુભથી કરયો, એમ બળિઓ ગાજો.
 જણ રદિઆળાં ફુંકુભિ ગણતૂર ત્યાંહાં વાજો. ૩૪
 બહુવાહને ધિખાં ચર્ક કીવો નમરદારઃ
 'વૃષકેત, જલે આવિઆ, મહા બાળ-નડાર. ૩૫
 'રમત્વ /કરી રણુમાંહાં અમે, હવે મુદ્દ દેખાડું.
 'જલે રણુંગણે આવિઆ, મનની હામ પોંડોચાડું. ૩૬
 'નહિ કાત્રી મુગ્ધે કણ, તે તો જોજ્યો આજ.
 'હવે રણુમાંહે ગબજ્યો તહ્યો જોહની સાજ.' ૩૭
 એમ દશ બાણ્યું વૃષકેત વધાવ્યોઃ
 'વાટ જોતો'તો તમ તણી; જલે રણુમાંહે આવ્યો.' ૩૮
 વૃષકેતે એડેવે એહિલિઆં સહમ બાણ્ય પ્રચડ.
 બહુવાહને તે આત્રના કીધાં શતખંડ. ૩૯
 હજ બાણ્ય બહુવાહને એડેઆં તેણી વાર
 શુક્રપંખાં ને શોભિનાં, તીવ તેડેની ધાર. ૪૦
 વૃષકેતે નકટકા; કરી પાડ્યાં છે ભોમ્ય.
 કોટિય કોટિ ત્યાંહાં એરેલિઆં નિરખે સુ વ્યોમ. ૪૧
 બહુ દળ તેણે મારિએ, ગજ માગ્યા તોરગ.
 બહુવાહનના મિન્ધનું રણ્ય કીધું બંબ. ૪૨
 ચિત્રાંગદા-મુત કોપિઓ; વૃષકેત કપરો રથ
 સૂરણ જોતામાંહાં કરયો, દયથ સમરવ. ૪૩

વૃખકેતે રથ ભાંગિઆ બપૂવાહન કરો,
 સુંદર રથ હય શોભિતા બહુ ફેર અનેરો. ૪૪
 એમ રણમાંડે ભાંગિઆ નવનવા રથ સાથે,
 પછે વીર પાળા ચર્પ આબ્યા છે બે બાથે. ૪૫
 એક એકને બળ કરી ઊડાવે સાડે,
 દીક્ર મેકેલે જો હર વિખે, વળી ઊપરે પાથે. ૪૬
 એણી પેરે બેઠા આવિઆ, મહા મદલ અખાડે,
 એક કોડાણી દાંતે કરડતા, એક જમિ પાડે. ૪૭
 એક એકને ફેરવી, નાંખે આકાશ,
 એક એકને આજટે કરવાને નાશ. ૪૮

પલણ

કરવા નાશ ઈછે અન્યોઅન્યે,
 બહુને બળિઆ અતિ ધણું;
 એક એકને રણ વિખે હવે ફેખાડે બળ આપણું. ૪૯

ઝમક રહ્યું—રાગ સામેરી

બળિઆ બે અબ્યા પાંડવકુમાર છ,
 રણ દીપે ધણું બળમદાર છ.
 બેઠા એક એકને બોલે છ,
 ચોધ બળિઆ બહુ ગળાસોલે છ. ૧
 હાજ—ભંડાર બે અસ્તવિદ્યા કેના બહુ હદના બળ.
 લઘુલાધવી વિધાને ગણે, ધનુર્વિદ્યા—સંધાર્યું. ૨
 અન્યોઅન્યે પ્રહાર ચૂકે દૂમદૂમે તેડ્યે ધરણ્ય,
 શબ્દ બોલે અભિનવા, વિપરીત માંડે ચરણ. ૩
 જમુનિ કેહે : તે યુદ્ધ ત્યજને વળી તરથ બેઠા નીર,
 સહસ્ર આણે ત્યાંહાં યુદ્ધ માંડ્યું ધનુર્વિદ્યા—ધીર. ૪

બજવાહન કેડે વૃષકેતને : 'ધન્ય તું, કણુ' કેરા બાળ,
 'સુદ્ધ' જેરી ધાન સત્રગી દેખિએ રણ્ય કાળ.' ૫
 એમ કહી પાવકાત્ર લણુમાંમાં મેડેલિજિ અતિ પ્રાદ.
 દશે દિશામાંમાં અગ્નિ પ્રગટે જોઈ શક્યએ દિગ્મુદ્ધ, ૬
 વરુણાત્ર મેડેશું વૃષકેતે તેડ મિથ્યા કીધ,
 -શલાત્ર એડેવે મંત્રથી બહુ બાણ મુગી દીધ. ૭
 , પવનાત્ર મેડેલી તેડ માહામાં કર્યાં મેડો દિગ્ તેડ.
 નાગાત્ર મેડેશ્યાં બજવાહને તેડેનો નહિ છેડ. ૮
 વૃષકેત જિપરે આવિઆં, નાગનો યથો અંધકાર;
 ગરુડાત્ર સાહામાં મેડેલિઆં, તેડેનો નાવે પાર. ૯
 આહાર' કીધો નાગનો, બળવંત સુદ્ધના બણ,
 એમ અન્ધોઅન્ધે શત્ર મેડેલે, કરે મિથ્યા બાણ ૧૦
 વૃષકેત કપેરી કાંત્ય શોભે જ્યમ દિનકર ન્યેત્ય,
 અર્જુન કપેરા મેન્ધમર્કિ શર્ષ રથો ઉદ્યોત્ય. ૧૧
 વૃષકેતે કોપ કરીને મેડેશ્યાં બાણ અમોન,
 તીવ્રધારા સમારિઆં તે યથને સયોગ. ૧૨
 અનેક સેન્ય મધારિજિ મગ અથ પાળા વીર.
 બજવાહન સાથે સુબટ મારવા ધનુર્વિદ્યાધીર. ૧૩
 એમ બજવાહન બાણ મેડેલે પ્રલેની જ્યમ વૃષ્ટ,
 સુદ્ધ ધારુણ્ય જે, ધયુ ત્રિલોક્ય મધ્ય અરિષ્ટ. ૧૪
 સુદ્ધ એહેવાં, જેહુએ કર્યાં વૃષકેત મણિપુગ-ધીશ,
 જેડેવું, સુદ્ધ નરનારાયણયું સુદ્ધ વદિઆ ધનિ. ૧૫
 પાત્ર, દિન સંગ્રામ એહેવો કર્યો છે વૃષકેત;
 બજવાહનનું દર્શન અમંખ્ય મારયું વાહન રથ મમેન. ૧૬
 અર્જુન મન્ય વિજય થયા : 'આ અરુદ્ધ મોટું હોય,
 'એણી રીતે ગણાંજણમાં સુદ્ધ ન દીડો કોય. ૧૭

- ‘ધન્ય કુંઝર કણુના, તું ધન્ય બાંધુવાહન.’
 : રથ બિપરે બિભા રહીને વિખાણે અગ્નિન. ૧૮
 રણંગણ સગળ થયું, એમ દરે મારોમારય,
 આયુધ ભાગાં સર્વાનાં, પામી રણા રણ્ય હારય. ૧૯
 રણસેત્ર કીધું શત્રુનું, હવે કોપિઓ મળિપુરરાય;
 ગંગાજનો સ્વાય ફળિઓ, બાણ કરમાંમાં સાહાય. ૨૦
 અર્ધચંદ્ર એડેવે બાણ લીધું બાંધુવાહને હાથ,
 ધનુષ્ય મહા કોવે ધરણું તે કાટિ આગિ સંધાતય. ૨૧
 નરો, દિમામાંમાં બાણથી, તે યદ્ધ રહી છે જાળ,
 કણુ-કુંઝરે બલિહી : ‘એક માહાર’ કાળ. ૨૨
 એમ દરતાં મેહેલિજ : ‘રમરો મુંદરમામ.’
 વૃષકેતે સતવન કીધું ઝણુ આતમાગમ. ૨૩
 કમળ છેલું ‘કૃષ્ણ’ ઢેકેનાં, થયો હાહાકાર,
 અગ્નિન મૂર્છાંગલ થયા, સુત પડતે કણુકુમાર. ૨૪

વલણ

ગણ પડ્યો કણુકુમાર ત્યાહારે હાહાકાર લાંહા થી રહી,
 ત્રાસ સુર નર પામિઆ; નરમેષ રણ્ય બણે થયો. ૨૫

અમક ૩૦ મું—રાગ વેરાહી

- નૈમુન્ય કેહે : સામળિએ, રાય; કુંખનત અગ્નિન બધુ થાય.
 અગ્નિને બણ્ય. ‘હવે આયુશ પૂર્ણ થયો રે.’ ૧
 હાળી—‘હવે આયુશ થયો રણ્ય પૂર્ણ; ‘અગ્નિન’ નામ કેહેનારો.
 ‘અશ્વમેધનું’ નામ રહ્યું, ઉપકારિત ધરામાંમાં યારો.’ ૨
 નૈમુન્ય કેહે છે જન્મેજવને સુખ પડ્યા રણ્ય બહારે,
 અગ્નિન-રથ બિપરે બેસીને ગર્ધવ જોડ્યો તાહારે. ૩
 શીંયાણે બહારે શબ્દ કર્યો, ત્યાહારે અગ્નિને બણ્યું મરણ્ય. ૪
 (૧) તેણે ત્રાસ પામ્યા, મન તટયું; પુત્ર પડ્યો જવ કણુ. ૪

એડેવે . સીસ જમાવી અંતરિ વૃષકેતનું જોહ,
 અર્જુન ડબેગ રથ બિખરે આવી પડિજ તેહ. ૫
 સુતનું વસ્ત્ર નિહાળી જોયું, ફેરવિઓ સુખ્ય હાથ :
 'કૃષ્ણ વિષ્ણુ માધવ મધસૂત્ર વામન વૈકુંઠનાથ, ૬
 'રસના નામ નારાયણ નરસિંહ નરહરિ કૃષ્ણ કૃપાળ,
 'કેશવ કમળાકથ કૃપાનિધિ હરિ ગોવિંદ ગોપાળ, ૭
 'રસના નામ જાપે રાધવનું, વિષ્ણુભક્ત છે પૂરો.'
 શાપ મૂંગાના મટે પડિઓ વૃષકેત છે થરો. ૮
 અર્જુને શોક ધરતો રવે સખજો ગુણ સધળા સંભારી .
 'હવે મરું કશો ને સુદ કથ' હવે તે સર્વ રથા હારી. ૯
 દિનકર દેવ યથા છે ઝાંખા, સુર પાખ્યા સર્વ ત્રામ.
 જૈમુનિ કેડે છે : હવે અર્જુનના મનની તૂટી આમ, ૧૦
 હવે અર્જુન મનમહિ વિમાસે : 'રથો અધૂરો યાગ.
 'દેવ મુનિવર કે નવ્ય પાખ્યા દક્ષિણા હવ્ય વિભાગ. ૧૧
 'યજ્ઞ તારી ગોખા નવ્ય પાખ્યા સુધિદિર સતવાની.
 'પ્રભુકરમાડે પુણ્ય ન મૂકય', વેદમંત્ર આરાધી ૧૨
 'નાનાવિધિનાં જૂવણ અંજર આયુધ બહુ વાહન :
 'ગાય અવજુથ-રતન કરી, નવ્ય સતોખ્યા રાજન. ૧૩
 'દપ્ત-યુક્ત શૂપ નવિ લાખ્યા 'ગગાન્તુ' નીગ,
 'ગમ્ય સુધિષ્ઠિ કુમ્ભિમુખે વાણી મીઝૂ નહિ ચરીર. ૧૪
 'વૃષકેત કેરી ગાય માહારી, યાગે દુષિળા બાઈ.
 'યજ્ઞ તણુ ઉપકાસ્ય થયું, હવે મ-મુખ નહિ યજ્ઞગઈ. ૧૫
 'કુતી માગા અને દૂપદી સુભદ્રા દુઝા દોય.
 'માહારે કાલે ભદ્રમી આદે, દુઝા પામે સર્વ કેવ. ૧૬
 મહા શોભાજનમાંડાં અર્જુન પડિયા તેણી વાર.
 પછે અથ હકાર્યા રથમાંડા પાખી દુષ્યંત આપાર. ૧૭

બાણવાહન અર્જુન રથ મળિઆ પિતા-પુત્ર અતિ ક્રોધ.
 સેન્ય સકળ સંધારણું રથમાંહાં, મૂર્ખાએ પ્રજિઆ ચેલ. ૧૮
 અર્જુનને પ્રણામ કરી : 'સ્વામી, જુઓ જનરૂં કામ.
 'તહમ્મે રથ, તું કત્રો હોય તો મદને મળે સંધામ. ૧૯
 'તે-જાણો ને 'પુત્ર' કહું તો અહમ્મે નમૂ તમ પાપ, -'
 'નહિ તો રથ અરની જોડે તહમ્મે રોડો રથમાંહ. ૨૦
 એકેવું કેડેતાં અર્જુન ક્રોધ્યા, બાણ મેકેલિયાં ચાર.
 બાણવાહનનો, મારયો સારથિ સંધાતે તોખાર, ૨૧
 દશ બાણે પડે તાત વધાવ્યો, અર્જુન-રથ ભમાવ્યો.
 એ 'હી પાડે બમી જૂતળમાંહાં રથમાંડે તે આંત્રો, ૨૨
 અર્જુને ક્રોધ કરીને મેકેલ્યાં તથા બાણ તે એકેવી,
 શુક્રપંખાં તીવ્ર ધાગ કથેરાં 'પવનપુજ-ગત્ય જોડેવાં. ૨૩
 બાણવાહનના રથ ભમાવ્યો બાણે કરી આકાશ,
 અશ્વસંહિન ૭ ઘટિકા ભમિઓ જિગારે અવિનાશ. ૨૪

વલણુ

જિગારે અવિનાશ રે; પડે રથ જૂતળે આવ્યો તહી
 વળી અર્જુને બાણ મેકેયા, કેકેવું શુદ્ધ કરચું રથ રહી. ૨૫

અમરુતર મું-રાગ વિરાડી

કેકેવું શુદ્ધ રથું રથમાંહાં રહી, અર્જુન પીધ્યા મમ્મ.
 બાણે યદ્રો દશ બાણ લીધા કરે, કેલું કરચું પ્રાક મ. ૧
 મત્ર લાણને ધનુષ ધરિઆ સહસ્ર યયાં તેણીવાર,
 બાણનાં બાણ, સખ્યા નવ્ય લાભે, મૂડતાં પારપાર. ૨
 બાણે કરી નર વાહન વેધ્યા, અંતરમાંડે જિગડે,
 બાણે ચઢાવી હય ચય હાથી બાણે કરી ભમાડે. ૩
 હામેરામ્ય 'સાનક પગજળના, હીસે બાણે બાણ.
 મારયા ચોત બાણવાહન દેરા, હરવા સહના પ્રાણ. ૪

બાણે બાણ વાણે અશ્વનનાં, પાર ન લાગે તેડ. ૫
 સધળે પાવક જાગતો દીસે, બિડચું મેન્ય, નહિ છેડ. ૫
 એણી પેરે જડુ દળા અવટાણું, ગાણે ચડિઆ વીર. ૬
 ફેર ચડાચું ગગનાંગણમાંહાં, તૂટયાં તેડ થરી. ૬
 બાણ ચાડિઆં નગરી ઊપરથ; સહકો પામ્યું તાસ. ૭
 નાડું સહકો રોકોં નિશ્ચી; બેઠવા નહિ કે આસ. ૭
 એણી પેરે જાણવાંદન કાપ્યો, વિદ્યા સર્વ સંભારી. ૮
 અશ્વન-મેન્ય દોકો દો નામે, બાણે કરી મંધારી. ૮
 એક ઈશ્વર હોથી સંધાતે જાણવાંદનના બાગા, ૯
 રેથયાં બાણે જે જાણાયા, ગિરિદત્ત જે વાગા. ૯
 મહારાજાંજણ એમ થયું છે, જન્મેન્ય રાજન, ૧૦
 પુત્ર સંધાતે ધનુર્વિદ્યાયે વડિઓ એમ અશ્વન. ૧૦
 મુર નર ગાધર્વ મુનિવર જોગી જૂએ મર્વ નરનારી, ૧૧
 પિતા પુત્ર રમ્ય એકેવા વડિઓ. નાડું મેન્ય સર્વ હારી. ૧૧
 બૃહવાહને જડુ બાણ મેકેવિઆં, પછે જાગાનુ જેડ, ૧૨
 અર્ધચંદ્ર અગ્નિ જે બરિગે કરમાંહાં આચું તેડ. ૧૨
 ધનુષ વિષે તે બાણ ધર્યું છે પાવક પ્રજાને પ્રોડ. ૧૩
 મહા ભવાનક દીમે સજ્જનું સર્વ થયુ દિગ્મહ. ૧૩
 તે દેખીને અશ્વન કૂત્યા દીડુ પૂજણ રાય, ૧૪
 ભૂમિકપના મદામયાનિડ શબ્દ અતેરા થાય. ૧૪
 રુષિર તણી ત્યાંહાં રૂષિ દેવી છે, દિનકર વડિઓ તેજ, ૧૫
 નરનારી ને માતા પિતા કે નાણે મુનિ પર દેવ. ૧૫
 તેજ ગયું મર્વ મુવણુંમાંહાંથી, દર્પણે જલ ન રીએ. ૧૬
 નિવક શબ્દ એકેવા અનુભાંહાં; મહકો ભજે જમદગ્નિ. ૧૬
 દિવ આદિ મુર મધગો નાણા; આજ થયું ક'પાંત. ૧૭
 હાહાકાર થયુ જડુ લોકયે; ચં, રૂચું કમળાકાંત. ૧૭

- એડેવું ફોતાં બાણ મેડેલિજી મહાપાવકથાં રીશ.
 ત્રિભોવનનાયક નામ જપતાં છેલ્લું અનુન-શીશ્ય. ૧૮
- કાર્તિક સુદિ સોમવાર ને એકાદશીનો દિન,
 : પુત્રે પિતાનો નાશ કર્યો છે; ભોમ્ય પડ્યા અનુન. ૧૯
- જાણે કરી અધિતા આયગિયા, એમ થયું અધકાર.
 બપ્તિસ્માન દેખીને પડિઓ : 'ધિક ધિક મુજ અવતાર.' ૨૦
- શોક ધરી બપ્તિસ્માન પડિઓ રથ ગોપરે ન્યાહારે,
 : સારથિએ થયે દેરો ત્યાંહાંથી સેવ્ય અંધારે ત્યાહારે. ૨૧
- કેટલા ત્યાંહાં ન જાણે અનુન, કેટલા જાણે તારાં,
 : બંદીજન આનજે જરા બોલે, જલ્લાની પડે જાત. ૨૨
- એમ કરતાં સદ્ આત્મ નગરમાંહાં, કેટલો થોડો લાભ,
 મ્હોટાં જૈને જાણુ કર્યું, જાંહાં બપ્તિસ્માનની માય. ૨૩
- 'હો અનુન પાડ્ય આત્મોત્તર, તે ગુણભાણે માર્યો.
 : હામ્ય હામ્ય તે જય પામ્યો તો, અમ સુત આગળે હાર્યો. ૨૪

વસણ

- દાદિમ કેરાં - જલ ધરીને જોય રે;
 દીપાં ભૂમીભૂત ભવાનિક દોય રે ૫.
 એકમે આળેા કુમાર જાંઠાં છે માત રે.
 'પુત્ર, કન્યા કોણ - કર્મ? મારયો તે તાત રે. ૬
 'કદી' વેદ પુરાણે વાત, એવડો અન્ધાય રે.
 મુન જણી નાખ્યા સંગાર, પડ્યા ભૂમકિં રે. ૭
 'એ' તો નરનારાયણ જોડય કેડે સર્વ જાન રે.
 'પછે' માત્યાં તેજે દારય જાંઠાં અર્જુન આંહ રે. ૮
 'એકમે' ધેરય સુભદ્રા નારય, અર્જુન રે.
 'રુદ્રન', કરંતી નારી આવી ત્યાંહ રે. ૯
 તાંહાં નગરનિવાસી લોક વર્ણવણ રે,
 અર્જુન જાણ્યા તત્ત પમાડ્યા મરણ રે. ૧૦
 અર્જુન કચેરા મુખ સાદામ્ જોધ એકે રે.
 'એતો' પ્રજા લોક અમ નાય નહિ કાએ તોએ રે. ૧૧
 'વૈરાટ' કચેરે ધેરય કુડ રામન રે,
 'માથે' મહારથી દળ પ્રોઈ હુદે સાવધાન રે. ૧૨
 'ગાએ' હરિ ત્યાહારે નાય નારીનું રૂપ રે.
 'જીયા' મહારથી જોધ અકળાસ્વરૂપ રે. ૧૩
 પાએ નમી કેડે પુત્ર : 'મુલો' માહારી માતા રે,
 તે પાછું નબ યાએ જે લખ્ય વિધાતા રે. ૧૪
 'અમે' જાવું રે હવે આથે, યાય છે વાર રે.
 આણી રુદે જડુ શોક, કુખ નહિ પાર રે. ૧૫
 'વળી' દૂપડી મંડપમાંકે મેલ્યા જડુ રાય રે,
 'ત્યાંહાં' દાણુ જ્યંત્ર મહાવેધ જીયો દાણુમાંક રે. ૧૬
 'ત્યાંહાં' જય પામી માહારા નાય, દૂપડીને વરિઆ રે.
 'તમથ' મુદે મદ્યા જે જોધ, તેડેનાં આયુ હરિઆં રે. ૧૭

'વળિઆં છ રણ પાવક હોય દેહનિ કામ્ય ર.
 'આંડવદાહ તે દેવ જીવ્યા સંગ્રામ ર.' ૧૮
 અગર ચંદનનાં તેજ ક્રીધાં તેણી વાર ર,
 ક્રીધી દીવીની જ્યોત્ય, તેડેનો નહિ પાર ર. ૧૯
 સર્વ એન્ય સંધાતે રાય, અરણ્યમાંહાં જૂએ ર. ૧
 'અનુન-અરણ્ય નારી પડીને રૂએ ર: ૨૦
 'પુત્ર કેરૂં' કાણુ કર્મ? મારયો તાહારો તાત ર.
 'ત્રેસોક્યમાંહે' એહ ચાલી ગઈ વાત ર. ૨૧

હાજી—'ચાલી ગાત ત્રેસોક્ય મધે, એ કર્મ નવ્ય કરિએ.
 'આ ખેર તણા અંગાર, કુંઝર અમારે ધરિએ. ૨૨
 'હું મુખ આગળે રયો આવી' કુષ્ઠકર્મો દેખેથી જાને.
 'તાત તણો તે નાચ કરીને' બહુ દુઃખ મીઠું માને.' ૨૩
 કુંડળ મુગટ સહિત મુખ નિરખ્યું, મૂક્યો મુખે નિઃશ્વાસ,
 ચિત્રાંગદા કેહે: 'ચિતા રચાવો, પુત્ર, રહી અમ પાસ. ૨૪
 'જાનુસ્ય પાવક તે માંહાં પ્રગટે તેડેની પૂરણ ત્વાણ;
 'યુગમ માતા તમ તાત સમાએ એકેવી રચો વિશાળ.' ૨૫
 વાક્ય સુણી બપ્તિવાહન ત્યાહારે કૂલ્યું સર્વ શરીર:
 'હું ચિતા પ્રવેશ કરે તમ આગળે.' નમણે આપ્યાં નીર. ૨૬
 'હસ્તિનાપુરમાંહાં જાણુ હજી; આંહાં આવે વૈકુંઠરાય
 'ગરુડય ચઢી બીમએન્ય સંધાતે અને કૃતાજી માય. ૨૭
 'કેહી ખેરે હું મુખ દેખાડું કરૂં અપરિમિત પાપ.
 'એટલા પાપે કુદ કરીને કેણે રણ્ય મારયો બાપ? ૨૮
 'પાપૂં મરણુ કેળે નવ્ય જીવે; એ તાં બોલે વેદ.
 'લાગી અગિ અંગ માહારામાંહાં; કરો કંઈ હવે બે? ૨૯
 'આટલા માટે મહો ચિતોમાંહાં જાણૂં માહાર તંન;
 'જીવે તેહ બળે પાવક વિણુ, એકેવો તાત અનુન.' ૩૦

એમ કહીને ચિતા સ્વામી નિશાંમાંડે તે પ્રૌઢ.
 રવિઃ ઊગમતે રણમાંઠાં આવે સ્વામી ગરુડારૂઢ. - ૩૧
 પ્રૌઢ ચિતાઃ અદુ કાણુ અણાવી કીધી - તેણી વાર
 કેડે ઉલ્લીપીઃ 'યાઓ સાંમના, કહ' તે સુણે, કુમાર, - ૩૨
 'એક ઉપાય કહ'. મૃત તમને; ને ઉપાય કરીને આણે,
 'નીકરથી નેણી રીતે જાગે, એમ અશ્વન જીવના જાણે. ૩૩
 'પાનાળમાંડે માહારા તાનજને ધેરય સંજીવન મણિ નામ,
 'તેડેના સ્પર્શથી અશ્વન જીવે, ને જર્જ લાવે આમ. ૩૪

વલણ

'ને જર્જ લાવે આમ રે, તેડેની વિધિ સધળી, કહ.

'તે સંજીવન આઠાં લાવવો. મૃત, અતુપ પ્રાક્રમ જીવ લહ.' ૩૫

૮. ઝમઃ ૩૩ મુ-રાગ આસાવરી

એણી પેરે જોતે ઉલ્લી વાણી જી :

નાયજીને જીવડો સંજીવન આણી રે.

'સકળ કૃણીનેા ને કૃણીરાયજી, મણિ સંજીવન બહારમાંડે જી. ૧

હાજી—'બંડારે મણિગ્ન વિવિધ પેરનાં ભરયા કૃણીરાય દ્વારય,

'તે ઊપરે મણિ જગહલે મહાતેજનેા અંબાર. ૨

'અમૃત કેરા કળશ ભરિઆ, ને મૂએ આણે પ્રાણ;

'સહસ્રધા અગ્ન સ્પર્શથી તે જડે સર્વ સંધાણ. ૩

'ગરુડ કેરા ભય થકી પહે પટે અહિને મરજી.

'સર્પ મળી મર્વ એકદા ગયા સંકરજીને સરખ ૪

'મહાદેવ અદુ પેરે પૂજિઆ, મહામકિત બહુ સ્તુતિ કીધી.

'તાનમાન મુધાંગ જોઈ વરદાન સંકરે અથ દીધી. ૫

'સ્વામી, ગરુડઃકેરા ભય થકી અમે રજા પામી ત્રાસ.

'દાન જીવન આપિએ, તમ ચરણની અમ આસ. ૬

'કૃપા કરીને સંજીવન મણિ આપિએ; મહાદેવ.

૭. 'મરણ પામે પ્રાણ આપી જીવડયા તેડેને એવ. ૭

- ‘આનંદ પામી લાગ્યા, ગર્જના થઈ નાગલોક’
 ‘તે દિવસનો વ્યાધિ ભય મરણનો ટળિયો શોભે. ૮
- ‘તે માટે મર્વ નાગ ડેરો પ્રાણદાતા એક,
 ‘સજીવનને રેડે વીંગી, પગ્મ તેજ્ય - ગ્નેહ ૯
- ‘તે માટે ક્યમ’ આપશે મણિ સર્પનો આધાર?
 ‘એક એકરી રિખધર ધણુ, મહાનાગ બળમડા? ૧૦
- બપ્પવાહન બીને ચરણ નમિયો.
- ‘લાવૂ મણિ જૈ, માન
 ‘નામે તો મહા યુદ્ધ ડરી લેઉં જીનાડવાને તાન’ ૧૧
- કેડે અલખી ‘કેડી પેરે નાગથ’ યુદ્ધ થાય?
 ‘તે બળિયા બળવત ધણુ, રિખ ભગ્યા છે તનમાય’ ૧૨
- બપ્પવાહન મોલિયો ‘તે કોણ એકેના નાગ,
 ‘યુદ્ધ ડરના ન્યાગણુ રેડે ભરી સાહમા પાગ? ૧૩
- માત કેડે ‘પુત્ર, તે તો નથી દીવ કપ,
 ‘એક એ થી મહાપ્રાક્રમી, રિખ ભરવા તેહ રસપ ૧૪
- ‘જગ કળીના કેટના, કેટનાને છે વીશ,
 ‘ચચરીગ ફણીના અહિ ધણા, ફણી સહિત જળકે તીશ, ૧૫
- ‘ચાળીગ ફણીના ફૂંએ, પચાસ ફણીના હોય,
 ‘સાઠ એશી નેજી ફણી તે તા છે મર્વ કોય ૧૬
- ‘શન છી મણિ એક બિપરે, બસે ફણી બે જાણ્ય
 ‘ત્રણમે ફણીને ત્રણ બિપરે મહા વિખની ખાણ્ય ૧૭
- ‘આરમે ફણી અતિ મનોહર, પાચમેહે ફણી પ્રચડ
 ‘છસે ફણી સાનમેહેના બાળી કરે શત ખડ ૧૮
- ‘આઠસ ફણીના ઉમ્મ વિખધર નવસેકે રિખ નહિ પાર,
 ‘સહસ્ર ફણી શેર નાગને એ ફણી તણા રિગાર ૧૯
- ‘વિખ ભરવા પૂરણ હજારહજ, મુખ ચક્રી ચાને નવાળ,
 ‘ત્રેનોકચને પ્રતે કરે, પુત્ર, સર્વ એકેવા વ્યાળ ૨૦

'રણાંભણમાંડાં' સુદ' કરતાં કોણું જીતે થર?
 'ગરલ મેડેલે સુખ થકી' તે તણાં આલે પૂર. ૨૧
 'એક ફણીની સુગમ જિહવા, જળકળે તેડેની ધાર.
 'મેધધરા મહાપ્રસેમાંડાં જ્યમ વિઘ્નના જાતકાર. ૨૨
 'ગિરિ ઝીઝો ગમન સમૂળા, ફાકારે' મેડેલે લલ.
 'સુદ વિષે માતુજ નમારા શપ' ધરતા શ્લ. ૨૩
 'પ્રલે ઠેર આપંત વિષધર, વિષે બાળે સદ,
 'તેડલા' માટે, પુત્ર માહારા, એ તણાં સુદ અરિષ્ટ. ૨૪

વૃક્ષણ

'અરિષ્ટ સુદ એક તણાં જળો, દરથ રહી વિષને વમે.
 'કદાચ, ધરીને ડંક દે તો તેડેના કુળને નિર્ગમે. ૨૫

અમકે ૩૪ મુ—રાગ કેદારે .

'દોલે નાગ તણાં સુણિએ નામ,
 મહા વિષધર ફર્યન આમ.

'કામ્ય ને એ આપણે આવે નહિ એ. ૧
 શાળા—'કામ્યે આપણે' કોયે ન આવે
 નામ સર્વ વિષ ભરિઆ,

'દોલે ક્રોધ પ્યે છે કાયા, મહા ક્રોધમાર્ગે ફરિઆ. ૨

'પ્રથમ'—વૃધ, ધેન્નાજર નામ ને કર્ણોટક, ફણી કુલ,

'પુત્રસિક નામ, વાસુકિ, રત્નકંબજ,
 પુષ્પદંતી નહિ તુલ્ય. ૩

'પદ્મક નામ, રત્નપાળ, મહાપદ્મક, ફેનિક માગ મણિમુન,

'સંખપાળ, સંખચૂડ, ફતી, દમ, કકોત્ત વિષ અદ્ભુત. ૪

'દાળિનાગ, કુલકનામ, તદ્વચક, 'ફેનિક', નામ કફેર.

'જલધન નામ, કાવદૂટ, વિપ્રચક, હયનિક, અધેર. ૫

- ‘ખંભેર નાગ, ગંધ, ગોનક નાગ ને
કુરોષ્ટિ નાગ ને કહિએ,
- ‘અમિકળા, કુટચિ, કુટલાવ,
જેહેને વિખતો પાત ન લહિએ.
- ‘અહિધત નાગ, ઈતોન નાગ, અતિધ્વજન/નાગ પ્રૌઢ,
‘તુબ, તાલિ, પહાતેજ નાગ,
જેહેને જોઈ થયે દિગ્મુદ ૭
- ‘તતોન નાગો શેખરણ નાગ, ધૂધૂ નાગ ગળવત,
‘ભખાલિ નાગ ને ધૂમ હળાહળ વિખતી આણે અત. ૮
- ‘પવન-કહેડ, લૌહા- નાગ ને શ્વેત જૂજૂ ને ઢાહાવે
‘પાન-પખાળ ગમસન્ય હળાહળ
નાગ જોડ ૩ એ ન આવે ૯
- ‘નિચિત્ર-આનુ, ભારક નાગ,
હરિ નાજ, રુદ્ર નાગ બળધારી.
- ‘લૈરવ નાગ, કાલીત નાગ જ્રમ નાગ વિખધારી ૧૦
- ‘અન્નેપાળ, અગારક મહિધર સારિંગ, શીત સોહાગ
‘અદ્રકાતિ, મહિમીવા, મહાદણી, મહિમાયિક હરિ નાગ ૧૧
- ‘અપ્પ-નાગ, સુગ્રી-એન્ધ, જેમ હેમે નાગ, હતોગ
‘દેવકાતિ, હરિથપક, કાળી, મહાગરલ વિરોળ. ૧૨
- ‘એ તા મહિધગાડે મહામોટા પરિવારનો નાકે છેક,
‘એહેને વશ કરવા અવતરિઆ વનિતાસુત છે એક ૧૩
- ‘એ અધળા કુળ નાગના મધ્યે શેષનાગ ધરા એકો નાવે,
‘જેહેને ક્ષુભ-ળ બિપત્રે મેઝ મહાગિરિ કાહાવે ૧૪
- ‘જે ધરન પાખલે મેખના પ્રથમીન મહાણુ,
‘આપ નુળ પગલ, સાત સાગર, મુનિવર હરે વિખાર્ય ૧૫

'ધંતૂર ફલ ને આકાર મેર પરવન જાણ્યો ધરિજી' છત્ર. .
 'દેવલોકનો વાસ વિષ્ણુ પરે, વળી ત્રણ લોક વિચિત્ર. ૧૬
 'કૂમ-પૃષ્ઠિ જીપરે છે, આસન, શેષ દેવસદા મોહાગે,
 'પરમ ઉઘોત તેજ પ્રભુ કે, એકેવા નહિ કે નાગ. ૧૭
 'ઉત્તમવજ-કાંતિ પય ધેનુ તણું; *

ન્યમ ચક્ર કાંનિવન તેજ. -

'ફણી ફલિત મણિ આકે સુંદર, દીઠે જિમજો હેજ. ૧૮
 'નામ જ્યે કરુણાનિધિ કેશવ કરુણાવંત કૃપાળ, -
 'મુખ યજ્ઞ નાદ અનાદુન વાજો, આસન રમ્ય વિશાળ. ૧૯
 'મધ્યે મુખને શોભા મનોહર, કરની ફણી, નહિ પાર,
 'જે સહસ્ર નિદવા જય મોલે એક શ્રીરિશાધાર. ૨૦
 'કે એપે સુંદર ભુજ શોભિત, હરિનાના હરિનામ,
 'ભજન કરે પરમેશ્વર કેર્યું રાત્ર દિવમ એ કામ. ૨૧
 'એક ગરુડાસનનું કેકે, મોત્યેર આંટા હોય.
 'મોટોત્યેર એણી પેરે ગૂછળ વાળી બેડા સુંદર જ્યે. ૨૨
 'એકેવું તાનવું રૂપ નિચરે; તે કૃષ્ણ રક્ષાય.
 'પ્રભુ તેજથી તેજ પ્રગટે, જય. એક રૂકેવેવાય. ૨૩
 'બીજા વિષ્ણુવર ને કે એકે છે શેષદેવના મંત્રી.
 'તે જાણે તો મણિને નાપે -સદા કીધ ગદ્દ અંગી. ૨૪
 'અનુન શ્રીનારાયણ-વસ્ત્રભ તાન કૃપા બહુ કરશે.
 'માહારા તાનને આપણ વાહાર્યા, કુખ મુદેમાહાં ધરશે. ૨૫

વલણ

'કુખ મુદેમાહાં ધરશે રે, મંજીવન આપને સરી.'
 ઉલ્લપિએ એમ પુત્ર. આગળે શ્રવ્યા કેરી ત્રિપ્ય કહી. ૨૬

અમકે ઉપ મુ—રાગ સામગ્રી

- કેડે ઉલ્પી 'સાલજ્ય, તને જી,
એ મણિ આંખે જીવે અમુન જી.
- 'પુડગિક મોઢલ માહારો ભઈ જી,
તાત માહારા કેને જાશે ધાર્જી જી. ૧
- હાથ—'ધાઈને જાશે માહારા તાત પાસે, સગશે મધજી કામ
'શેષ દેવ 'આગરે જે કેડે, થયો નૈ સગ્રામ ૨
- 'તે માટે પુડગિક જાતા મોઢલ જી તાહ,
'સજીવનને 'લાવશે માહારા તાત મદિમાય' ૩
- 'એમ કહી પુડગિક તેડિએ. અને 'આપિઆ શણુગાર
'રણુ ગીત્ય કહીને મમર્પજ્યો, 'માહારો તાત જેણે હારજી ૪
- 'આ કયા સધળી જે કેડો. જાહા નાગનો ગજન,
'સજીવન રાખ્યા' લાવિએ દીનિએ જીવનજાન ૫
- 'શીઘ્ર થઈને કામ કરીને, જૂઝ્યનત બંધવ વીગ,
'જેણે રીત્યે વૃષકેત અમુન જીવે મહા મણુધીગ.' ૬
- પુડગિક એડેન સામળીને નાજ્ય બોલ્યો એહ,
'હવે કેહી જેને. રાખજ નિણુશશે અમુનદેહ. ૭
- 'પાતાળ નર્તી દિવમ થારો આવતા મણિ હાથ,
'આનના કેડોને નહિ મમે, મરણુ જીવન જેડેને આથ ૮
- 'મત્યુ—દેહ નિણુસે એહ તણી, અર્જી કોણુ રચવી જુદજ,
'અમુનને વૃષકેત કેડી કાયા રેડે ન્યમ શુદ્ધ' ૯
- એડેન વિમાશી પુડગિક નામે ડક અજે દીધ,
કાયા સધળી વિંખ ભરીને નિધટ એડેવી કીધ. ૧૦
- 'વિંખ થઈ નિણુસે નહિ મહામનેહર એ ગાન,
'વૃષકેત અમુન 'અંશ હરિના શિરમણિ એ પાત્ર ૧૧
- 'હવે સમ્યમાચી લણી એ નિધટ મેડેશે કાવ,
'અમુન કેરી. ધરામાડે ઉગ્ર કીર્ત્ય બોનાવ. ૧૨

- પ્રજ્ઞામ કીધો બેડે-યને : 'બાપ, લાવું જઈ મોણિ આગ,
 'અર્જુન ને વૃષકેત બન્ને, સરે સઘળાં 'કાજ.' ૧૩
- આત્મા મળી ચાલિઓ બેડે-યને. નામી શીય :
 'ઉપાય આપણ કીજિએ, રાખશે શ્રીજગદીશ. ૧૪
- 'ભગવાનજી બચહરણ, સ્વામી, વિશ્વપાળક દેવ,
 'કુઃખ હરે આવી નાથજી, જીવાડશે, પ્રજા એવ. ૧૫
- 'સદાકાળ હરિ અળગા નહિ, દેવાધિદેવેશ,
 'અર્જુનને જીવાડશે; કુઃખ આણશે માં લેશ.' ૧૬
- પ્રથમતળ પુંડરિક, ચાલ્યો, તાંહાં સમી વૃક્ષ અનેક,
 ગંભીર તાળપત્રે, કરી, તેહ તણા નાવે છે. ૧૭
- રિતગમ્ભીરે અંધા કેશં વૃક્ષને ત્રિહિ, પાર,
 મુતળમંડિં ચંદન કેસર અગર નામે, હેંકાર. ૧૮
- અનેક રચના નિરખતો જો પોહોતો, પાનાળ,
 શેયનાગ કેરી સભાએ આમ્ને, જાંહાં અનેક બેઠા છે બ્યાળ. ૧૯
- શણગાર મેહેઆ ઉલૂપીના અને નમિઓ ચરણ :
 'સુહ કરૂં બધવાહન સાથે, હવૂ અર્જુન મરણ. ૨૦
- 'વૃષકેત કહાંના કુચર સાથે પડ્યો 'દ્રુમ, જ્યામાત્ર,
 'શ્રીકૃષ્ણ જોડેના સારથિ, ત્રેલોક્ય અર્જુન પાત્ર. ૨૧
- 'હસ્તિનાપુરમાંહાં સુધિઝરને કરાવે હરિ ન્યાગ,
 'ગોત્રપાતક ઠાળવા સુર આપે હવ્યવિભાગ.' ૨૨
- શેયનાગ એહવું સાંભળીને પામિઆ છે ત્રાસ;
 પુત્રીના શણગાર દેખી મૂકિઓ નિશ્વાસ. ૨૩
- પુંડરિક કેહે છે : 'સંજીવનને આપિએ, મહારાજ,
 'અર્જુનને જ્યમ, પ્રાણ અલે, સરે સઘળાં 'કાજ.' ૨૪
- શેયનાગ કેહે સહએ નાગને : 'સાંભળો સહ એ વચન,
 'અપર બીજા બાણિએ ભગવાન ત્યમ અર્જુન. ૨૫

- ‘સુભદ્રા જેડેને કિંકરી આપી વૈકુંઠનાથ,
 ‘પ્રાણજીવન દૂપેદી, હરિ હરિ અર્જુન સાથ.’ ૨૬
- ‘સૌભાગ્ય આપો, ઉદ્ધવીને, કીજે પર-ઉપકાર,
 ‘સંજીવન લેજ સવકો, હવે કરો અર્જુન-વાહાર. ૨૭
- ‘એ ત્યાં મણિને આપવો અર્જુન કેરે હાથ; ૨૮
 ‘વૃષકેત અર્જુન જીવ્યા પૂઠે આણી મેડેલો હાથ.’ ૨૮
- ધત્રાષ્ટર એહ્ને સાંભળીને વાક્ય બોલ્યો એમઃ
 ‘મૃત્યુલોકમાંડે મણિ ગયો તે ધૈરવ આવે કયેમ?’ ૨૯
- ‘અર્જુન તો જીવ્યા પછી મણિ નાપે કોય, રાગન;
 ‘ત્યાંહાં થકી લાવે કાણુ જા, નાગ મહા સાવધાન?’ ૩૦
- શેયનાગ કેડે: ‘ધત્રાષ્ટર, સાંભળ્ય, આપવો મણિ આજ,
 ‘વૈકુંઠનાથ જાણુતે રેડેશે નહિ તમ લાજ. ૩૧
- ‘સંજીવનશ્રં અમૃત આપો, માર્ય જીવે જન્મમ,
 ‘અલ્પી ચિત્રાંગદનો શોક જાજો ત્યંમ.’ ૩૨
- તે વાક્ય સુણી ધત્રાષ્ટર નાગે પ્રેરી સર્વ સઘાત્ય-
 ‘આપણે મણિ, નાપવો પુંડરિક કંચેરે હાથ.’ ૩૩
- શેયનાગ કંચેરં વચન મિથ્યા કરી સહકો જાય.
 પુંડરિક તાંહાં પાછો વળ્યો; મણિ નાપિઓ કરમાંવ. ૩૪
- સંજીવન નય મિથિઓ તવ ત્રી મનની આસ.
 રણભોમે આવી મેડેન્ય પાસે મૂકિઓ નિશ્વાસ. ૩૫

વલણ

મૂકિઓ નિશ્વાસ આવી: ‘સંજીવન આપ્યો નહિ.
 ‘ધત્રાષ્ટર સઘળા નાગ સાથે રહ્યો છે તેડેને મહી. ૩૬

અમકં ડક મુ-સંગ ક્ષેત્રો

- ગોનાગે રે કલ્પિ જદુ, મુખ્ય જાંડિને વળિજી સહુ;
 'જદુ' ને જળ રે, ધૃત્રાષ્ટર નામનું રે. ૧
- હાળ—'જદુ' જળ દીડું ધૃત્રાષ્ટર નામનું; સંજીવનને નામે.
 'નાગ સકળ યથા એકકા, એથ જળ નમ્ય થાશે.' ૨
- પુંડરિક કપેસં વાક્ય સાંભળી હરિમુન ચડિઓ ક્રોધ;
 'નામનોક જેને સંપાદ.' તેડયા મરણા યોધ. ૩
- સેન્ય તણી સંખ્યા નવિ લાભે, પ્રણમન ક્રોધ ન માપ.
 રામ હસ્ત્યાં વીરે વીરનાં; સરગા વ્યાકુળ થાય. ૪
- બ્રહ્મવૈદને 'જદુ ક્રોધ' કરીને નમ્યો માનાને ચરણ:
 'ધૃત્રાષ્ટર આઘે નાગ' મકળને જે પમાડુ મરણ. ૫
- 'મહાત્મ મહિને જઈ લાવું કરી' નામને પ્રાળે.
 'નાગ પુંડરિક તણે નાકારો' શ્રીશ્ય ક્રોધોવાડો વાળે. ૬
- સેન્ય હકારતું ત્યાંકાં અસંખ્યાન: 'દેવડાં જે મહિ સારુ';
 'પ્રલે કરીને નામનોકનો દેવામાર્ગમદ્ધા આવે.' ૭
- કુકુભિ કથેગ ઘેર હવા છે, છા નૈરિંદુ. જદુ રીન્ય.
 હવના ચરણ યજી રજ યાત્રી, લંકાપી તૈર આતિથ. ૮
- પ્રણમન ને બ્રહ્મવાકન કાપ્યા, મૂકમાં જાપ કરાળ.
 માન કરીને સેન્યદટાળું પોગેના જે પતાળ. ૯
- કુકુભિ કથરા ઘોષ સાંભળી અદિદણ મગિજી અસંખ્ય
 'કરે' કુવાડેલ, 'માગે મારો' એમ સરગાં બોલે મુખ્ય. ૧૦
- અનેક હય રથ સેન્ય મગા જદુ વિષધર વિખે ભગણા
 સેન્ય-લેઈને સાદાયા ધસિઆ-લુદ્ધ કરવા અપગણા. ૧૧
- એમ, અન્યોઅન્ય સેન્ય અન્ય જદુ, તેડેના નાવે પાર.
 'શીસ' અનોઈન' સુધી વ્યદ 'રત્નીને' કરતા માગેમારય. ૧૨

- ધત્રાષ્ટર આદિ સધળા કુળના મહા દણીરાજે રાજ
સનાહ પેહેરી આયુધ મધળા આઘ્યા યુદ્ધને દાન્ય. ૧૩
- ખડગ ગદા તોમર ને ફરશી હળ મૂસળ ને ચર્મ,
ત્રિશૂળ સાંઘ્ય કુંત ને બાવા, અર્ધચંદ્રના મર્મ. ૧૪
- પ્રચંડ ગાત્ર ગરજ મુખે મેહેલે, ન્યમ પાવકની ઝાળ.
આયુધ અગણિત, પાર ન આવે; જાણ્યે પ્રગટયા કાળ. ૧૫
- મહાસંભ્રમ નાગનો એહેલો, ડોય ન મારે ત્યાંહ.
બાળવાહન ને પ્રઘમન કચેરયું મારયું હળ રણમાંહાં. ૧૬
- મહા રણાંગણ ઘેર હવું છે; એમ વડચો રણ્ય કામ.
જે સાહાબા દણી રણ્ય મંડાણા તેહેના ફેર્યા હામ. ૧૭
- પછે બ વાહન તે સમજો કાપ્યો, મેહેલ્યું પાવકનું બાણ;
નાગસૌકમ્ય અગ્નિ પ્રગટયો, હરિઆ મહુના પ્રાણ. ૧૮
- મેનાત્મ બાણ મેહેલીને, તેરેનાં, મધ ચોપડયા અંગ;
પછે કાડીનાં બાણ મેહેલિયાં, વળગી તેકેને અંગ. ૧૯
- નકુળ તણાં પછે બાણ ઘણાં ને મથર નાવે છેહ,
સમગી કચેરાં બાણ મેહેલિયાં, ગરુડ સંખ્યા ફેહ. ૨૦
- પડ્યો જંગ, દળ સઘળું નાહું, કરયું કેટલું ભદ્ર.
શયનાગ આઘ્યા, રણમાંહે ધત્રાષ્ટરને ફેડે મુખ્ય : ૨૧
- ‘દુષ્ટકર્મી, મણિ આપ્ય શીમ; કા રે કરે, અરિષ્ટ ?’
‘અશુન કચેરા સખા કૃષ્ણજી નવી રચે તે સુષ્ટિ.’ ૨૨
- પછે સજીવન આપ્યો તતક્ષણ. ધત્રાષ્ટર નભિઓ પાય.
અમૃત છાટી સેન્ય જગાડયું; વળ્યો નિરાણે ધાય. ૨૩
- બાળવાહન ને પ્રઘમન વળિઆ; ધત્રાષ્ટર પોડોતા ઘેરય,
પોતા કચેરા પુત્ર બોલાવ્યા : ‘હવે રચો એક પેરય. ૨૪

વલણ

‘હવે રચો એક પેરય રણમાંહાં, વૃષઠે અશુન શીશ્ય હરો.

‘જેણી પેરે નબ્બ જીવે રે, અગેત્યર સ્થાનિક ધરો.’ ૨૫

૨૫

અમક ૨૭ મું—[રાગ એ જ], ચોપૈ

ધનાદર કેડે : 'સુન્, માંબળો મહી,

જેણી પેરે 'અશ્વ'ન જીવે નહિ,

'જ્યમ મણિ આવે ઘેરય આપણે,

નહિ તો રેડેશે અશ્વ'ન તણે.' ૧

વાકય મુણી આજ્યા રણમાંદ, વૃષકેન અશ્વ'ન-શીખ્ય જાદ;

મરતક હરી માત્યા જે વીર, કાઢવ છીપવ્યાં સાગર તીર. ૨

હવે બધૂવાહન પ્રથમન આપિઆ, સંજીવન મણિને લાવિઆ.

શીશ્ય ન દીર્ઘ તેતું દારય : 'હવે કરવો અહીં કવણ પ્રકાર?' ૩

જેમુનિ કેડે : જાજ્ય, મુણો; ગોક યથો શીશ્ય હગ્તે પણો.

મહાચિંતામાંહાં મળિહો બહુ, નારી પુત્ર સુખદ જગ સહ ૪

એણી પેરે ગત્ર દિલમ્ : 'યથા સાન,

હસ્તિનાપુર કે ન જાણે વાન.

સાંબળ મત્ય, જન્મેજય રાય, મહા અરિષ્ટ હવં પુરમાંહ. ૫

કપોત શબ્દ તણા નહિ પાર, હિલુક તણા સ્વરે દારેદારય,

પામી ત્રાસ ઘેનુ અર્વ રહી, એક જાગય આણે નહિ. ૬

'કાકે કૃલાહલ કરના ઘણું; હેત મથું 'મુ' માના તણુ.

કંથ કામ્યતી છોડયા સ્નેહ; લીન દામણી સદની દેહ. ૭

વેદુઆ દિગ વિરમરણ ચઠ,

ક્રિયા ધર્મજુદિ મધળી મધ.

રુધિરવૃષ્ટિ તવ યજ્ઞ આકાશ,

મિથ્યા શોક, કે ન ગમે પામ. ૮

સહને નિદ્રા મધ તવ અત્ય,

વિપરીત વાકય બોલ્યા એમ મુખ્ય.

વખ ધયું કુતીને રાત્ય, ઝગઝી તા'જગી પરબાત્ય. ૯

શ્રીભગવાન આગત્ય જઈ કહ્યું :

‘વિપરીત સ્વપ્ન નિશામાંહાં થયું.

‘રુધિર વાઘ્યમાંહાં નાજીન કરી, નીલ વસ્ત્ર અંગ્ય મુજ ધરી, ૧૦

‘કંઠે કળેરા કરે સાર, કરબ બેપરે ચર્ચિ અસવાર,

‘દક્ષિણ ચાલી કરચું રુદન; સ્વામી, કુચળ નહિ અગ્નિ.’ ૧૧

એમ કહીને પડિઆં ધરણ્ય, થયા ચેમાંચિત અધરણ્યસરણ્ય.

એટલે ધર્મરાય આવિઆ, વૈકુંઠપતિ બેનાવિઆ : ૧૨

‘આજ નિશા સ્વપ્ન મુજ થયું.’ શ્રી ભગવાન આગળે કહ્યું.

‘સેન્યા દર્ભ તણી મુજ હોય, દીઠું દોડો દિશે ભરિંગિ’ તોય. ૧૩

‘નાગું અંગ વિના બે પાણ્ય,

હલક તણી મુખ્ય જોશ્યો વાણ્ય.

‘પામ્યો ત્રાસ, મુજ નિદ્રા ગઈ,

સ્વામી, નિઝે ‘અગ્નિ’ નહિ.’ ૧૪

થયા કપારવ સામળવાન, વિનતાસુત તેડ્યો ભગવાન.

મહા શોક પ્રગટ્યો જગદીશ, અગ્નિન વૃષકેન વિણ-શીશ. ૧૫

વાહન બેપરે બેઠા નાથ, તેડી સગ્ય યશોદા માત.

દેવકાણ કંઠી, રુદ્રમણી તેડી આત્યા ત્રિભોવન-ધણી. ૧૬

નકુળ મહેદેવ જોકોદર વીર ચાલ્યા કુઃખ બહુ ધરી શરીર,

મનવેગી ને ફેકેતાં વાર મણિપુર આવ્યા વિશ્વાધાર. ૧૭

‘મહા રણગણ દીઠું તદા, ભીમસેન ચાલ્યો મહી ગદા.

કાષ્ઠો મુખે સહિનાદ કરાળ,

જાણ્યે પ્રગટ્યો કૃતાંત જ કાળ. ૧૮

વાહનથી ઊતરિઆ દેવ, રણમાહા ભીમ અતે જઈ ખેવ :

‘વીર, સાસતા ચાલ્યો લગાર; જોઈ કરીશે અગ્નિન વાહાર.’ ૧૯

ધણી અગ્નિનને પાસે ગયા, નાથ જોઈ મૂર્છાગત્ય થયા.

ભીમ કુંઠી કુ ખ કહ્યું ન જાય, નકુળ મહેદેવ ને યશોદા માય. ૨૦

જૈમુનિ કેહે : કહિએ શું કથી ? અર્જુન જોડે બીજો શોક નથી.

પછે બોલિઆ મુંદરસ્થામ : 'આ રણ કાધૂં કેહેનું કામ ?' ૨૧

નારી યુગમ અર્જુનની જોહ, નખી પ્રભુને આવી તેહ.

હવે રુદ્રમણી-મુત પ્રથમન આવી નમિઓ જગજીવન. ૨૨

બજ્રવાહનને બાંહે ત્રહી, પ્રભુને ચરણ નમાવ્યો સહી :

'આસન્ધસાચી કચેરો પુત્ર, વચન-જીવથી રણ યયો શત્રુ.' ૨૩

કથા આણથી સોંપી તેહ, પિતા પુત્ર મુદ્દ કાધૂં બેહ.

મણિ. મંજીવન દષ્ટે ધર્યો : 'મુદ્દ કરી નાગ લોકેથી હર્યો. ૨૪

વણણ

'મુદ્દ કાધૂં નાગલોકે, સંજીવન લાવ્યા જઈ.'

શ્રીકૃષ્ણ આગળે આણથી સર્વ કથા માંડીને કહી. ૨૫

જમકે ૩૮ મું—રાગ દેશાખ

જૈમુનિ બોલ્યા : મુણ, રાજન જી.

'બજ્રવાહન બપયો મુત-અર્જુન જી.

અંગ અતિ બિપ્રશય કુંતામાય જી;

અર્જુન સરખો પરમ શોભાય જી. ૧

હાથ—અર્જુન સરખો નિરખિઓ. બીમમેન્યને કુઃખ હોય.

આંકી કુંઅર દેખી બ્રાત દેખી રાતે લોચને રોય. ૨

એડેવે ઉલૂપી ચિત્રાંગદા જ કુંઅર નમિઓ ચરણ :

'માહારા તાતજીને જીવાડિએ, વૃષકેત, અશરણુસરણુ.' ૩

બીમમેન્ય કુંતી દેવકી કેહે : 'હવે થાઓ વાહાર.

'વૃષકેત-અર્જુન-શીશ આણો, પ્રાણના આધાર.' ૪

બજ્રવાહન કેહે : 'હવે કૃપા કીજે; નાય, આણો નેહ.

'અર્જુન કરી સનકાજ એક બખો દેહ.' ૫

સુતિ કાધી જોવિંદજીની. પછે ધરિંગિ ધ્યાન.

અર્જુનને જીવાડવાને, ઉઠસ્યા ભગવાન. ૬

- અંજલિમાંડાં ઉઠક લેઈને બોલિયા પરબલ :
 આજ લગે જાન્યારય હોયે, વેગળાં સર્વ કર્મ, ૭
- ‘વૃષકેત-અન્તુન-શીસ્ય-હરતા તેડેનાં શીસ્ય પડને તાંદ.
 ‘બહને વદન મોહામણાં ખેવ માંડાં આવલ્યો આંહ.’ ૮
- કેહેતાં મસ્તક આવિઆં; બે નાગનાં પડિઆં શીસ્ય,
 પછે સંજીવન કરચ ગ્રહી જીભા થયા જગદીશ. ૯
- વૃષકેત અન્તુન-શીસ્ય બહને ‘કબધે’ એડેયાં ખેવ,
 ‘મણિ તણા તાંડાં સ્પર્શથી જીવના કીધા દેવ. ૧૦
- વૃષકેત પ્રથમે બિંદિઓ મંત્રામ કરતો યર;
 ‘અમૃત યોધા દષ્ટિ આગળે કર્યા નેતાં ચૂર; ૧૧
- પછે અન્તુન થયા બેઠા ધનુષ ગ્રહીને હાથ,
 એહેવે નિરખ્યાં દેવજી કુંતા યશોદા માત. ૧૨
- ‘ભીમસેન્ય બધવ શ્રીહરિ નિરખિઆ લઘુ બે વીર.
 પછે રીત્રી પંચગ્ન પૂરિઓ સ્વામશરીર. ૧૩
- ઈંદ્ર કુંકુભિ, અમર સહ દેવાંમના જયકાર;
 પુષ્પ કચેરી વૃષ્ટિ કીધી : ‘જયો વિશ્વાધાર.’ ૧૪
- ત્યાંહાં અન્તુનને શીડી મળ્યાં ભગવાનજી ભયહરણ.
 પ્રભુએ આણી પ્રાણ આપ્યા, મિથ્યા કીધૂં મરણ. ૧૫
- કુંતાજી દેવકીજીને ચરણ મસ્તક દીધ,
 યશોદાજીના પાઓ વંઘા, પ્રભુ કરુણા કીધ. ૧૬
- ભીમસેન્ય બધ શીડી મળ્યા, તેહેને નથણે નીર ન માય.
 નકુળ ને સેહેદેવ મસ્તક ધર્યા અન્તુન પાય. ૧૭
- સેન્ય રીઝૂં સરંકા; બહ યોધ પડિઆ નેહ,
 અમૃત ધંદી સંજીવન મણિથી કર્યા બેઠા તેહ. ૧૮
- સેન્ય સધળૂં થયું બેઠું, વર્તિંગ કર્યાણ.
 ‘અમર આશિસ્થ બિચર્યા, કરે કૃષ્ણચરિત્ર વિખાણ. ૧૯

‘ જયો જયો શ્રીહરિ ’ રજ્ય વટે આશિસ્ત્ય સદ્ગત્ય.
 દેવ મુનિવર નગર સજ્જન નર નારી મળિત્રિ બલ્લભા ૨૦
 પાર્થને આવી વધાવે નગર કચેરી નાસ્ત્ય,
 કર પ્રહી કૃષ્ણ-કુંઞ્ઞર મેળયો, પ્રેમનો નહિ પાર ૨૧
 ઉત્તુપી ચિત્રાંગદા બે નમ્યાં અન્તુન-ચરણ :
 ‘ કૃપા કીધી પુત્ર ગિપરે, નાય, રાખો શરણુ, ’ ૨૨
 પટે કુંકુભિ વિવિધ પેચ્ચનાં વાગિયાં રજ્ય પ્રોઠ,
 રથ , એકથે સચ્ચસાચી બેય ગડુડાકડ, ૨૩
 નગરમંડિ આવિયા સર્વ ચોધ મેન્ય સમેત,
 બલ્લવાહન મંદિર જિતયા, બલ્લ પુત્ર ગિપરે હેત, ૨૪

વલ્લભ

બલ્લ પુત્ર ગિપરે હેત રે; એમ હરજી-મુત કાઢાનડ વટે
 ભગવાન મંદિર આવતે અન્તુન સુખ પામ્યા કુટે. ૨૫

અમક ઝંઝ મું—રાગ ધન્યાશી

પ્રબુજ પધાગ્યા મંદિરમાહ જી.

સહકેને સુખ ઘણુ કલ્હું ન જાય જી. ૧

હાળ—જાણું સુખ સહને થયું; બલ્લવાહનને આનંદ.

ઉત્તુપી ચિત્રાંગદાને રંગ કચેરા કંદ. ૨

અનેક ગિધિ મેવા કરી, મન્ય જાત ભક્તિ વિગેક,

અન્તુન આનંદ પામિયા; મન્ય દેવ નાચો રજ્ય. ૩

ગિદંડ-ગાદુ, વિશાલ-માળ, શ્રીકૃષ્ણભક્તિ મન્ય,

અઅમાધક ધનુર્વિદ્યા દંષ્ટી બગવંત તંન. ૪

હોચનમાડે સુધા ભરિયાં શ્રીકૃષ્ણ અન્તુન બેય :

‘ જાગ્ય પૂરણ થકી, અન્તુન, પુત્ર આદાવા દાય. ’ ૫

ભક્ત બોજન નાનાવિધિનાં સંતોષ્યા મહારાજ,

બલ્લવાહનને મન્ય હરણ મેળો; સચ્ચાં મયગાં કાજ. ૬

- અનેક મણિ, માણિક ઘણાં, ઢેકેનાં નાવે પાર,
કનકમૂરણ, અનેકવિધિના આપિઆ ' ગણુગાર. ૭
- પટકુળ આયુધ અગ્નિવાં બાંકારમાંહાં ધન જેહ,
તોરગ ગજ રથ સુખાસન રનેકે સમધૂં તેહ. ૮
- પંચ રાત્ર રાખી સ્વજનને મેવા ફરી બહુ ભાત્ય.
પતારથ હિતમ હતા તે સમધ્યાં હરિ-હાત્ય. ૯
- શ્રીકૃષ્ણ કેહે છે બીમને : 'તહુમ્યો નકુળ ને મેકેદેવ,
' પરિવાર સધળો ધન લેઈ હસિનાપુર જાઓ મેવ. ૧૦
- ' હલ્દી ચિત્રાંગદા અનુન તળી નિજ નાસ્ય,
' માનાથ, કુંતી સંધાતે તેડી જાઓ દાસ્ય. ૧૧
- ' આંહાં ચકી રાજ આવશે તેકેનાં બહુ પાકંમ,
' એટલા માટે સાથે જાગ.' બોલિઆ પરિવ્રજ. ૧૨
- બીમ સર્વ પરિવાર તેડી આનંદભેસ્યસાં જાય,
' જૈ ધર્મને સંતાપજ્યો.' વાળિઆં ગ્રેમે માય. ૧૩
- પછે હય ગંગાજળ આણિઓ પૂજિઓ વિવિધ્ય પ્રકાર;
પત્ર બાંધી મેકેલિઓ તાંહાં વસતો તોખાર. ૧૪
- મેન્ય સધળું સજ યજ્ઞ, સમ્ય સાંચસ્યા બળેવંત,
બાધ્વવાહન ચગ્લે નમિઓ, પામિઓ હગ્ધ અનંત. ૧૫
- સેન્યમાંહાં અગ્રેશ થહનિ સાંચસ્યો છે વીગ.
સવ્યમાચી રથે બેઠા પ્રભુ આમશરીર. ૧૬
- અનેક વિધિના વાળિંત્ર વાજે, ઘોર શબ્દ નિશાણ.
બાંદીજન બેહ પાસાંથી કરે સોમવંશ-વિખાણ. ૧૭
- જયકાર આગળે મર્ધ રહ્યો, દળધટા કચેરો ઘોખ.
તે કુતોહલ બેવા મળ્યા આકાશ સુર અહિ-લોક. ૧૮
- ચતુરાંગ દળ શોભે ઘણું, બહુ ધ્વજના માત્રકાર.
ગજમૂથ અંખાડી સુખાસન ઘંટા-ઝોલ્ય અણુકાર. ૧૯

- વાગ્નિંત્ર વાજે વિવિધ પેરચનાં; ઉત્તરે દળઅંગ.
 મુખત રેવંત ફેરવે, નવનવા જોઈ તોરંગ. ૨૦
 સખાસ આપે અનેક આયુધ, ચડ્યાં દળ બહુ રીસ.
 દિગ્પાળ દસ, પાતાળના મર્વ નાગ થયા બધીસ. ૨૧
 નૈમુનિ કેડે : મુજો, રાયજી; દળ સુબટનો નહિ છેડ.
 તોરંગ આગળ્ય દકાશ્યો, બ્રહ્મવન જોડેની દેહ. ૨૨
 રતનપુર એક આવશે 'મપૂરખજ' જાંદાનો બૂપ,
 તામ્રધ્વજ મદા સુધ કરશે, કુંઅર મુંદગપ. ૨૩
 આખ્યાન મંપૂરજુ થયું બ્રહ્મવાહન કેડે, રાય.
 હવે મપૂરખજની ભક્તિ કેરો સખજ છે મહિમાય. ૨૪
 હવે હરજી-મુત હરિચરણની કીડે : શુરુપા પંચધ,
 ગાન રીતે મહાભારથ ગણો કલો સમંધ. ૨૫
 શ્લોક નવમેહે મનોહર જીવરથ થયા પંચાસ.
 દાહાનજી કેરો રુદેમંડિ સ્યામસુંદર વાસ. ૨૬

વસણ

સ્યામસુંદર રુદેમંડિ ભક્તિથી આવે હરિ.
 દાહાનજી કેડે : રૂપાસાગર નાય કરુણા મુજ કરી. ૧૦૧૪

૧૧. લવકુશનું. આખ્યાન

ક્રમક ૧ છું—રાગ દેવારે

દશરથનંદન શ્રીરામ, મદાઅધક્ષાક્ષણ એ નિર્મળ નામ.

સકળ કામ પૂરણ મનોહર કૃષ્ણ પૂરો મન તણાં રે. ૧

હોળી—મન તણા મનોરથ પૂરે શ્રીરામનામ પાવન.
રાધવ-ચરણે જેકેનું ચિત્ત બાંધ્યું, સુકિત તેકેનાં ધન્ય. ૨

પાવનનામ પરાવર ત્રિભોવન અમળ રામ ઉદ્યોત,
કોટિકંઠ કળિમળ-ભયહરતા વિશ્વવંદન રવિજ્યોત્ય, ૩

પુરાણપુરુષ પુરુષોત્તમ ઉત્તમ કૃપાકરણ કરુણાળ,
જાનકી-રુદે-રંજન રાવણ-રિપુ બિહંડ બાહુ વિશાળ, ૪

મુનિવર ધ્યાન, સર્વ મુખ સુરિજન, સાધુ ભક્તિ રનેલ દાતા,
બક્ષા રુદ્ર સુરરાજ ધરાવર આઘ સર્વ સુખકર્તા, ૫

: ઉમ-અતાપ રામ શ્રીરાધવ રામચંદ્ર રણુવંશી,
જગત-મર્ગજાળ્યોતિ સદાજય અમર મુનિ વદે દેવ-અંશી. ૬

રામચરણ ચિત્ત સદા સમર્પે, રામચરિત્ર-ગુણ ગાય,
પ્રથમ શ્રીદામોદર યુરણ દયાકરણ નિધિ ધ્યાય, ૭

મહાભારથ-અશ્વમેધપર્વણિ જૈમુનિ ગુણિ-સંવાદ.
જન્મેજય રાય કથા સાંભળી પામ્યા પરમ ઉલ્લાસ. ૮

તેહ કયાના અવણ માત્રથી પામર યાએ પાવન,
 શ્રીરાધવજી અને જાનકી લવકુચ મુંદર તન, ૯
 તેહ કયાનું કેહું સર્વ કારણ; જૈમુનિ વાણી બોલે.
 હવે બાહ્યવાહન કેરું યુદ્ધ બધું; નહિ કે તેડેને તોલે. ૧૦
 હવે અર્જુન કેરા યોધ અતુલબળ મહા પ્રાક્રમ બળધારી,
 બાહ્યવાહનના યુદ્ધમાંહાં, પડિઆ રાત્ર-બાણ-બળધારી. ૧૧
 પછે નરદેવ ચિંતના બધું પામ્યા; વત્યો હાહાકાર.
 સેન્ય પડ્યું યુદ્ધ કરતાં રણમાંહાં, તેડેને નાંવે પાર. ૧૨
 કુંતીનંદન સર્વ; નિહાળી મૂક્યો મુખે નિઃશ્વાસ :
 'હવે અશ્વમેધ યાએ કોણ રીત્યે? ટૂટી મનની આસ. ૧૩
 'યૌવનાશ્વ અનુશાસવચ્ચાદે કૃતબ્રહ્માદિક ઢળિઆ,
 મેધવર્ણ હંસધ્વજ સરખા પોદ્ય મેદની મળિઆ. ૧૪
 દૃષ્ટ ધરીને સર્વ નિહાળી વૃષકેત-મુખ જોય,
 એડેવું સાંભળી જન્મેજયરાએ મહાવિશ્રમની હોય. ૧૫
 જૈમુનિ, રુષિ સંધાતે બોલ્યા જન્મેજય ભૂપાળ :
 પિતા પુત્ર કેડું યુદ્ધ રણમાંહાં એડેવું કેંહી કરાળ? ૧૬
 એમ પૂરે કે પિતા પુત્ર વડિઆ, એડેવું સુલ્કિયે કાઢાને?
 બાહ્યવાહન ને અર્જુન યુદ્ધ નહિ કે એહ સમાને. ૧૭
 અહીં નરદેવ સદા હરિનું અંગ અને અહીં બાહ્યવાહન,
 ભક્ત પ્રજુનો, ચિત્ત ચરણે, અંગ શ્રીભગવાન. ૧૮
 એમ સંગ્રામ હવે કહી રુષિવર, પિતા પુત્રનું યુદ્ધ?
 રણમાંહાં યોધ પડ્યા બધું માર્યા વિના થઈ આયુદ્ધ. ૧૯
 વાક્ય સુણીને રુષિવર બોલ્યા : સાંભળિએ, ભૂપત્ય.
 એક વૃત્રાસુર ને ઈંદ્ર વદ્યા રણ; પિતાપુત્ર રણ સત્ય. ૨૦
 શ્રીરાધવજી લવકુચ વડિઆ દારુણ એ સંગ્રામ,
 બરન ચતુરન લક્ષ્મણ-રાવન રણ જીત્યા હનુમાન. ૨૧

રાવ પરિહિત કેગ કુંઝર, પાવન આતિ ઉત્તર,
 રાધવજી સંધાતે લવકુશ વદિઆ અનિ અપાર. ૨૨.
 વાક્ય સુણીને, જૂપતિ જોડ્યા : રુખિવર કોડોને એહ;
 પુત્ર સંધાતે રાધવજી વદિઆ, મોટો એહ સદેહ. ૨૩.
 ત્રિભોવનનાયક ગેા દેશ્યં જે અવતરિઆ અવતી,
 એ મુજને વિસ્તારી કોડો જી, કયા હવે લવકુશની ૨૪

વલણુ

વિસ્તારી મુજને કોડો, રુખિ; યુદ્ધ રાધવ મુત તણું.
 કુંઝર ગપરે તાનજીને સદા હેત હોએ ધણું. ૨૫
 એમ કહીને જન્મેજય રુખિ અરણે જઈ સ્નેહે નમે,
 ઝમક પેડેલામાંહે પાવન રામનામે કુંઝ શમે. ૨૬

ઝમક ર ભુ—રાગ ગોડી, ચોપૈ

હવે જૈમુનિ રુખિ જોડ્યા વાણ.

કયા સાંભળવા સગંપાણ્ય;

નિર્મળ વંશ પ્રભાકર હોય, પાવન સદાકાળ સર્વ કોય. ૧
 પાવન અદ્ભુત કોશલ દેશ, પાવન મરહ્યો નગરનિવેશ.
 દશરથ રાવ ચૌદમે નારથ, ત્રણ સપગણી પ્રેમ અપાર. ૨
 પુત્રેષ્ટિ રામે ક્રીષ્ણ માગ, પામ્યા સુર સહ હવ્યવિભાગ,
 અંતરિ શિવ ધ્યાના સુર રહ્યા, પ્રભુ પધારયા આણી મયા. ૩
 દેવે સ્તાવન પ્રભુનું કર્યું, ત્રિભોવનનાયક એમ ગિરચૂ :
 ‘અવતાર ધડ જૂમિ સહી, તદ્દમ્યો પ્રગટો રીઝ વાનર થઈ.’ ૪
 એડેવે રુખિ રાગ મંત્રે આવાહન,

ધરિજી પાવક ૨૫ નિધાન,

દશરથને વર આપી તાંહ પ્રભુએ તેજ ધર્યું તેમાંહ. ૫
 પૂરણુ ધ્યક્ષતેજ ઝમકણે, દશરથને વર આપી વળે,
 અગ્નિ સમાણું પાવકરથ, તવ કૌશલ્યા તેડી જૂપ : ૬

દેહ મધાતે વળી પ્રાણા. ભાગ મુગ્ધ બેંચળી.
 સ્ત્રિપણે તાંહાં મત્તર થઈ બે ચર-ભાગ કર્યાં તાંહાં ગહી. ૭
 ઠોચ્યા ઠેકે બેઠું તણો કરે મૌનિની મેવા ધણી,
 મુખ આગળ આવી રેનેદ બળી,

ભાગ બકચેડા આપ્યો મળી. ૮

ત્રણ મળીને પ્રાણા ચાર, સૌમિની તવ -મુગ્ધ અપાર.
 ગર્ભ પ્રમથ્યા પુરણ માસ, પુષ્પવૃષ્ટિ હોયે આકાશ. ૯
 કૌશલ્યાના રાધવ હોય, ભાગ તેડેના લક્ષ્મણ બેય.
 જરન ભાગના ચતુર્ધન તે ત્યમ રેનેદ ધરના તંન. ૧૦
 ચતુર વ્યોદ એહ અંધારે ઉપ, તેમાંહાં રાધવ આકળસ્વરૂપ.
 કાંત્ય જગદે બન્ધમ આદિત્ય, પ્રેમ મહિત આપ્યો ઉપવીન. ૧૧
 વિદ્યા સકળ બળ્યા એડે ધણી,

હાથ રાજ બાણ તેડ તણી.

પંનર વરમ તણા યયા બાળ, ગાત્ર મનોહર બાહુ વિશાળ. ૧૨

વિશ્વામિત્ર તરૂ જાણી મયા; જાત રામ આપ્યા બહુ મયા.

પ્રથમ તાડકા દુષ્ટ રાક્ષસી મારી રામ આવી ન્યમ ધરી. ૧૩

યવ ક્રાવ્યા, રૂપિના જઈ, એક બાણ મેડેલું સગ થઈ,

એક અયુત રાક્ષસ-સંધાર, રૂપિને જઈ આપ્યો તેણી વાર. ૧૪

રૂપિ માથે જઈ કાધું કામ, ગોતમ, નારી ધરાયું નામ,

જનક તણે મંડપે રઘુનાથ ત્રણક બાળું કામે હાથ. ૧૫

રાજ મળ્યા તે સ્વાશ્વ રજા, રાવણાદિક ધણું રૂપિઆ યયા.

સીતા મંચે વળ્યા મહારાજ. પરશુરામની ટાળી લાલ્ય ૧૬

પુરી અત્યોદ્ધ દશરથ-દાર, બનીજન બોલે ન્યકાર.

રાયે સમર્પિ રાધવ રાજ્ય, અપર માતાને પ્રગટી દાજ. ૧૭

ચૈત્ર વરસ ઠેકે-વચન રાધવ નારી બંધવશું વન.

કાધું રાવણ મીનાહરણુ માનુષ મારીવ્ય પમાડ્યો મરણ. ૧૮

સુગ્રીવ કપિ ક્રોધે તવ મિત્ર

પવનગત સંઝ્ય પરમ પવિત્ર.

વાલ્ય મારિઓ બાંધી તીર, પર્વત તારયા સ્યામસરીર. ૧૯

મેન્યધટા કપિ; લંકારાય કરી યુદ્ધ પાડયા જુમાંહ.

રાવણ કુંભકરણ બળવંત રણ છતીને આપયા અંત. ૨૦

રાન્ય વિભીષણ આપ્યું રામ, સીતામન પેડિંગ્યાડી લામ.

જપજયકાર ગીતાની સંઝ્ય, પુષ્પપિમાને બેડા મીરંગ. ૨૧

રામેશ્વર વેલુકાલિંગ ઈશ હનમતેશ્વર શ્રીજગદીશ,

થાપી ઈશ પૂજ્ય પ્રભુ વળ્યા, અગરન રુખિને રનેહે મળ્યા. ૨૨

પાઓ અંજનને કેરે મળ્યા, તાપ અંતરના સધળા ટળ્યા.

પુરી અન્યોધ્યા આન્યા નાય, આવી ચરણ નમ્યા લધુ બાત. ૨૩

સર્વ પ્રજાના પૂરી કામ માતાચરણ મૂહરયા રામ.

સર્વ દુઃખ ને. છાંડયો શોક; સુખી થયા તવ લોકાલોક. ૨૪

વલણ

સુખી થયા તવ લોકાલોકથ રે.

રાન્યછત્ર રાધવે શિર ધર્યું,

જમક બીજે સ્વજન માતા પ્રજા બાંધવ દુઃખ હર્યું. ૨૫

જમક ૩ ભુત—રાગ રામગ્રી

રાન્યતે સિંહાસન બેડા રામ, નેહેનું સદા પાવન નામ.

આરે મળી સુંદર બાત બિર્બિનું કાર્ય કીધું તાત. ૧

પરમ સંતોખીને સધળી માત, ચાલે કૌશલ્યાને પૂજી વાત.

હવે ઠોઢો રાન્યની સોભાય. રામજી અણુલ છે તે કાય. ૨

ત્રણે બાંધવ વદે પાય, ચાલે રામજીની આઝ્ઝાયા,

દર્શન પામે વર્ણાવર્ણ, કરુણાએ સકળ દુક્તિ હરણ. ૩

જુમાંહે ટળ્યું સર્વ અરિષ્ટ, વ્યાધિ નેહ નિર્મી સજ.

કેહેને અણુમાત્ર નહિ કષ્ટ, સફેને દયા, નહિ કો દુષ્ટ. ૪

- વાધ્યું પ્રગ્ભ કેડું તેજ, કંથે કામ્યની બાળક હેજ.
 ભક્તિ શ્રીરાધવજીની બાણે જ,
 પૂજે દિવ્ય ધેનુ સુતા બાણેજ. ૫
- ધેરચ ધેરચ વિવેક ધર્મ આચાર.
 નિર્મળ વર્ણાવર્ણ અપાર.
 સાધવી સર્વ અવનીમાંકાં નારચ, તવ ભક્તિ નિજ ભર્તાર. ૬
- નરને એક જ નારી હોય, બીજી ભોગ-અર્થ નાણે હોય.
 યૌવન સદા પૂરણુ જોય, જરા ને મરણુ શોક ન હોય. ૭
- નહિ કોયે વાંઝ ને દુઃખ શોક, ધન ને ધાન્ય પૂરણુ લોક.
 બાવન નાણાં કોટી કોટી રોક, નહિ કો હાહોઈદુત્ત, મોતોક. ૮
- અકાળે કો મરે નહિ બાળ. રામજી રામ્ય શુભ પ્રતિપાળ,
 જે નયમ અવતરણુ તે ત્યમ કાળ.
 કોડોને રોમ નહિ વિન્દાળ. ૯
- કંદર્પ કલાપૂરણુ નારચ; નર સર્વ તેજનો અંબાર.
 વાહન વિના નહિ કો દાર; ધેરચ ધેરચ પનોતા પરિવાર. ૧૦
- કોડોને તન ક્રોધ નાવે રીશ, બાર કોય ન જીપાડે શીશ્ય.
 દર્શન આવે નયમ મુર-ઈશ, એદેવું રાજ્ય વંદુકધીશ. ૧૧
- માગ્યા પૂરણુ વરસે મેહ. સુખી સર્વ પશુ કેરી દેહ.
 પક્ષીને પરપેરે અતિ રમેહ. યૌવન વનરપતિ બહુ એહ. ૧૨
- લીલી જાતરાસી ધરણ્ય. નૌતન અંકર આલે તરણુ.
 સુખણી વેનુ મુંદર ચરણુ, પૂરણુ કુમ્ભ કેરાં ભરણુ. ૧૩
- સૂકું વનરપતિ નહિ પાન; સુખે ચરી આવે ધેનુ રાન;
 સઘળાની કાંતિ રૂપ સમાન્ય; પયને પૂરે રૂપનિધાન. ૧૪
- કો મુખ્ય વાંધ્ય ન લેહે બેદ, કોડોને પરપેરે નહિ બેદ.
 પ્રાણણુ શામ બચના વેદ; મુણતાં હરખ આલે વેદ. ૧૫
- ધેરચ ધેરચ પ્રણુ કેરી ભક્તિ,
 આનન્દ અગિડોન બલી મુક્તિ.
 ક્ષત્રીને અસ્ત્રવિદ્યા એ હક્ત, વાંકે સામે ધમ્મે મુક્તિ. ૧૬

છૂતકીડા કે જાણે નહિ વાન, કીર્તન-કથા શીરધુનાથ.
 કે જળચારી ન કરે વાત, પૂજે ઘેરથ માન ને તાન. ૧૭
 રામરાત્ન્ય કે કુઃખી નવ્ય થાય. કીધા ધ્યાન પશીના ન્યાય,
 કેહેવા કે રાજદારે ન જાય; ઘન્ટ એક બાંધેા ચૌદ્રી માંડ, ૧૮
 તેહેમાંલાં 'શિવ' શબ્દ સુણતાં દેવ આવે રામછ તાંલાં ખેવ,
 કુખમાં ટાળે અવરથમેવ. નમરી વાસ અહ તેવતેવ. ૧૯
 એકેયું જગહળે છે રાત્ન્ય, સર્વ પ્રજાનાં પૂરે કાગ.
 કાહોને કે કુઃખ તણી નહિ જાળ,

૧૧૧૧ પૂરે કામચેતુ નાકાનું જાળ. ૨૦
 બહુર ધરાએ મૂરજ હોય, વાવે એકવાર ક્ષિતિ સર્વકોય,
 કરસણ રંગ જોઈ મનમોહ, રરીકરી ધાન્ય પૂરણ જોય. ૨૧
 સોમો ભાગ સર્વ આપે રાય,

ઘેરથ ઘેરથ ઝોછવમાં દિન જાય.
 સરોવર ભર્યાં રેડે જળમાંડ; નદીમાંડે પાછાં નીર ન થાય. ૨૨
 સર્વ ધાતુમાંડાં વાખ્યાં તેજ; દર્શન દીઠે જીવજો હેજ.
 [મહ] તારા તેજના અંબાર, નિશાએ ચર્ચ રેડે જાનકાર. ૨૩

વસણ

યષ્ઠ રણ જાનકાર અવની. રાત્ન્ય એમ રાયવ. તણું;
 જૈમુનિ કેહે છે : રાયછ, જળ શીજો રાયવનું ધણું. ૨૪

અમક ૪ થું—રાગ રામગી

શોભા રાત્ન્યની સગળ વિચળે છ,

સર્વ પ્રજાનાં પૂર્યાં કાળે છ.

પ્રજા સર્વ સુંખણી થઈ છ, જૂતળે એક કીર્તિ રહી છ. ૧

હાળ—પ્રજાનાં મન કામ પૂરે શીરામદેવ કૃપાળ,

સાધુજનની સદાકાળિ કરે નાય સંભાળ. ૨

ઝમક પ મું રાગ—આસાવરી

- એહેવી સખા રાધવ તણી, વૈકુંઠની લીલા ઘણી,
ત્રેસોકચ ઘણી લીલા દેખાડે અતિ આપણી રે. ૧
- દાળ—આપણી લીલાયે નાથ વિરાજે, સુણ, જન્મેજન્મ નાથ.
જન અમર, બંદીજન આગળે મથ બોલે મુખમાંહ. ૨
- વાળિંત્ર બહુ વાજે જયકારી, મહામાંગમ્ય અનિ દીમે.
શ્રીરાધવની સખા નિરખતાં સર્વ તણાં મન હીમે. ૩
- નિશા સમે અંજનનો કુંઅર ચોદા ચાર સમેન,
ફરે નગરમાંહાં, જોહ સુણે તે રામને કેહે સઠેન. ૪
- એણી પેરે બહુ નાથ વિરાજે. મહા મુખનાં જાએ દિન.
શ્રીરાધવની ભક્તિ કરે ભલ્લ સીતાજી પાવન. ૫
- કોરાસ્યા કેહે સૌમિત્રી કરે તેજેની ભક્તિ;
વાયુ વ્યંજન અતિ ચરણ તળાંસે, એહ જનકીજીની યુક્તિ. ૬
- દાસી દાસ તણી પેરે મીતા સાસુતી કરે એવા,
જ્યમ જનકી ત્યમ રાધવજી ભક્તિ કરે તાંહાં એકેવા. ૭
- સેવા કરે સેવકની રીતે બસત યજ્ઞધનભાઈ.
લક્ષ્મણ જાણે : 'માન પિતા મુજ કેવળ 'વૈકુંઠરાઈ.' ૮
- ચારે બાંધવ મેહ સજ્જ, તે કેહેતાં નાથે પાર,
એણી પેરે રાધવના ધરમાંહાં વર્તે જય શુભકાર. ૯
- સહજે વલ્લભ સજ્જ જનકી રાધવજી પરે એહ,
દાસી દાસ લગે જન સહજો દિન દિન ચરતે રનેદ. ૧૦
- દેશ સર્વમાંહાં નગર મધ્યે, સીતાની કીર્તિ બોલાણી,
મુખાણેનમાંહાં મુખાબાણી રાધવને ઘેરય રાણી. ૧૧
- પ્રાણ થકી સીતાને વાદાવી; સીતા જોઈ મન હરખે;
પ્રાતસમે ગ્રેમે જીડીને વડુંઅરનું મુખ નિરખે. ૧૨
- જનકીજીના પાંચો વંદીને લક્ષ્મણ પગલું માડે,
હરત 'યજ્ઞધન એણી' રીતે ભક્તિ થકી નથ્ય છોડે. ૧૩

- એમ કરતાં દિન મહા સુખમાંહ એમ ચાલ્યા પ્રીત્ય;
 રાઘવજીને રનેહ ઘણો, બહુ પતિપ્રતાની રીત્ય. ૧૪
- હવે જનકીને ગર્ભ પ્રગટયો, તન વાધ્યું અતિ તેજ;
 એટલા ગમે, શ્રીરાઘવજી સળંગ, ધરના દેજ. ૧૫
- વેદવિદ્યોગતિ : ક્ષા બાંધી; ગજતેજ સુખ હોય.
 નગર તણી નારી સર્વ આવી જનકીનું સુખ જોય. ૧૬
- જે કો અવી વદન નિહોળે તે, સુખ અંતરિ પામે;
 જોતાં દુઃખ જાએ સ્વકળ દેહના; તાપ અંતરના વામે. ૧૭
- જેમુનિ રહે : જન્મેજય જૂજયે, ગર્ભ જીવજો જાહારે,
 નારી સર્વની એક જ ગતિ : કાંઈ ઈછા જીવજો ત્યાહારે. ૧૮
- કો જાણે : સચુગાર અતિનવા; કો જાણે : કાંઈ ખાદ્યું;
 કો જાણે : કયા કીર્તન સુણિએ; કો જાણે : જાન્ય નાગે. ૧૯
- કો જાણે : આ મંદિર ત્વજીને બીજો કીજો વાસ;
 કો આગળ્ય ત્યાંહાં કહિ નહિ, અતરિ યાપ ઉદાસ. ૨૦
- હવે જનકીજીને ઈછા જીવની. 'કુસુમ અંદન બહુ લીજો;
 'તીર્થમાંહાં જઈ મુનિવર કેરી પૂજા પ્રીત્યે કીજો. ૨૧
- 'રાઘવને કલ્યા વિના તે વનમાંહાં કયમ જૂતાય?
 'મયાંદા મૂકી રાઘવજીની કેહી પેરચ કહેવાયે?' ૨૨
- અંતરમાંહિ અગળ આવટે, તન સૂકાએ લોહી,
 રુખિવર કેરી પૂજા કરવા પરમ જનકો મોહી. ૨૩
- એક સમે રઘુનાથે દીડી, તેજ ઘટય કાંતિ વદન :
 'લાડ કોડ પૂરે સર્વ તાહારાં; કોણ ઈછા છે મન્ય? ૨૪

વલણ

'કોણ ઈછા છે મન્ય રે, તમે જનકી, - મુજને કોડો.

'ઈછા અંતરિ જીવની તે શા માટે અજો સહો?' ૨૫

- વૈકુંઠઅધિપતિ સર્વાહિત સુખ આપિજી મહારાજ,
 ૧. પરમ વક્ષલ જનકી જયકરણ રાખી લાજ. ૩
 વળી ધણા દિને દુઃખ ભોગવ્યું મહા દારુણ સેવી વનં;
 ૨. એટલા માટે જનકીયં જાંધ્યું રામજીનું મન. ૪
 પરમ ચતુરા પરમ રેહી પરમ નિર્મળ ગાત્ર,
 ૩. ત્રેલોક્ય કેરૂં તત્ત્વ નારી જનકી નિજ પાત્ર. ૫
 ક્ષણમાત્ર અજગા નવ્ય રેહે જનકી-જીવનપ્રાણ,
 આચરણ લક્ષણ રૂપરંગ મનહરણ ચિંતની જાણ. ૬
 રામજીને જનકીજીનું નિરખતાં નિજ સુખ,
 મેડેલા-મન અતિ પ્રેમપૂરણ, એવડું નહિ સુખ. ૭
 એમ પરસ્પેરે નિરખતાં નેરે સુધા ચાલે ધાગ,
 જનકીને તે વિના અન્યથા નહિ કંઈ આહાર. ૮
 હવે શોભા રાખ્યની બહુ વિરાજિત જૂમાંહ,
 આનંદ અંતરિ સર્વને ત્રેલોક્ય જય જય થાય. ૯
 ચતુરાંગ દળ અતિ દિવ્ય ગજ દય રથ જ્યોષ સુજાત,
 આસતાં દીસે દળધટા બહુરંગ નાનામાત્ર. ૧૦
 હવે સમાની રચના સમળ રામજી ધન્ય આસન,
 બહુ બેસે બગિચા સમળ ક્ષત્રી, યોવને ભગિ માં તન. ૧૧
 બેઠું પંદરે પૂરા ધનુર્વિદ્યા અત્ય મધર્માં લાધ્ય,
 મન ધીરજય નારી એકથ, આગન્યાએ માન ને તાન. ૧૨
 તોરંગ ખેડી સંજળ જાણે ચાલે સાગરનીર,
 પાવક અંબ બેઠે નહિ, બહુવિદ્યાએ પૂરા વીર. ૧૩
 જનજીવંત આદે રીઝ ભડ મહા બેસે રીઝ-સંમોહ,
 તેડેને અંબ અંબ બેઠે નહિ, નખધાન જાણે હાદ. ૧૪
 સંભ્રામમાંહાં તે આગબે ઠા રણ રેડે નહિ થર,
 ૧૫. વદન વોરે રીઝ એકેવા; યરહરી રજૂં જર. ૧૫

- સુગ્રીવ આદિ-અંગદ, સરખા દ્વિવિદ મુળેણ તાર,
 નળ નીલ ને હનુમાન સરખા મહા બળભંડાર, ૧૨
- કપિએન્ય જોતાં પાર નાવે; અંગ મુખ વિકરાળ,
 ગિરિ સમુદ્રા લેઈ દરે, દે, ગગનમંડળ ફાળ, ૧૩
- લઘુલાયવી બાહુ ધાન બળે, ધરા ન થંભે ચરણ.
 એસે એહેવા સભાયે આવી મવનવાં તન વણ, ૧૮
- લંક-અધિપતિ વિભીષણચં રાક્ષસા બળવંત,
 રામની આગં-ચાએ ચાલે મંત્ર સાધન-વંત, ૧૯
- સુભટ દળ, એમ સખામાંડે દીર્ઘે પરમ સોહાગ.
 શંકરનું દળ, રોગ નહિ, કેડે તણે ન પડે પાગ, ૨૦
- નારદ તૂંબર વસિષ્ઠ ને વામદેવ વિશ્વામિત્ર,
 દત્ત દુર્વાસા રુષિ ભૃગુ ભારદ્વાજ પવિત્ર, ૨૧
- પુલસ્ત્ય પુલહો અથરવણુ ગૌતમ ને ગાવદેવ,
 અત્રિ કર્કમ ઉદાસક ત્રણ, અયંદ્રદા અમકેવ, ૨૨
- ઔતિશ્ય માતંગ મરીચ્ય દરણુવ પરાસુર પિષ્પલાદ,
 સગનરિ રૈભ્ય ને આંગિરસ, જોકેને, સકળ વિદ્યા સાધ્ય, ૨૩
- યાગવલ્ક મૈત્રેય માકુંડસ લોમસ ને હારીન,
 શુક્રાચાર્ય કૈકેય મહાસુનિ ગળહળે તપ ઉપવીન, ૨૪
- આશ્વલાય ને ધર્મ એકેરપતિ અષ્ટાવક મુનેશ,
 રામજીની સભાયે ચર્ચા ધર્મના ઉમદેશ, ૨૫

વલ્લભ

- ધર્મના ઉપદેશ ચર્ચા નિગમ કરી થે રહી,
 રામજીનું રાજ્ય એહેવું રુષિ, નૈમિષ્યે એમ કહી, ૨૬

અમક ૬ કું—રાગ આશાઉરી

- કરુણા બહુ કીધી સ્વામી, જનકાત્મજ જાયા મુખ પામી,
 'મન્ય જિપનો અતિ આનંદે 'શીય' નામી રાધવશ' વદે. ૧
- હાળ—રાધવશ' વદે જનકી : 'ઈછા યર્ષે મુજ, નાય : ૧
- 'રુખિવરને વનમાંહાં જઈ પૂજું જહાં હોયે અંબુજ' સધાત્ય, ૨
- 'ઈછા, 'સ્વામી, મુહને પૂરો; હ' ચરણકમળની દાસી,
 'પૂજ્યા રુખિવર કરુણા આણી વદે મંત્ર મુખે આશી.' ૩
- રાધવશ' મનમાંહાં વિમાસે : 'વન જનકી જશે,
 'આઠણુ ફેરી 'પૂર્ણ' કરનાં દિવસ એકે' એ યારો. ૪
- 'પરમ સાધવીનું' મોડોટું મુખ, 'જડે ખર્યો કચમ જાયે ?
 'એક ઘડી સીતાજી પામે મંદિર કચમ રેડેવાયે । ૫
- 'ઉત્તમ ધર્મ' તમારો, ગ્રેમદા, જોડ્યએ ઠા શુભ દિન,
 'વાનાંજર પટકુળ કમંડળ -મોકલિએ તમ વંન.' ૬
- એડેવું મુણી સીતા મુખ પામી, અને યર્ષ તવ રાત્ય,
 નિશાચર્યાં જોવા નીસરિઆ મધ્ય રાત્રે રધુનાય, ૭.
- મહાતુર્ભાવ નીતિ નમ્ય મૂકે, જોયી આસે ધર્મ,
 જૈમુનિ કેડે : જન્મે જય, જૂષતિ. જોગે જળિજે' કમં. ૮
- પરિઅટ એક 'નગરનો વાસી તેક તણી કહ' પેરય.
 એક પુત્ર'એ માન વધુ છે ત્રણ જલાં તેડેને ધેરય. ૯
- કાણુ વંચનથી વહજ ઠાપ્યાં સામુ ધામીયું સમગાં,
 દિન આખો ધેરવ મૂકે રજાં ને મનાવનાં યાયે અવગાં. ૧૦
- નિશાચરમે રીસાંવીતે નારી મંદિર આપણે જાય.
 ક્રોધ કરીને ચૌટાગડિ તેડેના કંચ કચેડે ધાય. ૧૧
- મધ્ય નિશા ને શેરિએ અંધારું, જિ'યા સુખજ અવામ.
 આગળથી તે ત્રાહી કામની, અંતરિ પામી ત્રાસ. ૧૨
- કોયે ન દેખે સમ રાધવજ આગળ્ય રડીને ન્યાદાણે.
 પ્યાર મુખદશ' અંજનીકુંઝર પરિઅટને સંજાણે. ૧૩

- મહી ધરીને દરેકે કામ્યની, પરિચટ-મુખે એમ બાખે ;
 ' પોતાનું ઘર તજી ચાલી તેડેને નર હોય તે નવ્ય રાખે. ' ૧૪
 ' નો હોય , દશરથનો કુંઝર, રેડેજો , રુદેશ જાણી,
 ' ધણી કાળ રહી રાવણને ઘેરથ, આજ કરથાં પટરાણી. ' ૧૫
 ' સીતા પાખે કાંઈ નવ્ય દેખે; મુખે જપે છે, નારી. '
 તે સંધાતે' શુભ ક્રમકથાં, જિજ્ઞાસે બ્રાંતિ નિવારી. ૧૬
 ' જે પર-ઘેરથ નિશા રહી નારી, જે પરમ માધવી હોય,
 ' તો નરનું જે નામ, ધરાવે, તેહને ન રાખે , કોય. ' ૧૭
 વાક્ય સુણીને વળી પરિચટણી, જોઈ ઘેરથ આવ્યા રામ :
 ' ઉપકિર્તિ' માફારી નગરમાંહાં પ્રજા જોસે છે આમ. ' ૧૮
 શ્રીરાધવજ્રએ અપજર શુણિઓ, તાપ , પ્રગટચો તંન :
 ' હવે જનકોની કોણ માવા ? સાગ કઈ દૂ વન. ' ૧૯
 ' સીતાને અભિવાખ - થયો છે પૂજને રુખિદેન;
 ' તે માટે લક્ષ્મણ મંધાતે વન મોકલું એવ. ' ૨૦
 એમ અંતરમાંહાં તાપ પ્રગટચો, તજવા કરચો વિચાર :
 ' પૂજા સામગ્રી સંધાતે ગ્રેઠ વન , મોહારથ. ' ૨૧
 લક્ષ્મણ વીર બોલાવ્યા તનજણ, પાપ નમ્યા તવ આવી.
 ' રથ જોડી વનમાંકે સંધાવો, મીના સમ્ય' બોલાવી. ' ૨૨
 ' નાનાવિધ ઉપહાર સંધાતે રુખિની , પૂજા કરશે.
 ' ડંડ કંમળ મૂળ વાધજર શૂવણ અગ્યે ધરશે. ' ૨૩
 ' પૂજા કરીને રુખિવર કચેરી સતોખાયે ન્યેમ,
 ' અનેક ચંદન બહુ પુષ્પ કૃપલાગર મેડોકે એમ! ' ૨૪

વલણ

- ' કૃપલાગર મેડોકે એમ રે ન્યેમ સીતા મુખ પાખે ધણ.
 ' એણી પેરે તે પાસે રહીને સ્વાગત કરજ્યો રુખિ તાણું. ' ૨૫

અમક ૭ મું—[રાગ એ જ]

- 'હવે બાંધવ, કહું તે સાંભળ્ય; રખે કરો વિચાર;
 'દિવં પૂન્યા પછી' મૂકલ્યો એહ વનમાંહાં નારય. ૧
 'મન માયા ધરવી નહિ. સીતાનો કરવો લાગ;
 'મૂકીને અશ્વ હંકાર્યો જ્યમ ચાલે પાગ. ૨
 'કરી રખે નિરખો તલ્લે, મન માયા આણી;
 'કોહોનું સાંભળવું નહિ મન્ય સીતા જાણી. ૩
 'અપજશ મ્યેં શ્રવણે / મુરયો; લોકમાંડે બોલાય;
 'જે પરધર રહી કામ્યની તે તો શી ધરમાંય ? ૪
 'પરિઅટે કુકુવી કામ્યની તે કેડે જીજલો.
 'ચૌદામાંહાં આવી મળ્યો તેડ સાસ ભરાણો. ૫
 'તે નારીશું એમ વલો : એ તો તે નોડે રામ,
 'સીતા પરે પટરાખણી હં ન કડં કામ. ૬
 'લોકનો અપજસ દોહલો વં માળજે, બ્રાતા
 'આપણા ભાગ્યમાંડે લખ્યું એ જાણો વિધાતા. ૭
 'લોકનું બોલ્યું, નાશજી, શં ધગે રુદેમાંહાં ?
 'સીતાએ કુખ ભાગ્યનું આપણ સંગે વનમાંહાં. ૮
 'પરમ સાધવી મન્ય વશી તો તો બાંધી પાળય.
 'રાવણ-લીલા બહુ હતી તેડેનું જોયું ગળય. ૯
 'આરિ ખલિ પાવક ભરી કીધી ધૂત-ધાર,
 'તેડેમાં પેશી નીમરી, પરમ સાધવી નારય. ૧૦
 'તો સ્વામી સન્મુખ થયા, કરુણા કરી જોયું.
 'મુર નર મુનિવર સર્વકા દેખી મન મોજું. ૧૧
 'પાવકે પેસીને નીસરી નબ્બ છટી નારી.
 'મૂખને બોલ્યે તલ્લે કોણ વાત વિચારી ? ૧૨
 'હં જાણું છં માધવી, ખીજે વં જાણે.
 'લોકનો અપજસ દોહલો; કાં વં માયા આણે ? ૧૩

- ‘માના હોયે પોતા તણી જૂડી ખાંડય જોલાય,
‘તેડેને તજીને અજગા રહે, એ તો સમિત્ય ન્યાય. ૧૪
- ‘તાતજી દાંકણ આપણા, અપજસ થાયે દેડેને.
‘બાન, ‘મૂઘી નન્ધ રાખિએ મંદિર માંડાં તેડેને. ૧૫
- ‘ત્યાગ કીજે ગુરુદેવનો ઉપકીર્તિ થાતે,
‘આપણી દેહને મુકિએ અપજસ બોવાતે. ૧૬
- ‘આજ સમે એહ ભંધુજન્યો, ત્રુટ્યું મુજ મન.
‘દેહકીને મેહેલજે ભાંડાં દારુણ વન. ૧૭
- ‘દેરી ન કેડેશો, લક્ષમણા, વું તો માહારો ભાઈ.
‘ધર્મ’ ન ચાલે કો ધરા, ભાંડાં જૂપ અન્યાઈ. ૧૮
- ‘તે માટે સીતાને તજવ્યો દારુણ વન જાંહ.
‘કેડે આગળે કેહેવું નહિ, રાખવું મનમાંહ.’ ૧૯
- લક્ષમણ કેડે: “માહારા નાવજી, એહ દારુણ કર્મ.
‘વનમાંંડાં સીતા મેહેલતે નન્ધ રજો કો ધર્મ. ૨૦
- ‘અંતરમાંંડાં દુઃખ પ્રગટ્યું, બહુ પામ્યા શોક :
‘નીચા કુળના દામણા નન્ધ રાખરા લોક.’ ૨૧
- અગ્નિ અંતરમાંંડાં પ્રગટ્યો એમ લક્ષમણ વીર.
પાવક તેહ સમે નહિ, બહુ પીતાં નીર. ૨૨
- આગન્યા શ્રીરધુનાથની નન્ધ થાએ ભંગ.
એકેવું મુણી બિડી ગયા દડતા કરી અંગ. ૨૩
- પ્રાતસમે રથ લાવિઆ સીતાને દારથ:
‘ભૂપણુ જ્યો બહુ ભાત્યનાં ચંદન ને ઉપહાર. ૨૪

વલણુ

‘પૂજા સામગ્રી ઘણી રે જે ઈછા હોય તે લીજિએ,
‘માહારી માતાજી, મન કોડ પૂરો; વિષ્ણુ પૂજા કરીજિએ.’

અમક ૮ મુ-સંગ વિરોડી

- મુદર રથ અપાર રે, મોડા આર રગાગા
ધમકે ધૂધગાગા રે, ઝણક ચગ ધૂન્ય માગા ૧
- હુકરે ધન્ય અપાર રે, તોરણ મુકતા ચેરા
, પડા, ચમગ નિવોતિ રે મણિમય ફરે અનેરા ૨
- રથની શોભા અનેક રે બેસરાને હામ્ય સુખામન
લીધા અનેક ઉપકાર રે જનખીનૂ હીરય મન ૩
- શોભિત ધરી રાજગાર રે સુખ જ, અતગિ પામે
, તેડેનૂ નિભોવન તેજ ન માય રે રાવવ ગૃહે નિરમે સાહામે, ૪
- જ્યમ મોગ કળાનો ચદ રે સુખ બહુ મોહની ભરિંગ
નેત્ર જાગળની રેખ રે, તિલક કમ્ભનૂ ઠરિંગ ૫
- ઝળહળતો ઝોડયો ઘાટ રે તેજથી ટળે અધમાર
'માહારાનાયજીને પગમ મ્લ્યાણુરે જ્ય જ્ય રામજીને હારય' ૬
- માસુ મૈશન્યાને પાય રે જ્યે મુખ મસ્તક નામી
દ્વિજપૂજન જાગે વન્ય રે, અગન્યા આપી મુજ સ્વામી' ૭
- 'કૃકે સુમિત્રી મુજણ રે, નમ્યા જૈ સહકેને પાયે
'પૂતે જૈ રખિદેવ રે બા, સુનવતી થાયે ૮
- હાથી—'થાએ સુનવતી રખિનર પૂજ, યુગ્મ સાનન્યો બાગ
જૂએ નારી મહકો મીતાને મુદર નેત્ર વિગાગ ૯
- નિભોવન-પાવન ગ્યને પામે પરમ સાધવી આવી
સદા નિરતર કુશળ રામને સન્મુખે રજા વધાવી ૧૦
- લક્ષમણ કૃકે બેસો રથ ઉપરય અશ્વ હંકારી જૈએ
'એ ગત્ય મથા ફેરી મેડેનો સત્વરમા થ 'થએ' ૧૧
- પીજણિએ પાય માડીને બેય રથ ઉપરે જાહારે
અશ્વ આચડયા શબ્દ કરી લક્ષમણજી કપ્યા ત્યાહારે ૧૨
- આન શબ્દ મુખે કરે અનોગ મક ફૂર મુંખ જોલે
'રથ હાન્યા ઘેનુ પોધારે સીંહ બેયાનિકે તોને ૧૩

- વીરે અશ્વ હંકારેલાં તર્જણાં, દુષ્ટ શુકનની રીત્ય.
મહા ભયાનિક માલામા પ્રગટ્યા બધું રુદ્રમાંહાં આરિય. ૧૪
- લક્ષ્મણ દુષ્ટ શુકનને લોઈ અંતરિ પામ્યા ત્રામ.
દાર રુદ્રમાંહાં, તેને બરયાં જળ, મનની તૂટી આસ. ૧૫
- બેઠ ન જાણે શુકન જાનકી, પ્રેમભરી છે નારયઃ
'લક્ષ્મણ રથ ખેડે નેહ બેઠી; આ સુખનો નહિ પાર.' ૧૬
- ગણપત્ય ભરત સાક્ષાત્ જૂજરી દુર્ગા બોલે 'દુષ્ટ.
સીતાજી કેડે 'રથ હાકે' ન મળે એકે અરિષ્ટ. ૧૭
- નાનારિધિ ઉપકાર સંઘાતે, સરચો પૂરી માન.
અનેક ફળ, બધું ભાત્ય અનોપમ, આ દીધા તવ હાસ્ય. ૧૮
- પછે આશ્રમે રુષિપરમે પોકોનાં, પૂજ્યા બધું તપવાન.
દંડ કમંડળ માળા જૂવણ આપ્યા પરમનિધાન. ૧૯
- લક્ષ્મણ વીર મુખે નવ્ય બોલે, અતરિ દુઃખ ન ગીવ.
પછે જાનકી સુખ પામીને નમ્યાં મહાં રુષિ-પાપ. ૨૦
- આશિસ્ત્ર લીધી સર રજિની, ધણિઆ પામી સુખ,
રથે બેસીને લક્ષ્મણ કેડે ત્રેણ નિહાળી મુખ. ૨૧
- વહન નિગૂળના મુખ નવ્ય દીમે; સીતા લોઈ બોલાવે.
એહેવે અશ્વ હંકારયા વીરે, દારુણ વનમાંહાં આવે. ૨૨
- કેડે જાનકી 'અશ્વ મોકોજી, નિગૂળો બેવટ વાટ;
'પિપરીત ધોર આગળે વર્ષ આવ્યું; દેરશા બધું બિચાટ.' ૨૩
- મુખે ન બોલે, અશ્વ હંકારયો હામ અગોચર એક.
દૂર ગયા. જૂવણથી વનમાલા, કેા મારગ નહિ છેક. ૨૪

વંદણ

મોઈ માગ્ય નહિ છેક રે. હવે એકેવાં વનમાંહાં જે રહ્યા :

'મોકોરી માતાજી, બિતરો હેયં. અશ્વ દેરવું.' કરે અણા.

ઝમકે ૯ મુ-રાગ-વિરાડી

કહે : જૈત્રુનિ રુખિ:રામજી, મુલો;

સીતા ન જાણે છજી રાધવ તણે.

જનકી શબ્દ સુણીને ત્યાંહાં જનરિઆં રથથી વનમાંહાં. ૧

કંટાળી વૃક્ષ જાણીને ખરાં, ફેરવ્યો રથ જનકી રક્ષાં પરાં.

રથે ખેસવા આવે ફરી તવ લક્ષમણે વાણી ઊચરી: ૨

‘માહારી છજી જિપડે કયમ, માત ?

ત્યાગ કર્યાં તહમ્મે! શ્રીરઘુનાથ.’

તાતા ફરી હાંક્યા તોખાર; આજ્યા અશ્વ, ન લાગી વાર. ૩

જનકીને શોક જિપનો મન્ય: ‘વાંક વિના શેં મેહેસો વન?’

‘હમ્મ કહે મુજ દીઅર સહી.’ રથ ઓળવે રાખ્યો જઈ: ૪

‘કાણુ કર્મ મેં કાધૂં એક? ધિક ધિક પડો મુજ દેહ.

‘પરમ સાધવીનિર્મળ સતી, વાંક વિના મેહેલી ગુણવતી. ૫

‘હવે રાજ્ય તું? સર્વ સુખ ગયું; સતી જાતે કાંઈ નવ્ય રહ્યું.

‘કાણુ રીતે લાન્ધા ધરમાંહાં? એહેલી સતી કયમ મેહેસે ત્યાંહાં? ૬

લક્ષમણુ બહુ બરાણો શોક: ‘ગયો ધર્મ અમ લોકાલોક.

‘સીતા જાતે સર્વસ્ત ગયું. આચાર ધર્મ કે કાંઈ નવ્ય રહ્યું.’ ૭

લક્ષમણુને બોલાવે સીત; દેખે નહિ, ‘મન્ય થઈ બચબીત્ય.

રથ ન દીસે વીર તોરંગ, કંધૂં તવ મીનાનું અંગ. ૮

સ્વર-મધર પોકારે ધણું. ફુલભ મુખ થયું લક્ષમણ તણું.

ચોસડી કર્મ ગઈ મુંદરી. વળી રથાનિક આવી વન ફરી: ૯

‘લક્ષમણુ વીર ફરી આવશે; મુંદર રથ ખેડી લાવશે.’

એમ ચોસડ વાર ફરી તારુણી,

આમ ત્રી તવ રાધવ તણી. ૧૦

પછે વનમાંહાં મૂકી નિઃશ્વાસ દોડો દિશે નાશે, ત્રી આસ.

રામના ગુણ સંભારી મન્ય, પછે કર્યું તવ મેહા રુદન. ૧૧

- વળી બધ પામીને વન્ય જીભય; ધરા તો કંપે ધરે જાહાં પાય.
થરથર મુન્ને કંપિત હોય. ચિત્તમ્રગની પેરે નખ દીસે કાય. ૧૨
- અર્ધઝોળ વિસમાર્ધ ભોમ્ય; કાંટા બેઠે રામે રામ્ય.
કંથારય કૌઅવ્ય કણુજ કકોળ, કણુઝી કેરડા કાંકલભોળ, ૧૩
- કડૂ કર્મળી ઠાણી કબોર, કદ્દંબરી, કચરિઆતી કેર,
અરણી એખરા આક આંબલી, જાંબર એડૂઆ તાંબલી, ૧૪
- અંધેડી આંખ બહુ એડે રામણી, અરણસા ને આંબલી અણી.
મેંડેડી બોરડી ગાઓળ બહુ, જાંબી ભાવ જાણી સહ. ૧૫
- સાગ સરલ ને શીશવી, સચુઓ સમડી કાંટે નવી,
ગૂંગળી ગૂંદ જોરડી અપાર, તાડ ત્રિકળા તણા છે બહાર. ૧૬
- લીંબ આખરા બેર ખજૂર, ચોડોર જોખર કાંટે પૂર.
વનમાંહાં તરુવર મગન સમાન્ય, પવન થકી તેડેનાં યાત્રે પાન. ૧૭
- મહાભયાનિક દીસે તેહ, કંપે જાનકી કચેરી દેહ.
વનનાં પક્ષી બોલે ઘણાં, શબ્દ અનેરા છે તેહ તણા. ૧૮
- કપોત કૂકડ બેરવ લીલ્ય મૂલડ શબ્દ બયાનક રીલ્ય,
ઠાંકે કુલાહલ જાંબુક બહુ, સૂઅર શબ્દ કરે મળી સહ. ૧૯
- સામર રોઝ ઝરખ ચિત્તરા, બોલે બહુ સાદે તેતરાં.
નકુળ ન્યાહાર ને યેહો ધૂલવે, ફણીધર કણી માંડીને વુએ, ૨૦
- વીછી ચીતળો અજગર રાહ. વિખના બરચા છે પડયા સાપ,
વિકટવદન બહુ પક્ષી હોય, જેડેનું નામ ન જાણે કાય. ૨૧
- વનમાંહાં પક્ષી હેતા ફળ, કરપ સરિખા જાણ્યે કાળ.
નારી એકલી જપતી 'રામ,' જિહ્વા થકી ન મૂકે નામ. ૨૨
- ભય પામે તો કોકોને કેડે ? કો નહિ જે એડેને પાસે રેડે.
ત્રિભોવન-મોહન દીસે તેજ, બીજે રવિ ધરામાંડે દેજ. ૨૩
- જૂમાંહાં શબ્દ હવા તેણી વાર, રવિ જાંબ કિરણ અંધકાર,
તારુણી તત્ત્વ ત્રિભોવન એક, નારી નહિ કો સીના વિતરેક. ૨૪

વર્ણન

સાધવી નિર્મળ નારી પાવન. પરમ અતુર તે સંકી.
સુધા નેત્ર ને મધુર વાણી ત્રણ જોવન એકેવી નહિ. ૨૫

અંક ૧૦ મું—રાગ સામેરી

જેમુનિ એમ વદા : સુખ, રાગનશ,

જનકીને રામનું અતર ધ્યાન શ. ૧

- જાણ—અંતરમાંકે ધ્યાન ધરનાં મહાવન જીનય,
શુદ્ધ ટળી સર્વ અર્જની, વિપરીત ગત્ય તવ થાય. ૨
ભયત્રન યદ્દ છે તોરુંજો ગિયર નહિ તેકેની અક્ષ.
‘રમેવશી’ ‘રાધવ’ ‘લક્ષ્મણા’ જનકી જપનાં મુખ્ય : ૩
‘નિર્મળ નાથે હું કરી, લોકમાંકાં યદ્દ ઉપકાર્ય.’
‘ગુણ ગાયા માહારી દેહના, પતિવ્રતા કરી રીત્ય. ૪
‘શોભા દહ શી નાયની? મુજ તાત કેરે દારય,
‘કોણ રીતે ત્રંગક ભાંજ્યુ? ‘જય’ શબ્દનો નહિ ખાર. ૫
‘ખર દુખરને ને ત્રિખર મારયા : કોણ રીત્યે, નોયર
‘મુજ અર્થે સાગર પાન્ય બાધી કોણ ગેલ. રંધુનાય? ૬
‘કપિ રીંગા દળ સાંભળ્યાં ઝંખ કરી જાણે મુદ્દ? ૭
‘રણ્ય અંગ્રામ તે પરિ કરાચો વિના સર્વ આયુદ્ધ.
‘આધીન એક કપિ રામેના દળમાંકાં અર્જનીમુન બાળ,
‘જરમ લંકા કરી વન ભાંજ્યુ કરી બાહુ પિરાળ. ૮
‘કુલકરેણુ રાવણુ રાક્ષસા મુજ અર્થે મારયા તેવ,
‘ક્ષણ માત્રમાંકે શ યદ્દ? માહારા નાયથ ત્રંગો ગેહ. ૯
‘ભૂલી-જમાંકી હું પ્રેમમાંકાં ગોવી કરી ત્રંગોકય,
‘અપગધ નેયા નહિ તહમ્બો : માહારી ભક્તિ કીધી દોડ. ૧૦
‘કામ્યની દોલે ભરી, તહમ્બો સદા રૂપ દયાળ,
‘મુખ એક હોડે કયનુ તેકેની કીજે, નાય, સંભાળ. ૧૧

જૈમુન્ય કેહે : મુણે, રાયજ; વાત્મીક ને રુષિદેવ,
વિદાયે પૂરા મહા તપી જાણે પ્રજુની સેવ, ૨૫

વણજી

જાણે પ્રજુની સેવ રે, તેડેને આઝમ વિષ્ણુ જાણે બહુ.
તેડેના વિદાયી વન મધ્યે આઝ્યા જાનણી પાસે સહ. ૨૬

અમક ૧૧ મુ—રાગ વેરાડી

હવે જૈમુનિ કેહે : મુણે, રાય; જાણે વન્ય મીના માના,
જાનંદાં પડિઆં છે અવનીમરિં, રમી કાણુ જુદય વિધાના. ૧
દારુણ વન, નાદ પાન મૂર્કા, તાંદાં સજગ કંટાળ,
જાનંદાં જોઈએ તાંદાં એક એકથાં સજગ આંદાળ્ય. ૨
તે વન પડવ હોય પત જરી ડાંગો 'મૂંજે,
પવન તણે તે પ્રહારે નમી તે જુમિમરિં આવે. ૩
નીલા રે અંકુર તણુ જરયા બહુ જૂતગમરિં,
મેવ વિના સર્વ બોમ્ય રસાગી, જળ વિના તે ઘાય ૪
સારિકા કોકિલ દેશ મધુરા બોલે મોર,
પક્ષી મુજ્જ રસાગ કરે સુખરપી સોર. ૫
પરિમલ કુસુમ અનેક પવન પડવનથી લાવે,
વિષ્ણુ નિહાળે વન સજગ મન્ય આનંદ બાવે. ૬
જોનાં આઝ્યાં તાંદાં ત્રિભોવનતત્વ મોહન નારી,
કાંઈ દગાથ રજ જોય રુદેશ વાન વિચ્ચાગી. ૭
જોઈ જોઈને જોવાવી લેહ, ન જોલે ન હિતર આપે.
રામને સોધ્યાં નેત્ર; બધાનિક સજગ અંતર કપે. ૮
લ્યમ - ઘેડેલી કો હોય ન જાણે વાન વિચ્ચાર,
વિષ્ણુ વિચ્ચારૂં મન્ય : એડેને રુષિને નાદ પાર. ૯
પાનાં તો નન્ય પીએ નીર, જૂખ તરશે મુકાળી;
ધાવા મુરુ બણી લેહ માયા બહુ અંતર આણી. ૧૦

- મહાશક્તિ કે એક દશે રામા નળનું રૂપ,
 કે દીવાળી હોયે શ્યાંભાળી, તેલ તણું રે સ્વરૂપ. ૧૧
- એહેવી ન દીડી કાય ત્રિભોવનું તેલ વનમાંડાં કયાંય,
 'ઝાળખશે ગુરુદેવ' કરી 'રુખિ બળી રે બેનય. ૧૨
- આખ્યા નિજ આશ્રમ વાઙ્મીક જાંડાં તપધારીઃ
 'અમે સમિધ્ય લેવા ગયા વન, કૃપાનિધિ, દીડી નારી. ૧૩
- 'દીનપણું બહુ દેલ, ત્રિખાએ સૂકયું વદન,
 'મહા કયાવંત, ને કળા કોટિ જ્યેમ મદન. ૧૪
- 'ગુરુજ પધારો લાંડાં, નિદાળો નારીને આવી,
 'અમથું નમ્ય જોસે તેલ, જોસે તમથું જોવાવી.' ૧૫
- વાઙ્મીક ગુરુદેવ આખ્યા વનમાંડેં ધાઈ;
 નવપલ્લવ નવ વન જોઈને દષ્ટિ બરાઈ. ૧૬
- મહા કિપાળ દયાળ સીતા જોઈ ગન્ય વિમામેઃ
 'આ એકલાં શું રત્ન ! નદિ કે એહેને પાસે ! ૧૭
- 'કે ઈશ્વરી માયા દોષ; દશે લક્ષ્મીનું અંગ.
 'દીડી છે મહા દુઃખવંત.' રણા ગન્ય પામી બંગઃ ૧૮
- 'અરે માતા, કોણ શક્તિ દયા કરી જુઓ, દેવ્યાય.
 'તમ અંતર્ય દુઃખ અગોધ, કોડો મુજ માદારી માય. ૧૯
- 'માત તાત બતાર, વસો તમ કોડે દેશ ?
 'એકલાં આ વનમાંડેં કર્યો કોણ કામ્ય પ્રવેશ ? ૨૦
- 'તમ પ્રતાપથી સર્વ વન કુદ જુગિ થઈ એ રમાળી.
 'તદ્વચ્ચો સ્વેચ્છયા ધર્યો અવનાગ, શું કરી કોણે પાળી ? ૨૧
- 'આ ગર્વ દીસે તેજ, સુતા, દુઃખ એથી ટળશે.
 'જેહેનો થયો છે વિન્યોગ, મુખાગી સુતથી 'મળશે. ૨૨
- 'ગામ દામ કેળ નામ ? કેદો પુત્રી બતાર ?
 'આ વનમાંડેં નદિ કોએ મારગ, નદિ 'સુદાર. ૨૩

‘તે વનમાંહે પાઓ માંડી જાંહા, પુત્રી, કુશ્મિં, ૨૪
 ‘સૂકાં હતાં જે વૃક્ષ તે તે નવપત્નવ કરિઆ.
 વલણ

‘નવપત્નવ વને થયુ સપ્તજૂં. આશ્રમ જે મૂહનિ થયું.
 ‘પુત્રી, માહારે આશ્રમ આવો.’ રુષિ વાત્સીકે એમ કહ્યું : ૨૫
૨૭૭

અમક ૧૨ મું- રાગ માર

વાત્સીક રુષિ, એમ બોલે;

- પવિત્ર નહિ કે તેડેના તપને તોલે. ૧
- દાણ—પવિત્ર નહિ કે વાત્સીકને તોલે, ગોટા તપવાન રે. ૨
- જનકી કેરી કરી પ્રશંસ્યા, વિદ્યા નણા નિધિ ધામ રે. ૨
- નિર્મળે મુખ દીકું રુષિવરનું, જનકી કેડે ‘સુજોડ તાત;’ ૩
- ‘આપનકાળ વિષે નહિ કેડેવા માત પિતા ને જાન. ૩
- ‘જેડેયુ રે કર્મ કર્યું હોયે, રુષિવર, તે ને પામે બોગ. ૪
- ‘એ કર્મ દેહ પ્રગટવાને અર્થે માતપિતા-સયોગ. ૪
- ‘દારણ નહિ કાંઈ માત પિતાનું, જેડેયુ જેડેને કર્મ, ૫
- ‘તે તે જીવ બોમરી છટે, એ તાં અમૃતિ-ધર્મ. ૫
- ‘સગ નિરંતર જીવ એદસે, બીજે નહિ તેડે કાપ. ૬
- ‘નર નારીને માત પિતા સુત કર્મે કર્મ, એ કોપ. ૬
- ‘તે મારિ રુષિજી, ય પુછો માતપિતાનું નામ? ૭
- ‘કર્મ યજ્ઞ અવતાર ધર્મ: તાનજી, આ કર્મનું કામ. ૭
- ‘દીન દામણી હું છું અજગા મૃતિ ઉદાસી જાણો. ૮
- ‘વળી એટલું ઉત્તમ કર્મ અમારે, તાન, કૃપા તમ્બો આજોડ’ ૮
- વાક્ય સુણીને રુષિવર, ત્યાહારે પ્રજુ થયા રુષિપાત્ય. ૯
- ‘વિદ્યાથી માહારે જે આશ્રમ, એવા કરે બાહ્યાત્ય. ૯
- ‘બાઈ, તાહાગ મુખની મોખા એડેવી લેઈ રોમાચિત થાગ. ૧૦
- ‘તૂ તો પરમ માહારી પુત્રી: જોડો, તેડી જાગ. ૧૦

- ‘પુત્રી, ત્યાગ કરી મુહુને જાએ, જાદારે દેખો કાંઈ બેઠ.
 ‘અદોરાત્રિ માદારે આશ્રમ સુણિ શાસ્ત્ર અર્થ ધૂન-વેદ. ૧૧
- ‘પવિત્ર ઘણું છે આશ્રમ માદારે તમસા ફેરી તીર.
 ‘જુદા લગા શીતળ છે જાયા; હામ્ય હામ્ય સરતીર. ૧૨
- ‘કુસુમ જુદો પાર ન લાભે, મારુન મધુરા વાય,
 ‘પ્રેમ ભર્યાં પક્ષી બહુ બોલે, મુખતાં આનંદ થાય. ૧૩
- ‘પ્રેમ તણાં જળ સદા નિરંતર અંતરમાંડાંથી આવે,
 ‘સદા બોમિ સઘળી નવપક્ષવ, અપાર ઉત્તમ ભાવે. ૧૪
- ‘મૃગ સાંભર ને દરજી ચિત્તરા ઘેનુ વાઘ નહિ પાર,
 ‘દ્રેપ ધરે નહિ ઠો ઠેકે સાથે, રેડે એક વન દાર. ૧૫
- ‘કુસુમ ફળે ફૂલી બહુ ડાળ્યો, દીઠે થાયે ઉદાસ,
 ‘અમ્મિકોત્ર ને આવસથ, તે હવ્ય તણા ગંધવાસ. ૧૬
- ‘મોટા તપધારી રુખિ આવે, પામે તે દર્શન,
 ‘હું જાણું છું : જુદના મુખથી મોટું સુખ તે વન. ૧૭
- ‘કેટલાં પત્ર તે વનનાં એડેવાં, મધુર તેડેના સ્વાદ.
 ‘કેટલાં જળ ખાતાં અંતરમાંડાં પરમ થાએ ઉદલાદ. ૧૮
- ‘વળી નાનાવિધિના ખાતે પીતે બહુ હામ્યહામ્યથી આવે,
 ‘આશ્રમ ઘણા રુખિને જાણી લગી શૌર બહુ લાવે. ૧૯
- ‘તે મટિ, પુત્રી, તમ્મો આવો, દષ્ટિ આગળે રેડેજો,
 ‘સુખ કુઝ્મ જેડેવું હોય માદારે, બાઈ, તમે તે સેડેજો. ૨૦
- વાક્ય સાંભળી બિહી જનકી આનંદ અંતરિ પામી,
 રુખિવર કચેરે આશ્રમ આવી જવની અંતરજામી. ૨૧
- આશ્રમ દેખી અંતરમાંડે પરમ જિવની પ્રીત્ય;
 સુખ પામ્યાં તાંડાં સળળ જનકી માના-તાતની રીત્ય. ૨૨
- દષ્ટિ ધરે તાંડાં સુનિવર સળળ ફરી ફરી નિહાંજે મુખ,
 ‘હ, હ’ કરતાં વહન સૂકાયે, પરમ પામિએ સુખ. ૨૩

જૈમુનિ દેહે : જન્મેજન રાજ, સીતાનું મન હરિજિં;
 રુપિજના ઘરમાંહાં જલ્દી લીલા, મુખે કરી મનમ રિત્રં. ૨૪
 લેહેવું મુખ રાવણના ઘરમાંહાં, તેહેવું પામી નારી;
 જલ કરીને પાળે ગર્ભને સદ્યજીં દુઃખ નિવારી. ૨૫

વલ્લભ

દુઃખ નિવારી સર્વ દેહનું અંતરમાંહાં હરિઆં ધણું,
 ભેદ કાંઈ દેખે નહિ, સર્વ કાં જાણ્યું આપણું. ૨૬

ઝંમક ૧૩ મું—રાગ દેશાખ

હવે રાયજી વાગી રે એમ વદા રુપિ જમુનિ સાથે: ૧
 સીતાજી વન મેરેલિઆં, કરચું ચું રધુનાથે! ૧
 જનકસુતાને નબ્ધ ઘટે: એ તો શયું વિપરીત્ય,
 વનમાંકેં એમ ત્યજ્યા તણી ન હોએ મીન. ૨
 અંતરમાંહાં શ્રીરામજી જાગે નિર્મળ નારી,
 પરમપરાયણ પોતા તણી, તેહેની પ્રીત્ય વીસારી. ૩
 જનક તણા મંડપ મધે કુણ જૂપતિ અગિઆં! ૪
 સીતાને મન્ય આત્મા નહિ, તે તે હારી વગિઆ. ૪
 બાર ત્રંબકમાંકેં જલ્દી શયો, મહા ચક્રિતની દષ્ટિ,
 તાંહાં રાવણે જળ ચાલ્યું નહિ : એહેવો કોણું સદિ? ૫
 રાવણ અર્થે દુજવળી, થોડે જલે નયમ મીન.
 રામ વિના ઘેરચ જાપને જલ્દી હતાં દીન. ૬
 દશરથનંદન આવતે સીતાનું મન હરિજિં.
 જૂપત્ય સહ કાં દેખતાં અરિષ્ટ જળ હરિજિં. ૭
 તે રાયવ જાણે રૂટે લક્ષ્મીજીનું રૂપ
 પગલે પગલે નિધિ બીરજો જોતાં તેહેનું સ્વરૂપ. ૮
 વગા રાવણ સીતાને હરી ગયો લેહેને જલ્દી પરિવાર.
 આયુશ હરચો મુખ તાં, કરચો સર્વ સંહાર. ૯

- કપિ રીઝનાં સેન્ય ચલાવિઆં, સીતાની પ્રીત્ય.
રાક્ષસ સર્વ નિવાનિઆ, સ્વામી, કુણુ 'રીત્ય? ૧૦
- મંદોદરી તેડેની કાન્યતી વિભીષણને આલી.
મૂળ છેલ્લું રાવણુ તણું, જો જનકી વાહાલી. ૧૧
- સાગરે પરવત તારિઆ જોડેને કારણુ રામ,
સે નારી કયમ મેહેલિએ? કોણુ કીધું કામ? ૧૨
- ત્રેલોક્યમાંહાં એક સાધવી પરિચટની વાતે
પૂરણુ માસે પ્રેમુદા મૂકી રઘુનાથે. ૧૩
- અમળાનો અવગુણુ હોએ ધણો તોડે નાણુવી, રીસ.
ત્રેલોક્યમુંદર રામજી કાલાવે જગદીશ. ૧૪
- વાક્ય મુણી રાજ તણું રુખિવર એમ જોસે:
લેખ વિધાતાનો લખ્યો, ન હોય કર્મને તોલે. ૧૫
- હરિચંદ્ર તારાલોચની, જુઓ તેડેના કર્મ.
માંડવને સુલીકશી; સવિતાને કર્મ; ૧૬
- એક અંગ રવિ વેડેરિજી; કચકી દાનગ દૂતા?
ચંદ્રકળા માસે પડે એક કર્મ વ્યગૂતા. ૧૭
- પવન અગ્નિ યમ ઈંદ્રને કર્મ શંકર રાવ.
કર્મનાં પ્રેર્યાં જનકી મેહેલ્યાં વનમાંય. ૧૮
- હવે રુખિને મંદિરે જનકીને સુખને નહિ પાગ.
ગર્ભવતી ઈંછા ધરે તે તો પામે આદાર. ૧૯
- ગર્ભમાસ પૂરણુ થયા, તન તેજ ન માય.
આશ્રમ્ય રુખિવર છે નહિ, એડેવે પ્રસવ થાય. ૨૦
- વાદ્મીક એડેવે આવિઆ કુચ કરમાંહાં લેઈ,
પુત્રનું વદન નિહાળિજી, રજા અભિષેક દેઈ. ૨૧
- એડેવે ખીજે સુત આવિઓ મુખ્ય જોસતો વાણી;
નામ સુંદર તેડેનું 'લવ' ધર્યું રુખિ બહુ મયા આણી. ૨૨

તનકર્મથી અનુક્રમે સુધગા મંરકાર.
 એણી પેરે મોટા થયા શોભે સુગમ કુમાર. ૨૩
 નવ વરસે તેડેને આપિઆં ગ્રેમે ઉપવીત.
 નિમમને શસ્ત્ર બજાવિઆ, અસ્ત્રવિદ્યાની રીત્ય. ૨૪
 ધનુર્વિદ્યા અસ્ત્ર બાણ જે મન્ત્રવિદ્યા સાધી,
 આપણાં ધનુષ્ય સોદામણાં દિવ્ય બાધા બાંધી. ૨૫

વલણ

બાંધી બાધા ધનુસ આપી શિર ઉપેરે કર ધારી :
 ‘અજિતવાન રણમાંદાં લજ્જો;’ એમ રુખિએ વાણી બિચરી. ૨૬
 રૂપવાનને સગળ બગિચા આ વિદ્યા બજાતાં આવડે.
 કે અંશ છે સુરેશનું મહાનુભાવની દષ્ટે ચડે. ૨૭
 ૩૩૦

અમક ૧૪ સુ—[રાગ એજ]

ઠેરુનિ એમ વદા : મુણિએ, રાય રે;
 કુંઅર દેખીને મુખી થઈ માય રે, ૧

હાળી—મુખ પામી માતા કુંઅર દેખી રાયવ સરખા રંગ,
 અપર બીજા દેખિએ, ઝગહજે તેડેયાં અંગ, ૨
 ‘કુશ’ નામ સુંદર જોઈ બાતા, ‘લવ’ નામ લધુતા હોય,
 હીર્ધાદુ વિરાજ ભાજ, જમક્યા, નામે કોય. ૩
 વાત્મીક દેખી કુંઅરને આનંદ પામે મન્ય
 આખેટ-અર્થે બ્રાત બહને નિત્ય ભાએ વન. ૪
 મૃગયર્મ ઓડણે પેડેરણે, કાક-પીછ ચોટી શીશ.
 દશને એડેવા દેખિએ જ્યમ પરમ વૈકુંઠીશ. ૫
 કનક લાજે કાંત્ય આગળ્ય. જૂપણ. લાયા બાણ.
 દિનદિન પ્રત્યે તનકળા વાધે સમળ જ્યેષ્ઠ સુગળ. ૬
 આગળ્યા પામે માનની, તે નિત્યે પૂજે ચરણ;
 કર જોડી નીચા થઈ નમે શોભિતા એક જ વર્ણ. ૭

- આગન્યાકારી ગુણિ તણા બહુભાવ કરતા ભક્તિ.
 અહોરાત્રિ એવા કરે સખળી, ક્ષત્રી કચેરી યુક્તિ. ૮
- ફળપત્ર લાવે વન યકી, જેહેના સ્વાદ સખળ અપાર.
 ગુણિ આગમ્ય જેને સંમપે વ્રજ કરી આપ્યું આહાર. ૯
- મધુરી વાણી મુખે બોલે ગમે સહને ન્યમ.
 મુખ જેધને હીડે માતનું આતિ સ્નેહ જીપજે ત્યમ. ૧૦
- ગજ વાધ શિંધ મહી વન યકી ચરણ નમાવે માત;
 તેહેને દીન કરી વન મધ્ય મેહેલે, એહેવા મુત-રઘુનાથ. ૧૧
- અત્રાગ્યાણુ મત્ર બહુ ધાત-વિદ્યા સખળ શુદ્ધ પ્રાક્રમ.
 ગુણિ તણી એવા શાસ્ત્ર-વદીના સર્વ જાણે ધર્મ. ૧૨
- હવે સીતાજી જાણે મન વિખે : 'માહારો નાથ દેખે તાંત,
 'કુંઅર જે પોતા તણા નિરખી લીમે મન્ય. ૧૩
- 'માહારા તાતને ઘેરય રામ લક્ષ્મણ આન્યા જોણી રીત્ય,
 'તેહેવા કુંઅરને દેખિએ, નિરખતાં જીપજે પ્રીત્ય. ૧૪
- 'ભાઈએ, કેહી રીત્યે પિતા સુતને યાશે કંચમ મેળાપ?
 'એ કહવાં દીડે એજામે લવકુશ તણો એ બાપ? ૧૫
- 'મન તૂટ્યું માહારા નાથનું મુજ દીન જીપરે જેહ,
 'પણ કુંઅરને અવિશોકતાં જીપજે નવલો સ્નેહ. ૧૬
- 'અથ ગજ રથ સુખાસન પટકુળ બૂપણ હોય,
 'રઘુનાથજીને બાળકે દાટે ન દીડું કોય. ૧૭
- 'બાળક એ નથી જાણતા : અદ્યો અયોધ્યાના શૂર.
 'બાર વરસ બાળકપણે ચાલ્યા, નવ્ય દીડું રાધવરૂપ. ૧૮
- એમ કરતાં વરસ દ્વાદશ વહી ગયાં ગુણિદારય.
 વાત્મીક ગુણિ બહુ કરી રાખે દષ્ટિમાડે કુમાર. ૧૯
- ગુણિને મંદિર સીતાએ આવે કલો ક્ષત્રીનો વંશ.
 વાત્મીક જાણે સૂર્યને કુણિ સૂર્ય કચેરો અંશ. ૨૦

શતકોટિ રામાયણ તણે વાઝીકે કીચે અંધ;
 લવકુશ કુંઅરને બણુડ્યા તે કયા સકળ સમંધ. ૨૧
 રુખિનારી રુખિવર મવકે બદ્ધબાલ્ય ધરતા હેત.
 રીનાજીને સુખ અતિ ગણ પોતાના પુત્ર સમેત. ૨૨
 એ કયા તાં અહીં રહી; સુણો, જન્મેજન્ય રાજનં;
 હવે અયોધ્યામાંહાં થં થયું, જનન્યકો મેહેલાં વન્ય? ૨૩
 જાહારે વીર લક્ષ્મણ આવિઆ વન્ય મેહેલી સીતા સુભણ,
 દિવસમાંહે અયોધ્યામાંહે આયમ્યા જાણે બાણ. ૨૪
 રામજીને દુઃખ જાપનું, રણા અંતરિ પામી ત્રાસ.
 લક્ષ્મણે આવી મંદિરમાંહે મૂકિઆ નિઃશ્વાસ. ૨૫

વણણ

મૂકિઆ નિઃશ્વાસ જાહારે, કુંજાહલ સખણો થયો,
 નર નારી બાળક રાજ સુણતાં પ્રેમ સહકોનો ગયો. ૨૬

અમક ૧૫ મું—રાગ અસાવરી

નગર મધે જે વમે સહ તેજ ને દુઃખ ધરિજી બહુ;
 'સીતા નારી ત્યજી રાધવનિએ થં કરચું' ૩ ૧
 ઢાળ—'સીતા નારી ત્યજી વન મૂકી, થં દીધું રાધવરાજ ૧
 'પરમ સાધવી એ ગુણવંતી; કોણ કરચું એ કાજ ૧' ૨
 એમ નગરમાંહાં મોડેર થયો છે. દુઃખી બહુ વણાવણું.
 જનન્યકી નારી જાણે છે સહકો મંભારી આચરણ. ૩
 પરસ્પરે સહકો એમ કેહે છે: 'મોહોટા થયો અન્યાય.'
 જન્મેજન્ય જૂપતિ, અધિધારો; સહને શોક ન માય. ૪
 હોહાકાર થયો નગરીમાંહાં; સહકો અપતા માંડી.
 આહાર ઉદક નર નારી અજાંઠ રથાં સર્વ માયા છાંડી. ૫
 એમ કરતાં દિન ઘણા ચાલિઆ; પ્રેમ નારીનો પ્રોદ;
 મંભારી જનકોના ગુણને રાધવ થયા દિગ્મુદ. ૬

- મધ્યનિશાયે નિદ્રા છાંડી અને વિચારી જોયું :
 'રાવણ કુંભકરણ બહારાક્ષસ તેડેનું કુળ સર્વ ગોચરું; ૭
 'એ પાતક મુજને ખડું બહુ; સહ નિર્મળ'; કેડે રામ.
 'પ્રજ્ઞમાંહે' શો જશ બોલાયે? એડેનાં કર્યાં મેં કામ. ૮
 'એણે પાપે પરમ સાધવી કરો' યયો વિછોડ,
 'જો નારીના સુત પ્રસન્નાને! અંતરિ હતો મોહ. ૯
 'દારુણ વનમાંહે' તેહ તંજ, 'જોહ અર્થે લીધું પાપ.'
 એડેનું વિમાસી રાધવજીનું ચરચર કૂળે આપ. ૧૦
 એડેનું વિમાસી પ્રાંસમે હવે સખા રચી રેધુદેવ;
 વસિષ્ઠ વામદેવ ગર્ગ ગાવવ ઔતિથ્ય તેગવ્યા તે ખેવ. ૧૧
 ઉપમુનિ રૈલ્ય ઉદાલક મુનિવર, અંગિરસ કર્ણવ આખ્યા,
 કૌંડિન્ય લોમસ બહુ રુષિ સાથે રાધવજીએ બોલાવ્યા. ૧૨
 પ્રજા પ્રેમ સંધાતે સહકો ચરણે નામ્યું શીશ્ય :
 'સ્વામી, પાતક જોણી રીતે જાએ, કાહો, મોટા જગદીશ. ૧૩
 'લંકાપુર બહારાક્ષસ માર્યા, તે પાતક કયમ જાય,
 'સહકો મળી માયા બહુ આણું તેડેનો કાહો ઉપાય.' ૧૪
 એડેનું સુગ્રીને તાપ્ત કેહે છે - 'ગરથ-સુત, અવિધારો;
 'રામ તણે નામે દહે પાતક, સધળી જાંત નિવારો. ૧૫
 'જો પ્રજ્ઞમાંહે' ધર્મ કરી દેખાડો, અશ્વમેધ તો કીજો;
 'લોકમાંહે' કીર્તિ વધશે, આશિસ્ત્ય રુષિની લીજો' ૧૬
 'સ્વામી, સકળ પદારથ પૂરણ કૃપા તમારી એ, મુન્ય.
 'એહ વાત તાં મેં આલ રચી.' રુષિવર બોલ્યા મન્ય : ૧૭
 'અર્ધાંગના વિણ કેહી પેરે જીપજો? કેણી પેરે થાયે ન્યાગ?
 'બ્રાહ્મણ વરુણ યાયે કાણુ રીતે? સુર કયમ એડે વિભાગ?' ૧૮
 'મોવાળું કયેરી કરો ભ્રામ્યની ભાત આણું, શ્રીરામ.
 'અર્ધાંગ્ય તેડેને રાખી કરો અશ્વમેધનું કામ.' ૧૯

- વાક્ય મુણી જાંધવ બોલાવ્યા : ‘હયમેધાદિક જોડ,
 ‘દામ્યદામ્યથી દિવ્ય તેડાવે, યજ્ઞ આરંભો તેડ.’ ૨૦
 સરથેને તટે મંડપ રચિઓ, સ્થાન પ્રવાળી કરા;
 હીરા રત્ન કુંદન મણિ નવજાં જડિયાં જૂમિ અનેસાં. ૨૧
 બ્રાહ્મણ વરચા સુભામાંદે યુક્તિ જડ પદારથ આસી;
 આરંભ અશ્વમેધનો કીધો, વેદધૂનિ જડ આસી. ૨૨
 અર્ધાંગે નારી તર આણી, અશ્વ પૂજિઓ પ્રીતિ;
 સિલાટપઃ લખી પત્ર જાંધિજાં તે મેડેત્યો બસી રીત. ૨૩
 દીક્ષા લેધ રાધવજી બેઠા મૃગ-ચર્મ મૃગ-મૃગ,
 જૂમિ-એ-ય બ્રહ્મચર્ય, મુખે મુન્ય, માળ-મુદ્રા અંગ્ય. ૨૪

વસ્ત્રવૃ

માળા રાખી અંગ્ય રે, અંતન વિશ્વેશ્વર તણું.
 શાન્ત્રવણે વેદચર્યા, ખ્યાન નરહરિનું ધણું. ૩૫

જમક ૩૬ મું—રાગ પ્રભાતી

- હમરક્ષાથે શત્રૂંન, પ્રેર્યો સુમિત્રો-નંન.
 તપ્ય ક્ષોહિણી દળ સંઘાતે થોહા સર્વ સાંચરે રે. ૧
 હાળ—તપ્ય ક્ષોહિણી સેન્યા સાથે શત્રૂંન રક્ષાકારી.
 યૌવનવંત થોધ સર્વ ચરા દાતા દિવ્ય આચારી. ૨
 અનુરાંગ દળ પરમ વિરાજિત, આયુધ ભરિયા વીર,
 સન્નાહ રત્ન-જડિત જડ ઝગકે, જોડેનાં મન રણધીર. ૩
 હલ્લવેહલ્લવે દળ આસે છે, થોધ સુખાળા જાય;
 નર વાહન ગજ અશ્વ કરમ રથ, આનંદ મારગ્ય યાવ. ૪
 અનેક નદી, મહાવન, પાટણ, પર્વત, નવજા દેસ,
 વિપત્ર બોમિમાંહાં હય ફરિઓ, જાંહાં કોડેનો નહિ પ્રવેશ. ૫

- જે જે રાય આવે મારગમાંહાં, પત્ર નિહાળી જુએ;
દશરથનંદનનો લવ જાગી અશ્વ ન જાંધે કેએ. ૬
- બળ કરી જે આંધે તોરંગ, તાંહાં યુદ્ધ કરી મૂકાવે.
એણી પેરે ચતુરાંગ સેન્યશ મારગ્ય આત્યા આવે. ૭
- જૈમુન્ય કેડે; જન્મેજય જૂપતય; વાલ્મીક રુષિ જોહ,
વરુણ તણો ઘેરય યજ જગ્ગન્યો અહુ રુષિ સાથે તોહ. ૮
- જોહ બંધન કુશ તાંહાં પધારયા, લવ આશ્રમે છે એક,
ખીજ વિપ્ર તણા અહુ બાળક તેડેનો કહાં વિવેક. ૯
- અહુ નારી રુષિ તણી મંદિરમાંહાં જનકી કેરે પાસે.
રામચરિત્ર રુષિછંદ્રાં પ્રાધૂં તેડેને સહ અબ્યાસે. ૧૦
- પરમ આનંદ અંતેરમાંહાં જાપજે રામ તણા ગુણ ગાતાં,
માર્ગન ભોજન શયન એકહાં, રામ તણે રંગે રાતાં. ૧૧
- એણે સમે લવ કેડે : 'માનાજી, આગન્યા મુજને દીજો,
'નાનાત્રિધિનાં કુળ લાવૂં, રુષિનારી દષ્ટે કીજો.' ૧૨
- ખડું બાંધી ઉભેથાં શોભિત ધનુસ મહીને નમિઓ,
સોળ કળાનો ચંદ્ર અપર જ્યમ, તાપ માનાનો ચમિઓ. ૧૩
- આપી આગન્યા, વનમાંહાં આત્યા, દિજ બાળક અહુ સાથે,
યુદ્ધ કરવાના મારગ જાણે; બાણવિદ્યા અહુ હાથે. ૧૪
- આશ્રમ થકી ઉત્તરની પાસાં રમતા જાએ બાળ.
આગન્ય વન વિરાજિત આવ્યું, તરુવર વન વિશાળ. ૧૫
- કોહ કર્ગદી આંબા અહુત બીલી કુણસ અપોડ,
જાયકળ અદરી નિશાણી દાદિમ પ્રાખ અપોડ, ૧૬
- ખેર ખારેક ખજૂર નારંગી લીમજ હરડે પાન,
અણાસ ઝિંબર આંબવડિ તંબલ, ફાલસાં પરગ નિધાન, ૧૭
- ખોરસલી ફેફળા આંબલી લવંગ એલચી લીંબૂ,
ગૂંદ ગોરડિયા સૂકડચ સમડા અગર અરલૂઆ જાંબૂ, ૧૮

નિમ્નોધ-સાખા પરમ વિરાગ્નિત, નાગિયેરીના નદિ પાર,
 કસુમ-ફુલું વન સવયું બેઢેકે, કદગીરન અપાર. ૧૯
 શાખ્યાશ્મ શીતળ છે જાયા, પુષ્પ તળા મકરંદ.
 હવ રમનો તે વનમાંડાં આન્યો, પાખ્યો છે આનંદ. ૨૦
 એર્યે સમે લાંઘાં નૃલ કરતો રાધવનો હવ આન્યો,
 ઉત્તરણ-કોતિ અનોપમ શોભા, તે જોનાં મન બાન્યો. ૨૧
 વાંચી પત્ર જાંધિઓ તનદાબુ કેળી તણે સ્થંભ્ય,
 ચતુરંગિણી સેન્ય દીડી, કર્યું યુદ્ધ આરંભ. ૨૨
 શત્રુધન સંપાતે આન્યો, જાળક દીપ્તે દિવ્ય.
 કાંત્ય જગદગે રવિના સરખી, મધ્ય સરિખા ભવ્ય. ૨૩
 ‘મેહેશ્ય દે વાલ્ય માદારો, કાં જાંધ્યો, કાં ખૂટયો તુજ કાળ’
 એકેયું હેડેનાં જાળક કોખ્યો, મરતકે બીડી જાળ. ૨૪
 યુદ્ધ કરવાને સગળ મદમજી, ગિર્દ રોમ અંગવ થાય;
 અન્ન યુદ્ધ ઉપરે જમમ કોપી બરે પંચાયલુ પાય. ૨૫

વલ્લભ

બરે પંચાયલુ પાય દે, એણી પેરે રણમાંડાં જઈ રણો.
 ધનુષ-દંકારન કરવા, હવે યુદ્ધ કરવા સત્વર થયો. ૨૬
 ૨૫ પંચાયલુ=પંચાનના સિંહ

જમદ ૧૭ મું—રાગ સામેરી

તૈમુનિ બોલ્યા: મુલુ, રાગનછ; યુદ્ધ કરવાને સુત સાવ ધાનછ.
 જનકસુતા-સુત શોભિત-અંગ છ.

દળમધ્ય આન્યો પામી રંગછ. ૨૭ ૧

દાળ—રંગ પામી રહ્યો સુન્દર, પ્રસન્ન-સુખ જગવંત.
 મનમાંડાં કરી એમ કલ્પના: ‘દળ સરનો આલું અંત.’ ૨
 પાંચ જાણું પ્રથમે મેહેલિયાં રણરીતનો નમરકાર,
 દશ જાણું મેહેલ્યાં મંત્રણ : ‘દળ કંઈ તમ સંહાર.’ ૩

- પછે શત્રુને બહુ બાણ મેડેલાં જોઈ રણની રીત, ૪
 એડેવે સીતા-સુન-બાણથી દીસે નહિ આદિસ.
- શત્રુને તે બુદ્ધ જોઈને સગળ આશ્રય હોય : ૫
 'લઘુવય વિષે બાણવિદ્યા રણ્ય ન બાણે કાપ.'
- 'એકલો એમ જો કરે રણ્ય, બાણે યોધ અનેક, ૬
 'મહામત્ર સાધી બાણ મૂકે તેડેનો નાવે છેક.'
- 'યુદ્ધ' કરતાં એમ વાધે બાણે, સાગર-ભરણ; ૭
 'આંકી' સેન્ય બાણ-સંખ્યા નહિ; સર્વને જાણે તરણ.
- 'લઘુસાગરી તાં આણી કરે દર્શ-મુખિ બાણમંડાર, ૮
 'દામ્યદામ્યે એડેવો દેખિએ, ન્યમં વિલતના જાનકાર.'
- બાણ બહુ શત્રુને તણું તે મારિગે રણમધ્ય, ૯
 બાણના આગાતથી ટળી સુધગા, એ શુદ્ધય.
- શત્રુને તાંહાં સુખટ સહકો નિહાળ્યા રણ દષ્ટિ; ૧૦
 એડેવે બુદ્ધ બાણ મેડેલિંગ, ક્રીધૂં સગળ અરિષ્ટ.
- પછે શત્રુને ક્રોધ કરી આવગ્યો છે અદ્ભુત : ૧૧
 'હવે 'પિત્રિ લોકના એકેન દેખાડું દત્ત.'
- એમ કહી ત્રણ બાણ મેડેલાં : 'જોજો, લવ, તૂ જોડ.' ૧૨
 એડેવે એક બાણે મધ્યથી આવનાં છેઘાં તેડ.
- પાંચ બાણ મેડેલાં લવે રહી, રથ ભાંજિએ હવ સાધ્ય; ૧૩
 સારથિ મારથો શત્રુનેનો, અથ જોડેને હાથ્ય.
- બીજો રથે તે સુખટ જોડો, બાણ દશ કરચ લીધ, ૧૪
 મુવણુપ પાંચ મત્રથાં લવ પરે મૂડી દીધ.
- અર્ધ સાંગાં, 'અર્ધ' તવ જોડિયાં છે તનમાંડ; ૧૫
 પછે લવ તણાં બાણ મેઘાં શત્રુનેની કાપ.
- એમ રણંગણમાંહાં બુદ્ધ હવૂં છે; જ-મેજ્ય ભૂપાળ; ૧૬
 પછે મૂર્છાંગન ગયો પેટેલી તેડ કરે બાળ.

વિપ્ર ડેરા મુન હતા તે જોઈને પામ્યા ત્રાસ.
 વાફમીકને મોં આવીઆ મુખે મૂકતા નિઃશ્વાસ. ૧૭
 એડેવે મંદિરે આવીઆ કુચ જોઈ જાંધવ પ્રીત,
 બાગક ખૂંબારવ કરતા જોઈ યયા દિગ્મતઃ ૧૮
 'માંમના થઈ મુજને કાઠો, માહારો કુચગ છે લવ ખાત'
 'એક ઘાતે સહસ્ર જીતે, જનકી જોકેની માત.' ૧૯
 એડેવે બાગક ભોલિઓ : 'કુચજી, મુલ્કિઓ, વીર,
 'અશ્વમેધનો દય આવીયો, દગ અતુલ, રણના ધીર; ૨૦
 'તેડેન' પત્ર વાંચી હવે જાંધ્યો, કીધો સજગ સંપ્રામ,
 'અનેક બળિઆ નિખાજા રણ રચી તેજો હામ્ય. ૨૧
 'પામી મૂર્ખો, વીર પડિઓ, બાજે વેધ્ય અંગ;
 'અદ્ભુતો જોઈને તાંકાં વકા ત્રાહા, મન્ય પામ્યા ભંગ. ૨૨
 'અહમ્મો તમને જાણુ કરવા કરતા આવ્યા રુદન,
 'હવે વીરા, ચરો વાહારે; શીઘ્ર કરો જતન.' ૨૩
 કયસ ધર્યું મુગધમનં, દિવ્ય બાથા ભીડયા એવ,
 ધનુષ-ટંકારવ કર્યો તે નાઃ મુલ્કિઓ દેવ. ૨૪

વલ્લભ

નાદ મુલ્કિઓ દેવ રે; એમ ધનુસ-ટંકારવ કર્યો,
 માતાએ કુંકુમ-તિલક કીધું, પડે રણમાં પરવર્યો કુંકુ

ઝમકે ૧૮ મું—રાગ દેહારો અંદોલ,

મુખગ સીતાજ-તન હિરેગ આણીને મન્ય :
 'જાંધવ સુદગાંધાં મૂર્ખો કચમ થયો એ ! ૧
 'સહસ્ર એકે ઘાતે જીતે, સાધવી માતાજી સીન;
 'તેડેનો જન્મો જન્મ આદિત્ય,
 બીલ્ય ચઢી રણયી નવ્ય વળે એ. ૨

- ‘એકલો ચિંતવી ધાએ, ને બિપર બંધવ યાએ,
 ‘રખે લાજે સીતા માએ, એકેને એત્રમે દળ જૈ આવટું એ.’ ૩
- રણમાંડે આવ્યો છે ધાર્ધ, બાંધવ પાસે ઉગ્રધ.
 મળળ ઉદ્દેગ ભરાઈ, મેકેજેને ચાપ-ટંકાર કરચો એ. ૪
- બાણ વામાં તે સંભાળે, મુખને આવીને ન્યાહાળે;
 જોઈ લઘુતાને પાળે, પાસે:બેસી અંગમુખે કર ફેરવે એ. ૫
- બંધવ ઉઠ્યો છે વીર, શોભિતાં બહને શરીર,
 એકરૂપે યુદ્ધ ધીર, યુગમ સંહિનાદે કરી પરવરે એ. ૬
- તીવ્ર યુદ્ધ જાણે મર્મ, સાધક મંત્રના કર્મ;
 અતુલ તેડેનાં પ્રાકંભ, બોલાવી શર ધનુસમાંહાં પૂરિઆં એ. ૭.
- હાળ—હવે પૂરિઆં રણે બાણ, ધનુસે કર્યું જૈ સંધાણ.
 તવ શત્રૂધને નિરખ્યાં ગાત્ર : ‘પ્રભુ, એ કાણ નિર્મ્યાં પાત્ર?’ ૮
- સાહામી સુભટ દળ જાંડાર આવ્યા બધા રચી તેણી વાર.
 માંડિઆં યુદ્ધ મહા પ્રોદ, દેખી બાણ ચેએ દિગમૂટ. ૯
- જોધ શત્રૂધનના જોઈ, જોતાં પાર ન આવે તેહ;
 બાણ અનેક મૂકે શર, જ્યમ ધન મેધ વાદળ-પૂર. ૧૦
- કુશ લવ સગળ બાહુ પ્રચંડ સઘળાં બાણ કરે શતખંડ,
 કુશ લવ મેકેસે છે તે બાણ, હરે રણ સુભટ કેરા પ્રાણ. ૧૧
- બહુ અંધકાર બાણે થાય, રવિગિંબ વાદળની પેરે છયાય,
 ચર્ધ જૂજુવા જુદા કરે વીર, શોભિત કાંતિ સ્થાપ શરીર. ૧૨
- કોયો શત્રૂધન માહંત, મોકલ્યો મંત્રી એ બળવંત;
 ‘નમ’ એડેવું નામ તેડેરું હોય, ૧૩
- બીજો ‘કાળજિત’ બળિઓ હોય. ૧૩
- માંડ્યાં વિવિધ પેરવનાં યુદ્ધ, મૂકે અનેક પેરે આયુદ્ધ.
 વાળે વાજિંત્ર નવલી રીત; નાસે કાયર ચર્ધ ભયભીત્ય. ૧૪
- તેણે સમે લવ ભરાણો ક્રોધ, મારચો નમ નામે મંત્રી યોધ.
 તેણે સમે દળમાંહાં પડ્યો ત્રાસ. નાહા સુભટ, ત્રી આસ. ૧૫

મારૂં સખજ સેન્ય નાવે પાર, કીધો કાળજિતનો સંધાર.
અહને મારિયા બળરૂપ, કોયો શત્રુધન તવ શપ. ૧૬
શી કહું યુદ્ધ સ્થાની વાત? કુશ લવને દેખે બાત.
યુદ્ધ માંહાં જુજીવા પડ્યા બધુ,

જેણી પેરે નાવ આપ્યાં સિંધુ. ૧૭
નગ ન્યમ પડ્યો અવ્યનીમાંડે, લવનું ચાપ ભાંગ્ય ત્યાંહે.
લીધું અર્ધ ભાગ ધનુસનું હાથ, માંડ્યું યુદ્ધ મુખટ સંધાત્ય. ૧૮
એકેવે એક અયુત યોધા સુજાત્ય, મેકેલે બાણ નાનાભાત્ય.
તવ લવ ચાલિઓ આકારા, કંટકો ધનુસનો છે પાસ. ૧૯
યોધા અયુત કોપે હાથ્ય, મેકેલે બાણ સુભટ સંધાત્ય.
ફેરાં મેદનાં ન્યમ હોય, એમ લવ ગગન ચાલે તોય. ૨૦
લધુલાધવી ગત્યના મર્મ, લવ તાંહાં કરે અંતરિ શ્રમ.
પવન-આધારે ચાલે ચરણ, સધળા જોધા ઢાળ્યા ધરણ. ૨૧
ત્યાંહાં દશ સહસ્ર નામી વીર ઢાળ્યા ધરાએ વીધાને શરીર.
તેમાંકેં પ્રચંદ યોધા જોહ, રણા દળપ્રાક્રમી તેહ. ૨૨
હવે તે મુખટનાં કોડો નામ, જેકેનાં અણસ ગતિ સંધામ.
એક ધુધિરાક્ષિ, બીજો મુગન, ત્રીજો ચક્રોમ બજિહા તન, ૨૩
ચોથો શત્રુ, પાંચમો દંમ, છઠો કાળદર્શન ન્યમ,
અનિલ સાગરો નામિક, નદિ જેકેને રણ્ય વિષે મૃત્યુ-બીડીક, ૨૪
સૈંહિઅનિત આશ્વો- બલભરણ

રણમાંડાં મરણ જાણે તરૂંય,
નવમ્યો સમિત્યક તે પ્રોદ, દશમ્યો સુકેની ગતિ ગૂદ, ૨૫

વલણ

સુકેની ગતિ ગૂદ રે, જો એ યોદ્ધા રણા,
અંતરમાંકેં લવ સંધાતે યુદ્ધ કરવા સત્વર થયા. ૨૬

અમર ૧૯ મું—રાગ રામગ્રી અદોલ

- કુશે ગદુ સેન્ય પ્રેમૂં, પડયૂં ધરા ગાળે ભેદૂં,
 ક્ષત્રવટ રીત્યે હેલૂં, જોદ્દ ગજ રથની સંખ્યા નહિ એ. ૧
- કુશ સાહામો શત્રૂનાં, એક સો સામંત તંન;
 સહસ્રનાં હરીલે મંન, એકેવા યોદ્ધા રણ પાઓ પરિઆ રે. ૨
- દાળ—કુશ શત્રૂનનૂં પુદ્, મુકી અઅ બાણ આપુદ,
 મહાયુદ્ધ કેરા જાણુ, ગાળે કરી હથયો અતિ ભાણુ. ૩
- હવે અહીં લગ તણી દહં યુક્તિ; કુશગી ધનુર્વિદ્યા યુક્ત.
 દશ મહારથી કથમ જીતાય! તેડેને ધનુસ છે કરમાંહ. ૪
- આસન ધરયૂં પ્રેમ અપાર, સવિતા ઉપાસ્યા તેણી વારઃ
 ‘મહા મન્ય કર્મ, સાખી દે, ધનુસને, નાથ આપો, ખેવ. ૫
- ‘શ્રીભારતર સૂર્ષ રવિ આદિત્ય અર્ક દિવાકર ટાળો બીલ્ય.
 ‘તરણિ તિગ્મતેજ ને ભાન, પૂવા શ્રીભ્યોતિ પરમનિધાન, ૬
- ‘કરણી પ્રભાકર માનંદ, દક્ષિઅર અગ્નિ-રૂપ પ્રચંદ,
 ‘વેગી સુવર્ણરેત ને મોમ, વરુણ પ્રવાસી શોભિનવર્ણ, ૭
- ‘વિશ્વકપ હસ્ત પદ્મ અપાર, જળહર પૂત્ય, કીજો સાર.
 ‘હં તો ધનુસ વિના કરગાઈં તમને, દયા કરીને આસો અમને. ૮
- ‘નિલ દેવ પ્રભુ તપ્તિક તેજ, અર્ચિ નીકલંક સામિક હેજ,
 ‘ત્વષ્ટા ભૂરયત્રવા સર્વભદ્ર, રાયપ્રેકાશિન વમ ને ધંદ, ૯
- ‘લગ વિવરવાન મહાબળમયુ,
 જિજિથવા ધી હરિદ્ય મુખ્ય,
 ‘શ્રીહરિ મહારકંદ યમુનેશ, કરુણા કરો, દેવદેવેશ. ૧૦
- ‘સદા અનાથ-દેહ-કૃપાળ, કીજો સેવકની સંભાળ.
 ‘માહારી માતા પૂજો શ્રીત્ય, સઘજે તેજ તમ, આદિત્ય. ૧૧
- ‘નહિ કે દેવ તમ સમાન, ત્રેલોક્ય-તત્ત્વ તમ્યો, ભગવાન.
 સાંભળી સ્તુતિ તણાં વચન અંતરિ પામિઆ રે આનંદ. ૧૨

ધનુષ તાંહાં મોકલ્યું મુરરાજ, લવને પ્રસન્ન થયા મહારાજ.

અંતરિ વદ્યા 'જય' આશીશ,

ધનુષ તાંહાં 'ધરૂં' નામી, શીસ્થ. ૧૩

ધરા જીપરે ધરિઆ પાઓઃ હવે દશ મેધ, સત્તર યાઓ.'

એમ કહી બાણ દશ તાંહાં એવ લવે રહી મૂક્યાં અશ્વમેવ. ૧૪

લાગ્યાં મુખટ કેરે તંનઃ 'જેજે, લવ, મનાવં તુજ મંન,

મેહેત્યાં પાંચ બાણ પચાસ, લવે તે તો જિહાડ્યાં આકાશ. ૧૫

મુખટે મેહેત્યાં બાણ અમેધ.

આંહીં લવ તણાં બાણ, સંજોગ.

એમ રહી કરૂં સુદ કરાળ, રણમાંડેં વાધિઓ છે બાળ. ૧૬

તે દશવીશ મારયા જાંહ, પછે બટ ગાળિઓ મુખમાંહ.

એણી પેરે કીધું સેન્ય સંધાર, નાહાં ચોધ દેખી તે માર. ૧૭

તવ રઘુનાથ કેરો જાત મેહેત્યાં બાણ સહસ્રાં સંધાત્ય,

દારુણ લવ તણે સંભામ, સધળું સેન્ય નિપાત્યું રામ. ૧૮

શત્રૂધન મેહેલે કોષે જોહ, મિથ્યા બાણ કરતા તેહ.

રણમાંહાં સીના-મુન બળવંત બાધા મેન્યનો આણ્યો અંત. ૧૯

શત્રૂ ને બાણ મેહેત્યાં મર્મ, કીધા બેદ બટ પ્રાકંભ.

કુશ આગળે પામી હારથ રણે મૂર્છા હવી તેણી વાર. ૨૦

શત્રૂધન જ્યાં જૂતજમાંહ, કેટલા ધાવત નાહાં તાંહ.

દીડું રણ બયાનિક બીત્ય, તવ જાંખા થયા આદિત્ય. ૨૧

કેટલા ચોદા જાંહાં રઘુનાથ, ઘાએલ ચરણ અંગેને હાથ;

કેહે શ્રીરામજીને વચનઃ 'સુદ કરી જ્યાં શત્રૂધન. ૨૨

'આરતાર વરસના જે બાળ, મહાસુદ રણાંગણના કાળ;

'તેણે તે બાંધિઓ રેવંત, આણ્યો સેન્ય સવનો અંત. ૨૩

'તેકેને બગ તણો નહિ પાર, વિદ્યાએ તેજના અંબાર;

'સાધક બાણ વિદ્યા-બણ, દીસે ન્યમ રામરૂપ પ્રમાણ. ૨૪

વલણ

‘શ્રીરામસરખા રૂપ બહને, પ્રાક્રમી બળિઆ બહુ;
‘સત્રંગનનું’ મેન્ય સર્વે રણંગલે મારયું સહ.’ ૧૮૫

અમક ૨૦ મું—રાગ મારૂ, ચોપાઈ

મહામંડપ રચિઓ છે જાંહ,

રામ બેઠા છે યજ્ઞશાળામાંહ.

સખા મનોહર બેઠી રી, બાણે નિગમ દિજ બહુ આતુરી. ૧

દીક્ષા લેઈ બેઠા શ્રીરામ, અશ્વમેધનું કરવા કામ.

પુદ્ધ કરથની સુવધો ખૂંખાર, ને બાળકે બાંધ્યો તોખાર. ૨

બાણવિદ્યાના કુશળી બહુ, તેણે સેન્ય અવટાડ્યું સહ.

શબ્દ સુણી રાધવજી દેવ લધુ બાધવ જોડાવ્યા ખેવ. ૩

લલમણ બહુ ચઢાવી રીસ રાધવચરણે નામિઠી શીસ :

‘અરિસુદનને, છતે જેહ, ત્રણ લોકમાં નહિ બગિઓ તેહ. ૪

‘મુજને’ મોટું આશ્રન્ય થાય,

શત્રૂન કયમ છત્યો જાય.’

માવજી કેડે : ‘લલમણ બ્રાજ, મોટી એહ અમંલન્ય વાજ. ૫

‘માર વરસના બાળક હોય,

કયમ છતી સન્નાહ સર્વ કોય ?

‘માત તાત તેડેને પૂછો જઈ, એને છવતા લાવો મહી. ૬

‘સર્વ સેન્ય સભાળી આજ, જાઓ હકારી, આવે કાજ.

તે બાળકને પૂછી બેઠ, પછે આણુઓ અંતરિ જેદ.’ ૭

રાત્રવ ધણું યયા વિગ્ર, લલમણ વીર ચલાવ્યા શીધ,

તાંહાં ચોઢા સધળા સજ થયા,

રીજ કપિ રાક્ષસ સજે નવા. ૮

શસ્ત્ર ધરી ને જાણે હાથ, તે આજુ લલમણ સંઘાત્ય.

‘જગ રથ સંખવા નહિ અસવાર, વાહન કરમ વૃષભ નહિ માર.’ ૯

મૃગ રોઝ મીંઢાના રથ ઘણા, પાર ન લાભે પાળા તણા.
આણુધ બરી ચકટ તાંહાં બધું,

એણી પેરે સેન્ય ચાલિગં મહ. ૧૦

કુંકુભિ વાગ્યાં બધું ઘેર, હય ને યોધ તણા બધું સોર.
ઊડી છેહ ગગનમાંહાં ગઈ;

રવિ છંચાયો વાદળની પેરે ધઈ. ૧૧

સેન્ય તણું મુજને કોડો માન, જૈમુનિને પૂછે રાગન;
માન કોડો, ચલિગં જેટલું, લક્ષમણ સાથે છે એટલું. ૧૨

છંચાહારી જ્યોત્સ્ના તણું વન એક, તેડેમાં વૃક્ષનો નાવે છેક.
બધું ખડા ઝાડી ઘડ વળ્યાં, એક એકથાં આવી મળ્યાં. ૧૩

તે અવટાણું સહ પગનજે, જોતાં એક સળી નવ્ય મજે.
એક સમુદ્રગામ્યની નદીપ્રવાહ, મહાપૂર ચાલે તે માંહ. ૧૪

પ્રથમે નાવ બધું સગ કરી કેટલું દળ એમ ગયું ઊતરી.
કેટલા પાએ જનરિયા નીર, બીજા કાદવે ચાલ્યા વીર. ૧૫

ચોથે નદી ચુકાણી સહી, ઊડી રણ ગગને ગઈ.
જે તૂછ-ખાળિઆ નદીસંજ્યોગ, તેહ તણો અર્ધ ટાળ્યો ભોગ. ૧૬

એમ દળ આખું રણમાંડે તેહ, પ્રસેકાળનો જાણે મેહ,
લવકુચ મુજગ જુએ છે વાટ અંતરમાંહા કરતા કિચાટ : ૧૭

‘એહ મુખટનો લીજે પાર; પછે મહીને વણિએ તોખાર.
‘જોઈએ જો કેડે એહ તણે, મારો આવે જો બળ ધણે. ૧૮

‘એ યોદ્ધની જોઈએ પેચ, પછે નિર્ભે ઘઈ વણિએ ઘેર.’
એટલે બધું દળ દીડું વીર, ખૂટે નહિ ન્યમ સાગરનીર. ૧૯

હચિયો લધુ અધવ કુચ તણા : ‘આંહાનો પ્રનાય દીસે ધણે.’
એડેવે દળ આવી રણ્ય રણું, હુદ કરવાને સત્વર થયું. ૨૦

કરીસંદનાઢ ધસ્યા તાંહાં ઘડી, રણ દેખી લક્ષમણ થયા કુખી :
‘આ સંત્રામ નવ્ય દીડો અમ્યો, અરે બાળ, કોડોના છે તમ્યો ? ૨૧

- ‘માતા પિતા કેઈ શું નામ ? રેકેવા તજો મહને કોરો હામ.
 ‘ધનુર્વિદ્યા કોણ પાસે બણી ? સરખી કાંત્ય બંધવ બે તજી.’ ૨૨
 દૃષ્ટિ ધરી નિરખ્યા બે બ્રાત, ‘સરખી કાંત્યરૂપ-રઘુનાથ.’
 ‘લક્ષ્મણ વીર વિચારે મન્ય : ‘સીતાજીના નોકે તન ! ૨૩
 ‘દ્વાદશ વરસ થયાં પરિપૂર્ણ, કોએ શ્રીસૂર્યવંશ-આચરણ.
 લક્ષ્મણ સાથે બોલ્યા બાળ : ‘માનપિતા સુત માયાળળ. ૨૪
 ‘તેહેનું નામ કલે શાં યાવ ? અમે રહું દુષ્પ્રિઆશ્રમમાં.
 ‘અમ્યો તોરંગ ન મૂકું આજ, યુદ્ધ વિના સરશે નહિ કાજ. ૨૫

વલણ.

‘અમ્યો તોરંગ ન મૂકું આજ રે, કીજે બળ પ્રાકમ તણ.
 ‘અબ્રવિદ્યા તણા સાધક, સેન્ય સંગ આપ્યું ધણ. ૩૬

ઝમક ૨૧ સુ—રાગ કેહારો.

- કુશ લવ લાણી એમ વદે : ‘સુભટ, જૂઓ સહકે રુદે.
 ‘આવટે ને’ હળ સધળું એ તમ તણું રે. ૧
 ‘કલ્પ અમાઈ ચિત્ત ધરો; શા માટે મહકો મરો ?
 ‘જીગરો જો ઘેસ્ય મન ધરો. ન્યમ આપ્યા તમ પરવરો રે. ૨
 દ્વાલ—‘પરવરો આંહાંથી ન્યમ આપ્યા, નહિનર માણ્યા જશો;
 ‘વળી ફરી અવતાર ધરીને આવડા કહિએ થાશે ? ૩
 ‘એ લવ કુશ બ્રાત તમ્યો ન્ય જળયા,
 આ જૂઓ સેન્ય સર્વ માહાઈ.
 ‘એક લવ ઠેરા બાણ આગળે એ તાં સર્વકો હારય ? ૪
 ‘માત આહમ્મારી, પરમ સાધવી, તેકેને કયમ લખવું ?
 ‘ગુરુને માથે ગાળ બેસાડું, બાણાવળિ કચેમ કાઢાવું ? ૫
 ‘અમ્યો ગુરુને મડે અબ્યાસ્ય, ધનુર્વિદ્યા જે સાધી,
 ‘તો ઘોડો મહીને યુદ્ધ કરિએ સાહામા કાછડા બાંધી. ૬
 ‘વળી બળિઆ યજ્ઞ પૂજતા - કોણ માત ને તાન ?
 ‘એકવારકો’ હય છોડાવો, પછે કરીશે વાત. ૭

એમ કહી બાણ મેહેલિયાં : 'એજે, લક્ષ્મણ એલ.'
 મહાસુભટે તાંહાં પૂરિઆં શબ્દ સુણીને તેહ. ૮
 એમ અન્વોઅન્વે પ્રથમ મેહેલ્યાં બાણે બાણ અનેક,
 યોધ સર્વ સાથે લુદ્ધ કરતા સુલંગા ભાગ્ય છેક ૯
 અન્વબાણ લક્ષ્મણે સાંધિઆં, કીધું લુદ્ધ મહાપ્રોહ;
 અંતરમાંહાં લવકુચ ચર્મને 'તે થયા દિગ્મુદ્ધ. ૧૦
 નરનારાયણ ને ચંકરજી લુદ્ધ કીધું જે ભાનિ,
 કુચ લંબ લક્ષ્મણ વદયા ધણું, લુદ્ધ દિન ને રાતિ, ૧૧
 ત્રણ દિવસનો અંતર આગળે યતપૂરજો દિન.
 રાત્રિ દિવસ સંગ્રામ કરી બાધ કીધું એન્વ પતન. ૧૨
 અવની-પક જિપરે રહીને મારે માર આકાર,
 એણી પેરે જી લક્ષ્મણનું તે સર્વ પમાડયું નાર. ૧૩
 હાહાકાર થયો રણમાંહે, કપિ રીછ બહુ જણિઆ;
 ધાએલ ચર્મને એહેવા નાહા કો કોને નન્વ જણિઆ. ૧૪
 કેટલા યોધ પોકારે રણમાંહાં, કેટલા માગે નીર;
 કેટલાને એમ બાણે વેધ્યા, જે દાંતે નહિ ચરીર. ૧૫
 શોણિત તણી નદી એમ ચાલી, કેડેનાં નાદે પાર;
 લક્ષ્મણ વીર ગયા મૂર્છાંગતિ, કીલો જાગે માર. ૧૬
 એદેવું રણમાંહા કુદ્ધ લવું છે, લવકુચનો સંગ્રામ,
 કરી કૈલનાદ રજા છે જિઆ, એદેવા સુન-પીરામ. ૧૭
 આંહી રાધવજી ગીધિ નન્વ પામ્યા, ધરિજી દુઃખ અનંત:
 'ભાઈઓ, સીધ કેડેવા કો પાઓ, આપ્નો સર્વમો અંત' ૧૮
 'યમ તણા દિન તણ એ રજા છે, કોણ કરીએ મન્વ!
 'બાઈઓ, એ જાળક કેડેનાં સર્વ સેન્વા મારી સત્વ.' ૧૯
 મરત વીરને કેડે રામજી : 'એ જાળક કોણ બહિઆ!
 'ચતુર ને લક્ષ્મણ સરખા તેડેમને નન્વ જણિઆ. ૨૦

‘ગર્ભતેજ પૂરણ, દીકાંતો, જોયો તે નોંદે જાગ!
 ‘કાં રે અંધકાર મહાએ દેખા છો, કરતા નથી સંભાળ! ૨૧
 ‘જાર જાર વરસ તણા જે જાગક કરે મુદ્ધ કપન એમ ?
 ‘આપણું મેન્ય સડળ રણ્ય પાડ્યું, એકેને કુદાગી લેમ.’ ૨૨
 એકેવે સમે ત્યાંહાં થયો જૂઝારવ : ‘લલમણ દળિયા ધરણ,
 ‘માર’ સેન્ય પડ્યું. જૂલજામાંહાં, જે કે : ચાલે ધરણ્ય.’ ૨૩
 શબ્દ મુગી, રાધવંશ તાહારે મૂક્યો મુખે નિઃશ્વાસ :
 ‘અરે ભરત, દલે અશ્વમેધની પૂરણ તૂટી આસ... ૨૪

વલણુ : “

‘આસ રેકેજો ભરતથી આજ્ઞા, શીઘ્ર ચર્જ જાઓ તદ્દમ્યે.

‘એ જોળકનું પ્રાક્રમ મુહીને આશ્રન્ય જાઉં પામ્યા અમે.’ ૨૫

ઝમકે ૨૨ મું—રાગ [એ જ]

ભરતને રાધવંશ એમ કેહે : ‘જેજો, તે જાગક ક્યાંહાં રેકે.

‘‘ લેકે’ તે મુદ્ધની ગદિ જાણે ગતિ કપમ એવડી રે! ૧

હાળ—એવડી ગતિ જાણે જે જાગક તે કાણુ કારણ—૨૫!

‘દેવે જલ્લ મુનિ રાક્ષસ રાગ કાણુ નમરના ભૂપ ?’ ૨

એણે સમે મુઝીવ ને અંગદ નજ નીલ ને મુગેણ,

ભરત સંધાતે કપિદળ કેરી અંતરિ આસી શ્રેણિ. ૩

રાક્ષસ રીછ હતાં જે કેહે તે મુદ્ધ—કામે ધાએ.

શીરાધવની લેઈ આગન્યા ભરત વીર રણે જાએ. ૪

તાતા કરીને અશ્વ હકારયા, જે પોડોત રણે ખેવ,

તે મુદ્ધ જેવાતે અંતરમાંહાં આન્યા છે સર્વ દેવ. ૫

વેગજેશ્વ દળ દીડું જાગકે અને ચયા સાવધાન,

ધનુસ—ટંકારવ કરી રણુ જિયા જાગકે રૂપ—નિધાન. ૬

વેગજેથી ભરત અવિલોક્યા સ્યામ વણું ધન—અંગ,

એકેવી, કાંત્ય જગકે જે એકેવી જ્યમ કાંચગી વિતા મુજંગ્ય. ૭

રવિનાં કિરણ સરખાં અંગે આપે, દીસે છે જનજૂલ્ય.
ભરત કેડે છે : 'ભાઈઓ મેં દીડો નહિ આ તુલ્ય.' ૮
શોભિત ભાયા મહા શર ભરિયા,

રણ જીત્યું તાંહાં હાય લેઈ.

ધનુસ-ટંકારવ સાવર, જોડેવા રણા બાથે કર દેઈ. ૯
રણ કીધું તે નયણે નિરખ્યું, પોતા કેરા ભાઈ,
તાના અશ્વ કરી કુશ સાહામા રણમાંહાં આગ્યા ધાઈ. ૧૦

'ભરતનું' દર્શન જોડેવા લકમણ જોડેવા સત્રૂઘન,
તપ્ય રૂપ સમાને દીસે! કુશ લવ માન્યું મન. ૧૧

પૂછે ભરત : 'કોડો રે મુખેટો, મહાપ્રાક્રમ-ગળધારી,
'ધનુર્વિદ્યા કોણ પાસે બહિઆ? મેન્ય સક્ષા મનું હારી! ૧૨

'કોણુ માતા, કોણુ તાત તાહારે, કોણુ રેહેવા કેરા દેશ?
'પ્રાક્રમનો અયાસ ન' લાગે બેઠ તણે તન્ય લેશ! ૧૩

'અરે બાળકો, માતા કોણુ કહિએ? કેડેના જનમ્યા વીર?
'જાણુ અમારાં અંગ ન બેઠે અડેવા નિષદ સરીર!' ૧૪

વાક્ય સુણીને બાળક બોલ્યા : 'પરમ સાધવી માયુ,
'તેલ તણા આ આશિસ્ત્ય-વચનથી સત્ર ન લાગે ધાય. ૧૫

'વાસ્તીક રુષિ મહા-તપધારી, તેડેના બજાવ્યા જાણે.
'હય બાંધ્યો છૂટે તે કરબ્યો; રખે માયા મન્ય આજો. ૧૬

'જો જાણો કુશળી રહિએ તો જાણે તદ્દમારે ઘેરય.
'નહિતો લકમણ સત્રૂઘન કેરી હવડાં યાશે પેરય.' ૧૭

મનમાંહાં ભરતે ઐમ વિમારયું : 'સુઘળે યાએ ઉપકીર્ત્ય,
'ઐહ સંગાતે યુદ્ધ કરવું તે હંચ છોડાવા રીતય.' ૧૮

અગદ કેલે : 'ત્રીગધવ કેરા જાણે ઐહ કુમાર,
'યુદ્ધ કીધા પાણે નન્ય આપે એ આપણો તોખાર. ૧૯

'રાઘવ સૂરખી કાંતય ઝગહળે, રાઘવ સરખા યરા;
'સર્વ પોંધ રણમાંહાં પાડયા, વિગ્રાએ નહિ અધૂરા.' ૨૦

- ભરતે ધનુષ-ટંકારવ ક્રીધો, બાણ ધર્યાં દસ હાથે;
લવકુશ ઊપરે તેહ ચક્ષુઝ્યાં, અર્ધી કુશે મેહંત્યાં દસ માથે. ૨૧
- ભાંજો બાણ મધ્યથી શરા, કો કોને નબ્ધ વાજો.
બાણ તણી બહુ વૃષ્ટિ કરે; મુખે સંખ તણી પેરે ગાજો. ૨૨
- અત્ર બાણ બહુભાત્ય મેહંતી યુદ્ધ કરે એમ બળિયા.
અર્ધી ભરતની પાસાં યોદ્ધા રીઝ કપિ નર મળિયા. ૨૩
- તે સહકો રણે યુદ્ધ કરે છે; તાંહાં નવરો નહિ કાય.
લવકુશના કર કેરે બાણે અધકાર રણ હોય. ૨૪
- ગજ પડયા, બહુ અશ્વ અલ્પે, પડિયા છે બહુ યોધ.
સીતાજીના કુંઝર રણમાંહાં એમ વટે રણ્ય કોધ. ૨૫
- દારુણ યુદ્ધ વિપરીત્ય હવું છે, ભરત બાણ અતિ મર્મ;
મંત્ર બહુ લાઘવમતિ આણી એમ કરે આક્રમ. ૨૬
- ભરત વિચારે અંતરમાંહે : 'એહેને કાય ન છતિ,
'રાધવજીના કુંઝર નિશ્ચે, એકેની માતા સીત. ૨૭
- 'આવડ્યું' પ્રાક્રમ કાય ન બણે; ધન્ય રુષિએ વાઙ્મીક !
'કોણે' રીક્ષની વિદ્યા બણાવી, કોહોની ન લાગે બીકીક,' ૨૮
- સુરનર મુનિવર યુદ્ધ લેધને સહકો આત્રલ્ય પામે.
પ્રાક્રમ ભરત વીર નબ્ધ ચાલ્યું રણ આવીને સાહામે. ૨૯
- રીઝ-કપિ-દળ સર્વ મારિજી, ભરત હળ્યા છે ધરણ.
મહા સંગ્રામ હવો રણ્ય એવો ને કર્યા કેટલે ચરણ. ૩૦

વલણ

- કર્યા . કેટલે ચરણ રે, રવિ ગ્રાંખા તવ યર્ધ રહ્યા.
જેમુનિ. કેહે છે : એણે સમે રણ્ય ભરત મૂર્છાગતિ ગયા. ૩૧
- સુભટ. નાહા રણ્ય યકી, જે રામજીને સીધિ ઠહી.
નિઃશ્વાસ રામે મેહેલિઓ; અંતર ચિંતા બહુ યધ. ૩૨

ઝંમક રૂઝ મું—રાગ ભૂપાળ

- રાધવજીએ રે 'અંબજી, હિલ્લે' યયાં અંબ રામ :
 'ત્રૈલોક્ય કે બળિઓ નહિ, ભરતને પાડે જે ભોમ્બ. ૧
- 'મહુત શોકનો યજ આરજિઓ, અંતર પ્રગટ્યો તાપ.
 'વાંક વિના ત્યજી જનકી, તેડેનું પ્રગટ્ય પાપ. ૨
- 'લક્ષ્મણ સરખાં રે રણ દબા, જાન સત્રુધન વીર;
 'ભરત મુખદે નમ્ય ચાલિજે રે, નિવટ જેડેનું શરીર. ૩
- 'એન્ય સકળને રે, શું થયું? ચોદા રે બહુ ખળવંત.
 'એન્ય વિના બેઠું જાળકે આવ્યો ય સર્વ અંત!' ૪
- 'વસિષ્ઠ ગુરુજી બોલાવિઆ, વિદ્યા ધણી વામદેવ :
 'હિતમ મહર્ષ તમ્યો બાબો; જાણું માહારે રણ્ય એવ.' ૫
- દીક્ષા ત્યજીને રામજી ધર્યા; રણ દીક્ષા સમજા તોરંગ.
 વીર વિભીષણ, અંજનિનો સુત છે હનુમંત અંબ. ૬
- 'પાંચસેરે' યોધ મંડ્ય હતા અંગરખા શીરામ,
 હવથ આયુધ ધરી સાંચર્યા જીવા રણસંગ્રામ. ૭
- તાતા અશ્વ હકારિઆ, રણમાંદાં આવ્યા રથરાય.
 સધળું રે એન્ય અંબાજિજં, પૂર દીક્ષા રે ધાપ. ૮
- ભરત ને સત્રુધન નિરખિઆ, વીર લક્ષ્મણ નાંદ :
 'આમ રણ્ય જી મારિજે; મુખદેને મોષો, છે ક્યાંદ!' ૯
- રણ અશ્વ હમી નિહાળિઆ, મારી કર્યું ચક્રચૂર.
 નહિએ નથાણું તે નિરખિજે રુધિરનું વૂડું જે પૂર. ૧૦
- નેનાં દિશે - દિશે રણ્ય - તજ ચિંતા જીવની પ્રાણ.
 બહુ જીવન્યું રે નિરખિજે, રામજી યમા રે દિગમલ. ૧૧
- એજે મુખે રે બંધવ આગિઆ, રામને કર્યો પ્રજામ.
 રણ મનોહર જગદે, નિર્મળ દીક્ષા રે રયામ. ૧૨

કળા રે કાંતિ મુખ રમેહ લિપજે, દેખી પરમ ઉદાર; .
 લવકુશને કેડે : 'ભાઈજી, કહીં આહાવું રે ન દીઠું તેજ. ૧૩
 'નિરખતાં મુખ રમેહ લિપજે, દેખી પરમ ઉદાર;
 'નેત્રમાંહાં કરુણા રે બહુ ભરી, કૃપા તણો નહિ પાર. ૧૪
 'માતાછના મુખ સરખૂં વદન ઝેઝે' દીસે કયાજી,
 'ભાઈજી, તમ્મે સાંસતા થઈ કાળિએ કપ સંભાળ.' ૧૫
 રાધવળિએ બહુને નિરખિઆ સગળ જોલિન કાંતવ.
 મનમાંહાં જાણ્યું કૃપાનાથજી : 'સીતા-કુંઘર સિદ્ધાંત.' ૧૬
 ચરણથી વદન નિહાળિજી જાનકીના સરખૂં રૂપ;
 મનહૂં ભરાણુ છે નિરખનાં; જોડ્યા ત્રિભોવન-ભૂપ: ૧૭
 'અરે મુભટો, મુજને કોડો, કોણુ છે તમારી રે માય ?'
 "કોણુ રુખિને આશ્રમ રોડો!
 કોણુ કહેને ભણ્યા રે વિદાય ? ૧૮

વલણ

'કાંડે સ્થાનિક ભણ્યા વિદ્યા ? કોણુ રુખિને મહેરોડો ?
 'આગળ્યા છે નમ માનની, જે મુજ આગળે સાચું ન કોડો ?' પટ્ટે

ઝમકે ૨૪ મું—રાગ દશાખ

એમ લવકુશ જોડ્યા વચન રે: 'વાત્મીક નામે મુનિજન રે,
 'મહા તેડેનો સદા પાવન રે, દેવવૃક્ષ વિરાગિત વન રે. ૧
 'તેડેની પુત્રી નણ્યા અહમ્મે તન રે,
 મહા નિર્મળ જોડેનું મન રે.
 'જોડેથી ધર્મ સકળ ઉત્પન્ન રે,
 જોડેના સત્યથી શોભે છે દિન રે.
 'વાત્મીકે વિદ્યા અમ દીધી રે,
 રુખિમંત્રે કાયા શુદ્ધ કરીધી રે.
 'રુખિ આબુધ આપિયાં પ્રોત રે
 'શુદ્ધ ધનુર્વિદ્યાની રીતે રે. ૩

- ‘ માહારી માતા કેડે ત્વમ આણું રે,
 પ્રાણ સૂધી માગે તેડેને આણું રે.
 ‘ કેડેનું આપું અહમ્યે નવ્ય લીજે રે,
 પૂજી દિજની સેવા કીજે રે. ૪
 ‘ વિદ્યા કેડોને અહમ્યે ન ભણાવું રે,
 હવ્ય વિગ્ને હાથે હોમાવું રે.
 ‘ માતા આગન્યા અસ્ત્રને ગ્રહિએ રે,
 રુખિ-આગન્યા પુદ્ગત્ય લહિએ રે. ૫
 ‘ અમ્યો ગોત્ર ને કુળ નવ્ય જાણું રે,
 માહારી માતા-વચન ચિત્ત આણું રે. ૬
 ‘ માતા કેડે તે પાળિએ ધર્મ રે,
 નવ્ય જાણું ક્ષત્રી-દિગ્-કર્મ રે. ૬
 ‘ માહારી માતાનું દીધું આચરણ રે,
 મત્ત જાણિએ રણમાંડે તરણ રે.
 ‘ અમ્યો બાંધ્યો રેવંત છોડાવો રે.
 મોહોટા યોધ મેન્યાપતિ કાઢાવો રે. ૭
 સુણી રામજી તેડેની વાણી રે,
 કરુણા બદ્ધ અંતરિ આણી રે :
 ‘ સુત વેદેહીના હોય રે, ન્યાહાળો મક્કળ લક્ષણ વાણી સિંચાવે રે. ૮
 ‘ એડેની જોડય જ મળી કોય ન આવેરે,
 ગતિ વાણી વચન મન્ય ભાવે રે.
 શર સુભટ ને નિર્મળ દીદા રે, રામદષ્ટે પ્રાક્રમી બેદા રે : ૯
 ‘ સુભટો, હય આપો અમ્યારો રે;
 અશ્વ બાંધીને ઊપરે રથા મારો રે.
 ‘ એવડો કાં કરો અન્યાય રે ? સુખ નહિ ઊપજે તમ માય રે. ૧૦
 ઢાળ—‘ સુખ પાંચેશે નહિ જનેતા તમ સાંભજો ને. વીર.
 ‘ તે માટે એ અશ્વ આપો, સુભટ રણના ધીર. ૧૧

- તે વચન સુણી બળભરે બોલ્યા : ‘મુલો પરમ કિપાળ,
‘તહમ્મે કોહો તે કચમ કરે’? અમ રમે બલો બાળ ! ૧૨
- ‘યુદ્ધ કરી જીતો રણાંગણુ તો મેહેલિએ તોખાર.
‘અમ્મ એમ નથી આપવો, એ વિના-પામ્યે માર. ૧૩
- ‘તે માટે તમે યુદ્ધ કરો. મન પ્રગલ સાથે આજ.
‘બાળક બાણી રણાંગણુમાંહાં રાખશો માં લાજ.’ ૧૪
- એમ કહી યુદ્ધ માંડિજી, શર ધનુસ પૂરયાં વીર;
એકે બાણે આવતાં છોડ્યાં શ્રીગદ્ગદીશ. ૧૫
- વિબીધણુ હનુમાન અંગદ દિવિદ દૂધાં ગાત. ૧૬
- કુશે બહુ સંગ્રામ માંડયાં, - બાણતો નથી એ તાત;
બાણ મૂકે, મંત્રચં રણુ જીતવા નિધાત. ૧૭.
- પછે પિતા પુત્રે યુદ્ધ માંડ્યું રણાંગણુમાંહાં એવ.
શ્રીરામનો સંગ્રામ જેવા અંતરિ આઘ્યા દેવ. ૧૮
- પર્વત લાવે સમૂળા ગ્રહી મારવા બળવંત,
કપિ અંતરમાંહાં ફરે, જોડેની જુદિ અનંત. ૧૯
- બાણુ-મારવા પડે પર્વત, ધરા ધર્મ સતખંડ.
લધુ વેશે મોહાત્મ-સાધક અમળ બાહુ જિદંડ. ૨૦
- અરે તે તો મારવા કપિ દોદિશે પડિયા, બાણુ વેધી ફેલ,
મહા સુબટ બળિયા મેન્યાના અતિ શર કાહાવે તેહ. ૨૧
- રઘુનાથ સાથે યુદ્ધ કરે છે જોડે બાંધવ એમ,
વનખંડમાંહિં પાવક પવને પ્રગટયો હોએ જેમ. ૨૨
- બાણુ જીપરે બાણુ મેહેલે કરી મુખે સૈંહનાદ,
જેણી રીતે સિંધુ સાગર ભરણુના લેના વાદ. ૨૩
- આડાંઅવળા નાથજી રણુમધ્ય મેહેલે બાણુ.
મન્ય બાણુ : ‘કુઅર માહારા પ્રાક્રમી પરમાણુ.’ ૨૪

વલણુ

પ્રાક્રમી પરમાણુ રે, દેખી યુદ્ધ રણુમાંહાં જીદુ થયું,
સેન્ય આઘ્ય રામ સાથે સહકો મૂર્છાંગીત થયું. ૨૫

અમક ૨૭ મું—રાગ દેશાખ રામઘી

નવે દિવિદ અંગદ સર્વ રાક્ષસ રણ પડિઆ વીર રે.
 અંજનીનો કુંઝર આંહાં અંગિઆ શર ધીર. ૧
 તે સફરો રણુમાંહાં પડ્યા શુદ્ધિ નહિ લવલેશ.
 મર્વ યોધનાં અંગમાંહાં લવ-ગાણુ પ્રવેશ. ૨
 પછે લધુ ખાંધવ ધરી આવિઓ, જેઠ જાના જાંહ;
 મુદ્ધ માંડ્યું શ્રીરામચં, ગર્જતા મુખ માંહ. ૩
 દારુણ મુદ્ધ રણુમાંહાં હવું, રથ છવા ક્રિપાળ.
 રાધવ પામે આવિઆ મુખ જોવાને ખાળ. ૪
 ત્રિભુવનનાયક નિરખના, બહને ધરી મન્ય :
 આપજો તાન આવો ઘટે રૂપ પરમ પાવન. ૫
 લવ કેડે છે એમ કૃષ્ણ પ્રત્યે : રામજી દયાવંત;
 મન માથે મુદ્ધ નમ્ય કરૂં, નહિ તો આજુન અંત. ૬
 ધનુષ્ય રાવવનું નિરખિત્રું, બાયાના બેઠ,
 આપણુ ઝિપરે નાણિયો રાવવનિએ બેઠ. ૭
 નિર્મળ માતા આપણી જેટલું નિર્મળ મુખ,
 ત્યમ રાધવને નિરખનાં, ઝિપરે અતિમુખ. ૮
 બાઈઓ, માનાને દેખાડવા વીજે રણુગાર.
 મુગટ કુંડળ મણિ બહેરખા કટિ મૂત્ર ને હાર, ૯
 રણુગાર આરે વીરના, લીધાં આપુદ્ધ,
 સારિંગ ધનુમ મોહામણું બાયામાંહાં શર મુદ્ધ. ૧૦.
 રથ ઝિપરે મહ બરૂં સાથે છે હનુમાન,
 બીન્ને અંગ ત્યાંહાં ઝહી ચાલ્યા સવધાન ૧૧
 ગગાનજ આગળે કરી, જાંહાં બેઠાં માન,
 રણુગાર આગળે નાખિઆ મદમણુ—રઘુનાય. ૧૨

- રથ ગંગાજળા, 'ને કપિ જઈ ધરિઆ દુટ,
 ત્રાસ સીનાછ પામિઆં : 'શં કરચું રે અરિહ ?' ૧૩
 નેત્ર કરચાં તે નિરખનાં : 'ઢાણ કીધું કર્મ ?
 'સવિતા કેરા વંશનો આજ ટળ્યો ધર્મ.' ૧૪
 સીતાછ મહો દબ્યાં; નેત્ર આંસે તોય :
 'આજ કુંઞર, કર્પાન તે મુજ પૂરણ હોય,' ૧૫
 રૂપિપત્ની સધળી મળી, રૂપિ આઘ્યા સદ્,
 પરશંશ્યા કરી સીતાને પાખડે બદ્ધ. ૧૬
 એકેવે વાકમીક આવિઆ, મન્ય વિશ્રમ થઈ :
 'કાં રે બાઈ, ચિતા ધરે ?' રૂપિએ વાણી કહી. ૧૭
 પરશી એડી વરી : 'મુજને કેહે વાત.'
 'બાપછ કુંઞરે જો કરચ' લક્ષ્મણ ને રઘુનાથ. ૧૮
 'પાવન રાધવછ મહા, જૂઓ વાત વિચારી.
 'બાપછ, નિશ્ચે જાણજો, હુ તો તેડેની નાની. ૧૯
 'કુશ લવ કુંઞર રામના, માહારા, તાતછ, જાણો.
 'જેહ પ્રજુની કીર્તિને અહોરાત્રિ વિખાણો.' ૨૦
 વાક્ય સુણીને લવ કુશ તદા પડિઆ છે ધરણ્ય :
 'માહારી માતાછ, અહમ્મે ઢાણ કરચ' રણુમાહાં આચરણ ? ૨૧
 'આડાંઅવળાં મેહેલિયાં રણુમાહે બાણ
 'અમ જીપરે ધાતને નબ્ધ કરચ' મંધાણ. ૨૨
 'અમે મનમાહે ત્યાંહાં ધરચું કાંઈ કારણ હોય.
 'ત્રેલોક્યમાહે સમસ્થ નહિ જીતે રામને ઢાય.' ૨૩
 અંજનીસુત હનુમાનને કર કેરવ્યો માતા,
 તવ હાડી બેઠા થયો. લખ્યો લેખ વિધાતા. ૧૪

વલણ

લખ્યો લેખ વિધાતા જાણો; સુગમ કપિ ચરણે નમ્યા,
 જનકીનું વદન નિરખે, તાપ અંતરના શમ્યા. ૨૫
 ૬૩૫

અમક ર૬ મું—રાગ વન્યાશ્રી

મહા દુઃખ મીનાએ આણિજે, વાલ્મીકિ તે જાણિજે :
'શ્રીરાવવજી તણી રે ધરુણી સહી એ. ૧

'એકેતો ગોક ત્યજાવિએ; શૈવનાગનું અમિત લાવિએ;
'બોહારિએ રાધવ-દળને 'જયજય' કરી રે' ૨

હાજી—એમ કહીને રુષિવર તહારે પાતાળથી અમૃત લાખ્યા;
સીતા મંતોખી લવ કુચ તેડી વાનર સહિત સધાખ્યા. ૩

વેગવંત રણુમાંહે આવિઆ અશ્વ સંધાતે લેઈ;
પડયું મેન્ય સર્વ બેઠું કાઢ્યું અમૃત-અભિષેક દેઈ. ૪

રાધવ લક્ષ્મણ ભરત શત્રુઘ્ન વીની મૂર્છા ને શિક્ષ્યું;
મુખ આગળ વામીક રુષિ લવકુચ-કુંઝર દીધા. ૫

અભિષેક દીધો અમૃત કેરો, મેન્ય પડયું રણુય જોઈ,
વાલ્મીકિ કેરી કરુણાથી મેન્ય જોડયું સર્વ તેઈ. ૬

બાળક બે રામજીને દષ્ટે રુષિ ધરે કરચ લેઈ;
'કૃપાનાથ, આ પુત્ર તહારા; માના એની વૈદેહી. ૭

'પવિત્ર આશ્રમ કરચો અભારો, પાવન કાઢ્યું વંત,
'ભાગ્ય અભારે એક લખ્યા'તા તે મક્કળ થયા દિન. ૮

'ધનુર્વિદ્યા ને વેદશાસ્ત્રગીત નિર્મળ રામ-ચરિત્ર,
'બાણવિદ્યા તણા જે કુશળી ઢાળા પરમ પવિત્ર' ૯

ભરત શત્રુઘ્ન-લક્ષ્મણ આવિઆ, કુચ લવ ત્યાંહાં નિરખે.
રાધવજીએ કુદેમાંહાં બીડ્યા, મહા મુખ પામીને સરખે. ૧૦

અશ્વમેધ-હય દષ્ટે ધરિઓ, ગરબે નખ્યા ધર્મ દીન :
'મહા અપરાધ, તાનજી, કાઢિ, અહો થયા આધીન' ૧૧

રાધવજી કેડે ; 'કર્મ એ જાણ્યું' તેડેનું ચોડ્યું પાપ.
'વાક્ય સુણી આણુંદ પામિઆ તવ રાધવજી બીપ. ૧૨

- પુખ્તવૃદ્ધિ અમરે તાંહા કીધી; વત્થો જયજયકાર.
 રીઝ કપિ-દળ સદ્ગુણ રીઝવું દેખી મુખટ કુમાર. ૧૩
- રાધવજી આંહાં આસન માંડી રુખિવર પૂજ્યા પ્રીત્ય,
 કુંદુભિ કેરા ધોય હવા, રણ પરમ હરખની રીત્ય : ૧૪
- ‘પ્રજા અભારી, રુખિવર, પાળી ઘણા દિવસ તહમ્મો, નાય;
 ‘હવે માહારે ઘેરય, કૃપા કરો, સ્વામી, તેડી રુખિનો સાથ.’ ૧૫
- રાધવજી રુખિચરણ નમિઆ અને યયો ઘેઘાટ,
 મહા પરિતાપ અંતરમાં હતો, ટળિઆ સર્વ જિઆદ. ૧૬
- ભરત સત્રૂધન લક્ષ્મણ મુખ તોઈ પુત્રને બદ્ધીને મળિઆ,
 અંતરમાંહાં ઉદ્ધાસ પામિઆ, તાપ રુદેના ટળિઆ. ૧૭
- લક્ષ્મણા વીર અંજનીકુંઝર, મોકલિઆ મહારાજ :
 ‘પરમ સાધવીને તેડી આવે, રુખિવર રાખી લાજ. ૧૮
- ‘ધન્ય એ વાઙ્મીક તપધારી, ક્રિપા ઘણી અમ કીધી,
 ‘એ આગક, પુત્રી ઠરી પાળી સીના નાં અમ કીધી.’ ૧૯
- લક્ષ્મણ તે હનુમાન ચાલિઆ, હરખ ભરયાં છે અણુ,
 ઈદ્ર આવે અંતરમાંહાં રહ સુર ‘જયજય’ જોલે મુખ્ય. ૨૦
- એ રથ મનોહર, મોઢ કેટલા લક્ષ્મણ સંગે જાય,
 આંહી સેન્ય હથ લેઈને વળિઆ સુત સાથે રઘુરાય. ૨૧
- વાઙ્મીક લક્ષ્મણ સંઘાને આખ્યા નિજ આશ્રમ,
 જનકસુતાને દડવત કીવા, સદા રૂપ અતિ રમ્ય. ૨૨
- પાઓ-તજે મુસ્તક ધરી રહ્યા, નેત્રથી ચાલે નીર :
 ‘કોહો, યયા સન્મુખ રામજી મૂઠને; અતરિ, લક્ષ્મણ વીર.’ ૨૩
- એડેવું કેડેનાં જનકીને રુદે યયો શોક અનંતઃ
 ‘કયમ વિછોહ સદ્, આધારા નાયજી ?

વલણ

‘વિહાલ કચમ સહ’ રામજનો? તમારો તો શં કહ’?

‘ગર્ભ માટે પ્રાણ ન ગયા, બલણનો આણી પેરે મહ.’ ૨૫
૧૬૦

ઝમક ૨૭ મું—રાગ મેવાડો ધન્યાશ્રી

લક્ષ્મણ અંજની—સુન ત્યાંડ, બપુ સુનિવચન કેરે મુખમાંડ:

‘જોજો સમે જે લખ્યું હોયે જાંડ,

દરેતો પામે જ્યમ વૃક્ષ છાંડ, ૧

‘એ કમનો નાવે પાર, તેકેનો કરવો કશો વિચાર?

‘ઢેલી પેરે ત્યજી રામ હિદાર, જે કરે વિશ્વ કેરી સાર? ૨

‘મેં કચમ મેડેલી વન જવાય?

કહીં ઢાય મુતે ત્યજી છે માય?

‘દુઃખ નમથી અધિક્કં થાય, રામજને રુદ્ધ શોક ન માય. ૩

‘ઢાય આગળે દુઃખ ન કેરેવાય; આ અશ્વમેધ શોકે થાય.

‘આવોજી તમારા ધરમાંડ; એ ફળ પામ્યા રાધવરાય. ૪

‘આજ થકી હિંદે પાગવા મુર, સધળાં ચાય થયાં ચકચૂર,

‘આત્યાં દુઃખ તણાં બપુ પૂર, જે સાંભળે ન ફાટે ગિર? ૫

‘દુઃખના વહી ગયા જે દિન, એકે નવ્ય ધરવૂ તે મન્ય.

‘લીજો મત કેરું પુણ્ય. દેશે અભિષેક સર્વ મુનિજન.’ ૬

એમ કહી વીર તમિઆ ચરણુ રુખિ સર્વ થાએ વર્ણાવણુ.

ધરિઆ મન્ય બપુ હિલ્લાસ; ધથી આરિઆ સર્વ પાસ. ૭

રુખિમક તણી નારી જોહ, તેડી કુકુંબ સાથે તેહ.

દિન સહ સાથ આણી રનેહ, જેકેની સત પાવન દેહ. ૮

રુખિ વાત્મીક તેડી તાત, સધળો સાધુજન સંધાન;

લક્ષ્મણ હેન તણી કેરે વાત, ધીમ થઈ રથ બેઠાં માન. ૯

વાહન સવકેને દીધ : ‘આજ માહારે મન્ય મનોરથ સિદ્ધ.

‘કરુણા રુખિવરે કીધ, તયજી બાગ્યથી અમ દીધ. ૧૦

- એમ સર્વ સુખાળું કીધું આત્મ, આઘ્યા અયોદ્યાપુરી સત્ત્વ,
 જનકીની સદા નિર્મળ મત્ત, રીઝવા ત્રણ બુવન-ભૂપત્ત. ૧૧
- ધાર્મ સાહામા આઘ્યા લોક, સહને ટળ્યો સધજોત્ત શોક,
 સીતાજી વિના સર્વ રોક, ન જાણે લવ કુશ બેને લોક. ૧૨
- નગરે વાધિહી બહુ તેજ, આસુ-રામને બહુ હેજ,
 બાળક રામજીના એહેજ, જીત્યા સુમટ રામજીના મેળવ. ૧૩
- નારી સર્વ સુખને જોય, દેખી પરમ આશ્ચર્ય હોય.
 સુખિઆ વળું થયા સર્વ લોક રામજી વદને દેખી મોહ. ૧૪
- મંડપમાંહીં થયો બહુ રંગ, દેખી પાવન નિર્મળ અંગ;
 લવ કુશ રામને રજા સંગ, સઘળાં તો કુખ પામ્યા ભંગ. ૧૫
- શોભ્યું શ્રીરામજીનું રાજ્યધાન; માન્યની મધુર સ્વરશ' ગાન.
 વાળે રમિક વાલ નિધાન; ગાંધર્વ અવજરા લેની તાન. ૧૬
- આત્મજી બહુ મધુરો વેદ; એક ન્યાયશાસ્ત્રના કેવે બેદ,
 દાયકા ન કરે ત્યાંહીં બેદ, પરિમલ પુષ્પશ' રવેદ, ૧૭
- નમિઆ કુશલવાજીને પાગ્ય 'આજથી પરમ હિંદુ' જાગ્ય.
 'બાઈ, સુત-દંતનાં સુખ માગ્ય; હવે પુણ્ય ફળ લીજો વાગ્ય.' ૧૮
- અમરે કીધી પુષ્પની વૃદ્ધિ, ટળિંગીં સકળ જીવ-અરિષ્ટ.
 ભાંગાં જનકીનાં કષ્ટ, વાગી ગર્જના બહુ સૃષ્ટ. ૧૯
- એથી પેરે થયો પૂરણ પાગ, પામ્યા દેવ હર્ષાવભાગ.
 મંડપે વિપ્રને નહિ માગ, કીધા પૂર્ણ પૂજીને પાગ, ૨૦
- આપી આગન્યા સર્વ ભૂપ, વાધાં સર્વને અતિરૂપ.
 આપી કીધાં દિવ્ય સ્વરૂપ, બાંધી જયપતાકા-જૂપ. ૨૧
- આપી સર્વઠાંહીં નાન, કીધું અવભૂથ તાંહીં સ્નાન.
 શોભિત રામનું રાજધાન, સીતા સંગ પરમ નિધાન, ૨૨
- રાજ્ય તાંહીં વરસ સહસ્ર અગ્યાર,
 સર્વને રાજ્યમાંહીં સુખ સાર.
 પરમ આનંદના નહિ પાર, એહેવા રામજીના કુમાર. ૨૩

જૈમુન્ય કેકેઃ સુષિએ, રાય, એ પિતા પુત્ર-યુદ્ધ સંવાય.

એ લવકુશ તણી રે કથાય, એ આખ્યાન પૂરણ, રાય. ૨૪

વલણ

લવકુશ તણું આખ્યાન પૂરણ, હરજીમુત વાણી વદે.

ભક્તવત્સલ પ્રભુજી, તમે સદાકાળ રહેજ્યો દુદે. ૨૫

ઝમકે ૨૮ મું—રાગ ધન્યાશ્રી

લવકુશ કેકે એ આખ્યાન જી,

યુદ્ધ મુત-તાતનું કર્યું, રાગન જી.

હવે પાંડવની કથા છે એહ જી,

યુદ્ધ પુરાતન રામજીનું તેહ જી. ૧

હાજી—એકેવું યુદ્ધ શ્રીરામજીનું કુંઅર સાથે કીધ,

જનકી અર્ધાંજ્ય શોભિત રાજ્ય કરીં એમ લીધ. ૨

એમ રામ લવકુશ જે વડયા, તે સુર નર જાણે વાત.

એણી રીતે બહુવાહન વડયા મુત અર્જુન તાન. ૩

‘જય’ શબ્દ રણમાંહે થયો, ભગવાન આખ્યા તાંહ.

પંચરાત્રિ રાખી કરી સેવા મનોહર પુરમાંહ. ૪

ભીમએન્ય સધળો માય વાળ્યો દસ્તિનાપુર નાય,

ભગવાનજી સાંપ્રત્ય થયા અર્જુન ફેરે માથ. ૫

તોરંગ પૂજી મેહેલિએ ધરી નાનાવિધ રણગાગ.

સેન્ય સધળું મંજ્ય માથું; થયો જેજેકાર. ૬

નિશાણ દ્રુમકષાં ત્રિવિધ્ય પેરનાં, સાથે શીખગીચ.

સર્વ સેન્ય લેઈ આગળ્ય થયો પુર તલો તાંદાં ધીચ. ૭

અતુરાંગ રાજા કેકે થયું; તોરંગ માથો ગેર.

યોધ વોહેન અર્વ રાજ સાંચર્યું છે ચોડો કેર. ૮

૮. રોર=રોરો, કેકે, માર્ગ. ‘સેર’ એવી જોણી પણ પ્રચલિત થઈ

આ પદેલાં મળી છે. બરે અર્થ ‘માર્ગ’ થાય છે.

તાંહાં થકી રેવંત ને રણી નાંહાં મધુરધ્વજનો દેશ;
આનંદ કરતો અમ્મ-પાંડવ કર્યો તાંહાં પ્રવેશ. ૯

આખ્યાન એહ પૂરણ મધ્ય, પદ છસે આગાસ હોય,
અમક આકાશીસ પૂરણ બાંધિયાં પદ ભેય. ૧૦

હરજીમુત કાહાનડ વદે : પદમંધ એહ રસાળ;
ભક્તજનની સદાકાળે કરુણા કરો ક્રિપાળ. ૧૧

વસણ

કરુણા કરો, ક્રિપાળ સ્વામી, સદા કેળે મુખ ધણ.
જેહેને નાથજનું નામ વક્ષણ, તે પ્રભુને પોના તણ. ૧૨

૧૨. મયૂરધ્વજનું આખ્યાન

અમક વં 'હુ'—રાગ' રામમી

શ્રીદામોદરચરણ-પ્રતાપ છ, જેડેને નામે દળે ત્રય તાપ છ.
પ્રથમે પ્રજુને પાએ શિર નામું છ

સકળ પદારથ જેણે માંગું છ. ૧

ઠાળા—સકળ પદારથ પામિએ નામથી વિશ્વાધાર. ૧

વિશ્વપાળક, વિશ્વકર્તા વિશ્વનો આધાર. ૨

ત્રેલોક્યમુર્તિ, એક આમી તત્ત્વ નામ ગોવિંદ, ૨

મુખકરણ શ્રીહરિ સર્વદા, મુખરૂપ રાજ આનંદ. ૩

સર્વવ્યાપક સર્વમાંકાં અગળા નહિ લવલેય, ૩

ભરપૂર બુદ્ધર ઉપાસકને મળે શ્રીધરેય. ૪

તે નાથને ચરણે નમાવું સદા કાળે શાસ્ત્ર. ૪

તીવ્ર હુદિદાયક સદા દુઃખકરણ શ્રીનગદીશ. ૫

લક્ષ્મીપતિ મહારાજજીને જે સદા કાળે ધાય, ૫

વાહિત મનના મનોરથ. અભિનવાં રૂળને પાય, ૬

હવે મયૂરધ્વજ આખ્યાન સુંદર કથા કહું રસાળ, ૬

સાંભળતાં અધ-આધ ત્રામે, પવિત્ર થાએ આખ્યાન. ૭.

- મણિપુરથી હય મેહેલિયો, પૂજિઓ અંજોઅંજ્ય.
 પત્ર, નિલવટે ઝળહળે, ચતુરાંગ દળ છે સગ્ય. ૮
- અળ્હુન કેરા કુંચર સાથે સેન્યમાંહાં અગ્રેશ.
 અળ્હુન કરી કૃપા કરવા સાથે દેવદેવેશ. ૧૯
- ક્યોહો પાસાંથી દળ સાંચરે અને મધ્યે રથ અળ્હુન.
 ચોદ અર્ધ રીઝી રથા ને સાથે જગજીવન. ૧૦
- વાજિંત્ર વાળે વિવિધ્ય પેરચનાં, ધરાતળ દૂમકાર.
 શેપનાગ આસન હિંદ્યા; એમ સેન્યનો બધું ભાર. ૧૧
- આયુધ શોભે, કવચ શોભે, શોભિતા વીર વીર.
 આલતાં દળ દેખિએ જ્યમ માગર લેડેરી નીર. ૧૨
- જમુન્ય કહે : તે સેન્ય દેખી પરદળ પામે ત્રાસ;
 અરિપથ કોટિ કોટિ નાસે મૂકતા નિઃશ્વાસ. ૧૩
- હવે રે : ગયો આત્રી, જાંહાં મયૂરધ્વજનું રાજ્ય,
 તેણે યદ આરંભિયો, મેહેલો ગંગાજળ વાળ્ય. ૧૪
- જહેવો રે હય પાંડવ તણો દેખિએ તેડેવી રીત્ય;
 શોભા જોતાં અશ્વની ગોપજો સહને પ્રીત્ય. ૧૫
- તોરંગ તેડેવો આવિઓ આલતો સુંદર વાટ.
 તામ્રધ્વજનું સેન્ય પૂડે, ધર્મ રથો ધેધાટ. ૧૬
- સાહામત્તાહામો તોરંગ જે એમ અળ્યા મારગમાંહ,
 એક એકને આગ્રણ કરીને પછે ગ્રીવાથે સાહાય. ૧૭
- કૂતકાર મુખમાંકે કરીને કીધા પ્રચારે પ્રકાર.
 જમરિએ કુડે ફરે બળભરવા જે તોખાર. ૧૮
- ચરણ બેઠ્ઠે જોભા ધર્મ કરે હિરથળ મુખે ધાત.
 દતિ કરડી ચરણ મેહેલે, ધરાએ થાએ નિપાત. ૧૯
- દારુણ સુદ્ધ હયવર કરે, રજ સમળ બિડે તાંહ.
 અન્યોઅન્યે વળગતા તે પડ્યા અશ્વનીમાંહ. ૨૦

'નિશ્વાસ યર્ધને ધરાનળમાંહાં પડ્યા - એ રેવંત;
 એટલે આગ્યો તામ્રધન; તે કેડે સેન્ય અનંતઃ ૨૧
 'ભાષ્યો, અશ્વ કેહેનો આવિઓ? યુદ્ધ કરીને દ્રણિઆધરણ્ય.
 'એહને પત્ર નિલવટે ઝગહગે; અશ્વ મેધનો એક વર્ણ. ૨૨
 'પત્ર લાવો એદ તણું. કેળે વાન્ય મેડેલ્યો એહ ?
 'અશ્વમેધની ઈછા કરે; અમને ન ભલે તેદ. ૨૩
 પત્ર જોતાં પરમ સુખ જીવનું અંતરમાંડે પ્રોદ.
 વાંચતાં જીપરે લખ્યા છે, માંડે દીડા છે ગરુડાદ. ૨૪

વંશજ

દીડા ગરુડાદ, જોનાં આનંદ અંતરમાંહાં ધણો.
 અશ્વન પાંડવ નિગખિયા; એ ઘોડો છે ચક્રવર તણો. ૨૫

અમકં ૨ જુ--રાગ ગાડી, ઓપાધ

પત્ર વાંચી અંતરિ પ્રેમઃ 'હસ્તિનાપુર પાંડવ ઘેરય સેમ,
 'પાંડુના પુત્ર યુધિષ્ઠિર રાયે, જેહેને કૃષ્ણ તણું કૃષ્ઠ માય. ૧
 'પાય સુભટ મહા બળિઆ' જ્ઞાન,
 તેડેમાં અશ્વન વેદવિખ્યાત.
 'તેહેને જોતકંદનનું પાનક શીશ્ય, યત્ન કરાવે શ્રીજગદીશ. ૨
 'અશ્વમેધ આરંભ્યો ઘેરય, યૌવનાશ્વ ગાય જીઓ પેરય.
 'તેહેનો અશ્વ યત્નમાંહાં વરખો, વેગી અનુચાલવ પ્રાણે કરયો. ૩
 'નીતિવજ્ર સંધાતે લીધ. મહાયુદ્ધ સુરય સુધ-વા કીધ.
 'તેહેનો તાન સગળ હંસકેત, સાથે લીધો સેન્ય સમેત. ૪
 'મહાયુદ્ધ રાક્ષસને પુરે કરી,

તાંહાંથી મણિપુર આગ્યો તુરી.

'બાહ્યાહન અશ્વનનો તન, યુદ્ધ કરી સગળ મનાયું મન. ૫

૨૨. 'અશ્વમેધનો' ચક્ર હજેલો છે, જેમાં 'મેધનો' ન અલગ ઠીક છે.

‘તે બળિઆ સાથે આવિયા, સેન્યધટા સાથે લાવિઆ.

‘યાદવ-દળ કૃતધ્વજા હોય, યુદ્ધમાંહાં જોડેને ન છોડે કાય. ૬

‘પ્રધુમન લક્ષ્મીના સુવ સહી, તેડેની જોડે રણ્ય કો નહિ.

‘અનિરુદ્ધ, વૃષકેત સુતકર્ણ, માયાવી સાથે મેઘવર્ણ. ૭

‘એટલા ધનુર્વિદ્યાના બળુ, સંધાતે શ્રીસારિંગપાદ્ય.

પત્ર વાંચી રણિઆત્ય જ થયો; તાપ રુટેનો સધજો મયો : ૮

‘પાંડવ પાસે ત્રિભોવનધણી, જોડેની ભક્તિ તાત-ધેરચ ધણી.

‘શ્રીહરિચરણકમળના દાસ, અમ ધેરચ નામ તણો વિશ્વાસ. ૯

‘એહ તોરંગમ બાંધો આજ; દર્શન કીજો શ્રીમહારાજ.

‘પ્રભુને નહિ કો તમ સમાન્ય; અમ ધેરચ વશવર્તી ભગવાન. ૧૦

‘સાવધાન, મુભટો, યાઓ તમ્યો;

અર્જુનશ્રી યુદ્ધ કરવું અહમ્યો.

‘કર્ણ તણો મેં સુણિઓ બાળ, બીજા અમ મેવકે શૂપાળ. ૧૧

‘કુંડુભિ ધેર વળાડી રહ્યો, યુદ્ધ કરવાને સત્વર થયો.

એહેવે દળ અર્જુનનું ધણું, બહુ પ્રાક્રમ બળ છે તેહ તણું, ૧૨

આબ્ધું રણમાંહાં હરિ સધાત્ય, રથ સવાર શોભે બહુ ભાત્ય.

તામ્રધ્વજે ત્રહ્ણો તોખાર; રણમાંહાં સેન્ય મળ્યાં તેણી વાર. ૧૩

અર્જુન કેહે : ‘શ્રીયદુનદન, કેણુ દેશ પુર એ રાજન ?

‘શોભા અનેક સેન્યની હોય; આ દળ રંગ ન દોહો કાય. ૧૪

‘માતાઅશ્વ, રથના બહુ રંગ; માતા ગજ, ચોહ બલ્ય સંગ.’

શ્રીભગવાન કેહે : ‘કહું એહ, એહેને વિષ્ણુભક્તશ્રી રનેહ. ૧૫

‘નામ રતનપુર નગરી સહી; હરિ વિષ્ણુ મુખે કો બોલે નહિ.

‘મયૂરધ્વજ શૂપતિ મહાભક્ત, મન તે હરિશ્રી આશક્ત. ૧૬

‘મહાભક્ત તેડેનું રાજધાન, બલિધ્વજ તેડેના પરધાન.

‘કુમોદવતી નારીનું નામ, નિર્મળ ભક્તિ ભલી એહ કામ. ૧૭

‘તામ્રધ્વજ આ સુત બળવંત, દારુણ યુદ્ધ આણે અરિઅંત.

‘ભક્ત નિર્મળ તેહ જ ખરો; વિશ્વાધારશ્રી નવ્ય રેહે પરો. ૧૮

- ‘અધિક કલ્પિં દાનેશ્વરી; વળી માહાગ્રાણ;’ છેડે થીહરિ.
 ‘એદશ બળ નચાલે તદ્દમ્બો; એહેને ઘેર્ય વણવર્તી અહમ્બો. ૧૯
 ‘પિતા-પુત્ર હરિચંદ ઘેર્ય ત્યંમ, મધુરધ્વજ તામ્રધ્વજ ત્યંમ.
 ‘તારાલોચની અરખી નારચ, કેમુદવતી મહાગુણમંડાર. ૨૦
 ‘પિતા-પુત્ર-નારી ચિત એક, તેહેનો પાર્ય, શો કહૂ વિવેક ?
 ‘ધર્માધર્મ એહેનો દેશ, પાપ તણો કહી નહિ લવલેશ. ૨૧
 ‘રતનપુત્ર તે ગ્લમે પુગી, વિષ્ણુભક્તિ તેહેમાં બદ્ધભરી.
 ‘ઘેર્ય ઘેર્ય હરિચં નામ, ખીજૂં કાચ ન જાણે કામ. ૨૨
 ‘જે ભાગરશો રૂપ એહ, તણે તો તેડી, ભજે એહેને આંગણે.
 ‘એહેની દેખાડૂં ભક્તિ તદ્દને; કલ્પિ કામ કરવું મૂદને. ૨૩
 ‘મધુરકેન મોટો મહારાજ, દૂખ નહિ પણ તાહાઈ કાજ.
 ‘હવે એહેની ભક્તિ શી હું કહું ? એહેના પુરમાહાંવામે રદ. ૨૪
 ‘શ્રીવિષ્ણુમકન ધણા પુગમાંહ, એહેની જોડે કાચ ન થાય.
 ‘વળી ધનુર્વિદ્યા એહેના ધર તણી, શ્રીમહારુદ્ર થકી તે ધણી. ૨૫

૧૫૭૭

‘ધનુર્વિદ્યા ધણી જાણે રે, એહેને કો જીતે નહિ.’
 અજુન આવે કૃષ્ણદેવ ભક્તિ તામ્રધ્વજની કહી ૨૬

ભમકે ૩ જુ—રાગ કેદારો, તાલ પડતાળો

હવે અજુન દળના ચોદા હો જોહ,

આપી આગન્યા ગુપ્ત ચાલ્યા હો તેહ.

જોહેને સંગ્રામ કર્યા પર જોહ,

માધક મદનવિદ્યાએ જોહેની રેહ ૧

તાંહાં પ્રણમન તેડીને પ્રેર્યા નાથે:

‘વ્યંહ રચી જાઓ મુખટ જે સાથે

શ્રીવિદ્યા તામ્રધ્વજ હાથે; નોડે ઊડળ બરો જે બાથે. ૨

પ્રદુમન શીશ્ય નામી રણ્ય વળિઆ;

વ્યહ રચી યોધ સરખા મળિયા.
સધુલાધવ ગતિ ને જૂઠે વળિઆ,

અસ્ત્રધાતે નવ્ય જાએ કોહોના કળિઆ. ૩

કમળઆકારે રચી વ્યહ એડેવી, ફરતી ચંદ્રતણા ગિંજ જેડેવી.

તામ્રધ્વજઃસાહામો આચ્છો વીર, જેહ તણું મન સદા ગંભીર. ૪

તામ્રધ્વજે બાણ મેડેદયાં તેણી વાર:

‘જેજે કુળેકુંઝર, નમરકાર.’

વળી પ્રદુમન બહુ બાણને ફાકે, કરી ચાંદના મુખેબહુ ફાકે. ૫

ફેડે તામ્રધ્વજ સુણો : ‘કુળ-થુહ;

તોડે એ તો યાદવકુળનું રે થુહ.

‘એ તો શ્રીકૃષ્ણબક્ત મુજ તાત,

થુહ કીધાની દેખાડું રે વાત.’ ૬

તણ્ય બાણ મૂક્યાં બળધારી, હય : ય સારથિને રહી મારી.

પછે પ્રદુમન બહુ પાખો ખંદ, બાણ મૂક્યાં બહુ બેદાબેદ; ૭

કીધું રે દારુણુ થુહ બિદંડ, અસ્ત્ર બાણ બહુ મેહોલી પ્રથંડ.

બહુ હય હસતી ને રથ ભાગા,

સેન્ય પડ્યાં બાણ પૂરણ લાગાં. ૮

જૈમુનિ ફેડે મુલિએ, રાજન,

ધણું વ્યહ પી રણ્યે ત્યાંહાં પ્રદુમન.

બાણે વેધો અવનીમાડે ફળિઓ,

અનિરુદ્ધ બાણ મૂકી રણ્ય મળિઓ. ૯

તામ્રધ્વજનું બહુ દળ મારય;

બાણનોડે રથમહિન સંધારય.

પાંચ પાંચ રથ ભાંગા થુહમાંહાં,

બાણ સમાતે બેઠાં બહને તનમાંહાં. ૧૦

અનિરુદ્ધને મૂર્છા થઈ જાહેરે.

રણે જાજ્ઞવાહન આચ્યો તાહારે,
ગરહર વ્યૂહ રચી મન્ય જાણી,

આપ સમાન્ય સુખદ સર્વ જાણી : ૧૧

‘જોએ મુદ્ધ, મયૂરધ્વજના પુત્ર,

સાધક જાણ દેખાડું ‘અભ્યૂત્ત.

‘મુદ્ધ કરી તાહારે’ મનાવું મન,

તો જાણે કુંઝર આચ્યો અશુન. ૧૨

‘સાવધાન, રથ સાહામો રે’ સાચ્યો,

મુદ્ધ કરવાની રીતે રે આચ્યો.

‘હું’ જાજ્ઞવાહન મણિપુરધીર,

ચરણ-ઉપાસક શ્રીજગદીશ. ૧૩

તાત્રધ્વજ કેકે : ‘ધિકું અવનાર !

રથે આચ્યો શું પિતાનો માર ?

‘તાન સમાન્યે પદારથ કોય, માનપિત્રા ત્રિવેણીનું’ તોય. ૧૪

‘રામજિએ નાનવચન શિર ધરિડી,

ચોદ વરમ મુખ પાછું ન કરિડી.

‘ધન્ય ધરમાંગદ શિર જોણે આપ્યું,

તાનવચન શેહિદાસે ચાપ્યું. ૧૫

‘તાન વચન જોડ નમ્ય પાણે,

માન જન્મનું તે મુકિત જાણે.

‘તાનબકિત કરે જન જોડ, હંદનો વૈભવ પામે તેડ. ૧૬

‘પિતાબકિત પુણ્યનો નાદિ છેડ,

પામે તે ધર્મના ભોગ અનેક.

‘તાનની બકિત જોણે રે અભ્યાસી.

તે યથા વિશ્વજોડના રે વામી. ૧૭

‘તાતને કષ્ટ પમાડ્યાં રે જોણે, યમનાં રૂપ ધર્યાં સુત તેણે.

‘સંયમની રજા યર્ષ ઉદાસી,
મહા નરકે મધ્ય તેડેના રે વાસી. ૧૮

મળ મૂત્ર પુરિય તેડેને દુર્લભ આહાર,
તો કયાંકાં છૂટે રે વિનાનો માર?’

બાહુવાહન કેહે: ‘એ સત્ય ધર્મ;
માહારા ભાગ્યમાંકાં લખિયાં એ કર્મ. ૧૯

‘કો સમે પુત્ર અપરાધે મારાય, તાતની કૃપાથી કર્મ મૂકાય.

‘કૃપા કરે મૂઠને માહારો રે તાત,
પ્રભુએ પાપ દાખૂં; સુપય, જાત. ૨૦

‘રુદેથકો દાઘ સધળો એ છાંડી, ક્ષતવટ જૂઓ દણે માંડી.

‘સાચું રે’ કેડેનાં દુઃખ નન્ય હોય;
તાત સમાન્યે પદારથ [ન] કોય. ૨૧

‘ભક્તરાજ તુજને હું જાણું, ધર્મવાદીમાંકે પ્રથમ વિખાણું.

‘દાનેશ્વરીમાંકે ઉપનામ, રણુતો કાળ મહાસંગ્રામ.’ ૨૨

તવ તાત્રધ્વજ હાખી બોલે.

કો બેદય, બાહુવાહન, નહિ તમ તોલે.

પછે જીભા યર્ષ નામૂં શીશ્ય; મૂઠને ભક્ત મળ્યા જગદીય. ૨૩

સુર નર ગણ-ગાંધવ મુનિ જોય,

દુંદુભિ તાઠ હઘ અનાહન હોય.

શંખતણી ધૂન્ય મુખ થકી વાળે, સાહામા આવે વીરવિરાળે. ૨૪

વલણ

વીર વિરાળે માહામા આવી, કેડેવા યુદ્ધ બળિઆ કરે.

જૈમુનિ કેડે છે કયા મુંદ્રુ જન્મેજય અવણે ધરે. ૨૫

અમર ૪ થુ-રાગ કેહારો

‘હવે દળ આગળ્ય રથ બસવાહન,

એમ જોયો ચિત્રાંગદનો તન :

‘આ યુદ્ધ નિરખે કેવળ બ્રહ્મા, તે માટે રે કરજ્યો શ્રમ. ૧

‘શ્રીનારાયણને મન્ય આવે, રખે કેડેવા યુદ્ધમાં હાલવે!’

એહેવાં પચન મુણી આત્મદ પામી

રથો બસવાહનને નિશ્ચ નામી : ૨

‘મૂઢને’ અંતરમાં હુઃખ બહુ યાતું,

ગત્ય દિવસ તે તો નવ્ય જાતું.

‘માદારી ધાનવિષા કેડેને દેખાડું’

યુદ્ધની રે લામ કયમ પોડોંચાડું! ૩

‘મે’ જને સુણ્યો સળળ, ભાઈ,

હવે યુદ્ધ આરંભો ધનુર્મે સાહી.’

તાંહાં પ્રમન્ન વદન, મન રંગાણાં,

‘ભાથે’ જરયાં છે પૂરણ બાણાં. ૪

અંતરિ કેડેને કેડેયં નદિ ખેદ,

કીધા ધનુર્મ-દંકારવનાં બેદ.

તાહાં બસવાહનનાં બાણ ત્રણ, શુક્રપંખાં ગોભિન-વર્ણ; ૫

તેણે બાણે કરી રથ ફેરિઓ,

અર્ધ ન્યોજન લગે રથ ઘેરિઓ.

ફરી રણમાંડાં રથ લાવિઓ.

બાણ પ્રહી બસવાહન જોડાવિઓ. ૬

બાણ ત્રણ મૂકી સ્ત્રી જોય, અગિવર્ણ સરખાં દોય.

નીચ ધાન તે અણી શુદ્ધ, મૂએ બસવાહન આ યુદ્ધ. ૭

ખેદએ મારયા ચાર રથ સમરથ. ત્રીજે બાણે કાગો રથ.

વળી રથ બેઠો બીજે જઈ, પાંચ બાણ બેડેલાં સત્વર ઘઈ. ૮

- ઢાળ—પાંચ બાણ બધ્મવાહને મેહેલ્યાં, મુવણુપંખાં ને કરાળ. ૧
- તામ્રધ્વજનો રથ ભગો, વળી પ્રગટી પાવક-ઝાળ. ૬
- કેટલાં યોધ 'તેણે' કરી 'દાધા' રણયથી દોહો દિશે નાસે.
બીજા સુભટ સુભટની સાથે વદતા ને બધ્મવાહનની પાસે. ૧૦
- પાળો પાળાશં, રથનો રથશં, અસવારે અસવાર,
ગજ સાથે ગજ જઈ ભડે છે, વૈ રણ મારોમારથ. ૧૧
- પછે બધ્મવાહને સર્પ તણાં તાંહાં મૂક્યાં બાણ અનેક,
મહા કણ્ણીધર દીસે દળમાંહાં, તેડેનો નાવે છેક. ૧૨
- તામ્રધ્વજે ગરુડાજ મેહેલિયાં, કાધા સર્પ તે બધ્મ.
વળી તામ્રધ્વજે પર્વતાજ મેહેલિજીં, સહકો નિરખે ચધ્મ. ૧૩
- વજ્ર તણાં બહુ બાણ મેહેલી બધ્મવાહને છેલાં તેહ.
તે સુદ્ધ જોતાં સુર નર સુનિજન સર્વ પામિયા રનેહ. ૧૪
- બધ્મવાહને વ્યાધાસ મેહેલિયાં પંચાયણ બહુ પ્રીઠ,
તામ્રધ્વજે સેહાજ મેહેલિયાં, તે જોઈ ચૈએ દિગમુદ. ૧૫
- વળી તામ્રધ્વજે બાણ મેહેલિયા, પાવક અગ્નિ અમોઘ,
દશે દિશામાંહાં પાવક પ્રગટ્યો મહા વિદ્યુત સંજોગ. ૧૬
- બધ્મવાહને મેધાજ મેહેલિયાં, વાદળ છાંયો બાણ;
પ્રલેકાળનો મેઘ જથાવત, એમ કરે છે બાણ. ૧૭
- બાણે બાણ નિવારણ કાધા, બહુવિધિ વાજિંત્ર વાળે.
તે દ્રુમકારતા નાદ થઈ પડછંદા દોહો દિશે ગાળે. ૧૮
- અગણિત બાણ સહજ મેહેલ્યા અર્જુન કેરા તંન;
બહુ, તામ્રધ્વજ કેરા મારથી પામ્યું સેન્ય પંતન. ૧૯
- એણી પેરે ચોદા બહુ ભડિયા, ગાણે બાણ ન દીસે.
કાયર રણયી દોહો દિશે નાદા, સુભટ તણાં મન હીમે. ૨૦
- પરંચા પાગ ન કરે કો પાછા, એહ ક્ષત્રીની રીત્ય.
બધ્મવાહનના રણમાંહે એમ મેન્ય વદ્યાં બે પ્રીત્ય. ૨૧

શોણિત તણી તાંહાં નદી ચાલી, સુખટ પડ્યા એમ ધાએ.
 વાહનની સંખ્યા નવ્ય લાભે, તાણ્યું રુધિરપ્રવાહે. ૨૨
 દરયું સંહાર થકી રણ અધિકું, બહુવાહને યુદ્ધ કીધું.
 અનેક મોધ જગ અથ તણું તે રણ પૂરું લીધું. ૨૩

વલણ

સખળ રણ માળે કરીને જાણવાહન મૂર્છા દબ્યા.
 વૃખકેત જાણિઓ સહી ધણા મોધ સંધાતે લેઈ પળ્યા. ૨૪
 ૧૦૦

કંઈકું અર મુ—રાગ અસાવરી

કણુંકું અર ત્યાંહ રણમાંહાં આપ્યો છ;
 બહુ જાણિઆ ધણા સંધાતે લાવ્યો છ;

તામ્રધ્વજ તાંહાં આવી બોલાવ્યો છ;

કણુંકું અર તાંહાં જાણે વધાવ્યો છ. ૧

હાળ—જાણે વધાવ્યો કણુંકું અર આવતે ગણમણિ.

વૃખકેતે જાણ મેહેલ્યાં મરત તેણે છયાલો. ૨

ધણે કાળે વિરહી ધર બધી મારણે આવે ન્યમ.

તામ્રધ્વજ વૃખકેત સાહામે, આવિઓ રણ ત્યમ. ૩

કૃતજ્ઞતા યાદવ સાત્વિકી અનુચાલવ યૌવનાથ,

નીમધ્વજ મેધવણું મોહા આવિઓ મર્વ પાર. ૪

બૂહ રમી વૃખકેત માથે ધનુસને આકારય.

મહારથી આવી રણા, રથ ગણ્યા હારોહારય. ૫

તામ્રધ્વજના મહારથી અતિગથી હતા જેહ,

શકટને આકારે આપ્યા, વૂહ રમીને તેક, ૬

સાહામમાહામા હવે સુખટ વરિઆ લેઈ સગાન્યે વીર.

સૈંહનાદ કેરા થોપ ચાલે, માનક સર્વ સરીર. ૭

એક એક સાથે સાદ કરી તે માંડિઆ સંત્રામ.

ખડગ મુગર કરશી અકુશ મેહેલતા તેણે દામ્ય. ૮

- કુંત બાલા કોવાડા ગ્રહી ગદા મેડેલે મર્મ; ત્રિશળ તીક્ષણ હાથનાળ્યો, કરે બહુ ગતિ શ્રમ. ૯
- નાળ્યો સાથે શસ્ત્ર સધળાં, મંત્રના બહુ ભેદ; દારુણ યુદ્ધ રણમાંહાં કરે બહુ અંતર પામી ખેદ. ૧૦
- સન્નાહિ ત્રે, અગન્ય જોડે બાણને આધાત. યુદ્ધ વિષે યોધ બહુ પડિયા, ગજ અશ્વ યાએ નિપાત. ૧૧
- રથ ભાંજે તે ગગન્ય જોડે, ધરા કંપિતવાન; અશ્વન આશ્રજ પામિઆં; જોઈ ઉત્તર્યા ભગવાન. ૧૨
- બાણ ચાલે કર થઈ, જણે વિદ્યુતના આત્કાર; રુધિર જોડે અગન્ય, જણે વૃષા કરી ધાર. ૧૩
- વૃષકેત તામ્રધ્વજ કેરું યુદ્ધ હવું એમ અરિષ્ટ; દરો દિશથી બાણ ચાલે, પ્રતેની નયમ વૃષ્ટિ. ૧૪
- સૂર્ય તાંહાં ઝાંખા થયા, રંજ અગન્ય કરે વર્ણ. વટાળ જોડે પવનથી, બોચે કંપિત હોએ રણ. ૧૫
- કર્ણકુંઞ્ચર તામ્રધ્વજ એમ વઢે બે સમરથ. ત્રણસે રથ હય અનુક્રમે ભાંગા, થયો મહા અનરથ. ૧૬
- શત બાણ મેડેલાં કર્ણકુંઞ્ચરે; જુએ શ્રીઅવિનાશ. તામ્રધ્વજનો રથ જોડાડી થંભિએ આકાશ. ૧૭
- પોતાને પ્રાક્રમ કરી રથ લાવ્યા અભ્યનીમાંહ. વૃષકેતને અશ્વ પ્રેરી ખડ્ગ મેડેલે ધામ. ૧૮
- મૂર્છાયે વૃષકેતને; મેડો થયો બળવંત; તામ્રધ્વજને સાંઝ્ય મેડેલી આણવા રણ-અંત. ૧૯
- મૂર્છા યદ્ધ મેદની પડિઓ, જિત્તો કરી હેંહનાદ; ત્રણ બાણ મેડેલાં કર્ણસુન્ને : 'વળી લેજો વાદ'. ૨૦
- મૂર્છા યદ્ધ અભ્યની ઢળ્યો, દળ પમાડ્યું સર્વ ભગ. મહારથી અત્રની પડ્યા, શર બેઠાં અજેઅઝ્ય. ૨૧

પાંડુ કૃષ્ણાન્તુર્ન આવિયા, મુખે પૂરીને પંચજન.
 આવીને વદન નિહાળિતો, 'વૃષઠેતુ' ધન્ય ધન્ય.' ૨૨
 તામ્રધ્વજ 'બોલાવિઓ : 'બળવંત કુંઝર ચર,
 'ભલો વાધો રણાંગણેમાંહાં, સેન્ય કીધું ચૂર.' ૨૩
 એ પાંડુ-કુંઝર નામ અન્તુર્ન રણુ પ્રગટ્યો કાળ.
 'પાથ' કેશ બાણુ 'બળે' અગ્નિ ફેરી કાળ. ૨૪

વલણ

અગ્નિ ફેરી કાળ બળે, બાણુ સવ્યસાચો સહી.
 તામ્રધ્વજને હથીને શ્રીકૃષ્ણદેવે વાણી કહી. ૨૫

ઝમક ૬ કું—રાગ સામેરી

અણી પેરે બોલ્યો મયૂરધ્વજ-તંન શ,
 નીચો થઈ નમ્યો જગજીવંન શ :

'ભલે પધારયા રણ અન્તુર્ન શ;

મુદ્ધ દેખાડું, મનાવું મંન શ. ૧

કાળ—'મનાવું મન મુદ્ધ વિષે, તમ્યો ભલે આપ્યા આજ.

'કૃપા અમ મોટી ફેરી; હવે સરખાં સાળાં કાળ. ૨

'અશ્વમેધ આરંબ્યો અહમે તે યયો પૂરણુ જ્યાગ.

'પુણ્ય પ્રગટ થયું, રવામી, જે તહમે ભરિઆ પાગ. ૩

'જગનમાજન ત્યાંહાં લગે, નથી પામિઓ જાંહાં ભક્તિ.

'મન ઉઘાપન ચું કરે, જાંહાં કૃષ્ણ સેવા-મુક્તિ? ૪

'શ્રીકૃષ્ણ ફેરા નામંથી અથ કાટિ દૂરે પજાયે.

'હટેમાંહે જેહેને સ્યામમુંદર તે શાહાને, તીરથ નાહે? ૫

'અનેક તપ, દેહનાં દમન, જાડું કરે, ધૂમર-પાન,

'શાહાને કાજે દેહ દમે જેહેને ભક્તિ-શ્રીભગવાન? ૬

- ‘મે’ સાંભળ્યું તું : હેત ધણું ભગવાન પાંડવ-ધૈર્ય. ૧
- ‘નાથજી, કરુણા કરે તો આ યજ્ઞની કાણ પેચ ?’ ૨
- ‘હવે અશ્વત્થા, જુઓ તહમ્મે ભગવાનજીની પ્રીત્ય, ૩
- ‘આજ તુજને કેપાડું હગ્નિકિત્ત કરી નીત્ય. ૪
- ‘સ્નેહ ધરે તમને નાથજી, તે માટે હમ છોડાય, ૫
- ‘બાણવિદ્યા તમારી આંહાં થકી નવિ મેહેલાય. ૬
- ‘તમ કૃપાનિધિ છુદ્ધય આપશે, પરપંચ રચશે દેવજી, ૭
- ‘તે પ્રજુ હમ મેહેલાવશે, જેહની ધરમાંહાં સેવ. ૮
- એમ કહી દશ બાણ લીધાં ધનુસ પૂરી કીધા, ૯
- ગુડાકેશે બ્યોહો બાણે તેહ કટકા કીધ. ૧૧
- શન બાણ મેહેલામાં અશ્વત્થ, વળી તામ્રધ્વજે તાંહાં સહસ્ત, ૧૨
- લક્ષધા કોટાનકોટિ અશ્વત્થ મેહેલિઆં રારઅસ્ત. ૧૩
- ‘સેન્ય કોહોણી સો સંઘાતે તામ્રધ્વજ-દળ પ્રોદ. ૧૪
- તે બાણ બેઠાં સહસ્ત અંગે, જોઈ થઈએ દિગ્મુદ. ૧૫
- પડે તામ્રધ્વજ એકેવો વડચો, ન્યમ રણ સંખ્યા હોય, ૧૬
- બાણ એકેવાં ચલાબ્યા બેદિયાં જળ સર્વ કોય, ૧૭
- ઉભેથી જે સેન્યને બાણ બેઠાં એમ, ૧૮
- શ્યામુડીને સિસોળિઆં અંગમાંહાં પૂરણ જેમ. ૧૯
- ગુડાકેશે બાણ ખટ મુકિઆં તેણી વાર, ૨૦
- તામ્રધ્વજનો રથ ગિડાડ્યો તાંહાંથી બ્યોજન ગ્યાર. ૨૧
- સાંસતો થઈ રથ લાવિઓ વળી કરતો દારુણ મુદ્ધ; ૨૨
- અશ્વત્થ કરા ચોધ નાદ નાખતાં આયુદ્ધ. ૨૩
- કુલાલ સમજો થયો; એમ રચ્યો રણ વિપરીત્ય. ૨૪
- બાણધારાં સમળ દેખી થયો અશ્વત્થ, નીત્ય. ૨૫
- પાંચ દિનને પાંચ રણમાંહાં એમ થઈ છે રાત્ય, ૨૬
- વળુપ શો મુદ્ધનો કરે રણ રચ્ય છે બહુભાત્ય. ૨૭

પાછે સાત બાજે અશ્વુનનો રથ, બિડાડ્યો અવનીમધ્ય,
 પાંચ મોજ્યન લગે ચાલ્યો, મંત્રની એમ કુદ. ૨૦
 એહેવે રથ રજની યર્ષ, વજ્યો મયૂરકેતનો તન,
 અશ્વ બે આગળ્ય કરી, ઉદ્ધર્ય સખળું મંત્ર : ૨૧
 માહારા તાનને તોરંગ સમર્પી નરૂં જને ચરણ,
 સંભ્રામ જીયો પાંડવનો સાનિધ્ય, અશરણશરણ. ૨૨
 હવે રથ ફેરી આપ્યા દળમાંદાં, અશ્વુન શ્રીમમવાન.
 પ્રણુ કેડે છે પારથ સાથે : 'હવે ચાલ્યો સાવધાન. ૨૩
 'તોરંગ લેખને એહ વજ્યો, હવે ઉપાય કીજે, જ્ઞાન,
 'અગ્નિ તુજને દેખાડું' ઘેર્ય એહેને જે તાન. ૨૪

વણ

'ઘેર્ય એહેનાં માન તાન રે, વળી ભક્તિ શ્રીનરહરિ તણી.
 'અશ્વુન, વિખનો વેશ ધરેઓ : દેખાડું તમ ગિષિ ધણી. ૨૫

અમક ૭ મું—રાગ શ્રીરાગ, તાલ પડતાળે

તાપ્રવજ રણથી વજ્યો બે હયવર લેઈ :
 'તાનને ચરણ જે નમું મુખ આગળે દેઈ
 આનંદો ઘેર્ય આવિઓ જીતી અશ્વુન.
 તે માટે અનિ 'બિડાડ્યું' અંતરમાંદાં મંત્ર. ૧
 નિશા ગર્ભ, મૂર બિગતે પુરમાંકે આખ્યો.
 ગંગાજળ બે શોભિતા તાન આગળ લાખ્યો. ૨
 હયવરને દષ્ટે ધરી નંચ્યો તાનને પાએ :
 'રણ જીતીને આવિઓ' એમ કુંઅર બિહાય. ૩
 મયૂરકેત લેઈ બોલિઓ : 'મુંદર તોખાર
 'આ કુદ ગંગાજળ કેડે. તલોં? રૂપનો નંદિ પાર. ૪
 આધાન દીને ચલનાઃ કરી સંભ્રામ-કીવો ?
 'કેડે કુંઅર, કાણુ જૂપનો તે ઘોડો લીવો ?' ૫

- તાત્રધ્વજે જૈ તાતને પાએ નામ્નું શીશ :
 ' પાંડવનો હય, રાયજી, જોહેને ઘેચ્ય જગદીશ. ૬
 ' કૃષ્ણાનુન રણ મધે જીતિઓ સંગ્રામ.
 ' સેન્ય સકળ પ્રાજે કરી હય લાગ્યો આમ. ૭
 ' શ્રીરધુનંદન, સારથિ કરી રણ્ય પ્રાજે,
 ' તાંહાં શોભા ઘણી પામિઓ તમ કુંઅર વિરાજે. ૮
 વચન, સુણીને રાયજી પામ્યા મન ત્રાસ;
 કરમોંધેથી માળા પડી; મૂક્યો નિઃશ્વાસ : ૯
 ' અરે કુંઅર, શું કર્યું તેં દારુણ કર્મ ?
 ' શસ્ત્ર કેહી પેરે મેહેલિએ જાહાં શ્રીપરબ્રહ્મ ? ૧૦
 ' વૈકુંઠનાયક નાયજી ફુલ્લ મહારાજ;
 ' દૂલ્હવી પ્રભુને આવિઓ, કોણ કીધું કાજ ? ૧૧
 ' યદુવરને કયમ પામિએ, કીજે કોટિ ઉપાય ?
 ' ફુલ્લ જો રુખિ દેવને; હમતાં તપે કાય. ૧૨
 ' આ યજ્ઞ જજીને પામિએ સ્વામી ભગવાન.
 ' દીક્ષા લઈ બેઠા અહમ્મે, અંતરિ હરિધ્વાન. ૧૩
 ' કોણ કુંઅર, કીધું તમે એહ તાં આચરણ ચરણ ?
 ' અશ્વમેધ મિથ્યા કર્યો, દૂલ્હવી અસરણ્યસરણ. ૧૪
 ' જા રે માહારી દુષ્ટથો; ધિક્ક વુજ દર્શન.
 જૈમુનિ કેડે : દુષ્પ પામિઓ તાંહાં બદ્ધ રાજન. ૧૫
 માનભંગ સમજો થયો તાત્રધ્વજ વીર :
 ' દારુણ કર્મ મેં તાહાં કર્યું, દૂલ્હવ્યા સ્વામશરીર. ૧૬
 તાત્રધ્વજ મન્ય દુષ્પ ધરી ધરમોંધે જૈ બેઠો :
 ' અમે કારજ્ય શું કર્યું ? ' ચિંતામોંધે પેડો. ૧૭
 ગુડાકેશ પ્રભુ આવિઆ, રણ્ય વીની રાત્ય,
 યોધ સંભાળ્યા સર્વકો ' અશ્વન પરભાત્ય ૧૮

તાંહાં સૂચ્ય કાલોને દીસે નહિ, નહિ હયવર ૨૫,
 સાહામું દળ નમ્ય દેખિએ તામધ્વજ બૂપ. ૧૯
 અશ્વુન કહે : 'કૃપાનાથજી, તોરંગ લેઈ વળિઓ.
 'પ્રાક્રંભ કાણે આપૂ નહિ; એવડો કયમ બળિઓ?' ૨૦
 કૃષ્ણ કહે અશ્વુન પ્રત્યે : 'એ છે હરિના દાસ.
 'એહેના પુરમાં કૃષ્ણનો સદા કાળ છે વામ. ૨૧
 'વશવતી' ભગવાનજી, તેણે મિદ્ધિ થાય/
 'કીર્તન' નામ કયા-હરિ ઘેર્ય ઘેર્ય મેવાય. ૨૨
 'અશ્વુત', ભક્તિ એકેની ધણી દેખાડું, તમને.
 'વશ્ય કરીને નગરી મધ્યે રહ્યા છે મહુ અમને.' ૨૩
 અશ્વુન કહે 'કૃપાનાથજી, દેખાડો ભક્તિ;
 'કહેવા ધર્મ દાનેશરી, કહેવી છે મુક્તિ.' ૨૪
 નાગયજ્ઞ આગમ થયા, અશ્વુન છે સંધાતે.
 મલિન વન્ધ્ય એદિઆ, નમ્ય દેખે કે રાતે. ૨૫
 એક જમ્ય રંગી જતે પેદા પુરમાડે;
 વિપ્રને મંદિરે આવિઆ પેહેવા વૃંદરાયે. ૨૬
 સેવાવિધિ સુત નારને શીખવિ નિજ એહી.
 જોઈને આપ્યા માયસ્યા, દીગી વિષ્ણુએ દેહી. ૨૭
 તાહાંથી શ્રીયકુનાથજી ક્ષત્રીને દારય,
 હરિ વિષ્ણુ મુખ્ય બોલે નહિ સુત નર ને નાસ્ય. ૨૮
 વૈશ્ય તણે મંદિરે ગયા તાહા દીનદયાળ;
 હરિકીર્તન ને હરિ, કયા જોઈ વળ્યા ક્રિપાળ. ૨૯
 શત્રુ તણે મંદિરે ગયા, દેખાડે દેવ;
 અશ્વુન આનંદ પ્રાપ્તિઆ દેખી હરિ-મેવ, ૩૦
 સૂતધાર-મંદિરે ગયા જોયો અશ્વુન;
 હરિ વિષ્ણુ મુખે બોલે નહિ, વળ્યા જંગમન. ૩૧

- પ્રભપતિ-મંદિરે ગયા, હરિભક્તિ દેખાડી;
કીર્તન બોલે નાથનું ભણું નામ ભરવાડી. ૩૨
- તંતુકાર-મંદિરે ગયા, શ્રીત્રિભોવન-ધીશ;
તેડેને મંદિર સર્વકો, બોલે જગદીશ. ૩૩
- કંસકાર-ઘેરે આવિઆ શ્રીત્રિભોવન-તાન;
કૃષ્ણકથા વિષુ અન્યકો ન કરે ઘેરે વાત. ૩૪
- સોહોકારને ઘેરે યજ્ઞ નાંહાં સોવણુંકાર,
અનુનયન એટલે કરયા નાંહાં વિધાધાર. ૩૫
- છાના નગરીનાંહાં ફરે, મધ્ય રજની હોય,
છાના હેરીને જૂએ સર્વ વૈધગુવ કોય. ૩૬
- પુષ્પકાર-ઘેરે આવિઆ જોવા યદુરાઈ,
કંથ આગળે નારી રહી કરનાંહાં જળ સાહી. ૩૭
- કૃપાનાથજી શ્રીહરિ ધરિઆ અવતાર,
મીન કૃમે વારાહજી તેડેનો કર્યો વિસ્તાર. ૩૮
- શ્રીનરસેંહ વામન સદા પરશુરામ શ્રીરામ,
શ્રીનરહરિ પુષ્પદેવ જે કલંકી કોણ કામ. ૩૯
- અતુકમે મુજને કોડો જે રૂપ ચોવીસ,
બાહાર તેહને દેખે નહિ, અનુન જગદીશ. ૪૦
- મંદિર ડાપરે ચક્રા ન્યમ કો એ ન જાણે,
કામકળાને પ્રે ત્યજી કોણ ભક્તિ વિખાણે. ૪૧
- નળિઆં પાછાં તાંહાં કરી જલાંતરિ નિરખે;
નવયોવન જે નિરખિઆં; હરિ અનુન હરખે. ૪૨
- નારી મીની હરિ-નામથાં ન્યમ લખી ચિત્રામ.
ચલણ વલણ ગતિ તોંહાં દળી, બીમી તેણે દામ્ય. ૪૩
- અવતાર જે જે પનાયજી ધાર્યાની રીત્ય,
કથા સર્વ માંડી કરી; જેહને અતિ પ્રીત્ય. ૪૪

અર્જુન જોઈ રીઝ્યા ધણું : 'ધન્ય એહ નરેશ.
 વિપ્રજાતા વમે સહ, નહિ પાપ પ્રવેશ.' ૪૫
 એમ કેડેનાં સર્વ હરિકૃષ્ણ હવે પ્રાતઃકાળ :
 'હવે અર્જુન, આવો તમે, નિરખો જૂપાળ.' ૪૬
 છાનાં ધર મૂકી પળ્યા દિગ્ગનાં ધરી રૂપ,
 તિલક કમડાળ ડંડ તાંહાં ધરી ત્રિભોવન-ગમ. ૪૭

વચણ

ધરી આભણુ-વેશ એડેવા રાગદારે તે પળ્યા.
 જૈમુનિ કેડે છે : રાગેછ, હવે ઠાણુ રીત્યે જે મળ્યા. ૪૮

અમક ૮ મું—રાગ દેશાખ

વિપ્ર ચાલી આવિઆ રે, સભામાંહાં જોડા જાંહા રાજાન.
 કાલ્ય તેડેતી ઝગહજે રે, ઘટિકા ચ્યાર ચડ્યો છે દિન. ૧
 અર્જુન વિદ્યાધીર રે, શુરુછ ત્રિભોવનનાયક દેવ,
 અંગ તાંહાં ઝગહજે રે, આન્યા રાગસભા મધ્યે, ખેવ. ૨
 જો કર જોડિઆ રે, રામને આશીર્વાદ તાંહાં, દીધ.
 જૂપતિ કેડે : 'તજે રે કૃપાનિધિ અમ મોટો કીધ. ૩
 'મે' નવ્ય નામિજિ' રે, સ્વામીછ, પ્રથમે તમને શીસ્ય.
 'શિર નામ્યા વિના રે સ્વામીછ, કા દીધી આશીસ્ય ? ૪

દેશી ફેર, તાલ પડતાલો

'શિર નામ્યું રે નાથ, વિરાંસ્યા. દીનદયાળ.
 'નમસ્કાર વિના રે આશીર્વાદ દીગિએ તો કથમ ક્રિપાળ ? ૫
 'જન્મનું મુકિત જાએ રે, વદે એમ વેડ પુરાણ.
 'વળી નિગમ ને શાસ્ત્ર અનેક દીસો બહુ ધર્મના જાણ.' ૬
 એડેવા ધ્યન સુધીને દિન જોવિઆ;

'મધુરધ્વજ, કહું મહિમાવ.

'એ તો નારાયણનાં રૂપ જૂપાલ ત્રીજી ગાય. ૭

‘દિગ્જને પેહેલો નમસ્કાર, જૂપ-ધન્ય આશીર્વાદ,
‘તે માટે પ્રથમે રે હોએ,’ રાયજી, તેહનું નહિ’ બાધ. ૮
‘વળી રાજા વિમ્બ હોએ નોંહે, મન તેહેનું રે હામ્ય,
‘અહમ્મે દીધો જે આશીર્વાદ, જૂપત્ય, છે તમ શું રે કામ. ૯

વલણુ.

‘કામ જૂપતિ, તમ સંવાતે, આશીર્વાદ દીધો અહમ્મે,
‘યજ્ઞ કેરા, કામમાંહે’ દીધ્યા લઇ બેઠા તમ્મે. ૧૦

ઝમકે ૯ મું—રાગ [એ જ]

હવે રાયજી તાંહાં જિભા ચયા, કીધા ડંડવત ચ્યાર;
કર જોડીને સ્તવન કરે : ‘પુણ્યનો નહિ પાર. ૧
‘કૃપાનાથ, ભલે આવિઆ, કીધા પવિત્ર આજ,
‘યજ્ઞ માહારો પૂરણ થયો, સરચાં અધળાં કાજ. ૨
‘દીન જાણીને દયા કરી, ધન્ય આજનો દિન.
‘અહમ્મે અપૂર્વ પામિઆ, આમી, દર્શન. ૩
‘આહાની સુંદર કાંતિ મોહામણી નહિ ત્રિભોવનમાંહ,
‘નેત્ર ત્યારવત દેખિએ;’ કહી નમિઓ પાવ. ૪
‘આસન સુંદર માંડિઆં, બેઠા ભગવાન,
અતિ આદર ભડું ભાત્યશું પૂજે રાજાન, ૫
કુસુમ હાર કંઠે ધરેયા, કૃષ્ણાગરના ધૂપ,
વળી ડંડવત જૂપે પાંચ કરવા જોઈ દિગ્દર. ૬
જોવાને સહકો મળ્યા રાયનું બહુ ભાગ્ય,
આ યજ્ઞ તણું ફળ પામિઆ; સહ નમિજી પાગ્ય. ૭
પછે જૂપત્ય એમ જિયરવા : ‘કાંઈ માગોજી, સ્વામ્ય.
‘જેહ પદારથ મન વિખે હું આવું તે કામ્ય. ૮
— વાક્ય સુણી મુખ્ય હરિ વદા : ‘સાંભળે, નિજ જ્ઞાત,
‘દાન લેવા અમ્મે આવિઆ; છે વસમી વાત. ૯

- 'મારૂં પૂઠે, રાયજી, રખે બહોલે રે નાકાર !
 'તમે દાનેશ્વરી સાંભળ્યા, - તો આવ્યા દારજ. - ૧૦
 'આ યત મન્યો છે તે યજ્ઞી : કામ અધિક્કે દોષ.
 'આ મંડપે રૂપિ મોટા વરયા તે અદ્ધટે દ્વેષ. ૧૧
 'અહમ્મે વિદિવાતા, રાયજી, વર સાથે આંદ,
 'આનંદ કરતા આવિઆ સીમ તાહારી માંદ. ૧૨
 'પંચાયણ એક પ્રગટ્યો, ધણે મારયો સાથ;
 'એમ કરતા વર આવિઓ, રાય. તેડેને દાથ. ૧૩
 'વાધ તણી સ્તુતિ બહુ કરી તેડેનો કહ્યું બેઠ,
 'અમને આદરથું કહ્યું મન મેડેવીને બેઠ. ૧૪
 'તમે આગળે વર જિગરે તે ઠોડોજી રીત્ય,
 'અંમે તમને આપિએ ધરી અંતર પ્રીત્ય. ૧૫
 'પંચાયણ તે જિયરયો : તમને કહ્યું મમ.
 'તેણે માગ્યું તે આપવું જો ન્યમ રહે તમ ધમ. ૧૬
 'દક્ષિણાત્મ અંગ રાજ તણું મેડેરી અર્ધ શરીર,
 'મુજને આણીને આપિએ, જિગરે વર વીર. ૧૭
 'વળી અમને તેણે કયું : વામ પાસું જોડ.
 'કામ્ય માહારે આવે નહિ, લાવશે માં તેડ. ૧૮
 'અહ્યે સાજું વાધયું કર્યું તો મર મૂકાય,
 'તે માટે અંગ આપિએ, દાનેશ્વરી રાય. ૧૯
 'એ જાનવાને આવિઆ, રાય, તાહારે પાસ
 'એમ કહીને બેઠા - યવા રવામી અવિનાય : ૨૦
 'જો આમે તો અતિ લાલું, નાથે તો બળ કાંઈ?
 'કઈ કરે તાહારા અંગની તો આવ્યા આહિ. ૨૧
 'મૂપતિ કેડે : 'બેસો તમે; તમ આપૂ દાન,
 'વર મૂકાએ તે કરજ્યો, મુખ પામે જાન. ૨૨

- 'દિન આઈ ક્ષત્રી ધરે પોતાનું,' અંગ.
 'પ્રાણને આપે માગતાં દેહનો કરી ભંગ. ૨૩
 'આહણ-કામે નિર્મિઆ ક્ષત્રીના પ્રાણ.
 'આહણ-કામે નિર્મિઆ મૃત્યુનાં સ રાણ. ૨૪
 'ધન દારા મુત પ્રાણ તે દિન કરે કાળ્ય;
 'ઈછા હોય તો લીજિએ એ ઉપરે મુજ રાળ્ય. ૨૫
 'સ્વામીછ, ભસે આવિઆ, લીજે મહારાજ,
 'ભાગ્ય માહારા અર્ધ અંગનું આવે તમ કાળ્ય.' ૨૬
 આસન ફેરી બેસારિઆ 'સ્વતિ બલિએ, દેવ.
 'વેંકેરી આપું અંગ મુજ તણું તમને હં, ખંડ. ૨૭
 'સ્વામી, ઈછા માહારે મન્ય હતી: આગ્યા શ્રીગોવિંદ,
 'દર્શત નાયક પામવા પ્રાપ્તો આનંદ. ૨૮
 'સુતે માહારે ધણુ દુહાવિઆ સ્વામી દીનોદરણ;
 'તે જાણે ઈછા હતી, જૈને મહ ચરણ. ૨૯
 'ત્રિભોવનનાયક નાયછ તે સદા ક્રિપાળ,
 'ભક્તના જોય જેએ નહિ; કરે નાય સભાળ. ૩૦
 'નામ તણે આધારે જે રહે વિશ્વ મોજારણ,
 'તેક તણી કરુણા કરે સ્વામી દેવ મોરારણ. ૩૧
 'તમ દર્શને હરિ પ્રાપ્તિએ; તમે શ્રીમગદીશ.'
 મયૂરકેત ચરણે તદા જઈ નામ્ય શીશ્ય. ૩૨
 સભા સર્વ બેઠી હતી તેહ પામી ત્રામ.
 સન્મુખ થઈ બેઠા હરિ; પોઝેની મનની આસ. ૩૩
 વર્ણવણું નમર મધે દુષ્પ પામ્યું સદુષ્ય.
 મંદ્ય મધે આવિજાં જોવાને જાદુષ્ય. ૩૪
 કમોદવતી તે સ્તંભણી પામી અંતરિ દુષ્પ,
 ધશી કંચને ચરણે નથી જિતારીને મુષ્પ : ૩૫

- 'સ્વામી, નારી કંઘ બહને અગી એક અંગ પ્રમાણ,
 'અધ'અંગ નારી સદા; પુછો મોટા બાણ. ૩૬
 'કામ્યની કોય તે કંઘથી અગગી નવ્ય કાવ,
 'કામ્યની કોય તે કંઘની બદુ કરે સેવાય. ૩૭
 'દેવહતિ કંઘ તણી જૂઓને કાણ દાસ.
 'અનમ્યાએ સેવા કરી રહી અત્રિને પાસ. ૩૮
 'સાંડલિએ સેવા કરી પ્રાણ આપ્યા કંઘ.
 'રેણુકા અંગ આડું ધરૂં, ચાલી ધમને પંથ. ૩૯
 'દમયંતી વન્ય સાંચરી સાથે નગરાગન,
 'અધવન્ય મેડેલી વન્ય મધ્યે, નવ્ય સુટપું મન. ૪૦
 'તારામોચની કંઘની બદુ કરી સેવાય.
 'વેદેહી રામસેવકી ચાલી વનમાંય. ૪૧
 'તે મા' હું સેવકી વીસારો તમ કાંય ?
 'અધ' અંગ મૂદને આપિએ, દિનના કરમાંય. ૪૨

વલણ

- 'આપો, કૃપાનાથ, મુગને, તમારી દામી સદા.
 'પંચાયણ મૂદને દેખશે તે શિદિ બદુ પામી સદા. ૪૩

ઝમક ૧૦ મુ—રાગ કેદારેશ મારુ :

- પરમ સાધવી ગુણવંતી એણી પેરે જોતી સતી :
 'સેવકી કુમુદવંતી નમ ચરણની રે. ૧

- દાન—'ચરણકમળની દાસ સદા હું અધ' અંગે તે નારી.'
 એણે સમે તામ્રધન આપ્યો : 'આ તાતજી, કાંત્ય તમારી. ૨
 'માહાઈ અંગ આપું જે દિનને; પિતાપુત્ર એકરૂપ,
 'પંચાયણને-અર્થે, તાતજી, નિમ્ન પુત્ર-સ્વરૂપ. ૩

- ‘હું જાણતો’તો અંતરમાંહે : ધન્ય કુંઅર રોહિદાસ,
 ‘પિનાભકિત જેણે જાણું કીધી; અંતરમાંહાં તેનો વાસ. ૪
- ‘હું જાણતો’તો : ધન્ય રાધવજી; આગા પાગી તાત,
 ‘ચૌદ વરસ રહ્યા વનફળ-આહારી, ધન્ય લક્ષ્મણ એ બ્રાત. ૫
- ‘હું જાણતો’તો : ધન્ય ધર્મોગદ પિતા-વચન, કોણ કીધું,
 ‘કર જોડીને જિભો રહી, અંગ પ્રાણ લગે શિર-દીધું. ૬
- ‘હું જાણતો’તો : કુશકેતનો તન ધન્ય કુંઅર ધન્યકેત,
 ‘તાત-આગા શિર ધરી વન આલ્યો સ્ત્રી સમેતઃ ૭.
- ‘હું જાણતો’તો : ધન્ય એ ગાંગેય, ભક્ત પિતાનો જે હોય,
 ‘અનેક પુત્ર હજ્યા છે આગે, એકેની જોડે નહિ કોય. ૮
- ‘તાતને અર્થે તન્યું રાન્યસુખ, તથા નારી ને સંતાન;
 ‘દીમરતનયા માતા કીધી, ઘેરય ચંતુન રાજન. ૯
- ‘તે મટિ તાત, આ અંગ તમાઈ આપો, વિપ્ર લેકને સધાવે,
 ‘આહાર આપે જ તે વાધને. એ વરને મૂકાવે.’ ૧૦
- એમ કહીને ચરણ નમિઓ : ‘શીઘ્ર તાતથા દીજો’
 ‘એણે સમે નારાયણ બોલ્યા : ‘અહમે માત પુત્ર નવ્ય લીજો. ૧૧
- ‘વળી વાધે અગને એમ કહ્યું : અર્ધ મયૂરધ્વજ-અંગ,
 ‘બીજું માહારે કામ્ય ન આવે, રમે લાવતા સંગ ! ૧૨
- ‘વળી વાધે એમ કહ્યું છે : માતાપુત્ર એ અર્ધને કરવત તાણે,
 ‘પાછા વળીને તમ્હે આવળ્યો, જે કોય નેત્રમાંહે જળ આણે. ૧૩
- ‘એટલાનું આપ્યું નવ્ય લીજો, જે આપે કરમાં રોઈ,
 ‘તેહ તણું તાં દાન ન લીજો, જે આપે મોહો જોઈ. ૧૪
- ‘દીર્ઘ બોલાવાને જે આપે તેડેનું મિથ્યા દાન.
 ‘કૃપણ તણું આપ્યું નવ્ય લેવું; વિપ્રને ધરવું રાન. ૧૫
- ‘અભિમાનીનું દાન ન લેવું; કોધે આપે જેહ,
 ‘કોહોનું અપાળ્યું જે તાં આપે, દાન ન લેવું તેહ. ૧૬

'તેભાંડે અતિ આદર સાથે જો, જૂથતિ, મૂહને આલો.
 'તો રાગજી, શીઘ્ર આપિએ, નહિ તો વાંદ-જો દાસો?' ૧૭
 રાગજી કેડે છે: 'હા સ્વામીજી, અંગ આપું છું તમને,
 'ભલે પધારવા કૃપાનાયજી સનાય કરવા 'અમને.' ૧૮
 બલિધ્વજ મંત્રી જોવાવ્યો: 'જુગ્મ રથભ જોડોડાવો,
 'તીમધાર તંતા શુદ્ધ કેડું કરવત 'શીઘ્ર અણાવો.' ૧૯
 'નિષદ બંધ કરી મૂહને બધો, 'કરવત મેડેલો 'એડેવું,'
 'પુત્ર કામ્યનોના કૃપાં એડેતાં જુગ્મ આગ ધાયે તેડેવું.' ૨૦
 એડેવો સોર થયો નગરીમાંદાં, 'પણાવણ' સર્વ ધાયે:
 'દાનમાંડે' અંગ અર્ધ આપ્યું, 'કરવત મેડેલો રાય.' ૨૧
 નર નારી જોવાને મળિઆં, મંડપમાંદાં નહિ માંગે
 મહા પવિત્ર વૈષ્ણવ છે રાજી, લેશ નહિ અનુરાંગ. ૨૨
 સુર નર જોવા અંતરિ આપ્યા દાનેશ્વરી અતિ હિમ્ર,
 તે રાગજીનું ધિર જોઈને અર્જુન યથા મન્ય વિમ્ર: ૨૩
 રાજ્ય ચક્ર અગે શુભ માળા તુલસી ટોડર ધરિયાં,
 અરણ્યમૃત-પ્રાશન, દિગ્ગ પૂજી, મહા દાન તાંદાં કરિયાં. ૨૪

વૈષ્ણવ

મહા દાન તાંદાં કરિઆં રે; પછે મયૂરધ્વજ સત્વર થયા,
 જૈનુનિ કેડે છે રથભ જોડે તાંદાં બંધાવી જિઆ રથા. ૨૫

અમક ૧૧ મુ.—ગંગ વિરાડી

તાંદાં વિમ્ર લે એમ વાણી રે:

'મેડેલો કરવત રાયજીને આપ્પી રે.

'એક પાંચા કુંઆર રેડે તાદારો રે,

બાઈ, અર્થ સરે જ્યમ માદારો રે. ૧

‘માતા કુંઝર મળી કરે કામ રે,

પોહોંએ માહારા મનની હામ રે.’

શ્રીકેશવ કૃષ્ણ, કૃપાળા રે; શીઘ્ર, તેજસ્વી કૃષ્ણ ભૂપાળ રે.’ ૨

‘તાંહાં કરવત કર અહીં લાવો રે, રાય, રાણીને બોલાવો રે.’

આવી કરવત તોળ્યું છે રીરા રે, હરિં ભયહતાં જગદીરા રે. ૩

તાંહાં શ્રીહરિ અશ્રુન જોય રે;

મન્ય દેખીને આગળ હોય રે.

‘આમ કામ કરે કરુણાવંત રે,’ અંતરિ કેડે દેન અનત રે.’ ૪

રુખિ બેઠા જે મંડપમાંહે રે, સહકા જાળે વેકુંદરાયે રે:

‘આ કામ-કરતા કોણુ હોય રે?’

સર્વ જન બેઠા દષ્ટે જોય રે. ૫

‘રાજા નિર્મળ ને ઉચ્ચ મના રે,

કોણુ લખિઓ લેખ વિધાતા રે?’

‘હવે કરવત મેલી તાણે રે, જે તપસમાંહા કો આંસ આણે રે, ૬

‘તો અધવચ્ચ મૂકીને જોએ રે,

આં દૂહવી તપસને કૈહિએ રે.

‘મર્વ દેખતાં કેડે છિએ અહમ્મો રે,

પછે રમે દૂભાતા તમ્મો રે!’ ૭

જન્મેજન્મ કેડે : જૈમુન્ય રે, મુખ્યે રમ કેડેવો રાજન રે?

કળા માંડી દીસે જેડેવો મોર રે, જેહવું મુખ અંધ અંધાર રે, ૮

મુખ થયું છે કમળવત ત્યાહારે રે,

આમ્નું નિલવટે કરવત જાહારે રે.

કેટલા જન અવનીમાંહાં ઢળિઆ રે,

કેટલા દુઃખ પામીને વળિઆ રે, ૯

રવિ આપ કંપ્યા ત્રેણીવાર રે, વિષુ વાઘળ સયો અંધકાર રે.

જોઈ બાળ નર નારી ધૂળે રે, તેડેને એકે કામ ન મૂકે રે. ૧૦

એમ કરવત હેઠું જિતરિજિં રે, કંદ મળા મધે પરવરિજિં રે,
ત્યાહારે ધાંટીમાંમાં ૮૬૫૬ હોય રે,

દાબી આંખેથી પરિજિં તોય રે. ૧૧

વિપ્ર કેહે : 'વેરેરા તમે શંકાં રે,

જૂઓ રાયના નેત્રમાંડિં આંખુ રે,

'નવ્ય દાન રોનાનું લીજે રે; એહ માગે તેહને હવે દીજે રે.' ૧૨

એમ કહીને દિવ પરવરિઆ રે; પાપ તતપર વૈને બરિઆ રે.

મેહેલી કરવત પુત્ર ને માત રે,

નગ્યાં જે પ્રાણજીને પાગે વિખ્યાત રે. ૧૩

જૂપ કેહે : 'તે આંખે, સ્વામી રે,

શા માટે વળ્યા કુખ પામી રે?'

ત્યાંહાં વિપ્રને તેડી લાવે રે, દિવ કોધાતુર થે આવે રે. ૧૪

કાઠી કરવત બીડયું છે શીશ્ય રે,

તવ બોલ્યા રતનપુઁધીય રે :

'કૃપાનાથ, ન પામેા ખે રે, કહું આંખુ પડપાતો બેઠ રે. ૧૫

'વામ પામું ઝએ એમ સ્વામિ રે :

હું તો નાન્યુ વિપ્રને કામ રે;

'નિમાંસ્ય દયું હું આજ રે, તે માટે ઝએ છે, મદારાજ રે. ૧૬

'ઉપકારિં એહેલી ધાશે રે,

યસ બ્રમણા તણું બોલાશે રે.'

રાયે કહ્યું : તમે તો બલ્ય રે, હવે કામ કરી લો હત્ય રે.' ૧૭

પછે ફરીને કરવત ધરિજિ રે, અર્જુન-અર્થે એમ કરિજિ રે :

'બલોા મંત્રેશ્વરી તું ધીર રે; તુજ સંરખો નદિ ઠા વીર રે.' ૧૮

કરવત તાણે સુત ને નારી રે : 'કરુણાનિધિ દેવ મોરારી રે,

'બપદરણ્ય જૂર મગવાન રે, સુખનાવક સામગવાન રે. ૧૯

'કષ્ટદરણ્ય કૃપાનિધ્ય રે, દેવ દાયક-ગગ મદાગુણ્ય રે.

'લક્ષ્મીવર દીનોદરણ્ય-૩, કુખદરના અસરણ્યસરણ્ય રે. ૨૦

‘મીન કૂર્મ’ વારાહ કેહે રે, નરસંહજનો પાર ન લહે રે,
‘વામનજી શ્રીપરશુરામ રે, સીતાપતિ સુખ વિશ્રામ’ રે, ૨૧
‘દેવકીજી-નંદન નાથ રે, પ્રજાવાસી વૈષ્ણવ-સાથ રે,
‘કરે પાંડવ નાથ કૃપાય રે, પ્રભુ આવશે અમ પુરમાં રે. ૨૨
‘ત્રિભોવનનાથક નાથ રે આવી સાહારો કુંઝરને હાથ્ય રે’.
કરે કુમુદવતી મુખ્ય જાન રે; બિર્ધ રામ થયાં ભગવાન રે. ૨૩

વલણુ

બિર્ધ રામ થયાં ભગવાનજીને, નેત્રમહિં જળા બરે.
જેમુન્ય કેહે છે : મયૂરધ્વજને નાથ નેત્રસુધા ધરે. ૨૪
૩૦૬

ઝમક ૧૨ મું—રાગ માર, યોષૈ

શ્રીભગવાન બયહરતા હરિ નાથ રજા રૂપ એકેવું ધરી.
સ્વામ સજળતન શોભિનરૂપ લોકલોકચ-પોપણ સુંદર ભૂપ. ૧
વિકસિત નેત્રકમળ, ભુજચાર શંખ ગદા કર ચક્ર અપાર,
પંકજ રમ્ય, પીતાંબર ધૂત, મકરાકૃત કુંડળ અદ્ભુત, ૨
મણિમય મુગટ રતનમય હાર, મધે કૌતલ્ય કેરો ઝાતકાર,
શ્રીવશ્યસાંછન-શોભિન દેવ પ્રગટ્યું ૩૫ તદા તતખેવ. ૩
વૈકુંઠનાથક ત્રિભોવનધીશ આગળ્ય વાહન શ્રીજગદીશ.
કરવત શીઘ્ર ગ્રહ્યું જઈ નાથ, અંગ મુખ મરતક દેરચો હાથ. ૪
પોતા તણું માંડેં ધરિણી તેજ, પછે આલિંગન દીધું હેજ.
પંચમગ સ્વર પૂરચો હરિ, પુષ્પદૃષ્ટિ અતરચી કરી. ૫
‘જય જય’ સ્તવન મોલે મુખ્ય બહુ;
રાવને જોવા મળિજો સહ.
ઈંદ્રાદિક સુર આવી રથા, અનુન રૂપ હવ તે થયાં.
તામ્રધ્વજ ધરિઓ હરિ રૂદે. કુમોદવતીને ‘જય’ વાણી વહે.
કૃપાવંત મોટા રાજન ત્રૈલોક્યમાંડેં. બહુ ભગવાન. ૭

- મુર સધળા બોલ્યા આશીસ્થ, પ્રસન્ન થઈ બેઠા જગદીશ.
 મયુરધ્વજ મુખ આગળ્ય લીધ, મહાકૃપા પ્રભુએ તવ ક્રીધ. ૮
 પરસ્વેદ મુખ્ય હાથે જોઈ, પ્રભુએ પીનાંબરે લૂછ્યાં તેડ.
 ચમર કરે મદી ત્રિજુવન-ધણી, ક્રિપા રાયએમ દીધી ધણી : ૯
 'તમ ઘેરે સદા અમારો વાસ; માહારા ભક્ત તણો છું દાસ.'
 તવ મુખ પામ્યા સર્વે માન, નમ્યા નાથને સહ રાજન. ૧૦
 કરે રાવન દ્વિજ પાખણે મળી, દે અભિષેક મંત્રથી વળી,
 નારી નગરની મળી અનેક ગાયે ગીત, ન લાભે છેક. ૧૧
 કનકથાળ મુક્તાકળ ભરી આવી, વધાવે સર્વ મુંદરી.
 સુભટ માત્ર રાજના જોઈ, નમ્યા પ્રભુને આવી તેડ. ૧૨
 જયજયકાર થઈને ગ્લેહા, તાપ ગોક મહાકોનો ગયા.
 એ દંડવત કરી પ્રણામ પછે પૂજિઆ મુંદગમ્યામ. ૧૩
 ચરણામૃત ધર પાવન ક્રીધ, વસ્ત્ર માત્ર પ્રભુને કરચ દીધ.
 અર્જુન મેળવિઆ કર મહી : 'એ શૂપતિ-હર્મિનાપુત્ર મહી. ૧૪
 'અર્જુનનામ મુધિ નર-પ્રાન, પાંચ અંધવ, ઘેરચ કુંતીમાન.
 'કર્યું સંધાર તણું જે ડર્મ, અશ્વમેધ આરંભ્યો ધર્મ. ૧૫
 'તે હવે પૂઠે આગ્યા અભે, આજ તોરંગે મલો છે તભે.
 'મહાયુદ્ધ તાત્રધ્વજ થયું, સેન્ય મુકળ મૂર્છાગત્ય ગયું. ૧૬
 'એ તાત્રધ્વજ વારચો દીન,
 અમ્મો છું ચરણકમળ-આધીન,'
 મત્રી 'સુત, સાથે રાજન રથ જોડી અર્જુન ભગવાન, ૧૭
 મહા સંપ્રાપ્ત હવે છે જાંલ
 આગ્યા મયુરધ્વજ શ્રીહરિ તાંડ.
 પૂરી થઈ તણી ધૂન્ય મુખ્ય, સહકોને તાંડાં આપ્યું મુખ્ય. ૧૮
 પરસ્પેરે મળિજી સર્વકાંચ, પ્રભુમન વૃષકેન જે જોય.
 સુભટ માત્ર આવીને નમ્યા, તાપ અંતરના સહને સમ્યા. ૧૯

સકળ યોધ અણુન અંધાત્ય આગ્યા નગરમાહાં વૈકુંઠનાથ.
 ભક્તિ ભૂપતે કીધી ઘણી, સુખ પામ્યા અહુત્રિભોવનખેલી. ૨૦
 સત્વળું એન્ધ થયું રણિઆત્ય; મેત્રા કીધી નાનાભાત્ય.
 ખાત્ય પીળ્ય નાનાવિધિ અન્ન,

અહુ પ્રકવાન શાક ભોજન. ૨૧

ખડુઅંદન વિધિકુસુમ અપાગ, નાનાવિધિ ન્ધરિઆ શશુમાગ,
 તામોળ તૈન કૃષ્ણમાગ ધૂપ, યોધ અમાગ્યા કાંતિઅરૂપ ૨૨
 કુસુમ ધીજણા વાળા તણા તેણે વાયુ ઢોળાએ તણા.
 અનેક તૂનાયાં પર્યંક પાર્ટ, સુખમિદ્રા ક્ષીઢોળાંખાટચ. ૨૩

“દિવ્યદૃગ્યદ્રૂવા ચિત્રિન દામ, મુક્તોક્ષળના નટકે દામ,
 એમ મહાકાની સેવા કરી કૃપાનાથ સતોષના હરિ. ૨૪
 ભલી પેરચતી ભક્તિ કરે,

એડેના અભિવાંખ કૃણુ ચર ધરે.

ગજ હય વૃષભ વેમરચિત્તરા, પોખ્યા મુખ મીચાણા પ્રગ. ૨૫
 વલણ

પોખ્યા મીચાણા પચાયણ શાફલ મગજ સતોખિઆ.
 ને ને આહાર જેડેને ઘટે, તે તે આપીને પોખિઆ. ૨૬

છમક રૂડ મું—રાગ ધન્યાશ્રી

મયૂરવજ્ર કેરો પૂરણ જગ હ,
 સુર મહ પાંખ્યા હવ્યના ભાગ હ.
 હયને ધ્યાનિક હવ્ય હોમાણું હ;

પ્રભુની દણે ઉત્તમ ભાવ્ય હ. ૧

દાળ—પ્રભુની દણે ઉત્તમ ભાવ્ય; રમ તાંદા મળજો થયો. ૨

કાટિ જન્મનાં પાપ ટાળ્યા, તામ અંતરનો ગયો. ૩

- પુષ્પવૃષ્ટિઃ અમરે કરી, આશિસ્થ્યે જોડેલાં હૃદય, ૧
 બ્રહ્મા શંકરે આદિત્ય મુંડ, જયે વદી રાગિઆ ચંદ્રે ૩
 અનેક આપી દાન રથ સતોષિઆ રુષિજનન ૪
 પછે અવબૂચ આન કીધું, રુષિ થયા રાજન ૪
 વેદમંત્રની આશિસ્થ્ય હીધી, વધાવ્યા તાંદાં જૂપ, ૫
 પ્રભુતે સરણે તથા પછી, વ્રાધિજે તન રૂપ ૫
 પ્રભુ આપે સેન્ય અનુન, આદે રાજા જોડે, ૬
 નાનાવિધિ શજાગાર આવુધ આપિઆં મરે, તેડ ૬
 અનેક કથાં હસતી ઘણી રથ, તજો નાવે માર ૭
 અનુનને કરય, સમર્થ, સાંનિધ્ય વિશ્વાધાર, ૮
 ભંડારમાંકે જે ધન હતાં, તે સમર્થે ભેવિંડ, ૯
 ઉત્તમ પદાર્થ સર્વ સોંપી, પામિઓ આનંદ ૯
 કુંઅર સાથે અથ અણાઓ, સમર્થો મહાગજ, ૧૦
 રાજા સુત ચરણે નમ્યા, પોદોના મનોરથ આજ, ૧૦
 અનુન આનંદ પામિઆ, જુદું મતોખાણા નાય ૧૦
 આનંદ સફળ પામિતો, હવે પાંડવ રજો સાથ ૧૦
 કામ્યની સુત મયૂરધ્વજ, જે બલિધ્વજ પ્રધાન, ૧૧
 સેવા કરી બહુ પ્રભુની, સતોષિઆ ભગવાન ૧૧
 શ્રીભગવાન કેરે હૃદયે મુંડેરજનને, તમોગિ જે વાલ્ય ૧૨
 આંદાં વડી જે અથ મેદેલો, પાંડવ કેરે કામ્ય ૧૨
 તોડે આળી પ્રભુ આજે વધરયાં જૂવળ બચ, ૧૩
 પૂજા કરીને પંચ બોધ્યા શાંભિયાં જે દિવ્ય ૧૩
 તાંદાં વિવિધ્ય પેરયની કરી પૂજા, મેરેલિઆ તોડે ૧૪
 તે પૂઠે રજા હકારિને, તેડી, મયૂરધ્વજ મંત્ર ૧૪
 શ્રીકૃષ્ણ અનુન સુખ માથે, મયૂરધ્વજ પરિવાર, ૧૫
 સેન્ય સજાં હકારયા, આગમ્ય કરયા તોખાર ૧૫

વાળિંત્ર વાળે વિવિધ પેરચનાં, મહા માંગલ્ય થાય.
 અશ્વ ત્યાંહાંથી જ રહ્યા, વીરવર્મા નામે રાય. ૧૬
 આખ્યાન એહ પૂરણ થયું, વિધ્યુભક્ત તણું ચરિત્ર.
 હરજી-મુત કેકેઃ દાસ હરિનો, અશ્વમેધ પવિત્ર. ૧૭
 ત્રણમેહે પદ્મધ એહમાંહાં, જમક તેર રસાળ;
 હરજી-મુત કાહાનક-પ્રણ, ભક્તને વશ ગોપાળ. ૧૮

|| વલ્લભ ||, || ||

ભક્તને વશ ગોપાળ સ્વામી. સદા કરુણાકર હરિ.
 કાહાનજીને રુદ્રે નાર્યું, રોકેન્થો સદા કાળ નેહ ધરી. ૧૯

૧૩. વીરવર્માનું આખ્યાન

૧૩૭૭ ૧ છું—સર્ગો કહેવારો

૧૪

શ્રીદામોદરજી સ્વામી, તમ ચરણકર્મળ મસ્તક નામી,
પામી ને હરખે સ્તવું જશ હરિ તણા રે.

ઢાળ—શ્રીનરહરિના મુણને સન્નિધે, વંદી ગુરુજના પાય.
કોટિ કલ્પના કળિમળ ત્રામે, નામે મન શુદ્ધ થાય.
તત્ત્વ નામ ત્રૈલોક્ય પ્રભુનું, યજમાર તે નામ.
નામ—જપે નાણા તીર્થ સર્વ, વ્રત તે નામે ઉદ્ધામ.
નામ જપનાં મન શુદ્ધ થાયે, મગ્ન છવ પાવન.
સાધન એક તેક ના નાગી, જે બળિઆ જુગજીવન.
મૂર્તિ બેઠાં પ.યે આલનાં, રસનાભે, હરિગુણ દેહે.
નામે કરીને અર્થ કામ મોક્ષ ફળ, ચાર પારથ લેહે.

* ૩ ના કડવાના અત મુધી દરેને 'કમડ' કહેલ છે; ૪ યાને
અંત 'કડવા ૪' એમ લખેલું છે, વળી આ આખ્યાન પૂર થાય છે
તે હલ્દી દ્વારેમા '૧૬ કડવાં' તું કહ્યું છે, તેથી કવિને 'કડુ'
૯૯૮ માની પહેલાં ચારેને પણ 'કડુ' થી અહીં નોંધું છું.

૧. હવે આખ્યાન વિરવર્માનું કહેવારો

- નામે કરીને વાવે મર્જના, જિયું રે આસન પામે.
 જે હરિનામ તણા રે સ્નેહી, તેહેને સહકા મરનક નામે. ૬
- હવે શ્રીમહાભારત-અધ્યયન, વીરવર્મા-આખ્યાન,
 પાંડવ કેરો હય બાંધ્યો તેણે, રણ આગ્યા ભગવાન. ૭
- જૈમિન્ય કેહે છે જન્મેજયને, એહ પ્રાકમ-વિસ્તાર.
 કર્મકાંડની માંહે કથા છે, તે તમને કહું સાર. ૮
- બેઠું કર જોડી પાવ નમી કેહે, જન્મેજય રાજનઃ
 ઉત્તમ કથા મૂળને સંભળાવી, અવિતન્ય માહાદ્ય ધન્ય. ૯
- રત્નપુરથી બેઠુંએ હય મેહેલ્યા, એહ કથા કોહો, રવામિ.
 પરિક્ષત રાગનો સુત જાણિયો, ચરણે મરનક નામિ ૧૦
- જૈમિનિ કેહે સુણો, પરમ મુભાગી, શ્રીહરિ કેરા દાસ;
 યુગ્મ હય પ્રજાને મેહેલ્યા પ્રીતે નિશ્વાનામ. ૧૧
- નિનવટે પત્ર મનોહર બાંધી, પૂત્યાં અંગોઅંગ;
 મયૂરવજને ઘેરથી મેહેલ્યા, પિતા-પુત્ર બે સંગ. ૧૨
- અતુરાંગ દળ કેહે આપું, અર્જુન કેવળ ધ્રુવ,
 અનેક બળિઆ સુભટ સંઘાતે, જેહેનાં જીવ પ્રાકમ. ૧૩
- ચોહો દિશમાંમાંથી દળ આલે છે; વાજિત્ર વાળે પ્રોહ;
 તે દળને જે નિરખે આવી, તે ધર્ષ રેકે દિગ્મદ. ૧૪
- શ્રીભગવાન-સંઘાતે અર્જુન ગોભા પરમ વિરાજે.
 તે દળ આગળ્ય શંકર સુરપતિ દેવ તણું દળ લાજે. ૧૫
- હવે તોરંગ ચાલી તાંહાં પોહોતા, સાગરવનપુર એક જાંહ
 વીરવર્મા એક ચરશિરોમણિ રાજ્ય કરે છે ત્યાંહ. ૧૬
- તેહેને નગરે જૈ પોહોના; તે કેહેવો છે શૂંપ?
 નગર સર્વને સખા મિત્ર યુગ; દળનું કેહેવું રૂપ? ૧૭
- મણિ જડ્ય તે નગર વિરાજે, સુવર્ણ ધણા અવાસ.
 વિષ્ણુભક્તિ સહકાને વક્ષભ, કૃષ્ણ-ચરણના દાસ. ૧૮

તેહ નગરમાં જરા ન પેમે, અઠાણે નાવે મરણ.
 યોહો પગે ત્યાંમાં ધર્મ, મંપૂરણ એકેનું રાય-આયરણ. ૧૯
 એકે રાગ દેશમાં નાવે, મોટી એહ કૃપાય.
 સંયમનીનો ધર્મ રાજ તે જ્યામાત્ર છે ધરમાં. ૨૦
 તે માટે તે રાજ મોટા, તેડેનું જિપગ્ય શ્રીમ્પે,
 પણ તે મોટા બહુતરાજ તે અંતરગ્ય-ગગદીય. ૨૧
 મેન્ય મળજ યોદ્ધા છે માધક ધનુર્વિદ્યાના બેદ.
 તે રાજ મંધાતે પરદળ કોય કરે નહિ છેદ. ૨૨
 કેટલા યોધ નગર આગળે તે હયવરને નિરમે.
 અશ્વમેધના ઘોડા જોઇને મેન સંધાતે હરખે : ૨૩
 'અશ્વમેધ કોણુ યજ કરે છે અગ્નિની કો મોટા !
 'આંહાથી અશ્વ ગાંધ્યા નમ્ય છુટે; યજ આરંભ્યા ખાટા. ૨૪

વલ્લભ

'યજ આરંભ્યા ખાટા કે; ' દોરી રાય પામે જે રજા.
 ઘોડા દેખી જોધ મધળા યુદ્ધને સાંપ્રત્ય થયા. ૨૫

કેહનું ૨ છું—રાગ રામગ્રી

તે રાજને મંત્રી ચાર છ,
 તે બળિઆ ધણુ, બૃધ અપાર છ.

મન નામે તાંમાં મંત્રી જોવાઓ છ,
 પત્ર હયનાં મહી રાય કહને આઓ છ :

'વાંચો પત્ર ને કોણુ નરેશ છ ?

કયમ હય આપ્યા આણે દેશ છ ? ૧
 હાજ—'કયમ દેશ જોનાંથી આપણો અશ્વ કેહી પેરે જાય ?

'જૂઓ, કોણુ લખ્યા છે પત્રમાંમાં હરિ; હરો કોરણુમાય ? ૨

'બાઇઓ, તાં કૌત્યક નથી દીડું, હય મેડેવ્યા છે જોડય. ૩

'સાથે જોઈ અશ્વમેધ જળ્યા તણુ એડેને કોડ. ૩

- ‘એ અશ્વ બધાની નગી પાગ આયા મેલો કામ
‘શણગાર એકેના ડિતારી હવે અશ્વ માગે ગમ્ય’ ૪
- મત્રી કેડે છે ‘ગાયત્રી, હવે પત્ર સુણિએ / એક
‘માડે કૌત્ય સમગ લખિજ, સામગોને તેક ૫
- ‘પત્ર બપરે જે લખ્યા છે—મધાતે ભગવાન
‘એ’તા કૌત્ય મળગ ભામ, આભગો, ‘ગગન’ ૬
- જૈમુનિ કેડે છે રાયજી, તેડેને ધર્મ છિ જ્યામાત્ર
તે / માગે હકે ધણુ, બુ. બગે ભરિયા માત્ર ૭
- બપર હોયે બળિયા તણુ, તેડના ધરાએ ન છમે ચરણ
અભિભાને હોડે આવરયા, હવે કોણ પમાડે મરણ? ૮
- હીણુ—બુધ્ધના મન, તણા તે એકેવા હોય વિચાર
પાડને શિવ નાય ગાજે, તેના, માણ એક તોખાર? ૯
- ‘હગિતનાપુર તની—ગગા કેડે પાચ પાડવ વીર,
અશ્વનની જોડે મન એક છકા સ્યામશરીર, ૧૦
- ‘અશ્વમેધ તેણે આરબીને મેકેલ્યો છે તેણે વાલ્ય
‘મધાતે રાગ ધણા અશ્વન—રક્ષા કાજ, ૧૧
- ‘પ્રહુમન કુચર સધાતે કૃત્યભા ને અર્નરુદ્ધ,
‘સાતિનડી ચાલ્ય મકામળિઓ મેનણ મહાબુધ્ય ૧૨
- ‘કણુકુચર વૃષકેત મૌર્ધ અનુગાનવ છે ત્ય
યૌવનાશ્વગાય મુવેગથ, બિગથા જ્યમ આદિત્ય ૧૩
- ‘નીનધનજ હસકેન મળિઓ બસ નાહનગથી,
‘મયૂરધ્વજ ને તામ્રધનજ એ તા જણ્યા છે માહ ૧૪
- ‘ત્રેનોકચમાડે એક અશ્વન, તેડ તણા રૂનત,
‘બળિઓ હોય તે એકેને ધાવ બ પારવ આણે અન, ૧૫
- ‘બનકીણુ હોય તે નમે ચરણે ધન એન્ય સધાત
‘બળિઓ બાવે અશ્વને, રણે યુદ્ધ કરે બની ભોત્ય’ ૧૬

- એહેવું સુણતાં રાવ કાપ્યો, બહુ ચઢી છે રીસઃ
 'અરે, અશ્વ બાધો હામે જઈ; ભડે આવિઆ જગદીગ. ૧૭
- 'આજ સુદ રણ વિષે કરવું; આ યોધ સધળા સંઘ;
 'મારે જઈ એહેવો કરો, જૈ પમાડા દળ ભંગ.' ૧૮
- મુંછે વળ ભરી 'બોલિએ:હવે અશ્વ આન્યા હામ્ય.
 'આજ રણ જૈ રથું એહેવું, જે સુર. જૂએ સંભામ.' ૧૯
- જિહજે આમન થકી તે; સગળ નાંખે હાય;
 પોતા 'તણો તાં વદારીને સજ કસ્યો છે સાથ. ૨૦
- ચોધે સવળા મજ થયા, તાંહાં સજ થયો શૂપાળ.
 તે ગીર દીમે વાઓડા, જયમ વન દાવાનજ 'કાળ. ૨૧
- તહેને દેખી પાંડવ કરા ચોદા હતા જેહ,
 તારંગ માંખી પાથને જૈ જલિ કીધું તેહ. ૨૨
- તે સાર્ભંગી અતુરાગ દળસ કુંતીનંદન 'ખેવ
 અશ્વ હકારી આવિઆ રણ મધ્ય શ્રીકૃષ્ણદેવ. ૨૩
- 'ધર્મ સર્વ કંપિત હવી; મજ અશ્વ રથના થોખ.
 તે સેન્ય દેખી ધણી આન્યા સર્વ લોકાલોક. ૨૪

વલણ

- 'સુર નર સુનિજન સર્વ તાંહાં જોવાને આવી રથા.
 અણુન કેડે સેન્ય દેખી સર્વ લોક આમન્ય થયા. ૨૫

અમકે ઉ જીન-[રાગ એ જ], હંસનંદન તાલ

- 'પાંડવમેન્ય જોવા મળ્યા જન તાંહાં મર્વ કાવ.
 'સેન્યવંદન-૨ગ જોઈને સર્વ આમન્ય લેાય. ૧
- બદનનિક દંડી ધણા, રથ જટિન-સુવર્ણ,
 મણિ જડિઆ ઝળકે ધણું, મળે સંવિકિરણ. ૨

- અનેક તોરંગ અભિનવા, તેડેના જડુ રંગ.
 આયુધ વાગા, શોભિતા, મુર સરખાં અંગ. ૩
 પાળા, આગળ્ય શોભિતા, નેહેવા અસવાર,
 વાગિંત્ર વાગે અભિનવાં, દળનો જડુ ભાર. ૪
 ધ્યક્ષ ફરફરે અભિનવી, જડુ ચમર દળાય.
 અશ્વનના મુખ આગળે જડુ માંગણ ગાય. ૫
 કૃષ્ણાગર મેડેકે ધણાં ચૂઆ ચંદન વાસ;
 કુસુમ ટોડે કસ્ટૂરિકા, 'મન પામે ઉશ્વાસ. ૬
 પવન ધૂણી 'તે તૈલ વાસના તે તો ચામે' ફર;
 મહ નેઈને રીઝિયા, તે દળનું પૂર. ૭
 એણી પેરે આવી 'રણ' અશ્વન-દળ તાંહ.
 હવે વીરવર્મા યુદ્ધને ચડ્યો પુરમાંહાંયી આંહ. ૮
 મેન્ય અસંખ્ય 'તેહ તણું, જડુ વીરે વીર;
 જાણે સાગર સિંધુમાંહાં લેઈ ચાલ્યો નીર. ૯
 મેન્ય સખાયન સર્વશં વાગાં નિશાણ.
 રણમાંકે દળ આવિકાં કાણુ રીત્ય પ્રમાણ. ૧૦
 એમ રણમાં આવી રત્નો જડુ 'કુકુભિ-ધોર.
 રાંખ તણી ધૂન્ય અતિધણી, સંહનાદના સોર. ૧૧
 અધિપત્ય સંચમની તણો આઘ્યો જળવંત,
 મૃત્યુ કરી મુખ આગળે સંઘ્યે રોગ અનંત. ૧૨
 છત્ર તણી સંખ્યા નહિ, ધરિઆં રોગરાજ;
 દળ લેઈ આવી રહ્યો રણુ શતવા કાળ્ય. ૧૩
 દળ સપરાણું નિરખિગિં, અશ્વન કેડે 'નાથ;
 'રોગદળ લેઈ આવિઓ, ન્યમ મોડે સાથ. ૧૪
 'આ પાંચ મુભટ મોડે' આગળે એડેનાં કાણુ નામ?
 'કારણ' કોડો એ પ્રશ્ન, કેડેના સંત્રામ. ૧૫

- દુપાનાથ એમ બેનિઆ : 'મુજો, અમુન' વાવય; ૧
 'પાંચ કુઅર રાગ તણા; ' કેડે સારિંગપાવ. ૧૬
 'નામ' મુનોલી 'મુન વડા' રાયને, અમુન. ૧૭
 'સરખ તેથી લધુના સહી, તેડેન' ધિય' મન. ૧૭
 'કુવલ નામ ત્રીજા તણા; ' એમ કેડે ભગવાન; ૧૮
 'સરળ એવાને જાણિએ; ' મુદ્ધમાંડાં' સાવધાન. ૧૮
 'નીલ નામે તે પાંચમો, એ તો પાંચ પુત્ર. ૧૯
 'એ વિદ્યાવંત બાણાવળિ; એહેનાં મુદ્ધ ચરિત્ર. ૧૯
 'યમભાવણી નામે 'મુતા રાગને ' એક; ૨૦
 'અમુન, સાંભજે તેડ તણી કહ' શુદ્ધિ 'વિવેક. ૨૦
 'કન્યાકાગ જાહારે થયો તાહારે પૂજ્યા તાન : ૨૧
 'કોલો તો સ્વયંર કાળિએ; ધન દીજો હાથ; ૨૧
 'કોલોતો જોઈને તેડએ, કો - ઘેરય રાગન, ૨૨
 'માતપિતા કેડે બાઈને : દીજો 'કન્યાદાન. ૨૨
 'તનયા ત્યાહારે એમ વડી : તાનજ, અવિધારે. ૨૩
 'સાધવી નામ ધનાવતાં ધર્મ ન રેડે' માહાગે. ૨૩
 'અતે કાયા એકેલતાં યમ આગજે જાવું. ૨૪
 'તેડેને પરથી, તાનજ, સાધવી કથમ - કાહાવું? ૨૪

વલણ

'પનિવનતો ધર્મ ન રેડે; કેલી પેરે કાહાવું મની!
 'જો વર' તો ધર્મરાયને; તાન તમ કહ' વીનતી. ૩૫

કડવું ૪ થુ—ગગ મારુણી

શ્રાદ્ધજી કેડે 'અમુન, મુજો; તે માધવીનો મહિમા ધજો.
 'તેડ તણો બાવ અંતરમાંડાં એમ મહી રે ૧
 દાળ—'અંતરમાંડે' બિરદ તેડેને 'એકવું
 'જેણી પેરે 'સની' કાહાવું રે
 'સદ્ગેહ જાણે જે પરમ સાધવી, આચરણ એકવું લાવું રે. ૨

- ‘જો રે વડે તો સંયમનીનો અધિપતિ; ૧૧, વીનની માહારી રે.’
 ‘નહિ તો ચતુરાનનની સુતા સરસ્વતી તે ‘કયમ રહી કુંઆરી રે?’ ૩
 તાન કહે છે: ‘સુણો, પુત્રીજી; એવડું ગિરદનન્ય કીજો.’
 ‘કાય યોગે માનુષી પામે કન્યા, કન્યાદાન જો દીજો.’ ૪
 ‘વેદવિધોગતિ એક પુત્રીનું જો દેવાએ કન્યાદાન,
 ‘સપ્ત દ્વીપવતી નગર સંધાતે પુણ્ય તેહ સામાન્ય.’ ૫
 ‘વળી, સુરતા ભોગ સકળ તે પામે, બ્રહ્મસદનનો વાસી.
 ‘વિહિવા એક સુતાનો કાધે યમના ટાળે ઉદાસી. ૬
 ‘યમ યાગ બહુ યન ઉદ્ધાપન તીર્થ જઈ તપ કીધે,
 ‘તે દળ સર્વે’ અધિક જાણુવું કન્યાદાન એકે દીધે. ૭
 મહાપવિત્ર સદાનું નિર્મળ પરમ પાવની હોય,
 ‘આટલા પાછું એમ કરીને યમને વરિયું કાય?’ ૮
 વાક્ય સુણીને તનયા કહે છે: ‘યમ તમ મંદિર આવે,
 ‘કન્યાદાન, તાતજી, તમે આપો, જેણે કરી તમ ભાવે. ૯
 ‘એકેવું તપ જૈ સાધું ધર્મનું બાંધું નિવડ આસન.
 ‘થોડા કાળમાંહાં સુણો, તાતજી, મુજને યાએ પ્રસન્ન. ૧૦
 ‘સેવા કરે યમની બહુ રીતે તો ‘યમમાતૃણી’ કહેવાજી.
 ‘દેવહૃતિ રેણકા અનસુયા હું તમ જોતાં થાજી. ૧૧
 ધર્મકામ નામે વન કહે તાંહાં જઈને તપ માંડયું.
 ધ્યાન ધરી યમનું તાંહાં બેઠી; અન્ન ઉદક તાંહાં છાંડયું. ૧૨
 ધિરપણું આણી લાંહાં બેઠી, અંતરમાંહાં વિશ્વાસ.
 કૃપા કરીને ધર્મ આવિઆ થોડા દિવસમાંહાં પાસ. ૧૩
 માંડયું તે વરદાન આપિજી, યમમાતૃણીને વરિઓ.
 કન્યાદાન આપે તે રાજન, ધર્મ સંજ્ય બિચરિઓ : ૧૪
 ‘સ્વામી, કાયક કાળને જ્યોગે કહી કરવો પડે સંમામ,
 ‘સેન્ય તમારું સંજ્ય લઈને અમ પૂરજ્યો ચિત્ત હામ. ૧૫

‘સત્ય વચન ધર્મે દીધું છે, તે માટે આજ આપ્યો.

‘આ છત્રે છત્ર દીસે દળમાંહાં, એ રોગ સંગાતે લાગ્યો. ૧૬

‘આયુધ વિના એ રોગે મારે; એકેને ન છત્રે કાપ.

‘આસન-ધર્મ તણું છે મોટું, મરણ સાધ્ય જોડેનેહોય. ૧૭

‘જ્ઞાતા દેવ શંકર રૂપિ સર્વજન તેડેનાં આયુનાં જાણે માન.

‘મરણ રોગ એહેના મુખ આગળે મારવાને સાવધાન, ૧૮

‘આ લીલી નસો ને સૂકો શરીરે, સૂકાય સધળી ખાલ.

‘પીળાં નેત્ર ને પાંપણી પાખે તૂટીને મૂંઝ્યા ગાલ. ૧૯

‘સૂકાં હાંડે નૈરસ છે એકેનાં, રંગ પીળો પેટ પાખે.

‘કુખે જોખારી મુખમાંહથી જળાવ (!) જોને નાખે. ૨૦

‘મસિત વસ્ત્ર છે અંગ એકેને, ચમર ફરે છે શ્યામ.

‘પીળી ધ્વજ મુખ આગળે ધરી છે, ‘ખદ્ધ રોગ’ એકેનું નામ ૨૧

‘ધાતુક્ષય, એ સર્વમાંહાં મોટા એ રોગરાજ.

‘પાપ થકી રે શરીરે બેદ.’ પાચને ઢેઢે મહારાજ. ૨૨

‘આ ઉધરસ સસણી બાઈને મૂર્છા કાશર ટાળી દેખો.

‘આ શ્વાસ કાસ બિટાંટિઓ આગળ્ય કુદંગ એકેનું પેખો. ૨૩

‘હિક્કા ઝેલમા જમર ભગંદર પાંકુ ગુદમ લોહીસાર,

‘બરચોળ્ય પીડો બિંદરિઓ આગળે હરસ વિષમ-ગનિ માર. ૨૪

‘રગન-પ્રવાહ ને શળ સજ્જગતિ શીત રગનપિત્ત ને કોદ,

‘વાયુ વિપુચિકા વાન પિત્ત, આ પ્રમેહ વિષમ, નહિ જોડય. ૨૫

વેલણ

‘પ્રમેહ વિષમ, નહિ જોડય રે, એ કુદંગ ધાતુક્ષય સદી.’

અગ્નુનને ભગવાનજિએ રોગ દેખાડયા મદી. ૨૬

૧૦૧

૨૦. જળાવ (!) = સંભવ છે કે ‘જળખો’ અર્થ હોય.

કંઠુ પ મુ-રાગ ગોડી, ચોપૈ

- 'કંક' મગડો મંત્રહણી અતિમાર, હાં હાંદુઆનો દારુણમાર. ૧
 'વાયુ વમન ને વ્યથા પાર પ્રવાપ રચક મૂત્રકછ માર. ૧
 'રગત ખડ ગીતજ્વર ભળી, કર્મભોગ તન્ય આવી મળી. ૨
 'રોગ તણો તે ખડુ પ્રદાર, તેડ તણો તે અલંત માર. ૨
 'જ્વર વેલા જ્વર તરિયો તાન, ચોથનારિઓ એકાતર ભાવ. ૩
 'કાળજ્વર ઉગ્ય મહાકાળ, એકમ જ્વરો મહાવિષ વ્યાળ. ૩
 'પક્ષાવાન જ્વરાનુઓ જોય, હાડ ગભીર ઘણું મગ્યે હોય, ૪
 'કર્મળા વિરોધક રોગ એ અંગ્યે પામે કર્મવિભોગ. ૪
 'પ્રમેહ મનનેપાત એ ઘણા દારુણ રોગમાંહાં નહિ મણા, ૫
 'રોગરૂપ સર્વ ચોધ જ હોય, જૂઓ મેન્ય સંયમની મોય. ૫
 'આંતગ્ગન જે વિકલ્પા વ્યાધિ, નાજકઠ મોજા ને માધી, ૬
 'તે દાણ ટાંઢે હડહડે ઘણુ, પચ તાવ મૃત્યુ લાગે ઘણુ. ૬
 'આદોષીમી કળાજ શીસ્ય, મુખપાક કોથ મદુ ગીશ, ૭
 'રમોળી ગડગૂમડ ગૂથ, આ ખસ પકન કંઠે અવધૂત. ૭
 'મહાકર્મ પાડુ મુખપાક નાસર પીનસ પડતુ નાક, ૮
 'કૂવા વાખધી ને એકચક્ષ, અધ રાજ મૂગો આમખ્ય. ૮
 'લવમરાજ પગૂ ને ખોડ્ય, બેડેરો રોગ ન પૂજડ જોડ્ય. ૯
 'વરાપ અષ્ટાતર રાત રહી કાળયોગ્યની આગળ બહી. ૯
 'મરણયોગ્યની આગળ્ય મૃત્યુ, અનાગાતની જોડે અસત્ય ૧૦
 'મહા ભવાનિક જળની રીન્ય દેખી રૂપ થડએ ભયભીત્ય ' ૧૦
 શ્રીકૃષ્ણ કેહે 'માભજે તૂ વીર, એણુમાહા મન નવ્ય કેહે ધીર.' ૧૧
 તન કૃતીસુત નમિઓ પાય 'કૃપાનાથ, કોહો, વેકુદરાય ૧૧
 'કોહોને અગ્ય ન બેઠે એહ કર્મ-રોગગતિ સઘળી જોહ ? ૧૨
 'કોણ કર્મો કોણ પામે રોગ ? થાય વિનાગણ ને કોણ યોગ ? ૧૨
 'રોગ ન તીરા દારુણ-રૂપ, એ મજને કોહો મત્ય ગ્વરૂપ ' ૧૩
 શ્રીકૃષ્ણ કેહે 'સુભિએ, અર્જુન, પાપમનિને આવે તન્ય. ૧૩
 'એ સવિતા અનુણ તણો મવાદ કર્મવિપાકી કેરો માદ, ૧૪
 'જોડેવૂ પૂર્વજન્મનું કર્મ, પામે ભોગ કદ તે મર્મ. ૧૪

- ' માનપિતા યુક્ત દિગ્ગતી કાય, ક્રોધ કરો ને મેરેલે પાય,
 ' તેડેને ગદ્ગદોજ જાનુઓ, તેડેનો જન્મ નીચે કુળ દુઓ. ૧૫
 ' માન નીનો અંગમ જાંઠ, નાકે ખટમાસ રહીતે તાંઠ,
 ' નિવરણિ, વનને આવરે, એક અંવચર મૂંધી - કરે, ૧૬
 ' જવતિલ ભક્ષણ કરીને રેડે, જાણે ધીમ્મિ સદાસિવ કેડે,
 ' ધેનુ કપિલા આપે એક, ધન ઉગ્રાપન કરે રિવેક. ૧૭
 ' રાસ દિવમ સિવ જાણાં નય, કર્મ ટળે કુળ ઉત્તમ થાય,
 ' પંચ પાએ કે હાડ ગંભીરઃ કહ' ગેમ મુલે, અગ્નિ નીર. ૧૮
 ' વૃક્ષ નીવ કેઈ ને રૂપ, તે શંકરજી કેઈ વચપ,
 ' ચરણ તેડેને ધાય મેરેલે જોડ, હાડ ગંભીર પંચ યાએ તેડ. ૧૯
 ' ક્ષિપ્રાવતી નાકે ખટમામ, બલ્યાય ને રેડે ઉદામ,
 ' મહાકાળેશ્વર પૂજે પ્રીત, પયધારા વેદોમતિ ગીત, - ૨૦
 ' અનેક કુસુમ અંન નતિ ઘણી, ભક્તિ કરે એમ શ કર તાળી,
 ' નીલોત્તમગ-વિદિવા આદરે, દિગ્ગ પોખે વિધિ બોજન કરે, ૨૧
 ' એક રોગનું પાપ વિધાનઃ અગ્નિને કેહિ શ્રીમગવાન.
 ' શ્વાસ, રોગ ધાણુસય ધીગ, દિહા સમણી ભગંદર વીર, ૨૨
 ' જિંદગિઓ ઉધરમ અન્નેપાન, પાપ ગેમ દારુણ એ ધાન.
 ' બધવ ભગની કેરો માગ, અઘીહત્યા, વિખનો પાનાગ, ૨૩
 ' ખેનરોગ પ્રગટે તેડેની કાય, નહિનો વિમન ગેમ મદા યાય.
 ' અન્ન જિંદગિઓ ઉધરમ રોય, કુંઝીમાર તે અમળી જોય. ૨૪
 ' ગર્ભવતીને કરે પાન, મુદમ રોગ ભગંદર તાન.
 ' દિહા શ્વામ અમળાં તેડેને, જાળદત્યા ઓહલાયે જોડેને. ૨૫

વધવ

- ' એણે પાપે એ ગેમ આવે, ટળ્યા કેયરી વિધિ કહ'.
 ' કર્મે કર્મ એ તાં બંધાય, એહથી હ' અપનો ગહ'. ૨૬

કહ્યું ૬ કું—રાગ રામખી

૧. નૈમુનિ બોલ્યા : સુણ, રાજન રે, અંગુનને કેડે જંગલવંન રે,
 'એણે પાપે એ રાગ આવે રે, જ્યેણી રીતે રાગ સધાવે રે. ૧
૨. દાળ—મધાવે રે રાગ હવે તાંહાં, તે કહ્યું હું મર્મ,
 'તેડેને, અંગે બેઠે નહિ જો આરે એ ધર્મ. ૨
૩. 'કૃષ્ણ આંદાયણુ મત કરે, યવ આંદાયણુ જોડ,
 'અણ મહા દાન આપે જ્યુગતશ, શુદ્ધ કરે તેડેની દેહ. ૩
૪. 'રેવા—તટિ રેડે સહસ્ર કુળ, શંકર પૂજે નિત્ય,
 'હવ્યાન્નુ અન્ન અકોન પાળે, બ્રહ્મચાર્ય રેડે ભયંબીત્ય, ૪
૫. 'ભૂમિસેન્ય, મુખે 'શિવ શિવ' જાપે, એમ કરે સંવશ્વર તપ્ય,
 'દશ ઘેનું કંપિલા તરુણ આપે, દંદિણ્યાયે સોવણ્ય, ૫
૬. 'અર્ધ જળ રહી રેવા તણે, ભૂપરે નારી દાન,
 'સહસ્ર દિન બોજન કરાવે, ભૂપણ વસ્ત્ર સંમાન્ય, ૬
૭. 'એટલા રાગનું નિવારણુ એણી પેરે કર્મ મુકાય.
 'હવે મહામહેલ ને હરમ, નપુંસક, કહ્યું રક્તપ્રવાહ, ૭
૮. 'વાંઝિઓ વિરહોટ પાંગળો અને હોએ જો અંધ,
 'પાંકુ કણક એકચક્ષુ, એ રાગ એક સમંધ. ૮
૯. 'કર વિના મુખપાક પીતસ, બોળગનો બોળ,
 'એ રાગ સઘળા એક કર્મે, પાપ નહિ એહ તોડ્ય. ૯
૧૦. 'ભાત જંબુ માણુલા નારી કુદંગ જાયા જનપ્ય,
 'ગુરુ તણી નારી અપર માતા કામકળા મન્ય આપ્ય, ૧૦
૧૧. 'બ્રાહ્મણી ભગની અન્ય નારી સગ વાંછે ભોગ,
 'ઘાત પાત ચૌર્ય કર્મે એહ પામે રાગ. ૧૧
૧૨. 'ગર્ભપાત કરતા, પશુ હણના, તે વાંઝિયા વૃદ્ધ ૩૫,
 'વિશ્વાસઘાતે જો હણુતા, કર વિના તેહ અવડ્ય, ૧૨

- 'એટલા કર્મનું નિવારણ એવી પેરે થાયે, વીર,
 'પરશિષ્ટા મેદનીપદ, મર્વ નીર્થ નાડે નીર, ૧૩
 'શાસ્ત્ર મધનાં માંજી, વળી તપે જાણે કાવ્ય,
 'કાવાદ્યની મતે કહે, વિષ્ણુગાનિ પૂજે મુકુન્દરાય, ૧૪
 'મનનું ઉદાપન કહે, અક્ષપુરી આપે માન,
 'અદ્વિતિ ભોજન પંચામને હવ્ય દ્વિતિય લાઘ્ય, ૧૫
 'ભયોતિસિંગ છે જાંહા સિવ તણાં તાંડાં કરે જોતે તપ,
 'રોગ કર્મ જાએ અંગથી; એ કલો માધન અપ, ૧૬
 'ધિત પાંકુ ને એક રમન-કોઠી, ગનપિત જોડેને અંગે,
 'વળી તારુણ મધના ગેન પામે અધિરનાને મંજ, ૧૭
 'વળી પદ્માધાન ને મેડેડજાનો થાયે જોડેને રોગ,
 'તેહ કેરા કર્મને જોડે સાંભળો, અર્જુન, ભોગ, ૧૮
 'દેવ દિગ્ ગુરુદે, જાતન માપા ધેનુદત્યા જોડ,
 'કન્યાવિકૃત્ય મોવણું-કર્તા, ગેન પામે તેહ, ૧૯
 'હરિકથા જાનન, ભમે નીર્થ, ત્રવેણી જે નાડે,
 'પ્રયાગ ચમુના મરુવલી મંગામાંહાં અગ અવમાડે, ૨૦
 'દાર્શનામાંહાં તિલ કુમુદ નાના મર્વ પૂજે સ્થિંગ,
 'પદ્ય કહે પ્રાચીન દીન થેને, શુદ્ધ રાખે અંગ, ૨૧
 'દશ કર્મ, એવે સિવપુરી વિશ્વનાથ-પૂજા પ્રેમ,
 'પટે પયોતતને આચરે, ભગિનાગવળ એમ, ૨૨
 'અક્ષપુરી ધેનુ ને ધરા દામી કનક રથ તોરંગ,
 'અદ્વ મહાવિધિ દાન આપે, કરે રોગનો જોગ, ૨૩
 'સહસ દશ વિપ્રને આપે નાનાવિધિ ભોજન,
 'એન કર્મનાં રોગ જાએ; સાંભળો, અર્જુન, ૨૪

વચણ

- 'સાંભળો, અર્જુન રે, એ પાપ તોડે છૂટી નાહિ.
 'એ પુણ્ય કેગ પ્રજાવે રે રોગ જવા કેગી વિધિ કહી. ૨૫

કંઠુ' ૭ મું—રાગ [ઝે ૪]

- જેમુન્ય કેડે : સુખે, રાગનં; જીવિત્ય તાલકં ધન્ય,
મહા, રાગ મહા પાપથી આવે 'સદી રે. ૧
- દાળ—પાંમે રાગ મોટા ઝેણે પાપે, તેડેનું વિધાન જો થાએ,
દેહદમન જપ તપ પુણ્ય કરતાં કર્મ થતી મૂકાય. ૨
- અનુક્રમે સધળાં મત કરતાં એકે રાગ ન આવે;
મત-ઉદ્ધાપન દેહદમનથી સધળાં કર્મ સધાવે, ૩
- હવે અનુન કેડે છે : 'કૃપાનાથજી, વાયુ-વ્યથા ને અતિસાર,
'કર્ક' સંધરણી સદા નિરંતર કોકોજી ભ્રમ-પ્રકાર. ૪
- 'ત્રિયો તાય ચડે કોણ પાપથી, શીત જ્વર કોકો, સ્વામી.
'કોશ તણી મૂર્છા એ પામે ? પૂછું મુસ્તક નામી.' ૫
- 'પુત્રી ભગની બાલણનું ધન છું, ફરી લે જોહ,
'તેણે પાપે કોશવાદિની 'સંધરણી' પામે તેહ. ૬
- 'ત્રિયો તાય ચડે તે પાંકે જ્વરવંતીનું ધન,
'ચોરી 'કર્મ' કરે, લંચાનું જોહ કરે બોજન, ૭
- 'ત્યાગ કરે તાન જનુની કેરો, ત્યાગ કરે નિજ નારી,
'દીન અનાથ સાધુને પીડે. તે જ્વર ને અધિકારી. ૮
- 'ભ્રમ કર્ક' અતિસાર સંધરણી રગતવમનનું પાપ,
'આંતરદાહ આંતરગળા જૂએ પાવકની પેરે તાપ, ૯
- 'ચોરી કરે ધન મહા નીર્ધમાંહાં. મારે છો, વિખ પાય,
'ભ્રમ રાગ તેહને કર્ક સંધરણી, રુધિરવમન મુખે થાય. ૧૦
- 'વૃષભ અશ્વ બાળક ને કન્યા કરે તેડેનું હરણ.
'શ્વાસ રાગ અંતરગળા કેરો તેહને થાએ આભરણ. ૧૧
- 'ઝેટલા રાગ, કૂલું તેડેનું પાતક ઝેણી પેરે જૂટે સત્ય,
'સોમનાથ જે પ્રાચી માધવ સેવે સારસ્વતી અત્ય. ૧૨

'મિત્રવપત્ર દૂતૌ દધિ માથે કનક પુષ્પ બદુબાસ,
 'સદન કમળ નાનાવિધિ કુસુમે પૂજા કરે મધ્ય ગત, ૧૦
 'એક મવશ્યઃ જ્યોતિર્નિગતે મેવે મોખનાથ,
 'અષ્ટ મહા દાન તિન્ન સધાને આપે દિન્નને હાથ, ૧૪
 'વૈવશ્વતી દશ વે-વિવેકાન્ય રીપટે આપે ગાય,
 'અદક્ષ દિન્નને જોત્તન આપે, તે તો કર્મ મનાય. ૧૫
 'મકળ ગેમ જો નર્મમયાને કર્મ થયી તન્ય વાવે,
 'જાનમ થયી જો શત્રુ માંબળે, તેણી ગતિ માવે, ૧૦
 'મન શિવનૂ નામ ન્યે, શિવનગે વર્ણુ શિવગત,
 'જ્યા શરણી, જોજવ શિવના, પૂજે વિધિ શિવગત, ૧૭
 'દધિ પયધાગ મધ પૂજા માથે અને શકગ સ્તમ્બ,
 'વેનમત્ર વિધોર્ગર્તિ પૂજે, પચ્ચી રે જોમ અગ્નય, ૧૮
 'શુભાદિતિ ત્રિ-રૂપમે, કુસુમ બદુ કનકપુષ્પ બદુ દૂતૌ,
 'અર્ક અગ્નિજો કમળ તાદુન પગમ બમ્ભિગ્ન જોડેના ૧૯
 'કૃષ્ણાગર ચૂઆ સદન-અર્ચિત હિમ આગની ને,
 'નાનાવિધિના જોન મગાને જોડી પેરે પૂજા કરી, ૨૦
 'મનને યોગ પેરેગી રેવૂ, શિવનો આતમ નહ,
 'તો મગા કર્મથી મનાજે, ગેમ નાવે જનમાદ ૨૧
 'જોણી પેરે કર્મનિવારણ થાયે, ન હરે રોમ પ્રવેશ,
 'મનુવિધિ વિગ્ર પન્નામૃત પોખે, જાણી રૂપ-મરેશ ૨૨
 'હોમી દ્રવ્ય સુમર્ષે શિવને જોણી પેરે રેડે હાથ,
 'મર્વ કર્મ રેડે તેડેના અગા', જોમ કેડ રિશાવાસ. ૨૩
 'તે દંડ તણા વૈવશ્વતે પામે અમગનોડનો વાગી,
 'જોણી પેરે જ-જની કરે સેવા, તે જમનો દજો ઉત્તમી ૨૪

વલણ

'તે યમનો દજો ઉત્તમી રે, અનામ મ્લુ પામે નદિ'

શ્રીનગવાન અનુન સાથે કર્મ ખી વિધિ કરી. ૨૫

કડવું ૮ મું—રાગ [એ જ].

- હવે જૈમુનિ કહે છે : રાયજી, રાગ કેરો ચોગ, ૧
 સંકેતે એ તાંકાં કહો, અતુલને મોગ્ય. ૧
- હવે રણમાંડે ત્યાં ગજ્યાં બેઠાં પાસાં. જોકે,
 કહેવું રણ રહીને રચ્યું મુજો, શૂપત્ય, તેહ. ૨
- વીરવર્મા રણ આવીએ છાનો બહુ ભાર,
 સંયમનીનો અધિપતિ એ તાં બળભંડાર. ૩
- ચાર મુભટ મુખ આગળે રાય ને પરધાન,
 'મન' નામે મંત્રી વડો યુદ્ધમાંકાં સાવધાન. ૪
- 'હેજ' નામ બીજા તણું, ત્રીજો 'અતુલ' વીર,
 નામ 'ભયાનિક' જાણિએ ચોથો રણધીર. ૫
- મુખ આગળ રાયને એહ ચાર પ્રયંડ;
 યુદ્ધમાંકાં આયુધ શરનાં તે 'કેરે' શનં ખંડ. ૬
- પાંચ કુંચર ગજ તણા 'શિર' ધરિયાં છત્ર,
 બૃહ રંગાળાં તાંકાં રચ્યાં, વાજે બહુ વાજિંત્ર. ૭
- નામ 'સુતોળી' એકનું, બીજો તે 'સરભ',
 'કુવળ' નામ ત્રીજા તણું, યુદ્ધ જાણે સર્વ. ૮
- 'મરણ' નામ ચોથા તણું, 'નીલ' પાંચમો હોપ,
 વિદ્યાવંત બાણાવળિ એકેવા નહિ કોપ. ૯
- મુંદર રૂપે જગલજે, યૌવનના તેજ,
 દર્શન દેખી સર્વને ત્રિપજે મન્ય હેજ. ૧૦
- પાંચે બૃહ તેડેતા જૂગુવા, મત્રીના ચાર,
 એક બૃહ રાગ તણો, એમ એન્ય અપાર. ૧૧
- અધિપત્ય સંયમની તણો બૃહ તેડેનો એક,
 મૃત્યુ રણ તનખર ચમ; રોગનો નહિ છોક. ૧૨
- શી શોભા જણની કહું? બહુ હાથી રંગ,
 રથ મનોહર જગલજે ત્યમ હયનાં અગ. ૧૩

તેહેવા	પાળા	આમળે	મધળાં	આયુદ્ધ,	
વીરવર્મા	એમ	રણે	રણી	યુદ્ધ કરના	શુદ્ધ ૧૪
ગ્રેય	કુકુભિના	અતિવશા	તે	વાળે	એમ
મહા	પ્રયેમાંહા	મજ્જના	હોયે	માધવ	તેમ ૧૫
ધ્વજ	પનાકા	કરહરે,	દળ	દીમે	બંન,
ધર્મ	માટે	ગીત્રી	ગ્યા,	મદ્દકો	કેડે ૬૪. ૧૬
એક	ધનુષના	ગણુને	નિદાળનાં,	એક	ભાથા
એક	મન્નાહ	મભાળના	ખડગે	દષ્ટિ	હોય ૧૭
એક	રેરતને	ફેગ્વી	ગથ	યુક્તિને	ત્રેક,
ધનુષ-ટકારવ	એક	કરે	આહાવૂ	નવિ	હોઈ ૧૮
બગે	ભગ્યા	એક	બોલના	‘કોણુ	અશ્વન, ભાષ ૧
‘દાડુણુ	રોગ	આ,	આપણા	મરણુ	માટે
‘દાન્યરામ્ય	એણે	યુદ્ધ	કળી	મકાઓ	તોરગ,
‘એ	નામ	જામે	આહા	થકી	મહ પામી
મહ	કેડે	‘એ	એટલુ	કાવ	યુદ્ધ નહિ
‘આ	ધર્મરાયના	પ્રપત્ની	મર્વ	નાડુ	ગાય ૨૧
એમ	મુબટના	મન	પિંખ	છે	એરેવો
રોગ	દેખી	રીત્રી	રણ	દળ	તેરેન
ધર્મરાય	તર	બોલના	‘માબજોને,	જૂવ,	
‘દેખાડના	નારાયણુ	નિમે	તમ	ચોદાના	૩૫ ૨૩
‘આ	માહાકે	ગગન,	દળ	ન	કરે
‘અશ્વન-રથે	મા-ચિ	માહામા	દેવેશ		૨૪

વજ્રળ

‘અશ્વન દળમાંદા શીનાગયળ, મૃત્યુ તાડા કપમ પરવરે’

નૈમુનિ કેડે છે ધર્મરાય આરત્ય અનરમાહા કરે ૨૫

કડવું ૯ મું—[રાગ એજ], ચૌથો

- ધર્મરાય કેડે: 'રથ લાવે, શીઘ્ર માદારે પાસે આવે.
'દેખાડું. હું તમને શર, જોજો અર્જુન, દળ મદાપર.' ૧
- દળ દેખી પામીને; ત્રાસ વીરવર્મા કેડે ચમ-પારય;
'આ દારયકાં-દળ ગરડાકદ, માતિહી કૃતઅભા પ્રોડ.' ૨
- 'સોરડિયા રે અશ્વ નિહાજો, ધ્વજ ઉભાવળ અભાને ભાજો.'
'આ કામ તરો અવતાર, જોડ પુત્ર-ગ્રીવિશ્વાધાર.' ૩
- 'કમળી ધ્વજ અનિ રંગાળી, વિધાતાએ ડપની લીહ વાળી.
'અનિરુદ્ધ કુંઅર આ દેખો, ધ્વજ અરુણ તજો રંગ પેખો.' ૪
- 'કણુ કુંગે કુંઅર વૃખકેન, ધરે અર્જુન શ્રીધરિ હેન,
'પનાકાયે વૃષભ છે જોડેને, યુદ્ધમાંહાં કો ન છોતે તેડેને.' ૫
- 'અશ્વ પાગ જોએ નહિ ધરણ્ય, ડપે રૂપ દાનેશરી કણુ.
'મેવાડંબર દેખો આ છત્ર, મેવવણુ ભીમના પુત્ર.' ૬
- 'ધ્વજ રતનમે દિવ્ય સોહાવી, બળિયા મત્પ મહામાયવી.
'અનુશાસવ અમિ ધ્વજનય માયાવી હુ.બે રણમાંહાં છતાય.' ૭
- 'આગજે નીલી ધ્વજ ધરાઈ, નીલકેન, એડેને અમિ જમાઈ.
'એડેનો કુંઅર માર્યો રે પ્રવીર.
- માતા બળી જઈ જાહનવી-તીર ૮
- 'ગગાછ ગ્રેરયા, દીધો છે આપ; જાણુ કીધૂ પોતાનું આપ.
'જક્ષવાહને અર્જુન માર્યા, વૃખકેન શ નવા અવતારયા.' ૯
- 'હસ બેડો ધ્વજ પરિ જોહ ચંપકપુરનો બૂપનિ તેડ,
'ધ્વજ પીળી આગળ આ કેડે, રામકેનો અધિપતિ લેડે.' ૧૦
- 'ધ્વજ-અશ્વ શોભે નવરંગી, તુળામાદાર હરિડપ સગી.
'અર્જુન તવ ગોમિત કાય, મણિપુર જક્ષવાહન રાય.' ૧૧
- 'ધ્વજ ડાપરે મથર જોડેને, આ નાત્રધ્વજ-સુત તેડેને.
'કૃણુ અર્જુન દિવ્ય થઈ આવી રહ્યા કરવન શીર્ય મેડેલાવી.' ૧૨

- ‘સર્વ વૈષ્ણવ નિર્મળ-રૂપ દાનેશ્વરીએ મોટા ભૂપ.
 ‘કપિ બેટા ધ્વજ પરે ધીર, સારથિ જુઓ રથામશરીર. ૧૩
 ‘તેજ ત્રિભોવન કેડું જોયે, શુદ્ધ રોગ કેલી પેરે લોયે?
 ‘પાપરૂપને બેઠે અધ્ય; વિષ્ણુબક્તથી પામે ભંગ. ૧૪
 ‘કીન્ને, બૂપત્ય, આપ સંભાગ; રણ્યે અધ્યા શ્રદિવકૃપાગ.
 ‘પાંડવનો હથ કચમ બંધાય? સદ્દ મક્કા શ્રીવૈકુંઠરાય. ૧૫
 ‘જેકેને ઘેરય શ્રીકૃપાનિધિ ગાળે,
 તેકેની શોભા પરમ વિરાળે.
 ‘કાણ કાણ નમ્યા પાપે બળિઆ?
 જૂઓ માલે બૂપતિ મળિઆ. ૧૬
 ‘જોભિન હથ હાથી ને રથ, ચેત્ક આયુધયુ સમરથ.
 ‘દાનેશ્વરી ને સત્યવાદી વિષ્ણુબક્તિ બલી વિધિ સાધી. ૧૭
 ‘અર્જુન-શોભા કાણ દીમે? સુર નાગ મુનિમન હીમે.
 ‘પતાકાયેકપિ મહા બળવંત, જેણે આપ્યો રક્ષમનો અંત. ૧૮
 ‘રથે સારથિ કેવળ જાલ; કોહોતુ નવ્ય ચાલે પ્રાકંભ.
 ‘વિષ્ણુબક્ત નમ્યો ઘેરય પૂરા,
 વિચારયા વિણ થયા અધૂરા. ૧૯
 ‘હવે મુદ્ધ કરવું બલી રીત્ય, રણે યર-ચિરોમજિ નિત્ય.
 ‘કૃપાનાથ તણે ચિત્ત આવે, આપણા યોધ ઉત્તમ ભાવે. ૨૦
 ‘માહારં મુદ્ધ આજ દેખાડું. રણ્યે પૂરણ રાઘવ પોરોંચાડું.
 ‘અર્જુનનું સર્વ સેન્ય સવારં, હકારી રોગ એ દળ મારં. ૨૧
 એહવે બોલ્યો મુનોળી બળિઓ,
 ચોસડ પાન-માધક છળિઓ:
 ‘આજ રણની રચું ને રીત્ય, ઉપજાવું મહકોને પ્રાંત્ય. ૨૨
 એમ કહીને પૂરયો રંખનાદ, હકારયો રથ લેવાને વાદ.
 યોધ સુખટ સમાને રે લીધ, અર્ધચંદ્ર તણી પેરે કીધ. ૨૩

રણમાંડે આગ્યા સુતોળી, શખનાદ પૂર્યો રણ રોળી.
વ્યૂહ રચી રણમાંડે જ્ઞેય; બોલાવે યુદ્ધ: 'બળિઓ કો હોય, ૨૪
' પેડેલો આવો કો યુદ્ધનો બાણી, હોયે ધનુર્વિદ્યા ઉત્ત્રબાણી.
' પ્રથમ આવે જેડેને શૂર, જ્યમ સરિતા હોયે વહેતે પૂર. ૨૫

વલણ

' ધનુર્વિદ્યા-જાણ રણનો પેડેલો આવી તે યુદ્ધ કરો.'
હોભા થઈ નમસ્કાર કીધો: 'શીઘ્ર રણમાંડાં પરવરો.' ૨૬

કંડુ ૧૦ મુ-રાગ સામેરી

અનિરુદ્ધ રણમાંડાં ધાઈને આવે રે,
જા પોતાનું સંગ્ય સાથે રે.
પ્રદુમન કેરો કુચર વીર રે,
તે બળિઓ ધણું મહારણધીર રે. ૧

કાગ-બળિઓ બળવંત તે ધણું લઘુ વીર વિપય મુત કામ,
વ્યૂહ રચી રણ આવીઓ; બાણે અનેક ગાતે સંગ્રામ. ૨
દશ બાણ મેડેલાં આવતે, ખટ સુતોળીનાં હોય;
તે બાણ છેલાં મધ્યથી 'હવે અનિરુદ્ધ, જ્ઞેય.' ૩
એમ કહી પાંચ બાણ ધરમાં બાણીયુદ્ધ સમેત.
અનિરુદ્ધ ઊપરે મેહેલિઆં, યુદ્ધ તણું અંતર હેત. ૪
આવતા છેલાં મધ્યથી તે જૂએ સઘળા વીર.
સાત બાણ મેહેલ્યાં કામકુચરે, જૂએ સ્વામશરીર. ૫
ચાર બાણે રથ તણા તોરમ વેધ્યા ચાર,
એકે બાણે મારથિ, એકે રથ, એકે ભાગ્ય ધનુસ અપાર. ૬
બીજો રથ તે વીર મેડો; મમળ બાણો કાગ;
ત્રણ બાણ મેહેલ્યાં ધનુર્વિદ્યા કરી મંત્ર મંભાળ. ૭
એક બાણે જ્વળ તોરણ છેલ્લાં ટણમાંડ.
એકે મારથિ રથ બિહારી તાણિએ અનિરુદ્ધ. ૮

- ત્રીજે જાણે ધનુસગણ, કાપી કર્યા બે ભાગ.
 પછે યોધ હઠારિયા, પરદિયા રણમાંહાં પાગ. ૯
 અહીં અનિરુદ્ધના યોધ આવ્યા ધંશી રણમાંહાં બેવ;
 સમાને સહકો વરી યુદ્ધ માંડ્યું- અવસ્થમેવ. ૧૦
 અહીં અનિરુદ્ધ અહીં મુતોળી, અહીં અહીં તણા સર્વ વીર;
 વાહને વાહનથાં, પાળે પાળાં, સુખટ સર્વ શરીર. ૧૧
 સંહનાદ કરીને અન્યોઅન્યે, મેડેલે જાણુ-સમોદ;
 મેવને આકારે રણમાંહાં સગળ વરમે લોહ. ૧૨
 એમ પ્રભુની દષ્ટિ આગળે કરે દારુણ યુદ્ધ.
 જોવાને સહકો મન્યું સંગ્રામ ને અનિરુદ્ધ. ૧૩
 શસ્ત્રવિદ્યાયે સુખટ જલને સંગ્રામ કવો પ્રોદ.
 તે યુદ્ધ જોઈને ઉભે દળના યોધ થયા દિગ્મત. ૧૪
 એકેવી પેદચના બે બડ્યા, જ્યમ ઈદ્ર જાગે રાગન.
 જાણુની સંખ્યા શી કહું? જો, વિખાણ્યા ભગવાન. ૧૫
 લઘુલાઘવી ગતિ સર્વ આણી સંભારીને ધાન.
 માહામસાહામા અગ્રે-ધાત્રે કરે થર નિપાન. ૧૬
 રુધિરે બીનાં અંગના વાગા થયા હં ઈમ,
 વન મધ્યે કેથ મોરિયા: દૂરથી દીસે ત્વંમ. ૧૭
 સંગ્રામ દીધ્યો, રણ ભલું, જોઈ વાત્રે સુખટને શર.
 કાયર નામે જાણુ દેખી, જાણ્યે વાધું જીર. ૧૮
 એક કરે જૂખારવ અતિધણા; એક કરે સ્વરના ધોગ;
 એક અશ્વને ફેરવી જાણુ મેડેલે ને સુખટ કરે મોગ. ૧૯
 સાહામસાહામા રથ ઘણા ભાગા સમાને બે જગવંત.
 અશ્વ વેગર કરમ ગજ જલ્દ સુખટ આણ્યા અંત. ૨૦
 અનિરુદ્ધ મુછયિ દબ્યો, ધશી આવિઓ વૃષકેન.
 અતળીખજ પ્રાક્રમે પૂરો સુખટ સર્વ સમેન. ૨૧

સેંદનાદ કરી સંખની ધૂન્ય ; પૂરી રજો રણ્ય કાળ.
 એકેવે રાજા કેડે જ્યમને : 'કાળિએ સંભાળ. ૨૨
 'આ કણકુંઝર આવિઓ, દિનકર સમાન્યે તેજ ;
 'અનુન કેરાં, સેન્યમાંહાં દીવો પ્રથમે એ જા. ૨૩
 'કણથી એ : અધિક, જાણિઓ ધનુર્વિદ્યા-મર્મ.
 'સેન્ય એકેનું એહ સમાન્યે સજળ મતિ આકંમ. ૨૪

વલણ

'સજળ જળ પ્રાકમ રૂ, અનુનથી જાણિઓ ધણું.
 'તે માટે રણમાંહાં પધારો મેન્ય લેઈ સજ્ય આપણું. ૨૫

કડવું ૧૧ છુ—રાગ દેશી ભમરગત્ય

'જેપરથ કીજે અમાડં, પુદ્ધને મધાવો,
 'સર્વથી આસન મોટું. આજ માતી કાલાવો. ૧
 'ભગ કીજે મેન્ય મર્મ; આજ રેહે લાજ.
 'આહાવૂ દળ મ્યથે કચાથી; શાંત કીજે કાજ. ૨
 'આટલા સુખદમાડે જ્યમ રેડે પાણી,
 'તે માટે મધાવો રણ્ય જળ પાંડવનું જાણી. ૩
 'કોએ નોકે અખૂટે પમાડોને મરણ.
 'માર દેખી હારોકરથ ભરે પાછા અરણ. ૪
 'એહ રોગના ઉપ દેખાડા, જૂઓ પુદ્ધનો રંગ.
 'ભણી બાતે જોગ કરો, જ્યમ પામે ભગ. ૫
 'સાંભળી વચન શુદ્ધ ધર્મ ધાયો સદ.
 'હે જગવતો, દેખાડો આપણું જળ શુદ્ધય. ૬
 'મોટા રોગ છવ ધારી મોકલ્યા છે માર :
 'ધેરીતે મકળ મેન્ય કાળિએ સંધાર. ૭

એકાંતરિઆ ત્રિયો . . . નાવ વેળાજ્વરે આવી.
 બળવતે રહીને પેડેવું ટાઢ તાંડાં બેલાવી : ૮
 'સેન્યમાંકે' મોકલી ક્ષીઘ ફેરી વાળો . શીત.
 'ભલી પેરે બેળ પાડો, સહકો ' થયું બીત્ય.' ૯
 આગન્યા આપી હકારી ટાઢ્ય ધાંઈ એમ,
 થોધના . . અંગમાંહાં 'બેટી' હાડ ગળે તન્યમ. ૧૦
 અગ્નિને તાપે ન જાયે; , સહ પોકારે અત્ય.
 મહા શીતે બેળ કીવો, બળ ટાંજ્યાં સત્ય. ૧૧
 બળ ભાંગાં ને બુદ્ધ્ય ગઈ છે; સેન્ય કલાહલ હોય.
 કથેડે થકી હવે તાવં અલાવ્યો, મેડેત્યા રોગ સર્વ કોય. ૧૨
 દારુભ રોગ સર્વ સેન્ય પરવરિઆં, તીવ ટાઢ, મહા તાવ,
 વેળાજ્વરમાંકે' ત્રિયો તાવ, કાળાજ્વરના ભાવ. ૧૩
 પાંડાં, કર્ણુક, હરસ, ભગંદર, મુદમ, બિહરિઆ વાંઈ,
 શાસ, ધાતુકાય, સસણી, મૂર્છા. થળ, સંધરણી ધાંઈ. ૧૪
 કર્ક, વાઢ્ય, મરડો, હળદરુઓ, ધતુવાં રોહ-પાન;
 કોવે રોગ સર્વ દળમાંકે' કરે વિગમ ગતિ-ધાન. ૧૫
 થયા થોધ બયબીત્ય સર્વકો, દામ્યદામ્ય હડહડિઆ;
 મહા ગજ અશ્વ યૌવનના માતા તે સધળા અડવડિઆ. ૧૬
 કોહોનો હાય ન થાયે કિઓ, એમ કોપિઆ ધર્મ.
 રોગ આવરયા સર્વકોને તન્ય, યમનું એહ પ્રાકંમ. ૧૭
 કૂતચલા સારિટકી પ્રતુમન જે યૌવનાશ્વ વૃખકેન,
 હંસધ્વજ ગજ્જવાહન મથુધ્વજ નાગકેન સમેન. ૧૮
 એડેના તનમાંહાં રોગ ન બેણા; અજાગજ છે એહ,
 તુગરી ટોડર સત્યા મુદ્ધ કંડે પૂરજ પ્રણય રોહ, ૧૯
 સેન્ય સહ રણમાંકે' હજિતે; વત્યોં હાલાકાર;
 કેડે સામા રહી બુદ્ધ કરે તે વિગમ રોગના માર. ૨૦

સર્વ મુખટ જોઈ કેહે : 'શું કરવું ? ચિંતા પ્રગટી પ્રોટ.'
 અર્જુન કેહે : 'દેવકીજીના કુંઝર, નિરખો મરુડાર. ૨૧
 'સ્વામી, દષ્ટ તદ્દમ્યારી આગળે ધર્મ કરે કોણ કામ ?
 'મહે આરસ્યો અંધ થયો, નવ્ય દેખે મુંદરસ્યામ. ૨૨
 'મુંદર વર લક્ષ્મીજી કરો, સત્યભામાના નાથ,
 'પંચાણી પાંડવના પ્રતિપાલણુ, અમ્યો મલ્લા હું હાથ. ૨૩
 'સદા નિરંતર કુંતીજીને, નાથ, કરો હેન' એકેધૂં,
 'ગોકુળમહિ' નંદ' તણે ધેસ્ય પ્રેમ જસોદા જોડેધૂં. ૨૪

જણણ

'હેત જસોદા જોડેધૂં કે, સ્વામી, અમારી રક્ષા કરો,
 'સ્વામી, સદાકાળે ધાઓ વાહારે, તેજ અમૃતનાં ધરો.' ૨૫
 ૨૭૮

કડવું ૧૨ મું—રાગ રામઝી

જૈમુનિ બોલ્યા : સુખ, રાજનં જી;

પ્રભુજીને વાહાવા ધણું અર્જુનજી જી,
 નાથજીને સમર્પી મંન જી, અતિ પ્રેમે બજો જીગજીવન જી. ૧
 લાળ—પ્રેમ વાહાલો પ્રભુને; રાવજી, સુલિએ રીત્ય;
 પયપાન કીધું જસોદાને, એહ અંતરિ પ્રીત્ય; ૨
 નહિ તો કોણ સમરથ તપ્ય લોકે ? પ્રભુ કથમ બંધાય ?
 પ્રેમના લીધા દામણે બાંધ્યા જસોદા માય. ૩
 વળી જસોદાના પ્રેમ માટે કીધી મૃત્યકા ભક્ષ,
 મુખ્ય વિષે લોકાલોક સર્વે દેખાડ્યું મર્વ અક્ષ. ૪
 ગોપ-અંગનાના પ્રેમ માટે કીધું પાવક પાન.
 પ્રેમના લીધા વછ ગોવાળ નિર્મિઆં ભગવાને. ૫
 ગોપ-અંગનાના પ્રેમ માટે ધરચો ગોવર્ધન,
 નવનીત્ય પય દધિ તકે મૂઢી ચોરી કીધૂ પ્રાશન. ૬

- ગોપ-અંગનાના પ્રેમ માટે હસ્યાં અંજર લેય;
 ગોપ-અંગનાના પ્રેમ માટે રાસલીલા લેય. ૭
 એક માધવ સુગમ સ્વામા, શ્વામસુંદર એક;
 આગી રીતે રાસમંડળ સ્થો નાથ વિવેક. ૮
 પ્રેમ માટે પ્રગટ રસ ત્રણ લોકમાંહે રાસ,
 શિવ વિરમિ શક સુર મોહ પામ્યા નેઈ વિલાસ ૯
 અદૂર વૈષ્ણવ પ્રેમ માટે જગ મધે યદુવીર,
 રથે શ્રીહરિ, નિરખિઆ, તે નાથ, યમુનાતીર. ૧૦
 નૌનન- યૌવન પરમ સુંદર કુળાનન રથ,
 માર્ગ્ય તે વરદાન આપ્યું, પ્રેમ વૈકુંઠભૂષ. ૧૧
 સ્વાંદીપન શુરુ પ્રેમ માટે આગી આયો તન.
 દેવકાકુના પ્રેમ માટે કાંઈ કંસ પતન. ૧૨
 રુક્મણીકુના પ્રેમ માટે ધારા શ્રીગોપાળ
 મુખ ભમ કાઢ્યું, વળ્યો ત્યાંથી નિર્માન્ય ચક્ર શિશુપાળ ૧૩
 પંચાગીના પ્રેમ માટે ધર્યા નવવા રંગ;
 નન્ય નિરખિઆં તે ચીર પૂર્યાં, કોણે ન દીડું અંગ. ૧૪
 એમ કૃપા કેરા પાર ન આવે; ભક્તિવન્ય મહારાજ,
 અર્જુન કેડે : 'સ્વામી, દૂપદીની રણમાંહાં રાજો લાગ. ૧૫
 'આ રાગ સાહામું, કોકો કચેઈ રીતે અગે વેધે બાણ ?
 'આ ધર્મ કેરા રણ વિજે તમ, કૃપાસાગર, પાણ. ૧૬
 અર્જુન કેરા વચનથી પડે હસ્યા ત્રિભોવનતાન.
 પછે વૈષ્ણવ યોધ હકારિઆ : 'કેરા મન્ય સર્વ નિપાન.' ૧૭
 આગન્યા યદુવર તણી; શ્રીકૃષ્ણ કોવા કાકાન,
 હામેહામ્યથી રથ હકારિઆ; સર્વ ભક્ત ચમા સાવધાન. ૧૮
 અર્જુન કેરા બાયામાંહાંથી બાણ લીધાં સાત,
 વિકુંઠનાયક વિષ્ણુ કેડે તેજ, મેડેશ્વ હાથ, ૧૯

વૈષ્ણવાંસ કુરીને આપિઆં ગર; અન્તુનને કહે દેવ :
 'આ રાગ સઘળા-નિવારણને અર્થે મેડેલો 'જેવ.' ૨૦
 પારથ કોપે બાણ મેડેલે; મંત્રે માથે ઈમ,
 શન સહસ્ર વાથે લક્ષ્મી મેઘનાં ફોરાં જ્યંમ ૨૧
 રાગ સાહાગા જે 'રથો ભેદિઆં અગોઅગ્ય,
 પંચગત કોગે નાદ પુરયો, મર્વ પામ્યા ભંગ. ૨૨
 દગ બાણ મેડેલ્યાં ધર્મ ઊપડે, કાલાનગ અર્ધઅંદ્ર,
 ભંગ પામ્યો સેન્ય માથે; દેવ નિરખે દ્રંદ ૨૩
 જૈમુન્ય કહે છે : રાગોઈ, બાણનો થયો અંધકાર.
 રાગ યમ યમહત મૃત્યુ મર્વ નાકું તેણી વાર. ૨૪

વલણ

મર્વ નાકું તેણી વાર રે; વીરવર્મા રણમાંડાં આવિઆં,
 પુત્ર મંત્રી મુખટ સહકો પોતાન દગ લાવિઓ. ૨૫
 ૩૦૭

કડવું ૧૩ મું—રાગ સામેરી

વ્યદ રચાને આવિઓ, લાવિઓ દગ પોતા તણું,
 મયરધ્વજની મેન્ય માથે ચોખ્ખા તીપે છે ધણું. ૧
 મયરધ્વજ ને તામરધ્વજ યુદ્ધ-અર્થે આવી રણ રજા.
 પિતાપુત્ર પુરુષોત્તમ-ઉપાસક, પ્રજાની પૂરણ મયા. ૨

દેશી ફેર, ચોર્ધ

રણભૂમિ રંગાળી રે જાંલ, વીરે વીર મુખટ મળ્યા ત્યાંડ,
 અમ્બવાલન ને જખકેત, સાતિશ કૃતશ્રદ્ધા મમેન, ૩
 મેવળું હમધ્વજ વીર, પ્રભુમન અનિરુદ્ધ રણવીર,
 અનુસાયવ રાય ચૌવનાથ, સુત મુંગે નીલધ્વજ અંધ. ૪
 ઝોટલા રચી પારથ મધાને, બંદ્ર ધનર્વિદ્યા અંજ હાથે,
 મંચ પારથનો રથ પિરાજે, જોડેને સારથિ શ્રીમહારાજે. ૫

સજળ વળ ધનશ્યામ, કૌસ્તુભ મણિ પરમ ઉદામ,
 પટ પીત મનોહર ધારી, તેજે ત્રિભોવન દેવમેરારી. ૬
 કૃપા કૌટિ કૃપાનિધિ કૃગ અશ્વિન-રથ શ્રીજગદીશ,
 ચંદ્રકાંત મનોહર જોડેવા, અશ્વિન-રથે બેઠા એડેવા. ૭
 કેવળ શ્રદ્ધ રથ સમાન્ય સન્ધ્યાસાગીનો પરમ નિધાન,
 ધ્વજાં કોપરે કેપિ હ્રસ્વચારી, લંકા ભરમી જોણે જળ ધારી. ૮
 મુખે ગોળે ધોર બંગ મારે, મુણી અરિનાં રુદે રથય કાંટે,
 દળ સખળ ઘટા ધનધોર, ગજ અન્ધ કરભ સ્વર સાર. ૯
 એમ મુખટ સેન્ય દળભાર અવનીપડ થાયે દૂમકાર,
 તેડેના થોપ સખળ ગાંતિ વાળે, શંખનાગ તેજે શિર માળે. ૧૦
 હરકરે ધ્વજ અમર, દળાય, શંખનાદ માગણ મધ્ય ગાય.
 મોટાં નિશાણુ દૂમકે છે જૂપ, સેન્ય અસ્રપ્પય દળ સર્વે જૂપ. ૧૧
 વાગી રાવ જન્મેજય બોલે : ધન્ય રુષિવર, નહિ નમ તોલે.
 હવે કોડો વીરવર્માની રીતય, સુણી પરમ કોપજો પ્રીતય. ૧૨
 સેન્ય સખળ ઘટા સજ સાથી ભઝનનિક માંદ દળ હાથી,
 મેધવણું મિંદરના રંગ પીળી કાંતિ ઉજ્જવળ મદ-અંગ ૧૩
 લક્ષ બાવન મહા મદવંત, જળ તેડે તબ્યાં રે આનંત,
 રથ કોડય એક સદસ આર, બે કરોડ ભક્ષા અમવાર. ૧૪
 આર કોડ પાયદળ આલે, પાગ રથે પરકો નવ્ય વાળે.
 સેન્ય સખળ દીપે છે રે તેડે, પાંડવના સમાને રે એડે. ૧૫
 મુનોગી બોલિઓ, સરભ જાણિઓ, રજે કુવલ વીર વચકલિઓ.
 વીર સરળ મહાકાળ-ગાળી, નહિકો ધનુર્વિદ્યા એડેવો ભભી. ૧૬
 પાંચમે નીવરાય કુમાર તેડેના બાળનો દારુણ માર,
 મન નામે મુખટ જળભરિઓ, વાદ નામે પેદેલો પદવરિઓ, ૧૭
 વીર નામે મહાજગદાળ, ચિનદર મહા વિખની જાળ.
 એમ અનેક મુખટ શરા જન, બોલાવે રથમાંદાં અશ્વિન. ૧૮

ભાઈ, અર્જુનના ભડ આપ્યા, બાણ મૂકીને મુભટ વધાવ્યા,
 વીરે વીરટી વેડે મળ્યા ધાય, અશ્વપતિ ચઢાવીને પાય. ૧૯
 પણ પરશુ અંકુશ કુંત ભડ સુઘર કુહાડા મારે હંડલ,
 ચક્ર ત્રિશૂળ તીક્ષણધાર અર્ધચંદ્રનાં દારુણ માર. ૨૦
 અગ્નિઅસ્ત્ર ગોળી ગોળા મર્મ, ધનુસે ધરી રથ નાંખે પ્રાક્રમ.
 ઊડે લોહ, કરે સંહનાડ; પાળે પાળા રથે રણવાડ. ૨૧
 વીરવર્મા અહીં સન્ધસાચી; નવરો રણમાં ફાં નહિ કા બાકી,
 રણ કર નિશાણના ઘોર, મુણે પાળા, સૂધી તે સોર. ૨૨
 રણ એડેડું રથ તે ગાજી, ગગનાંગણ મળતા વાજી.
 વીરવર્મા એમ આવ્યો બાણે, અર્જુન અગ્ને ધનુષ સધાણે. ૨૩
 દ્રોણાચાર્યે હેતે ભણાવ્યા, તે તે બાણ મધે લાવ્યા,
 વીરવર્મા મેડેલે બાણ વાંદી, શિવ ત્રય કહને વિદ્યા સાધી. ૨૪
 બાણે બાણનો વાદ જ હોય, દેવ-ઈંદ્ર અત્રિક્ષ આવી નેય,
 ગણુ ગાંધર્વ આગ્રજ ધાય, વિખાણે ને વૈકુંઠનાય. ૨૫

વલણ

વિખાણે વૈકુંઠરાય રે; એમ સળગ રણ ગાજી, રથ.
 નૈમુનિ કેડે છે : રાયજી, વીરવર્માનું યુદ્ધ એડેડું થયું. ૨૬

કંડકું ૧૪ મું—રાગ મારુણી

પાંડવ યોધ અનેક, રણે યુદ્ધ, બાણ તણે નહિ છેક,
 બહુ ધનુસવિદ્યાના વિવેક, યુદ્ધ મળ્યાં કરે ર. ૧
 અહીં વીરવર્માને ને શર, બહુ ગજ ભરિઆ તેડેને ઝિરથ.
 વાગે નયગ ધન વાદળપૂર; યુદ્ધ સળગાં કરે ર. ૨
 બહુ ગજ અથ પડ્યા જુમાંદ રથ સારથિ કરભ સંખ્યા ન થાય.
 પરગેરે ધણીને મેડેલે ધાય; યુદ્ધ સળગાં કરે ર. ૩

વનમાંકે કેથ કૃત્યા ન્યમ, ફરે ગોપરેથી દીસે । ત્યમ,
 સધળા મુખટ થઈ રવા એમ. ગોભે ગોખિન અન્ન નળાં રે. ૪
 દાગી—અન્ન બાણથી ગોખિત ચાત્યાં. ખાસે ખાત્યી એકેવા.
 જખાકોળે કામેલમ્યથી ચાસે પ્રવાહ પાણીના જેકેવાં, ૫
 ચ્યાર પ્રધાન જે વીરવર્માના ગ્લુમદિં અગ્રેશ,
 એક ધણા 'યોદ્ધા' મનદર નામે વિવર્ણ કરે નદિ કેશ. ૬
 દેજ મહાજડ, અગુલ મહાજડ, બયાનક બડ માટે,
 'પાંડવ' 'કેક' એન્વ દછ આગળે મુખટને સંધારે. ૭
 એમ સાહાગરોદામા બદ મુખટ મળિઆ

તેડ રણાંગળે પડિઆ.
 પૂરણ બાણ બરયાં નનમાંકે અવની માથે જડિઆં. ૮
 તોમ્રધવજ વૃષકેન બજવાદન અને ડુકમણી-નન,
 રણમાંકાં રત્ની યુદ્ધ એકેવાં કરયાં, જે વદુવરછ કેકે ધન્ય. ૯
 હવે સમ્યસાર્યાં અહીં વીરવર્માન યુદ્ધ દવું છે જેકેવાં,
 મણુ માંધવ સુર નર મુનિ પનગ લોક જોવા મળિજ તેકેવાં. ૧૦
 જંમુન્ય કેકે: જન્મેજય રાજા, બાણ નણા બદ બેડ.
 મંત્ર મમાન્વે પ્રજુની દષ્ટે કારી થકે નહિ ખેડ. ૧૧
 નાગાન્ન પ્રથમે બાણ મેદેલિજે, યમમાલણી જેકેને પુત્રી;
 નાગ તણાં યથ ચર્મચાવ્યાં છે, બળે બરથો તે કારી. ૧૨
 પાંડવપુત્રે અહીં બાણ મેદેલ્યાં તે મરુડ મપૂનાં હોય;
 મર્ષ આવના બક્ષ કરયા તે મહાકે કૌતવક જોય. ૧૩
 ચાવાન્ન મેદેલ્યાં વીરવર્માએ, મેદલિ તેડ મમૂજ.
 અહીં કપિધ્વજ ક્રોધ કરીને મેદેલ્યાં છે ચાર્દલ. ૧૪
 ાવકાન્ન બાણ મેદેલ્યું વીરવર્માએ; પાવક મોટો દિગે પ્રોડ.
 મથુને બાણ મેદેલ્યાં મેઝાં, જોઈ જઈને દિનમર. ૧૫
 દિ દવી, જળ અમોલ ચાવ્યાં. બાણ નિવાળુ કીધું.
 ગવર્માએ ક્રોધ કરી પડે ચવાન્ન મથી દીધું. ૧૬

- કૃપાનિધાને - આપી આગન્યા અંજનિ-મુખને તાહારે,
 દશદેશ બાણ આવતાં રીડાં કોધતાં બંધારે. ૧૭
 કરી ગર્જના કપિવર ગ્રીવો, સાહામે જર્જરે સાહાએ,
 ચરણે કરી અવનીમાંલાં નામે અને આવને વાહે. ૧૮
 હનુમંત હાક વળાડી ધાઓ, ગજ રથે સાક્રી અક્ષણે,
 ઠેકલાને રથ દેખાડે એહેવુ જો કો સાહામે રણ્ય નાવે. ૧૯
 કરી કૂતકારને પૂંછ વધારય, તે ક્રીધા છે પૂંછપ્રહાર.
 ભંગ પડ્યો, દળ સઘળૂ નાહું, વત્યોં હાલકાર. ૨૦
 ત્રણ બાણ અર્જુને મેરેવિઆં કોધ કરી તતકાળ;
 રથ ઊડાડ્યો ત્રણ જોજન એણે, એકો છે બૂપાળ. ૨૧
 તળા રણમાંહે રથ લાવીને કીધું યુદ્ધ અનેક.
 માધી વિદ્યા ધનુર્વિદ્યાએ, બાણ તણા નહિ છેક. ૨૨
 દારુણ યુદ્ધ દેખી શ્રીકૃષ્ણ કપિમુખ જોયું રીમ,
 રથ મહિત ઝહી બૂપત્ય આણી ચરણે નંમાયું શીમ્ય. ૨૩
 વીરવર્મા કરચ ઝહી ગોવિન્દે કીધું આલિંધન,
 શ્રીભગવાને ત્રેમ મારતે બેટાડિઆ અર્જુન. ૨૪

વલ્લભ

બેટાડયા અર્જુને કે; જયજયકાર થયો ધણો.
 સુભટ સઘળા વારિઆ; હવે શોક ભાગો યુદ્ધ તણો. ૨૫

કંઠવું ૧૫ મું—રાગ બૂપાળ

યુદ્ધ ત્યાંહાં વારિજી, સુભટ મોલાન્યા શ,
 આહરિચરણે સહ ધક્કી આવ્યા શ.
 રાયે સ્તુતિ કીધી, નામ્યુ શીમ્ય શ:

‘અમ ઘેરય કરુણા કીધી જગદીશ શ.

હાથ—ત્યાનિધિ કુન્જલરણ આમી દીનદા ત દેવ.

‘સુખકરણ સ્વામ મોહામણા, શી કરી બાણ મેવ?

૨૬

- 'આદ્ય મધ્ય ને અંત, સ્વામી, સદા રૂપ જ એક,
 'સર્વકર્તા સર્વપાપક સર્વ કોપર રહેલ. ૩
 'નિરંજન નિર્લેપ સ્વામી નિરામય નિરાકાર.
 'આશંપૂરણ સર્વકો જીવ માત્રના આધાર. ૪
 'વસ્તુ સર્વમાં તદ્દમ્યો વામી વાસુદેવ શ્રીવિષ્ણુ,
 'કર્તુમકર્તા અન્યથા મમરથ સ્વામી કૃષ્ણ. ૫
 'ત્રૈલોક્ય-પોષણ વિશ્વમાતા વિશ્વ કેશ તાન,
 'અર્પણ એક હૃદયેશ, ભક્તિ નામ સાક્ષાત. ૬
 'તમ થકી અન્યથા ખીજો તેલ આ સંસાર,
 'બલંવત્તમોદિ વૈષ્ણવી, કોણ પામે તેડેનો પાર? ૭
 'નામે નો કોણે તમ જન તે. પરમ વૈષ્ણવ હોય,
 'શીકૃષ્ણ વિના અન્યથા. ખીજો ભક્ત નહિ કોય. ૮
 'હું અત્પ્રભતિ કોણ માત્ર કેહે? જીવન મુજ તુજ નામ,
 'મંદિર અમારે ભક્તિ એવા એક તમ મુખધામ. ૯
 'તમ થકી અગમાં ત્રા તીરથ તપ તેલ સમાન્ય,
 'યજ્ઞન યાજ્ઞન નેમનેમાદિક શીય. મામગવાન ૧૦
 'તમ ભક્તિ બાળે કનકમંદિર કનક-કળસ પ્રચંડ,
 'કામિની જૂગણ મગ તોરેમમ થમ તજો એ દંડ. ૧૧
 'વિષ્ણુભક્ત નો અર્પણ કો ને એકે શ્રીપરબ્રહ્મ
 'સ્ત ખીજું કીર્ત્યંકણી મર્વ. એમે કર્મ. ૧૨
 'સંસારગારે તે રેડે. ભોગવે નવયાં રૂપ.
 'ભક્ત કેરે સદા વસ્તુ છે નાથ. અત્વન્વરૂપ. ૧૩
 'ભક્ત-પાત્રણ ભક્ત-પોષણ ભક્ત-વસ્ત્ર મદારાજ,
 'દુઃખ ટાળે ભક્તનાં તે મનાકાલે લાગ. ૧૪
 'એમ કહી ચરણે નમ્યો; જોડેનિ કેરે : રાજનઃ
 'વાંકય મુખી ન-મુખ થવા હેતુધારી જગજીવન. ૧૫

રતનજડિત રથ હિતમ આપ્યા વેસર કરભ અનંત,
 ધન ભંડાર સર્વ ત્યાં મોંપી સતોખ્યા કમળાકંથ. ૪
 આણી અશ્વ ધરયા જે દાટે; વિવિધ-ધરયા શણગાર;
 અંગોઅંગે પૂજા બહુ કીધી, બાંધી પત્ર અપાર. ૫
 અત્યુન્ન પરમ મહા સુખ પામ્યા, અંતર સગાળું દરિયા.
 પ્રભુપ્રેમનો મહિમા, મોટો, તેણે મર્વરવ દાટે ધરિયા. ૬
 પ્રભુ કેહે : 'વીરવર્મા, ધન્ય તું, ધન્ય ધન્ય તાહાકે રાજ્ય,
 'ગજ રથ અશ્વ ભંડાર તણુ ધન આગ્ય પાંડવ કાળવ.' ૭
 પંચરાત્રી ગ્ધી માગી આગ-યા - કૃષ્ણાત્યુન્ન વીર,
 વીરવર્મા મંધાતે તેઓ, સન્મુખ - શ્યામશરીર. ૮
 નિશાણુ નાદ તણા સ્વર પૂરયા, મેન્ય હવાહલ હોય,
 વીરવર્માનું 'મેન્ય સંધાતે સાંત્ય થયું મર્વ કોમ. ૯
 થઈ મુખાગા ગોધ મર્વશું મુખ પામી અંતર દરિયા,
 આયુધ હય રથ ગજ મંધાતે આલુવાણા પગરિઆ. ૧૦
 પાત્ર કુચર માથે વીરવર્મા વૈષ્ણવચિન્ન ધરી અગ,
 ચરણામૃત પાવન પુરુષોત્તમ શિયા શુદ્ધને મંગ. ૧૧
 તિલક ભલા તુળશી ચક્ર-અકિર્ત નિર્મળ નરહરિનમરુણ,
 કંઠે શિલા શુદ્ધ, રુદે ત્રિભંગી, એ વૈષ્ણવ-આચરણ. ૧૨
 ભક્ષી ભક્તિય આયુધ સરળા, સિંદૂર રથ તોખાર,
 દળ પોતાનું કરી મુખ આગળે નમિઓ વિશ્વાધાર. ૧૩
 પરમ પ્રેમ કુતીમુત પ્રગટયો, દરિઆ ત્રિભોવનધીશ,
 મન્મુખ થઈ હરિ અશ્વ દક્ષરયા સ્વામી શ્રીજગદીશ. ૧૪
 અતુરાગ ફળ ચોડો પાસાંથી ધર્મ અદ્ય મર્વ શેર;
 આગવથી એ હયવર ચાલે, મેન્ય ઘટા ચોડો ફેર. ૧૫

૧૫. રોર, સેર-મેરડો, કેડો, માર્ગ-આ પહેલાં પણ અનેક ઠેકાણે
 આ રાખે આગે છે

નાનાવિધિ ચાન્દ્રિય, ગદ્ય દુહાભિ, ગદ્યક બંદીગત કેરા,
 હયવરના કોતલ, રથના ધડોકા, તેકેના ઘેર અનેરા. ૧૬
 ચમર ફેરે ને ધ્વજન ફરફરે, ઘંટા-ઝોળ્ય, ગજા-ઝેણ્ય.
 ઘૂંધર ધમકે, વાજે શરણાઈ, મધુરી મૌઝર વેણ્ય. ૧૭
 છત્ર ઝળહળે, પાયદળ આગળે, ચતુરાંગ દળ શોભાવે,
 અમરલોક સર્વ મુનિવર જોતાં અપાર ઉત્તમ ભાવે. ૧૮
 જૈમુનિ કેડે છેઃ જન્મેજંય જૂપત્યાં કુંતલેપુર અંદ્રહાસ,
 અશ્વમેજના હય ત્યાંહાં પોડોતા, તે છે હરિનો દાસ. ૧૯
 વીરવર્માની કથા સંપૂર્ણ, જૈમુન્ય રુખિની વાણી,
 હરજીમુત હરિદાસ કાહાનજી એ જુદિમાન્યે વિખાણી. ૨૦
 કડવાં સોળ ને પદ સ્વાહારસેં એ માંડે પદ્યબંધ,
 શ્રીકામોદરજી તણી કૃપાયે કીધો ભારથ-સમંધ. ૨૧
 ત્રયો તાવ વેળાજવર જીપરે ન થાઝ સંગ રોગ;
 એ કથા સાંભળ્યે તતક્ષણ નાસે; તેકેના પોંદેંચે ભોગ. ૨૨
 તેકેને ઘેરય યમદૂત કો નાવે, કથા તણો મદિમાય,
 અતુલ પુણ્ય એ કથા સાંભળ્યે વેંચણવ તણો સંવાય. ૨૩
 વૈંચણવ દ્વિજ હરજી-મુત, વૈંચણવ, વૈંચણવ-કૃત્તે હરિજાન;
 નામ નારાયણ ભક્તિ પહારથ નહિ કો એહ સમાન્ય. ૨૪
 કલો કીર્તન પુરુષોત્તમ વૈંચણવ વક્તવ્ય એ મુગ-મહિમા પ્રોદ.
 તેકેને મંદિરે સદા નિરંતરે વાસે ગરુડારુદ. ૨૫

વક્તવ્ય

વાસે ગરુડારુદ મંદિર; ભક્તને વસ્ય શીહરિ.
 હરજીમુત કેડે : સદા કાળે કુંદેમાંહાં પ્રજુ રોકો દ્વી. ૨૬

૨૬
૧૦૪

૨૧. જુદિમાન્યે=જુદિમાને=જુદિના માન-માપ પ્રમાણે, યથાવૃદ્ધિ.

૨૬. ઇતિ આક્ષાંત વીરવર્માનું સંપૂર્ણ ॥ આક્ષાંત ॥ ૧૩ ॥

૧૪. ચંદ્રહાસનું આખ્યાન

સૂત્ર ૧ હું—રાગ કેલેરે

- શ્રીમદ્ગોરુ શુરુ વંક પાવ, જોડ કૃપાથી દરિયજ કેહેવાય.
 શ્રીમહાભારથ ખેરી જો કથા તે તું માંબળને સર્વથા. ૧
 હૃયમેધાદિક પાંડવ તણો પ્રતાપ પ્રભુએ વધારયો વણો.
 તેય કથા કહું વિખારી, અર્જુન હયની ગદવા કરી. ૨
 મત્તર જોહેમાં છે આખ્યાન વૈષ્ણુનરાજ પરમનિધાન
 પાંડવ તણા આકંધ્યા આપ, ગોત્રકનનું બેડૂ પાપ ૩
 જ્ઞાનચમુચું કરયો વિચાર, જધું કર્મ કરી સંહાર,
 ભૂમ્ય પડયા મુકિ નિશ્ચાય; હવે આસ પધારપા પામ. ૪
 ચરણે નમિઆ કૃતીનન, અતિ મુંદર માંડખું આમન,
 પૂન કરી વ્યાપની ગ્રેમ, પછે પોષિજે કુશગીસેમ. ૫
 વ્યાસ આગળે કુપિયા થયા : ‘ગોત્રકનની નાતી દયા,
 ‘અહમ્પે અનાદુન ગ્રાધું કર્મ, ચંદ્રવરચનો દાસ્યો ધર્મ. ૬
 ‘વળી કર્મ કરે’ દષ્ટેજગદીસ, ગોટાં અવ ભેગં અમ સીસ્ય.
 ‘મેટા કુદ ધરામાં થયા; હવે પ્રભુ કયમ આણે દયા ?’ ૭

- વ્યાસ કેહે : ‘હુઃખ છોડો . . મો, . .
 યાગ આરંભો; કહું છું અહંમો.’
- પ્રથમ આખ્યાન આરંભ તણું, તોરંગમેધ ને કારણ ધણું. • ૮
 કહીને વ્યાસ પધારવા સહી, અશ્વમેધની મંછા થઈ.
 મેધવણું આપ્યા વૃષકેન બીમાન્કિ સંઘાતે હેત. ૯
 ભદ્રાવતી થકી તોખાર વ્યાખ્યા, નાંહાં ન લાંગી વાર.
 બીજું આખ્યાન તે ચૌવનાશ્વ, ત્રિને બીમ ગયો હરિપાસ. ૧૦
 કુદુંબ સહિત રવામી ભગવાન ઘેરવ આપ્યા, ત્રીજૂં આખ્યાન,
 ચોથે આખ્યાને ઘોડો હરચો, અનુશાલવ દાનવ ભળભરચો. ૧૧
 હય મેડેમો તે આલી ગયો, નીલકેન-કુંઅરે બાંધિઓ;
 એક આખ્યાન પાંચમું સહી; તાંથી હવર પોડોતો છે જઈ, ૧૨
 છઠે અખળા ચંડી નેહ, આપે શત્યાં વર્ષ નેડેની દેહ.
 સાતમું હંસધ્વજ ભૂપાળ, મુરચ સુધન્વા નેડેના બાળ. ૧૩
 આઠમે સ્ત્રિપારાજમાં ગયો, પ્રમેલાયે યુદ્ધ કરના મયો.
 ઉમયા-વનમાંહાં વડવા-અગ, વળી સાર કરી શ્રીરંગ. ૧૪
 નવમે જાડખંડની કથા, માણુમ વૃક્ષ નેજયે સર્વથા.
 તાંહાંથી રાક્ષસ બીયણુ તણું, હમ બાંધ્યો તેડેન બળ ધણું. ૧૫
 એકાદશમે મણિપુર નામં બજ્રવાહનનો મહા સગ્રામ,
 દ્વાદશમે લવકુશનું કણું, શ્રીરામ સઘાતે મહાયુદ્ધ થયં. ૧૬
 એક સરોવરમાંહાંયું પીધું નીર, હમ પચાવણુ તણુ શરીર.
 મારગમાંહ જયમ મળિંયા નેહ, યુદ્ધ કીધું, તોરંગમ બેહ. ૧૭
 તામ્રધ્વજશ્ચ યુદ્ધ જગદીશ, મયુરધ્વજે વેડેરાવ્યું સીરય;
 ત્રयोदशમું તે આખ્યાન, જે હય મેડેલા ભગવાન. ૧૮
 સારસ્વતપુર પોડોતા હગિ, રોગસહિત યુદ્ધ કીધું ફરી,
 કુંતલપુર વેપણુવ ચંદ્રહાસ ભક્ત મેળવ્યા વિશ્વાવાસ. ૧૯
 તે પંનરમું શ્રુલ બાણિએ, વિપ્લવમકન કુંદે આણિએ,
 મોળમું ગકલત્તલિ રુષિ તાપસમાંડેં શિરોમણિ મુખી. ૨૦

જયદ્રથસુત પામ્યો બહુ જેદ, મત્તરમે પૂરચો અશ્વમેધ.
હવે ચતુર ચંદ્રહાસ હરિભક્ત, તેહ કયાની કહું સર્વ વગત્ય. ૨૧
પુદ્ધ કરી વીરવર્મા સાથે તોરંગ જે મેહેડ્યા સંધાને :
ચંદ્રહાસની સીમ મોઝારચ રમતા જે આઝ્યા તોખાર. ૨૨
કુંઘર જે મૃગયા માંચરચા, આણ્ય પોતાનીમાં પરવરચા,
ચંદ્રહાસ કેસી સુત મહી, હય દીડા તે આંધ્યા ગ્રહી. ૨૩
મકરકેત, બીન્તે પદ્માક્ષ, વિષ્ણુભક્ત પૂરો સાક્ષાત,
ધનુર્વિદ્યા જાણે કરી પુદ્ધ ભાથા અન્ન સગળ આપુદ. ૨૪
અર્જુન-સેન્ય જાણિજં મન્ય : 'હરિ આઝ્યા કીરો દર્શન'
અનેક રાય સંધાતે ઘણા, પ્રનાય જાણ્યા પાંડવ નણા. ૨૫
'તોરંગ કોણ છોડાવે આજ ? આપણે મસ્તકે શ્રીમદારાજ.'
જાણે હરિની ભક્તિ સમૂલ બહને કુંઘર જ્યમ સાદૂલ. ૨૬
બહને અગોચર ઘોડા યયા, દેખે નહિ, જાણે ચંબી રથાં,
દ્વિશાન્વિત માર્ગ સર્વ શેર પર્વતની રથા ચોડો ફેર. ૨૭
ચિંતા કરે યોધ સર્વ મળી; હામ અગોચર નિરખ્યા વળી
કો કેહે : 'હય અંતરિ કોણે હરયા.'

કો કેહે : 'શ્રુતગિ અગોચરિ કર્યા.' ૨૮

એમ ચિંતા આણે છે સહ, મળિજં અર્જુનનું દળ બહુ
એટલે નારદ આબ્યા તાંહ, પાર્થ ને શ્રીકૃષ્ણ છે જાહ, ૨૯
ગુડાકેશ ઠે નમિઆ ચરણ નારદ સદળ કુંજના હરણ.
મેન્ય જીનદશ તેણે દારય, સખા રચી મહાવન મોઝાર. ૩૦
યોદ્ધા મર્વ મચીને રથા, સખા મરે મર્વ ગદધયા,
સ્તવન કરે કુંતીનો પુત્ર; એટલે પ્રથમ થઈ એક મૂત્ર. ૩૧

વલ્લભ

૧

પ્રથમ થયું ત્યાંહાં સુત્ર રે, નારદ અર્જુનને મળ્યા,
સખા રચીને, સર્વે બેઠું, તાપ અંતરના ટળ્યા. ૩૨

સૂત્ર ૨ જું—રાગ [એ જ]

જેમુનિ કેડે છે : સુષય, રાય છ; હય તોરંગ અગોચર બનયછ.

હય નવ્ય : દીકા, થયા દિગ્મુદ છ,

વૈરાગ પ્રગટ્યો અર્જુનને પ્રોદ છ. ૧

હાજ—હવે શોક નિવારી નારદ છ બોલ્યા છે અનિ પ્રેમ :

'અરે સુખસાચી, બળજો તાહારે સદા કુશળી હેમ. ૨

'તમારે પામે પ્રભુ તે જગત કેરો નાય.

'ત્રૈલોક્ય રહી શ કરે, દરિ મેડે નેડેના હાય ? ૩

'નહિ તો તેણી દિશાએ આવિયા હય ન છાંડે કોય.

'વિષ્ણુભક્ત રાજા સત્યવાદી તેયં પુદ કયમ જોય ? ૪

'તે માટે, અર્જુન, સુષો; શી ધરો ચિંતા મન્ય ?

'તહારે પામે સદા ભયહરણુ જગજીવન. ૫

'અરે અર્જુન, તમ ગ્રિપરે પ્રભુને છે હેન;

'નહિ તો મયુરધ્વજને કોણ માંજે ? તેડેના કલ્પો સંકેન. ૬

'જસ આપે છે જગદીશ પુજને, મેહેલ્ય સવજો ભર્મ,

'તાહારા ભાગ્યનો શો પાર કેડે ? સારથિ પરબ્રહ્મ. ૭

'હવે રેવંત ગયા તે કહ્ન હં પુજને રીત્ય.

'ચંદ્રહાસ નામે એક વૈષ્ણવ, સખળ દરિયં પ્રીત્ય. ૮

'પરબ્રહ્મ સાથે પ્રીત્ય, અર્જુન, એકાંતિ કિમે ન થાય,

'મંસાર માયા તણા રંગમાંહાં બદ્ધવિધિ રંગાય. ૯

'હરિભક્તિનો મારગ ગ્રહી ને ધરે વૈષ્ણવ નામ,

'સંસ્કાર વિણ બાવે નહિ, એ, પાશ, મોટું કામ. ૧૦

- 'દારા મુન વાહન વૈભવં મંદિર ધન ગદુ રંગ,
 'તેણે વળગી આપણાં રહે કરી થેડેલાં અંગ. ૧૧
 'અનાની જાણે નહિ શ્રીકૃષ્ણમારગ જેહ,
 'અન્યથા જૂર ભમે ઘણા, નહિ જુદય આણી નેહ. ૧૨
 'બદુ તીરથ સેવી તપ કરી મનને કરે જોડ શુદ્ધ,
 'કે જન્મયોગે નીપજે વૈષ્ણવ તણી તો જુદય. ૧૩
 'વૈષ્ણવ કેરાં અંગમાંડે વિષ્ણુ કેરાં વાસ.
 '૩૫ તેડેનું જાણિએ શ્રીકૃષ્ણ-સ્તોત્રપ્રકાશ. ૧૪
 'તેડેને મળનાં જાણિએ, હરિ તાણું લયમ દશન.
 'ધર્મોદય એમ જાણિએ ભગવાનમાંહાં નહિ બિન્ન. ૧૫
 'અંદાસને એમ જાણિએ, લયમ નાય કેડું ૩૫;
 'હરિચરણ કેરાં દાસ એડેવો પ્રભુ આપ-સ્વરૂપ. ૧૬
 'તેડેને નગરે ગયા ધોડા; સાંભળ્યને અશુન.
 'તેડેને કુંઆરે જાંધિયા, મુદ્ધ કર્યા જીપરે મન. ૧૭
 'અંદાસની જે કથા આઘથી કયમ કેડેવાય?
 'નહંબો, અશુન, સ્વત્ય નહિ; આંહાં રજા છે, વિચ્ચમાંહ. ૧૮
 'એહ કથા એડેવી સહી, લયમ કૃષ્ણ તણાં ચરિત્ર,
 'અંદાસને લયમ જાણિએ વિષ્ણુબક્ત પરમ પવિત્ર. ૧૯
 દેવરુષિને ચરણે નમ્યા અશુન તેણી વાર :
 'સ્વામી, મુગ્ધને હેન સુખજી; કથા કોહો વિસ્તાર. ૨૦
 'અષ્ટાદશ કોડોણી મળી કુરુસેવમાંડે પ્રોદ,
 'એહ સૈન્ય મધે રાખી રથ માહારો મરુડાડ, ૨૧
 'ભગવંતજી ભાવ સજાજે કણાં કર્મ ને નિષ્કર્મ. -
 'કિયો તાહારે સ્વરથ હનો? દેવ શ્રીપરબ્રહ્મ. ૨૨
 'ને મારે મુગ્ધને કોહો વિષ્ણુબક્ત કથા રસાળ.
 'તે મુગ્ધને વશલ ઘણું, જેડેને વાહાણ શ્રીગોપાળ. ૨૩

- નારદજી રજિઆત્ય થયા શ્રીકૃષ્ણનું મુખ જોય.
ભગવાનજી કેહે : 'કાહો કયા, જસ સાંભજો સર્વકાય.' ૨૪
- પતાકા બહુ ચમર ફરકે, ચર્મ રાજ્ય અનેક,
ટોપ બગતર ઘંટાદળ જોતાં ન આવે છેક. ૨૫
- અનેક હથ હસ્તી ઘણા રથ પાતખી બહુ સાથ.
મેન્ય ફરતું સાંભજે, એમ ધર્યાં આયુધ હાથ. ૨૬
- નારદજી મુખથી વદ્યા : 'આઘચી... કહું આખ્યાન.
કૃતવર્મા સાત્વિક પ્રદ્યુમન યૌવનાશ્વ સુત રાગન, ૨૭
- અનુશાસ્ત્રશ્ચ નીલકેત રાજા હંસધ્વજ જે હોય,
બીપણ્ય રાક્ષસ બધવાહન સાંભજે સર્વ કાય. ૨૮
- મયૂરધ્વજ ને વીરવર્મા વૃષકેત સમેત,
ધનંત્ય ભગવાનજી એક કયા સુણવા હેત. ૨૯
- બાલ્ય શોધ ખીજા જોડે ને જે દળ્યા છે અધિકાર,
તે તે આવી આસન ખેડા, રથા તેણે દૂરચ. ૩૦
- કર્કસ દેશમાંડે નગર કેકસ, શોભા કહિય ન જાય.
વિષ્ણુબક્ત નિર્મળ સત્યવાદી સુધર્મિક તાંહાનો રાય. ૩૧
- સુખસેન્વા નામે મુંડરી સાધવી નિર્મળ સત્ય.
ભરતાર-ભક્તિ પતિવ્રતા શ્રીકૃષ્ણ-ચરણે, મત્ય. ૩૨
- પંડા વાળે દેશમાંડે; કાહાવે એમ નરેશ :
'જે કક્તિ ન કરે કૃષ્ણની તે હાંડજો માહારો દેશ.' ૩૩
- હરિ નામને આધારે રાગન સખળ સેવા હોય.
વૈષ્ણવ કેરા ચિહ્ન પાખે તાંહાં ન દીસે કાય. ૩૪
- પ્રભુની સેવા કરે અહોરાત્ર તે જુપાળ.
તેકેને થેરે પ્રગટ્યો 'ચંદ્રદાસ' નામે જાળ. ૩૫
- નગરમાંડેથી વિગ્ર તેડી પછિઓ તેકેને બેઠ.
'અવયોગમાંડે આવિઓ,' રાય સુણી પાખો ખેદ. ૩૬

વલણ

એ પામ્યાં રાય રે; મુન દેખી સર્વ હરખિજં.
મુન પીમું આહી થકી એટલે પૂરણ થયું. ૩૭

મુન ૩ જુ—રાગ કેદારો

જેમુન્ય બોધ્યા : મુણિયે, ગય ૭,
કેદવે જ્યોગે તેડેનો જન્મ થાય ૭.
મયં મળીને પછે છે સમાય ૭:
તલે ઝગ કરોને, ગુણિરાય ૭. ૧

કાળ—કેદવે જ્યોગમાંડાં જન્મ થયો ?
ત્યાહારે કેલ્ય ફલું નક્ષત્ર ?

વિપ્ર એકેવું બોલિયા નિર્ધારિહી જોઈ પત્ર : ૨

મૂલયોગે જન્મ એકેનો ફૂઆ તેપરે કાળ.

વામ કરની આંગળી વાધની છે એક બાળ. ૩

અન્યથા લક્ષણ સર્વ સુંદર, નહિ કે એક મમાન્ય.

વિપ્રને સતોખ્યા ધણું મુખ પામિએ રાગન. ૪

એમ કરનાં થયો તે મોટો સગળ તેડેની સુદય.

નૈત્રપંકજ અંગ નિર્મળ વદન જિહવા મુદ. ૫

એક સંવત્સરે પૂરણ થયો; નારદ કેરે : અનુન;

એકેવે પરદળ બદુ સંજે લેઈ કે આવિયા રાગન. ૬

મુધમિક સાહામે ગયેલ સુદ સગળ કીધું ત્યાંડ.

યોહા વાધ્યા અતિ ઘણા, પછે મળ્યો તે રજુમાંડ. ૭

તેડેની નારિયે સદગમન કીધું અને પડિઆ ત્રાસ.

નગર કચેડા લોક નાગ, છલ્યા તણી નહિ આન. ૮

રાગી સમાને રાયને ઘેરય હતી દામી જોડ,

ધવરાવની તે જાગને મંચે લેઈ નાહી તેડ. ૯

મજાગ માયા તેડેને, ચંદ્રદાસ ગિપરે મોત્ય.

ત્યાંડાં થકી નાહી કુંતલપુંગમાંડાં પોડેની ઠી રીત્ય. ૧૦

- એક સામટાં મંદિર થણાં, બાહ્યથ રહે જે દારય,
તે બાળક એઈ, જીતાવળી આવી રહી તે નારય ૧૧.
- બ્રહ્મપુરીમાં આશ્રમ કરીને રહી એકે દામ્ય,
હૃદય અર્થે વિપ્રનાં ઘર તણાં કરતી કામ. ૧૨.
- બાળકને ફરવે નહિ, તે કરે બહુ રક્ષાય.
એમ કરતાં, સુખે કરીને તેહ તણા દિન જાય, ૧૩.
- પોતાનાં ઘર ગ્રેમુદા સહ કર્યાં તે કાળ્ય.
તેડેનાં પુત્રને ફરવે નહિ, સહકે કરે - સંભાળ્ય. ૧૪.
- એમ બાળકને સહ જીએતા, તે ધાવ્ય પામી મરણ.
ચંદ્રાક્ષ થયો છે એકમો, તેડેને કાણુ રાખે શરણુ? ૧૫.
- ત્રાસ અંતરિ પામિઓ, કો આગળે જઈ કેડે દુઃખ ?
દાઘ, અંતરમાંનાં પડ્યો, તેણે દામણું થયું મુખ. ૧૬.
- બાળક સાથે જઈ રમે : 'જાણે વીસરે મુજ માન,
ગન્ય બંગ થઈ છે ચરણની, મૂળથી રવા બે હાથ. ૧૭.
- એકાંતે એકી રહે, ફળ ખમે તેહ શરીર;
એક નામ કર્ણાશ્રુ આવડ્યું રસનાયે કેડે : 'જહુવીર.' ૧૮.
- જાણ્યો કોણેને કેડે નહિ, માગે નહિ તે તોય.
કો દેખનાં બોલે નહિ, એકાંત રહીને રોય. ૧૯.
- વિપ્રના તે બાળ સવાતે રમે છે અનુદિન.
એમ કરતાં તે સિલા શુદ્ધ તેડેને જડયા સામગ્રવર્ણ. ૨૦.
- શાલિભામ સ્વરૂપ મુશ્મ જડયા રમતાં તાંડ;
હેન આળી બાળકે રાખિઆ મુખમાંનાં, ૨૧.
- કોય તળી દષ્ટે તે નય કરે અને રેડે પવિત્ર.
મન વિખે થઈ એમ ધારણા, જેણે ધર્યું શિર છત્ર; ૨૨.
- મન વચ્ચે પૂજા કરે, ધૂપ દીપ બહુ સણુગાર,
ફાણુ માત્ર તે અળગૂ ન મેડેલે, રાખે વદન મોઝાસ્ય. ૨૩.

પ્રભુને પામ્યા પછી બાળક ધરે બહુ દેન,
 જામે પોડોર એકલા રેડે ચંદ્રલામ અમેન. ૨૪
 ધાન્યના મનમાં હતાં : 'સુખ આગળે બહુ થાય,'
 'રાજધાનીએ એ ગિછરે તો મૂઠને જાણે માય.' ૨૫
 મન નહું કંઈ મવં મિથ્યા; જે વખતે છડી ગાય,
 તે લેખ તાંહાં, માયો મહી; કાંઈ નહિ આપણે દાય. ૨૬
 અડોરાત્રિ કીજો કંઈપણ પરપંચ કોડાકોડંપ,
 'માહાઈ જરૂર ને દ કંઈ;' લીડતા મોડામોડ; ૨૭
 એક તાંહાં, અગુન, મવં મિથ્યા, જામે જૂવા જમં,
 બોગવ્યા વિણ નવ્ય છટિએ જે લેખ લખિએ કમં. ૨૮
 'તે તે વિચાર્યું મિથ્યા થયું ને એકલો મુન હોય;
 માન તાન જાના કુટુંબ મંદિર નહિ તેડેને કોય.' ૨૯
 એકલો તે બાળક કરે, ઝેડેવા તણા નહિ ગ્યાન,
 આધાર સુખ કરે શીશ રાખે એક શ્રીભગવાન. ૩૦
 મખા જેવો ૩૫ મુંદર તેજનો અબાર,
 અડોગત્રિ તે એવા કંઈ ચંદ્રલામનો આધાર. ૩૧
 મન વિષે જાણે : 'એક થકી તે પામ્યું નવ નિદ,
 'શિવા શુદ્ધ ને મેવિયે, માહારે એક મધણી રિદ'. ૩૨
 હનિકથા કીર્તન કુંડે ગણે, માખજે હગ્નિનામ,
 એમ કરનાં જાન પામ્યો, વાહાવા મુંદરખામ. ૩૩
 તે બકિત માટે નાયજી હવે કંઈ કરુણા જોડ,
 પ્રાનજય, એકમન ચર્મ માંખજ્યને કદ તેડ. ૩૪
 કૃતવપુત્રો' રાયજ આપણે તેડને રાખ્ય,
 મંત્રી-તનયા ગજ્યમુના કામ્યની મેરા કાન્ય. ૩૫
 શુભમ નાની પામણે ને કોવંદ થામે ગાન,
 પેધાવની કામ્યની એકની આગળે થામે માન. ૩૬

જેકેને નાથજી કરુણા કરે, જેહ જીપરે હોયે દદ,
 દુરિજન કોપી શું કરે? તેકેને હજે કોટિ 'અરિષ્ટ. ૩૭
 અઠવર્તી કૃપા પામે પવને લીધા જાય,
 પ્રભુની કરુણા થકી રાંદને છત્ર ધરાય. ૩૮
 એકને મસ્તકે સહસ્ર ગાળે, તે ઘેરચથી પામે મરણ,
 એકને પ્રભુ કરુણા જકરે તે જીગરે સાગર અરણ્ય. ૩૯

વલણ

જીગરે સાગર અરણ્યમાંકે પ્રભુની રક્ષા થકી.
 મૂત્ર ત્રીજે જાણિએ, ચંદ્રહાસ હવે કાઢ્યા મુખી. ૪૦

મૂત્ર ૪ થું—રાગ અસાઉરી

હવે જૈમુનિ રુખિ એમ જિયરે; જન્મેજય શ્રવણે ધરે;
 મન હૈ, કથા માંજળી છે, પ્રેમ અનિ ધણી રે. ૧

હાળ-મન દરિગાં હવે રાજા કેહે છે:

ધન્ય રુખિજી, એહ વાણી,

નારદજીનાં વચન કેહે હવે મહા માયા મન્ય આણી. ૨

જૈમુનિ કેહે છે-મુલ્ય જન્મેજય; ચંદ્રહાસ છે એહેવો.

બાળપણમાંકાં બુદ્ધિ પામ્યો જાણે બક્ષા પરાપર તેહેવો. ૩

માતાના ગુણ મર્વ વીસાગે બાળક માથે રમતો.

કલેશ તણી તે વાત ન જાણે, બોલ કેહે સદ્ ગમતો. ૪

જે જે બાળક માથે રમે છે રમત્ય જે બદ માંડી,

તેહ આગળે જૂઝ નવ્ય ચાલે, મહકો રહે છે હાંડી. ૫

બાળક કેહે છે જૈમુનિ એહેવું આપ આપણે ઘેરચ;

'માતાજી, તાંજ પ્રેમ ધણે બદ ચંદ્રહાસ જીયેચ.' ૬

એક આપણા બાળક માથે તેડી ઘેરચ જમાડે.

એક મૂખડા ચોટી ચૂંથી બાળક રમત્ય રમાડે. ૭

એક કુસુમના હાર ધરે ચિર, એક પછેડો આલે.
 એક પગરખી નવી ચિવડાવે; સુખે કરી લયમ ચાલે. ૮
 એક જૂલડી દડી મોળિયાં, મગજ પૂડેડી રંગ,
 એક દડી મુઠિકા હાર કટિગંધ શણગાર્યું સર્વ અંગ, ૯
 હામ્યહામ્યથી રક્ષા કરે છે નગરનિવાસી જન;
 સંભાળી મંદિરમાંડાં રાખે, આર કરે મુનિર્જન. ૧૦
 એમ કરતાં હવે પાંચ વરસનો તેહ થયો એહ રીત્ય;
 શાલિમામ શિલાં શુદ્ધ લેપરે તેડેને સખળી પ્રીત્ય. ૧૧
 કુંતલપુર ઠેરા, અધિપતિને કૃષ્ણશુદ્ધિ છે મંત્રી;
 વિપ્લવમક્ષિતો માર્ગ ન જાણે, ક્રોધ બરચો તે ધત્રી. ૧૨
 હરિનું નામ પોતાની રમતા કે કાળે નવિ બોલે.
 અતુર-સિરોમણિ રાનવંત જાળે: 'નાહિ કે મૃજ તોલે.' ૧૩
 તેડેને મદિર વિપ્ર તેડ્યા બોજન અર્થે સુખ્ય.
 વિદ્યાવંત, તેમાંડાં છે સખળા, મહેળ ગાત્ર કેહે સુખ્ય. ૧૪
 આરોગીને સ્વચ્છપણે બ્રાહ્મણ બોલ છે ત્યાંહ.
 કૃષ્ણશુદ્ધિ આગળે છે ઊભો, પ્રેમ વણો મનમાંહ. ૧૫
 મંત્રી કેરો કુંઆર કેહે તેડેનું નામ મદન,
 તે સંધાને રમતો આવ્યો ચંદ્રલાસ પાવન. ૧૬
 વેગળેથી બાળક બહુ દીડો દિને બોલાવી લીચે.
 રાગપુત્ર-લક્ષણ છે સુંદર; મંત્રી દષ્ટે કીધેલ ૧૭
 ચરણ થકી બાળકને નિરખ્યે; લક્ષણ દીડાં પ્રોદ;
 તેડેના અંગની શોભા જોઈને મનમાંડાં થયો દિગ્મુદ. ૧૮
 બ્રાહ્મણને કેહે: 'બાળક કોલોનો? માત તાત કોણુ કહિએ?'
 દિજ બોલ્યા: 'અહો ગામધામ, ને માત પિતા નવ્ય લોકે. ૧૯
 'એહ તણી ને માતા હતી, ધેરચ વિપ્રને રેડેતી,
 'બ્રાહ્મણ કેરી સેવા કરતી, પણ પૂછ્યું નવ્ય કેડેતી. ૨૦

૧૨. બધે 'દક્ષિણ' કે 'દક્ષિણ' એવી એવી ભતની જોણી મળે છે.

- 'એ બાળકનાં લક્ષણ એકેવાં ચિત્ત અમારી લાસે.
 'કુંતલપુર કેરો અધિકારી એકેને રાખિએ પામે, ૨૧
 'સાસ્ત્રમોડે' જે લક્ષણ જોડ્યાં તે એકેને અગ્નિ દીસે.
 'એ બાળકની શોભા જોતાં ચિત્ત અઘાતોં હીમે, ૨૨
 'કર્ણુ કપોત નેત્ર નાસિકા વિશાળ મસ્તક હોય;
 'પાદ્ય હિરણ્ય નાભિ કટિરેખા જંઘા ને પદ જોય, ૨૩
 'અધર તાળપૂ' રમના એકેની અરુણ તુણે આકાર;
 'રેખા ત્રણ નેત્રમાંહાં સુંદર શોભી રહી અપરંપાર, ૨૪
 'પાંહાની પાદ નખ મુંદર ગના, તેડેમાં ચંદ્રની જ્યોત્ય.
 'કનિકા ને તર્જની એકેવી, કનકર અપર ઉદ્યોત્ય, ૨૫
 'કનિકાથી રેખા ચાલી અને તર્જની જાંઘ,
 'દીર્ઘ આયુતા એકેવો દીસે વધી નહિ વિચ્ય માંહ, ૨૬
 'અંકુશ' ધ્વજ ચમર ને યવ છે ધનરેખા ને છત્ર,
 'રાજ્ય તથા બહુ વૈભવ એકેને, નાનાવિધિ વાજિંત, ૨૭
 'દીર્ઘ આંગળી એકેના ચગણી, વંક વળ્યા છે પાય.
 'એકેને ચગણે આવીને નમશે સદ્ અગ્નિનીના રાય, ૨૮
 'વળી ધૃષ્ટદ્યુમ્ન, અહો એમ જાણું છું તાહારે ખાંપશે ધન.
 'એક તણો તે સેવાવતી યાશે પુત્ર મન, ૨૯
 એમ કહીને બ્રાહ્મણ સહકો આત્મા આપાપણે હામ્ય.
 મંત્રીને મહા ક્રોધ જપનો: 'હવે કહ એક કામ, ૩૦
 'કોડોનો બાળક, ગાર્તિ બાતી, કે માતા પિતા તત્ત્વ જાણે.
 'હુ અર્ધ ત્યાંહાં રાજ્ય કરે કયમ રહી કુતલપુર આણે? ૩૧
 'માહારો કુવર યાએ કયમ એવક?
 ધન પામે કયમ માહાર? ૩૨
 'એક બ્રાહ્મણ જોડ્યા તે માયું. હવે એકેને ન જીમાડ.' ૩૩

'કુતસપુરેશને પુત્ર નથી,' મંત્રી જાણે એ 'મંન્યઃ
 'આગળ્ય જનાં રાજ્ય આમાં પામે,' પુત્ર મદન.' ૩૩
 મનમાં તે તો એમ જાણે છે, 'તેણે ગર્વિત અપારઃ
 'એક બાજુ તો હવે મારવો; એકેનો દોષ નવ ગણવો લગાર.' ૩૪
 એકેણું વિચારી વેગવન. પછે તેણે છે ચાંડળઃ
 'આંહાં થકી તે દૂર જઈ એક મારી આવે બાળ.' ૩૫
 'કુતસમેન્યના રાજ્ય મધ્યે કેા મારો ન બોલે વાણી.
 'કામ કરો તે સૂધું કગલ્યો, કામ અગોચર જાણી. ૩૬
 'કુટુ. અગોચર વન્ય જાણ્યો જાંહાં કોડેનો ન પડે ચરણ.'
 આજુ. હેત ધણું તમ કપરે; એક પમાડો મરણ.' ૩૭
 'શ્યામીજી, અમને થ' દેશો? પછે એ કામ કીતો.
 'અહાં આર થઈ ગામ અકચેદું મહિયો સાથે લીતો.' ૩૮
 'તમ્હયો, કલ્લું તે અહમ્યો આપવું, હવે મ લાવે વાર.'
 પછે બાળકને એકેવા ચક્રવા; મુત્ર થયાં અક્રીં ચ્યાર. ૩૯

વચણ

મુત્ર થયાં અક્રીં ચ્યાર રે, તે બાળક તેડી નીમર્યા.
 વહીને આગળ કર્યો, મારવા અર્થે પરવર્યા. ૪૦

સૂત્ર ૫ મું—રાગ મારણી

તાંહાંથી બાળક લઈને પરવંર્યા રે,
 પાંચ ચિંતવિતે પામ જાણ્યા રે.

તે તો વાહીને પમાડ્યો છે ભંમ રેઃ

'ક્યાંહાં કર્યું અગોચર કમ રે?' ૧

હવે નગર તરૂંને જાય રે; નાહાંનિઆને ચિંતા ચાય રે.

તેણી વેળાં ચાહ્યા છે જોય રે, તેડેને સાદામો ન મળ્યો કોય રે. ૨

તાહારે બાળકે ચિંતા માંડી રે, રહ્યો ધિર્ય રૂદેવ છંદી રે.

મનમાંહાં નવચ્ચઃ 'મહને મારે રે' કાણુ વામુદેવ ન વીસારે રે. ૩

માંડામાંડે' બોલ્યા એમ કહ્યું કે: 'આ મારે બાળ અગ્નિ છે.'

એક કહે: 'આપે છે ગામ રે; શો બાળક ફેડવો કામ્ય રે?' ૪

'એકને સમાં નહિ માત ને તાત રે;

કાળુ જાણશે' માર્યાની વાત રે?'

એક કહે છે: 'રૂપને તો નિરખો રે; કા નગરે નહિ એક સરખો રે.' ૫

એક કહે છે: 'વાન શી, બાહ રે? એકને મારો વેગે કર સાહી રે.'

તે બાળકને દોડાવે રે, એમ કરતાં વનમાંમાં આવે રે. ૬

લઘુવયનો ચલાવે ચરણ રે, તેણે કાને તે મુણિમં મરણ રે

'બાળક કહે છે: 'અન્યાય રે, મેં નવ્ય કીધો પુરમાં રે.' ૭

'મુજને માગ્યે શું થશે રે? કિલ્લો છત્રપતિ લટાશે રે?'

પછે તેમ કરે તે વાર રે: 'માહારે શાલિગ્રામ આધ રે રે.' ૮

એક કંટાળિનં વન કાઢાન્યુ રે; બીજૂં જુનુ બિપરે[ન] આખ્યું રે.

એક દારુણ દીડો હામ રે, જાંમાં માણમનું નહિ નામ રે. ૯

તે તો અગ્નિ ક્રોધ ભરાણું રે, હવે મારવા થયાં સપરાણું રે.

'પછે ખડગ કાઢ્યાં તેણી વાર રે; ઝળક્યાં તેડેની દીડી ધાર રે' ૧૦

'શુણસાગર શ્રાગેપાળ રે, ગોપીવર કરે સબાળ રે.

'હું તો નાનડિઓ નવ્ય જાણુ રે,

તાહારું નામ કુદેમણિ આણું રે.' ૧૧

'રમે શાલિગ્રામ લે એક રે.' પછે મુખમાંમાં મેડેલા તેડ રે.

એકલે એક કહે: 'એમ કીજો રે.'

એકને વનમાંમાં મુઝી દીજો રે. ૧૨

'જૂઓ, બાળક ફેરી મત્ય રે, હરનામ ન મેડેલે સત્ય રે.

'આપણો તે ધિક અવનાર રે.

જૂઓ, આંમાં નાથઈ આન્યા માર રે. ૧૩

'જૂધ્ય બાળકની નિહાળો રે, એમ મહિપી ગામને બાળો રે.

'આ વાધની આંગળી કાપો રે, એકેને એધાણુ જઈને આપો રે.' ૧૪

નવ કનિષ્ઠિકાને છેદી રે, વજ્યા મંત્રીને વાન નિવેદી રે,
તેજો જલ દીધું એધાણુ રે; તેડેને આપ્યાંગામ પરમાણુ રે. ૧૫
નારદ કેડે : સુજો, અન્તુન રે, એણી પેરેરાંખ્યો નાન રે.
જ્યમ ગ્રાહ્યી ગજ ત્રિગાચો રે,

જ્યમ અમરિખ-શોક નિવ્રાચો રે, ૧૬

જ્યમ મામકીનું કામ કીધું રે, પય તેડેના કરનું ખીધું રે,
જ્યમ સુતનામે પ્રજુનામે રે, અન્નમેલ પાખ્યો વિશ્રામ રે, ૧૭
જ્યમ પ્રહલાદ રાખ્યો નાથ રે, ચંદ્રદાસ દીધા ત્યમ દાથ રે.
જેડેને પ્રજુ કરે : કરુણાય રે, તેડેને એમ રાજે વનમાં રે. ૧૮

બીજી દેશી

વળી તમને કાણુ કૃપા કરી નરિ, યુગકેશ, સુવય વાણી,
વિખમોદિક લાખાએડેમાં રાખ્યા સારિંગપાણી, ૧૯
વનમાંડે આણીને પૂર્યાં કૃપાનાયજ અન્ન;
દુર્વાસાં મધગાં રુખિ સાથે પાખ્યો તે બોળેન. ૨૦
દ્રુપદીને પટ પૂર્યાં સખામાંડાં, તેડેનો પાર નવ્ય લેવે.
એહેવી કૃપા નાં કહીને હવી છે; સાંભળિ, અન્તુન, કેરે. ૨૧
એણી પેરે ચંદ્રદાસ ગખ્યો વનમાંડે તે ભક્ત.
કથા આગળે કાણુ હવી છે તેવ તણી કહું યુક્ત. ૨૨
છેડાં આંગળી, આજક ત્રાદાડો વનમાંડે ત્રિગય
દશે દિશમાંડે કામ ન દેખે, નવજો નીર ન માય. ૨૩
પાંખ વડે તાં વનમાંડાં પક્ષી છાવા કરવા આખ્યાં;
કેટલાં ચાંચ ભરીત. પાવા પાણી જલને લાખ્યાં. ૨૪
અવની જિપરે ને ચાલે છે સાંમર રોજ મુંગલ,
પંચાણુ મૂંઝી તાંડાં આખ્યાં રક્ષા કરવા વ્યાલ. ૨૫
એક પૃષ્ઠ વડે તેડેને વાયુ કરે છે, એક નિહવાયે ચાટે.
આપઆપણી બોલિએ કેરે : શોક ધરે સા માટે? ૨૬

- અહરે ચંદ્રવતીના કાલદંડ રાત્રી તે વન આવ્યાં. ધાત્રી :
 અમ્મ ત્યજી બાળકને પુછે; પ્રેમ કરે કરે સાધ : ૨૭
- ‘માણસ ને વનમાંડે નાવે, કેડેતો ન પડે ચરણ,
 ‘તે વનમાંડે બાળ ક્યાંહાંથી, રૂપ અનોપમ વર્ણ ? ૨૮
- ‘માન નાન નાહારે ઠાણુ કેહે, ગામ દામ રહેવાનો ?
 વન વડે ત્યાંહાં આંસુ લોહાં : કેડે મુગ્ધને રહી જાનો.’ ૨૯
- પોતાના રુદેમાંડે બીડિઓ; શોક નિવારણ બૂપ.
 તેડેને કાંઈ સંતાન નથી તે બાળક દીડો રૂપ. ૩૦
- ‘મુકંદ માતા, બ્રાતા બૂંદર, પિતા શ્રીપરબ્રહ્મ,
 ‘ગામદામ રહેવાનું રુદવા; બોલું, રાત્રી, ધર્મ. ૩૧
- ‘પ્રભુ વિના હું કાંઈ નવ્ય જાણું; નામ તણો આધાર.
 ‘પ્રભુએ પ્રેરિત તમ્મો મોકલ્યા દારુણ વન મોઝાસા.’ ૩૨
- પછે કાલદંડ મન્ય એમ જાણ્યે : ‘એડેને કરું હું પુત્ર.
 ‘રાત્રીત્ય લક્ષણ છે સઘળા, શામા પરમ વિચિત્ર.’ ૩૩
- પિતે કરીને બાળક તેડ્યા, આમળ્ય આન્ય નીર.
 પોતા કચેરા હાથ વડે તેડેનું કીધું શુદ્ધ શરીર. ૩૪
- તોરંગ જિપરે તેહ ચઢાવ્યો, ચંદ્રનાવતિએ લાવ્યો;
 પોતા કચેરી જાંહાં પ્રેમદા, તાંહાં હરખનો આવ્યો. ૩૫
- કામ્યનિએ કુંઝર તે દીડો, પામી મન્ય આનંદ :
 ‘સ્વામી, માહારા, ક્યાંહાંથી લાવ્યા આહાવો પુત્ર-રતન-?’ ૩૬
- ‘અરે ભામ્યની, શ્રીભગવાને આપણને એ દીધો.’
 શુભ યોગે મંદિરમાંહાં લાવી પુત્ર પોતાનો કીધો. ૩૭
- તેડ્યા બાલણુ. જન્મપત્રિકા ગ્રહના ભાવ મંડાવે :
 ‘દૃશોદેશના રાજા જીનો તેડેનાં જળ છંડાવે.’ ૩૮
- બાલણુ કચેરાં વાક્ય સાંભળી માનનાને ઉદ્ધામ.
 પ્રેમ હવું તે નામ આપિએ તેહ તણું ચંદ્રહાસ. ૩૯

વલણ

નામ ધરેયં ચંદ્રાહાસ તેડેયં પ્રાકમી બળિઓ ધણું.
પાંચ મુત્ર પ્રમાણુ અહીંથી; લક્ષ્મી એ મુણિજી તેહ તણું. ૪૦

સૂત્ર ૬ ઈ—રાગ ભૈરવ, પૂર્વછાયો

ચંદનાવતિએ મેહેલિઓ તે કોણદે રાખ્યો દેશ.
ચોર માર તે થઈ રણી કુંતલસેન્ય નરેશ. ૧
તે મુત મુદર પામિઓ તેડેયં નામ ધરમું ચંદ્રાહાસ.
નિર્મળ કુંઅર આવીઓ વૈષ્ણવભક્તિ અભ્યાસ. ૨

આપે

વૈષ્ણવ ભક્તિ વાણી નિર્મળા, વદન ઈંદુ પૂરેણું અપમ કળા.
મેધાવતિને મહાસુખ થયું, મુત પામ્યે દુઃખ મધણું ગયું. ૩
બળ્યે પોતે પ્રસન્ન્યો અહીં, અંતરિ હેન, ન લાંબે છેહ.
કોણદે નેત્રે જોઇને દૃશ્યા, માન તાન બેડુએ મેહભર્યાં : ૪
'ભાંગ્ય આપણો નહિ પાર, વિષ્ણુભક્ત મુત આપ્યો દાસ્ય.'
કોણદને વાહાણા શ્રીહરિ; પતિવતા તેડેની મુંદરી. ૫
સ્ત્રીભત્તાર તણાં ચિત એક; વૈષ્ણવ બળે ભક્તિ વિવેક.
તેડેવો મુત આવીને મળ્યો, તાપ અંતરનો સેધ્યો દબ્યો. ૬
શત્રુ ધુજની સેવા કરે, ચરણામૃત પ્રાપ્તી ડગ ભરે.
માળા મુદ્રા તિલક વિશાળ, રમના ગુણ ગોવિંદ રમાળ. ૭
જેહ ચંદ્રાસચ્ચ માંડી પ્રીત્ય, આપ સમાન્ય કરે તેહ રીત્ય.
ઘંટા ઝલ્લરી અંગ મૃદંગ, નૃત્ય કળા હરિ આગળ રંગ. ૮
રાગરીત્ય ભણવાને ધણી, વિદ્યા જે અધ્યાર તણી.
'આલે જે અક્ષર બાવન, વિદ્યા સકળ ભણાવો તન.' ૯
એમ કહી અધ્યાર પાસ ભણવાને મેહેલ્યો ચંદ્રામ.
નીસાળિઆમાં બળે સંવાત્ય, અક્ષર એક [તણો] શ્રીનાથ : ૧૦
'બસે ભણું ભવનારણુ નામ, મીડે ચન્યમાં રાજેશ દામ.'
બહુ બૂધ્ય આગળિઓ ઝોંકાર, ધરે જેધ્યાન અગોચર દાસ્ય. ૧૧

- નારાયણુ રાખે નેહ, મુકુંદ નામે મન માનુંડું તાહ.
 રામકૃષ્ણ લાડૂ કરે પ્રસ્યો; હરિમારમ વિણુ મર્વે પંડુરગો. ૧૨
- અધ્યાય કેહે : 'બાળક, મુણો, મારગ તજ્જે અવિદ્યા તણો.
 'દ્વદ્વે દુઃખ પામશે તણે; રાજપુત્ર, નહિ ગણિયે અણે. ૧૩
- 'તે માટે ભણિયે શુદ્ધ કરી, એહ વિદ્યા મેહેલિયે પરહરી.' -
 'અવિદ્યા સધળી પરહરે; માહારે ભણવું સાચું ખરું. ૧૪
- 'રસના વાક્ય ન બોલે કાય; માહારે શ્રીનારાયણ હોય.
 'એ વિદ્યા મુજને આવડી; જન્મ થકી માહારે ચિત ચંદી.' ૧૫
- મુણી અધ્યાય બિડી ગયા, નગરમાંડે ભગી આવિયા.
 વળી જોવા આવ્યા નીસાળ, સવળાને મન્ય શ્રીગોપાળ. ૧૬
- 'સાંભળ, ચંદ્રહાસ, કહું વંતે; જાને દુઃખ પમાડે મૂતે ?
 'શયો-સૂત્રને ભણિયે, બ્રાહ્મ, તાહારો ઘેર ન પૂછશે તાત.' ૧૭
- 'સિદ્ધ-વર્ણુ વ્યાપક વિતાર, સકળ લોક તેડેને આધાર.
 'મકળ વિશ્વતો વ્યાપક જોડ, કરતા સદિ સકળની દેહ, ૧૮
- 'તે વિદ્યા તો સર્વે ખરી; સવળા ગજ્જમાડે શ્રીહરિ.
 'અક્ષર કાના માનર મર્મ, રેકા શરા(?) ભણો પરબ્રહ્મ. ૧૯
- 'હરિનામે મુજને ઉલ્લાસ; તેડેની નિત્ય ભણે ચંદ્રહાસ.
 'કૃષ્ણ નામ વસ્તવ મુજ મન્ય, સાચી વિદ્યા જુગજીવન.' ૨૦
- શુરુથ ક્રોધ ભરાણા ધણુ, લક્ષણ જોઇ બાળક તણું.
 બાહે ઝહીને લાગ્યું તાહ, કોનદ જૂપતિ બેઠા બહ. ૨૧
- 'માહારે ભણાવ્યું એ નવ્ય ભણે,
 સજળા હરિ વસ્તવ તેહ તણે.
 'ભણાવું મિથ્યા ભણે સહી,
 વિષ્ણુ વિના મુખે બોલે નહિ.' ૨૨
- 'કુંઝરને દ્વદ્વે જે કાય, વેરી અમરિ તે તો હોય.
 'એડેની વિદ્યા સધળી શુદ્ધ; સકળ કળાએ જાણે શુદ્ધય. ૨૩

‘વાહનં ધૂમ માહારં આ રાજ્ય .

ગામ દેશ સર્વ એહેને કાઢ્ય.

‘જે બહુશે એ માહારો પુત્ર,

તે વિદ્યા બહુને સર્વ મુત્ર.’ ૨૪

અધ્યારને કલ્પ વિશેઃ ‘માહારે લાડગેડેલો એક,

‘આખી હેન બહુલો તાન.’ એહેવે વરસ થયાં છે જ્ઞાન. ૨૫

‘એણી પેરે વિદ્યા આવડી, અવણ માત્ર કેહેનાં ચિત્ત ચઢી.

નવ વરંશે આખું ઉપવીન. બહિષ્ણો ધનુર્વિદ્યા બહુ રીત્ય. ૨૬

વેદ બહુઓ હેન બહુ કરી, ચોસાં સકળ કળા ચાતુરી.

મહાવિદ્યા બહુ વાજ્યું અંગ;

સાધ્યાં અભ બાહુ સર્વ અંગ. ૨૭

જ્યમ દિનકર ગએ સર્વ દેખિયે,

એમ વિદ્યા જ્ઞાન પેખિએ.

નોનન વિદ્યા અકેટી અરણુ. અને શોભિતો તેહેનો વણું. ૨૮

વૈષ્ણવ ચિહ્ન ધરી પગ, બરે, કૃષ્ણકથા સુણનાં મન કરે.

કીર્તન તણી ચલાવી રીત્ય, પ્રજુનામથ સમગી પ્રીત્ય. ૨૯

નગરનિવાસી સઘળા વણું તેહેનાં એમ કીધાં આચરણ;

નિત્ય અંદ્રકાસ ઠેરી જે સુક્તિ,

એમ કરે છે નિત્યે ભક્તિ. ૩૦

પૂજે માનપિતાનાં માત્ર, પૂજે ધેનુ સવચ્છી પાત્ર.

પૂજે પીપજ તુળશી વંન, પૂજે દેવળ દ્વિજ પાવંન. ૩૧

પૂજે નિગમ દિવાકર દેવ, કુળદેવ્યાની કરતો મેવ.

શાસિગ્રામ સેવે દિન રાત્ય, પૂજ કરે વિદ્યામતિ હાથ્ય. ૩૨

નગરમાંડે આઘો આચાર, વૈષ્ણવ કીધા વણું અદાર.

માન તાન બહુ સુખિઆં થયાં;

પરંપરા કપેરાં કુખ ગયાં. ૩૩

મૂનતું વદન નિડાજે ફરી, પૂરણ ભક્તિ સળગ ચાતુરી.

તેત્રમાંડે હરિ આવી રણા; જોહ મળ્યા તે સરખા થયા. ૩૪

એકાદશીવત માટે મંડી, વેળુવ દિન પુરાનન ગ્રહી.
દનમ તણે તાં દિન ગધિએ,

જુનિશયન બ્રહ્મચર્ય બાંધિએ. ૩૫

એકાદશીને દિન કીર્તન, દ્વાદશીમાંહાં કરે બોળન.

કેળવનામ ગર્જના બહુ, તેડેનો મોહ લાગે જન મહ. ૩૬

ચંદ્રહાસને ઈછા ધણી દિગ્વિજે ત્યાહાં કરવા, તણી.

પછે માન પિતાને નામ્યું ગ્રામ્ય 'જસ આપે મુજને જગદીશ. ૩૭

'તાન, આગન્યા અમ દીનિએ, વેળુવ દેગ સકળ કીનિએ.

'મકળ, દેશ કેરા રાજન મુજને જીતાવે બગવાન.' ૩૮

તાન કેહે. 'જે કુતરાય કુટુમ્બિ મંત્રી પુરમાય,

'તે આપણા સ્વામી છે બગવત, જે જાણેતો આણે અત. ૩૯

વલણુ

'પુત્ર, આંબળે તેહ જાગિઆ, દડ ફીળે તો રેહે.

'દિગ્વિજે જે દરયો જાણે તો, આપણુ દોડોવા થયે. ૪૦

સૂત્ર ૭ મું—રાગ અસાવરી, સહિંઆનંદ તાલે

હવે ચંદ્રહાસ વાણી વણો. 'તાતજી, અવિધારો;

'આપણે છે, શ્રીકૃષ્ણજી, તો શા માટે' હારો' ૧

'જેહેની ઈછાએ નીપજે સર્વ લોકલોક,

'કરુણા વિના નય પામિએ, તાન, કેહે' રોક, ૨

'કે પ્રભુચી અજગો નથી, જેડેને આરત્ય કાય.

'ચિંતામણિ જે પામિઆ તો કુખિયા કાં થાય? ૩

'એહને ત્વજને કીનિએ બીજી સર્વ કામ.

'સ્વામી, જાણી મેદેલિએ ટાળીને ગાંમ' ૪

પાય રથી લેઈ નીમર્યો છે આપે બળિઓ.

પુદના મારગ ગમ્ય છે નય જાણે કળિઓ. ૬

'તિલક માળા મુદ્રા ધરી અને શય્યા શુદ્ધ મંગ,
 'મેવા' કરતો સાંચરે અને નિર્મળ અગ. ૬
 તેડેના પ્રતાપથી આવી મળ્યા સત્રળા રાજન.
 હય રથ ને શિમિકા ઘણી, આપી ધન ધાન્ય, ૭
 મણિ મુકુટાદિ અતિ ધણાં, રતનો નહિ પાર;
 જૂપતિ સહ ચરણે નમ્યા આવીને તેણી, વાર. ૮
 ભક્તિ ભલી જૂદર તણી, વૈષ્ણવ તે મર્વ નરેશ,
 આપ સમાન્યે સર્વ કર્યા ત્યાંહાં દેશ વિદેશ. ૯
 સવળે જય પામી વળ્યો મર્વ રાજ માધ્ય,
 ચરણે નમાન્યા તાનને; મથ આપ્યો નાય. ૧૦
 અનેક હય રથ ગંગ ઘણા આપ્યું જે ધન્ય,
 દૃષ્ટે ધરી ચરણે નમ્યો આવીને તન ૧૧
 માન તાન મુખ પામિન્યાં; મન મગજૂં દીમે.
 ઈંદ્રભોવનથ આગણું પોતાનું દીમે. ૧૨
 જેહ મુખ મંદિર પૂરતું દરતું, તે કલૂ ન જાય
 ખટ દશ વરસ તેણે સમે ચંદ્રહામને થાય. ૧૩
 તાતે વિચારતું મન વિખે: 'રાત્ર્ય આપું એડેને.
 'જૂપત્ય' સધળાએ નમે છે આવી 'તેડેને.' ૧૪
 બ્રાહ્મણ તેડીને પૂજિતિ. 'લેકનિ શુભ' ચોગ;
 'રાત્ર્ય સમર્પુ પુત્રને, પામ્યો જલ્દ ભોગ' ૧૫
 ભાટ બંદીજન જય વદે; મહને જલ્દ નેહ
 ચંદ્રહાસને રાત્ર્ય આપનાં વૃગ દ્વંદ્વા મેહ. ૧૬
 પ્રગ્ન સર્વ, મુખણી ચર્મ, કુંખ નહિ ધ્રુવ લેગ.
 ચંદ્રહાસ કેરા રાત્ર્યમાંહાં નહિ અન-પરવેશ. ૧૭
 આઃ દિવસ નગર યજી મારગ છે જેહ,
 દોરી નાંખી સમારિઆ, શૂધ કીધા તેહ. ૧૮

.તે મધ્યે ત્યાં જો દેખા તેહ ટાળ્યા કે,
 સમરાવીને 'શઘ કંચા' પાધરા સર્વ શેર. ૨૧૯
 માર્ગે 'વૃક્ષ રોપાવિયાં બેઠું પાંસાં હારયેં,
 છાયા આવીને મળી, 'સર્વ' શોભે દાર. ૨૦
 વાપી કૃપ ને સંર ઘણાં, જળ સારી સીમ,
 જાંઘાં જોઈએ તાંહાં થઈ રજાં છે, લીલાં હીમ. ૨૧
 કાસ તણા તે અર્ધમાંહાં મંડાવ્યાં હાટ,
 અવેરિ દાન તે ગાલતાં કરયાં, સઘળી વાટ. ૨૨
 શિખરખંધ દેવળ કરયાં રાજ્યમાંહાં અનેક,
 હરિમંદિર સંખ્યા નહિ, આરામે વિવેક. ૨૩
 વિપથભક્ત મારગે સહાં ચાલે બહુ ધર્મ,
 કો બીજો મારગ 'નવ' લેહે, સેવે પરબ્રહ્મ. ૨૪
 એહેવું રાજ્ય 'શોભી રજાં ચંદ્રહાસનું' ત્યાંહ,
 એણે સમે તાંહાં બોલિયો મુનથ મુખમાંહ : ૨૫
 'આપણે, કુંઅર એમ છે વીસ સહસ્ર સુવર્ણ,
 'કુંતલપુરને આપિએ: રહેવું તેડેને શરણુ. ૨૬
 'વરસ પ્રત્યે તે નેમથાં 'આપિએ છિએ દંડ.
 'તે. રાજાને 'ધૃષ્ટદ્યુધિ મંત્રી છે પ્રચંડ. ૨૭
 'દશ સહસ્ર સુવર્ણ તેડેને આપિએ કુંતલ-રાજાને,
 'પાંચ સહસ્ર તે આપિએ તેડેને પરધાન. ૨૮
 'પાંચ તણું અર્ધ આપિએ રાવનારી-હાથ,
 'થાકારુ ધુરુને આપિએ એટલું સંઘાત. ૨૯
 'કુંઅર તાહારે ચિત્તે ચઢે તો તો આપો 'ધન',
 'એ આપણા સ્વામી સદા સંતોષાવ્યે રાજાને. ૩૦
 તાતરું વચન સાંભળી 'બોલ્યો ચંદ્રહાસ :
 'જે, જાણો, તે મોકલો 'ધન રાચને પાસ. ૩૧

મેવક મધિ ગોકર્ણ કુતપુર—માંડ,
નારદ કેરે : અર્જુન, મુણે; તેડેના કહું મદિમાય. ૩૨

વણ

હવે કહું તે માંખેના, અર્જુનને નારદ કેરે.
સાનમું અહીંથી મુત પૂરણુ જન્મેજવ અવળે કોરે. ૩૩

સૂત્ર, ૮મું—રાગ સામેરી

પ્રાનદાગે લાખ્યા ધનં છ, મખા પૂરી બેડો રાજનં છ,
રાન કળા છત્રીમે દોય છ, માહામસાહામા યોધ જોય છ. ૧

કાળ—સખામર્દિં જહારે રાજા બેડો યોધ સકળ મમેન,
પોનાના મંત્રી ગપરે સજગ રાવને હેન. અડો રાવછ, મુણિએ. ૨

ધવળ પનાકા કરદરે, વઢે જંદીજન જવજવકાર,
જેહેને જે અધિકાર છે, તે તે યોધ તેણે હારય. અડો ૩

સખાની રચના ધખી, એણી પેરે બેડો બૂપ.
અમર હોએ આહોમર્મા અનિ કાંત્ય ગોભે રૂપ. અડો ૪

એણે સમે મેવક આવિઆ રે, કોણંદે કરા જોદ,
અંદનાવતીથી મોકર્ણ ધન લાખ્યા છે વેદ. અડો ૫

ધૂટજુહિની દુષ્ટે ચક્રા વેમજેથી તે સાધ રે;
નિલક માળા અને મુડા, ગ્રહી માળા હાથ. અડો ૬

માર્જન કરીને આવિઆ રે એકાદ્યીનો દિન;
અકેરું પોતિલેં જાંવં અને વૈષ્ણવં ચિદ. અડો ૭

પરધાન તેડેના દુષ્ટ છે, મુખેથી કેરે નદિ રામ:
'કોણુ વેશ કરીને આવે છે આ સખામર્દિં આમ?' અડો ૮

ક્રોધ બરી માહાતો ધણીને વાકય જોત્યો મર્મ:
'અરે દુષ્ટો, કણાંહાંથી આપ્યા? કોણુ કંદિએ ધર્મ?' અડો ૯

- 'રમે, માહારી સભામંડિ' કરે તલે પરવેશ !
 'વેગળા રહીને વાન કરત્યો, કોણ તમારો દેશ ?' અડો ૧૦
 'કોલંદના . પુરથી આવિઆ. લાવિઆ સુવર્ણ,
 'ચંદ્રહાસ કેરા ઘેરચ, સ્વામી, તમારે શરણ.' અડો ૧૧
 'અરે કોલંદ મરણ પામ્યો, આ કોણ કેડે વેખ ?
 'ચંદ્રહાસ એડેવું નામ પૂટે, જીવતો કોય એક.' અડો ૧૨
 'મેં જાણ્યું સહ મરણ પામ્યું તેહ તણા પુર માંડ;
 'અરે ફટો, કમ' કરી કોણ આવિઆ છો આંડ ?' અડો ૧૩
 વાક્ય એડેવાં સાંભળીને વઘા સેવક વાણુ :
 'કોલંદને ઘેરચ સદા કરુણા કરે સારિંગપાણ્ય. અડો ૧૪
 'આજ કોનાં અમારે મન્ય નહિ કો એહ સમાન્ય,
 'કોલંદની રાજ્યધાની આગળે ન માડે રાજન. અડો ૧૫
 'કોલંદને ઘેરચ પુત્ર વૈષ્ણવ, સખળ શોભા હોય;
 'સ્ત્રિવિન્ને કીધો ભૂપ સહનેહ જીતિઆ સર્વ કોય. અડો ૧૬
 'હામેશામ્ય કીર્તન ભક્તિ હરિની, થઈ રહ્યો આનંદ,
 'દેવળની સંખ્યા નહિ, પરસાદ પરમાનંદ. અડો ૧૭
 'ઉત્તમ મધ્યમ વર્ણ સધળા કન્યા વૈષ્ણવ લોક;
 'દશે દિશામાંડાં જે રેડે તેહ તણા ટાળ્યા શોક. અડો ૧૮
 'અમ્યો જાણુ' છ' : ધરામાંડે ભલે પામિઆ અવતાર,
 'ચંદ્રહામે વૈષ્ણવ કીધા; ભક્તિ વિશ્વાધાર.' અડો ૧૯
 એમ કરી લાગ્યા હતા તે આપિગે ત્યમ ત્યમ,
 પછે માલી કારાગ્રેડે ધરના, 'આંડાંથી જશે કયંમ ?' અડો ૨૦
 રાય કહને આજા માગી મંત્રી આવ્યો ઘેરચ :
 'હવે જઈ ઉતાવળો કડ કોલંદ કેરી ઘેરચ.' અડો ૨૧
 મદનને તેડી સિખામણ પછે દીધી વિવિધ પ્રકાર:
 'ચંદનાવતિએ કોલંદ મુઘી, હં જાહ આવું કુમાર'
 અડો કુંઅર, સુલિંગ. ૨૨

'આપણા કુળ કેરી, કુંચર, તદ્દમ્યો ચલાવજો સર્વ રીતય.
 'ભક્તિ કરજ્યો રાયની તહે, મનાયે જાઓ નિતય. અડો ૨૩
 'ત્યાંહાં થકી જે 'કામળ લખૂં' તે વાંચી કરજ્યો તેડ,
 'સદાકાંતે રાખિએ તાહારી માન' ગ્રિપરે એવ.' અડો ૨૪
 સંતી હય શણગારિઆ, રથ પાવખી બદુ સાય;
 ચોધ મરજા તેડિઆ લેઈ અનેક આયુધ સાથ. એડો ૨૫
 કુંતલ ભાસા બલ જન અગ ને કરગી પાવય,
 કટારી ને ત્રિશળ સુંગર મંગળ ખેટક. આવય. અડો ૨૬
 નડવારે તાછ તીવધારા સંગળ ભાયા લેય.
 ધનુમગળ માછ રલા, કર બાણ બદુ ત્યાં લેય. અડો ૨૭
 બંધુક સખગી હાયનાજ્યો! અગ્નિ-અશ્વ અનેક.
 બંદુ ભાત્યનાં આયુધ ખીળ' ગણનાં નાવે છેક. અડો ૨૮
 સખગ વાગા મોહિતા જૂગવા તેડેના રંગ.
 હાર કુંડળ સુદિકા 'કટિમુત્ર' જાકે અગ. અડો ૨૯
 આયુધે મુવર્ણ, રુખ્યાં, રત્ન જડિઆં લ્યોતય.
 ચોધ દુના આગળે એમ થઈ રણ ઉઘોતય. અડો ૩૦
 પવન ફરકે! મદી આગળ્ય રલા મેવક ત્યાંડ.
 ભાટ બંદીગલ ધણા ભોળના જશ મુખમાંડ. અડો ૩૧
 આરોગીને સજ ધયો, માસવા મત્વરે - ધાય.
 સખગ વાહાલી તેડને તનયા 'વિપયા' જે કેડેવાય; અડો ૩૨
 દુરેમરિ' બીડીને પ્રેમય' કેડે એમ વાગ;
 'અંદનાવનિએ જઈ આવૂં છું.' 'બોલિઆ એમ'તાન. અડો ૩૩
 'મુલ દાર' વેડેધાં કીજિએ તદ્દમ્યો મધારો તેડે દારય.
 'આપછ, માદારે વર લેઈને. તેડી લાવજો દારય.'
 અડો ગવછ, સુખિએ. ૩૪
 તે અંજગોને માંચરે રથ બેસે તે જગવંત.
 મન મધ્ય કરી ને કપના : 'આજુવો કોઈંડ અંત.' અડો ૩૫

હુંહુમિના ઘેર. સખાનાં; મેન્ય સંગ. બહુ જોય.
 તે કુષ્ટ રેરા 'પ્રતાપથી કંઈયા જન સર્વ જોય. અડો ૩૬
 ચંદ્રનારતિએ આવિઓ. દોડતો એકે પાગ્ય.
 કોલંદ સાંભળો આવિઓ તે ધણી નમિઓ પાગ્ય. અડો ૩૭
 મંદિરમાંલાં ગિનારિઆ, આપિઆં શુભ આસન.
 કામ્યની આવી નમી તેકેને; થયો દહો તંન. અડો ૩૮
 રૂપ તેકેનું નિરખિજો ને લક્ષણ સધળાં અંગ્ય.
 ત્રાસ અંતરિ ઊપતો, મન વિષે પામ્યો ભંગ અડો ૩૯
 આસન આગળ ખેસારીને નિરખિજો સર્વ ગાત્ર;
 'અરે કોલંદ, તાહારે ઘેરયે ક્યાંલાથી કુંઝર પાત્ર? અડો ૪૦

વલણ

'ક્યાંહાંથી કુંઝર પાત્ર પામ્યો, તે મુજને તું કેડે સહી.'
 પરધાને એમ પૂછિજો; આમ્મું મૂવ પૂડે આહી. અડો ૪૧

સૂત્ર ૯ મું—રાગ દેશરિ ગાડી

હવે ધુષ્ટભુલિ કેડે ચાણી, બહુ દેવ રુદેમાં આણી;
 'આ તાહારે ક્યાંહાંથી તંન? જોઈ હીરણ માહારે મન.' ૧
 ત્યાહારે કોલંદ કેડે. 'મુંજો ત્વામી; તમને કહું મત્તક નામી.
 'મૃગયા રમતો'તો વનમાંહ, એક કંટાળ્યનું જણ તાંહ; ૨
 'તાહાં રોતો બાળક દોઢો વેગજેથી મીરે ખેઠો,
 'છેદી અગિળી એક બાળ, મેં દોડી કાંત્ય વિશાળળ. ૩
 'ચાલે રુધિર તણી કર ધાર, પાખલે પક્ષીનો નહિ પાર.
 'મેં લક્ષણ દીર્ઘ દેહ, મુજને અંતરિ ઊપતો' નેહ. ૪
 'ઘેરયે આણીને કીધો પુત્ર; શોભા કહી પરમ વિચિત્ર,
 તે મુખી પામિઓ ત્રાસ; મનમાંકે આવ્યો વિશ્વાસ : ૫
 'મુજને વિષે કલ્પ તું જોહ કુતવપુર-જૂપતિ એહ;
 'તેણે કુષ્ટ નવ્ય કીધું કામ; મેહવ્યો જીવતો તે આમ. ૬

- ‘હવે કીજે શીઘ્ર ઉપાય, જ્યમ મુજને શીતળ થાય.’
 પછે ધીમે મન વિચાર: ‘મોકલ’ જાણાં માહારો કુમાર, ૭
 ‘શીઘ્ર રથું હું મર્મ, તો રેડેશે માહારો ધર્મ.’
 ‘હવે સત્વર કામ એ કીજે, લખી કાગળ એક કર દીજે. ૮
 એવેના આયુને પૂરણ કરાવું, દેવરાવી ગરલ મરાવું.’
 ‘એવેયું ચિંતવી પોતે મન્ય, પછે કાલદેવિખાળે તન: ૯
 ‘ભાગ્ય તમારું કલિએ, આ પુત્ર સૌભાગ્ય લેકે.’
 ત્યાહારે કાલદેવું દક્ષી બોલે: ‘આજ નહિ કા તમારે તોલે. ૧૦
 ‘માહારા મદન કેરી એ જોડય, સરખા, નહિ કાપમાં ખોડ.
 ‘માહારા કુંઅરને કેવેયું વીસરિજી; હવડાં માહારે ચિત્ત ચડિજી. ૧૧
 ‘ચંદ્રદાસ મોકલિએ’ ત્યાંદ, માહારો મદન કુંઅર છે જાંદ.
 ‘એક કાગળ આપું હાથ્ય. જાએ અશ્વ ને પોતે સંગાથ. ૧૨
 ‘માહારો મદન સેવા બધું કરશે, રનેહ તેડેની જનેના ધરશે.
 ‘પણ ખીજ તણું નહિ કામ; ચંદ્રદાસ જાએ તેણે દામ. ૧૩
 ‘લખી પુત્ર તમારો જાણી સંહકો રેડેશે એહ આણી.
 ‘અહમ્યો લખશું બધું પ્રકાર, એવેને જાનાં લાગશે વાર. ૧૪
 ‘હવે શીઘ્ર થઈને જાવું, કાણુ માત્ર કહીં વિલંબ ન થાવું.’
 હવે કાલદેવિખાળું એવેયું, મન માંડે લેખીં વિખાળેવું: ૧૫
 ‘એ કૃષ્ણુદિ છે કાળ; હું તો દુઃખે પામિએ. બાળ.’
 પછે પુત્ર તેડીને સધાએ, નારી સંગે એકતિ આએ: ૧૬
 ‘હવે આપણે, નારી, શું કરવું? સુત જાતે નિએ મરવું.’
 માત તાત પામિઆં. સોક; પામે રહી પુત્ર અવિલોક. ૧૭
 ‘તલે દુઃખ છોડીને, માત, ચિંતા નય ધરવી. તાત.
 ‘મનમાંડે નય રેડેશે હારી, પ્રભુ કૃપા કરશે તમારી. ૧૮
 ‘એ અંતરથી દુઃખ છોડા; એહ દરિને મરણ્યે માંડા.
 ‘કા પ્રભુ થકી નહિ અગિઓ; કોણે નાય ન જાએ પ્રગિયો. ૧૯

- ‘બાપજી, માહારે કરવું કામ, માહારે પાસે ચાલિમામ, .’
 ‘હરિભક્તને કામ ન ગાજે; મહા વિધન અપરિમલ ભાજે.’ ૨૦
 પછે માનને ચરપુચે નમિઓ, હરિનામ ચક્રી તાપ ચમિઓ:
 ‘હરિભક્તના મારગ જાણો, તો બચ શા માટે આજોયો? ૨૧
 ત્યાંહાં કોલંદને ચંદ્રહાસ આપ્યા મત્રો ઠેરે પાસ,
 આવી નામ્યું શીર્ય કોલંદ, પછે જોડ્યો વાક્ય સમંધ્ય: ૨૨
 ‘સ્વામી, અપ્પા આપો તો જઈએ, જે કોડો તે મદનને કહિએ.
 ‘હ’ છંછ કાગળિઓ તહમ્યારો, !
 એ કુંઆર રહેવા છોને માહારો. ૨૩
 ધૃષ્ટદ્યુમ્નિ કેડે: ‘તું નમ્ય જાણ્ય;
 . . . કાં ચિંતા તું મનમાંહાં આણ્ય? ૨૪
 ‘ચંદ્રહાસ મદન સરખાઈ, હ’ જાણું છં. યાચે ભાઈ.’ ૨૪
 હવે, જૈમુનિ કેડે: મુણો, રાય, તેડેને મોટે કોણે ન જોવાય.
 લખવા કર કાગળ લીધો, મોકલવાને સત્વર કીધો. ૨૫

વસણ

ચંદ્રહાસ સત્વર ત્યાંહાં કર્યો છે, કાગળ લખાને ચત્રાવશે,
 મારવાને રીકી રહ્યો, . . . પથુ પ્રભુ છત્ર ધરાવશે. ૨૬

‘સૂત્ર ૧૦ સુ—રાગ [એ જ]

- હવે મહા ક્રોધ અંતર ધરી લખિજી છે વિવિધ્ય કરી:
 ‘ચતુર :છે માહારો મદન, કામ કરશે સહો. ૧
 કાળ—‘ કરશે કામ માહારો નિજ કુંઆર, જેડેનું નામ મદન.’
 ‘કાગળ લખતાં મનમાંડે એમ પામ્યો છે આનંદ: ૨
 ‘મદનનગર શ્રીકૃંતલપુર, સદા શોભિત રાજ્યધ્યાની.
 ‘સદા નિરંતર કુસળ વિરાજિત મદન અતુલ-જૂથ્ય માની. ૩
 ‘આ. ચંદનાવલીથી શીઘ્ર મોકલ્યો કુંતલનો સુત જાણો.
 ‘અન્યનીમાંહે. એહની. જોડે બીજો નહિ સપરાણો. ૪

- ‘તે . માટે, કુંઞર, તું તાં કાંઈ કરવો નહિ વિચાર; ૫
 ‘એહ તણું ત્યાં કુળ માં જોઈશ, માનપિતા-આચાર; ૫
 ‘એહ તણું ત્યાંહ કપ નવ્ય જોવું અને નવ્ય જોવી વાણી; ૬
 ‘એહ તણી ત્યાં ભક્તિ ન જોવી, સેવક-સારિંગપાણી; ૬
 ‘એહ તણી ત્યાં શુદ્ધ ન જોવી, વિદ્યા ને પ્રાક્રમ; ૭
 ‘પવિત્રપણું એકેનું નવ્ય જોવું અને ન જોવો ધર્મ. ૭
 ‘સદા નિરંતર શુભ વાંછે તો લખ્યું પાળજે, તાન. ૮
 ‘દૃષ્ટે દોડે વિષ દેજે; રખે કાંઈ વિચારે પાન! ૮
 ‘ફરી ફરીને એમ લખ્યું છું - ચતુર-શિરોમણ તન, ૯
 ‘એ કારણ્ય કીધું સાંભળનાં મુખ પામે મુજ મન. ૯
 એમ લખીને કાગળ બીડી અને નાખિએ! ધરણ્ય, ૧૦
 તેડેવો અશ્વ પલાળે જઈને પવન-વેગ જોડેનાં ચરણ્ય. ૧૦
 કાગળ શીશ્ય ધરીને વગિએ! દયશાળામાર્ગે આપ્યો; ૧૧
 અરુણ તણે આકારે સોરંગમ ને જોનાં મન ભાવ્યો. ૧૧
 એવકને ઠેકે: ‘શીઘ્ર ધર્મ શ્રુતગારીને હય લાવ્ય. ૧૨
 ‘માહારી માનાજીને પામે નમું જૈ, એટલા પેરેતો આપ્ય. ૧૨
 મેધાળની પામે મુત આપ્યો, ચરણે નમાવ્યું શીશ્ય: ૧૩
 ‘માનાજી, કાં ચિંતા ધરો છો? આપણે થીંગડીશ. ૧૩
 ‘અરે કુંઞર, એ સદા દુષ્ટ છે, એકેના મનમાંદાં પાપ. ૧૪
 ‘જેહ ઘડીનો એહ આપ્યો છે, માહાર કપે આપ. ૧૪
 ‘આપણને વાહાલા નારાયણ, એકેને ન ગમે તેહ. ૧૫
 ‘કાગળ બીડીને જો આપ્યો, કપટ જાણજો એહ. ૧૫
 ‘તાહારે મિત્ર તો પરમ આધુ છે અને આધવીમાય; ૧૬
 ‘આપણને ત્યાં કરુણા કરશે સ્વામી પૈકુંદરાય. ૧૬

૮. આખી દાયપ્રવર્તમાં ‘પ’ અને ‘જ’ વચ્ચે બેઠ નથી; એટલે બારે અરે જ ‘વ’ લખ્યો છે, જ્યાં જરે કવિને યજ્ઞચાર ‘ખ’ લખ્ય છે.

- ‘કોટિ વિદ્યા નારાયણ કાપે; પ્રભુ તજો તું દાસ;
 ‘મહા વનમાંડે’ રાખ્યો કરી કરુણા, એમ ક્ષરિ તુજ પાસ.’ ૧૭
- એમ કહીને દદ મન કીધું સમરી વિશ્વાધાર:
 ‘નારાયણનો સત્તાલ શબ્દમાડં; બેમો, માદારા કુમાર.’ ૧૮
- આસન ઉપરય કુંઝાર બેસારયો, રક્ષા દીધી માત:
 ‘સકળ અંગ સત્તાલ નૃત્તારો સ્વામી વેકુંદનાથ.’ ૧૯
- ‘શીશ્વમણિ’ શ્રીનર તને રાખે; તાણવે શ્રીનીકંભ;
 ‘મહાકે કરતા માદાવ રાખે, બ્રહ્મરંધ્ર પરબ્રહ્મ.’ ૨૦
- ‘કપોતે શ્રીકૃષ્ણની રક્ષા, નિલચે નરસોલિ દેવ.
 ‘તિલકને હામે ત્રિભોવનનાથ તુજને રાખે એવ.’ ૨૧
- ‘કર્ણ મુખ કેશવજી રાખે, હેહે શ્રીઅક્ષતંક.
 ‘ભૂયમવે ભગવાન રાખે, ભગરિ તણા બે વંક, ૨૨
- ‘નાસિકા દેવ નિરંજન રાખે, નેત્રને રાખે ત્રાથ.
 ‘પાંખણુને પુરુષોત્તમ રાખે પ્રભુ દેહને હાથ, ૨૩
- ‘નાદારા ગાલને ગોવિંદજી રાખે મુખ રાખે મોરારી.
 ‘અધર બદને અખિલેશ્વર રાખે, શંતના દોષ નિવારી. ૨૪
- ‘તાહારી રસનાને શ્રીક્ષરિ રાખે, ગોવિંદજી રે બીવાય;
 ‘કેટને કમળાકર આવી સઘળે કરે રક્ષાય. ૨૫
- ‘તાહારા રકંધને કરુણાનિધિ રાખે, દષ્ટિને પરમાનંદ.
 ‘બાહુ ખલા જગદીશ રાખે; એણી પેરે આનંદ. ૨૬
- ‘તાહાડં વક્ત્રચળ વામનજી રાખે, સ્તનને ત્રિભોવનસ્વામી.
 ‘ચર્મને ચતુર્બુજની રક્ષા, હિરને અંતરંગમી. ૨૭
- ‘તાહારા પેટને પુરુષોત્તમ રાખે, પાસાંને પરબ્રહ્મ.
 ‘કમળેશ્વર તારી કૂખને રાખે, નાભિકમળ શ્રીધર્મ. ૨૮
- ‘કટિબંધ આગળ પાછળે કરુણા કરે દેવ અનંત.
 ‘દષ્ટિ ચક્રી દળ સઘળું રાખે, દંડી કમળાકંઠ. ૨૯

- 'મૂલાધાર લગે મધુસૂદન તુજને રાખે. ભાષ. ૩૦
 'જગન્નાથ કંઠાને રાખે, દીયણુ વૈકુંઠરાઈ. ૩૦
 'પીડીને પરમેશ્વર રાખે દીયણુ-વલણુ વારાહ. ૩૧
 'પાહાની ઘૂંટી પગનાં તળિયાં રાખે રાંધેવરાય. ૩૧
 'ચરણ આંગળો નયને રાખે નરહરજી તે આવી. ૩૨
 'ભુજમાં શૂચરજી વાસ પૂરે કંઈને દૂર ગમાવી. ૩૨
 'માયાને સુકુંદજી રાખે કોડોણીને શ્રીકૃષ્ણ. ૩૩
 'કલાઈ પોકોંચા ને હથેળી આંગુલી રાખે વિષ્ણુ. ૩૩
 'વાંસુદેવ આવી નખથી અંગે પૂરે સુધજે વાસ. ૩૪
 'સર્વાંગ ગિહવા લક્ષ્મીવર રાખે, તૂહને ચંદ્રહાસ. ૩૪
 'કેશ ત્વચાને ત્રિભોવનનાયક રાખે તાહાંડં નંદ. ૩૫
 'અસ્થિ મજ્જા માંસ શોણિત રાખે જગજીવન. ૩૫
 'નસા-જાળને નરોત્તમ રાખે કંદર્પ દેવક્રિપાળ. ૩૬
 'ઐશ્વરી પેરે સર્વાંગ રાખે દેવકીપુત્ર ગોપાળ. ૩૬
 એમ રક્ષા દીધી માતાએ તિલક કુંકુમનું ધરિણી,
 પોતા કરે પુત્ર વધાવી જગદળ પ્રેમે કરિજી. ૩૭
 નારદ કેડે છે : અર્જુન, સાંભળ્ય; ચંદ્રહાસ પારવરિઓ.
 તેણે સમે તાં હય શણગારી સેવકે આગળ ધરિઓ. ૩૮
 સેવક ખાંચ સંધાતે તેડી અને યથો અસવાર.
 પેઢકે ધગ માંડી હાંકનાં રેવંત કરે ફૂનકાર. ૩૯
 કુમારિકા જળકુંભ લેઈને મારગ આહામી આવે.
 પૂજી ધેનું આહામી એક આવી, પુત્ર પોતાનો ધાવે. ૪૦
 મત મેગળ સલપતો સાહામો; માર્ગો શુકનને નેય. ૪૦
 દેવળ-સિખર. ડાળી બેઠી શબ્દ દુર્ગાનો હોય. ૪૧
 નકુળ ભ્રમો મારગમાં સાહામો; 'જય પામશે તમે, તંન. ૪૨
 શુકન નેય. માતાજી વળિયાં; સોહ બરાણું મંન. ૪૨

વેગવત તાંહાંથી હય હાંક્યો, કુંતલપુર છે જાંહ;
નગર આગળે વાડી સુંદર, જિતરિઓ તેમાંહ. ૪૩
યયો થમાપુર તે વાડીમાંહાં પેઠો, તડકો લાગો વાટે,
કુસુમ લતા સુંદર વાડીમાંહાં, જિતરિઓ તે માટે. ૪૪

વક્તવ્ય

જિતરિઓ તે માટે આવી, વનરપતિ સંખ્યા નહિ.
દશમે સૂત્રે વાડીમાંહે ચંદ્રહાસ પોકેતો સહી. ૪૫
૪૭૪

સૂત્ર ૧૧ મું—રાગ મેવાડ કેદારો

આવિઓ રે વાડીમાંહાં ચંદ્રહાસ,
સેવક પાંચ છે તેકેની પાસ.
મારો બહુ ભરાણા જાસ, આવીને જાણ્યા પૂર્યો વાસ. ૧
શોભા બહુ વાડીની હોય તે દષ્ટે નિહાળીને જોય,
જાંધી બહુ નીક, આલે તોય.

ત્રેમવ કુસુમ દેખી મન મોહ. ૨
ચંદન ચિત્ર પુષ્પ તે અનેક, માંકે કૈતકી વેપ્ય વિવેક.
જનમ જૂઠું ને ગલ્ય વિશેક, જોતાં તેકેનો નાવે છેક. ૩
વાળો મોગરા મુચકંદ, મરુવા માવતી સુખમંદ.
નાગરવેશ્ય દમણની દંદ, કુંકુમ કણેરી આનંદ. ૪

જાસુ શેવત્રી નારિંગ, કરેણાં કેસર સુકડ લવ્યંગ.
માંકે એલચી અગર સુચંગ, બહુ બલસરો જાતક સંગ. ૫

ચાંદા જાયકળ ત્યજ સેહેકાર, ફરડે જીજોરી ફળભાર.
ખેર ખજૂરી દાદિમ સાગ, બદરી જંબીરી નહિ પાર. ૬

નાળિકેળી, અખોડ બદામ, જાજૂ દાખ-મંડપ દામ.
કબુસ ફાવરી ફેવળ કામ, બહુ જોરસલી જીવ જામ્ય. ૭

રુદ્રાક્ષ આંગલી ને તમાલ, મૂગળ ખજૂરી શુભ-ડાળ.
 ગદ્ કર્મદી કરંઝ વિશાળ, અમૃત કળ કેલ્ય રસાળ. ૮
 બાહુ પુષ્પનો નાવે પાર, પરિમલ સમળ દારોદારય.
 પાખલે શોભિતો પ્રાકાર, તેડેના મણિ જડયા છે દાર. ૯
 તે દીપતી સ્વર્ગ સમાન્ય, બેસવા કીડાનાં. ગદ્ સ્થાન,
 બેઠને એક દામનિધાન અંતરિ સમરિઆ ભગવાન. ૧૦
 પામે બાંધિયો રેવંત, છયાપાયે તિષ્ઠિઓ બળવંત.
 પાથરીને રત્ન કંમળ ભોમ્બ, તેડેની જ્યોત્ય ચાલે બ્યોમ, ૧૧
 કાધૂં સેન્ય ખેટક શીશ્ય, તેડેને રક્ષ્યા કરે જગદીશ.
 સેવક પાંચ સૂતા ત્યાંહ, વૃદ્ધ-સમોઃ છયાયા ભાંહ. ૧૨
 શીતળ મંદ આવે વાપ, પશ્ચી સબ્દ મધુરા યાપ.
 પરિમલ કુસુમથી પાખ્યા મુખ, દળિગં અંતર કચેઈ દુઃખ. ૧૩
 નારદ કેડેઃ અગ્નિન વીર, સાંખત્ય, પ્રાક્રમી રણધીર.
 દુગ્ધને કંઠા કહ્ન એહ રસાળ, કુંતલસેન્ય જે જૂપાળ, ૧૪
 તેડેને ધેરય તનયા જેહ મંપકમાન્યણી શુભ દેહ,
 સખિયો તેડી સુદર રૂપ એક એકથી દિવ્ય સ્વરૂપ, ૧૫
 જલાક્રોડાયે ચાલી નાગ્ય, સરોવર સમળ ભરિગં વાર,
 વિપયા બોલાવી તનખેવ, દર્શન જગદ્ગે ભ્યમ દેવ. ૧૬
 દારી સંઘે યુદ્ધ અનેક, જાળે સકળ શુદ્ધિ વિવેક.
 વિપયા જૂપત્ય-નનયા મન્ય વરને ઈછે છે અનુદિન. ૧૭
 આગમ યૌવન કેડે લોચ, દર્પણ ફરી ફરીને જોય.
 હિમ લબ્યની, એડેલી આપ; કન્યાદાન તો આપે જાપ. ૧૮
 મિનકા રંભા નહિ એહ મમાન્ય, એડેવાં જાદને રૂપ નિધાન.
 મુખ જગદ્ગે પૂરણચંદ; ઝીવવા ચાલિઆં આનંદ. ૧૯

૧૧. એન્ય-આમન ૧૫. અહીં 'વિપયા' લખેલું છે. પણ જે રીતે
 'રેવ' લખ્યું છે. કવિને 'પ' નો લઘ્વાર મોટે ભાને 'ખ' હંદ છે, જ્યાં
 શુદ્ધિ ખાતર 'વિપયા' જ રાખ્યું છે. ૧૬. વાર=ચાર, પાળી

મરોવડ ભગિણી મુદર નીર, પાખલે વનત્યતિ ગમીર.
 વાડી અનેક ગોભે પાખ્ય, જળમાહા મૂળે તડવરડાળ. ૨૦
 રાજ્ય ગોભે સાત પ્રકાર, પાખલે ભમર કરે ગુનર.
 કારણુન કણેર બક દાંડૂ માગ્ય સારિકા શુક દર, ૨૧
 ટંગ તાડી ટોડા ને દેવ્ય માડી મધુર કરતા મેઝેવ્ય.
 બહુ ઢીકની આડ્ય સોહાય કોકિયા પૂરની રવરમાય. ૨૨
 ચચિક ચકોર ને ગહુ હસ, ગોભિત કાગ-કૃપય-અંશ.
 બહુ પારેવા કુકંટ ચામ, પક્ષી ચક્ષણ કુળનો વામ. ૨૩
 તે જળમાહા કીડા જે મહુ, પક્ષી કરે કયેવર મહ.
 એહેવૂ શોભિતુ સગ્વાચ, આવી જીનના ત્યાહા નારય ૨૪
 પાખ્યે આની જીભી રહી સરખી અમાણી મગી મકી.
 'વિપયા' 'અપકમાત્યણી' નામ, જે લાગે રભા કામ ૨૫
 તજ શણગાર જળમાહા જાય,
 એક એક તણા કરે ત્યાહા માહાય.
 ભરી ગવૃશ ફૂટે નીર, એક એક તણુ છારે શરીર. ૨૬
 ફરતી ગહી નારી અનેક, કીડા તણો નાવે છેક.
 લીધા ઢમળ બહુ હાથ્ય, જીની વલ્યો મર' મધાન. ૨૭
 અપકમાત્યણી શુભ શેર, પાખલે નારી છે મોડા ફેર.
 ધગિયા મનોહર આભગણ, મહુ ઝમકતા નેપુર ચરણ ૨૮
 એમ તાહા ચર્ધ ગહી ચેયકર, ઝળકે ઊરચનના હાર
 દર્પણુ નેઈને કરતી હાથ તાળિઓ દેની સખિઓ પાશ્ય. ૨૯
 વિપયા ફૂટે 'કુસમ આરામ આગમ્ય મળ્યુ આની હામ.'
 એક સખી તણો સધાત્ય, એક કર કમળ દર્પણુ હાથ્ય, ૩૦
 વાડી વન શોભત જાહ, પ્રેમદા પ્રેમે આવી તાહ.
 લીધા પુણ્ય પરિમલ જોહ, આગમ્ય ધરયા પાવન્ય તેહ. ૩૧

૨૧. કારણુવ = કારણુવ કણેર = પાણીનું મીઠું પક્ષી.

૨૨. '૨મ' જગેર પક્ષીઓ જણાય છે ૨૪. કયેવર = કલવરવ.

રેખા તિલક શોભિત ભાષ્ય, મૃગવત નેત્ર છે અણિઆળ.
 કાળજી બચાં વિરહી વંક, રેખા અરુણ કેરા અંક. ૩૨
 ભમરીના વંક ધનુસ મમાન્ય, જોતાં જુલે તાપસ ધ્યાન.
 નાસિકા શુક તણી છે ચંચ; વેસરે ધરયાં મુક્તા પંચ. ૩૩
 શોભિત મલક કેરા રંગ, જાણ્યે અનંગ-દીનના રંગ.
 સપટ હેમ કેસુ ન્યમ, અધર સિંદૂર ભરિઆ ત્યમ. ૩૪
 વેણિએ વાસુકિ ન્યમ હોય, આબરણ અંચ સ્વર્ગના જોય.
 નખશિખ લખી ન્યમ ચિત્રામ, ત્યમ કામ્યની શોભિત કામ. ૩૫
 રાશવપત્ર તણિઆં પાંચ, નેપુર શબ્દ સજાયા યાય.
 એમ ચાલતી હેસની ગત્ય, ચતુરા ચપજ છે બહુ મત્ય. ૩૬
 વાડી કુસુમ જોતાં જક્ષ, એહેવે તોરંગ દીકો ચક્ષ.
 ચાલી શીઘ્ર જોવા હેન, પાસે આવી સખી મમેન. ૩૭
 મબજો પાંચવર્ણો તોખા, જાણ્યે કામદેવ-અવતાર.
 ઘૂંટણ ચક્રી હેકો વાન, નીપના અર્ધ-જ્યોતિ સમાન્ય. ૩૮
 તેહેને વદન્ય દીપે અરુણ, શોભિત રૂપ તિમિર કણ.
 બિજ-ત્વજ નીલ પીનમ હોય, કહે રંગ પડિઆ જોય. ૩૯
 તેહેને પૂંછ પીનમ રંગ, અન્યથા મિંદૂરાદિક મંચ.
 ફરતો સજળ રેવંત અત્ય, બહિઓ વિધાના કેા મત્ય. ૪૦
 તેહેના સજળ ચંચળ પાંચ, ગોખાડપ કહી નવ્ય જાય.
 બહુ રતન જડિત પવાબ; મુક્તા મોહોવટી ચિત્રામ ૪૧
 આયુધ સોહાન્યાં નિજ ગાત્ર; સજળો નિરખિઓ હય પાત્ર.
 દેખી સજળ રીઝી મન્ય : 'આ જોહેને ચદજો તેહેને ધન્ય. ૪૨

વલણ

‘ધ- તેહને જાણિએ, અસવાર ચર્ધને જે ફરે.’

ઘોડાની શોભા ઘણી મહામુનિ કેરાં મન હરે. ૪૧૩

સૂત્ર ૧૨ મું—રાગ કેનાશી

હવે ન્યાહાળી જૂએ છે કામ્યની, નર મૂતો દીડો ભામ્યની,
જળણે વેડે અનંગ-ભરી ઘડિયાં.

બેઠું જણ એક રૂપે મળિઆં. ૧

અતિ આછું વસ્ત્રમાંડાંથી નિરખે,

મુખ શોભા જોઈ મનમાં હરખે.

તોડેની કાંત્ય વદન બહુ ઝગલજે કામ્યની કામાતુર થઈ બજે. ૨

‘માહારા મનની માની, સુરૂપ, સખી

આજ મુજ જેવડી કોડો નહિ દુખી,

‘આ યૌવન અંગ્ય પૂરણ થયું, જોને કન્યામત માહાફ ગયું.’ ૩

અંગ જોઈ દર્પણમાંડાં મુખ ધરી,

પછે નવણાંમાંડાં જળા બરી :

‘આ કે કામરૂપ મૂતો દીસે, એડેને દેખી માહાફ મન હીસે. ૪

‘હવે કાણુ વિધે પાસે ભજી?

એડેનું મુખ જોવા વિહવળ થાગું.

‘અ કદાગ નીંદર છાંડશે, જો મુજ ત્રિપરચ દષ્ટિ માંડશે, ૫

‘તો માહારી સધળી જુલ્ય જાશે, તો મરણપે અધકું થાશે.’

સખી કેડે : ‘સાંસનાં થઈ તમે જિતાળનાં આવો જઈ. ૬

‘આપણને કેયે જાણશે, તો સાચું જૂકું પ્રમાણશે,

‘જો એહેન નિરખ્યા પાખે નવ્ય જૂએ,

તો માહારી બેડેનાજી, સત્વર થૈએ.’ ૭

પછે સચ્ચિદાનું ચિંતન ધરી એણી રીતે વિષયા સાંચરી.

હવે જાંઝરિઆં જિયાં ધરિઆં, વસ્ત્ર સંકેતી એકઠાં કરિઆં. ૮

હવે ચતુરાં એણી પેરે પગ માંડે, એક પરકીને ધીજો છાડે.

એણી પેરે વિષયા પગ ભરે, વીછિઆ જાંઝરીના સ્વરે હ. ૯

એમ આવીને પાસે રહી, મુખ રૂંધી શ્વાસ નિરખે મહી,
પાછળ ફરીને નિહાળિઓ,

ચરણ શીશ્ય લંગે તે તો ભાળિઓ : ૧૦

‘શુભ વિધાનાયે આપે ઘડ્યો, ત્રેલોક્ય તણે તે તેજે જડ્યો.’
‘એહેની જોડે તો કદર્પ નાવે.

અંગ લક્ષણ મુખ મેડેલા ભાવે. ૧૧

અમૃત ભરી તેડેની આંખડી, પાંપણો પોયણ-પાંખડી,
અધર તણે એડેવો વાન. જળયે કાંધૂં સઘ મુધાપાન. ૧૨

તેડેનું નાસિકા ગણ નિમ્નવટ જોઈ,

તેડેનાં નિસક રેખા જીપરે મોલી,

મુખ સાક્ષમ આવીને રણ,

જોતાં ભામ્યનીનું મન ભળી ગયું. ૧૩

તેડેની હથેળીને પમની તળી, તેડેના ઉરમાંડે અળળા ભળી.

તેડેની નખ આંગળી રેખા નિરખી,

જોડાજોડી માંડી જોઈ છે સરખી. ૧૪

માંડી દર્પણમાંંડાં મુખ જે ધરયાં,

વિપયાજી સળળ રોડે ભરયાં :

‘એ તાં કે કારણ રૂપ. કે નગર તણો દીમે બૂપ. ૧૫

‘એડેનો વિરહે સળળો થયો, માહારા રુદે માંડે વશી ગયો,

‘કેહી પેરે આંહાંથી વળૂં ? હું તટી આગે કચમ પળૂં ! ૧૬

‘તેડેને અળળા જોઈ આવડે, પણ માહારે વર એડેવો ધટે.

‘શ ન જગાડી પૂછું કાંઈ એ જે કામે આવ્યો આંદિ ? ૧૭

એડેવે સમે કાગળ દષ્ટિ પડ્યો;

ઝગામાંડે અંતરે કસમ જડ્યો.

રૂંધી શ્વાસ સત્વર થઈ, અતુરજીએ કાગળ છોડયા જઈ. ૧૮

બીડ્યો લોકેલનાં ધૂણ આપ,

એહેવે અક્ષર નિરખ્યા નિજગાપ..

મહા મદન તણુ દીડું નામ :

‘એ મોકલ્યો દીડે મુજ કામ્ય. ૧૯

‘શ્રીમહાનગર કુંતલપુરી, સદા નિરંતરિ સુખભરી.

‘સદા શુભ માહારા તંત, કુશળ કાગળ ધરજો મન્ય. ૨૦

‘આ કાગળ લેઈ મોકલ્યો જો,

ભાઈ, કારણ-રૂપ ભણો એહ.

‘માહારા મદન, તૂ મન્ય જણજો,

એ લખ્યો કાગળ ચિત્ત આણજો. ૨૧

‘ઠાલંદકુંઅર મોકલ્યો સહી, એહેનું કૃણ ક્રિયા જોવું નહિ.

‘એહેના સગા રવરૂપ વદન વાણી,

અભવિદ્યા માં જોઈશ ચિત્ત આણી. ૨૨

‘એકે કળા ન જોઈશ આચરણ,

સુત, માં જોઈશ એહેનો વણું.

‘પત્ર વાંચીને શીઘ્ર તું કરજો,

એહને દષ્ટે દીડે વિખ દેજો. ૨૩

‘એ કામ કરચે સુખ બહુ ધારો,

આપણું કષ્ટ સકળ જાશે.’

તે વાંચીને વિગ્રમ થઈ :

‘માહેં યા લખવો વીસરચો સહી. ૨૪

‘શં ભેં બાપજી વિગ્રહ થયા?

કે અધવચ્ચ કહી લીધી ગયા? ૨

‘કે વિચમાહેં કેહેશ વાત કરી?

કે પ્રેમ થકી શુદ્ધ વીસરી? ૨૫

‘કે નિશા તણો લખિયો તાન ?

કે કાણે વિખની કાધી વાન ?

‘યાં લખવો માંડે’ વીસરયો,

કે ગીઘપણે એ નીમરયો ! ૨૬

‘હું’ તો ભાગ્ય થકી આવી આંહી;

ભાઈ થું વાંચન કાગળ માંહ’ ?

કળળ શક્તિયા મેશે ભરી, યા લખિયો માંડે’ શુદ્ધ કરી. ૨૭

કાગળ-ખીડી હતી જ્યમ, વળી ફેરીને બાંધ્યો ત્યમ.

અતરમાંડે’ તે મળળ ફરી, પછે છપની તે પાછી વળી. ૨૮

એણી પેરે તે પરવરે, જ્યમ જળમાંડાં બગ પગલાં ધરે,

સખી સંજે આવી મૂકયો શ્યામ,

તેડેનું ઊટયું મન, થઈ છે આમ : ૨૯

‘હેવે ધન્ય ધન્ય આજુનો દિન,

મખી સુણો, માહારા’દરિજાં મન્ય.

‘હેવે શીઘ્ર થઈ આપણુ જલએ;

કે આગળ વાન નમ્ય, ફેરે’ ૩૦

‘દેશી બીજ, વેણાવલ વાળી, પડતાણે તાણે

કામ્યની કામ-એકેવડી બેવડી મખી તળી માળ :

‘મનડય’ મોંખું માહારા કંથને. પાંગરફૂં પેરય જલ્ય.’ ૩૧

વાત કરે મન રાખતા ચતુરાનું ચિત્ત હાંચ;

કંદર્પઉપ જે નિરખિયો, કામ્યની પ્રગટયો છે કામ. ૩૨

મખિઓયે જલણ : ‘મન માનિ’, શાહાને પછં એદ !

વિમ્મ થઈ આવી વિપયાં ધણું; અંતરિ ઊપતો નેદ. ૩૩

વાત કરે પથ્ય શુદ્ધ્ય નહિ, શીઘ્ર આવ્યાં છે ઘેરય.
 સખા મૂકીને સધાવિઆં; કાહો વિપયાની પેરય. ૩૪
 અંતરમાંહે અવલોકિઈ : ‘વિષ દેવું લખ્યું હતું જાંહ.
 ‘ત્રીજો અક્ષર મેં યા કર્યો, વિપયા શુદ્ધ કરી ત્યાંહ.’ ૩૫
 ગોખ્ય ચઢીને નિહાળતી સખળ જૂએ છે વાટ;
 ક્ષણ મદિર ક્ષણ આંગણે અમળા કરે જિઆટ. ૩૬
 શ્વાસ નિઃશ્વાસ, ને મુખ ધબ્ધ; અનંગની લાગી જવાળ.
 પવન ગરમિત તાં થયો, બોલ બોલે પંપાળ. ૩૭
 કેહે આગળે કહી નવ્ય સદે, માન્યની ન મૂકે માન.
 નારદ કેહે : અનુન, મુણો, એહ લીલા-ભગવાન. ૩૮
 હવે ચંદ્રહાસ ઊઠ્યા વાડિએ, મુખશુષ્ય જળશ્ચ કીધ,
 શાલિત્રામને કંઠે ધારી પગ જઈ પ્યેગડે દીધ. ૩૯
 મેવકને આગળ કરી રેવંત હાંક્યો રંગ,
 મદન નણે ઘેરય આવિયા અનિ ઝળહળતે અંગ્ય. ૪૦

વલણ

અતિ ઝળહળતે ૩૫ આવી મદનને કાહાવી રહ્યા.
 મૂત્ર દાદરા થયાં પૂરણ; તાપ વિપયાના મયા. ૪૧/૪૫૮

સૂત્ર ૧૩ મું—રાગ દેશાખ

મદનને જઈ કલ્પ, બોલ્યો પ્રતિહાર રે:
 ‘કોયક કાગળ લાવિઓ, માકંત દારે રે. ૧
 હાળ—‘મહાનુભાવ કો આવિઓ, મોકેદ્યો કાગળ તાત;
 ‘કો ‘રેવરપ ચરપ સુંદર; અસંભવ્ય છે વાત.’ ૨
 મદન કેહે : ‘આંહાં મોકલો, લાવિઓ કાગળ જોહ,
 ‘માહારે બાપનિએ આંહાં મોકલ્યો,
 કાંઈ કારણ બલિએ તેહ.’ ૩

- પછે અંદહાસ બોલાવિઆ, આવિઆ મંદિર માંહ,
દર્શન દેખી મદન સાહામે શીઘ્ર નમિઓ પાપ. ૪
- પછે પ્રેમ સાથે અલિંધન, લેના હવા છે વીર,
મદન તાંહાં રીઝી રહ્યો : 'કો પ્રાહ્મી રણધીર' ૫
- એડેવે કાગળ કરમાં આપનાં તે અદાઓ લેઈ શીસ્પ,
અંદહાસ કેડે : 'એકાંત્ય વાંચો, મદન મહા ગુણ-ધીર.' ૬
- મદન કેડે : 'તમથી છાનો રાખી વાંચિએ કોણુ ધર્મ ?'
'તદ્દમ્યે મંદિર પધારયા તે અમારું શુભ કર્મ.' ૭
- હાથે ધરી શિકેલનાં મન વિષે યંધા મદનને આનંદ,
'શ્રીકૃત્તવદ્વપુર મહા નગર શોભિત સદા રંગના કંદ; ૮
- 'સદા શુભ માહારા મદન, ગુજને કૃષ્ણશુદ્ધિ-વચન,
'કોલંદ-કુંઅર મોકલ્યો ગુજ ભણી શીઘ્ર, મદન. ૯
- 'દેદે આખ્યા પડી, કુંઅર રખે કરે વિચાર !
'કોલંદ કેડે રૂપ માં જોઈશ, લક્ષ્મણ ગર્ભ આચાર. ૧૦
- 'અંદનાવતી સાહામું માં જોઈશ રૂપરંગ ને વાળ્ય,
'વૈશ્ણવને વિદ્યા માં જોઈશ, અત્ર માં જોઈશ પાળ્ય. ૧૧
- 'સર્ગો ધન ને ગામમાં જોઈશ, અખાવન નમ્ય થર,
'દેદે દીડે વિચચા દેલે તે જાણેશ ગુજને અગુર. ૧૨
- 'આવનાં આંહાંથી સાંભળું ત્યારે મુજને બદ્ધ સુખ થાય.
'એ કામ કરતાં કુંઅર માદારા, કષ્ટ સધળું જાય. ૧૩
- મદન એડેવું વાંચનાં આનંદ પામ્યો વીર,
વિપચાએ અંતરિ સાંભળ્યું ભર્યું અમૃત સકળ સરીર. ૧૪
- આબણે તેડી લમ પૂછ્યું : 'શીઘ્ર કેડેને આંગ,
'અંદહાસ બિનારે કરના, માદારે સરયાં અધ્યાં કાળ. ૧૫
- ધટ્ટશુદ્ધય કેરી કામ્યની તે દીડે પાળી સુખ,
વિવ્યાજ આનંદ પામ્યાં, ટપ્પ અંતર કેડે દુઃખ. ૧૬

શુદ્ધ લગ્ન તોંહાં આવિજિં, આપિજિં છે, તતકાળ,
 પોતા કરા ભક્તને તોંહાં કૃપા કરે, ક્રિપાળ. ૧૭
 માન્યમિત્રો તેડી ઘણી, મધુર સ્વરશં ગાન;
 મધુર ગત્ય તોંહાં ધાલ વાળે, અવધરા લેતી તાન. ૧૮
 શુભ માંગનાં જાંદીજન મુખે વદે જયજયકાર,
 બ્રાહ્મણની સંખ્યા નહિ, બહુ મળ્યા માંગણુહાર. ૧૯
 વિપ્ર કચેરા વાકેયથી, તે મદન પામ્યો રંગ;
 ચંદ્રહાસ અંતરમાંહાં લખ્યો, જાણે પરાપર એક અંગ. ૨૦

દેશી ચોટકની

જાણ્યે પરાપર એક અંગ, જે મળ્યા સ્નેહને સંગ.
 સાવધાન કાધા ખંભ : રમે કરો વિવંજ. ૨૧
 તેડી તારણ તાં ચંદ્રહાસ પોહોકિઆ અતિ ઉત્સાહ.
 માંહેડે ગચ્છિજિં તોંહ, મંડપ વિરાજિત જાંત. ૨૨
 પર નિરખવાને કામ્વની સહ મળ્યું તેણે માન્ય.
 આપિજિં કન્યાદાન, વરકન્યા જોડય સમાન્ય. ૨૩
 બહુ બૂળણ મણિ સધાત્યે; આખ્યાં વિધોગતિ ત્યાંહાં માથે.
 થઈ રહ્યો જયજયકાર; ત્યાંહાં રંગેતો નહિ માર. ૨૪
 ચોરિએ શોભી જોડય; કંસાર જમિઆં કોડય.
 અતિ માગત્ય વત્સાં વ્યાર. આખ્યા હન્ની રથ તોખાર, ૨૫
 બહુ દાસ દાસી ગાય, ધન સોંપીને નમિયો પાય.
 જીપરે યયો છે એ દાસ ‘તમ એવક હ, ચંદ્રહાસ.’ ૨૬
 બહુ વિપ્ર વદે આશીર્ય, કાધી કૃપા શ્રીજગદીસ.
 ચંદ્રહાસ વિધયા નાચ્ય અતિ સુખ તણો, નહિ પાર. ૨૭
 બહુ જાણ બ્રાહ્મણ જોહ, આપી કરયા અહરણ્ય તેહ.
 એમ કરતાં ગઈ છે રાત્ર, સહ લેઈ વળ્યા પરમાત્મ. ૨૮

- નૈમુન્ય કેરે છે : શ્રુત્ય, હવે ધૃષ્ટશુદ્ધિની કહું મત્ય.
 હવે મેધાવતીનો કોવંદ તેને નીવડ જાંધ્ય ગંધ, ૨૯
 તેરેને સગળ દીધા માર, ઘર લૂટિયાં બંડાર.
 ગજ રથ હય જે હોય, લૂંટી લીધું તે સર્વ કોય. ૩૦
 તેહને મળજ સાંકળપાય, રાખ્યા કાગત્રેડેમાંડ,
 બાહુ કટ્ટના વિરોક, તાડિયો ભાત્ય અનેક. ૩૧
 'તાહારા પુત્રનો આપ્યો અંતઃ' એમ કહી વળ્યો બળવંત.
 હવે પ્યાન તે ગામ્ય ગધં, મકળ મેન્ય તયાર થયું. ૩૨
 હાળા—અમ કહીને કુતવ પુરે માંચરચો છે પરધાન.
 પોના કેશ મેન્ય મંચે, મળજ થયો સાવધાન. ૩૩
 મારગમાંડે ચાવનાં તેરેને મળ્યો સાહામો સાપ :
 'શાને કાળે, દ્રુભિયો વિષ્ણુભક્ત કેરો બાપ? ૩૪
 'તાહારે મદને સર્વ આપ્યું, સતોખ્યો અદ્રહામ;
 'મદિરમાંડાં લીધા કરે છે; થયો પોતે દાસ,' ૩૫
 એકેવું કહીને મર્ષ ચાલ્યો અને લાગી જાળ.
 ગેનાવળો રથ હાંકિયો વદન કરી વિદેરાળ. ૩૬
 વધામણિયા બંદીજન ધણી મળ્યા મારગમાંડ :
 'અદ્રહામ વિષયા પરણિયાં, ઉત્થામ મદને થાય? ૩૭
 શબ્દ એકેવો માંમળીને મરાયો સર્વ માથ.
 ચરણ બાંગા, શીશ્ય કાટયાં, જિતરયા કોહોના હાથ. ૩૮
 નગરમાંડે ધણી પેઠો : કીર્તિ બોલે બહુ;
 પૂન્યા એવ્યાં વિગ્ર મળિયા. 'મતોખ્યું છે મદ, ૩૯
 વિલિવા વિષયાનો 'સુણ્યો, અદ્રહાસ કેડે નામ;
 સદા મરાતીને પાથગ્યા જુમિમાંડાં તેણે' દામ્ય. ૪૦
 એમ કરતાં મંદિર આવ્યો ધવળ તોરણ દારય.
 'તેડયો કુંચર : 'કાગળ લાવો; થં કરયું આ નારય?' ૪૧

મન એહેવે આવિઓ : 'મેં કર્યું છે શુભ કર્મ.
 'વિધવા પૂઠે' સર્વ આપી રાખિઓ તમ ધર્મ.' ૪૨
 'અરે દુષ્ટ કુંઝર, લાવ્ય કાગળ.' ચઢાવી બડુ રીસ.
 વિધવા દીડી વાંચતાં પછે પછાડ્યું શીસ્સા ૪૩

વલણ

પછે પછાડ્યું નિજ શીસ્સા રે :

'હવે માહારા કર કાપવા ઘટે.'

નામ 'વિધવા' નિરખિતિં તે અંતરમાંહે આવટે. ૪૪

સૂત્ર ૧૪ મું—રાગ મેવાડો અસાવરી

કાગળ લેઈ ધૂષ્ટજુદિ શુદ્ધ સધળા મર્મ :
 'લખવા વેળાયે વિધ જૂઓ વિધવા યત્ર.' ૧
 અંતરમાંહે આલોચ : 'કેડેને કેડેવું નહિ.
 'એ કેડેનો ન્યામાત્ર ? એડેને મરાવું સહી, ૨
 'તો મુજને મુખ યાવ એહ કરું હું કામ.
 'ચંદ્રહાસ કોણ નામ ? એડેનો ફેડું હામ.' ૩
 નારદ કેડે : અર્જુન, આગળ્ય એમ યાશે;
 મરાવતાં ચંદ્રહાસ એડેનો સુત નાશે. ૪
 હવે કંતલસે-ચને સ્વપન લાધું છે રાત્ર.
 ગાલવ યુરુ તેડીને પૂછ્યું પરભાત્ર : ૫
 'મૂઠ્ઠને સ્વપ્ન તણી કોડો રીત્ર, કેડેવો હોયે વણ ?
 'ઉત્તમ મહિધ મન (ઈ) તેડેનાં આચરણ.' ૬
 ગાલવ કેડે : 'સુણો, રાવ, સ્વપન કહું બેદ.
 'એહેવું' કેડેતાં મરણ, કાયાનો ખેદ. ૭
 'જુધ મંગળ ને સોમ સર્વ યુરુ શુક બેહ,
 'સ્વપને ન દેખે તે, સંવસરે મરણ, એહ. ૮

- ' પોતા તણ્યે અંગ્યે છિદ્ર, કરને નમ્ય દેખે,
 ' એકાદશ તેહને માસ આપુ કહું તે લેખે. ૯
 ' સ્વપનમાંડેં છયાયા પોતાનિએ નહિ સ્તીર્ય,
 ' દશ માસે તેડેનું મરણુ, સત્ય કહું, ધીર. ૧૦
 ' સ્વપનમાંડેં કર્મમાંડાં કળી રહે ચરણુ,
 ' નેતાં ત્રે પગ, નવમે માસે મરણુ. ૧૧
 ' રુધિર તણું સુખે પાન, રુધિરે કીધું સ્નાન,
 ' તેડેને આઠ માસનો આપુ, કહું તમ, રાગન. ૧૨

દેશી ફરતી

- ' હવે રાજાજી, કહું તે અવિધારો, ગુરુદિન ગાય ને તાર્ત,
 ' સ્વપનમાંડેં તેણ્યે શબ્દ બેઠો, આપુ માસનો સાત. ૧૩
 ' રાક્ષસ અજગર શક્તિ પંચાયણુ શ્રેકે ને સ્વપને આવી,
 ' ખટ માસનો આપુ તેડેને, રહે શ્વાન ને ધાવી. ૧૪
 ' દેવળમાંડેં સર્પ શૃંગાળ ને કાગ કરડવા ધાય,
 ' અને નાસનાં શિખર પડે તો પાંચ માસનો આપ. ૧૫
 ' કપોત કરે બેસારી ચાલે, અમ શર્પ અસવાર,
 ' રાજ માખણુ ખાતો જિગમણુ, આપુ માસનો ચાર. ૧૬
 ' નાગો જિંટ પલાણી જિતરે, પાવકમાંડાં દોડાવે,
 ' ધાએસ તરસ્યો કરે કલાહલ, માસ ત્રોડે સધાવે. ૧૭
 ' મહિપ જીપરે માંજરી સાથે ગર્દવી-પયને પ્રારો,
 ' પશ્ચિમ દિશ ભણી ને ચાલે, તે જીવે બે માસે. ૧૮
 ' નાગો તેવ પિએ ચઢી ગર્દવ, કંઠે કણેરા—માળ,
 ' દક્ષિણ દેશ ભણી તે ચાલે, માસ આપુ જૂપાળ, ૧૯

- ‘શ્યામ શ્યામ અન્ન ખર જિંટ ને કરે તલમાંમાં સ્નાન,
‘લીલાં વસ્ત્ર દક્ષિણ મહિમે ચંદ્રો, સત્ય કહું, રાગનન. ૨૦
- ‘ઉચ્ચ રમાંડે ને ખપર કરમાંમાં, રુધિર પિએ ને રાય,
‘એક દિવસમાંમાં આયુ, રાગજી, તેડેનો પૂરણ હોય.’ ૨૧
- સ્વપન ત્યાં તાં લક્ષણ કહીને ચુરુજી મંદિર વળિઆ.
રાગજી એકતે બેડા, મહા ચિંતામાંમાં ભળિઆ. ૨૨
- વેગવત તાંમાં મદન તેડિઓ : ‘વિધવા આપી જોડેને,
‘માહારી તનયા ચંપકમાધ્યણી, પ્રેમે આપું તેડેને. ૨૩
- ‘પુત્ર પરે તાંમાં રાજ્ય સમર્પું કુંતલપુરનું જોડ,
‘વંનમાંંડે તાં ખ્યાન ધરીને તપથી પાડું દેહ.’ ૨૪
- મદન આવિઓ, રાગ કહે છે : ‘તેડોને ચંદ્રહાસ,
‘માહારી તનયાને હું આપું, એ છે હરિનો દાસ,’ ૨૫
- એડેવે ચંદ્રહાસને ધૂષ્ટબુદ્ધિ તે ચ્યાર મોકલ્યા માર :
‘ચંડીને ડોકેરે જે આવે તેડેનો કરો સંધાર.’ ૨૬
- હવે ધૂષ્ટબુદ્ધિ ચંદ્રહાસને કહે : ‘ચંડીની પૂજા કીજો,
‘નાનાવિધિ ઉપહાર સંધાતે, તો કામ આપણું મીઝે. ૨૭
- ‘નગર થકી દક્ષિણની પાસાં અર્ધ દોઝ છે પૂરો,
‘પૂજ્યેથી સિદ્ધિ સધળી આપે, સાયંકાળે જે થરો. ૨૮
- ‘સંધાતે ત્યાં કામ ન લેવું અને એકલાં જાવું,
‘આગળે જો સિદ્ધિ વાંછો તો સંધ્યાએ સત્વર થાવું.’ ૨૯
- ચંદ્રહાસ મન્ય આણુંદ પામ્યો અને એકલો જાય;
પૂજના ઉપહાર સંધાતે પામ્યો ચોટામાંંડ. ૩૦
- એણે સમે ત્યાંમાં મદન આવિઓ, શી કહું પ્રભુની પેરચ ?
‘પૂજની સાગચી લાવો; જાઓ રાગને ઘેરચ. ૩૧
- ‘તમારું માહારું એક અંગ છે; સન્મુખ ઘણે દેવી,
‘ભલી પ્રકારે ભક્તિ કરી આપું અંબેને સેવી.’ ૩૨

એમ કહીને મદન ચાલિઓ; નગર તજીને જાય,
 માંગરી-ચૂથ કાળી કૂતરી પગ આગળે ઊભાય. ૩૩
 તેડેને દેખીને અંતરમાંડે. મદન પામિઓ ત્રાસ :
 ‘સદા નિરંતર કુશળ હજો, માહારે ઘેરય શ્રીચંદ્રહાસ.’ ૩૪
 એમ કહીને હેડેરે આવ્યો દેવી બેઠાં જાંઠ,
 પૂજા લેઈને ધસ્યો પેસવા, ધાય મેડેયા છે તાંઠ. ૩૫
 કીધા કટકા અંગે તણા, એમ મારી વ્યભા મદન;
 ચંદ્રહાસ આવ્યો છે વેગે, જાંઠાં બેઠો રાજન. ૩૬
 વેગવત ગાલવ તેડાવ્યા : ‘ચપકમાવણી દીગિઓ,
 ‘કુંતલપુરન રાજ્ય મમર્ષ, જૂપતિ એડેને કીગિઓ.’ ૩૭,

વલણ

ગુરુદેવ તેડી રાય કેહે છે : ‘પુત્રી એહને દીગિઓ;
 ‘વિધ્યુમત્તા ચંદ્રહાસ નિર્મળ, જૂપ એડેને કીગિઓ.’ ૩૮
 હરજીમુત વાણી વદે : હરિભક્તને એમ હેન કરે.
 ચોંમે મૂત્રે ચંદ્રહાસ ને મારવામાંથી જીગરે. ૩૯

મૂત્ર ૧૫ મું—રાગ જૂપાળ, સંદિનંદન તાલે

હવે ચંદ્રહાસ પોહોકી પધરાવિઆ એ,
 સખળ અળદળ માડેરામાંડે આવિઆ એ.
 નાંદાં ગાલવ ગુરુજી સત્વર, થમા એ.
 રાગી રાયે જખાળ્યા પાય બદ્ધ મયા એ. ૧
 તેડી ચંપકમાવણી ને સુતા એ,
 કન્યાદાન આપ્ય બદ્ધ ગુણગુના એ.
 ચોરી ચોરી તાંદાં, સકળ શોના ધણી એ,
 ચંદ્રહાસને શીમ્ય ત્રિજોવન-ધણી એ. ૨

- ત્યાંહાં મુવતીનાં જૂથ મળિયાં ઘણાં એ,
 દિનકારી ને રામનનયા તળાં એ.
 ત્યાંહાં વરકન્યા જોડય બહુ જગહજે એ,
 રૂપે ઈંદ્ર ઈંદ્રાણી કે નન્ય મળે એ. ૩
- ત્યાંહાં કંસાર કાંઠે કરી જતે એ,
 એક એક અંતરિ મન જડયાં ગમે એ,
 મેલેલા મધુર સ્વર ગાય પાખલ ગળી એ,
 બજે વિપ્ર ધૂન્ય નિગમ સુંદર વળી એ. ૪
- એકેધું જોડું ચોરીમાંલેં આપિષું એ,
 રાજાએ રાજ્યથાં સર્વ સમર્પિંજાં એ,
 ગુરુ ગાત્રવજ્ર મુખ થકી વટે એ :
 'મુખ આપૂ પૂરણ સહ દરિ રુદે એ.' ૫
- સખળ મત મેંગળ રથ દય ધણા એ,
 મુખાસન સકળ ભંડાર ધન નહિ મણા એ;
 ચરી તિલક શિર છત્ર, વાજિંત્ર વાગે એ,
 ચમર ચોહો ગમાં રાજરંજે વિરાગે એ. ૬
- એણી રીતે ચંદ્રહાસને મુખ ધણું એ,
 એમ થીહરિભક્તિ કારણ તણું એ,
 હાથી રથ તોરંગ શણગારિઆ એ,
 અંધકમાત્યણીથાં રાજિ પધરાવિઆ એ. ૭
- બહુ વાજિંત્ર ન્યોત્ય દીવિઆ તણી એ,
 બંદીજન બોલે કોર્તિ આગળ ધણી એ,
 એકેવે જન ધણી પ્રધાન કહને ગયા એ :
 'રાજ્ય ચંદ્રહાસને સોંપી રાય રંભા એ.' ૮

દેશી બીજી

- વચન એહેવાં સાંભળીને મસ્તકે ઊડી જાગ;
 રાજ્ય આપૂ સાંભળ્યું ત્યાહારે વદન કરતું વિકરાળ. ૯

- ચંદ્રદાસ એડેવે આવિઓ, 'જય' શબ્દ આગળે હોય.
 ડેડેરે દેવીને નમ્ય ગયો, એહ તણાં લક્ષણુ જોય. ૧૦
- એડેવે મંદિરમાંહે આવિઆ, થઇ રહ્યો જયકાર :
 'પૂજન તમે જમ્મ નમ્ય કરી, અહો કલો સત્ય પ્રકાર.' ૧૧
- ચંદ્રદાસ કર જોડી વઢે : 'હુ કહું અન્ય વચન,
 'ચૌવટા મધિ મુજને જાતાં આવી મન્યા મદન.' ૧૨
- 'માંહારે કરથી પૂજન લેઈને ગયો પૂજણુ-કાન્ય,
 'હું રાજદારે મોકલ્યો. આપિડો તાંહાં રાજ્ય. ૧૩
- 'અંધકમાલણી તણી જોપરે આપ્યું કન્યાદાન,
 'રાજાએ બહુ સ્વાગત્ય કર્યું; પણ નહિ તમ સમાન્ય.' ૧૪
- એમ કહી ચંદ્રદાસ મંદિર સગળ મુખિયા થાય.
 ધૂટણુદયે સાંભળ્યું તેણે મોકલે રહ્યું ન જાય : ૧૫
- 'અરે, કુઅર મરણુ પામ્યો !' મહિઓ નિશ્વાસ;
 'પ્રપંચ મેં ત્યાં બહુ કર્યા, પણ તૂડી માહારી આસ. ૧૬
- 'શીઘ્રગામી નીસરયો; મેં કોણુ કીધું કર્મ ?
 'મન માહારો મારિઓ રાજ્યયોગ્ય કુઅર પરમ.' ૧૭
- જોતાવળો થઇ એકલો પ્રગતો ચાલ્યો નાંહ :
 'માંહારો મન એડેને હામ્ય મારયો પડ્યો ડેડેરા માંહ; ૧૮
- 'નિશામાંડિ એકલો સગળ પછાડી આપ.
 'પાડ્યું' એડેને ચિંતણું તે મળ્યું સગળું પાપ.' ૧૯
- એમ કરતાં ડેડેરે આવ્યો, દોડો મુન થન ખડ,
 એક પાહાણુ સાટે આજટ્ય પોતા તણું શિર અંગ. ૨૦
- મસ્તક ફાટ્યું, પડ્યો આગળ અને પામ્યો મરણ.
 ત્યાંહાં રુધિરની ધારા વહે, અંધ ચાલિઆં નિર્જરણ. ૨૧
- પ્રભુ જોડેને કરુણા કરે, તેડેને રાખે એણી રીત્ય.
 ચંદ્રદાસ એડેવો જગહજે, જાણે બિગિઓ આદિત્ય. ૨૨

- એમ કરતાં નિચા ગઈ ને હવું પ્રાનઃ કાળ.
પૂનરો ઉડેરે ગયો, નથી જાણતો જૂવાળ. ૨૩
- કુંતલસેન્ય કામ્યની સાથે ચાલિઓ છે વંન્ય;
ખ્યાન ધરતાં મુક્તિ પામ્યો, મળ્યા જુગજીવન. ૨૪
- સમે જોયે સભા પૂરી બેસે છે ચંદ્રહાસ,
તેણે સર્મે ત્યાંહાં ધસ્યો આવ્યો પૂનરો રાયને પાસ : ૨૫
- 'મદન ને કૃષ્ણજીવિ માર્યા, પડ્યા દેડેરા માંડ.'
શબ્દ મુણતાં ત્રાસ પામી અને ધસિયો રાય, ૨૬
- સભા સાથે ચોદા ને નર નારી વર્ણાવણ,
વિવધા ચંપકમાલ્યણી, જહાં ગહને પામ્યા મરણ. ૨૭
- ચંદ્રહાસે નિરંખિતે, તેડેને કંઈ શાલિમામ,
ચંડિકાને આવી કથાં : જાણુ થયાં દેટ કામ ! ૨૮
- 'હવે એહ જીવે નહિ તો બેસે માહારે શીશ્ય.
'કેડેશે : ચંદ્રહાસે મરાવ્યા. ૫ થયાં જગદીશ ?' ૨૯
- હવ્ય સામગ્રી ઘણી પછે અણાવી તેણી વાર,
ત્રણ-ખૂણા કુંડ કીલો શક્તિને આકારય. ૩૦
- હર ચરણ કરના માંસ સાથે હવન કરતો વીરઃ
પોતા કેડે અંગ કાપે, મન એડેવું ધીર. ૩૧
- એમ કરતાં હોમ માંડ્યો, કુલાહલ બહુ હોય.
નગર કેરા નિવાસી નયણે નિહાળી જોય. ૩૨
- અર્ધ અંગ હોમ્યાં હવ્ય સાથે શક્તિને ત્યાંહાં જૂપ.
'માગ્ય, માગ્ય, ઈછા હોય તે આપ.' ધરી આવ્યાં રૂપ. ૩૩
- ચંદ્રહાસ કેહે છે : 'રૂપ ગહને હતાં એહેવા થાય.'
એહેવે નગર કેરા નિવાસી સર્વજો નમિઆ પાય. ૩૪
- કર ફેરવીને રૂપ ત્રણે કર્યા. સુંદર બેવ.
એડેવે પુણ્ય કરી શ્રદ્ધિ અંતરિ કરે આવી દેવ. ૩૫

જ્યકાર ત્યાંહારે યઈ રહ્યો; દેવિએ હીવો હાથ.
 પિતા મુત પુત્રી મળ્યાં ને મળ્યો સર્વ સંધાત. ૩૬
 પ્રધાન જોઈ ચરણે નમ્યો ને ‘કરચો વડુ અન્યાય.
 ‘આ મન મેવક તહમારો,’ એમ કહી નમિઓ પાય. ૩૭
 વિપયા કેહે: ‘માહારા તાનજી, જ્યામાન તાહારો જોહ,
 ‘આ કુંડમાંડે’ શક્તિને આવી સમાપ્યો દેહ. ૩૮
 ‘દીન યઈને તે રહ્યો, ભગવાન ભક્તિપ્રતાપ;
 ‘દેવીની પૂજા કરી પછે ટલ્યો સર્વ સંતાપ.’ ૩૯

વલણ

ટલ્યો સર્વ સંતાપ રે પછે નગરમાંહાં સર્વે આવિજિં.
 ચંદ્રદાસને સહકો નમ્યું, એ અપાર હિતમ લાવિજિં. ૪૦
 સૈંદાસને ચંદ્રદાસ ખેડો, મદન તે આગળે રહ્યા.
 ૫ પનરમે સહી હવે શોક મંત્રીનો ગયે. ૪૧

શુભ ૧૬ મું—રાગ ધન્યાશ્રી

પ્રાતઃકાળે ચાલ્યો ધૃષ્ટદ્યુમ્ન ૭

સગળ આકંખો ‘મેં કરચો વિરુદ્ધ ૭.

‘આગળથી હું તો નમ્ય મમજયો એમ ૭,

અણુ હોત તો આણુન પ્રેમ ૭. ૧

હાજી—‘વિરોધ મેં સમજો કરચો ને કરચું દારુણ કર્મ,’

ચંન્નાવતી જિનાજ્યો; નમ્ય રહ્યો એકે ધર્મ.’ ૨

શીઘ્ર જો ચરણે નમ્યો ને દીન યઈ કેહે વચન :

‘વિપયા ચંપકમાયધ્વી પરણ્યા તમારો તંન. ૩

‘કારાગ્રેહથી કાઢિયાં ને સંજગ ભાગ્યા પાય.

‘હું દીન છું, અપરાધ કીધો; કરજ્યો સર્વ શમાય.

- વિને કરી પરવાર સાથે ' તેડી આવ્યો ગામ. ૫
- ચંદ્રદાસ આગળે એમ કેડે જે ' કેડે' તમ શં કામ ' ૫
- ચંદ્રદાસ સાદામો જે કરી માન તાત નમિઓ ચરણ. ૬
- વધૂ બહને પાઓ વંદાં, જેડેના ઉત્તમ વર્ણ. ૬
- ઠાણંદે કરી સગળ સ્વામત્ય કરી મંત્રી ઘેરય; ૭
- મેધાવતી મુખણી ચમ; શ્રીકૃષ્ણની એ ઘેરય. ૭
- અનેક મુખ લીલા ધણી, કેડેનાં ન આવે પાગ. ૮
- તેણે સમે ચંદ્રદાસને ઘેરય આવ્યા યુગ્મ કુમાર : ૮
- મકરકેન નામે મનોહર વિવયા કેરો બાળ, ૯
- પદ્માક્ષ ચંપકમાત્મણીનો, સગળ બાલુ વિશાળ. ૯
- થોડા દિનમાંદાં થયા મેટા અભવિદ્યા હાય, ૧૦
- રનેક સગળો પરપેરે, એકલા રેડે સંધાત્ય. ૧૦
- તોરંગ તેણે બાંધિઓ તે સગળ છે બળવંત. ૧૧
- રણબૂમિ ઠો માટે નહિ, યુદ્ધ વિષે આણે અંત. ૧૧
- ચંદ્રદાસ બળિઓ સગળ છે, તેડેશં નમ્ય થાએ યુદ્ધ; ૧૨
- હરિનામ કેડે કવચ જેડેને વિષયુમે આયુદ્ધ. ૧૨
- ભગવાનજી તમ સગળ છે તે એ છે હરિનો હાસ. ૧૩
- એટલા માટે નારદ કેહે : હય છૂટવાની આશ્ય. ૧૩
- એહેવું કહી નારદ વળ્યા, પામિઆ અંતરધાન. ૧૪
- સેન્ય સઘળું સંજે લેઈ ગયા નગર બાણી ભગવાન. ૧૪
- કુંતલપુરની પૂર્વ પાસાં ફરતો જોગ્યેન વણ્ય, ૧૫
- યુદ્ધ કરવાનો હામ સગળો, વૃક્ષ વિના છે અરણ્ય. ૧૫
- અંધૂક જે બહુ હાયનાઓ, અગ્નિઅસ્ર અનેક, ૧૬
- અર્ધચંદ્ર ને કુંતલ ભાલા, મદાનો નહિ છેક. ૧૬
- તોમર મુદ્ગર સગળ ફરી ત્રિશળ ચક્ર અપાર, ૧૭
- સગળ ભાયા ધનુષ્ય અપૂવા ખડ્ગે તાજી ધાર, ૧૭

કટારી શિંગણ સાંગ પેટક સખળ આયુદ્ધ.
 યોધ યૌવનવંત પૂરા રણભેદ જાણે આ જુદાં. ૧૮
 લાઘુલાવની બહુ ધનુર્વિદ્યા. આહુ ગજિઆ ધર.
 સેન્ય મણુમાંહાં આગિગિ, જ્યમ સાગર કેરૂં પૂર. ૧૯
 અતેક હાથી હય હિંસારવ સખળ શોભે રથ.
 રણુભોમિ કેરા મ્હાઉવા તે સુભટ છે સમરથ. ૨૦
 સખળ દળ માધવધટા જ્યમ દૂમદૂમે સર્વ ભોખ્ય.
 એમ દુહુલિ ધડૂકે, જાણ્યે મેધ ગાજ્યો વ્યોમ્ય ૨૧
 એમ અગ્નુંન શ્રીહરિ આવિઆ છે રણુમાંહ.
 પનાકા બહુ ફરફરે; રજ યજ્ઞી મૂર્ધા ઢંકાય. ૨૨
 હવે નગર સાહાનું જગહજે દીસતું સૂર્ય સમાન્ય;
 ઘેરથ ઘેરથ ઓછવ અભિનવા, કીર્તન શ્રીભગવાન. ૨૩
 ચંદ્રહાસ રાજાએ સાંભળ્યું જે આવિઆ જગદીશઃ
 'માહારા ભાગ્ય કેરો પાર નાવે, ચરણુ નામ' શીરથ. ૨૪
 'એક રથે શ્રીકૃષ્ણ અગ્નુંન જગહજે છે જોડય;
 'માહારા મનમાંહેં હનું તે નિરખવાન' કોડ. ૨૫
 'ભાગ્યથી અશ્વમેધ કરયો, આપણો તોખાર;
 'સ્વદેહે દર્શન કરથ નાય વિશ્વાધાર.' ૨૬
 નગરથી નર નારી વૈષ્ણવ તેડિગે સર્વ કોપઃ
 'આપણો સ્વામી, આવિઆ દર્શન હરિન' કોપ. ૨૭
 'ગીધ સહકો સાંચરો; કીજિએ જઈ દર્શન.
 'પાંડવની રક્ષા કરે તે આપ્યા જગજીવન.' ૨૮
 શાલિગ્રામ કહે ધરયા જોડ તણું નિર્મળ, ગાન.
 ચંદ્રહાસ સાદામા સાંચરયા, જે ભક્તમાંહે 'પાત્ર ૨૯
 મૃદંગ. ભેરી જલ્સરી શંખ ને વાજે તાળ.
 કીર્તન કરતા ચાલિયા ગુપ્ત મુગટમણિ ગોપણ. ૩૦

દંડવત કરતા સાંચરયા, દર્શન દેવાધિદેવ.
ભગવાનજી રથ તજીને સાહામા મ્યલ્યા તતખેવ. ૩૧
આભ્યંતર ભીડી મળીને પાગિઆ બહુ મુખ.
નાથજીએ નેહ આણી નિરખિજી તવ મુખ. ૩૨
શ્રીકૃષ્ણને ચંદ્રહાસ મળતાં ઊપનું મુખ એહ.
જૈમુનિ કેહે છે : રાપજી, શી . કહું લીલા તેહ ! ૩૩
અજીન ને ચંદ્રહાસ બહને મેળવ્યા તાંહાં નાથ.
શ્રીકૃષ્ણ મધ્યે રહીને મહી બેહને! હાય. ૩૪
જેહેને જે અધિકાર હતા તેહેને મળિઆ 'તપમ',
ભગવાનજીના મન વિખે બહુ નેહ ઊપજે તપમ. ૩૫
સભા રચીને સહુ બેઠું તેરથે રથગ વનમાંહ,
અજીન ને ચંદ્રહાસને ત્યાંહાં રનેહ સખ્યો થાય. ૩૬
આઘથી પૂછી સર્વ કથા જે કરચાં પાંડવ કર્મ,
કુરુક્ષેત્રના સંગ્રામ સઘળા, બાણવિદ્યા-મર્મ, ૩૭
વળી અશ્વમેધ-આરંભથી સર્વ કથા કહી છે ભાંહ,
અતુકમે હય મેહેલાવતા આવ્યા કુંતલપુર આંહ : ૩૮
'મકરકેત પદ્માક્ષ સુણિઆ બહને તમારે તાંન,
'તોરંગ તેણે બાંધિઆ, વિપ્લુભકત છે પાવન. ૩૯

વલણ્ય

‘વિપ્લુભકત નિર્મળ પુત્ર સુણિઆ,
તમ મળ્યે મહા મુખ થયું,’

સોળમે યુદ્ધે રંગ સહને; કંઈ યુદ્ધ કેર ગયું. ૪૦
૬૨૩

સૂત્ર ૧૭ મું—રાગ ધવળ, ચોથું

હવે કર જોડી કેહે ચંદ્રહાસ : શ્રીગોવિંદચરણનો દામ,
'મુજ' ઘેરચ કૃપા કરો, શ્રી હરિ, નગરમાંહે આવો ચિત્ત ધરી. ૧
'મદિરમાંહે' પધારો, નાથ, તો મુખ પામે વૈષ્ણવ સંઘાત.
ચંદ્રહાસ કેરી કામ્યની બહુ નારી સાથે બામની. ૨

મુક્તાશ્વ ધરીતે યાજ્ઞ આવી વધાવ્યા શ્રીગોપાળ,
 'ધંટા શંખનાદ બહુ હોય, પ્રભુ તણું સુખ નિરખી જોય. ૩
 કૃપાનોયને નામી શીશ્ય, પધરાવ્યા મગરે જગદીશ.
 સંઘાતે સધળા રાજાન મંદિર માંડાં આવ્યા ભગવાન. ૪
 સ્વાગત્ય કરી પ્રભુની બહુ, ચરણ નમાયું આણી સહ.
 પોતાના તેડી જે તાંન દષ્ટે ધરિઆ જુગજીવન. ૫
 અનેક વાહન રથ ભંડાર સર્વ સમર્થ વિશ્વાધાર,
 દીન થઈ તે આગળે રણી; કુંતીસુત જોઈ આશ્ચર્ય થયો. ૬
 મેન્ય સકળ અર્જુનનું લેહ, સ્વાગત્ય કરી સંતોષે તેહ;
 સંતોષ્યા અર્જુન ગોવિંદ; ચંદ્રહાસ પામ્યો આનંદ. ૭
 જે ચંદ્રહાસે કાંધી ભક્તિ, રસનાથે કરી ન જાએ સુક્તિ.
 પંચરાત્રિ રાખ્યા ધરમાં; સેવાનાં સુખ કલ્યાણ ન જાય. ૮
 ચરણે નમાવી બહુને કુમાર અર્જુનને સોંપ્યા તોખાર,
 ચંદ્રહાસને ઘેર જે રણા કૃપાનાય ધણું સુખિયા થયા. ૯
 વૈષ્ણવ નારી તે શ્રીહરિ બોલાવ્યા બહુ પુત્ર કરી.
 પદ્માક્ષ સંઘાતે પુત્ર, મહરથ્વજ જે પરમ સુત, ૧૦
 ચંદ્રહાસ સંઘાતે જૂથ, શ્રીહરિ આગળે અકળ સ્વરૂપ,
 મેન્ય હકાર્યું, મેહેલ્યા વાળ્ય, પૂઠે ચાલ્યા રક્ષા કાળ્ય. ૧૧
 વાળે કુંડુભિ ઘેર સમોહ, જોજેકાર મેન્યમાંડાં હોય.
 દળ સંગળું ચાલ્યું છે સહી,

ચોદા મર્વ મળળ સજ ઘઈ. ૧૨
 બકરાસિખનો આશ્રમ માંડ, હવ પોતા છે આગરમાં.
 ચંદ્રહાસ કેરી એ કયા જન્મેજ્ય સાંબળે સર્વથા. ૧૩
 મહાભારથ જૈમુનિ રૂપિ વદે.

જન્મેજ્ય રાયે ધરિજી રુદે.

હરણ્યુત કેહે હરિનો દાસ :

વૈષ્ણવ-ચરિત્ર કલ્યાં ચંદ્રહાસ. ૧૪

૫૨ છસે ત્રેફેતાળીસ ચયાં, સત્તર મુત્ર મનોહર કયાં.
સંવત સોળ-ત્રાણુઆ માંહ,

શ્રાવણ સુદિ ચોથ્ય રવિ જાહ, ૧૫

એહ કયાનો કાધો બંધ, શ્રીમહાભારથ તણે સમંધ.
શીમે મુણે નર ને કે ગાય,

પંચ મહા ભડ પાતિક જાય. ૧૬

ચંદ્રહાસ કેરું આખ્યાન,

સદા એ સન્મુખ શ્રીભગવાન.

યથે વિષ્ણુમે તેકેનું અંગ, એહ કયાયે ને આણે રંગ. ૧૭
સકળ તીર્થ-માર્ગન ફળ જેહ,

એહ કયા સુખ આપે તેહ.

હરજીમુત કાહાનહ એમ કેરે:

હરિ-નામે અધ સંખ્યાં દેરે. ૧૮

વલણું

હરિનામેથી અધ દેરે સધળાં, ને ચિત્ત હરિચરણે ધરે,

મુખ પાસેથી નબ્બ જાય, ભક્તિ માર્ગે જેહનું મન દરે. ૧૯

હરિકથા કીર્તન અમરણ પૂજા ધ્યાન ધરતાં હરિ મળે,

કર્મ કેરા દોષમોચન, જહર જગુનીનું દળે. ૨૦

૧૫. બકદાહ્યનું આખ્યાન

ક્રમક ૧ છું—રાગ ગાડી, ચોપૈ

શ્રીક્રમોદરજી પ્રભુ પ્રોત્ય કહું કૃષ્ણ કૃપાની રીત્ય,
આદિરૂપ નારાયણ એક, તેથી રમત્ય જ્યાંક અનેક. ૧
ત્યાંકાં વિસ્તારી લીલા આપણી,

ચોવિસ રૂપ શ્રીનિભોવનધણી.
તે ભાંકાં લીલા દશ અવતાર, તેડેનાં ચરિત્ર નાં લાભે પાર. ૨
શ્રીરામ લક્ષ્મણ ભરત શત્રુધન,

એક ચતુર્થોડે એહ પાવન ;
સંકર્ષણ શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળ, પુત્ર પ્રભુમન અનિરુદ્ધ બાળ, ૩

ચતુર્થોડે કારણમે રૂપ સ્વયં પ્રભુ સચ્ચિતા સ્વરૂપ.
શ્રીકૃષ્ણચરિત્ર લીલા બહુ હોય, મહામુનિ પાર ન પામે કોય. ૪

શ્રીગોકુળ બાળચરિત્ર પ્રાક્રમ, સ્વયમેવ સ્વામી પરજલ.
એ લીલા રસ છે અમોઘ, પ્રભુમેવક પોહિંઆ ભોગ. ૫

મથુરાં માતુલ ચરિત્રમુકુંદ આલે પૂતના કસેનિકંદ.
પાંડવને હેન કીધું ઘણું, અર્જુન રૂપ જાણી આપણું. ૬

- પાંચ બ્રાત કુંતીસુત જેહ, પ્રભુને આપ સમાને તેહ.
 પાંચાળી-હિતકારી હરિ કૃપા કીધી બહુ આદર ભરી. ૭
- યશ આરંભી પોતે નાય હીંડ્યા અનુન કેરે સાથ,
 અશ્વમેધને મશે સ્વામિન આઘ્યા વૈષ્ણવને દર્શન. ૮
- તે કૃપાનાથને નામૂં શીશ્ય, ભક્ત તણે જે વશ જગદીશ.
 ભક્ત તણે પાસે નિશદિન દામ્યકામ્ય હેન કરે ભગવન. ૯
- એહેવા નાય કૃપાનિધિ દેવ, પૂજા સમરણ સદા હરિ-સેવ.
 અંતરધાન ત્રિભોવનધણી સહિત સાથે રુદ્રમણી. ૧૦
- ફરીફરી દંડવત હરિને પાય, કીર્તન ક્યા ભક્તિ જદુરાય.
 પ્રભુચરણ પરે પ્રેમ અપાર, વિષ્ણુપ્રસાદી લેવો આહાર. ૧૧
- પ્રભુનામ દહતા વિશ્વાંસ થૈ અંતરમાંહાં રેહેવું ઉદાસ.
 સંગતિ વૈષ્ણવની કીજિએ, હરિજનને સરવસ્ત દીજિએ. ૧૨
- સ્વપન સંસાર માયા એ જાળ, કેવળ મન અર્પણ એપાળ.
 પ્રભુ વિના મિથ્યા એ ભર્મ, સંસારીને વ્યજગાં કર્મ. ૧૩
- કર્મ થકો અજગો રેહે જેહ; પ્રભુચરણ પરિપૂરણ રેનેહ.
 સુસંગતિ થકી મળે શ્રીહરિ, સદ્ગુરુ સેવે આદર કરી. ૧૪
- ઉદક મળ સધળાને હરે, સ્પર્શ મળ જળને નવ્ય કરે.
 નિર્મળ નહિ કાંઈ વારિ સમાન્ય
 ન્યમ સજળવારિ જણો ભગવાન. ૧૫
- સર્વ બીજજળ મધ્યે નિવાસ, ફીસે રૂપ સર્વ આકાશ.
 જળમાંહાં તે અજગૂં સર્વ કોય,
 ત્યમ પ્રભુ સર્વમાંહાં એણી પેરે હોય. ૧૬
- પ્રગટી અંતરમાંહયી એમ તંતુમાલિકા મધ્યે ન્યમ,
 કાષ્ટ મધ્યે ન્યમ રેહે હતાશ, એમ હરિ અંતરિ રેહે સહ પાસ. ૧૭
- આંખ્ય મધ્યે ન્યમ કાજળપૂર, પાસે થકી દેખિએ દૂર,
 દેખે નહિ તે છે વગળે, ભક્તકેત હરિ પાસે મળે. ૧૮

ગુરુપ્રસારે સામગ્રવર્ણ. પ્રભુ દૂકડા મદા. પ્રમત્ત;
 આનંદમે અખિલેશ્વર એક, વૈષ્ણવને નહિ હરિ' વિતરેક. ૧૯
 મનતાં ભગતાં ભેદાં નામ અને ચાવતાં હરિગુણ-ચામ.
 રમના 'ગમ'નામ જીયગે; બીજૂં કાંઈ રમે ચિત્ત ધરે. ૨૦
 કૃષ્ણકથા હથનાં દિન જાય; એહ કથા શ્રીવૈકુંઠરાય,
 ત્રિભોવન નામ તત્ત્વ ગોવિંદ ભજ્ય પરબ્રહ્મ મદા આનંદ. ૨૧
 હવે અશ્વમેધ-મહાભારથ નિધાન,
 ભક્તિ ભાળી મેં ધરી ભગવાન.
 પાનક-ટાવણા પાવન' કરે, યમનાં મુખમાંહાંથી ઊમરે. ૨૨
 જમુનિ કેડે:તોરગમ ભેષ કુંતવપુરથી ચલાવ્યા તેહ.
 ચન્દ્રદામ મંધાતે લીધ વિષ્ણુભક્ત.મુત આગળે કીધ. ૨૩

વલ્લભ

વિષ્ણુભક્ત આગળ કીધો રે, એમ હરજીમુત વાણી વદે.
 સદા નિરંતર કિંપાસાગર વાસ પૂરી રાહી રુદે. ૨૪
 ભક્તાધીન ભગવાન છે, જોહેને જોડેવું મંન,
 નેહ રાખો પરિબ્રહ્મ જીપરે, ભવમાગર તારે જગજીવન. ૨૫

ઝમક ૨ બુ-રાગ કેદારો

જન્મેજય કેડે: 'રુખિવર, કથા પરમ અતિ સુદર,
 અધરૂ ભક્તિ ભળી માહે' હરિ તણી રે. ૧
 દાણા—ભક્તિ માંભળનાં મહા સુખ પામ્યા, રુદેકમળમાહા હરિજી.
 ટાળી પાપ પરાપ' કેડે' હરિ—અમૃત અગે ભરિજી. ૨
 હવે કોણેજી એહ કયાને; હથનર પોહોતા કયાંદ ?
 કોણ 'રીત્યે પૂર્ણાનંદ વાહાવા ? ભક્તિ કેડેવી છે ત્યાંદ ? ૩
 ધન્ય એ અશ્વમેધ પાંડવનો, એ સચ્ચિદાનંદની' ભક્તિ;
 મહા કથા રસભરી મનોહર પદે પદે કોણુ મુક્તિ ? ૪

અદ્ભુત કથા કંથ-કમળાવર; વાસુદેવ ભાંહાં આવે,
 પાવન જીવ, પિતા પુત્રનો પરમ મહાપદ પાવે. ૫
 પ્રેમપિઆં વચન રાચનાં; કહેતાં જૈમુનિ દરિઆ :
 હવે કથા, રાચજી, અવિધારો, પરમ પ્રેમ જિયરિઆ. ૬
 તોરંગમ તાં શેર ચઢ્યા છે ચમ-અર્થના કામી;
 નવરંગી નેહ સખળ સુધાધર ચાલે આનંદ પામી. ૭
 ચતુર અશ્વ ચંચળ ગતિ લેઈ ચમકી ગયા તોરંગ,
 હયવર-રક્ષણિક હયવર ન દેખે, પામી રહ્યા મન ભંગ. ૮
 દોહો દિશે દબટે, નિરખે, તોરંગને નવ દેખે;
 થી ભયભીત્ય વળ્યા છે સેવક પામી શોક અલેખે. ૯
 દીધું નાથ ત્રિભોવનનાયકને, અર્જુન મુણિએ તોહ;
 સેવક કરાં વચન સાંભળી ઉર્ધ્વ રોમ ચયાં દેહ. ૧૦
 'દૂરભીને અશ્વ હાકિયા ત્યાંહાંથી;'

કહે સુભદ્રને : 'ધાઓ.

'જૂઓ, કાણે ગ્રહ્યા છે અશ્વ આપણા,
 તેડેને જીવતા સાહો.', ૧૧
 ધાધું મારગે દળ જૈ પોડોતું; આગળે સાગરનીર;
 કરે ગર્જના સમુદ્ર પૂરણ; દીધું જળ મહીર. ૧૨
 જોવા વાળ્ય કરૂં દળ સઘજે; સર્વ કરે જિયાટ.
 સઘગી ભૂમિ સાંભળી વણિઆ; કહીં પગલાં નહિ વાટ. ૧૩
 શ્રમ કરી દિશે, સઘળી જોઈ વણિઆ પામી ત્રાસ;
 અર્જુનના મુખ આગળે આવી મુખે મૂક્યો નિશ્વાસ. ૧૪
 કહે લઘુ બંધવ ભીમસેનનો : 'કૃપાનાથજી, કહે,
 'કાણે હરણાં એ તોરંગ, સ્વામી ? કોહો તેણે સ્થળે જૈએ.' ૧૫
 રુકમણીરુદે એમ જોડ્યા : 'એહ ચિંતાને છાંડો.
 'હયવરને હવડાં દેખાડુ; કાં મનિ આરત્ય માડો?' ૧૬

લક્ષ્મીવરનાં વાક્ય સાંભળી અર્જુન આનંદ પામ્યા :
 ‘અખિલેશ્વર અમને સુખદાયક.’ તાપ કુદેના વામ્યા. ૧૭
 સમુદ્ર તણાં જળ ગ્રોધિયાં, સુખટ નિહાળે પાય;
 ત્રિભોવનનાયક કેહે : ‘અશ્વ જે પોત્યા સાગરમાંહ. ૧૮
 ‘સુખટ માત્ર સહ દળ સંઘાતે જિતરિએ આણ્યે દામ્ય.’
 પ્રભુ કેહે : ‘સંહ સ્વસ્થ થાએ; ધણા દિવસ કર્યો મંત્રામ. ૧૯
 ‘અમોઘ જળમાંહે જાણૂં સજ યર્મ સોધી કાઢવા વાન્ય,
 ‘સારથિ તેડી સંખે જાણૂં; પાંડવ કેરે કાન્ય. ૨૦
 સાગર-તટિ સર્વ મેન્ય જીનરજૂં, ચિંતાનુર સર્વ પીર;
 અંતા અર્જુન, પશુ મન ભરિજી, પાસે સ્યામશરીર. ૨૧
 મનમાં આણે : ‘વૈકુંઠનાયક રાખે અઘારો ધર્મ,
 ‘અર્થ અમારે અનેક રૂપે કીધાં કાણુ પ્રાક્રમ! ૨૨
 ‘કરુણા શ્રીકૃષ્ણાકર કેરી તો પાંડવને જાણે.
 ‘દિનદિન પ્રેમ અધિકે પુરુષોત્તમ અમ જિપરે આણે.’ ૨૩
 દહતામાંહે ભાવ અંતરિ અર્જુન, પૂરણ પ્રભુ-રિશાસ,
 તે માટે હમ ગયા સાગરમાંહાં તે પામવાની આમ. ૨૪

વસણ

અશ્વ પામવા આસ અર્જુન : ‘પ્રભુ એમ કરુણા કરે,
 ‘નહિ તો કુર્યોધન શન બ્રાહ્મણીરવ કે તેકેના રણમાંહાં જિગરે? ૨૫

અમક ૩ જુ—રાગ રાગઘી

મેન્યપટા ત્યાંહાં સર્વ જીનરિજીં જ,
 શ્રીવજ્રાનજી વાક્ય જિયરિજીં જ,
 સુખટ સહ ત્યાંહાં સીધે બોલાવ્યા જ,
 ચરણ સહ નમ્યાં દષ્ટે આમ્યા જ. ૧

- દાળ—સાંનિધ્ય આવી સુભટ સહકે નમ્યા નરહરિ-ચરણ.
 સર્વ સૌથે જિયરયા હેત ધરી અશરણુશરણ. ૨
- હંસકેત ચદ્રહાસ મયૂરધ્વજ કૃતશ્રદ્ધા ને વૃષકેત,
 અશુન મથ શ્રીસ્થામસુંદર પરમ આણી હેત. ૩
- એટલા રથી, રથ રમના તે તેડિ ત્રિભોવન-તાન;
 'અશ્વ' એનોપમ પાઓ ધરી ચાલો અશુનને સધાત્ય. ૪
- આયુધ, ભીડી સજ શર્ષ રથ પરમ સુંદર વીર,
 રથ બેસી આયા વારિ પામે, મન જોહેના ધીર. ૫
- પાર્થ, પરશુરુ રથ વિનાન્યા, પતાકાએ હનુમાન,
 અશુન ઠેરા રથના હય ચાર છે સાવધાન. ૬
- અક્તરાજ નિર્મળ ઉમદાતા પ્રભુ-ચરણે છે મંતે,
 સુધાદેવે અશ્વ રથ નિરખિયા થે પ્રમન્દ. ૭
- પ્રભુ કેડે 'અશ્વ રથ હાકો ઉદક બપરે એક.'
 કૃપાસોચન ચતુ-બુજ ચિત્ત વિષે પૂરણુ એક. ૮
- જેમુન્ય કેડે ગઓજી, તાહાથી શીઘ્ર હાકયા રથ,
 'ઉદક તેડેને સ્પર્શ ન કરે; પ્રભુ સગ્યે સમરથ; ૯
- રથ પાઓ પૈઠાં જળ બપરે સ્પર્શ ન કરે લેલ,
 એણી રીતે સમુદ્રમાંડે સાંચરયા દેવેશ. ૧૦
- સમુદ્ર માંમે એક પરત આવિઆ તેણી વાર,
 તપ કરે તાપસ એક ત્યાહા, મુખ આગળે છે તોખાર. ૧૧
- અર્ધ ગોળા છે પર્વત તણી જળમધ્યે અગોચર હામ,
 આસન બાધી ધ્યાન ધરિજ એ જગત જન વિશ્રામ. ૧૨
- ભેદ માસ ગોણિત અંતરિ આત નમાનજ સુકાશ,
 કેશ યવા મુંજના સરખા; ભજે વૈકુંઠરાષ. ૧૩
- ધણા કાળનો મુનેશ્વર તે સંજળ છે તપવંત.
 જ્ઞાનસાગર ઉમ-શુદ્ધિ અતિ તોવ તપ મહત ૧૪

દિનકર સાક્ષાત્ આસન ગ્રાંધ્ય, મુખ નહિ તેહ સમાન્ય,
 દશિણ કરમાંહાં માલિક ને વામ કરે વટપત્ર. ૧૫
 નેત્ર મેલી અંતરમાંહે ધરણ સ્વામી ધ્યાન;
 ભક્તિમુખમાંહાં મન દરણ, મુખ નહિ તેહ સમાન્ય. ૧૬
 તેડેને દેખી અંતરમાંહે પામિયા મર્વ મુખ,
 હવે ચિંતા સઘળી નિવતી; નિરખિજાં રુખિનું મુખ. ૧૭
 તેડેની દષ્ટિ આગળે અશ્વ નિરખિયા; જે રથા કોણે રીત્ય ?
 શ્રીપુરુષોત્તમે અશ્વ પ્રેરયા, જો રુખિ ઊપરે પ્રીત્ય. ૧૮
 સાતે રહિએ રથ ત્યજીને ફરીફરી નામિયા પાય;
 મધુરો શંખ વગાડિઓ જગાડયા રુખિરાય. ૧૯
 મહાનુભાવે તે નેત્ર ઊઘાડિયાં, નિરખિયાં સહનાં રૂપ,
 તેડેને તિલક માળા શિલા શુદ્ધ વિષ્ણુ-ભક્ત સત્ય-સ્વરૂપ. ૨૦
 ધનંતર્યુ વૃષાકેન જે કૃતચત્રા ને યૌવનાશ્વ,
 હંસકેત રાગા બહુવાલિન મધુરધ્વજ તેડેને પાસ્ય. ૨૧
 ચંદ્રહાસ નિર્મળ સુધર્મિક, જેડેને કૃષ્ણસેવા હોય;
 તે રૂપ નિર્મળ નિરખિયાં હરિ-ચરણ-સેવક જોય. ૨૨
 તેમાંહાં તેજ પ્રભુનું જગહજે, આતિ સુધા-ભરિયાં ચક્ષુ,
 શ્રીકૃષ્ણ કેવળ જ્ઞાનજનું સ્મરણ કરતા મુખ્ય. ૨૩
 વૈકુંઠ-અધિપતિ નિરખિયા તે મધ્ય દિનોદરણ્ય,
 મુગટ કૌસ્તભ મણિ વિરાગિત મકરકુંડળ કપડાં. ૨૪

વલ્લભ

મકરકુંડળ કણ રે તેજ ત્રિભોવન કેડે જગહજે,
 પ્રભુ કેરાં નેત્રમાંકે માલતર મન જે મળે. ૨૫
 જમકે ૪ યુ—રાગ દૈત્યાણ

મહંત કેહે છે : ‘પૂજ’ તમને;

કોણ મળી ત્યાંહાં આવીયા ?

‘આ સંયામ’ ન નહીં સ્વરૂપ કેહે, હવે કોણ સંજે લાવીયા ? ૧

કાળ—‘વિષ્ણુમર્કિત દેખીને બોલાવ્યા,

કોણ રૂપ કામે કીશે આવ્યા?

‘અંગે નિર્મળ ઉત્તમ ભાવ્યા,

મંગે ધ્યાન રૂપ કોણ લાવ્યા?’ ૨

પછે પાપ નમી [કેહે] અર્જુન: ‘દામ કોણ મળી, અવામિન

‘ઉત્તમ ભાવ્ય પામ્યા દર્શન; નામ કોહોજી, નિધિ તપ-તન.’ ૩

‘સાંભળ્યું બકદાસિમ નામ, આ આશ્રમ મુજ તપ દામ

‘કોહો મળીને આવ્યા કોણ કામ?

કોણ ‘રૂપ આ મુંદરશ્યામ?’ ૪

બોલ્યા પાર્થ: ‘કહ સત્ય, અવામી,

આણપુરુષ એ અંતરન્યામી,

‘વાસુદેવ દારિકાં યદુવંશ, માતા દેવકી, હિવરેશ અંશ. ૫

‘જન્મ પામી ગોકુળ નંદરાણી, તાત માત માયા મન્ય આણી,

‘રમ્યા બાળપણની રે રીત્ય, ધરૂં રૂપ ગોવાળાનું પ્રીત્ય. ૬

‘અતુરાનને ગોપ વણ હરિઆં, પ્રભુ ત-દાણુ તેહેવા વિસ્તરિઆં,

‘હરિ એક સંવરવર આવે, લીલા ત્રિભોવન-અધિપત્ય કાઢાવે. ૭

‘સુરગગ્ન કાપ્યો એક વાર, મેઘ મોકળ્યા અખંડિત-ધાર;

‘રાખ્યો વ્રજનો શરણ મર્વ સાથ,

ધરી ગિરિ ગોવર્ધન હાથ. ૮

‘બકતને વચ્ચ સામળવણું, કીધો પાવક પ્રીત્યે પ્રાશન.

‘રાસલીલા અનોપમ રમિઆ, તાપ વ્રજવધૂ અંતરિ રમિઓ. ૯

‘આઠ દામે વાંકી હતી જોહ, કીધી કુળન્યાની દિવ્ય દેહ.

‘ગજ કવલયા મહા મદપૂર, કાંઠ્યા તેહેના રે દાંત સમૂળ. ૧૦

‘કંસ માણુલો કરી નાશ પોહોતા મુરુને જણુવા અનાસ,

‘દક્ષિણામાકે સુત આણીને દીધો, મરણ પામ્યો તે પ્રગટ કીધો. ૧૧

- ‘ મથુરાં તજ એક રાત્રે કિષાળ વાસ્યું હારિકાં ઝાકઝમાળ,
 ‘ રુકમણીને પ્રેમે હરિ લાગ્યા, દમ્ધોપસુત હારી સધાગ્યા, ૧૨
 ‘ અનુક્રમે એ આઠ પટરાણી મોળ સહસ્ર એકસો આગી,
 ‘ પ્રભુ પાંડવના હિનદારી, પટ પટયાં દ્રુપદી નારી. ૧૩
 ‘ સ્વામી અમ ગોત્રનિકંદન-પાપ, અશ્વમેધે દળે તનનાપ,
 ‘ અશ્વમેધ શોભા આપે સ્વામી, તમને કહું મરતક નામી. ૧૪
 ‘ હય આગ્યા છે દટે તમારી; કરુણા કરો, નાય, અમારી.
 ‘ યૌવનાશ્વ ભદ્રાવતીજપ, વૃષકેતે જાલા આ રૂપ, ૧૫
 ‘ હસકેત મથુરધ્વજ ધીર, બક્ષવાહન મણિપુરવીર,
 ‘ વિપ્લુભક્તા પરમ અંદહાસ કુંતલપુરરાય હરિદાસ.’ ૧૬
 એકેવું કહી નમ્યા પાથે અગ્નિન,

જોડયા રુખિવર કહી મુખે ‘ધન્ય.’

- અખિલેશ્વર દેવ દયાળ, ભક્તકેત સદા કરુણાળ. ૧૭
 મહાનુભાવે દીધાં બહુ માન, પૂરણાનંદ-રૂપ નિધાન :
 ‘ સ્વરથ થે બેસો સદુ હરિસંગી, પ્રભુ પ્રેમ પરમ ભક્તરંગી.’ ૧૮
 બેઠા આસને વિશ્વાધાર, ત્યાંહાં બેઠા હરિગ્ન પ્રેમ અપાર,
 પાંડુપુત્ર કેકે : ‘સ્વામી, કેકે, વટપતક થં કરી લેકે ? ૧૯
 ‘ જોડવો છાણા એકેનું આમન, તપ ભાગી પ્રસન્ન થાએ મન.
 ‘ સ્વામી, પર્ણકૃટિર નથી કરના,

દિવ્ય છાણા આમન નથી ધરના. ૨૦

- ‘ માયાવંત, આગન્યા અમ દીગે, પર્ણકૃટિર મનોહર કીગે.’
 બકદાલિભ જોડ્યા કૃપાળ : ‘અંગ માહારાનું કરું હ સંભાળ. ૨૧
 ‘ નહિ અમર જૂઓ સુજ અંગ, મિથ્યા-રૂપ એ પામે છે બંગ,
 ‘ પરપંચ મિથ્યા સર્વ જામ; સત્ય એ તપ મોદ આ ધર્મ. ૨૨
 ‘ મિથ્યા સર્વ માયા-નદીપૂર, જૂડયા ગાની પડિત અતિ થર;
 ‘ લોભ મોહ મસ્તક મધ્ય બળિઆ, મધ્ય મકર દૂરમ મળિઆ. ૨૩

‘લહરી કંઠર્પ તણા રે તરંગ પૂર પ્રેમદા કરા રે અંગ,
‘આરા બહુ બલી પરિવાર, નૃણા આરા ન લાભે પાર. ૨૪

વલણ

‘ન લાભે તાંહાં પાર રે, અહંકાર બહુ બેડા કરી,
‘માયા-રખણી નદી મોટી, કા સકે નહિ તરી. ૨૫
૧૭૦

ક્રમક ૫ મું—રાગ કિરણહિલિ

મહાનુભાવ એમ બોલિયા : ‘અનુન, અવિધારો;
‘મહ બાંધી હું શું કરું ? અહ્ય આયુષ છે માહારો. ૧

‘ગૃહસ્થાશ્રમ શો છીજિએ, જો નિશ્ચે જાવું ?
‘વટપત્ર પાખે બીજું કહેવું માયાવી યાવું.’ ૨

‘સ્વામી, આ આયુષ કેટલો તમારે તન્ય હોય ?’
‘તમ થકી આઠે અવતર્યો, સ્વામી, રુષિ પ્રાય ?’ ૩

‘કુંતીસુત અનુન, સુણો : મહા પરમ પવિત્ર,
‘લક્ષ્મીવર ધણી વાર મેં પોડયા દીધા પત્ર, ૪

‘આ તાંહાં સખા તમારો શ્રીકૃષ્ણજી,
જણો ભગવાન તેડેનાં કબે કશું,

‘દુષ્ટિ અમારે આગળે ધર્યાં નવલાં રૂપ,
કર્તુમકર્તા જણિએ અકળસ્વરૂપ, ૫

‘આદિ સ્વામી એકલા, મધ્યે એડેની માયા,
‘અંતે એહ જ એકલા દેવદેવના રાયા. ૬

‘માયા વિણ કશું નથી. માયા ત મોહની જાણ,
‘એડેના અંગથી જીવની તેડેમાં કરે સંભાળો. ૭

‘શ્રીકૃષ્ણજી વિના બીજો નથી, સહ પ્રગટે એહથી,
‘બળવંત માયા વૈષ્ણવી, સર્વ એડેના દેહથી. ૮

- ' સર્વ મધ્ય સ્વામી વમે છે અને સર્વથી અગ્રગા,
 ' ન્યમ કુંભમાંદાં ચંદ્રને દેખિએ, નહિ કુંભને વળગા. ૯
 ' નિર્લેપ નિરામે જાણિએ, એકલા ને એક,
 ' વળી વાંસુદેવ સર્વમાં વસે એળી પેરે વિવેક. ૧૦
 ' પુણ્ય પાપથી અગ્રગા રહે, પ્રજા નાવે તે માંદ;
 ' કાષ્ઠ હુતાશન ન્યમ રહે ત્યમ રહે છે દેહને ત્યાંદ. ૧૧
 ' અમિકદા તેવ ઊકારે, દેખિએ સ્વિરાય,
 ' તેમાંદાંથી દાઝે નહિ, ત્યમ પ્રજા આતમાય. ૧૨
 ' કર્મ ને કાયા એકદાં; કાયા તાદાં ' કર્મ
 ' વળગાડી અગ્રગા ગ્યા સ્વામી પરબ્રહ્મ. ૧૩
 ' કર્મ ત્યજ નિઃકર્મને પામે જન જ્ઞેહ,
 ' જો અર્થે તે કૃષ્ણ, તો પ્રગટે તેજની દેહ. ૧૪
 ' નિરામે યજ્ઞને રહે અંતઃમાંદા હિદાય.
 ' નવ નિદ્રા દડતા મન કરી. ત્યાંદાં કૃપાનાથનો વામ. ૧૫
 ' નીચી પગથી જાંઝિએ, ગંચીને લીંગે;
 ' કર્મ ને માયા એકાં મળીને દીંગે. ૧૬
 ' મુખમાંદાં રમના ન્યમ રહે, રહેવું એળી રીત્ય.
 ' એળી પેરે માયા વિષે કૃપાનાથેય પ્રીત્ય. ૧૭
 ' તે માટે, અર્ચુન, સુજો; અંદાગત્રિ ગેવિંદ
 ' માયાથી અગ્રગો રહે, તેજને પરમ આનંદ. ૧૮
 ' માયાથી નચ્ચ પામિએ આમીના ચરણ.
 ' માયાના મોહથી વેગળા નાય અચરણચરણ. ૧૯
 ' તે માટે અર્ચુન, સુજો; કૃપા દ પાર્શ્વ છં ત્રાસ.
 ' મિથ્યા દીમે કારયમં, મિથ્યા તે શી આસ્વા ૨૦
 ' અમેતવર મો પ્રગટ્યા મુગ આમળે રામ.
 ' વળી રૂપ ધરત્, શીકૃષ્ણર્ આ મુંદરસ્વામ. ૨૧

‘આણે પત્રે જૂઓ’ છિદ્ર કેટલાં, એટલો થયો આય.

‘કલ્પ થયા અમ એટલા, ફરી ચંદ્રિત રચાય. ૨૨

‘તેમાંડે’ લીલા નાયની કેડેનાં નાવે પાર.

‘સાંભરે તે તમને કથા રામા-અવતાર. ૨૩

‘એક સમે મેં મન્ય ‘ધરણું’ સોજ કલ્પ પ્રમાણ;

‘વળી ફરીને પ્રગટયે દીડું મંડાણ. ૨૪

વલણ

‘કલ્પનું’ મેં કલ્પ કારણ, બહુ ભાગ્ય એ લખ્યું.

‘એક સમે મુજને બહુ પ્રગટયો, સાંભળ, પાથ’, તૂટને કહું. ૨૫

અમક ૬૬—રાગ અસાઉરી

અણુન બોલ્યા: મુણે, કૃપાળછ,

બ્રમ કિશો થયો તમ્બો, દયાળ છ ?

એક મુજને સંભળાવો પાવન છ,

તમ પ્રતાપે મુણિએ અહમ્બો ધન્યછ. ૧

ઢાળ—કૃપાવંત દયાળ કુખરણ એડેવું તમ દર્શન.

બ્રમ તમને શો બેપનો ? દયાવંત તમ્બો, મુનિજન. ૨

બકદાલિલ કેડે : માપામાં મન ગર્હ; બેપનો અહેમેવ :

‘આ કરુમકર્તા માહારી, હું તે દેવાધિદેવ. ૩

‘ઈછા માહારી એમ પ્રગટે, અને પોપણ ઈછા હોય,

‘આદ્ય મધ્ય ને અંતે બીજો મુજ વિના નહિ કોય. ૪

‘કલ્પ હોતે હું રહો’તો, હું જ કર્તા એ કર્તા એક.’

‘અંતે બળમાંહાં હું રહો’તો, કો નહિ મુજ વિતરેક. ૫

એડેવું વિભાશી મન્ય આણી ધરી જેડો ધ્યાન.

એડેવે પવન અહુત પ્રગટયો બિતારવા અભિમાન. ૬

- હું અગ્નિશુદ્ધિ આપતી થઈ હવે ઊડી ગયો ત્યાંહ, -
અગ્નિશુદ્ધિનો. બેઠો યજ્ઞ સૃષ્ટિકરતા જાંહ, ૭
- તે રૂપ નવલું નિરૂપિત અને મુખ જામિત અંગ.
તેડેનું હથેનું દેખી અંતરમાંહ ઊપતો બહુ રંગ. ૮
- તે મેં પૂછ્યું સહી: 'સ્વામી, કેણુ તમ દર્શન?'
'સૃષ્ટિકરતા હું સહી, નવ્ય જાણે યજ્ઞાસન?' ૯
- 'છોડણ પાલણ હું સહી, આ સર્વ સત્ય' જાણ.
'ઈડળ સ્વેદન જરાયુજ ઉદ્ભિન્નન આરે ખાણ. ૧૦
- મેં કહ્યું તેડેને: 'એ માહારું સત્ય', તમે દીધા આજ.
'અરે રૂપ નવલાં સાંભળો, હું વિશ્વમાંહાં મહારાજ.' ૧૧
- તે સાંભળી કેહે ચિરંચિ: 'હથા કેણુ છે તું, મંદ?'
'વિશ્વ માહારો નિર્મિતો, તેડેમાં કોડેનો નહિ સમંધ.' ૧૨
- એડેવું કેડેનાં પવન પ્રગટ્યો, ગિડાડ્યા કે વાટ,
તેણે ગોલકે જે રણા, જાંહાં યજ્ઞાને મુખ આડ. ૧૩
- વદન શોભિત, સાળ જુજ, મહાતેજનો અંબાર;
આદર સાથે માન દીધું, કીધા અહમ્યો નમસ્કાર. ૧૪
- તેડેને જેને પૂછિત: 'સ્વામી, તમારું કેણુ રૂપ?'
'આ તેજ. શોભા. સજળ આહાતું દીધું નહિ એહ સ્વરૂપ,' ૧૫
- તે વાક્ય સાંભળી વણા વણી: 'પ્રજપતિ મુજ કામ.
'મેં હક્ષ એરાણી આરે ખાણ્યો સર્વ સત્યો દામ. ૧૬
- 'સંસાર સરૂતું ને અહમ્યો પાળું, નહિ જીત્તે અન્ય.
'હું પ્રજુ, માહારું તપ કરે મહાનુભાવ બેશી વન્ય.' ૧૭
- એમ કેડેનાં પવન પ્રગટ્યો, ગિડાડ્યા ત્રીજો જોગ;
તેણે રથાનક જે રણા જાંહાં યજ્ઞાને મુખ ઝોગ. ૧૮
- આનનગાદુ વિજાળ-માળી, અંજે પૂરણ તેજ.
દીધા પૂડે જાણિએ જે વિશ્વકર્તા એડે જ. ૧૯

“આર ખાણ્ય ચોરાણી લક્ષ થાએ,

પ્રગટે સહ માહારી ઈછાએ.

“આ કર્તુમકર્તા મુજ દેખો;

“ રખે અન્ય સ્વરૂપ તદ્દમ્યે પેખો! ૩

‘અરે મહામુનિ ધ્યાએ જોહને,

તપ કષ્ટ ખમે તે આ દેહને,

‘ભાર્ત, મુક્તિદાયક તે હં-સહી;

જૂઓ, મુજ વિષ્ણુ અવર કોઈ નહિ.’ ૪

તેહ વચનથી વાઓલી બહુ તેણે સ્થાનિકથી જીડયા સહ.

વાયુ ભમતા છહા ગોવકચં ગયા,

સહસ્ર મુખના આગળે જો રહ્યા. ૫

જંમુન્ય કેહે: શી શોખા કૈહે!

તે અવિગતિ રૂપને નમ્ય લેહે:

તેહેને શીસ્ય પાય કર બહુ હોય,

જેહેનો પાર ન પામે મુનિ કોય. ૬

જ્યોતિર્ગત્ય મધ્ય એહેવું ભામં,

એહેવા સહસ્ર-શિવસ વિશ્વાવામે.

બહુ તેજ તણે નાવે પાર,

તે તો દીપ્ત્યોતિને આકારય. ૭

દ્વાળ—એહેવા અખંડ તેજમંદગમાંકા

‘આમી બેશં રૂપ પ્રકાશી.

મુનિવર ધ્યાન અગમ અખિલેશ્વર,

મર્વ વસ્તુમાંકાં વામી. ૮

તેહેની દષ્ટિ આગળે અમારો ગયો સર્વનો ભર્મ,

અંતરમેલ ધોવાણો તતક્ષણ વિકાર-રૂપી કર્મ. ૯

તેહ ઉપને અવિલોકિ ગયો અજ્ઞાનનો અધકાર,

આઘરૂપ નયણે નિઃશ્ચો આમી વિશ્વ તણે આધાર. ૧૦

- તે બ્રહ્મા સહ વેદ વખાણે, સતવન કીધું મહારાજ. :
- તેજપુન મહા બ્રહ્મ-સ્વરૂપી પામ્યા દર્શન આજ. ૧૧
- જય મંગળરૂપ સ્વરૂપ વપુવિસ્તાર વિરાટ અગમ્ય.
- જય અનંત ઉદાર અગમ્ય અનોપમ ઈશિ સદા અતિરમ્ય. ૧૨
- જય યોગાધ્યાન યોગયોગેશ્વર વિશ્વ પ્રભુ પ્રતિપાળ.
- દેવદેવેન્દ્ર ધ્યાનિધિ દુઃખહર દીનોહરણ દયાળ. ૧૩
- મહામુનિધ્યાન્ય અગમ્ય અગોચર અનંત લીલા અદ્ભુત.
- દેહદમન જપ તપ નીમાદિક અંતરિ થૈ અવધૂત. ૧૪
- સતક સતંદન સનાતન સુખ, બહુ ધાયે, સનતકુમાર
- સહસ્રશીર્ષા એ પુરુષ જ્યોતિમે, સહસ્ર નેત્ર વિસ્તાર, ૧૫
- સહસ્રહાથ અતિ રૂઝ વિરાજિત સહસ્ર અનોપમ ચરણ
- સહસ્રનાસિકા સુખની શોભા, સહસ્ર મનોહર કર્ણ. ૧૬
- પરમ વિરાજિત શોભા પ્રભુની પરમપરો હિતકારી.
- લોકાલોક વિભૂતિ વિધ્વજની, સર્વ વિધ્વજ-આધારિ. ૧૭
- મહારાજ વિરાજી સર્વના સ્વામી અવિચળ પદના દાતા,
- અહમ્યો અરાની મૃદમતિ હામ્યહામ્યથી થયા વિધાતા. ૧૮
- અવિગતિ સદાશય અવિકારી દયાકરણ અહમ્યો દીન.
- ચરણકમળ કરુણાનિધિ દુર્લભ, અલ્પ અહમ્યો આધીન. ૧૯
- કાયા કેરા બેદ ન જાણું આસોઆસ જે થાય.
- લહરી પવનની કચાહાંથી જીપજે, કીકે હામ્યે સમાય? ૨૦
- કાયામહિ જીવ વમે તેકેના નૃત્ય જાણું હામ્ય.
- માયામોહના પડયા બ્રહ્મમાંહાં તો ઊડી આગ્યા આમ. ૨૧
- દીન અમે કોણુ દર્શન પામ્યા આઘ પુરુષનું આજ?
- અનંત રૂપ સ્વરૂપ જૂષ સુર સર્વ તણા મહારાજ. ૨૨
- કીધી દયા દીન અમ જાણી, મામ્યા અભે દર્શન.
- એમ કહીને ચરણે નમિઆ; સાંભળ્ય, સત્ય અર્જુન. ૨૩

પછે મહારાજ મંદુકે અમથ બોલ્યા અમૃતે વાણી :
 'કર્મકર્તા આઘ પુરુષ હો, કાં માયા-મંતિ આણી ૨૪
 વલણ

'કાં માયા-મંતિ આણી શૂલા ? પરમેશ્વર અજગા સહી ?
 'કાં હજાયે ઉત્પત્તિ હતી; બ્રમભાડે ભમવૂં નહિ. ૨૫
 ૧૭૭

અંક ૮ મું—રાગ વેલાહિસ

[શુંભંગીની ચાલ]

આઘ વિરાટ વધુ વિંધ્ય વાણી રહે એ,
 જૂએ ધ્યાન મન જાન આણી રહે એ.
 બ્રમ મર્મ એ કર્મ માયા વિકારી,
 ભરયો મોહ અમોહ નંબ પામે પાર. ૧
 નિદ્રાવશ્ય થયા સ્વપને સાચું અલેખે,
 મિથ્યા સર્વ જગ્યા પછી સર્વ દેખે.
 સ્વપનાંતરની યુક્તિ તે એકેવી, જ્યમ શરીર રે બ્રમણા જોડેવી. ૨
 સ્વજન મુન મુના ન્યામાત્ર કુંકુંબ જોડ,
 મિથ્યા કર્મબંધન માયાબર્મ એહ.
 સદા એકલો કર્મ માયા ગંધાવ,
 કૂપ રેકેટ ધડમાળ પર આવે જાવ. ૩
 માયામોહ-ભરયો કરોળિઓ આધે જાળ.
 વીટાણો રેકે મોહભાડે શુદ્ધિ બાળ.
 એણી પેરે સંસાર મોહ-માયાકર્મ,
 નહિ વિંધ્ય વિંધ્ય પરમપદ અન્ય ધર્મ. ૪
 ત્યજ એક વિંધ્ય અન્યથા આહારી,
 ધરી રૂપ નવજાં રેકે વિશ્વભાડે ધારી.
 આઘ મધ્ય અત્તે વિંધ્ય વિંધ્ય જોડો,
 રજે અન્ય કાં રૂપ બીજૂં પ્રમાણે. ૫

- સર્વ વિષ્ણુમાંહાં એક શ્રીધન વાશી,
 પામે વિષ્ણુના ચરણુ જે રેડે ઉદારી,
 માયા સર્વ સંસાર મેડેથી વિકાર,
 કામ મોહ મજર તણા જેહ માર. ૬
 સંકેતી ઇન્દ્રી સર્વ મન્ય જ્યોગ રાખે,
 ધરી ધ્યાન નવ્ય જિયરે વિષ્ણુ પાખે.
 તેડેને પરમ પદ સમીપ ભર્મ છડો,
 એણી રીત્યે પરબ્રહ્મની ભક્તિ માંડો. ૭
 આપી આગન્યા આવિઆ સર્વ હામ્ય,
 ટળ્યો મોહ અભિમાન ગ્રંથ તપન કામ,
 સુણો તેહ, અશુન, તમ અગ્ય રૂપ
 જણો જગન-ગુરુદેવ નવલાં સ્વરૂપ. ૮
 રેહેવું એહ સંસારમાંહાં એહ રીત્ય
 ત્યજી સર્વ ધાનાયને ચરણ પ્રીત્ય.
 મુગતિ સાધુની સર્વદા ભક્તિભાવિ,
 રેહેવું એમ માયામધ્યે રંગ લાવી. ૯
 સ્વપન એહ સંસારને કીમો રે રમ ?
 દામે જેહ દષ્ટિ જૂઓ પોતે ભગ.
 ધૂમ્ એહમાંહાંની મિથ્યા મોહજળ,
 ભમે એહ સંસાર જ્યમ ધેનુ બાળ. ૧૦
 જે જે રૂપ દષ્ટિ ધરો મિથ્યા હોય,
 જૂઓ ચિત્ત ધરી સર્વમાં સાચું કોય.
 સાંભળ્ય, સચ્ચસાચી, સાચા એક દેવ,
 ભજો મુખ્ય. ઓકૃષ્ણની એક સેવ. ૧૧
 ત્યજી કામ મોહ મદ મજર મમત્વ આપ,
 મોટાભાર અહંકાર લોભાદિક પાપ.
 માયાભજમાંહાં મત ત્રણા તરુણી.
 ન પામે પાર લૌક્ય આસ્થા ધરુણી. ૧૨.

છગ છ બેઠ કોઠ વંચ જગવત્ એહ,

રેહે આવરજો કોંધ, કંગો બહિન રનેહ ?

મોડોટા દેવ પાખલે ફરી બર્મ જૂથા,

બજે કોણુ શ્રીકૃષ્ણને નહિ અટૂટા ? ૧૩

પાખ્યા તત્ત્વ તદ્દમ્યો તોરે જપ્તો મોટી,

ફેરો અશ્વ પૂજ કરી ચણ્યો ખોટી.

મેવો ચરણ શ્રીનાથનાં નેહ આણી

શુદ્ધ મને બહિન કરો દા બાણી. ૧૪

સદા શ્રવ એ એકસો, કર્મ અગિઓ,

કાયા કાચી પરપંચને સંખ બંધિઓ.

મૂઠી ચાલનાં સંખ કો નચ્ચ સધાવે,

કીધાં કર્મ આમળી સાચ આવે. ૧૫

મળો મોહ ગિહમ ને કર્મ કીધાં,

તેરેવાં ઉત્તમ મધ્યમ અધમ ત્રય કીધાં.

મંદ એમ બમી અધ સંસારમાંહ,

પામી પરમજ્ઞ પવિત્ર કરો ન યાપ. ૧૬

સુવં મિથ્યા બલે તોરે મોહ ન છોડે,

ફરી રંચ માયા મધ્ય એમ મોરે.

કથાં વાહન મંદિર કનક જૂજણ હાર ?

કર્મ કામ્યની મુકિત આડા માર. ૧૭

બજે અખિલ એક નામ શ્રીનાથ નેહી,

પાખ્યા મનુશી બહુ બમી ને રે દેહી.

મન ફરિઆં નિર્મળ અત્ત એતો, અંધા;

બજે એહ બુધ્ધર, તજે કર્મ ધધા. ૧૮

કરી કૃષ્ણને પાપ-તલે દિર નમાચ્છં,

કર્મ તે રુચિયે સુવને મંચ બાચ્છં.

રુખિવચન સામળી પાથ ફરિઆ.

પૂજ પરમ પ્રીત્ય કરી પાખલે ધરિઆ. ૧૯

રુખિચરણે અમૃત શીસ્ય ફરી નમાવે,
 જોડી યુગ્મ બે પાણ્ય રનેડે બોલાવે.
 કૃપાઈ થયા આતી આહાં તોરંગ,
 શિષ્યાં નામ અમૃત એમ અંગ. ૨૦
 કૃપાનાથે તાપમ મહી રુદેશ લીધા.
 મેહેવી તેજ ત્રીકમ આપ ત્યમ કીધા.
 મોહોદા તાપમમાંડે તીવ્ર ધ્યાન ધારી,
 સદાકાળિ શ્રીકૃષ્ણ નામે વિદારી. ૨૧
 ભક્તરાગ વૈષ્ણવ રાય મંડે આત્યા
 બકલાલિખને ચરણ નમી તેડે વધાત્યા.
 મર્વ સ્તુતિ ફરી રુખિ નણી ભક્તિ જોઈ,
 નવ્ય નિરખિએ ભક્ત અહમ્યો અપર કોઈ. ૨૨
 કુંતીસુત નમ્યા નાથને શીશ્ય નામી,
 પૂજ, નાથ, તુજને કોહો સત્ય, સ્વામી.
 ગાયા પ્રગટી કોણ રીત્ય, કૃપાળ,
 અગ્નિ નખ ચર્મ રોમ નસ અત્રમાળ, ૨૩
 ગોણિન મામ પરચેદ પડ્ય પ્રાણ જોઈ,
 કૃપાનાથ, કોણ મ્યાન્ય કેડે છે તેહ?
 વિચિત્ર ધણ કોણ નિર્મ્ય અરપ?
 દેહવિધિ કોહો, નાથ વૈકુંઠજૂપ. ૨૪
 વલણ

વિધિ કોહોને, કૃપાનાથજી, કેહી પેરે પ્રપટ થાય?
 કીડે હામ્યે હવે પ્રાણ વસે છે કે રેડે કાયા માંડ? ૨૫

અમદ દ મુન્-રાગ આસાવરી

એણી પેરે બોલ્યા કૃષ્ણ કૃપાળ જી, અંતરમાંડે પ્રેમ દયાળ જી.
 હૈમુન્ય કેડે છે સુણો, જૂપાળ જી,
 આતનરપન કીજો સંભાળ જી. ૧

- દાળ—હવે અગતું કારણ કહું; શ્રીકૃષ્ણ તણાં રે વચન.
 મહા ઉત્ર બુધ્ય અનિ પવિત્ર નિર્મળ, સાંભળો, ગગન. ૨
- કૃપામાગરે અર્જુન આણ કથાં લગ્ન-દેહ;
 આદે અતે લગી અહી, માંભળોને વિધિ તેહ. ૩
- શ્રીભ્યામસુદર દયાનિધિ કેડે : સુણો, પારથ વીર;
 એણી રીત્યે નીપજે આ કર્મરૂપ રાગી. ૪
- આદે બીજ પ્રભુને અંગથી આપે પ્રજનપનિને દાથ.
 પ્રજનપનિ મૂઢને બેગી આકામ્ય આપે માથ. ૫
- આકામ્ય વાકિય આપી અગ્નિને, અગ્નિ તે કૃપા હોય.
 કૃપા આપે વિશ્વને, તે પન્ન મેળી જ્યે. ૬
- ધાન્યકપી બીજ પ્રગટે, પામે તેડેનો આદાર.
 તેહમંદિથી રેત પ્રગટે, તેમંદા જીવ અપાર. ૭
- તે મિદુ પડતે નક્ષત્રયોગે જી આવી કર્મ.
 વિધ્યાના અક્ષર હખે તેડ તણા આગન્ય ધર્મ. ૮
- બિદુથી હવે કવક પ્રગટે, તેથી શીલુ ઉત્પન્ન.
 તેડ ચક્રી બુદ્ધ નિપજે, તેડે દેહ ધામે, અર્જુન. ૯
- ઉદ-ગોનક યંકી પેશી અટી મારો જાણ્ય,
 પછે ધન નીપજે તાહાં ચક્રી. અગને પગમાલ ૧૦
- મિદુ માથે અંગના આવે બગી મરે બાગ,
 આપાપણે હામે જ રેડે દેવગતી તેડેમા માગ ૧૧
- નસાનગ મધ્ય અગ્નિ આંતર સીમ્ય પ્રગટ થાવ,
 તેમાદાથી કટિમધે ઉરસ્યજી ઉપજે દર પાવ. ૧૨
- નેત્ર નમિકા કર્ણ મુખ આંગળી નખ ને ચર્મ,
 ઘંત જીમ ગમાળી નીપજે, જોણી મેડે નર્મ, ૧૩

- શિવબ્રહ્મા અઘરંધ્ર સુંદર તાણુ દેશનું દાર,
નાભિ ગુણ સ્થળ લઘુ મુખ નીપજે એમ આકાર. ૧૪
- એણી પેરે દેહ નીપજે કર્મ સધળું માન,
પાંડ્ય તે અઘાંડ રીતે કેહે શ્રીભગવાન. ૧૫
- દેહ સંયોગી બીજમાંહાં, બુદ્ધિ પ્રગટે દેહ,
બીજમાંહાં નિદ્રોધ જ્યમ છે, બીજથી ચઢે એહ. ૧૬
- હવે પંચભૂ આત્મા કેહે, પાંચ તત્ત્વે પ્રાણુ.
એણી રીતે ઈર્મકાયા તણું છે મંડાણુ. ૧૭
- પાંચ હામે બીજ રહેતું આવિણ છે જ્યમ,
બીજમાંહિં અકેકા તેણે અશ મેહેયો ત્યમ. ૧૮
- આકાશ કેરો અશ એક, એક પવન કેરો હોય,
તેજ કેરો ભાગ તેડેમાંહાં, જળ તણો એક જોય. ૧૯
- એક ભાગ તેડેમા મેદનીનો, પચબૂ એ સત્ય,
પાંચ પાંચ તત્ત્વે પાંચથી પંચવીસની ઉત્પત્ય. ૨૦
- અંતકરણુ વ્યાન શ્રોત્ર કેહે, શબ્દ વાચા એહ,
આકાશ્ય કેરો ભાગ એ, હવે તેજ ગાયુના કહ્યું તેહ. ૨૧
- મનસ મન ત્વચા ને અંશ પાણિ એ વાયુઅંશ અપાર,
તેજભાગ બુદ્ધિ જ્ઞાન ચક્ષુ, ૩૫ પાદ કલ્પી પ્રકાર, ૨૨
- ભાગ-જળ ચિત્ર પ્રાણુ બિહવા રસ શિશ્ન, કેહે જગદીશ,
પૃથ્વીભાગ અહ કાર અપાન ઘ્રાણુ ગંધ ગુદ ચમા પચવીસ. ૨૩
- પંચવીસ તત્ત્વ, જીવીસમે પરમાત્મા તે વિધ્યુ.
એણી રીતે દેહનું કારણુ કેહે ઈન્દ્રિય શ્રીકૃષ્ણ. ૨૪

વલણુ

એણે પેરે કેહે જગદીશ રે. હવે અંતરનું કારણુ કોડો.

અધોઅરના બે સધળા, હામ છત્ર તો કયાંહાં રજો? ૨૫
૨૨૭

અમર ૧૦ મું—રાગ મારણી, ચોપૈ

શ્રીગદુનંદન અચ્યુતચંદ્ર વદે :

પરમ મહામુખ લેખને રુદે.

મરુત કેરી પૂંછ છે જાંઠ. જમરગુદા રહે અગોચર આંધ. ૧

ત્રયોદશમું સ્થાનિક પીતમવર્ણ, સૂર્ય કોરી પ્રતિકાશી કર્ણ. ૨

સલોદિત પ્રના ચિવ દેવતા, મૂળ શક્તિ પરમાત્મા રુપિયુતા. ૩

લયાવરધાધ્વનિ સ્થિતિ પરી, અખંડ નાદાત્મક ધ્વનિ ભરી. ૪

અધોર મુદ્રા વાંમનોઝોચરાન પ્રપંચના સ્તરંગ કેડે ભગવાન (૧) ૫

[દેશી ફેર]

નિઃસંશયનિર્લેપલયાલક્યધ્યાનસમાધય : જાંણો,

તે જમરગુદામાં શ્રવ આવે, તાંહાં નિદ્રા ધ્રુવ પ્રમાણો. ૪

હવે દ્વાદશમું જામરકેતુ સ્થાનિક હું દેવતા સોહં શક્તિ,

આત્મરુપિ મોક્ષ મારગ કેડે, હું ગ્રહોર્ધ્વમિતિ ભક્તિ. ૫

અમિચક્રે માકારો મયતિ પ્રાણારુદ્ધો શ્રવ હોય.

સુપુમ્પયા ગ્રહરંગ રોહન્યવરો લેખ ॥ ૬

ઉદ્ધં સ્થાનિક એકાદશ ચક્ર, તાંહાં શુરુ દેવતા કહ બેદ,

ચતુર્થ શક્તિ વિરાટ રુપિ સર્વોક્ત કર્મ આશી વેદ. ૭

જૂન તુરીયાનીન ઐન્દ્રનાત્મક સૂર્ય વર્ણ,

સૂર્ય માત્રા મૂળ દેવ.

સર્વદલાનિ સ્થિત્યવસ્થા પ્રજાવાચા એવ. ૮

સોહં દેવ અનોપમ સ્થાન, અગ્નિ દેવ મદસ ગમરણ. ૯

વેદી એ, પળ હેતાગીસ, અક્ષર આગીસ એવ ગતિ જરણ. ૧૦

એકવીસ સદસ છમે સંખ્યા અગ્નિ જાણ્ય છે વાય,

ત્રણ સ્થાનિકારુ કારણ કણ, સુણ્ય, કુતીમુન, મહિમાય. ૧૦

લલાટ-પટ તે દશમું સ્થાનિક,

અંદ્ર દેવતા અમૃત નદી કલ્પોદ્ધતી કાલાવી.

અંબિકા લંબિકા ઘટિકા તાસિકા

એણે સ્થાનિક રહે આવી. ૧૧

શક્તિ દેવ પરમાત્મા તે વદી,

ક્રપિચક્રં બનીમ દલાનિ મુ પવ.

અમૃત વાસની ; કલા અમૃત નદીની એવ. ૧૨

હવે તેક સ્થાનિકનું રૂપ એહેવું છે,

અર્ચુનને કેહે સ્વામી.

તેહ સ્વરૂપનો વર્ણુ કરું, એમ બોલ્યા અંતરગતમી. ૧૩

વદન તેડેનું કામના સરખું, નરના સરખાં નેત્ર,

ગોશુંગી ને બ્રહ્મલક્ષ્યાટિકા મયૂરપીઠ પવિત્ર. ૧૪

હયના સરખી ગ્રીવા તેડેની, ઉન્નતવળ હંસ ગરીર,

એહેવી પેરપદ્મ રૂપ બનોહર, અમૃત ભરખું શરીર. ૧૫

નવમું સ્થાનિક અગ્નિચક્ર તે બૃમધ્યે રક્ત વર્ણુ,

અમિર્દેવતા સુષુમ્ણા શક્તિ હંસરુપિ હુઃપહરણ. ૧૬

ચૈત્યન વાહન શાન દેહી અને વિજ્ઞાનાવસ્થા એહ,

અનોપમ વાયા સામવેદની પ્રસાદ લિંગ તાંહાં તેક. ૧૭

અર્ધ માત્રા તાંહાં આકાશતત્ત્વ, શુવ હંસ એતન શૂન્ય,

લીહારભ દ્વે માત્રે હું રહું અંતરમાત્રા તંન્ય. ૧૮

હવે બહિરમાત્રા સ્થિતિ પ્રભા તાંહાં અગ્નિ પાવ દશ સહસ્ર,

ઘટિકા બે, પજ છેતાળીસ, અક્ષર ચાળીસ,

પૂજ માનગી સોહું સમધ બાવ પવિત્ર. ૧૯

આદ્યમું બળવત ચક્ર નાસિકા, પ્રણવ દેવતા કેહે,

સુષુમ્ણા શક્તિ વિરાટ રુપિ ત્રિવર્ણી ત્રિદલાનિ લેહે. ૨૦

અકાર ઉકાર મકાર ત્રણ અક્ષર. સત્ત્વ રજ તમો ગુણ બળો,

બ્રહ્મા વિષ્ણુ રુદ્ર અધિષ્ઠા આગળે, એહેથી તત્ત્વ પ્રમાણો. ૨૧

પૃથ્વી અપ તેજ વાયુ આકાશં એવી પાંચ તત્ત્વ પ્રગટાય,
 પ્રાણ અપાન આન ઉદાન સમાન,
 નાગ કૂર્મકે કર દેવદત્ત ધનજય પ્રગટ દશનું કલ્પું માન. ૨૨
 શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગેંધ મન શુદ્ધિ અહંકાર ચિત્ત અહીં આવે.
 ઇંડા પિંગળા મુપુમણા નાડી એ ત્રણ મધ્યે કાઢાવે. ૨૩
 ઘાંક-સ્વંક-પ્રાણ-ચક્ષુ-શ્રોત્રાણિ
 એ કર્મેન્દ્રિયાણિ ઉત્પન્ન,
 પાયુ-પાણિ-પાદ-ઉપસ્થાનિ કર્મેન્દ્રિયાણિ એ અન્ય. ૨૪

વલ્લભ

જ્ઞાતા કલા મુપુમણા વિશુતવર્ણા અગ્નિદેવતા ઉક્તં,
 રૂઢા-પિન્ગ્લયોર્મધ્યે ચલંચક્ચક્રં પ્રતિષ્ઠિતં. ૨૫
 તાપિની એકે કલા, જ્ઞાતા જિ કલા, ધૂમ્ર ત્રણ કલા
 હિમિ ચાર કલા, અત્રીના પાંચ કલા જણાય રે.
 એપચ્ચાયસ્થાનિ સ્યૈતાનિ જાની જાનને મન્યઆણ્ય રે. ૨૬

અમકે ૧૨ મું—રામઝી

શ્રીકૃષ્ણ એમ વણ : પાર્થ, અવિધારે રે.
 એણી રીતે અરિત કલાં દેવનાં નિરધારે રે. ૧
 જ્ઞાણ—નિરધારે દેહ એણી રીતે; ખટ સ્થાનિકના કલા ભેદ,
 હવે જ્ઞાનમું કંઈ તણું સ્થાનિક કહું તમને વેદ, ૨
 વિશુદ્ધ ચક્ર ધૂમ્રવર્ણ પોડર હજી જીવ દેવના હોય,
 અવિદ્યા શક્તિ વિરાટ શક્તિ તાંહાં વાયુ વાહન જોય. ૩
 ઉદાન વાયુ જ્ઞાતા કલા મહા કારણ દેહી પ્રમાણુ,
 તુરીયાયસ્થાપરો જીવો અચરંવેદ અહીં જાણ. ૪
 ત્યંજમ ત્યંજ જીવ પ્રાપ્તિ-શૂનિકા વાયુસુતા મોક્ષ મત્ત,
 પોડર માત્રા અનંરમાત્રા બીજની હિપત્યં. ૫

બહિર્ભાત્રિકા વિદ્યા અવિદ્યા ઈછા પાંખડીનાં નામ; .
 શક્તિ ને સ્થાનશક્તિ સીતલા મહાવિદ્યા જિદામ. ૬
 મહામાયા શુદ્ધિ તમસા મેત્રા મૈત્રાણી કુમારી કહ્યાં. ૭
 રૌદ્ર પુષ્ટા અંકની જાણો, એ પોદશ ચલાનિ લહ્યાં. ૭
 પોદશ દસ જે કમળકંઠે બહિર્ભાત્રિકા શક્તિ વિસ્તાર. ૮
 સોળ નામ સ્થાનિક દળ તણાં, હવે કોડો તેડના દારડ ૮
 કૃપા હમા આજંવ ધૈર્ય વૈરાગ્ય બહિષ્કે લેહ, ૯
 ધૃતિ હાસ્ય રોચ્ય જ્યાન અશ્રુ સ્થિરતા તેહ, ૯
 ગાંભીર્ય ઉદ્ધમ ઉચ્ચત્વ જિદાર્ય તે કલોલ, ૧૦
 એકાગ્રતા દસ પાંખડીનાં નામ એ તાં સોળ. ૧૦
 અજપા જામ્ય દશ સહસ્ર સોહં માનસી પૂજા થાય. ૧૧
 હવે વળતું રુદે તણું ચક્ર તે તણો કહ્યાં મહિમાય. ૧૧
 જ્યેષ્ઠવર્ણ તેડેનો સત્ત્વ શુભ્ર રે મકારો દેવતા કેડેવાય. ૧૨
 ઉમાશક્તિ હિરણ્યમલ્ક રુષિ નંદી વાહનતાય. ૧૨
 પ્રાણવાયુ ને જ્યોતિકળા એહી કારણ દેહી સુપુતિરવસ્થા તેહ. ૧૩
 પશ્યન્તી વાચા સામવેદ, ગાર્હપત્ય અગ્નિ જોહ. ૧૩
 શિવલિંગ પ્રાપ્તિ-શ્રુતિકા મરપતા મોક્ષ્ય હોય. ૧૪
 દ્વાદશ દસ અહીં ચક્ર કરી દ્વાદશ માત્રા જોય. ૧૪
 રુદ્રાણી તેજસ તાપિની સુખદા પ્રેત-ય સત્ય, ૧૫
 શિવદા શાંતિ ઉમા ગૌરી માનર જવાલા અત્ય, ૧૫
 મજવાલાની એ નામ દ્વાદશ અજપા જામ્ય દશ સહસ્ર. ૧૬
 પૂજાયામિતિ સોહંભાવે પૂજા માનસી તત્ર. ૧૬
 પાંચમું મન ચક્ર મન દેવતા શુદ્ધિ શક્તિ

તેડેનું આત્મા રુષિ નામ,
 તાલિમધ્યે કમળનાળ દશ અશુભ મધ્યે હામ. ૧૭
 કોમળ નિર્મળ મનોહર અષોભુષ સુંદર ચક્ર;
 કદલીપુષ્પ-આકારમધ્યે અષ્ટ દસ અતિ વહ. ૧૮

અષ્ટ દલ આઠ દિશે અકેદું, તેકેના । કહું અ વિચાર. ૧૯
 પૂર્વદલે છવ આલે ત્યારે ધર્મભુદિ આપાર. ૧૯
 અગ્નિદલે મદ તણી ભુદય ને દક્ષિણને દલે કોવ;
 નૈઋત્ય ભોગ ને પશ્ચિમ કીડા હાસ્યમૃતિ નિર્ભોધ: ૨૦
 વાયવ્ય દલ . ઉદ્દેગ ચિંતા; ઉત્તર સુગાર મન્ય;
 ઈશાનને દલે જ્ઞાન ગોરવ; મધ્યે જ્ઞાન ચેતન. ૨૧
 ચોથું મણિપુર નાભિદલ તે ગર્ભ, કેડું રથાન.
 પીતલણું તાંહાં વિષ્ણુ દેવના લક્ષ્મી તે શક્તિ નિધાન. ૨૨
 વાયુ રુષિ તે સમાન્ય વાયુ ગરુડવાહન તાંડ.
 સૂક્ષ્મ લિંગ કેહી અવધનાવસ્થા મધ્યમા વાયુમાંદ. ૨૩
 યજુર્વેદ અને દક્ષિણાગ્નિ-છંદાં સમીપના મોક્ષ લાવ્ય.
 આગ ભુમિકા ગુરુલિદું અપ્તસ્ત્વં રમ્યવિષય પ્રમાણ્ય. ૨૪
 ચક્ર દશ દલ અંશ દલ અંતરમાત્રિકા અદ્વિર્ભોત્રિકા અત્ય,
 શાંતિ ક્ષમા ને મેધા તનયા મેધાવતી એ સત્ય. ૨૫
 પુણ્યારા ને હંસા ગમના લખ્યા મુંદર વર્ણ.
 તન્મયા અમૃતા દશ એહ અદિગ્માત્રિકાનાં ભરણ. ૨૬

વલણ

અજપા જાપ્ય દશ મહત્ત ખટ પૂરા,
 માનમી પૂજા મોહં જપેત.
 દશ ધ્યાનિકર્ત્ત કર્ત્તું કારણ અહીં લગે મૂળ સમેત. ૨૭

ઝમઃ ૧૨ મું—રાગ ધન્યાશ્રી

શ્રીકૃષ્ણ કેડે : અર્જુન વીર, સાંભળિ જ્ઞાન-અમોહ ધીર.
 દશ ધ્યાનિકર્ત્ત ને લણું કારણ મેં તુજને કહ્યું. ૧
 દાળ—હવે તૃતીયા ધ્યાનિકર્ત્ત કારણ કહું તે કુંડળા કેરા બેદ.
 ગાઠ અમોમુખ સર્પ—આકારે મિંદરવળું તાં વેદ. ૨

અમિદેવતા ને કાઢેરા શક્તિ બ્રહ્મા રુપિ ધર્મ કલાપ,
ભિડિઆણુ બંધ ને ગર્ભ-સ્થાનિક દામાક્ષા

યોગ્યની મોક્ષ ઠેકેવાય. ૩

જહરામિ પ્રવેશ ને નાભિ ગ્યાન કુંડલિકા શક્તિ રક્તવર્ણ,
અધોમુખી દૂર્મકલા જગદાત્મયોનિ કુક્ષુ આગરાભરણુ. ૪

સપ્ત આગર દધિ-દધિ ઇક્ષુ-દધિ હોરઆગર ને દયાર,
મધુદધિ ધૂનદધિ ગુહોદધિ એ અર્ણુ-ન માત અપાર. ૫

ખીજું ચક્ર એ મળ સ્થાનિક પીતવર્ણ ગંગેશુણુ જાણો
બ્રહ્મા દેવ તાહા સામ્યત્રી, સંજિત અને હસનાહન પ્રમાણો. ૬

વરુખી દામા મિપ્રમા ને જાગ્રત-વસ્થા મળ દેહી.
લેખરી વાચા ઋગવેદ આચાર્ય લિંગ

બ્રહ્મલોકચત્ર) મોક્ષ લેડે. ૭

શુદ્ધ ભૂમકા પૃથ્વી તરન જે હલ ઉપાન પ્રાણુ આહી દેડે
મર્વ વિન્ધાગ હું છુંને કહ તે તૂ સર્વ મનમાહા લેડે. ૮

અંતરમાત્રિકા બહિરમાત્રિકા નામ બટ. તેડ તણી કહ રીત,
કામા કામાક્ષા તેજસી પલિતા અવશા મિથુના પ્રીતપ. ૯

અજપા અધ્ય અટ સહસ્ર પૂજા માનગી

સોહભાવપૂજા મયેત.

પ્રથમચક્ર હવે શુનિ સ્થાનિક ગત વર્ણી ગણપત્ય દેવતા સોત. ૧૦

શધિ બુધિ શક્તિ ને મોખક વાહન દૂર્મ રુપિ આહી દેવ,
અહોચનમુદ્રા દૂર્મી કલા ને અપાન વાયુની, સેવ. ૧૧

ઉચગ્યની ધાણા ચક્ર ચતુર્દલ,

અતગમાત્રિકા બહિરમાત્રિકા હોય,

આનન્દા ચેત્યની નંદા પીરાનન્દા પગમાનદા મન મોહ. ૧૨

અજપા અધ્ય અટ સહસ્ર પૂજા માનસી,

સોહં છવ જ્યે મન્ય.

c એહ દેહ તાણુ કંજી કારણુ, શ્રીકૃષ્ણ કેડે. અગ્યુ'ન. ૧૩

એકેવા દેવને જ્યારે પામિએ બે સાધન કાંઈ ન થાય,
 એક ક્ષેત્રર અંડ ગોત્રક જ્યમ આચ્યું ત્યમ જાય, ૧૪
 પ્રજા તણાં તે વાક્ય સાંભળી મહા પામ્યા આનંદ;
 કારણ દેવ તણું સર્વ જાણ્યું રંગ તણા બદ કંઠ. ૧૫
 સહદા મહા પરમ સુખ પામ્યા, આચ્યંતરમાદાં દિઆ :
 ધન્ય કૃપાનિધિ કરુણા કીધી, જૈમિન્ય રુષિ બિચરિઆ. ૧૬
 હવે પ્રજા કેડે છે બકલાલિબને : 'કામ પાંડવનુ કીજે,
 'આ અશ્વમેધ હવે પ્રેમ કરીને પારથને કરચ દીજે. ૧૭
 'હવે કૃપા કરીને તમ્હે પધારો. પાંડવને જય દેવા,
 'આશીર્વાચન તમારે, સ્વામી, થાએ મંગાજળ એકેવા.' ૧૮
 મહાનુભાવ તે વાક્ય સુણી કેડે : 'હવ મશે આચ્ય, નાય;
 'એ તાં અશ્વ તમાગ, સ્વામી, હું આવું તમ આધ્ય.' ૧૯
 વિને કરિ મહાનુભાવ એમારયા રથ બિપદે એવ,
 પંચજન્યનો નાન પૂરચો, વળિઆ દેવાધિદેવ. ૨૦
 સાગર બિપદે હવ હકારી સત્વર ચૈ એમ આવે,
 અશ્વમેધ કરા જે ઘોડા કરી સુખાળા લ્યાવે. ૨૧
 શ્રીકૃષ્ણાર્જુન મેન્ય મધ્ય એમ આવી નાય ગિરાજે.
 મેન્ય નૈકજ ઘોડા તાંદાં સધળા નાય આચ્યે સહ ગાજે. ૨૨
 જયજયકાર થયો જગમહિં; મહા જોતીતા વાટ.
 પ્રજા આચ્યે સહ ચગ્ધે નમિઆ, દળિઆ સહ બિચાટ. ૨૩
 મહાનુભાવને ચગ્ધે નમ્યું સહ, પામ્યા રુષિર્શન.
 સભા રચી,તેણે રથજે બેઠા; મહાનાં મન પ્રસન્ન. ૨૪
 બકલાલિખની કથા સંપૂરજ જૈમિન્ય રુષિની વાણી. -
 હરિચરણકમળ-સેવક હરજીમુત કહી લીલા-મારગપાણી, ૨૫
 દાદય ઝમક ત્રણસે પદજંઘ એહ કથામાંલાં લેાય;
 પરમપાવની એહ કથા જ્યમ મંગાજ્યું તોય. ૨૬

વચન

નયમ ગંગાજનું તોય રે, એ પરમ નિર્મળ એક કયા.
 શ્રવણે સુણતાં પરાપરનાં પાપ ટળે સર્વથા. ૨૭.
 હવે દિવસ થોડા યજ્ઞપૂરણ આગળે અંતરિ રહ્યા,
 ધર-મોહો હવે અમ્મ ફેરવો, સર્વ કો સાંપ્રત્ય થયા. ૨૮
 થયા સાંપ્રત્ય 'સર્વ' કો, પ્રભુ આગ-યા આપી સહી,
 બકલાલિખ ફેરી કયા સુંદર સંપૂરણ અલીધી થઈ. ૨૯
 ૨૯

૧૬. દુષ્ટિતનું આખ્યાન

અમલ ૧ છું—રાગ કેદારે

- શ્રીપરબ્રહ્મજીને પ્યાહજે; આરાદિએ શ્રીમોહર,
પ્રેમ શુરુ અત્ય ઘણો, એક કથા મનોહર મુંદર રે. ૧
- હાળ—શ્રીગુરુજીને ચરણે નમી શ્રીમહાભારથને ગાઈ,
પરમ કલ્હોલની કથા કથનાં બ્રહ્મજગમાંદાં અવગાહું. ૨
- હવે બકાત્મજની કથા કહી, જમુન્ય કેડે : સાંનજ્ય રાય,
હવે સોગરત્રંદીથી ઘોડા મેડેશ્યા કાણુ દેશ પુરિ જાય. ૩
- આનંદ કરના ઘોડા પોડોતા મારગે થઈ આડ રાન્ય,
જયડય કેરા પુર આગજે હય આન્યા પરબાત્ય. ૪
- જયાવની નામે તે નમરી, ત્યાંદાં જયડય કેરા તન,
દુશિય કેડે ને દુષ્ટિ કેડે, ત્યાંદાંતો તે રાજન. ૫
- બાર વરસ કેરા છે રાજ; દુશિજા તેડેની માત;
કોરવ માતુજ જયડય દુયોધન દસ્તિનાપુરનો નાય; ૬

૧. હવે આજ્ઞાન જયડયના મૂળનું દુષ્ટિતનું કેદવાશે.

૨. 'દુઃશીલ'ને 'દુઃશીલા' ને બદલે ઘરની બેઠળી દસ્તખતમાં મોજ

કાવ્યમ રાખી છે.

- ધતરાષ્ટ્ર રાજ તાત તેડેનો, માત તેહેની માંધારી;
તેડેને શત બ્રાતા . કૌરવ; દુર્યોધન ' માતંગ અહંકારી. ૭
- કુરુક્ષેત્ર યુદ્ધ હવું પાંડવથ; કૌરવ પામ્યા મરણ.
કર્માવિભોગ કાપ દેવનો, કોણ રાખે તેડેને શરણ? ૮
- અર્જુન કેરે હાથે રજો તે રણમાંડે જયદ્રથ.
પાંડવ તે શા પ્રાક્રમ-ધારી? સ્વામી શ્રીસમરથ, ૯
- દુઃશ્યલાને અંતરિ દુઃખ ધણું છે: 'માર્યો કંથ ને ભાઈ.
'રાજ્ય કેરે હસ્તિનાપુર પાંડવ, ધરમાંહાં વૈકુંઠરાષ્ટ્ર' ૧૦
- એહેવે હય પાંડવના આગ્યા જરા તણી તે રીત્ય;
અર્જુન કેરું નામ સાંભળી સભળી થઈ ભયભીત્ય. ૧૧
- તેડેનો કુંઝર સિંધાસને બેઠો; સભાએ યોધ અનેક;
'એ પાસાં તેડેને અમર હશે છે; રંગ તણો નહિ છેક; ૧૨
- ખંડીજન જય બોલે આગળે અને ભરૂં છે મન;
એપણે સમે નિશાણુ ધોપના નાદ સુણ્યા અર્જુન. ૧૩
- એહેવે સેન્ય ચાલતે રજ બધું ભીડી
તેડેનું વાદળ થયું તેણી વાર.
- યોધ-ગણક ને શજ્જ હાથીના, બધું ગર્જતા તોખાર. ૧૪
- સેન્યધટાઈળ પાર ન લાભે, અવનીપડના ધોર.
બાહો રાજ, સભાને મધ્યે થયો અર્જુન-દળનો સોર, ૧૫
- હાન્ય હાન્યથી તે આગળે કેહે: 'આપણે હવે શ કરવું?
'અર્જુન પાંડવનું દળ છે બહુ; આપણે કેણે ઊગરવું? ૧૬
- 'અવનીપડ ઊપરે રાજ ને તેડેને જીતી આગ્યા;
'ગુજ રથ અથ પાળા નહિ સંખ્યા સેન્ય અપરિમિત લાગ્યા.' ૧૭
- તે વાક્ય સાંભળી જયદ્રથનો મુત સળળ પામિઓ ત્રાસ:
'એ અર્જુન તાત માહારાનો હણતા,' ક્લી મૂક્યો નિશ્વાસ. ૧૮
- 'લધુવેશી ઊપર નહિ કોહોનું,' જાનયમુથ જોય;
'માહારે આપડે કામ પડ્યે ધાઈ કચેડે નાવે કાપ.' ૧૯

પ્રતાપ અશ્વમેધે આંતરિ આપ ક'યો તે વીર,
 આસન જીપરે પ્રાણ વિના હવે તેડેનું થયું શરીર. ૨૦
 થે રોમાંચિત શય થઈ બેઠો; સજા વિસર્જન થાય.
 એવે અમે આવી મુન સંભાળી દુઃખ પામી તેડેની માય. ૨૧
 થયો કુસાહર, કુશિવા માતા મહા દુઃખ પામી તેહ;
 પુત્ર તણું તે વદન નિહાળી ઉર્ધ્વ રોમ થયા દેહ. ૨૨
 દુઃખર એક જ એક તેડેને; દારુણ સોચ પામી:
 'એવે અશ્વમેધે રણમાંડે' એકેનો તાન માચો મુજ સ્વામી. ૨૩
 'ત્રી આશા હવે શં કરવું?' બોલ્ય પદી તેણી વાર;
 વદન મૂકાણું, નેત્ર યજી તેડેને ચાલે આંધની ધાર: ૨૪
 પરમ પવિત્રને પરમ સાધુ છે, ગુણવંતી ભતિ-એધ,
 નિર્મળ નેદ બરી, મન તૂટ્યું, પુત્રનો થયો વિજેમ. ૨૫

વસણ

'પુત્રનો થયો વિજેમ રે; દુઃખ મારે' દુઃખ બદ્ધ થયું.
 'કાણુ કર્મ આ પ્રગટ' માદારે! હતું તે સરવમ ગયું.' ૨૬

અમક ૨ શ્લોક—રાગ અમાવરી

હૈમુન્ય બોલ્યા: મુનો, રાજન રે,
 દમ્ભ શોકમાંડાં વિમાશ્વ મન્ય રે:
 'જનને હું કૃષ્ણ બાલી બાંધાં અશ્વમેધ રે,
 જો મન્ય આણી થાને પ્રસન્ન રે.' ૧
 હાજી—'પ્રસન્ન થાય જો કૃષ્ણ મુગ્ધને, તો નિબે જીવે જાણ,
 'બક્તવચન ગિરદ મોટું અને નાય કૃપાળ. ૨
 'એટલા મોટાં નાંદાં જઈ નાથને દહ માદાર' દુખ;
 'ધણ બક્તનાં દુઃખ ટાળી આપિઆં પ્રભુ મુખ. ૩
 'દીનોનાથ કૃપાળ જો દયા આજે દેવ,
 'તો તો આણે પુત્ર માદારો નયન નિહા જાગે જેવ. ૪

- ‘વળી અનુનને જઈ કહું : આણે દુઃખે રહું ન જાય,
 ‘મુજ દામણીના દુઃખને જો’ ધરે અંતરમાં. ૫
- ‘સમે જોડને હીંડિએ, જો માનુસી પામ્યા, અંગ.
 ‘એ કર્મજીવન પુરાતન, કર્મ કરે દેહના ભંગ. ૬
- ‘એ દેવભાવે, રણ સમધે અવતરે છે જયંમ,
 ‘મહા રોપ મન્ય ધરવો નહિ, તે ભોગ પામે ત્યંમ, ૭
- ‘માત તાત માહારાં એકેના ધરમાં, એકને ઘેરય પરબહ,
 ‘શું જોઈએ જો પાર નાવે અનુન કેરાં કર્મ? ૮
- ‘મુજ વાંક માહારા પીકરનો, જો દેવી દુર્યોધન;
 ‘કપટ કરી દુષ્ટ ધણાં દીધાં, રાખ્યા જુગજીવન. ૯
- ‘એક દૂપદી આણી સભામાં સાધવી જે નારી,
 ‘રતુ-મગ વસ્ત્ર એકથું તે રાખી વિશ્વાધાર. ૧૦
- ‘વડાં આગળે વિને કરવો, એ શાસ્ત્ર કેવેરી રીત્ય.
 ‘સુદિવત હોય તે વડાં આગળે ચર્ચને હીંડવું ભીત્ય. ૧૧
- ‘દુઃખ કેકેવું તાંહાં જઈ, જે આગળે કેકેના જામ;
 ‘પણ ત્યાંહાં જાતે ન કેકેવું જે કરચે અધિકું થાય. ૧૨
- ‘એટલા માટે પ્રભુ કરુણા કરે અવતીનાથ,
 ‘મુજ દીન જાણી દયા આપી મકે સુતનો લાથ. ૧૩
- ‘એકેવું વિચારી દુઃખિલા એકથી પોહોની તાંહ,
 ‘શ્રીકૃષ્ણ અનુન રથે મનોહરે એન્યમાંહાં છે જ્યાંહ. ૧૪
- ‘વિલાપ કરી કુંવરના ચાલી આવી જાંહાં મહારાજ :
 ‘આજ, જ્વાળી, દૂપદી પરે ત્યમ રાખજો, મુજ લાજ. ૧૫
- ‘કૃપાનિધિ, કહું કષ્ટ પામી, માહારે થયો સુતનો નાશ.
 ‘દુઃખહરણ સ્વામી સર્વદા સુખદરણ શ્રીઅવિનાશ, ૧૬
- ‘અનુન કેરું નામ સુણતાં અંતરે પ્રગટયો તાપ,
 ‘લઘુવેશે મનમાંહાં ધરયું જે મારિઓ મુજ બાપ. ૧૭

'હું દીન બળજા, આવડો, સ્વામી, ન દીજો છેહ.
 'તમ્મે કૃપાવંત સિંચો સુધાએ નેત્રમાંદાં મરી નેહ. ૧૮
 'પ્રથમ કુર્મે બાંધવ. માહારા પામિઆ અહ મરણ.
 'વળી કંથ માહારાને પુત્ર એક તેડ તમારે સરણ. ૧૯
 'ગાગિયણં દુઃખ ધરણ, સ્વામી, સગા બીજા હોય;
 'એક માહારા કુંઝર આગળે બીજૂં દુઃખ નહિ દોય. ૨૦
 'અરે સન્નસાચી, હને તમને શેં દયા નહિ મંન્ય ?
 'તમે દોડો શ્રીકૃપાનિધિને અદો વાદારે શેં ન ? ૨૧
 'બહુ મયા કીજો બેડેન્ય જીપરિ, તમારો બાણેજ.
 'વંશ બાધામાંહે માહારે, નાય, લેટેણું એ જ. ૨૨
 'કણું કરશે નાથજી, વણ તમારે છે સ્વામ.
 'કુંતી કેરા પુત્ર, સન્નુખ દષ્ટિ ધરિએ આમ. ૨૩
 'બેડેન્ય જીપરે કુંડે, બંધવ રોપ ન ધરે રેખ.
 'એ તાં માહારે નીપત્રું જે લખ્યું કર્મની રેખ.' ૨૪
 તુજ બળમાંહે ટળવળે માછલીની ગતિ ત્યંમ,
 અરે અશ્ર કેરા પ્રવાહ આસે કુમિત્રા યત્ર ત્યમ. ૨૫

વચણ

કુશિલા ચર્ધ ત્યંમ રે, તેડેની ભાર્યા જીપરિ બજે[!]
 શ્રીકૃષ્ણ અર્જુન કેરા રથ હય આગળ્ય કેરા કરી વજે. ૨૬

અમકુ ૩ જ—રાગ ગાંડી, ચોપૈ

સન્નસાચી કેડે : 'બેડેન્ય ગામ, સુણો,
 એ કાત્રીને ગોક ન ધરવો ઘણો.
 'જો નિશ્ચે હોયે સુત આપણો,
 'તો વિચોએ અકાળે જ થાએ તેહ તણો. ૧

- ‘બાપ, પ્રાણુ ગયે કો જીવે નહિ,
એ તાં વાત નિરધારો સહી.
- ‘કોણે કુંઝર તાહારો દૂદબ્યો રહી,
તો તેડેના પ્રાણુ હડંદું મહી. ૨
- ‘બાપ, આદિ જીવનો આ સંસાર,
એ પરમેશ્વર માયા રચનાર.
- ‘બીજ થકી થાએ વિસ્તાર, મૂઓ ન જીવે એ નિરધાર. ૩
- ‘બાપ, વૃક્ષ મૂળથી જો સૂકાય,
તે ફરી નવપક્ષવ કયમ થાય?
- ‘તજ કાંચળી ન્યમ ફણી જાય,
કહી દોઢો ફરી અગે ધરાય? ૪
- ‘દેહ તજ પ્રાણુ ચાલ્યો, જેહ, ફરીને અગે ન આવે તેહ.
- ‘વૃક્ષ પત્ર તજે છે જેહ, ફરી વૃક્ષ નો આણે તેહ. ૫
- ‘જો થાયે જીવતા ગંગાતન.
બંધવ કણું જીવાડુ શે ન?
- ‘દૂધ ધરે જો દુર્યોધન, તો પાંડુ તાત ફીને જીવનન. ૬
- ‘જો ફેડે નિમ્બો હોય આરે ખાણ,
તો દ્રોણપ્રાર્થના આવે પ્રાણ.
- ‘મહી જીવાડો કહે તે અજાણ,
જીવણે સુખ્ય કહે વેદ વખાણ. ૭
- ‘બાપ, રાજ્ય તણા ભોગવ્યને ભોગ.
લેતા દંડ તેડેનો કાઢ્યો રોગ.
- ‘મિથ્યા માયામાંહાં કિશો વિયોગ?
મરે તેડેનો નવ્ય મળે સંયોગ. ૮
- અગ્નું ન રહી એમ પ્રથંસા કરે,
નીચો નમી સિર ચરણે ધરે.
- વળતી બેડેન્ય દુઃખભારિ જીયરે:
‘પ્રભુકુણાયે કેહી પેરે મરે?’ ૯

દુશ્ચિતા કેહે: 'સુપ્ત, અર્જુન બ્રાહ્મ,

યાએ જીવતો તે કહ' વાત.

'દીવો આસન્યે યાવ નિપાત,

પૂરી તેસ્ય જ્યોત્ય બહુ ભાત્ય. ૧૦

'દીવાની કળા જ્યમ તેણે ભરી,

ત્યમ આપી આપ જીવાડે હરિ.

'પ્રભુ-કરુણાથી શું નવ્ય યાવ?

હેણાં માત્ર નવી સંદિ રચાય. ૧૧

'જેને, જ્યાએ હરિયાં વછ મેવાળ,

નવાં પ્રગટયાં ત્યાંહાં શ્રીગોપાળ.

'માન તાન નવ્ય પામે મરણ, મૂળને પ્રેમ જીવનો પરમ. ૧૨

'વળી સાંદીપન ગુરુજનો તંન

આણી આપિઓ જગજીવન,

'વળી મૂઆ પુત્ર દેવકીના જોડ,

પ્રત્યક્ષ આણી દેખાડયા તેડ. ૧૩

'વળી વૃષાકેન અર્જુન વિષ્ણુ-સીસ્ય,

પ્રગટ જૂઓ, કીધા જગદીશ.

'વિશ્વંબ નહિ કર્તાં ગોવિંદ, અરિષ્ટ-દામે યાએ આનંદ. ૧૪

'પ્રભુને તમ જીપરે છે પ્રીત્ય; કૃપા કરે ધણું વલ્લભ રીત્ય.

'તે માટે કોડો શ્રીવર દેવ, આવી કુંઘર જીવાડે જેવ. ૧૫

'જ્યમ કૃપાનાયને કરુણા હોય. જાણી દીન દયા કરી જોય.

'ત્રિભોવનનાયક દીનોદરબંધ,

માહારે સુત પામે કયમ મરણ? ૧૬

અર્જુન શોક યયો બહુ કુદે, જેડેન સંધાતે વાણી વહે:

'સાંભળો, માન, હ' કહ' તમને, જે એ યત્ર કરાવે મૂળને, ૧૭

'જે ધરણે પ્રીત્ય ત્રિભોવન-ધણી,

લાજ રાખશે, બાર્ષ, આપજી.

જૈમુનિ કેહે: સાંભળ્ય ને, રાય; અર્જુન હરિને નવ્ય કહેવાય. ૧૮

અર્જુનને મેત્રે ભરયાં જળનીર,

તવ નિરખ્યું હરિ ક્યામશરીર.

ધણી દુઃખિના પાસે ગઈ, તવ કૃપાનાથને કરુણા યઈ : ૧૯

‘બાઈ, શોક સજ્જો પરહરો, કર્મકર્તા હેડે ધરો.’

સખ્યસાચીને કેડે દેવેશ : ‘ચાલો, કીલે નગર પરવેશ.’ ૨૦

દયા બિપની ‘દેવા તંન, નગરે ચાલ્યા જુગજીવન.

તથા વાહન પાળા યઈ નાથ આગ્યા સંગે ભક્ત અહુ સાથ. ૨૧

અર્જુન બકદાલિબ અંદાસ વીરવર્મા મધરધ્વજ દાસ,

અશ્વવાહન હંસકેન મુગ્ધજ વૃષકેનથ સારિંગપાણ, ૨૨

બીજા જોધા સર્વ સમેત આગ્યા પુરમાંહાં અંતરિ કેન.

સભામધ્ય માંહાં રાજકુમાર દારુણ શોક ધરતિ નર ને નારથ, ૨૩

આગ્યા યદુવર કરુણા બહુ, રોતાં અજગાં રાખ્યાં સહ.

આસન બિખરે બેડો બાળ, કર અલો જઈ શ્રીગોપાળ. ૨૪

વસણ

શ્રીગોપાળજિએ કર નાશો, કરુણા કરીને નિરખિજી,

સાવધાન થઈને વીર બિડયો; દષ્ટે જોઈને સહ હરખિજી. ૨૫

ઝમક ૪ થું—રાગ રામઝી, તાલ પકતાસો

કુંવરને સુખ સ્વામિએ કરયાં, થયો જયજયકાર.

સહકો આશ્રજ પામિજી. ધન્ય ત્રિશાધાર. ૧

દુઃખિલાને સુખ અતિ ઘણું તે, તો કહ્યું ન જાય.

અર્જુન મહાસુખ પામિઆ; સહને આનંદ થાય. ૨

બકદાલિબ બીજા રુખિ ઘણા ત્રિશા બહુ તપ-રપ,

હામ્યદામ્યથી સાથે તેડી આવિઆ અર્જુન મૂપ. ૩

અભિષેક દાસો સરકો, વાગાં બાધાં વાજિત્ર;

તિલક કીધું વેદમંત્ર્ય, શિર ધરિજી. ૭૪. ૪

તાંહાં માન્યનિઓ નવયૌવના કરે ગધુરાં ગાન.
સભામધ્ય સન્મુખ થઇ બિરાજ્યા ભગવાન. ૫

‘જ્યો જ્યો યદુનાથજી’ બોલે વર્ણાવર્ણ !
‘કોણ રીતે કરુણા કરી નાય અસરણસરણ.’ ૬

મહા માંગલ્ય તાંહાં થઇ રજા, વત્યો, જેજેકાર,
કુશિવાને! સુત પામિઓ નવલો, અવતાર. ૭

અગ્નિન કેહે : ‘કરુણાનિધિ, યજ્ઞ ઉત્તમ કામ.
‘યજ્ઞ હવે પૂરણ થયો, પોહોતી મનની હામ.’ ૮

પ્રજુ-પાયતજે ‘પ્રેમથં નામ્યં કુક્ષિ શીશ્ય;’
સન્મુખ થઇ કરુણાનિધે દીધી આશીશ્ય. ૯

બંદીજન તે સભામધ્યે કરે કૃતિ વિખાણ.
એમ શોક દાગી સુખ પામિજી શ્રીમારિંગપાવ્ય. ૧૦

શ્રીકૃષ્ણની પૂજા પ્રેમથં ‘કૃધી બહુ રીસ.
નગર તણી નારી મળી વધાવિ બહુ પ્રીત્ય. ૧૧

બહુ સ્વાગત કૃધૂં તદા; કુશિવાને ‘રંગ :
‘નવપશ્ચવ રે મુધા ભરી કૃધૂં માહાતં અંગ.’ ૧૨

જેહેન્ય ‘સંધાતે’ બિચરયાં છે તાહારે નરદેવ .
‘હસ્તિનાપુરે આવો તમે, કરે સહકા સેવ. ૧૩

‘આ નગર તમારું સર્વકા તેડીને તમ સાથ,
‘પ્રેમ સહિત આવો તમે; તેડે છે યદુનાથ. ૧૪

‘કહે મજા તમે તાતજી, માત પૂજે પ્રાય.
‘તમ આવ્યે, સુત, સર્વનં કુખ થોડું થાય. ૧૫

‘કોણ માત્ર બહુ નડી અહા; જ્યો મનથં તેમ.
‘આઘ યજ્ઞ, બાઈ, આપણે કુખ દીધાં એમ, ૧૬

૧૬. દુહિતનું આખ્યાન

- 'તે તાં સર્વ જાણો તમે; અહીં કેહેજો વાંક.
 'વળી દેસોડો દેઈ કાઢિઆ છૂતમાંહાં. કેરી રાંક. ૧૭
 'અહ્યં કોણુ ગયાંતા તેડવા? નાથ પૂર્યાં ચીર.
 'તે જોઈને શેં ન ચેતિઆ, બાઈ, તાહારા વીર? ૧૮
 'અભિમાન પ્રભુ નવ્ય ખમે, નવ્ય ગમે અધર્મ અનુમાન.
 'ધર્મવક્ત્રભ ધર્મરૂપ છે સ્વામી શ્રીભગવાન. ૧૯
 'કાંઈ તાહારા પુત્રનું મ્યેં કહ્યું, પ્રભુ છે કરુણાળ.
 'ધર્મની પાસાં ધર ચક્રી સ્વામી શ્રીગોપાળ. ૨૦
 'વળી કેહેનાં પાર આવે નહિ; એમ કીધાં, ને કર્મ,
 'તે માટે અશ્વમેધ, આંહાં કરાવે પરબ્રહ્મ. ૨૧
 'વળી એમ લખ્યું ભાગ્ય અમ તણું, પાછું તે કચમ થાય?
 'બાઈ, આવો એમ હેત પરી હસ્તિનાપુર માંહ. ' ૨૨
 બાંધવ, કેરા બોલથી સાંપ્રત્ય ચયાં બાઈ.
 નગર તાંહા મગ થઈ આવ્યું જાહાં બાઈ. ૨૩
 પછે અર્જુન શ્રીહરિ આવિઆ વ્રજમાંહાં સહ વીર.
 અર્જુન સાથે એમ વઘા નાથ સ્વામશરીર : ૨૪

વલણુ

- 'સર્વ જૂપની પૂજા, અર્જુન, સભા રચીતે કીજિએ;
 નાનાવિધિ શણુગાર જૂપણુ આયુધ વાહન દીજિએ. ૨૫

અમરૂ પ મુ—રાગ મારૂ

- 'મહા રચી પૂજે સર્વ જૂપ, જોણે કરી શોભે તમ, ૩૫;
 'ભક્તરાજ કોણુ કોણુ સ્વરૂપ, પ્રાક્રમે પ્રોદ યજ્ઞના, યપ.' ૧
 સભા રચી પૂજ્યા જૂપાળ, શણુગારચા વેધ ઝાકઝમાળ,
 તોરંગ ગજ રથ આખ્યા વિશાળ પામે રહીતે દીનદયાળ. ૨

પ્રભુ કેહે: ‘સાંભળ્ય, અશ્વિન, યજ્ઞ આકા ખટ નવ છે દિન.

‘મૂઠને આપો આજા, કોકો વચન,

‘જાગે હસ્તિનાપુરે જાંઠાં રાજન. ૩

‘દરૂં રાખીને સેન્ય અપાર સુખાળા લાવજ્યો તોખાર.

‘આવી સુખે તે કરજ્યો વિચાર, સંભારી લાવજ્યો સર્વભાર. ૪

‘સમુદ્રે ગામ હોયે રે જાંઠ, સેન્ય સુખાળૂં રાખજ્યો તાંહ.

‘સંભાળજ્યો ક્યેડે દળમાંહ, ચાલજ્યો શીનળ વેળાની છાહ. ૫

‘ભક્તરાજ વૈષ્ણવજન જેહ, રનેહ બરી રાખજો મન તેહ.

‘મુગટ તણા મલિ જાલિએ રે એહ,

‘દાસપણે ડીજો આપણી દેહ. ૬

‘વધારજ્યો મુજ વળતી પ્રીત્ય, રેહજ્યો સેવક ધર્મ નવ રીત્ય.

‘જયમ સ્વામીથી સેવક રેદે ભયંબીત્ય,

‘ધરી પોને ડીજજ્યો વડપણ-રીત્ય. ૭

ખનક સૂતધારે આગળ્ય ધાર્મ શુદ્ધ કરે મારગે વસમાઈ.

એમ કરી વળિઆ છે વૈકુંઠરાઈ:

‘શીઘ્ર સુખાળા આવજ્યો ભાઈ. ૮

દાળ—એમ કહી નરદરજ વળિઆ હસ્તિનાપુર તેળી વાર.

સેન્ય સુખાવ મેઘપુખ જલાકથ જે મનવેગી તોખાર, ૯

સાત પતાકા ડાપરે કરદરે, મંડુક શ્વજન પરે ખીર:

પંચજન ગા ગક મુદશન કમળ કરે—વહુતીર. ૧૦

હસ્તિનાપુરે હરિ આજ્યા હેલાં, વાર નહિ લગ લેશ.

ધર્મરાયની સુખા મધ્યે ડીધો પ્રાન.સમે પ્રવેશ. ૧૧

દાહા શ્રીવર દેવ દવાનિધિ, ચરણે નમિઆ બીમ.

નકુળ ‘સેવેવ બહિન તવ કુંતી આવી અપ્ય તવ હર્મ. ૧૨

ધર્મરાયને અંતરમાટે ચિના ડાપની પ્રીત:

‘સેન્ય ચિના એકલા કિમ આજ્યા સ્વામી મહામહા’ ૧૩

૧૬. દુકિતનું આચ્ચાન

- રાય યુધિષ્ઠિર પાએ નમી કર : જોડીને પૂછે વચન :
 'કૃપાનાથજી, અથ કલ્પસુત કુશળ અર્જુન સુત પ્રદ્યુમન?' ૧૪
- શ્રીકૃષ્ણ કેહે : 'રાય મહા સુખ આણી પ્રેમથ પૂછો, ભૂપ.
 'અર્જુન સેન્ય-ઘટાય ગાન્યા; સેન્યા કુશળી કામ.' ૧૫
- મહા મનોહર આસન બેસે બેઠા શ્રીપતિ સ્વામી,
 અર્ધપાદ ચરણામૃત પીધાં. પગ્યાં અંતરજયામી. ૧૬
- કુસમહાર કુસુમે વધાવ્યા શ્રીકૃષ્ણાગર મેહેકાર.
 નાથ-આરતી વિવિધ પ્રકારે સફેદ વદે નયકાર. ૧૭
- વાયે વ્યંજન રહી દાસપણે તાંહાં બીમસેન્ય રાય' ધર્મ.
 કુંતી કપડી અને સુભદ્રા તેડેને નમ્યા પરધન. ૧૮
- માતા દેવકી અને યશોદા પાએ નમ્યા ચક્રરાજ.
 પટરાણી પ્રેમદા સર્વના નેત્રમાંહાં અગ્રયા મહારાજ. ૧૯
- સભા ધરી પ્રભુના સુખ આગળ સાંભળવાને કથાય.
 'આપણે ઘેરચથી ઘોડો મેહેલ્યો' પૂછે ધરથી યુધિષ્ઠિર રાય. ૨૦
- જૈમિન્ય કેહે : જન્મેજય, સાભળ્ય, બોલ્યા સારિંગપાણ્ય;
 માંભળવાને સદ્ધ ધણી આવ્યું નાયની નિર્મળ વાણી : ૨૧
- પ્રથમે રે હય આપણો જઈ પોડોતો, મેધાવતી જોડેનું નામ.
 નીલકંઠ સુત શ્રી હય બાધે તાંહાં કીધો બહુ સંગ્રામ. ૨૨
- વૃષકેન અર્જુન યુદ્ધ કીધું, માર્યો તે રાજકુમાર;
 મદનમંજરી કંચ સંઘાતે દેહ ત્યજ્યો તેણી વાર. ૨૩
- ... ૧. તે રાજને સ્વાહા સુનાનો કંચ તે પાવક દેવ,
 જીપરચ કરવા રણમાંહાં આવ્યો, હારી પાતાળ આવ્યો બેવ. ૨૪

વલણ

પાતાળ જાતે જવાળાએ બાંધવને જાતે દુઃખ કેલું,
 અવસુએ જીપર ચર્ચ નહિ, તેણે શોકે નવ્ય જાએ રહ્યું. ૨૫

અમર ૬ કું—રાગ સામેરી

તપ જ્વાળાને પ્રગટચો તાપ છ,

જઈ ગંગા પામે દેવરાઓ શ્રાપ છ,

મરણ ગોંધેને મુણી વિશ્વાસછ :

‘અર્જુન-મરણ આત્મજ યાએ ખટ મામ છ. ૧

દાળ—‘ખટ મામ પૂરે બહુવાહન અર્જુનનો મુન જોઈ,

‘મરે બહને’ શ્રાપ ગંગાનો; જ્વાળાએ જાણ્યો દેહ, ૨

શરઅગ્રણી પોતે ગઈ તે હરવા અર્જુન-શીશ્ય,

તે કામ જ્વાળાએ કર્યું, પણ રક્ષા કરી જગદીશ. ૩

તાંદાં થકી ગેવંત શત્રુએ ખૂતો, ઉદાઘકની નારી;

અર્જુન-રખે તોરંગ છટચો, શુભ જન્મે અવતારી. ૪

હવે હંસદેન અંધાવની જે સુરથ મુધન્વા પ્રોદ,

તેડેનાં યુદ્ધમાંદાં જાણા અંકર બાળે મરુદારદ. ૫

તાંદાંથી દય છોડાવિએ, વળી વડવા આપ આરાગ્ય,

ઝાડખડ કરી ગયે કલો, વળી રૂઝેખીનાં કાંજ. ૬

બહુવાહન કેરા યુદ્ધની પછે કલો સર્વ કથાય,

મથગંધવ મહા બકતદાતા તેડેનો કલો, મદિમાય. ૭

સારખવનપુર વીરવમાં, ગેમ લક્ષણ જોઈ,

કૂંતનપુર અંદાસ મળિઆ, કલં પ્રોત્યે નેદ. ૮

અકંઠાલિબ કરી કથા કલો, દુઃખિલા કરી મુખવંત,

જોઈય ને બાળેજ મંચ અર્જુન નૈય અનંત. ૯

અનેક બીજા જૂપ આપ્યા, તમારો તોરંગ,

વળી અનેક રુખિવર આલિઆ તપડપ અર્જુન સંગ. ૧૦

શ્રીકૃષ્ણ કેરા મુખ થકી સાંભળ્યા તેદ વચન

પછે યુધિષ્ઠિરે બહુ સ્તુતિ કરી : ‘એદ કૃપા જગજીવન.’ ૧૧

સાંભળી મુખ પાગિઆ સર્વકા મડપે સાથ,
આનંદ સહકો પાગિઆ : 'ધન્ય કૃપા વૈકુંઠનાથ.' ૧૨

વલણ

ધન્ય કૃપા વૈકુંઠનાથ રે, એમ પાંડવને કાધી ઘણી.
આઘ મધ્ય ને અંત્ય સૂધી પાગિઆ ત્રિભોવન-ઘણી. ૧૩
હરજીમુત ઠાહાનડાકેલે : એમ ભક્તિ વસ્ત્રભ શ્રીહરિ;
નાયજના જોલ એવક પ્રભુ રહે તાંહાં એહભરિ. ૧૪

.

૧૭. અશ્વમેધ-પૂજાહુતિ

કલ્પ ૧ છું—રાગ કેદારે।

શ્રીવજ્રપતિને ધ્યાઈએ, મહામાંગણ કપ આરાદિએ.
મન લાઈએ હરિચરણે દડના કરિએ,

એકમન્યે હરિને અનુસરિએ. ૧

દાગ—નૃપયુક્તપા યજ્ઞી શ્રીશ્યામમુંદરને ધ્યાઈએ,
કનક કાંતિ લામની મુગ મન્દિર વાહન વૈભવ પાઈએ. ૨

કળિમગદરણુ મહામુખદાયક મુક્તિ પદારથ—વામી,
હવે કયા પાડવ—મંડપની કહૂ હું પ્રભુ—પાએ મરનક નામી. ૩

હવે અર્જુન જય પામી હય ચારી શ્રીકૃષ્ણયુક્તપાથી આવે;
વામુદેવ મુંબ વાન કરતાં અપાર ઉત્તમ ભાવે. ૪

કયા અર્વ સાંભળાવી ચક્રવરે, રાય યુધિષ્ઠિર હરિઆ.
કુતી બીમ નિકુળ ને મહેદેવ મહા પ્રેમમાંદાં ભગિઆં. ૫

મળા સાંભળી આનંદ પામી કરતી નારી અનેક,
કેડે દૂપદી 'યજ્ઞ ધાએ પૂરણુ તો ભાગ્ય તણા નહિ છેક.' ૬

હવે મુખદા કેડે મત્વભામાને: 'લે પાડવ જપરે દેન,
'તો પ્રભુજિએ અર્જુન સંધાને આવવું અશ્વ સમેન. ૭

‘એક આર્ધ્યના દરકા તેણા અર્ધર્થમાં’

કાંઈ યાતાં વાર ન લાગે.

‘કાં રે કૃષ્ણદેવ મેહેલે વીસારી ! નિર્બળ ભાગ્ય અમં આગે.’ ૮

વગન સાંભળી નહુંદી કેરાં સત્યભામા ચિત્ત આપ્યું,
તણય લોકમાં રે કૃષ્ણાણું ન નરનારાયણ કાંહોન્ધ. ૯

મનમાં જનસ્થાં : ‘કહું સ્વામીને ; મુજ વિના કોણ ડેડેશે ?
‘અનરમાંકે’ છું છું વાહોલી ; કુંવરન કહું તે મેહેશે.’ ૧૦

એહેવું વિમાંસી સુન્યભામાજી દારે આવી રહી નિરખે,
સર્વ નારીમાંકાં મુખે નિરખી પ્રભુ પ્રેમલોચન હરખે. ૧૧

સત્યભામા હલવેશ પાલવ સુભદ્રાજીનો તાણે ;
પ્રભુ પ્રેમ નારીનો દેખી તેહ હસ્થાને વળે. ૧૨

જર્ગન-વિશ્વ નંથકારી જોડ્યા પાત્વક પરમ ઉદાર,
જાંકાં પ્રેમદાઓ પ્રેમ જરી નિરખે છે, આપ્યા તેપમે દાસ. ૧૩

ભાવ ધરે ભ્રામ્યની, પાંખો વંદી જોલી મધુરી વાણી ;
શ્રીમહારાજ કૃપાનિધિ સ્વામી અબળા રુદેમાંકાં આણી. ૧૪

કરસંપુટ કરી પાવ વંદીને ફરીફરી નામ્ન શીશ્ય,
આરાન મહા મનોહર જિપરે એહા શ્રીજગદીશ. ૧૫

મુગંધ તંત ધરી મસ્તકમાંકાં કુસુમ આરોપ્યા હાર,
શ્રીસત્યભામાજી મુખ નિરખી એદયાં તેણી વાર : ૧૬

‘શ્રીમહારાજ સર્વ હિતકારી પાંડવ વંદ્યજન આણું,
‘અણુંન દય મેહેલી કયમ આપ્યા, સ્વામી પુરુષ પુરાણ ? ૧૭

‘ધણે દિવસે શ્રીજગદીશ, ઘણું સંભાર્યાં તમને,
‘કૃપા ઘણી કરવાને પધાર્યા, શ્રીકમળાપતિ-જ્ઞાનને. ૧૮

‘શ્રીમનુજાજી શ્રીમિત્રવંદા બદા, લક્ષમણા. પ્રેમ,
‘શ્રીનમ્બિજીતી-શ્રી પરમ વલ્લભ, સદને કુશળી સ્નેહ. ૧૯

- ‘ એ કોણુ ધર્મ રચ્યો, ધરણીધર? જશ પાંડવને લીજો.
 ‘ પાંડવ તણા પરમ હિંતકારી, કીર્તિ અનોપમ લીજો. ૨૦
 ‘ અર્જુન અગ તમારું, સ્વામી, રચિ સારચિ યાચો,
 ‘ વિધન રહિત આ યજ્ઞ કરાવો, પાંડવ-ગેરચ ગિછાઓ. ૨૧
 ‘ વાટ સાહારું જોઈએ જે આગળ્ય તેડેને લીજો સંધાસ.
 ‘ બૂંઝ પડયે વાહારે ગિજાએ, સ્વામી, એ કોણુ વાન ? ૨૨
 ‘ ધણી વાર વાહારે ગિજાણા, તે શે મન્ય ન ધરિએ :
 ‘ મુખ આગળે તેડેને રાખીને, નાય, કૃપા એમ ધરિએ. ૨૩
 ‘ પૂર્વે ધર્મપરાયણુ ‘રાજા’ તેડ્યે’ કીધા ‘યજ્ઞ’ અનેક.
 ‘ વાધી ગર્જના અર્જુન કેરી, નહિ કાંઈ હરિ-વિતરેક. ૨૪

વલણુ

- ‘ નહિ, શ્રીહરિ-વિતરેક, તેડ્યે અશ્વમેધ-શોભા ધણી.
 ‘ પાંડવ કેરી કીર્ત્ય શોભા, નાય, જાણે આપણી. ૨૫

કડવું ૨ છું—રાગ કેદારો .

- ‘ નહિ તમ જાણું, ઈશ્વરેશ;
 તમે અર્જુનથી આગળા નહિ લેશ.
 ‘ પ્રભુ, અશ્વમેધ-કામ રેવેશ,
 કાંઈ ધર્મમાંલું કર્મ કરે પરવેશ. ૧
 ‘ ત્રેલોક્ય ઉમ્ર વાધી કીર્ત્ય, જાણે સહ પાંડવ ઉપરે પ્રીત્ય,
 ‘ નાય, નેહ આજિએ રે એદ રીત્ય,
 યજ્ઞ આ યાએ માલ-વદીન ૨
 શ્રીમત્યમામાજના વચન સાંભળી મર્ચ પ્રફુલિત મન,
 હરયા શ્રીયદુવર વિશ્વજીવન, કુંતી દ્રુપદીનાં દીસ્યાં મન. ૩
 ભોલવા-શ્રીમુખ્ય દીનત્યાગ; નેત્ર સદા સુધાબરચાં કૃપાળ :
 ‘ પાંડવ મદા ધર્મ-પ્રતિપાળ, કરે ઈશ્વરેશ તેડેની સંભાળ. ૪

- ‘સહકો પરહરોં એ ભર્મ’, સહ કોહોને સદા વાહાલો ધર્મ.
 ‘મુજને વાહાલા પાંડવ પરમ, મુજને ધ્યાતાં ન રહે કર્મ. ૫
- ‘આજ અશ્વુન તણું બળ જોહ, વાધું સખળ અએ તેહ.
 ‘વૈષ્ણવ બળિઆ રાય મુજ દેહ, સાથે આવે ધરતા રનેહ. ૬
- ‘વૈષ્ણવને સગો વિષ્ણુભક્ત, સધળે તેહેની એક યુગત્ય.
 ‘મન બહુ તેશં યાએ આસક્ત,
 મન તેહમાંહાં આવી મોહી રત્ય. ૭
- ‘કો કર્મથી ધરવો અવતાર, તો રાખવો કુડુંબ વહેવાર.
 ‘આપવો ભરણુપોપણુ આહાર,
 મિથ્યા વિષ્ણુ વિણુ અમોર. ૮
- ‘તજો અધકાર માયા કૂપ, ઘટધટ ચરાચર એક સ્વરૂપ.
 ‘અળગા નહિ વિશ્વરૂપમાં અશ્વુન પાસે વૈકુંઠ ભૂપ, ૯
- ‘અશ્વુન થકી અધિકો વીર નહિ કો પ્રાકમી રણધીર.
 ‘માહાઈ અપર એહ શરીર, વાધે વદ્ધભ રણસાગર-તીર. ૧૦
- કેહે સત્યભામા : અશરણુશરણુ મહાદુ.ખ સકળ ભયના હરણુ,
 ‘અશ્વુન વાધે બળનાં ભરણુ,
 તો મણિપુર કચમ પામ્યા મરણુ? ૧૧
- વળતા બોલ્યા શ્રીવિશ્વવ્યાપ : ‘એ તાં મુખિ ગંગાજનો આપ.
 ‘આદરવા નિરમળ કરવા આપ, પ્રથમે ત્રણ પ્રમટયાં પાપ. ૧૨
- ‘ધર્મમાંહાં વિરોધ કેહી પેરે થાય, મુત-વધૂ બળી તેહેની માય.
 ‘પુણ્યમાંહાં પાપ કચમ સમાય? ૧
- અશ્વુન એમ થયે તે નય. ૧
- ‘અશ્વુન નરનારાયણુ અગ એમ થયે બહ્યા પામી રંગ.
 ‘જીવે કો દેહી પામી ભંગ, જોહેવો, સત્યભામા, તમ સંગ. ૧૪
- સાંભળી સર્વ મહા મુખ હોય, પ્રભુને પાંડવ તુલ્ય નહિ કોય.
 ‘કેંતીજ દ્રુપદીજ મુખ બોય, સુભદ્રાજ હરખે આપ્યાં તોય. ૧૫

સ્વાગત્ય ક્રીડાં પાડવે પ્રીત્ય, નક્ષી બાત્ય ઝેહની રીત્ય.
નિગાએ જોડીની બહુ ત્રીત્ય, પ્રાનસમે પ્રગટ્યા આદિત્ય. ૧૬
પ્રાનમમે તણાં 'જે' કર્મ તે આચરી શ્રીપરબ્રહ્મ,
પછે આખ્યા 'સખા' જાણાં 'ધર્મ',
મનોહર વાક્ય 'જોત્યા' પરમ : ૧૭

'હવે બીમમેન, ચાઓ સાવધાન, તેડા યોધ મેન્ય મમાન.
'દીને હવવરને જાં માન; મળિએ અશ્વને જાણે રાજન. ૧૮
'ગમ્ય રામાઓ તેડા ઘેર્ય, ગ્યને વધાવો બહુ પેગ્ય.
'અંદન કુસુમ અંગે ભેર્ય, એમ પધરાવો પૂજા ઘેર્ય. ૧૯
'અશ્વસાચીને વધાવો સહઅ; પાંડવ તણા હિતને કહ્યઅ.
'મૂપત્ય, એન્યઘટા છે બહુઅ. માંગત્ય પરમ મોટું. હહ્યઅ.' ૨૦

આંબજ્ય 'સર્વ' હંરખિત ગાત્ર : આસો હવવર અશ્વને માત્ર.
'પાંડવ પ્રેમ હરિનિધિ પાત્ર; સુભટય અજ થયા ત્રણ બ્રાત. ૨૧

દુંકુખિધોખા બેરી સદંગ; સ્વર શરણાઈ રાગના રંગ,
શણુગારી બહુ ધરયા માંગ, નોરજ અનેક અહુત રંગ, ૨૨
રથ બહુ હીરે જડિત જાગૂત્ય, સુવર્ણ મણિ જડયા બહુ મૂલ્ય
સખળ સુખાશ્વને વિમાન સમૂલ, ધમકે ધૃધરમાળ 'ગજ-ઝૂલ્ય, ૨૩

ધમકે ઘંટાઓખના નાઈ; વાજે ગજ ચાવતા ગતિ વાદ.
સુચૂતાં 'ઉપજે ઉહવાઈ, ના' બહુ ગજ અધના મડી માદ. ૨૪
અહુડો રવજન ગાય સેહેહેવા કુંતાર્ય નકુળ બીમ ભડ ખેત્ર,
બહુ ભાત્યનિઓ અવશમેન, યોધ બહુ રંગ ડપ તેવતેવ. ૨૫

૫૫૯

૩૫. રંગ તેવતેવ રે, બીમમેન્ય અગ્રેશ થયા;
યાદવ સદા શ્રીકૃષ્ણસુતર્ય - અશ્વનેને સાહાયા ગયા. ૨૬

કડવાં ૩ જુ—રાગ રામઘી

રાય જન્મેજય કેહે : ધન્ય સ્વામીજી,

તમને પૂજું મરતક નામો જી.

કુંઘર શ્રીકૃષ્ણના કેટલા સાથ જી,

કેણું કેણું મોકલ્યા મોહાગા નાથ જી ? ૧

હાજી—કેટલા કુંઘર કૃપાનિધિના કોહો, રુખિવર, તેહ.

જૈમુન્ય, વાણી તહારી મહને પરમ ઊપજો રનેહ. ૨

શ્રીમહારાજનિએ મોકલ્યા સુન સુખ્ય કહીને નામ;

તે તે કુંઘર સુખટ સાથે અર્જુન મળવા કામ્ય. ૩

શણગારી મદ-પટા છટે ગજ તોરંગ અપાર;

રથ સુખાસન ત્યાંહાં ઘણાં, બહુ પવનના ઝાતકાર. ૪

શોભિત વાગા સુખટ કુંડળ હાર બાજુખંધ;

હાથ સાંકળાં પોહોંચિએ હીરા મુદ્રિકા રત્ન સમંધ. ૫

કનક મણિ કટિસૂત્ર મુક્તા ઝવેર જડિત અમૃત્ય.

આયુધ સર્વ સુવર્ણવર્ણાં, થઈ રજૂ જગજીવ્ય. ૬

મનસેન્ય આવી નમ્યો શણગાર ધરી હરિ-ચરણ.

ધનરયામ સુન્દર મહામનોહર વૈકુંઠ-અધિપતિ વર્ણ. ૭

શ્રુતિ-કૃતિ પુત્ર મોહામણો દર્શને મોહિએ મન.

ઉમ્રકીર્તિ નામે કાલંદ્રીસુત પાપકર પાવન. ૮

સુખાધિપ માનવંત મહોછા ઉમ્રવાન ધનરાજ,

મત્યવંત કુંઘર મુનિરંજન સહોદય મહારાજ, ૯

ઠક્કુમન પરપાળ દેવેન્દ્ર શાંત્ય સુંદર-કપ,

દર્શને એકેવા દેખિએ જ્યમ અપર નાથ-અવરૂપ. ૧૦

પરમહિત રત્નસેન્ય ધીમતિ પરમસુંદર ધર્મ,

પ્રકાશિત રતિ વિરાજ્ય દયાનિધિ, દુષ્ટાનિધિ સુખ-કર્મ, ૧૧

કર્મમોચન સુધાખર નિચિત્રવાન ગદામ,

ચિત્રહારી મારી મહાતેજ જિત્વર તીક્ષ્ણ ને વિશ્રામ, ૧૨

હરિરાગ હરિણે દયાકર એ પુત્ર શ્રીજગદીશ,
 અતિ ઉગ્ર ક્રીડત્ય જોઈ તણી, મોકલ્યા પાંચ ને ત્રીસ. ૧૩
 શ્રીવર મુંદર-રૂપ એકેવું તેડેવા સઘળા હોય,
 શ્રીકૃષ્ણને પામે રહે, ટાળી સકે નહિ હોય. ૧૪
 એકએકથી મહા પરમ મુંદર ધરી દિવ્ય શણગાર,
 આગન્યા આપી મોકલ્યા તે અનુવ્ર જગ-ભંડાર. ૧૫
 એકેવીસ દેશના રાજ મેઘા સાદામા આપ્યા વીર,
 એકએકથી મહા પ્રાક્રમી તે મુખટ રંજના ધીર. ૧૬
 આમંત્રણ દેઈ તેડિયા તે સ્વચ્છ કેરી રીત્ય,
 દળધરાઈ સંજે આપ્યા અનુન મળવા પ્રીત્ય. ૧૭
 રમનો રાજ, ચીનનો જરા, આરંખી, ખુરાણાજી,
 લાંકાર દેશ, મુઝનાન, દરોજ, રાદુટનો રાય વિખાજી. ૧૮
 અજમેર ને કાશમેર, જકામુર, ભોટનો જૂપાજી,
 ભંબેર, નેપાળ, હણુ વિદેહ, ભક્તિ શ્રીગોપાળ. ૧૯
 ગોડમેન્ધ ને કણાઉક, અતિગ્રાવિહ, ડાવડ દેશ,
 માગધરાય મહારાટ્ટ કેરા, એટલા સંજે નરેશ. ૨૦
 અવનિકાનો જૂપ આગળ્ય સગ્યા વીરે વીર,
 એકએકથી શોભે ધણું યોવનમર્યા શરીર. ૨૧
 આયુધ શોભે સર્વનાં મણિ રત્ન કેરી ન્યોત્ત્વ;
 મન-અંબાડી અથ રથ હેમ લીરામે ઉલોત્ત. ૨૨
 શોભિતા પાળા, ધ્વજ, ધૂધર, ઘંટા-એજ્યના ધોર,
 રથ ધડકા, ધરણી ધડધે, મોધ-ગહકના શોર. ૨૩
 વાગા નવલા રંજના, નવનવા કંઠે હાર,
 જરાસ ટોડર કચ્છરી એ અંજર મેડેકાર. ૨૪

વણણ

કૃષ્ણગર મેડેકાર ચૂઆ ચંદન તેવ મુગધ તે,
 પવનથી વાસના તેડેલી દૂરથી ચાલે જ. તે ૩૫

કડવું ૪ થું—રાગ ગૌડી, ચૌપૈ

- સંગ વાહન નારીનાં બહુ, એણી પેરે મળવા ચાલ્યું સહ,
કુંકુમ કુસુમ ચંદન ઘણાં, એ કૃષ્ણાગર મેહેકે ધૂપણાં. ૧
- દિવ્ય શણગાર ધરી સુંદરી એકએકથી રૂપે ભરી. ૨.
- શોભા ચાલતાં દીસે ઘણી, કરુણા એમ ત્રિભોવનઘણી,
કુસુમે ભરી છંટોરી ધરણ્ય, મારગ શણગારયા બહુ-વણ્યું. ૩
- બાંધ્યા પટ ચિત્રશાળી જેહ, જોતાં પાર ન લાભે તેહ.
મારગે બાંધ્યા બહુ ચંદ્રવા ઝળકે રંગ બહુ જૂનજુવા. ૪
- ઘણી જૂમિ સુધી એમ કીધ રચના બંધાવી, ભલ લીધ,
નાનાવિધિ વાજિંત્ર અનેક નાદ તેડેને નાવે છેક. ૫
- એ મારગે સહ ધાતું જાય, જોતાં મોહ સર્વને થાય,
શોભે કુંઅર-દળ હરિ તણું; બંદીજન જોલે જશ તણું. ૬
- સાહામસાહામાં દળ મળિઆં જાંહ,
સુર મુનિ જોવા મળિઆ તાંહ.
સમી જૂમિ જાં હુંતી વિશાળ,
ત્યાહાં પારથ જિતરયા સર્વ બપાળ. ૭
- સભા રચી સહને આનંદ, વૈષ્ણવ વક્તવ્ય વણ્યું મુકંદ,
રમના જશ જોલે હરિ તણા, કહે શિલા શુદ્ધ સેવાએ ઘણા. ૮
- બીજી વાત વિના નહિ સ્વામ શ્રીપુરુષોત્તમ કેરું નામ.
મહા નિર્મળ તેડેનાં દર્શન શ્રીવર-ચરણ-હિપાસક મન. ૯
- મોહોટા ભકતરાજ જૂમાંહ તેડેને વચ્ચ શ્રીવૈકુંઠરાય,
એડેવા વૈષ્ણવ નિર્મળ જૂપ એકએકથી સુંદર રૂપ. ૧૦
- તેહ જૂપતિની એડેવી રીસ, સર્વ ધરે અભૂત પરે પ્રીત્ય,
સેન્ય મુજટ દળ નાવે પાર, સભા રચી આગળ્ય તોખાર. ૧૧
- બંદીજન જશ જોલે ઘણું, ઝળકે તેજ ત્રિભોવન તણું,
આગળ્ય જિત્ય કરે અવહરા, પરમ રંગ શોભી રેડે ધરા. ૧૨

- મુંદર સ્વર-શરણાધી તોય; ચમર ફરે સદૃશ રાય જોય.
 એડેવે બીમ નિઠુળ મેડેદેવ આપ્યા મર્વ મન્નનસં ખેવ. ૧૩
- અગ્નુનને આલિંધન દીધ, જૂપ મ્યજ્યા સહ કટુણા કીધ.
 વિધ્યભક્ત રાય શ્રીકરિ આપ, તેડેને મ્યજિયા યર્ષનીપાપ. ૧૪
- મ્યજિયા શ્રીકૃષ્ણ તણા કુમાર, અનુક્રમે ત્યાંહાં કીધ જૂહાર.
 બાંધસાએ સર્વ રાએ દીધ, પ્રેમે પ્રણામ પ્રભુમુન કીધ. ૧૫
- માના ચરણ નમ્યા અગ્નુન, નમિયા વિધ્યભક્ત રાજન.
 સ્વજન સર્વ નારીનું મદી નમ્યા હરિચી અજગા નહિ. ૧૬
- અનુક્રમે પૂંછીને નામ, કાદાવ્યા જૂપતિ સર્વ પ્રણામ.
 શ્રીકૃષ્ણ કૌકૃષ્ણ આપ્યાં પાન, મર્વ મુભટને દીધાં માન. ૧૭
- એમ મળ્યા બદ નામી ક્ષીરય, એક જૂપ કુંઅર-જગદીશ.
 પૂછ અમ્મ વધાવ્યો જન્મ, નારી સર્વ ત્યાંહાં સજ યર્ષ. ૧૮
- મણિ મુક્તાકૃષ્ણ હાર મુચંગ રત્ન અનોપમ માણિક નંગ.
 હાથીને કંઠે આપ્યાં તેહ, જોનાં પરમ બિપન્ને સ્નેહ. ૧૯
- અંગદળ દિગ્-મન્ત્રેશ કરી એમ વધાવે સદુ મુંદરી.
 અમ્મ વધાવ્યો એમ્મી રીત્ય; અગ્નુન એમ વંધાવ્યા પ્રીત્ય. ૨૦
- ‘જય જય જય’ સહ વાણી વદે,

પરમ પ્રીત્ય બિપન્ને એમ રુદે.

- વેણા તાળ ‘વંશ શરણાર્થ મુખ અવહરે જાણે ગાઈ ૨૧
- મૃદંગ સંકટા મુખ માન, દષ્ટિ ધરી મધળા રાજન.
 ઝુન બંદીજન પોતા તણા મુખ આમળ્ય બોલે જરા ધણા. ૨૨
- ગાયા કવિન છંદ અર્ચકાર ઉપક ગીત દુહામણ ભાર,
 પિંગળ છંદ કુંડળિયા કામ વસુબંધ હણુ દીર્ઘ વિરામ, ૨૩
- માત્રા સ્વર જાણે પ્લુત-ભેદ, પ્રીછે અક્ષર કેરા છેદ.
 દોષ પરકરી બોલે જોહ, જૂપતિ મુખ આગળે રજા તેહ ૨૪
- સર્વ તેડેનાં કેડે પ્રાક્રમ, બંદીજન કેરા એ ધર્મ.
 ‘નાય મોટા છા, જગદીશ,’ બંદીજન બોલે આશીસ્વ. ૨૫

વલણ

અંદીજન બોલે આગાશ્ય રે, શુભ અશુભમાંહાં પાસે રહે.
પુરાણમાંહાં લખાય એકેવું મુખે તે સાચું કેકે. ૨૬
૬૭૨

કંઠુ' ૫ મું—રાગ અસાવરી

શોભા પાંડવની દીશે પ્રોહી,
એથી પેરે હેન કરે ગરુડારહી.

સહકો પળ્યો અતિ નિર્વાણી છ,
અગ્ન્યા કુત્રિવાને જાણી પ્રાણી છ. ૧

હાળ—પ્રાણી જાણી પોતા કરેા કુંતી મ્હળિયાં પ્રેમ,
પોતાને આસન્યે બેસારયાં; પૃથ્વી કુશળી દેમ. ૨

નિશાળ દ્રૂમકયાં મમળ નાદે, અગ્ન્યા વળિજી સહઅ.
શોભા કરેા પાર નાવે; જૈમુન્ય કેકે: થાં કહાંઅ? ૩

સુંદર હય આગળ્ય કરયા, અર્જુન ગોભે એમ,
અશ-ધ્વિરેશ તણું ત્રીપરબ્રહ્મ શોભે તેમ. ૪

મુર નર ગણ-ગાંધર્વ મુનિજન જુએ વર્ણાવર્ણ,
અતુરંજ દાળ નીમે ઘટા, જ્યમ સાગર-લેકેરી-મરણ. ૫

છત્ર ચમર ને મુગટ ઝળકે ઉરમ્મળના હાર,
ભાયા સદના ભરયા પૂરા મુવર્ણ મણિ જાનકાર. ૬

રમ્ય ભૂમ્ય મોહામણી ચંદ્રવા જાહા ચિત્રશાળ;
તે જોતાં જોતાં ગંગાતટે હય આવિયા ભૂપાળ. ૭

સેન્ય સઘળું ત્રિતરૂં અર્જુન-સંગે વીર,
હયવર મંડપ આવશે, આગન્યા સ્થામશરીર. ૮

નિકુળ એકેદેવ કુંતી-હિન્ન-મુન મગ્ધે સઘળી નારિ,
મ્હળી સહકો આગળ્યથી આગિયાં પાંડવદારિ. ૯

ધોડો આગ્યા તણેા મંડપ સોડોર થયો અદ્યુત.
વચન મુણી રુખિ કેહે: 'અણાવો'. પ્રેરિયા દાવ દૂત. ૧૦

ધોમ્ય કરા વચનથી લેતા ગયા હય તાંહ,
 શીઘ્ર ગાએ અશ્વને જઈ મ્યજ્યા અર્જુન તાંહ. ૧૧
 સંભાળી અર્જુન હયને ફેરવ્યો તવ હાથ :

‘હવે ચૂપસાળાએ પધારોજી, તેડે તમને નાથ.’ ૧૨
 પ્રારથના કરતાં ફૂકારવ કરી જોયું ચઢી,

પછે વાયા પ્રગટી, તોરંગ બોલ્યો મુખ્ય : ૧૩

‘સાન્નયોગ સહકા દેખનાં મુહુને આપે મુક્તિ મહારાજ,

‘ઉત્ત કાર્તિ પુણ્ય તત્તારે સરચાં સધળાં ‘કાજ.’ ૧૪

તે વાક્ય મુશીને અશ્વનાં પૂછિતિ ગોવિંદ :

‘સાન્નય મુક્તિને એહ પામે’ ; કલ્પ પરમાનંદ. ૧૫

તે વાક્ય જઈ હયને કલ્પાં ; અભિનવો પ્રગટ્યો રંગ.

પછે ધણી શોભા સંગ્ય અર્જુન લાવિઆ તોરંગ. ૧૬

સારચંગ દષ્ટે ધરી ધર્મને પાય અર્જુન શીશ્ય,

સ્નેહ સાથે તેહ નમાવ્યો, તવ નમ્યા સધળા ધીશ્વ. ૧૭

‘જય’ શબ્દ મંડપમાંકિ ; સધળા જાંએ મુનિવર દેવ.

પછે દિનવર મર્વે રાય સાથે બોલિઆ સર્વ ખેવ : ૧૮

‘તાડુણી વનિતા કરે તત્પર. કનક કળશે નીર;

‘કંથ તેડેના સંઘાતે રાય કુંઝર યુગ્મ સરીર. ૧૯

‘શણગાર સુંદર ધરાવો, પાવવ બધાવો પ્રીત્ય,

‘મસ્તક બિપરે છત્ર ધરાવો, વાનિત્રની બધૂ રીત્ય. ૨૦

‘ચોસડ એણી ચેરે કામ્યની લાવે ગંગાજળ પાવન,

‘ઉત્ત કુળના શીઘ્ર જિડો દિનકારી રાગન. ૨૧

નિગમપાઠી વિત્ર આગળે વેદના જિવ્યાર,

‘મંડપમાંકાં જે. શીઘ્ર આવી અવભૂથ તોખાર. ૨૨

૧૪. સાન્નયોગ=સાધુન્ય મુક્તિ

૨૧. ગંગાજળ=આદી ગંગાજનુ પવિત્ર પાણી

૧૭. અશ્વમેધ-પૂર્ણહુતિ

‘માર્ગન કરાવે અશ્વને, જ્યમ યજ્ઞ પૂરણ થાય.’
 એહયું મુણીને ગગોદક એણી પેરે અણાજ્યું રાય. ૨૩
 શોભા કેડેતાં પાર નાવે, અનંત લીલા હોય.
 સોરંગ મરતકે અંગ શિંચ્યું બ્રહ્મપાવન તોય. ૨૪

વસણ

બ્રહ્મપાવન તોય નિર્મળ, કૃપાનિધિ આગજ્ય રથા.
 દિગ્વિજય વેદમંત્ર કરી સુરભાગને સત્વર થયા. ૨૫

હડ્ડુ ૬ હૂં—રાગ મેવારો

હવે જમુન્ય વાણી એમ વઘાઃ મુણો સત્ય, જન્મેજ્ય રાય રે;
 સુર વિભાગ લેવાને અગ્નિઆ હયઅંગનાં અંતર માંહ રે. ૧
 ત્યાંહાં ફરતા દિગ્વર બાહુ રથા,
 વેદ-અંગ મંત્રવિધ્ય બાણે રે.

મંત્રે અંગવિભાગ સુર આપિયા,
 જ્યે જ્યે કુશળી કોત્રવિધિ વિખાણે રે. ૨
 મંત્ર બણતા કોત્ર-ભાગ પોહોતા,
 સહ ફરતા જુએ સર્વ રાગનન રે.

હવે ધ્યાન્ય કેહેઃ ‘કાળો’ છેદિએ,
 તે સ્તોત્ર માત્ર અશ્વનો કાન રે. ૩

કેડેત ખંચ તે કાહાન છેદિએ,
 તાંહાંથી પ્રગટી છે પય તણી ધાર રે;
 તેતો નિરખીને વિભ્રમ પામિઆ, જે નિરખે નર ને નારય રે. ૪

હાળ—મંડપમાંહાં રાય રૂખિવર નારી જે નિરખે વણાવણીઃ
 ‘બાઈઓ, રુધિર વિના અંગ દૂધ થયું,
 આ તો કરુણા-અશરણુશરણુ.’ ૫

પછે મંત્ર બણી દિગ્વ ખડગ આપિડે જીમસેન્યને હાથ,

આપી આત્માઃ ‘શીઘ્ર કામ કરો.’ નિરખે વંકુંનાય. ૬

ખગ કિપાડી વીર વૃકોદર મેહેલે ઘાંભોને જાહાર,
 ઈંદા મેવક પ્રજુની એરેવી ઉપર થયુ અગ તાહારે ૭
 જગમ તણો અજાર અગનો જેતા થયો છે અશ્વ,
 ગણુ આધર્વ કિંનર મુનિ પત્રગ જોવા અર્ચિત વિધ ૮
 પુષ્પદ્રુષ્ટિ અમરે તાહા કીધી, વત્યો જયજયમા
 પ્રાણુ સહિત મત્તક તેરેનુ જીયુ, કૃપા તણા નહિ પાર ૯
 જંમુન્ય કેરે જન્મેન્ય જયત્ય, સુકિત પામિયા પ્રાણુ,
 મત્તક તેરેનુ રણ ગણાગણ, લીના પુરુષ-પુગણ ૧૦
 દુન સાગર અને ઘર્કેગ દન જગી હોમાય
 કળ નાનાનિધિ કુસુમ મોગગ મેવજા ને જાય, ૧૧
 શમીપત્ર તણા જમર જલ, અપામાર્ગ નિધિ દુર્વા,
 હવ્ય ભરી ધસામૃત હોમે મર્મ-જોને હવવા ૧૨
 માગ વનુ જે ધરામાહે હિપત્ર હોમ હવમાહા આણી,
 પૂર્ણાદુને કપૂર હોમિજે વિનાગ મુરના જાણી ૧૩
 હવ્ય-આમત્રી બલવિધ્ય કેરી આપી મુર સતોખ્યા
 સદાશિવ જ્ઞાતા-આદે વે-મત્રથ ગોખ્યા ૧૪
 સુર મનગા મણુદ થયા જોત્યા આશીર્વા,
 તેરે મજની ગોમા એહેવી મહૂન મન્ય હિહલાદ ૧૫
 દિગ્-મત્ર ગજને માજન કીધૂ તેણા વાર
 યજ્ઞશાળા જાણુ તનિઆ, દિન્ય ધગ્યા શણુગાર ૧૬
 પાય શ્રાવ ને કુતી માના અને દ્રવદી નાગી,
 મુબદ્રાજ, પરિવાર કુતીનો, સન્મુખ દેવ મોરારી ૧૭
 દત્તાત્રેય દુર્વાસા દેવાનુગ બારમાજ જુગુ ડુહ,
 પુન્ય પુલકો મારકડ મુનિ દૃષ્ટુ-પાવન મુખ્ય ૧૮
 બકલાવિધ્ય ઐતિ, આગિરમ હાગીન ગાલવ દેવ,
 ધોમ્ય સધાતે મુનિવર મોટા કરના રજા તતખેવ ૧૯

અભિરેક મહા મત્રય ત્રિધા, તિનક ધન્યો નવ જૂપ;
 અનુક્રમે તાકા તિનક શ્રાવને નન, ગોખ્યા અનિરૂપ ૨૦
 પ્રસન્નવદન નાગવણુ આગમ્ય આપ્યું નિવ્યાસન,
 ઘણા પ્રેમ મધાતે હરિ પૂજ્યા, કગમાકા મેહે'તૂ પુરૂષ ૨૧
 'જયો જયો' સહ જોયે વાણી આગમ્ય, પરમ પ્રગટ્યો રગ
 ખીન્ને તોરગ મયૂરધ્વજનો તેડેનું પૂજ્યો અગ ૨૨
 ધરી ગાણગાર વધારી ગધા યો હયરાજામાહા પ્રીત્ય
 પછે દિવને કર ભૂવણુ દક્ષિણા બટ વાહન આપ્યા ભવી ગીતે ૨૩
 મહા માગ ન વગતાણુ મહારા નવ અનુન દષ્ટિ ભગણી,
 નહિ કો પાડર નેડે મગિઆ રથા રુદેમાહા જાણી ૨૪

વલ્લભ

રથા રુદેમાહા જાણી રે 'અમ નેડે કો જલિઓ નહિ'
 અભિમાન અતરિ પ્રગટ્ય તે કૃપાનાથે જાણ્યું મહી ૨૫

કડવું ૭ મું—રાગ ચોપૈ

જૂપ નાથા તેડેનો કાવ્ય જાહા
 એવે સમે નોણુઓ પ્રગટ્યો તાકા
 દક્ષિણ અગ નકુળ તેક તણુ અર્ધ માનાન ઝગકે ધણુ
 જૂપ નાથા તેણે કાદવ્ય જઈ આઘોટ્યો તાહા સત્વર ચર્ધ,
 પ્રેમ ધરી એડેવો મન માક જાણે પાસ મોનાનુ થાય
 મનનુ ચિતનુ મધણુ રણુ, અર્ધ અગ કાદવને ધયુ
 મેહ ચરણે તાના જિભો ગ્હી મગિ આક- પોમાઝ મહી
 અશ્રુ તણી તાહા આને ધાર રેતો ન રેડે એક લગાઝ
 સુણી જૂનારન જહુવર દેવ નડગ મમાર્માકા તેડ્યો ખેન
 તેહ તણી પરચસા કરે શ્રીનંદમીવો એમ જિયરે
 'આજ પાવ દષ્ટ કુખી નહિ કોય, તાહારે ડષ્ટ કથ નહોય'
 મુખમસ્તક તન રેરે ચો હાથ, કૃપા કરીને પૂછે નાય
 'આ તા કોતક મોટું અગ મર્વ પાસ કાદવ-સગય

- ‘અર્ધ’ મૃત્તિકા અર્ધ’ સુવર્ણ.’ પૃથે નયુગ્મને અશ્વગ્ન્યુ-શ્વગ્ન્યુ.
 ‘સાંખજાને મન્ય આહ્વા દેન; ગમાગ્મણુ તમ કહ સકેન ૭
 ‘શયોકેવન આહ્વાણુ તા એક, વાનપ્રમ્ય રુષિ કહ વિવેક.
 ‘પગમમાધુ અનિ નિર્મળ કોય, વિષ્ણુમહા એકેવે નદિ કોય. ૮
 ‘એક મવાગેર માનુ-દાન અશ્વમેધને તેડ સુમાન્ય,
 ‘સાંખજો ગ્વમ્ય ચર્ચને તદ્દમ્યે, જે દીકુ તે કહે અહમ્યે. ૯
 ‘પગમ માધુ અનિ નિર્મળ મન, પતિવ્રતા નાગી પાવન,
 ‘ભાવ ભગ્ન નારાયણુ તણી, મન ચગ્લે શ્રીવિભોવન-ધરાણી. ૧૦
 ‘વદનમ વાસુદેવનું ધ્યાન, અધિક પ્રેમ નદિ નામ મમાન,
 ‘‘શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ’ કહેના મન હે,
 અન્ન ઉદક તેડેને યં કહે ૧૧
 ‘મહાવનમર્કિ ગ્વા તે ધણુ, એકેવા કુટિર રુષિ તેડ નણુ.
 ‘આદાને કપાગે શ્રીદામિ-ગમણુ, બ્રહ્મતેજ પૂરણુ આચણુ ૧૨
 ‘તે રુષિવગ કેરો કહ આદાગ, બોજન પામે તેડ પ્રકાગ,
 ‘દય કામની મત્વર યાવ, કહ્યાવની વનમાર્કે જાય. ૧૩
 ‘મણુચી સામો જોગ કોરી આદાગ-અર્થે મોતે વન કરી,
 ‘ક્રોડી મકોડી ને ગિવેન પમીડણુ નન્ય જે વર્જ, ૧૪
 ‘તેડેના તે વિભાગ વર્જિત જાન, કણુ વીણીને નાવે તેડ.
 ‘સુવાગેર યાએ ત્રોડોમાસ, તાહા સૂધી તેડેન ઉપવાસ. ૧૫
 ‘હોએ દ્વાદશી કેરો દિન, તવ શ્રી ભર્તાગ કગ બોજન,
 ‘એક મવાગેર સાવનો આદાર; એમ ઉપાસે વિશ્વાધાર. ૧૬
 ‘અળી પેટે વનના વાધી હોય, તેડેને રુષિ જાણે સરકોય,
 ‘વનમાર્કા કણુ વીણી ચોડાદેર સાવ પૂરણુ યયો સુવાગેર. ૧૭
 ‘તેડયે કાગ ક્રુધા ચર્ષ તણી, માન મુઠાવે તે પાપણી,
 ‘નિવમ પાગણા તણી અનુધ્ય આદાર લેવાને યયા ઉગ્રધુધ. ૧૮

‘આદાર લેવાને સત્તર થયાં, માર્ગન કરે કૃતિર ને ગયાં,
‘મદા ના નાગી નિર્મળ અત્ય, મનાકાળ તેની શુભ મત્ય. ૧૯
‘કર જોડીને વદે કામ્યની, અંતરિ ભાવ ભરી ભામ્યની:
‘વળી આદાર મવાગે ભદાગે યગે,

નાદારે દિવમ પારણાનો આવશે. ૨૦

‘જો ભાગમાંડે દાજો હાન. તેડ આગેગે શ્રીભગનાન, ૨૧

‘તે પૂણ્ય કરો નાવે પાર, મકાળ થાજે, વાગી, અવનાર. ૨૧

‘ગામી, કણ નાવો કરી શ્રંગ, ઝંદે દત્તથી નાવે ધર્મ. ૨૨

‘હામ અગોચર કોણ આવશે? દત્ત દીધા તિજુ કથમ ભાવશે? ૨૨

‘કોડો તો વન પોકારે ગર્જ, ભામ્યથી કે આવે અર્ધી, ૨૩

‘અનિતને આઘે દીગિએ, પછે શેષ ભાગળ કીર્તિએ. ૨૩

‘સજ્જની’ અંતરમાંડાં દરબો, તા નારીય એમ જગરબો: ૨૪

‘અરે, આધુ ગુણવંતી મની, નાદારે પ્રેમ કે આવે વ્યતિ. ૨૪

વલણ

‘પ્રેમમ છુજ પ્રેમ મારે આતન રપથી શ્રીધરિ, ૨૫
‘આદારને આવશે. માલાગી વક્ષમા, મુજુ મંદરી. ૨૫

કલ્પુ ૮ મું—રાગ કેહારો

ઠેમુન્ય વાળી જગરે, તેડેની ભામ્યની ભાવે વનમાં કરે;

જગરે ‘અનિત કે આવશે અર્ધી રે;’

જોડી કરે કે દેખ નાહિ. ૧

ભાવ મહિત જોલાવિઓ, ઝંદેવે શુધારથી કે આવિઓ.

ભાવિઓ કંથ કામ્યનીને અતિ ઘણુ.

શુદ્ધ મન્યે આખૂં એસણુ. ૨

હાજ—કથ કામ્યનીને મન ભાવ્યો, તેડેને દીધાં માન;

આસન અનં પાછ કરી પૂજ્યા મનુષ્ય શ્રીભગનાન ૩

અદાર હતો તે સુત સમર્થો • આગેગો, મદાગા, ૪
 'બાર-ત્રણથી તદ્દનથી પધાર્યા, મનિઆં મદગા ના' ૪
 આપી આદાર ન્યાં બેગ અગાના ભાવ ધરીને મન્ય, ૫
 સવણેગો ને સાનુના કીવો તે ભોગન ૫
 ધણા દિવસ કેગે તે બુધ્યો પામ્યો પ્રેમનો આદાર ૬
 કો મુખ અગ્નિ બેગી મુદ્ધ કીધા બાહારે નેવળી વાર ૬
 પર્ણાદિગા દાગ આગને બે'ડ મુદ્ધ ભંડ, ૭
 નરસ અગ્નિ પખાગા બેલી દે'ડ ધગ પ- નાંડ. ૭
 ગુપ્તિ ગો મવા મંદિગાદા, દીધા આલીવાંડ; ૮
 દે'ડ અગ્નિએ વ્યવ્યા છે તાંદાથી પામી મન્ય ઉદ્ધવાંડ ૮
 નામી, નરસ કંટાળ તળી છે દૂ ગમગ તાંદાં આપ્યો, ૯
 ગુપ્તિનું હિમ રૂપ મેં તીરું, ધન્ય ધન્ય હું કાપ્યો ૯
 ત્રિખા ગાંધી પીવાને ધણો એટલે જળ મુગાણું, ૧૦
 ને ગાદવ નરિને આગોટયો. ૫ મુ એક ખરડાણું. ૧૦
 એટલે બોમ મુખાળી સવળી મગિયારું ગદુ તે'ડ. ,
 પામુ ગાંધાળુ મોનાર. મન્ય ગેપરુ દે'ડ ૧૧
 મદા કૌત્યક જેગા શ તીમે'ડ ગોના સવળ વાધી, ૧૨
 પડે મુગ નાનિમાદા નયો, ને ડગને આગધી ૧૨
 માદાગે વગ મન્યો ગદુ જેગા આમન્ય સદ્દેકો પામે, ૧૩
 ગમ્ય'ગમ્યથી સદ્દેકો આવી મુગને મન્ય નામે. ૧૩
 નૌગ-અવાય ગદ તાદા મગિએ'ડ સદ્દેકો કેડે એ ગવ. ૧૪
 આવી આમગ્નિ સેડે મુગો, તેડે'ડ દગ્ધ ન માવ. ૧૪
 મુગ બેગ અને આદાર એન્ય મગીને ચાને, ૧૫
 નેડે'ડ આદાર મગે ને જેગા તે મુગને આળી આવે. ૧૫
 વગા મુગે'ડ-વનનેહ લે'ડ આપ્યો, ને વિષ્ણુનકિત ગદુ સાવે, ૧૬
 તે નગ નારી કે'ડી ગોમા ચદ તળી પેરે વાધે ૧૬

- તેલ તાણું જે છે દર્શન પામે, તેડનું નિર્મળ આપ; ૧૭
પંગમહા બહ દેદ્ર જોતાં જાએ સમૂળાં પાપ.
- વર્ણી માદારા થઈને મુજને પૂછે તેડેને કહ્યો સર્વ બેદ : ૧૮
'પુણ્ય થઈ પામું સોનાનું હતાં પામ્યો વેદ.'
- 'કનક તાણું સુંદર પામું આ' એમ કહે સર્વકોપ, ૧૯
એડેની જોડે છે પુણ્યનો કરના કનક અંગ તમ હોય.
- હામ્યહામ્ય એ પૂજ્ય સાધને, દાનેશ્વરી હરિભક્ત, ૨૦
તે કાદવમાંડાં જઈ આજોઠું પામું કાંતિ બૃહ મુક્ત.
- એમ કરતાં બહ દાગ વામિઓ, પછે થયો દુઃખવંત, ૨૧
જોતાં જનનાં કૃપાનાયક મુજને મળ્યો મદંત.
- તેજે કલ્પ જે પાંડવ મોટા ત્રણ લોકમાંડાં જાની, ૨૨
હરિભક્ત નિર્મળ સનવાદી પૂરણ હરિના ખ્યાની,
- તેલ મધ્યે જે રાય મુધિહર રૂપ તેડેનું ધર્મ, ૨૩
સદા નિરંતર વરા વર્તે છે તેડેને ઘેરય પરશ્વજ.
- જ્યાગ સાંભળી શ્વામી આજ્યો, માહાઈ મન ભરાણું, ૨૪
બુધ નાથા ત્યાંડાં જઈ આજોઠયો આ કાદવે અંગ ખરડાણું.

વલણ

આ કાદવે અંગ ખરડાણું રે, પાસું સોનાનું નવ્ય થયું,
સાતુઆનું પુણ્ય અદકું, નોણુંએ એડેનું કલ્પ. ૨૫

અમક ૯ મું—રાગ રામગ્રી

નોણુંએ જોત્યો તે સાંભળિજીં છ,
પાર્ય તણું મન જાને બારિંછી છ :
'મિથ્યા જોલ ધરવો કરો મન છ ?'

ગર્વ સ્યો આણિએ જે જ્યોતનું પૂણ્ય છ ?' ૧

દાણ—અબુન મનમાંડાં એમ ધરે : 'એ મિથ્યા શો અભિમાન ?'

'એ કામ પૂરણ તો થયું, જે લીધું શિર ભગવાન. ૨

૨૫. અહીંથી છે "કડવાં ૪" ને બદલે "અમક ૪" એમ લખ્યું છે.

- 'દાન ઝખિન ને કંડ, નિકર્મ માર્ગ તેડ,
 'આદાર ગુણ પઠહરી મેળ, સર્વ પાવન દેહ.' ૮
 'મં જ્યેન્નુ આભગીને દણુ ગીઝયા મન્ય,
 'પ્રેમ પ્રીત્ય ને મધુ શ્રદ્ધા, જુગમ એક પાવન.' ૪
 કૃપાનિધિ નવ બોલિઆ 'સાબજ્ય, નોનુવા વાન,
 'આલ્પજનપુણ્ય પ્રગટ થયો તે આપ દગિને દાણ. ૫
 'તે જુ તે અલ્ય, નોનુઆ, એક ત બીજી ભક્તિ,
 'એકેવા નાપસ મેલ તેડેને નજીવા જીવતમુખ ૬
 'માખ, માખ, માટે તે આડ,' એમ જવા મોવ-
 'વનગળે વેચ આપ્યો, દવો તુર આન.' ૭
 દવે અચ્ચ થઈને કેડે નજી 'એ મધુ તુર અવનાર ૮
 'આજ પાડવને છે મુખી થયા જે કેડે વિશ્વાધાર ૯
 નોનુઆ કેડે 'કૃપાનાથજી, હ થાણુ કેડે દામ
 'દવે કમ કેડે હ થા, માન્યો, વિશ્વાવામ ૬
 'સર્વ દુષ્કિમાદા એ સજા મેળે જમલિને એ નામ
 'હ તાપ તેડેનો પમિઆ, મુલે જગતયુરુ વિશ્રામ ૧૦
 'નગા પામ નિજ છે જમલિનો આશ્રમ
 'ચોગે પચે તાદા થાયાતે ત્રેનોકચ માદા જે ધમ, ૧૧
 'તેલુમ નામે પનિવના નાવરી નિર્મળ-અમ
 'શન માત્રે તેડ નજે અર કોટિ પામે જમ ૧૨
 જામીની સેવા જે દગિનાથ મન લીન
 'જ્યોતેડ મેળા સુગંધિ તાદા જુ તેડ આલીન ૧૩
 'પાય કાચ તેડેને પગુગમ જે પ્રયડ,
 મદા પ્રાકમી તે આલીએ, જગ-અરચા બાદુ દિન ૧૪
 'કૃપાશિખર મવા જગુગ, જખાવે મદાવ,
 'અજ મુન રેડેના ઠહને તે સદા કંગા એવ ૧૫

- 'વન થઈ કળા પુણ્ય લાવે સાંનિધ્ય પત્ર અનેક,
 'માત તાતની સેવા કરે, મન્ય ભાવ ભક્તિ વિશેષ. ૧૬
 'પવિત્રપણું બહુ રેણુકા, મહા ભરતું સત્ય શરીર,
 'ગંગા જઈ કામળે બાંધી લાવે પીવા નીર. ૧૭
 'તેડેમાંથી જાહેરે ખર્ચે, કાંબળો નવરો થાય.
 'વળી જાળે બાંધી લાવે સત્યને મહિમાય. ૧૮
 'અગ્નિહોત્ર સેવા-સ્થામસુંદર, એમ બને ઈશ્વરેશ,
 'કૃપાવંત ને ધર્મધાદી, ગર્વ નહિ તન, લેશ. ૧૯
 'ધર્મમાર્ગ પૂછવા તાર્હા અનેક આવે વીર,
 'નિગમ કરી હોયે ચચા, સદા મન ગંભીર, ૨૦
 'એમ દિવસ આવે આનાંદમાં ધર્મ ઊપરચ બહુ મંત,
 'એણી પેરચે વન મધ્યે ગજના તે મુનિજન. ૨૧
 'એક સમે ધાબળી મહી રેણુકા આત્મા ત્યાંહ,
 'મહા વિરાજિત શોભિતું જાહનવીનું જળ જાંહ. ૨૨
 'વનકુળ પેહરયાં સાધવી, શીશ્ય છત્ર તે શૃંગાર,
 'આંદલો નિલવટે શોભિતો, તન તેજનો અંબાર. ૨૩
 'નરહરિ' જાપીને ધર ઉપરે જોઈ મેહેલે ચરણ,
 'દયા પાળે ચાલતાં, દૂહવે નહિ તે તૃપ્ય. ૨૪
 વલણ

'દૂહવે નહિ તે તણ સૂધી, વિભૂતિ નિર્મા ઓહરિ,
 'એહવે કાર્યવીર્યનું સેન્ય આજ્ય,

પાયદળ હય રથ તુરી. ૨૫
૨૨૭

અમક ૧૦ મું—રાગ સામેરી

સેન્ય દીકું ઘણું રહીને નિરખે જ,
 દળ બહુ દીકું, મનહું હરખે જ,
 જોવા સ્થિર ચયા, આશ્રજ હોય જ,
 હય રંગાળા દબે જોય જ. ૧

- દાગ—રંગાગા હય નિરખિઆ તેડેની સોખા પરમ વિચિત્ર,
 મોરોવટે માણિક જડયાં, મધ્યે રત્ન હીરા જડિત્ર. ૨
- હય તણા સણગાર ઘૂધરમાગ નાદ અપાર,
 આયુધ અધળાં દિવ્ય વાળાં, સોજિતા અમ્ભવાર. ૩
- ધડકટે હયવર ધરા સાથે, હીસે પરમ મોદાગ,
 અન્વય અતિથાં આગળે યજ્ઞનાં ન પામે માગ. ૪
- રથ તણી ગોખા ઘણીં, પૈંઠાં ઘડૂકે ધરધુવ,
 રથ તણી છત્રી અંદુઆ, રંગ ખજાત નવજા વંજુ. ૫
- પીનાંબરના ફરેરા મુંદર ફરના મનોહર આત્મ,
 ગાદી મુખ સોહાગ હયવર, કનક રથ્ય શૂપત્થ. ૬
- પંચ ધૂન્ય મધ્ય ઘોર ઘૂધરમાગ કેરા નાદ,
 યોધ બેઠા નિરખના ગ્રિપતે મન્ય ઉદ્દશાદ. ૭
- મુખાસનમર્કિ જે નિરખના, ગોખા કહી નવ્ય જાવ,
 દાંકયા રથ કામ્યની સાથે મખો બહુ સંવાવ. ૮
- ખજાત પનાકા અતિ ઘણીં; મર્કિ નરવાહનની હારથ,
 અમગ ગોખા અંજે આપે શૂપ સંગ્યે નારથ. ૯
- ગજાંબુ મહામદ-પટા છટે દંતુશળ માનકાર,
 મુઠ સોદાવે ઘંટા-ઓળ્ય. બહુ નાદના રણકાર. ૧૦
- ગાત્ર નવજાં રંગનાં, હીપની તેડેની દેહ,
 કનક મૂલ્ય આમરખુ પ્રકાત મધિ જડયા હીરા રનેદ. ૧૧
- અદ્ભુત શોભે અંગાદી ઝગદગે જડિત જડાવ,
 ખજાત ગ્રિપરે ફરદરે, દેખિએ નવજા બાવ. ૧૨
- ચરણાં રવર અતિ નાદ કેરા, રથ વિરાગે તેરથ,
 દલવેદલવે એન્વ સાથે અન્વય ન લાગે રેણ. ૧૩
- મેધનાદ નિશાણુ દૂમકે મુદંમ બેરીનાન,
 તંતીરસ ને તાન વાગે આગળે રાખન. ૧૪

- વિચિત્ર એહૂં દેખતાં રણકાં આશજ હોય,
 સાધવી વિશ્રમ મન્ય પાગી જિભી રહીને જોય. ૧૫
- પાળાને રહી પ્રહિઝા : ત્યાંહાં વાહન કેરાં નામ,
 અનુક્રમે સર્વ ઓળખાવિઆ; દળ રથ તેણે દામ્ય. ૧૬
- એહસે તાં રાય આન્યા, ચરણે નામ્યું શીશ્ય :
 'આ તો દીશે ઉત્તમ સેન્ય; તમે ઠાણ દેશના ધીર?' ૧૭
- દંડવત કરીને રાય આગળ્ય રથાં જોડી હાથ,
 'કાર્તવીય' નામે દીન છું; આદેશ-રક્ષણિક સાથ. ૧૮
- 'આ સુખાસન આ રથમાંહાં જો સંખી બહુ તમ દાસ.'
 એમ કહી કામ્યની તેડી દર્શન અર્થે પાસ. ૧૯
- રાણીએ ચરણ-વંદન કરી દંડવત કીધા ચ્યાર,
 પઠે કેશ ગ્રહીને બેઠી કરીને લીધી રૂઢે મોઝારથ. ૨૦
- 'ધણે દિવસ મળ્યાં આપણ; જીવનું સુખ ધન્ય,
 'ગંગોદક આ ભક્તિ હરિની કૃપણચરણે મન. ૨૧
- 'અહોરાત્રિ રેડેવું અરણ્ય, બાઈ, કુટિરમાંહાં અમ વાસ,
 'નિગમ કથેગ ધર્મ બહુ, અમિહોતના અભ્યાસ. ૨૨
- 'દળ પાન આહાર વન વિષે અમ્યો રહું દિન ને રાત્ય,
 'ચર્યા હોયે શાસ્ત્રની, હરિકથા વિણ નહિ વાત. ૨૩
- 'નારદ શંકર ઈદ્ર-આદિ સર્વ આવે દેવ,
 'ધર્મ કરી ગોષ્ઠ હોયે, સદાયે કરે સેવ. ૨૪

વસણ

'સદા કાળે એમ, એહવું આજ સુખ મોદું થયું.'
 'લધુ ભગની આગળે એમ હિતારથ સધળું કહ્યું. ૨૫

ઝમક ૧૧ મું—રાગ માતૃ

કેડે નોજીવો : આંબળ, નાથ.

તવ લધુ ભગિનિયે જોડયા દાઢ :

આઈ, દરે ધરીને ડુખિનું દર્શન પમાડિયે. ૧

દાળી—‘આઈ, દર્શન કીજિએ જ્યમદગિ કેરું, પાવન થઈએ આજ.

‘અપ અગી મૂમયા આપ્યા, એ તાં કૃપા-મહારાજ.’ ૨

રાય કેડે : ‘માનાજી, અમાઈ આજ ઉદે થયું ભાવ્ય.’

સ્તવન કરી બદ સંદસાજીને મસ્તક નામ્યું પાવ. ૩

‘સ્વસ્થ થાઓ, કંડે સાધવી; જગ સેઈ જાણે દેઈ આવું.’

‘માતું આંબળા ડુખિવરની તો અપાર ઉત્તમ ભાવું.’ ૪

એમ કહી રેણુકા ગંગા ગયાં, મુખ ભેઈ મન દરિનું.

આવ સંભાગી બેડેન નહું મુખ જૂવણમાંડાં મન બરિઈ : ૫

‘થું નિરખે માહારે થેરય આવી! એકેની શોખા પ્રોદ’

જગ બાંધતાં નમ્ય બંધાણું, સાધવી થયાં દિગ્મુદ. ૬

હિપાન કરતાં જગ નમ્ય આપ્યું, મનમાંડાં એમ વિમામે :

‘હવે કેડી પેરે નમ્ય બંધાણું જાગે કંથને પાશે.’ ૭

રેણુકાજી તાંડાં ધીઝ આવીઆં; કયા કેડે તાંડાં : ‘આમી,

‘આજ સેન્ય સંધાને કાતવીયનું દર્શન રણુમાંડાં પામી. ૮

‘તે મુખ માહારે નમણ્યે આપ્યું. સ્વામી, જગ નમ્ય બંધાણું.

‘કૃપાનાથ, અપરાધ થયો એ; હું બીજું કાંઈ ન જાણું.’ ૯

‘અરે પ્રેમદા, શા માટે? તું પરદરય ચિંતા એદ.

‘જાઓ, રાગને તેડી આવો ધરી બેડેન્યથા સ્તેદ. ૧૦

‘રાગના પરિવાર સંધાતે તેડો આપણે ધેરય.

‘એકેને પેરણ્યા આજ રાખિએ; સેવા કરો બદ પેરય. ૧૧

‘અરે બામ્બની, તાદરા મનમાંડાં એમ લેવની રીતય.

‘એ બૂપત્યનું સેન્ય પોષિએ; સેવા કરો જ્યમ હાપજે પ્રીતય. ૧૨

- : વિશ્વકર્મા તેડી નીપાજી, નગર પ્રતાપન એકેવું,
 'કાર્તવીય' રાજા કેરું છે નગર મનોહર જેકેવું. ૧૩
 'દક્ષ પ્રજાપતિ' મોણસ ભરિઆં, કામધેનુ પૂરે સદ્ આહાર.
 રેણુકાજી તેડીને આવે, વિદાળ નહિ લગાર. ૧૪
 નગરમાંહે' રાજા પધરાવ્યા બહુ પેરે દીધાં માન.
 સેન્ય પોખિજી સર્વ સંતોખ્યું, રીઝયો તવ રાજાન. ૧૫
 જેકેને આહાર ઘટે જે વિધના, તેકેને તે દીધા.
 પાયક વાહન પક્ષી ચોધ તે સર્વ સુખાળા કીધા. ૧૬
 નાનાવિધિની પૂજા કીધી માગે આગન્યા જૂપ.
 નાનાભાત્ય ડુખિવર કેરું પૂજ્ય જૂપ સ્વરૂપ. ૧૭
 મહાનુભાવ જોત્યા એમ વાણી : 'રાયજી, અવિધારો.
 'જાહારે કોયક સમે મૃમયા રમવાને આ વનમાંહે' પધારો, ૧૮
 'મુજને જાણુ દેજો આગળ્યથી, જ્યમ સ્વાગત્ય તમ કીજો,
 'જેવેવે અધિકાર પરાણો તેકેવું માન તેકેને દીજો.' ૧૯
 કેકે ભૂપત્ય : 'સ્વામી, તમ પૂર્ણ ; આગ્રજ પામ્યો મન્ય.
 'મર્વ સંતોખાણું જળ માહાઠ, ઘટે તેકેવાં ભોજન. ૨૦
 'સ્વામી, સર્વ સામદ્ર સાપ્રત્ય ક્ષમ કીધું, 'મહારાજ!
 'અરે સ્વામીજી, જે' નવ્ય દીડુ દષ્ટે કરતું કો કાજ.' ૨૧
 મહાનુભાવ કેકે : સાંભળ્ય, રાજા, આ પૂરે છે કામધેન્ય.
 'સ્મરણુ કરતા તપને તેજે સંતોખાણુ સેન્ય. ૨૨
 'સકળ કામના પૂરે મનની, હેવા માત્રમાં રે ગાય,
 'મોટા તાપસ સ્મરણુ કરે તાંહાં સિદ્ધિ પૂરવા જાય.' ૨૩
 રાજા કેકે : 'મુજને એહ આપો ; જે જોમ્મએ તે માગો.
 'સ્વામી, ધેનુ માહારે ઘેરય આવે, ચિંતાનો ભય ભાગો. ૨૪

વલણ

'મન તણો ભર્મ મર્વ ભાગો ; એ ધેનુ મુજને દીનિએ.

'જે જોમ્મએ તે તમને આપું, નહિ તો જળ કરીને લીનિએ. ૨૫

અમક ૧૨ મુ—રાગ કેદારો

મહા મુનેશ્વર એમ વહે : 'કચમ આપી જાયે ? વિચારો' રુદે.

'સર્વ' દેવ તણી માતા એકેને જાણિયે રે. ૧

કાળ—જાણિયે દેવ તણી જે માતા, આણે રુખિ તપ ધ્યાન.

વાકચ સાંભળી ઘેનુ કંકારી વણિયો તવ રાજન. ૨

'આગળ્ય જાતાં ઘેનુ વણ્ણરી, રુખિવર પામે આવી.

તેકેની પૂજે જૂપત્ય વણિયો, રણો સેન્ય સર્વ લાવી. ૩

કાંમઘેનુ કેકે : 'કૃપાનાથજી, એકેના દળને' મારે.

'જે હોય તમારી મુજને આગળ્યા, તે સધળું સેન્ય સંધારે.' ૪

આપી આગળ્યા મહા મુનેશ્વર કીધું તવ ખિરતાળ.

'બાંધી લાવો એ ઘેનુને,' કોપ્યો તવ જૂપાળ. ૫

ખરી થકી ખિરસાન જીપના, રામી રાસથી બળિયા;

ફેરી પૂંજ દિરંગી આપ્યા, અકળ ન જાએ કળિયા. ૬

દાંત થકી તે દંતી પ્રગટ્યા, કાઢાન થકી કંબોગી;

શૃંગ થકી તે રીધી જીપના, દળ મળિજી સંજોગી. ૭

પ્રચંડ ગાત્ર તેકેનાં કેકે; મહા દારુણ મુઠ્ઠ કીધું.

કાર્તવીયનું સેન્ય મારિજી. મહનું પૂઠ લીધું. ૮

નાસે યોધ ધરાતળ પડતા; વત્યો હાહાકાર.

મનમાંનાં જાણ્યું : 'કોય રુખિનો; મારે એકેને હારવ.' ૯

ત્રણ જાણુ તનકાળ જ મેકેદ્યાં બેઠાં રુખિને અગ્ય.

રુખિને જાણે દેખી કામદૂધાં રણાં પામી બંગ. ૧૦

ઘેનુ લેઈને જૂપતિ પેહોતો નગર પોતાને ખેવ.

હાહાકાર એકેવો વાળોણ; સુણિયે, દેવાધિદેવ. ૧૧

પત્ર પુષ્પ ફળ સમિધ લેઈને વનથી આન્યા તન :

'કોણે બાપજી, જાણુ વળડચાં, સેન્ય કોણ રાજન ?' ૧૨

'માતા તમારીનું સિર હેઠો, પટે કદ્દ હું કાઢાણી.

'આન્યા પરાણા ઘેરય આપણે એ રાજ ને રાણી.' ૧૩

- ‘આતાં કમ’ કેમ વાએ, તાતજી? એહ અસંલય વાત.
 ‘પુરાણ નાનાવિધિ સાંભળો: કોણે ન મારી માન.’ ૧૪
 ‘કોણ અર્થ કરા તે કહે?’ તેડેને દીધા આપ;
 એણેવે પરશુરામ તે શંકર-આંનિધિ અંતરિ પ્રગટચો તાપ; ૧૫
 પાસૂં વામ ફરકિહાં: આંશં લોણ પડિજાં ચક્ષુ.
 મહાદેવને બેદ પૂછતાં, શંકર બોલ્યા મુખ્ય: ૧૬
 ‘અરિષ્ટ તાંહારે ઘેર આવ્યાં છે.’ સુણી ધાયા પરશુરામ:
 ‘અરે બાપજી, સેન્ય સંગે કોણ ફુટ આવિઓ આમ?’ ૧૭
 ‘છેલ જનેતા તણું સીસ્ય; પછે ચાત કહું, ઘુજને.
 ‘ફુટ આવિઓ, ઘેનુ હરી, બાણ વગડયાં મુજને.’ ૧૮
 કેહેતાં શિર છેલું માતનું. ‘મામ્ય, મામ્ય, વર દીજે.’
 ‘માતા ન જાણે પુત્રે મારી, એડેને છવતી કીજે.’ ૧૯
 વલ્લ બોઢાઢી વેગવત જે અહયા તાતના ચરણ.
 જિક્યાં સુત સાથે સુખ પામી માતા પામ્યાં તાં જે મરણ. ૨૦
 રુદેકમળથી બાણ કાઢિઆં; કલ્યાં રાયનું કમ:
 ‘કામધેનુ આંહાંથી લેઈ જતાં રહયો નહિ કાંઈ ધમ.’ ૨૧
 ‘ચિંતા ન કરશો, માહારા તાનજી; એ જૂપતિને માફ.
 ‘તાન માહારા, વેકુંદ પધારો તો એડેને નિત્રે સંધાફ. ૨૨
 ‘મુહુને આગન્યા થી આપો છો? કોણ પુણ્યની પ્રીત્ય?
 ‘માગો, બાપજી, તે હું આપું, જે અંતરિ રૂડી રીત્ય.’ ૨૩
 ‘સઘળાં દાનમાંડેં જે, સુત માહારા, બોમ્ય તણું જે દાન,
 ‘સદા નિરતરે વેકુંદવાશી નહિ એ દત્ત સમાન્ય. ૨૪

વલણ

‘સપ્ત દીપાવતી સાથે મેદની-પઃ નેટલું,
 નક્ષત્રી પૃથ્વી કરીને પુણ્ય આપું તેટલું. ૨૫
 ૩૦૨

અમદ ૧૩ મું-રાગ વેલાહિલ

આજી તણ્ય હિપરે સાન વાર ૭

કશ્વપ-કરમાંદાં પુણ્ય અપાર ૭.

તેડેને દાર્ય પરશુ રમંડ ૭:

એ મહસત્યાદને કહે શાંખંડ ૭. ૧

દાળ—‘શાંખંડ કહે હું દાર્ય એડેના, જેણે મેડેલાં બાણ;

‘માંસ મોખું મેડીને રુધિર સાથે પ્રાણ.’ ૨

દોધના આવરણ સાથે જઈ પોડોના તાંદ,

સંહિનાદ કરી રણ્ય રતા પરડી મહસત્યાદ જાંદ. ૩

કાતવીર્થ માહાત્મા આવિઓ ને હવું દારુણ યુદ્ધ.

મહસ કરનો ફેરવી મૂકે બદ્ધ આયુદ્ધ. ૪

મહા યુદ્ધ દારુણ ત્યાંહાં હવું, તેડેના સદસ છેલા દાર્ય,

જૂઠ્ઠી ન્યમ ડાળ વાટે ત્યમ સવળાથે સાધ્ય ૫

મારિયો કાતવીર્થ રાગ રણાંગણનો કાળ.

રામજીને ન્યમ હવો આગળજાદુ વિશાળ. ૬

કામધેનુ મૂકાવિઆં, પુષ્પટ્ટિ થઈ આકાશ.

પરશુ મેડેલી નમ્યા અરણ્યે તાન કેરે પાસ. ૭

કામધેન્ય આવી, સુખ થઈ ન્યમદક્ષિને તેમ્ની વાર,

ધેનુને આગળ આપી પોડોના ઈંડેને દાર્ય. ૮

વળા પરશુરામ બલેવા ગયા તે ધનુર્વિદ્યા ધીર.

નોળુવો કેડે સમા મધ્યે : માંબળો, સહ વીર. ૯

હવે કુચર સદસ છે કાતવીર્થના ધરમાંડ :

‘પરશુરામે પિતા માર્યો તેડેના કરો ઉપાય. ૧૦

‘જેણે તાન માર્યો આપણો, તેડેના પિતા રેડે છે અરણ્ય;

‘શીઘ્ર આપણ તોંદાં જઈ તેડેને પમાડો મરણ. ૧૧

- ‘નરક હોયે પુત્રને જો વૈ ન વાળે એહ.’
 સહસ્ત્ર ષ્યળીને એકા માંરવા આપ્યા તેડ. ૧૨
 કુવાહલ બહુ થે રહ્યો માનિધ આપ્યા વન.
 પ્રાત કેરા હોમ અર્થે અગ્નિગ્રાણાએ મુન્ય, ૧૩
 દડ કમંડળ કર ધરયાં ને દારે આપ્યા દેવ;
 તેણે સમે હ જૈ ગદ્યો તે દાર આગળે એવ. ૧૪
 નીચો કાળો મગળ પૂધ્યો, પેટનો બહુ ખાડ.
 નેત્ર પીળાં, માંત લાળા, મર્પની મમ્મા હાડ. ૧૫
 કેશ ગીચના સર્વ જિભા, ગ્રાંળા કરો વાન,
 શરીર આખું એમ જાળે વાયસ-પાંખ સમાન્ય. ૧૬
 મહાતુભાવે જોયું સાહાય થરથર ફૂળે અંગ
 ‘અરે કુણ્ડભાઈ, ક્યાંકા થકી આવ્યો સાધુ કેરે સગ્ય?’ ૧૭
 ‘આમીજી, હ કોધ ફેડે? દરો અગીકાર,
 ગેસુ તમાગ અગમાડે; આવ્યો કરવા વાહાજ. ૧૮
 ‘માંરવા આપ્યા મહસ્ત્ર બાહુના કુઅર જપે આપ
 ‘કોધ ચહે તમ નેત્રમાડે, તેડેને દીજે શ્રાપ.’ ૧૯
 હશીને મહા પુરુષ બોલ્યા ‘મુક્તિ માહાઃ જાવ.
 ‘એક શ્રાપ દેજી, ખીજે તુડને આજી માહાગ ઘટમાંહ ૨૦
 ‘દણા દિન હરિધ્યાન ધરીને ઉપાસ્યા ઈશ્વરેશ;
 ‘એણે રીતે બળે મુક્તિ, પુણ્ય નબ્ધ રહે લેશ ૨૧
 ‘પુત્ર માહારે પિતા એડેના મરણ્ય પમાડ્યો જોય,
 ‘એ તાં આવી મુકુંને મારે, એ દર્મ એડેના હોય. ૨૨
 ‘જો માહારા હિનને આવિઆ, તો નોળનુ ચાઓ ૩૫.
 ‘હાપરમાંહાં અશ્વમેધ પાડવ-ધેરન વૈકુંઠજૂપ. ૨૩
 ‘તેહ દિનથી વાહ જોતો આવ્યો આણે દિન,
 ‘જો દર્શન થાય કપાનાયન તો તો તો વિવત ૨૪

વણ

‘પાંડવ-ઘેરચ વૈકુંઠ જૂપ મળશે, તાંહાં કૃપા થાશે અતિધણી.

‘હ’ શરણુ આપ્યો નોણુઓ; કૃપાનાથ. તહો વૈકુંઠધણી.’ ૩૫
૩૨૭.

ઝમક ૧૪ મું—રાગ ધન્યાશ્રી

જૈમુન્ય બોલ્યા : સુજો, જૂપાગ છ,

નોણુઆની કયા સુણી કૃપાગ છ,

અવિચળ પદવી તેડેને દીધી છ, ઈંદ્ર સમાન્યે કાયા કીધી છ. ૧

ઢાળ—પછે મુક્તિ પદારથ પામિઓ, કૃપાનાથની કરુણાય.

હવે પાંડવને ઘેરચ અતુલ્ય શોખા, યગ પૂરણ થાય. ૨

પ્રથમ દિન સતોખિઆ, પછે સતોખ્યા રાગનં;

ધન સળળ ખરચી પુણ્ય આપ્યું કર-શ્રીભગવાન. ૩

આકાશ શબ્દ એકેવો થયો : ‘એ અતુલ્ય પાંડવ ધર્મ.’

પુષ્પ ફેરી વૃષ્ટિ અંતરચ, વધાવ્યા પરબ્રહ્મ. ૪

‘જય’ શબ્દ એ સળળો થઈ રહ્યો, પછે વાગ્યાં બહુ વાગિંન.

યુધિષ્ઠિર બેઠા આસને, તિલક ધરિયું છત્ર. ૫

સર્વને આપી આગન્યા; વનિંજો જય કસ્યાણુ.

જૈમુન્ય કેલું : રાય જન્મેજય; એ કૃપા સારિમપાવય. ૬

તવ પાંડવને ઘેરચ હરિ રાખિઆ માન દિનં;

અનેક મેવા કીધી હરિની, નાનાવિધિ બોગનં. ૭

શ્રીકૃષ્ણનો પરિવાર સુખજો આપ્યો જે આખાળ,

શળગાર વાદન આપુધ આપી મતોખ્યા જૂપાગ. ૮

પ્રભુએ માગી આગન્યા; હારિકાં પોડોના ખેવ.

પાંડવે ચક્રવર તણી તે સદ્ગં કીધી મેવ. ૯

સતોખાણા નાયછ, જે થઈ સજાઈ કામ.

હવે પાંચ જાંહાં ફરે તાંહાં સળળ શોભે દામ. ૧૦

- મહાભારથ-અધ્યમેધપર્વણિ કથા પ્રશ્ન હોય.
 'પદે પદે હરિરસ ભરયો, એકેની જોડે નહિ કોય. ૧૧
 જૈમુન્ય કેડે : ત્યમ ગોસ્ત ધૃમિએ, પામિએ નવનીત્ય,
 ત્યમ ભારથ કેડે સાર એ ભક્તિરાજ મણિ આદિત્ય. ૧૨
 પરાપરનાં કર્મ સાચાં ભવોભવનાં જોહ,
 અધ્યમેધનૂં પદં એકે સુણતાં સર્વ અવ નારો તેહ. ૧૩
 જે પુણ્ય ગંગા ત્રવેણી ને પ્રયાગ મધુના-નીર,
 ગયા કાશી ક્ષેત્ર ગદ્ગદી કરે શુદ્ધ શરીર. ૧૪
 ગોકર્ણ ગંગાદ્વાર ગદ્ગદીનારાયણ કુંડક્ષેત્ર,
 ઔડ કોડ નારો યત્ર નાલે, વળી નિરજે નેત્ર; ૧૫
 તે પુણ્ય પામે અવળે સુણતાં પદે પદે હરિભક્તિ.
 અધ-એધ ઠાટાનકોટિ ત્રાસે; એહ કથાની યુક્તિ. ૧૬
 પુત્ર પામે વંઝયા હોય તે નિર્ધન પામે ધન,
 નાનાવિધિના ભોગ પામે; કથા એહ પાવન. ૧૭
 અહલસાદિક સમાન્ય આણી દેડે મૂકાએ કર્મ.
 જૈમુન્યે કેડે : એ કથા જોડે નહિ બીજા ધર્મ. ૧૮
 સંવત સોળ પંચાલુઓ પૌપ સુંદર માસ,
 હરજીમુત કેડે : એહ કથાનો કીધો મે અભ્યાસ. ૧૯
 સાત સહસ્ત્ર ઊપરે અઢીશે વળી અધિક કથા પંચવીસ.
 તેહ કથા જોઈને બંધ બાંધ્યા ભક્તિરસ જગદીશ. ૨૦
 સંકાંતિ. મુંદર મકરાદિન ઉત્તર થયા રવિરાજ,
 હરજીમુત કાઢાનહજીતા પોડોતા મનોરથ આજ. ૨૧
 આદ્ય ગધ્ય ને અંત્ય લગી કથાગંધ રસાળ,
 પરમ સુખ પામે ધણું નર નારી ને જે સુણે બાળ. ૨૨
 વિષ્ણુભક્ત વૈષ્ણવ દ્વિજ તણી હેનારથ કીધી એહ.
 મંથ એહ પૂરણ થયો, શ્રીગુરુજી કરો એહ. ૨૩

એહ સાંભળે, એહ કહે કયા, એ હરિ-પાંડવ-સરંગ,
સગાકાળે ભણ્યને તેડેનાં હરિવન અંગ ૨૧

વલણ

ભણ્યને કૃષ્ણવન અંગ તેડેનાં, એમ હરજીમુત વાણી વહે;
મદાકાળે નાથજી, નમ નામ મુજ રેડેને કુદે. ૩૧

૨૫ આ અંચળી હાંબી પુણિકા મળી છે, ને નીચે મુજબ છે:
ઇતિ શ્રીમામારથ પૂરણે ॥ અશ્વમેધ લેખનિન ॥ સંપૂર્ણ ॥
॥ સંવત ॥ ૧૮૧૮ ॥ ના વરથે માદા ચદિ દ્વાદશી ॥ પરવણિ વાર
રવેડનેદાદિ પૂરણુ લયો છે ॥ લેખક પાણક ॥ મયારામ પરસોતમ સ્વદસ્તે
લયો છે ॥ પ્રત્ય પ્રમાણે લખુ છે ॥ ચાદસ પૂસ્તક દ્વાદશ ॥ તાદસ
વિદિત મયા ॥ અશ્વ ચાદવા ॥ મમ દોરો ન દિયતે ॥
૨૨૪: દિર્ધ લંછતો નયિ ॥ નયિ લંછનો પદ્મત ભેડ ॥
૧૬૭: લંછુ નદિ ॥ મુજ નવ્ય દોરો પેદ ॥
આકાંનનિ વગત કહુ ॥ પ્રયક પ્રયક કહુ નામ ॥
મુંદર આજ્ઞાનમાંદ છે ॥ રસ પૂરણુ માંમ ॥ ૧ ॥
પ્રથમ શીવનાથન ॥ લોદાં દય સાંમ કહુ ॥
પાદા ત્રેલ્યે સંચરા ॥ લોદાં ગદં કિનુ દર્શ ॥ ૨ ॥
જિનુ તો ભિમદાસ કહે ॥ નેદેને પૂરણુ આદાર ॥
દરિ નેદવા પાતે મયા ॥ લેડમા લોદાં દ્વાદશ ॥ ૨ ॥ ૨ ॥
જિનુ તો અનૂસાલવ ભણિ ॥ પૂર્વ અનમનુ છે વેદેર ॥
મેદેલા નેતિની દયને ॥ અથ દરથો લોદાંયિ પેરથ ॥ ૩ ॥
નિલકવજ રાત્ત તર્ક ॥ ચામુ એહ આજ્ઞાન ॥
સુધર્નિક રાત્ત અતપણિ ॥ નેદેને દગીયં ધ્યાન ॥ ૪ ॥
પાયમુ અવલચંડિનુ ॥ મય અવલિ દેલ ॥
અવલ કદો સવલ કરે ॥ સવલે અવલ નેય ॥ ૫ ॥

સૂધન્વા ભક્ત હરિનો ॥ પૂરણ પ્રેમ અપાર ॥
 નામ જાપતો મૂવે ધર્મ ॥ સાંભલિઓ નિરધાર ॥ ૬ ॥
 વર [વા] બ્રાહ્મનું સાતમું ॥ પત્ર તેટલાં મનુષ્ય તેહ ॥
 દીવસેં તો સત્વર થાય છે ॥ રજનિએ તને છે દેહ ॥ ૭ ॥
 પ્રેમલા રાંછિ તલું આઠમું મંત્ર આણિ ॥
 સ્થા રાન્ત્રની રાણી ॥ લકિતમાંડાં પૂરણ બાણિ ॥ ૮ ॥
 બાડપંડ તે નવમું ॥ દ્રવદ મોહોટાં દેહે ॥
 પત્રે પત્રે દિવા બલે ॥ રજનિએ તે દેહે ॥ ૯ ॥
 દશમે ભિશણ મોટા ॥ સૂર દેહ પ્રમાણિ ॥
 મહોનમત તેહ થયો ॥ પ્રભુ આજ્ય સંતાણિ ॥ ૧૦ ॥
 બજ્રવાહન અર્જુન દેશે ॥ નવ્ય બાણિ પીતા પુત્ર કો કોને ॥
 પુત્ર દેશ બાયામાંહે ॥ અર્જુન આચે મુર્ધાણા ભને ॥ ૧૧ ॥
 લવકશ દેય બ્રાત તે તે ॥ દ્વાદશમું આક્ષાંન ॥
 રામચંદ્રે ધુજ બહુ કંઠ ॥ પુત્રહં તાંડાં રાંન ॥ ૧૨ ॥
 સર્તવાહિ જે રાજા દેહે ॥ મયૂરવજ્ર પૂરણ નેહ ॥
 અંગ તણા બે બાગ કિયા ॥ આક્ષાંન ત્રયોદશમું એહ ॥ ૧૩ ॥
 ચૌદમું કાંઈ તે શણુને ॥ વિરવર્માનું નામ ॥
 પ્રચંદ તે તો અતિ ધણે ॥ મોટા કારણ બણે કામ ॥ ૧૪ ॥
 ચંદ્રકાંસ પૂર્ણ ભક્ત ॥ જગન બાણિ સહુ વિધમાંડ ॥
 પ્રભુ તલું તે અંશ છે ॥ દશ પાત્ર પૂરણ તાંડિ ॥ ૧૫ ॥
 બકદાલિલ મોટા ઝવિ ॥ જ્ઞાનિ પૂરણ હોય ॥
 હથ દે સમૂદે ચોહોતા ॥ સોલગે ઝવિ આશ્રમ સોય ॥ ૧૬ ॥
 જ્યદયના સૂત કહે ॥ દુઃકિત જેહેનું નામ ॥
 સતરમે આદાને શણુને ॥ ચણ કેડ કાંમ ॥ ૧૭ ॥
 સતર ચાગ્યે બાંધણો ઘોડો ॥ નરનારાયણ સમૂતી ॥
 અદારમું આક્ષાંન બાણિ ॥ નેહ પૂરણાહુતિ ॥ ૧૮ ॥

બ્રૂપ સર્વ નાહિ ઉડયા ॥ જલપ્રવાહ ચાલ્યો જાય ॥
 તેમહિં અન્ય એમ જાણી ॥ સોવર્ણનું અગ્ર યાય ॥ ૧૯ ॥
 એહેવું જાણિ દોડ મેહેલિ ॥ અને જલ સૂકાવું ॥
 નવદરામું તે જોવનું ॥ અર્ધઅંગ ધરડાવું ॥ ૨૦ ॥
 ॥ શ્રી ॥ આક્ષાંનની વગત કહિ ॥ અશ્વમેધમાહિ એક ॥
 છંદ પદ નૂનૂવે રાગે ॥ આક્ષાંન નવદરા તેહ ॥ ૨૧ ॥
 ॥ શ્રીરસ્ત્ર ॥ કલ્યાણમસ્તુ ॥ ॥ શ્રી ॥ ॥*